Priredio p. Miljenko Sušac SMM

SUSTAVNI PRIKAZ PUTA DUHOVNOGA RASTA

Knjiga četvrta

POSVETA ISUSU KRISTU PO MARIJI

Sustavni prikaz marijanske duhovnosti
prema sv. Ljudevitu Montfortskome

Zagreb 2015.

SADRŽAJ

Predgovor biskupa Košića

Predgovor

Upute za praktično korištenje priručnika

1. ŽIVOT I DUHOVNI PUT SV. LJUDEVITA TE FRANCUSKA ŠKOLA DUHOVNOSTI

1.1. Život i duhovni put sv. Ljudevita
1.2. Francuska škola duhovnosti
1.3. Metoda razmatranja francuske škole duhovnosti Sv. Sulpicija

2. TEOLOŠKI TEMELJI MONTFORSKE DUHOVNOSTI

2.1. Bog stvoritelj iz ljubavi
2.1.1. Uzvišeni Bog ljubavi: Otac, Sin i Duh Sveti
2.1.2. Bog ljubavi, Stvoritelj svega što postoji
2.1.3. Bog je stvorio čovjeka kao svoje divno remek djelo i živu sliku svoje ljepote
2.2. Grijeh i obećanje Spasiteljevo
2.2.1. Istočni grijeh: čovjek se udaljava od Boga
2.2.2. Božja ljubav ne ostavlja palog čovjeka nego obećava poslati Spasitelja svijeta i razlozi Utjelovljenja Sina Božjega
2.3. Utjelovljenje i život Isusa Krista
2.3.1. Otajstvo Utjelovljenja Sina Božjega, Vječne Mudrosti
2.3.2. Otajstva Isusova života
2.3.3. Ustanovljenje euharistije
2.4. Muka i proslava Isusa Krista
2.4.1. Otajstvo muke i križa Isusa Krista
2.4.2. Marija u otajstvu križa Isusova
2.4.3. Spasenjski učinci Isusove smrti na križu
2.4.4. Otajstvo Isusove proslave po križu i uskrsnuće
2.4.5. Marija i uskrsnuće Isusovo
2.5. Duh Sveti, Crkva i povijest
2.5.1. Duh Sveti
2.5.2. O Crkvi i dovršenju povijesti
2.6. Čovjek i milost Božja
2.6.1. O čovjeku
2.6.2. O milosti Božjoj
2.7. Marija i rađanje vjernika na život milosti
2.7.1. Kristocentrizam i utjelovljenje kao sažetak svih Isusovih otajstava
2.7.2. Presveto Trojstvo i Marija u otajstvu utjelovljenja Vječne Mudrosti
2.7.3. Marija i Duh Sveti u otajstvu utjelovljenja i rađanja vjernika na život u Kristu
2.7.4. Marijin odgovor Bogu kod utjelovljenja
2.7.5. Marija pridružena Otkupitelju u djelu spasenja
2.7.6. Marija, majka otkupljenih
2.7.7. Marija, kraljica srdaca
2.7.8. Marija nam je kao posrednica svih milosti potrebna za spasenje

3. NARAV I TEMELJNE DUHOVNE DINAMIKE POSVETE ISUSU KRISTU PO MARIJI

3.1. Početak praktičnog zauzetog života vjernika prema sv. Ljudevitu
3.1.1. Osobe koje ostaju izvan autentičnoga puta kršćanskoga života
3.1.2. Sam čin obraćenja
3.1.3. Obnova krsnih zavjeta: početak puta osobnog duhovnog života vjernika
3.2. Narav posvete Isusu Kristu po Mariji
3.2.1. Potpuno predanje Mariji i Isusu po Mariji
3.2.2. Savršena obnova krsnih zavjeta
3.2.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji ili sveto ropstvo ljubavi; upotreba različitih pojmova kako bi se izrazila ista duhovna stvarnost
3.3. Temeljna dinamika odgoja na putu rasta u monfortanskoj duhovnosti
3.3.1. Svetost kao cilj monfortanske duhovnosti i ljubav kao savršenstvo kršćanskoga života
3.3.2. Težnja usmjerena prema svetosti te Božanska milost i ljudska djela kao sredstva da se ona postigne
3.3.4. Vrijeme i progresivna pedagogija postizanja svetosti
3.3.5. Temeljne odrednice nauka sv. Ljudevita o stupnjevima i etapama rasta u duhovnom životu

4. PUT ČIŠĆENJA ILI PRVI PERIOD ŽIVLJENJA PREDANJA ISUSU PO MARIJI

4.1. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao put čišćenja
4.2. Prakse duhovnoga života i dinamike čišćenja na putu sazrijevanja i rasta u monfortanskoj duhovnosti posvete
4.2.1. Program svakodnevnog življenja vjere i vršenje staleških dužnosti
4.2.2. Molitva, glavno sredstvo za ustrajnost u milosti i duhovnom rastu
4.2.3. Meditacija, osobito meditacija svete krunice, temelj duhovnoga života
4.2.4. Poteškoće kod razmatranja
4.2.5. Borba protiv grijeha
4.2.6. Borba protiv požude
4.2.7. Borba s napastima i kušnjama
4.2.8. Čišćenje kao nastojanje oko posvećenja vlastitoga bića
4.2.9. Ispit savijesti, spoznaja samoga sebe, rast u krjeposti i traženje volje Božje
4.3. Ljubav prema bližnjemu i čišćenje duše za duhovni rast

5. POSVETA ISUSU KRISTU PO MARIJI KAO PUT SAZRIJEVANJA ILI PROSVJETLJENJA TE POTICAJI ZA POSVETU

5.1. Opis temeljne dinamike iskustva puta prosvijetljenja u spisima sv. Ljudevita
5.2. Dinamike življenja posvete oko kojih se treba truditi za duhovni rast, sazrijevanje i ulazak na put prosvjetljenja
5.3. Teološke istine o pobožnosti prema Presvetoj Djevici
5.3.1. Isus Krist je zadnji cilj pobožnosti prema Presvetoj Djevici
5.3.2. Mi pripadamo Isusu i Mariji u svojstvu robova
5.3.3. Trebamo se isprazniti od svega zla koje je u nama i obući novoga čovjeka Isusa Krista
5.3.4. Marija svojom majčinskom ulogom olakšava osobni susret s Kristom
5.3.5. Nosimo blago milosti u glinenim posudama
5.4. Oznake lažne i prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici

5.5. Poticaji na ovu pobožnost
5.5.1. Ova je pobožnost divno sredstvo ustrajnosti
5.5.2. Ova nam pobožnost daje veliku unutarnju slobodu
5.5.3. Ova nas pobožnost sasvim posvećuje Božjoj službi
5.5.4. U ovoj pobožnosti nasljedujemo primjer Isusa i vježbamo se u poniznost
5.5.5. U ovoj pobožnosti Marija se dariva svome robu ljubavi te čisti, uljepšava i prikazuje naša djela svome Sinu
5.5.6. Ovom pobožnošću prinosimo Bogu najveću slavu
5.6. Pobožnost posvete donosi našem bližnjemu velike koristi; apostolatska i misionarska dimenzija duhovnosti posvete
5.7. Pobožnost posvete dovodi do sjedinjenja s našim Gospodinom
5.7.1. Kratki put
5.7.2. Savršen put
5.7.3. Siguran put
5.8. Življenje posvete je lagan put za proći kroz tamne noći i čišćenja duše neophodna za sjedinjenje s Bogom
5.9. Nasljedovanje Krista po križu kao sredstvo čišćenja, duhovnoga rasta i prosvjetljenja

6. SREDSTVA KOJIMA POSTIŽEMO VJEČNU MUDROST KAO IZRAZ DUHOVNOGA RASTA SVE DO SJEDINJENJA

6.1. Žarka želja i duhovni rast
6.2. Neprestana molitva i razvojni put molitve u duhovnom životu
6.3. Sveopće mrtvljenje i duhovni rast
6.4. Nježna i istinska pobožnost prema Presvetoj Djevici, privilegirano sredstvo za postići Božju Mudrost

7. UČINICI ŽIVLJENJA POSVETE

7.1. Prvi učinak: prezir samoga sebe i mudrosna spoznaja vlastitoga ništavila
7.2. Drugi učinak: dioništvo u Marijinoj vjeri
7 3. Treći učinak: milost čiste ljubavi
7.4. Četvrti učinak: veliko pouzdanje u Boga i Mariju
7.5. Peti učinak: udjeljivanje duše i duha Marijina
7 6. Šesti učinak: preobraženje duše u Mariju, a po njoj u Isusa
7.7. Sedmi učinak: najveća slava Božja

8. POSVETA ISUSU KRISTU PO MARIJI KAO PUT SJEDINJENJA

8.1. Potpuno vršenje volje Božj, ideal ostvarenja svetosti i savršenstva duhovnosti posvete
8.2. Rast vjere, ufanja i ljubavi na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom
8.3. Duh Sveti i duhovni rast od obraćenja do sjedinjenja
8.4. Apostolatski i misionarski ideal svetosti življenja posvete
8.5. Posveta kao iskustvo mističnog sjedinjenja s Bogom
8.5.1. Putovi mistike u životu sv. Ljudevita
8.5.2. Mistika i mistično iskustvo kao takvo
8.5.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao mistično iskustvo
8.6. Opis učinaka i nutarnjeg stanja iskustva sjedinjenja s Isusom Mudrošću po življenju posvete te njegova apostolatska i marijanska dimenzija

9. MISTAGOGIJA I ŽIVLJENJE POSVETE U SVAKODNEVICI

9.1. Priprema za obavljanje posvete i njeno svakodnevno i godišnje obnavljanje
9.2. Uzgajanje i rast stabla života ili kako u svakodnevnici usvajati duh posvete i ići putem sjedinjenja s Isusom po Mariji
9.3. Nutarnje vježbe življenja posvete
9.4. Kako živjeti duhovnost posvete Isusu Kristu po Mariji kod svete pričesti
9.5. Vanjske vježbe življenja posvete
9.6. Življenje posvete i pojedine pobožnosti koje preporučuje sv. Ljudevit

10. BITNE KARAKTERISTIKE MONFORTANSKE DUHOVNOSTI

10.1. Trojstvena i kristološko-mudrosna karakteristika monfortanske duhovnosti
10.2. Marijanska karakteristika monfortanske duhovnosti
10.3. Crkveno-antropološka karakteristika monfortanske duhovnosti
10.4. Liturgijska, osobna, pučka i pedagoška karakteristika monfortanske duhovnosti
10.5. Apostolatsko-misionarska i eshatološka karakteristika monfortanske duhovnosti

11. KRITERIJI PROVJERE RASTA U MONFORTANSKOJ DUHOVNOSTI

11.1. Prvi kriterij: kriva ili prava pobožnost prema majci Božjoj
11.2. Drugi kriterij: Postojanje težnje za svetošću i duhovnim rastom?
11.3. Treći kriterij: Življenje sredstva za postići i sačuvati Mudrost
11.4. Četvrti kriterij: Kakvi su učinci življenja posvete?
11.5. Peti kriterij: Ljubav kao središte koje ujedinjuje duhovni život

DODATAK

1. Monfortanska duhovnost u životima svetaca, duhovnih velikana i naučiteljstvu crkve
2. Čin slavljenja posvete Isusu Kristu po Mariji
3. Metoda molitve krunice po uputama i razmatranjima sv. Ljudevita Montfortskoga
4. Sve činiti po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju. Praktične vježbe i upute za rasti u nutarnjem duhu posvete Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montforskoga

    Vježbe kako bi se sve činilo po Mariji
    Vježbe kako bi se sve činilo s Marijom
    Vježbe kako bi se sve činilo u Mariji
    Vježbe kako bi se sve činilo za Mariju

5. Ispit savijesti s praktičnim uputama za ispovijed i kako se čuvati od ponovnog pada u grijeh

PREDGOVOR BISKUPA KOŠIĆA

Poštovani čitatelju, marijanski pobožniče!

Pred nama je djelo koje na veoma sustavan i dobar način predstavlja marijansku duhovnost svetog Ljudevita Montforta (+1716.) iz pera p. Miljenka Sušca, montfortanca. Pisac kao vrsni znalac života i djela svetog Ljudevita u ovom djelu iznosi život i glavne značajke njegove duhovnosti, posebno pobožnosti prema Presvetoj Bogorodici Mariji, Majci našega Spasitelja.

Poznato nam je da je blaženi papa Ivan Pavao II. za svoje geslo uzeo upravo Montfortovu rečenicu posvete ili mogli bismo reći predanja: «TOTUS TUUS – Sav Tvoj», koja se odnosi na Blaženu Djevicu Mariju. Odnos je to podložnosti, ali i sinovskog povjerenja koje je prema Mariji osjećao sv. Ljudevit, kao i blaženi papa Ivan Pavao II. I za nas danas taj put može biti zanimljiv, dapače i izazovan te je zato dobro uzeti u ruke ovu knjigu da bismo učili «u školi Marije», kako bi to volio reći spomenuti blaženi Papa. Dapače, bl. Ivan Pavao II. je u enciklici Redemptoris Mater preporučio sv. Ljudevita Montforta kao «svjedoka i učitelja» autentične marijanske duhovnosti (RM 48).

Valja imati na umu da je sv. Ljudevit osnovao družbu misionara, budući da je neprestano želio u misije, no, premda to nije učinio, djelovao je kao pučki misionar imajući uvijek na pameti ono što je u naše dane Drugi vatikanski sabor jasno naglasio, naime da je Crkva «uvijek misionarska» (Ad gentes, 2). U tom smislu razvidno je, kako kaže naš autor, da i u svojim djelima «pisao ili propovijedao, Grigion Montfortski evangelizira».

Sv. Ljudevit doživio je i neprestano osjećao u svojoj duši trajnu prisutnost Isusa i Marije. Stoga je napisao najviše djela upravo marijanske tematike. To su: *Rasprava o pravoj pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji, Marijina tajna, Čudesna tajna svete krunice za obraćenje i spasenje*.

Naš autor p. Miljenko Sušac u ovom radu nije analizirao djelo po djelo sv. Ljudevita, već je tematski obrazložio: *teološke temelje Montforske duhovnosti* (II. dio), *narav i temeljne duhovne dinamike posvete Isusu Kristu po Mariji* (III. dio), a onda taj put marijanske duhovnosti tretira u tri stupnja već poznatog otačkog nauka o duhovnom napredovanju – via purgativa, via illuminativa, via unitiva: *put čišćenja ili prvi period življenja predanja Isusu po Mariji* (IV. dio), *posveta Isusu Kristu po Mariji kao put sazrijevanja ili prosvjetljenja te poticaji za posvetu* (V. dio), *sredstva kojima postižemo vječnu mudrost kao izraz duhovnog rasta sve do sjedinjenja* (VI. dio). U nastavku knjige, u posljednjih pet dijelova autor donosi: *učinke življenja posvete* (VII.), *posvetu Isusu Kristu po Mariji kao put sjedinjenja* (VIII.), *mistagogiju i življenje posvet u svakodnevici* (IX.), *bitne karakteristike montfortanske duhovnosti* (X.) i na kraju – *kriterije provjere rasta u montfortanskoj duhovnosti* (XI.).

Svako je od tih poglavlja veoma zanimljivo i daje dobar uvid u naslovljeni sadržaj, a to je – da jednostavno kažem – bogatstvo marijanske duhovnosti koju je gajio, promicao i ostavio u nasljeđe svojim duhovnim sinovima ali i svim vjernicima koji ga žele slijediti sv. Ljudevit Maria Grigion Montfortski.

Zacijelo će mnogi čitatelj, koji današnjim očima promatra ovu duhovnu baštinu sv. Ljudevita, pomisliti kako je ta njegova marijanska pobožnost i mariologija bila više primjerena ljudima njegovog vremena. Pa ipak, autor Miljenko Sušac otkriva nam svevremenitost sv. Ljudevita i njegovu marijansku duhovnost aktualizira prikazujući ju privlačnom i vjernicima našega vremena. To je stoga još važnije djelo, djelo koje upućuje na ono bitno. Kad se naime razgrne haljina koja kao patina prošlog vremena pokriva sv. Ljudevita i njegovu teologiju i duhovnost, vide se duboki biblijski, teološki i praktični temelji duhovnosti koja je uvijek aktualna.

Prije svega, otkriva nam da je sv. Ljudevit mistik, u onom najboljem smislu te riječi. Znamo, kako je Karl Rahner rekao da će kršćanin budućnosti biti mistik ili ga neće biti. Pri tom dakako nije riječ o sposobnosti da se posjeduju neka nadnaravna iskustva, koje bi kao neka čudesa neprestano doticao moderni vjernik, nego prije svega riječ je o njegovoj uronjenosti u misterij, u otajstvo vjere koja je uvijek dodir s Tajnom.

Nadalje, što je veoma važno, ova marijanska duhovnost nije koncentrirana na samu Bogorodicu Mariju, nego je ona sredstvo po kojem se dolazi do Isusa. I sama posveta jest posveta Isusu – po Mariji.

Valja još istaknuti da je ovo djelo i praktične naravi. Pisac je želio da uz pregled mariološke i marijanske tematike donese i neke sasvim konkretne upute za čitatelja, želeći ga i uputiti u marijansku duhovnost koju je živio sv. Ljudevit, a danas ju žive mnogi njegovi duhovni sinovi i kćeri. Riječ je o pitanjima koja, poput ispita savjesti, pisac donosi na kraju pojedinih potpoglavlja ovog razmatranja, kao i o Dodatku u kojem predstavlja mogući model kako izvršiti tu posvetu Isusu po Mariji, kao i molitvu krunice prema uputama sv. Ljudevita. Sam je autor dapače obogatio ovaj dodatak vlastitim predloškom za molitvu krunice i otajstva svjetla, budući da je to otajstvo uveo papa Ivan Pavao II., a pisac je to upriličio po uzoru na model sv. Ljudevita, stavljajući uz svaku Zdravomariju jedan moment iz Svetoga pisma koji dočarava razmatranje te desetke krunice.

U svakom slučaju vjerujem da će ovo djelo mnogima pomoći upoznati duhovnosti i marijansku pobožnost sv. Ljudevita Montforta, ali i u čitatelju potaknuti želju da se i sam posveti Isusu Kristu, obnavljajući svoj krsni savez da po Marijinim rukama, njezinom zagovoru i uzoru postane što bliži Kristu Gospodinu.

U Sisku, na blagdan Marije, kraljice svete krunice, 7. listopada 2012,
Mons. Vlado Košić,
biskup sisački i
predstojnik Hrvatskog mariološkog instituta KBF-a

Predgovor

Poštovani čitatelju pred tobom je sustavni prikaz duhovnosti naslovljen *Posveta Isusu Kristu po Mariji*. Duhovnost sv. Ljudevita već je odavno prisutna u Crkvi u Hrvata. Ona počinje s prvim prijevodom *Rasprave o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici Mariji* na hrvatski jezik koji je učinio sluga Božji nadbiskup vrhbosanski dr. Josip Stadler 1894. godine. Od tada su ponovljena različita izdanja *Rasprave*, a prevođeni su i drugi spisi sv. Ljudevita. Mnogi su se vjernici nadahnjivali Montfortom. Svakako valja spomenuti blaženog kardinala Alojzija Stepinca i slugu Božjega o. Antu Antića, koji su živjeli i širili posvetu Isusu Kristu po Mariji kako je naučava sv. Ljudevit.

Diljem svijeta sv. Ljudevit je poznat kao autor *Rasprave*, a danas i kao svetac na kojem se bio nadahnuo bl. papa Ivan Pavao II. i od kojega je preuzeo svoje papinsko geslo: *Totus tuus – Sav tvoj*. To su prve riječi skraćenog oblika posvete na latinskom jeziku Isusu Kristu po Mariji koje nalazimo u *Raspravi* br. 233: *Tvoj sam sav i sve moje pripada tebi, moj ljubezni Isuse, po Mariji, tvojoj presvetoj majci.*

Novi veliki poticaj za upoznavanje i širenje duhovnosti sv. Ljudevita na razini opće Crkve, dao je pokojni veliki papa bl. Ivan Pavao II. koji je zajedno s vatikanskim kongregacijama u više službenih dokumenta spominjao i preporučivao duhovnost sv. Ljudevita Montfortskog. Dosta je spomenuti marijansku encikliku *Otkupiteljeva Majka* br. 48, *Direktorij o liturgiji i pučkoj pobožnosti* br. 204 i papino apostolsko pismo *Krunica Djevice Marije* br. 8 i 15.

Povijest same Družbe misionara monfortanaca u Hrvatskoj počinje 1973. Od tada su misionari monfortanci objavljivali djela sv. Ljudevita u više izdavačkih kuća, uglavnom džepnog i divulgativnog tipa, a neka su još uvijek u prodaji. Među vrjednija izdanja spisa sv. Ljudevita spadaju: *Sabrana djela I* (Sympsion, Split 1979.), te šest glavnih djela sv. Ljudevita u izdanju Kršćanske sadašnjosti pod naslovom: *Duhovni spisi* (Zagreb 2009.).

Široj čitalačkoj javnosti sv. Ljudevit je poznat kao promicatelj pravog štovanja Blažene Djevice Marije otkrivajući mjesto koje je ona od Boga imala u Otajstvu spasenja. Blagopokojni uzoriti kardinal Franjo Kuharić u predgovoru sabranih djela sv. Ljudevita za Symposion s pravom tvrdi da se ta mariologija sveca, ispravno shvaćena, podudara s naukom Drugoga vatikanskoga koncila.

Na žalost, manje je poznat, a isto tako vrijedan, nauk sv. Ljudevita o Isusu Kristu – vječnoj i utjelovljenoj Božjoj Mudrosti, duhovnosti i teleologiji križa kao i Trojstveno viđenje povijesti spasenja. Upravo oni daju pravi kontekst Marijanskoj poruci sveca što je jasno vidljivo iz čitanja i studija dijela sv. Ljudevita.

Treba napomenuti da je način izražavanja sv. Ljudevita prilagođen njegovu vremenu, ali misaono bogatstvo ostaje aktualno i suvremeno i danas. Govor sv. Ljudevita nije onaj akademskoga tipa spekulativnog teoretičara. Njegovu teologiju treba razumjeti kroz osobno iskustvo duboke vjere i pobožnosti. Upravo zbog toga čitanje Montfortovih spisa ima otajstvenu snagu potaći čitatelja na veću ljubav i pobožnost prema Mariji i Isusu.

Družba Marijinih misionara monfortanaca, Kćeri Mudrosti i Braća sv. Gabrijela, tri redovničke obitelji koje je utemeljio sv. Ljudevit, su njegovale i istraživale duhovnost posvete. Sažetak i kruna tog studijskog rada je *Rječnik monfortanske duhovnosti* objavljen 1994. godine sa preko 80 znanstvenih članaka koji obrađuju sve vidike monfortanske duhovnosti. Na tom je rječniku više godina radilo 68 stručnjaka iz cijeloga svijeta, iz svih područja teologije i duhovnosti. Rječnik je dostupan na engleskom, francuskom, španjolskom i talijanskom jeziku.

Objavljivanje djela sv. Ljudevita na hrvatskom jeziku ima svoju bogatu povijest, ali istraživanje i studij monfortanske duhovnosti posvete gotovo ne postoje. Ovaj naš rad želi nadoknaditi tu prazninu. Kao jedan od rijetkih pokušaja ukazujemo na naše *Meditacije o pripravi na posvetu Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montfortskog*, Sav Tvoj, Zagreb 2005., čije smo dijelove ugradili u ovu knjigu, a oni i novom kontekstu daju novo svjetlo na duhovnost posvete.

Sv. Ljudevit je umro u naponu snage i nije napisao sustavni prikaz duhovnosti posvete. *Goruća molitva, Ljubav vječne Mudrosti i Rasprava* su njegova glavna djela koja daju teološki kontekst i sadržaj svečeve duhovne poruke. U njima Montfort često ukazuje na druge teme i sadržaje koje možemo pronaći u njegovim drugim spisima. Koristeći znanstvena istraživanja monfortanske duhovnosti željeli smo hrvatskoj čitalačkoj javnosti omogućiti uvid u cjelovitost duhovnosti posvete, poglavito jer se, nažalost, duhovna poruka sv. Ljudevita često krivo interpretira.

U pisanju knjige pošli smo od pretpostavke da osobno iskustvo sveca i njegova duhovna poruka čine cjelinu. Druga pretpostavka je da su svi spisi sv. Ljudevita, a ne samo glavna djela, na svoj način izraz duhovnosti koju je on živio i naučavao. U tom smislu u knjizi su vrednovani i naglašeni tekstovi sv. Ljudevita koji se rjeđe pojavljuju u monfortanskim studijama.

Po količini citiranih tekstova sv. Ljudevita knjiga bi se s pravom mogla nazvati komentirana antologija. Svjesno smo izabrali ovaj pristup jer smo željeli da svetac sam uvodi čitatelja u svoju duhovnu poruku. Mi smo skrupulozno nastojali u svakoj temi iskazati cjelovitost poruke sveca jer samo tako se korektno može ići u interpretacije i aktualizacije duhovne poruke.

Tako smo nastojali izbjeći određeni neadekvatni pristup svetačkoj literaturi koji je bio prisutan nakon Drugog vatikanskog koncila, a temeljio se na nekritičkom biranju svetačkih tekstova prikazujući parcijalno njihovu poruku, često puta sa zaključcima i aktualizacijama koji tvrde upravo suprotno od izvorne svetačke poruke.

Nastojali smo iznositi materiju ne toliko rukovodeći se znanstvenim kriterijima nego više na divulgativan način jer nam je cilj bio da prosječni kršćanski vjernik može knjigu koristiti kao priručnik za duhovni život te je kritički osvrt, iako prisutan u djelu, u drugom planu. U tu se svrhu na kraju pojedenih cjelina nalaze poticaji za razmišljanje o osobnom putu rasta u vjeri glede teme o kojoj se razmišlja. Pa ipak u knjizi se nalaze rezultati našeg dugogodišnjeg istraživanja koji se mogu lako znanstveno obraditi i prikazati.

Napominjemo da smo imali određenu slobodu u korištenju sekundarne literature jer glavni istraživački cilj našeg rada nije usmjeren na općenite teme iz duhovnosti, nego na duhovnu poruku sv. Ljudevita i upravo u tome je originalnost ove knjige.

U tom smislu načelno citiramo sekundarne izvore i preuzimanja pojedinih razmišljanja, a ako je to negdje preskočeno, to je iz razloga jer su pojedine stranice knjige nastajale kao plod dugogodišnjeg čisto pastoralnog rada u Hrvatskoj i Italiji s grupama koje žive posvetu te niti mi sami nismo sigurni u porijeklo svih korištenih odlomaka. Uz to dok radimo oko priprave na izdavanje ovog priručnika nemamo više na raspolaganju svu literaturu koju citiramo i koju smo prigodno koristili.

Neki se tekstovi sv. Ljudevita u knjizi ponavljaju više puta i to iz razloga što je knjiga zamišljena kao praktični priručnik duhovnosti za rad s grupama i/ili pojedincima. Na taj se način mogu koristiti pojedinim cjelinama za različite susrete na temu o kojoj se raspravlja u podnaslovu i to bez traženja dodatnih materijala za rad jer im se u ovoj knjizi nudi sve na jednom mjestu. Zbog svih ovih navedenih razloga s pravom nas se može smatrati i urednikom ovog djela.

Iz samog naslova knjige uočljivo je da se radi o sustavnom pristupu i izlaganju materije, a to je moguće zato jer je duhovna poruka sv. Ljudevita uistinu cjelovita u smislu jedne škole duhovnosti koja obrađuje sve bitne sadržaje, te je i u povijest monfortanske literature pod tim vidikom ovo bitno novo i originalno djelo. Budući da se radi o sustavnom pristupu koji daje uvid u cjelovitost svečeve poruke svako od poglavlja, kao i pojedine cjeline, mogu biti predmetom daljnjeg istraživanja.

Nakon kratkog prikaza života i duhovnog puta sv. Ljudevita, u drugom poglavlju obradili smo teološke temelje monfortanske duhovnosti, jer svaka autentična duhovnost treba biti teološki jasno utemeljena. Sv. Ljudevit je jedan od onih duhovnih autora čija su djela teološki utemeljena i razrađena do te mjere da ga je veliki papa naših dana – bl. Ivan Pavao II. – nazvao „vrsnim teologom“.

Svaka autentična duhovnost treba upućivati u temeljnu dinamiku duhovnog života po kojoj vjernik, nakon prihvaćanja duhovnosti, može rasti sve do vrhunaca svetosti. U tom smislu smo u trećem poglavlju obradili narav i temeljne dinamike rasta u posveti. Nakon toga obradili samo posvetu kao duhovno iskustvo triju klasičnih putova duhovnog rasta od čišćenja preko prosvjetljenja do sjedinjenja.

Posveta kao put čišćenja je istovremeno prihvaćanje klasičnih praksi i vrijednosti katoličke duhovnosti koje na svoj način ostaju temelj cjelokupnog duhovnog života i preduvjet rasta. U poglavlju o posveti kao putu sazrijevanja ili prosvjetljenja, iznijeli smo onaj dio svečevog duhovnog nauka koji se obično prepoznaje kao središnja duhovna poruka sv. Ljudevita, ali napominjemo kad Montfort izlaže u *Raspravi* ili u *Marijinoj tajni*, pretpostavlja da je čitatelj već prošao i usvojio temelje duhovnog i kršćanskog života. Kao i mnoge druge stvari, sv. Ljudevit to slikovito izražava.

Tako u *Raspravi* piše: „Ali, spomeni se da se u uzor-formu baca samo ono što je rastaljeno i tekuće: to jest, treba da smrviš i rastališ u sebi staroga Adama, da postaneš novi u

Mariji“ (PP 221). Ili još jasnije: „Stoga, ako se koja duša daruje njoj bez ograničenja, i Marija se njoj dariva neograničeno. Samo, naše pouzdanje u Mariju ne smije biti preuzetno, nego treba da sa svoje strane nastojimo steći kreposti i ukrotiti svoje strasti“ (PP 181).

Dok u Marijinoj tajni slikovito opominje: „Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj. Povjeravam ti je pomoću Duha Svetoga, uz uvjete: prvo, da je saopćiš samo onim osobama koje to zaslužuju po svojim molitvama, milostinjama, mrtvljenjima, podnesenim progonstvima, revnošću za spas duša i slobodom srca“ (MT 1).

Dakle, za sv. Ljudevita posveta je povlašteni put koji je on predlagao kao vrsno sredstvo obraćenja, čišćenja i ustrajnosti onima koji su tek započeli kršćanski i duhovni život, (vidi 4. poglavlje), ali i sredstvo sigurnog duhovnog napretka nakon prve faze i usvajanja temelja duhovnog života koje vodi dušu putem sazrijevanja i prosvjetljenja k sjedinjenju s Kristom Mudrošću.

Nakon što smo u 5. poglavlju prikazali posvetu upravo kao put prosvjetljenja, obradili smo u monfortanskoj duhovnosti četiri povlaštena sredstva duhovnog rasta da se postigne i sačuva Mudrost. U prikazivanju tih sredstava u 6. poglavlju nastojali smo iznijeti dinamiku samog duhovnog rasta koja sobom nosi prakticiranje tih sredstava i držimo da je to novost u odnosu na sve druge monfortanske studije o ovoj temi.

Svako življenje duhovnosti mora biti popraćeno i učincima u duhovnom životu. Tu temu smo obradili u sedmom poglavlju, dok je posveta, kao put sjedinjenja i ostvarenja svetosti, prikazana u 8. poglavlju. Ni jedna škola duhovnosti pa tako i posveta ne može ostati samo na općenitim načelima duhovnog iskustva i života, nego se treba prevesti u praksu svakodnevnice. Upravo to smo obradili u devetom poglavlju govoreći o uvođenju u samu duhovnost posvete ili mistagogiju i njeno življenje u svakodnevici.

U predzadnjem poglavlju smo naglasili sve bitne karakteristike monfortanske duhovnosti posvete kako bi se lakše uvidjelo da svako svođenje duhovne poruke sv. Ljudevita samo na marijansku sastojnicu ne odražava bogatstvo i cjelovitost svečeve poruke. I na kraju poruke duhovne dinamike življenja posvete i sredstva ispitivanja vlastitog življenja posvete, ukratko smo obradili kriterije provjere rasta u monfortanskoj duhovnosti.

Knjiga ima više dodataka koji su priređeni za one koji žele praktično živjeti posvetu Isusu po Mariji. Onima koji knjigu žele koristiti kao priručnik za pomoć u vlastitom duhovnom životu, preporučujemo da na temelju poticaja vode jednu vrstu vlastitog duhovnog dnevnika, na taj način nakon određenog vremena, vraćajući se više puta na iste cjeline, mogu pratiti promjene u osobnom duhovnom iskustvu.

Radili smo na ovoj knjizi s ljubavlju i s osjećajem zahvalnosti Bogu za poziv sv. Ljudevitu za tolika nadahnuća i darove koje Družba Marijinih misionara monfortanaca prima preko svog utemeljitelja i svima onima koji su se duhovno obogatili čitajući Montfortova djela i nas poticali na pisanje. Knjiga je plod naših dugogodišnjih studija monfortanske duhovnosti, od akademskih i znanstvenih do divulgativnih, ali i pastoralnog rada s vjernicima koji žive duhovnost posvete.

Ovaj naš rad je na određeni način i odgovor na poticaj velikog pokojnog pape bl. Ivana Pavla II. trima monfortanskim redovničkim obiteljima u pismu od 21. lipnja 1997. godine da čine sve da duhovno blago posvete koje su baštinili od svoga utemeljitelja, ne bi ostalo skriveno nego poznato i plodonosno.

Knjigu posvećujemo svima onima koji su čitali ili će čitati djela sv. Ljudevita Montfortskog i od srca im želimo i molimo da više uzljube Isusa Krista, njegovu i našu Majku Mariju i Crkvu, te se posvete Bogu samome. Dao Bog, Majka Božja i zagovor sv. Ljudevita da objavljivanje ove knjige donese obilje duhovnih plodova u našem hrvatskom narodu.

U Zagrebu na spomendan sv. Ljudevita M. G. Montfoskog, 28. travnja 2011.
p. Miljneko Sušac s.m.m. – misionar monfortanac

Upute za praktično korištenje priručnika

Na određeni način priručnik je nastavak i nadopuna naših *Meditacija o pripravi na posvetu prema uputama sv. Ljudevita Montforskog* u izdanju Sav Tvoj, Zagreb 2005. Naime, sv. Ljudevit drži da bi se oni, koji se žele posvetiti, trebali pripraviti za čin posvete, što smo obradili u *Meditacijama*. No nakon priprave za posvetu i samog čina, vjernik je treba živjeti u svakodnevnici te duhovno rasti i sazrijevati.

Ova knjiga je nastala na poticaj brojnih vjernika koji su se posvetili i nastoje živjeti monfortansku duhovnost posvete i kao odgovor na njihova traženja da dobiju sustavni prikaz s praktičnim uputama za duhovni život. Dugo smo razmišljali i dvoumili se o tome, upuštati se u taj pothvat ili ne, jer nam se učinio prezahtjevnim, i glede pristupa i glede načina ostvarenja. Nakon više godina studija, molitve, rada s pojedincima i grupama koji žive posvetu, djelo je dovršeno. Pod tim vidikom ovaj priručnik je novost i u monfortanskoj tradiciji. Rado prihvaćamo sve dobronamjerne kritike i sugestije u smislu poboljšanja izložene materije.

Onima koji žele ovu knjigu koristiti kao praktični priručnik duhovnog života donosimo nekoliko uputa. Priručnik ne može nadomjestiti čitanje djela sv. Ljudevita koja ostaju izvori monfortanske duhovnosti. Ova knjiga, kako to kaže i njezin naslov, je jedan studij izvora i njihov sustavni prikaz.

Bilo bi dobro pročitati barem jedanput cijelu knjigu i tako dobiti uvid u cjelovitost njene poruke. Pojedina poglavlja su, kao što smo rekli u *Predgovoru*, međusobno povezana idejom vodiljom sustavnog prikaza duhovnosti posvete. Ako čitatelj knjigu želi koristiti i kao priručnik za vlastiti duhovni život, predlažemo mu da na temelju poticaja i razmišlja o temi koju je čitao, vodi neku vrstu duhovnog dnevnika, no to nije neophodno. Na taj bi način pri ponovnom povratku na iste teme, nakon dužeg ili kraćeg razdoblja, mogao uvidjeti razlike u vlastitom iskustvu.

Nakon prvog čitanja, ovisno o vlastitom zanimanju, iskustvu ili potrebi, čitatelj se može više puta vraćati na pojedine cjeline.

Onima koji su se posvetili i žele živjeti posvetu u svakodnevici u cijelosti poruke priručnika, naravno uz redoviti sakramentalni život, preporučamo na poseban način nastojanje oko prakticiranja pojedenih praksi koje su od bitne važnosti za rast u duhu posvete kao što su: prakticiranje sredstava da se postigne i sačuva Mudrost (vidi poglavlje 6), molitva krunice prema uputama sv. Ljudevita (vidi cjeline 4.2.3. i dodatak br. 3), pričest s Marijom (vidi cjelinu 9.4.), nutarnje vježbe življenja posvete (vidi cjelina 9.3. i dodatak br. 4) te stil življenja posvete opisan u cjelini 9.2.

Knjiga je zamišljena da bude i praktični priručnik za razmatranje pojedinih cjelina te iz tog razloga donosimo više puta citate istog teksta sv. Ljudevita u različitim kontekstima. Na taj način razmatrajući pojedine tematske cjeline čitatelj-molitelj ne mora tražiti tekst na koji se pozivamo u drugom djelu knjige ni u spisima sveca.

SKRAĆENICE

PP	Rasprava o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici
LJVM	Ljubav vječne Mudrosti
MT	Marijina tajna
PPK	Pismo prijateljima Križa
TSK	Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se
GM	Goruća molitva
P	Pjesme
PIS	Pisma

KP	Knjiga propovijedi sv. Ljudevita
PKM	Pravila Kćeri Mudrosti
PM	Pravila misionara družbe Marijine
MS	Massime della divina sapienza
PBM	Preparazione alla buona morte
KKC	Katekizam Katoličke Crkve
LG	Lumen gentium – Svijetlo naroda
GS	Gaudium et spes – Radost i nada
SSC	Sacrosanctum concilium – Konstitucija o svetoj liturgiji
DSM	Dizionario di spiritualità monfortana, Rim, 2005.
DES	Dizionario enciclopedico di spiritualità, Rim, 1992.
DS	Dizionario di spiritualità, Milano 1985.
DM	Dizionario di Mistica, Vatikan 1998.

1. ŽIVOT I DUHOVNI PUT SVETOG LJUDEVITA TE FRANCUSKA ŠKOLA DUHOVNOSTI

Poruka svakog sveca kao i njegovi spisi označeni su osobnim iskustvom i duhovnim putem kojim se on uspinjao do sjedinjenja s Bogom. Isto tako velik utjecaj na svaku osobu ima obitelj, povijesna uvjetovanost i duhovnost u kojoj je odgajana, pa to vrijedi i za sv. Ljudevita. Zbog toga ćemo u prvom poglavlju kratko prikazati život sv. Ljudevita i njegov put duhovnoga rasta, a nakon toga francusku školu duhovnosti u kojoj je Montfort odgajan i kojoj sam pripada.

1.1. Život i duhovni put sv. Ljudevita

Sv. Ljudevit-Marija Grignion rodio se 31. siječnja 1673. u Montfort-La-Cane-u u francuskoj pokrajini Bretanji u brojnoj i duboko kršćanskoj obitelji.[1] Dva njegova brata postat će svećenici, dvije sestre redovnice i tri majčina brata su bili svećenici. Otac sv. Ljudevita – Ivan Baptista – po zanimanju odvjetnik, želio je postati plemić, ali će obitelj, kao i cijeli srednji sloj francuskog društva u doba Kralja Sunca – Luja XIV. – postupno tonuti u sve veće siromaštvo i doći na rub egzistencije. Otac mu je bio trpka i tvrda karaktera, nagao i nesklon iskazivanju osjećaja. Majka sv. Ljudevita – Ivana Robert – bila je pobožna, nježna, jaka i predana, a u obitelji je širila toplinu, vjeru, vedrinu, pouzdanje i mir.
Francusko društvo je pod utjecajem apsolutizma i volje Luja XIV., gizdavog kralja Sunca, a glavni društveni problem je veliko siromaštvo nižih slojeva koji su živjeli bez minimuma i ikakve zaštite.

Crkva je u Francuskoj u XVII. st. živahna i djelatna. Velika je većina Francuza prakticirala vjeru i barem opsluživala uskrsnu ispovijed. Ipak, bila je uznemirivana većim problemima koji će se odraziti na životni i duhovni put sv. Ljudevita.

Na poseban način valja spomenuti krivovjerne pokrete i strujanja kao što su galikanizam koji je zahtijevao veliku neovisnost u odnosu na papu i rimsku upravu te je širio protu papinski i protu rimski duh, kvijetizam koji je naglašavao stanje mistične pasivnosti u molitvi i duhovnom životu do potpunog zanemarivanja ljudskog djelovanja, a u crkvenim krugovima je stvarao protu mistično ozračje. Crkvu u Francuskoj je prožimao i duh protu marijanskih *Monita Salutaria (Spasonosne opomene)* u kojima jansenistički nadahnuti kanonik Widedfeldt prikazuje Mariju kako goni i odbacuje od sebe osobe njoj pobožne. Na poseban način treba spomenuti teološki i duhovni pokret jansenizam koji je naglašavao moralni rigorizam i pesimističko viđenje života, te Božje predodređenje jednih za vječnu propast, a drugih za vječnu sreću do te mjere da nikakav ljudski duhovni napor i apostolat to ne mogu promijeniti.

Sv. Ljudevit će nasuprot tim krivovjernim strujanjima biti veliki pobornik papinskog primata, autentičan mistik, veliki promicatelj pobožnosti prema Majci Božjoj i gorljivi misionar te će to u njegovu proročku osobnost, sklonu izvanrednim gestama, biti glavni uzrok mnogobrojnih nerazumijevanja i progona koje je doživio za života.

Vrijeme formacije

Sv. Ljudevit priznaje da su ga roditelji odgojili „u strahu Božjemu“ (Pis. 20). Veći je dio djetinjstva proveo u Iffendicu nedaleko od rodnog mjesta. Još od ranog djetinjstva je pokazivao izvanredne znakove pobožnosti, osobito prema Gospi. Povlačio se iz dječjih igara i molio krunicu, a još kao dječačić gorljivo je govorio o Bogu majci i članovima obitelji.

[1] Za saznati više o svecu vidi p.Miljnenko Sušac, *Život sv. Ljudevita M.G. Montforskoga,* Sav Tvoj, Zagreb 2002.

Godine 1685. polazi humanističku školu u Rennesu u Isusovačkom zavodu svetog Tome. U početku boravi kod strica svećenika Alana, a zatim kod obitelji koja se u međuvremenu preselila u Rennes. Sv. Ljudevit će 8 godina ostati u isusovačkom odgojnom ozračju te će isusovačka duhovnost ostaviti duboki utjecaj na formiranje njegove osobnosti. Po prirodi i karakteru Grignion je bio introvertan i usmjeren na molitvu i traženje Boga. U Zavodu uspostavlja istinsko prijateljstvo s Ivanom Baptistom Blainom i Klaudijom Poullartom des Placesom koje će trajati cijeli život i duboko se urezati u njegov duhovni put. Uz čvrstu volju i marljivost, sv. Ljudevit bio je obdaren velikom inteligencijom te je redovito bio jedan od najboljih đaka i studenata.

Isusovački odgojitelji će ga se na poseban način dojmiti i potaći na određena duhovna usmjerenja. P. Glibert, koji je znao u miru i dostojanstvu podnijeti omalovažavanja učenika slobodnjačkih moralnih uvjerenja, poticajno je i proživljeno govorio o misijama, a i sam će ostaviti profesorsku katedru i umrijeti kao misionar. P. Descartes, prvi duhovnik sv. Ljudevita, pomogao mu je da upozna klasičnu i mističnu kršćansku literaturu, a p. Prevost uronjen u pobožnost Mariji i predstojnik marijanske kongregacije u koju se učlanio i sv. Ljudevit, s prijateljima je u njemu prepoznao srodnu marijansku dušu i još ga više uputio u tu pobožnost. Mladi svećenik i katedralni kapelan Julije Bellier uveo je mladog Ljudevita u služenje siromasima po gradskim ubožnicama i katehiziranju zadnjih siromaha po okolnim selima.

O ritmovima duhovnog života sv. Ljudevita iz tog vremena, njegov prijatelj i školski kolega Blain, zapisao je: „Prepuštao se molitvi i pokori i nije mogao ni u čemu uživati osim u Bogu samome. Sve drugo mu je izgledalo bez ikakva okusa.“ Sv. Ljudevit osjećao je duboku sklonost prema siromasima i želju da živi kao zadnji siromah što se izravno protivilo očevom idealu društvenog promaknuća za svoga sina.

Sv. Ljudevita jedino je privlačio svećenički poziv. Zahvaljujući gospođici de Montigny u jesen 1692. uputio se u Pariz kako bi nastavio studij u sjemeništu sv. Sulpicija koje je u to doba bilo najpoznatije središte vjerske posttridentske obnove u Francuskoj. Za sv. Ljudevita odlazak u Pariz označava definitivno oslobađanje od obiteljskih i svih drugih uvjetovanja. Prvom siromahu kojeg je susreo daruje sve novce koje je dobio za put, mijenja s njim svoje novo odijelo za njegovo staro i poderano te čini zavjet potpunog siromaštva i predanja u Božju providnost koje će doslovno i vjerno opsluživati do kraja života.

Njegov život dobiva oblik svete avanture kojoj će se on potpuno predati. Sv. Ljudevit kao dvadesetogodišnji mladić izlazi iz ozračja isusovačke formacije, a njegov duhovni lik je naglašeno asketski – trajno svladavati samoga sebe, označen ignacijanskim magis – *sve na veću slavu Božju* – sklon je mistici, izvanredno pobožan Mariji, velikih ideala savršenstva, sklon samoći i više zatvoren za druge, sklon izvanrednim gestama i posebnostima u ponašanju. Ne prepoznaje se u idealima koje vidi oko sebe i koji mu se nameću, niti onim svećeničkim, npr. dobrog svećenika, koji obavlja važne službe u Crkvi i društvu sa svim sigurnostima što ih nose.

Duhovni put seminariste Grigniona u Parizu zadobiva novi zaokret. U Parizu će ostati u ozračju formacije sv. Sulpicija (1692.-1700.) koje je bilo duboko prožeto francuskom školom duhovnosti dok će teološke studije pohađati na Sorboni. Po preporuci gospođice de Montigny, u Parizu je primljen u zajednicu Klaudija Bottu de la Barmondierea, u kojoj se živjelo u dostojanstvenom siromaštvu gdje su častili „siromašni život Isusov, da se priprave na službu božanskog svećeništva pod zaštitom Presvete Djevice, svetog Josipa, svetih Apostola i apostolskih muževa“, živi vedar period života pod očinskim vodstvom rektora koji u sjemeništarcu Grignionu prepoznaje velike potencijale.

Godinu dana poslije, nakon smrti de la Barmondierea, bio je pripušten u Zavod de Montaigua, zajednicu gosp. Bouckera. Cijela Francuska ulazi u veliku ekonomsku krizu, koja se na poseban način osjetila u Parizu, tako da je i ta zajednica došla na rub bijede. Sv. Ljudevit je primoran prositi svakodnevni kruh, obavljati tri puta tjedno teška cijelo noćna bdijenja

pored mrtvaca kako bi mogao nastaviti započeti put formacije. On osobno vedro živi u mističnom ozračju oslobađajućeg siromaštva i to uz „svete asketske ludosti“, kako Blain, koji mu se u međuvremenu pridružio u Parizu, reče „u mrtvljenju bez ograničenja“. Ubrzo se razbolio te je bio prebačen u Hotel Dieu, stjecište zadnjih siromaha. Vjerovalo se da je pri kraju života, ali iznenada sam sv. Ljudevit proročki navijestio da će ubrzo ozdraviti, što se i obistinilo. Mladi je sjemeništarac puno čitao, a na poseban način su ga se dojmila pisma isusovca Surina od kojeg usvaja čistu ljubav prema Bogu i slast u njemu samome, ili prenošenje svakog osjećaja ljubavi od stvorenja na Stvoritelja, te *Sveti putovi križa* arhiđakona Boudona kao daljnji poticaj za usvajanje duhovnosti križa.

Tijekom godine 1695. ulazi u malo Sjemenište svetog Sulpicija te će njegov život konačno imati ustaljeni ritam sa svime što je potrebno za uredan život sjemeništarca. Novi duhovnik sv. Ljudevita – p. Bauyn – dopušta mu da slijedi svoja nutarnja nagnuća k molitvi do te mjere da Grignon „nije nikada gubio s vida Boga i njegovu prisutnost“ i pokori bez ograničenja. Sv. Ljudevit je cijeli svoj život bio sklon proročkim gestama koje su budile zbunjenost, nelagodu, nerazumijevanje, a često i osude drugih. Tako, na primjer, on jedini na Sorboni, prije predavanja, klekne pred svima i pomoli se, javno propovijeda na mostu slobodarskim uličnim pjevačima, kupi sav tisak nemoralnog sadržaja i pred kupcem ga rastrga itd.

Nakon smrti p. Bauyna, Grignion za novog duhovnika bira p. Leschassiera, koji je bio jako obazriv i nepovjerljiv prema izvanrednim putovima te podlaže Grigniona kušnji duhova, tj. poslušnosti i javnoj podložnosti po poniženju, dovodeći u redovnu mjeru njegova izvanredna mrtvljenja. Sv. Ljudevit je bez prigovora nadvladao tu kušnju, ali će to šestomjesečno razdoblje ostaviti u njemu posljedice: nepovjerenje u samoga sebe, isključiva usredotočenost na Boga i nesklonost, neprikladnost za prihvaćanje vanjskih službi. U međuvremenu je sv. Ljudevit završio prvi ciklus teoloških studija na Sorboni te je odlučio da ne pohađa daljnje studije zadovoljivši se večernjim predavanjima koje je jedan profesor teologije imao u sjemeništu. On sam se odlučio za „znanost svetaca“, tj. za čitanje svetačke i duhovne literature.

Takav je raspored sjemeništarcu ostavljao više vremena za vlastitu osobnu lektiru. U čitanju je mogao uživati jer je bio zadužen službom bibliotekara. Sv. Ljudevit-Marija nije se zadovoljio samo time da zabilježi naslov knjige, bio je istinski čitač. Njegov prijatelj Blain ide dotle da kaže da su „skoro sve knjige koje raspravljaju o duhovnom životu prošle kroz njegove ruke.“ Pravio je bilješke, kako nam svjedoči rukopis naslovljen *Bilježnica*, koju kao misionar nosi sa sobom na raznim putovanjima.

U zajednici je obavljao još službe ceremonijera i katehete. U to vrijeme sv. Ljudevit počinje pisati pjesme duhovnog sadržaja u čemu će ustrajati cijeli život te danas imamo njegov opus od 20 000 redaka. U marijanskoj pobožnosti Ljudevit sazrijeva i raste sve do svetog ropstva ljubavi ili potpune posvete.

Duhovnik Leschassier, kako svjedoči Blain, bio se uvjerio u veliki stupanj svetosti i mistike, veliki stupanj sjedinjenja s Kristom, do kojeg je došao sjemeništarac Grignion te mu zapovjedi da mu o tome napiše izvještaj koji nažalost nije sačuvan. Neposredno prije ređenja, sv. Ljudevit hodočasti s jednim drugim sjemeništarcem u marijansko svetište Chartres gdje ostaje sedam sati u nepomućenom miru u molitvi, kao u nekoj ekstazi.

U traženju vlastitih svećeničkih ideala

Za svećenika je zaređen 5. lipnja 1700., a prvu svetu misu slavio je u marijanskoj kapelici župne crkve sv. Sulpicija. Želio je postati misionar u stranim zemljama. Isprva je mislio na Kanadu. Duhovni vođa, vlč. Leschassier, odvraća ga od toga i želi ga zadržati u sjemeništu sv. Sulpicija da radi na odgoju novih svećenika, a kad je to Grignion odbio upućuje

ga u zajednicu vlč. Lévéquea u Nantes kako bi se posvetio održavanju pučkih misija za siromahe i zapostavljene župe.

Pomanjkanje misionarskog dinamizma u zajednici u Nantesu prisiljava mladog svećenika na mučnu neaktivnost i on pred duhovnim vođom, vlč. Leschassierom, ne skriva svoje razočaranje, i kao u nekom proročkom kriku piše mu o želji za utemeljenjem jedne male zajednice svećenika koji bi, pod Marijinom zaštitom, siromasima naviještali evanđelje: „Zaista, moj predragi Oče, ja nisam vrijedan tako časne službe, ali vidjevši potrebe Crkve, ne mogu, a da bez prestanka uzdišući ne tražim jednu siromašnu družbu dobrih svećenika koji bi tu službu obavljali pod zaštitom Preblažene Djevice“ (PIS 5).

Od ljeta 1701. bilo mu je omogućeno da u toj biskupiji obavi niz misija među kojima se ističu misije u Grandchampsu. No već u proljeće iste godine, misionar se u Fontevraultu susreće s gospođom de Montespan, koja ga je dovela u vezu s mons. Girardom, biskupom u Poitiersu. Zahvaljujući toj vezi i spletu okolnosti, napušta zajednicu u Nantesu i postaje duhovnik Opće ubožnice toga grada u koju su bili zatvoreni zadnji od siromaha. To je bilo koncem studenoga 1701. Pokušao je preurediti ono što je ubožnicu činilo kućom nereda i malim Babilonom.

Tijekom tih mjeseci, kad mu je bilo dano služiti siromasima, susreo je i Mariju-Lujzu Trichet, koja će postati prva sestra nove redovničke zajednice koju je svetac htio utemeljiti, Kćeri Mudrosti. On ju je uveo u ubožnicu te joj je 2. veljače 1703. dao redovničko odijelo, sivi habit, koje je ličilo odjeći seoskih sluškinja tog doba.

Isprva je bio lijepo primljen u ubožnici, ali se brzo sukobio s klikom i protivljenjima osoblja koje nije htjelo slijediti zahtjevnu duhovnu i organizacijsku obnovu zbog kojih je morao napustiti mjesto i službu.

Tri godine nakon što je postao svećenik i nakon naizgled dva neuspjela apostolata, sv. Ljudevit, tražeći duhovnu pomoć i potporu, vraća se u Pariz gdje se još pri kraju studija nalazio prijatelj Blain, svi njegovi odgojitelji te posebno duhovnik vlč. Leschassier, kojega sv. Ljudevit smatra svojim duhovnim ocem. Prvo odlazi u pariško ubožnici La Salpétriere, gdje još jednom nalazi prigodu da poslužuje bolesnima i siromasima, ali je i iz nje udaljen. Njegovi odgojitelji sulpicijanci i vlč. Leschassier odbijaju ga, a da ga nisu niti saslušali jer po njihovu sudu Ljudevit ne slijedi savjete, mjere opreza i konformizma u svećeničkoj službi, kako su ga oni odgajali, te tako baca ljagu i na njihovu uglednu ustanovu. I sam Blain kuša gorko iskustvo sumnje u duh koji vodi njegova prijatelja.

Sv. Ljudevit povlači se pod stubište isusovačkog novicijata u ulici Pot de fer te veći dio dana i noći provodi u molitvi. Nakon 13 godina sv. Ljudevit se vraća u ozračje isusovačkog duhovnog vodstva i do kraja života će se za duhovnu pomoć isključivo obraćati isusovcima. Sv. Ljudevit ta protivljenja osobno proživljava u traženju sjedinjenja s Mudrošću, kako on naziva Isusa Krista. Priznaje da traži „mudrost dan i noć s više žara nego ikada“ (Pis. 13). Ostavljen od svih, svetac proživljava ono iskustvo koje se u mistici naziva tamna noć duha kako sam kaže „osiromašen, raspet i ponižen više nego ikada“, ali je svjestan da je to „posluga i nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj se želi nastaniti“ (Pis. 16).

Do kraja 1703. Montfort je uspješno surađivao u obnovi samotišta i pustinjačkog života na brdu Mont-Valerienu s pariškim kardinalom. Posjećuje prijatelja iz đačkih dana iz Rennesa, Klaudija Poullarta des Placesoma, koji je u međuvremenu osnovao sjemenište za odgoj novih svećeničkih zvanja u Parizu. Sv. Ljudevit govorio mu je o svojim planovima o osnivanju družbe misionara za što je Klaudijo imao puno razumijevanje te je ostavio mogućnost da sjemeništarci koje on odgaja, jednoga dana uđu u tu družbu. Od tada će sv. Ljudevit to pariško sjemenište Duha Svetog smatrati i sjemeništem svoje buduće družbe. Kao znak duhovnog zajedništva des Places pozva Montforta da u sjemeništu održi više predavanja. Plod tih susreta je jedno od remek djela monfortanske duhovnosti, knjižica *Ljubav vječne*

Mudrosti, na čijem pisanju je sv. Ljudevit vjerojatno tada počeo ozbiljno raditi sve do kasnije konačnog rukopisa kakvog mi danas poznajemo.

Jednoga dana, siromasi iz Poitierske ubožnice napisali su molbu i postigli da im se vrati njihov kapelan, što je svetac i prihvatio na duhovnikov poticaj.

Ubrzo nakon toga, u pismu od 28. travnja 1704., sv. Ljudevit povjerava se vlastitoj majci i piše da je došao do vrhunaca mogućeg mističnog života na zemlji – do duhovnog zaručništva i braka s Kristom Mudrošću i križem, te time završava jedno razdoblje njegova duhovnog puta duboko označenoga traženjem sjedinjenja s Mudrosti: „Vjenčao sam se Mudrošću i križem i tu je moje čitavo blago vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da, kad bi bilo dobro poznato, mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajnu o kojoj govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je spoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: dršći i više ljubi“ (Pis. 20). A po kazivanju prijatelja Blaina svetac mu je povjerio da je kušao u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

Sv. Ljudevit – misionar, utemeljitelj i spisatelj

Tijekom rada u župi San Savio 1705. u Poitiersu, sv. Ljudevit susreće mladića Maturina Rangearda, koji je želio postati brat redovnik, i pozva ga da ga slijedi na što ovaj spremno pristaje i postaje najvjerniji njegov pratilac do smrti. To je bio začetak toliko željene družbe Marijinih misionara.

Kad je sv. Ljudevit, ponovno zbog protivljenja sličnih onima prije, bio prisiljen napustiti službu kapelana ubožnice u Poitiersu i pastoral pučkih misija, koji mu je bio povjerio lokalni biskup, odlučio se hodočastiti pješice u Rim kako bi susreo papu i razriješio sve dvojbe oko svoga poslanja. Zbog protivljenja na koja je u Francuskoj nailazilo njegovo djelovanje bio je prisiljen postaviti temelje svog poslanja. Primljen u audijenciju kod Svetog Oca Klementa XI., 6. lipnja 1706., ponudio se da radi u misijama na Istoku. Papa ga zamoli da ostane u Francuskoj trajno uznemirivanoj raznim strujanjima krivovjerja, poglavito jansenizma, i odobri mu cilj i način kojega se do tada držao: obnoviti kršćanski duh obnovom krsnih zavjeta. Vraća se u domovinu opskrbljen naslovom apostolskog misionara kojim ga je počastio Vrhovni Svećenik.

Na povratku iz Rima misionar je otpočinuo u Poitiersu. Preko Saumura, gdje je susreo Ivanku La Noue, uputio se u Mont Saint Michel da svetkuje blagdan svetog Mihaela Arhanđela, 29. rujna 1706. Tako se približio Bretanji, kamo ga je privlačila osoba o kojoj mu je govorio vlč. Bellier, svećenik u Rennesu, koji ga je kao studenta upućivao na skrb oko siromaha, te je razgovarao s njime o bretanjskim misijama. Vlč. Bellieru zaista treba zahvaliti što se Montfortski pridružio ekipi vlč. Leudugera, skolastika iz Saint Brieuca. Surađivali su do kolovoza 1707. Neki neugodan incident učinio je da su se rastali, a čini se da mu najdublji uzrok leži u različitom shvaćanju načina apostolskog života.

Tada se Ljudevit-Marija s dvojicom braće vjernih pratilaca, Maturinom i Nikolom, nastani u samotištu, koje je smješteno posred šume njegovog rodnog mjesta Montfort La Canea. I to je bilo prvo rađanje jedne monfortanske zajednice. Iz te osame Sv. Lazara, Montfort je osobnu sabranost prekidao služenjem i obavljanjem pučkih misija po okolnim župama sve dok mu kao i nekoliko puta prije biskup nije zabranio rad u toj biskupiji. Sve te zabrane su bile plod nesporazuma i klevetanja sveca, najčešće klera sklonog jansenističkim krugovima, uglavnom zbog svečeva apostolata koji je bio izravna kritika njihovoj pastoralnoj neaktivnosti i duhovnoj tromosti.

Montfortov životni put može nam pokazati mreža njegovih mnogobrojnih putovanja i postaja uzduž i poprijeko biskupija Saint Brieuca, Saint Maloa, Nantesa, Lucona i La

Rochella, a da se ne propuste duga proputovanja koja su ga vodila u Saint Ló Rouen, Pariz itd.

Sv. Ljudevit, koji je u duhovnom životu dosegao vrhunce mistike po duhovnom braku s Mudrošću i križem, doživljava novo duhovno obogaćenje u odnosu na apostolat koji više ne vidi kao moguću prepreku na putu savršenstva nego njegov vrhunac. Njegov duhovni život i misije usmjerene su na pomoć bližnjemu, u spasenju i služenju siromasima pod svim vidicima. Montfort je imao i posebnu milost da vidi Isusovu prisutnost u osobama siromaha i bijednika. Oni su ga prozvali „dobri otac Montfortski".

Sredinom 1708. Montfort je ponovno stigao u krajeve Nantesa, gdje su zaredale misije velikom učestalošću. U tom razdoblju došlo je do neprilike koju možemo nazvati aferom Kalvarije u Pontchateau. Nakon što se sam osvjedočio u Mont Valerienu, mjestu blizu Pariza, o važnosti svetišta muci Isusovoj na otvorenome, Montfort je zamislio podići monumentalnu kalvariju na spomen golgotske žrtve koja je trebala biti privlačni duhovni centar za cijelu regiju.

U Pontchateauu svetac je pokrenuo cijelu pokrajinu i nakon godinu dana rada, a ponekad je radilo i do 500 ljudi dnevno, uspio je podići umjetno brdašce i postaviti na nj tri križa u prirodnoj veličini. 13. rujna 1710., u predvečerje svečanog blagoslova, stiže biskupov nalog po zapovijedi samoga kralja da se obred odgodi. Kratko nakon toga brdašce je bilo sravnjeno sa zemljom jer su ga svečevi protivnici ponovno oklevetali prikazujući zdanje kao moguću vojnu utvrdu ukoliko bi došlo do engleske invazije. Da mjera bude puna, biskup iz Nantesa zabranio je misionaru svaku službu, pa mu nije preostalo drugo nego se povući k isusovcima. Ovaj događaj predstavlja vrhunac progona koje je Montfort doživio.

Montforta ni to nije slomilo. U Nantesu je imao mogućnost osnovati i utvrditi djela u korist siromaha i zalagati se za njih u vrijeme poplave rijeke Loire. Treba također spomenuti da je u tom razdoblju postao članom dominikanskog Trećeg reda.

Ove kušnje u biskupiji Nantesa nisu odvratile sv. Ljudevita od misionarskog djelovanja. Mons. Lescure i Champflour primili su ga 1711. u svojim biskupijama Lucon, odnosno La Rochelle, i vjerno ga podržavali u održavanju misija i ne dopuštaju klevetnicima da mu priječe pastoralni rad. Velik broj župa tih dviju biskupija čuo je njegovo propovijedanje.

Čini se da se u tom razdoblju očituje u svoj veličini njegova misionarska zamisao i pedagogija, te poprimaju nove izglede.

U svom boravištu u samotištu Saint Eloi u gradu La Rochelleu 1712., Ljudevit piše remek-djelo svoje duhovnosti koje će po njegovim proročkim riječima biti zagubljeno i djelomično uništeno. Bit će objavljeno tek 1842. pod naslovom koji ne potječe od sveca nego od prvog priređivača: *Rasprava o pravoj pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji*. Sam svetac je napisao i njegov sažetak, vjerojatno za jednu redovnicu u Nantesu, a taj spis poznat je pod naslovom *Marijina tajna*.

Radeći s ljudima, Montfort spoznaje da su male škole veoma važne kao sredstvo evangelizacije, te je uz potporu i razumijevanje biskupa Champfloura sve učinio da 1713. u La Rochelle dođu Marija-Lujza Trichet i Katarina Brunel, dvije prve Kćeri Mudrosti, za taj apostolat. Njih dvije su do tada bile uposlene posluživanjem siromaha u ubožnici u Poitiersu.

U tom se istom razdoblju, više nego ikad, svetac bavi utemeljenjem redovniče zajednice svećenika Marijinih misionara koji bi u njegovom duhu nastavili misijsko djelo. U tu svrhu 1713. piše *Pravila misionara Marijine družbe* i *Goruću molitvu*. Ponovno i ponovno poduzima korake, te ide u Pariz onima koji su naslijedili prerano preminuloga gosp. Poullarta des Placesa, koji je bio obećao 1703. da će mu odgojiti buduće svećenike za njegovu družbu. Upravitelji sjemeništa Duha Svetoga ponovno to isto obećaju svecu. Uistinu četiri sjemeništaraca, koji su tom zgodom slušali sv. Ljudevita, postat će misionari u njegovoj družbi, od kojih trojica tek nakon njegove smrti.

Montfort ide i u Rouen susresti Blaina, a usput u Rennesu piše *Pismo prijateljima križa*. U Rouenu pokušava oduševiti kanonika Blaina, prijatelja iz Zavoda i iz Sjemeništa da mu se pridruži i pomogne u utemeljenju toliko željene družbe što ovaj odbije. U tom zadnjem razgovoru dvojice prijatelja, sv. Ljudevit opravdava svoj duhovni put dosljednog nasljedovanja Isusa i radikalnog života po Evanđelju, novom apostolatskom i misionarskom mudrošću i duhovnošću, a povjerio mu je i da u duši „kuša stalnu Isusovu i Marijinu prisutnost".

Po povratku u La Rochelle, svetac nastavlja sve svoje aktivnosti i radi na svim svojim planovima i željama. Iz grupe laika, suradnika sv. Ljudevita, koji postadoše učitelji u kršćanskim školama za djecu siromaha, razvila se redovnička nesvećenička družba Braća sv. Gabrijela. Na poseban način preustrojio ih je p. G. Deshayes, jedan od nasljednika sv. Ljudevita. Braća sv. Gabrijela su dio velike monfortanske obitelji koji njeguju i svjedoče duhovnost sv. Ljudevita i ima svoje korijene u njegovu apostolatu.

Između jednih i drugih misija u samotištu Saint Eloi, Montfort piše još jedan biser svoje duhovnosti, *Čudesnu tajnu svete krunice za obraćenje i spasenje*.

U veljači 1715. Montfort susreće vlč. Vatela koji ga je još kao sjemeništarac slušao u sjemeništu Duha Svetoga u Parizu i koji se pridružuje njegovoj misionarskoj skupini. A u listopadu iste godine upoznaje i vlč. Renata Mulota koji je također ušao u krug suradnika sv. Ljudevita, a postat će i njegov prvi nasljednik u družbi misionara. Njih dvojica će zajedno s braćom, koja su već s njime radila u misijama i u dobrotvornim školama, tvoriti prvu jezgru Montfortove družbe misionara.

Sredinom srpnja 1715. Montfort je ponovo u La Rochelleu. Nadgleda rad škola i događaje u maloj družbi Kćeri Mudrosti. Glavni je razlog ovog boravka sv. Ljudevita u gradu bio pisanje *Pravila Kćeri Mudrosti* i sudjelovanje na polaganju prvih zavjeta prvih dviju Kćeri Mudrosti i istovremenog početka redovničke formacije drugih dviju sestara.

Osim ovih glavnih već spomenutih spisa, sv. Ljudevit je napisao brojne kraće spise koje možemo naći u izvornom izdanju njegovih sabranih djela.

Ljudevit će nastaviti svoje misionarsko poslanje do kraja jer je, upravo za vrijeme misija u Saint Laurent sur Sevreu, predao dušu Bogu 28. travnja 1716. u dobi od 43 godine. Pobožni narod je odmah počeo hodočastiti na njegov grob i štovat ga kao sveca.

Papa Leon XIII. je 1888. svečano proglasio Ljudevita Mariju Grigniona Montfortskog blaženim, a 20. lipnja 1947., papa Pio XII., svetim. Veliki papa naših dana, bl. Ivan Pavao II., u enciklici *Otkupiteljeva Majka* (br. 48) preporuča Montforta cijeloj Crkvi kao „svjedoka i učitelja" autentične marijanske duhovnosti.

Literarni izvori spisa sv. Ljudevita

To je biografski okvir u koji su umetnuti duhovni put i spisi Montfortskog. Odmah se opaža da je to u biti okvir napete apostolske aktivnosti što ga je ispunio čovjek čiji misionarski poziv postavlja probleme samo u načinu kako da bude ostvaren. Taj se poziv sve više utvrđivao usred protivština i događaja, zadobivao je svoj vlastiti izraz preko raznih situacija u kojima se misionar nalazio.

Postavljati pitanje o Montfortovoj originalnosti svodi se na pitanje da se pronađe njegovo mjesto u duhovnim strujanjima koja su provrela u XVII. i već u XVI. stoljeću. A to se različito prosuđuje počevši od Bremonda, koji ga smatra posljednjim od velikih Bérullovaca, do najnovije povijesti francuske duhovnosti, koja ga postavlja kao lijep primjer vitalnosti marijanske pobožnosti što se još održava do početka XVIII. stoljeća.

Proučavanje izvora iz kojih je duhovni pisac crpio, kao i književnih veza kojih je imao mnogo s različitim autorima, dovoljno je da se uoči njegov eklekticizam. Isusovci svih smjerova, onih koje je Flachaire svrstao u kategoriju salezijanaca (Poiré, Barry, Binet), pa oni

kao Surin i učenici Lallemanta, pa opet oni, kao Saint Jure, Crasset, koji su samostojni, zatim dominikanci kao Alain de La Roche, Suso, Rhéno Flamand, itd., franjevci kao sv. Bonaventura i pseudo-Bonaventura, pa zatim predvoditelji francuske škole duhovnosti Bérulle, de Bourgaing, Ivan Eudes s normandijskim koloritom (Louvigny de Bernieres, Renty, a osobito Boudon), Sulpicijevci, Olier i Tronson kao prvak, te drugi pisci manjeg ili većeg dosega, pa i sam Port Royal sa Le Maistre de Sacyom, svi su mu pružili ili tekstove da ih prihvati gotovo nepromijenjene, ili elemente, kamenje za gradnju, za kojima je on svojom refleksijom bio ponukan posegnuti. Čas se zadovoljavao da time bude nadahnut, a drugi put se to pokazuje kao skoro sablažnjivo doslovno preuzimanje. Tako se on u slobodi, koju je sam sebi dao da poduzme nešto novo, htio osloniti na stare vrijednosti.

Otac Montfortski se teško svrstava u kategoriju onih koji se daju brzo definirati. Koliko god on pripadao jednoj školi duhovnosti ili drugoj koja je drukčije usmjerena, on je nošen unutarnjim dinamizmom koji mu je osoban i koji određuje njegovu originalnost. Možda je htio pružiti načelo za svoj način doživljavanja milosti na prvim stranicama prvoga od svojih najvažnijih spisa. „Obuzela me tako velika želja da te (Mudrost) tražim ne sve strane bez reda. A to što te nastojim upoznati na ovom svijetu proizlazi iz toga što si obećala da će svi koji te otkriju i pronađu imati život vječni" (LJVM 2). Tako on priznaje da nije vođen drugom duhovnom metodom osim revnošću da otkrije tajnu Mudrosti Božje. Sigurno je da, pisao ili propovijedao, Grignion Montfortski evangelizira.

Uvijek sa sobom nosi *Bibliju* koju je čitao vjerojatno u prijevodu Le Maistre de Sacya. Pogled oka na kazalo biblijskih navoda daje nam znati kako su u njegovim spisima česti svetopisamski navodi. Izričiti su navodi brojni, a još brojniji su implicitni navodi i aluzije. Često je to, po metodi zbližavanja, potresna koncentracija tekstova. On usvaja tumačenja koja su u njegovo vrijeme najraširenija, Bossuet ili duhovna škola, osobito njegovih učitelja u Sv. Sulpiciju. Opaža se sklonost prema slikovitom značenju kojim se mnogo služi.

To se slikovito značenje približava značenju što ga Crkva primjenjuje u liturgiji. Često se, uostalom, događa da misionar čita i navodi *Bibliju* iz svoga časoslova ili misala. To može objasniti neka skraćivanja ili preinake biblijskih tekstova.

Biblija i liturgija, pa duhovni pisci raznih podneblja, čini se kao da se miješaju bez reda kako bi utrli put montfortskoj misli, ali nakon češćeg čitanja misionarevih spisa uviđa se da se njegova misao oblikuje po nekoj shemi koju je lako otkriti. S jedne strane razmišljanje, promatranje, a s druge strane praktično primjenjivanje. U nekim djelima toj se prvotnoj shemi pridružuje druga: isprva tumačenje koje polazi iz biblijskih i liturgijskih tekstova, zatim potvrda ili ilustracija pozajmljena od kojeg duhovnog pisca ili koja na nj aludira. Osim tih shema koje mu služe da izvede svoja izlaganja, kao praktičan pisac ili govornik, on ne radi stereotipno. Mnogo se puta njegova misao razvija bez vidljive sile, ali, da se upotrijebi njegov izraz, iz božanskog preobilja što mu ga Mudrost daje.

1.2. Francuska škola duhovnosti

Duhovnost se može definirati kao življeni kršćanski život i cjelovito iskustvo vjere koje podrazumijeva postupni rast, upoznavanje struktura, dinamika i zakonitosti proživljenog iskustva vjere u Duhu Svetome. Naravno da se temelji na načelima Objave, a to podrazumijeva da duhovnost ima trojstveni temelj u planu Boga Oca koji nas je u Kristu htio otkupiti i posvetiti te je darovao Duha Svetoga u kojem kršćanin treba živjeti. Temelj i uzor duhovnoga života jest sam Isus Krist u kojeg smo po krštenju ucijepljeni da bismo po sakramentalnom životu po njemu i s njime živjeli oživljeni Duhom Svetim.[2]

[2] Ch. A. Bernard, *Teologia spirituale,* u *Nuovo dizionario di telogia, suplemento 1,* 1982., str. 2110 – 2111.

U središtu duhovnog života je ljubav prema Bogu i čovjeku. Put duhovnog rasta i sazrijevanja određen je ljudskim odgovorom na Božju milost i rastom u krjepostima. On uključuje sva za to potrebna sredstva, u crkvenoj zajednici i konkretnom životu u služenju Bogu i ljudima u svom specifičnom staležu i pozivu uz poštovanje dinamike ljudskog rasta i sazrijevanja.

Valja naglasiti da se sve različite škole duhovnosti pozivaju na jednu i jedinstvenu kršćansku – katoličku duhovnost i identificiraju se s njom. Sve duhovnosti imaju iste izvore: Boga, Sveto pismo, sakramente, molitvu. Sve imaju isti cilj – svetost ili punina zajedništva s Ocem po Kristu u Duhu – sve se moraju suočiti s istim preprekama koje proizlaze iz požude tijela, požude očiju i oholosti života. Sve podrazumijevaju Božju milost i ljudsku suradnju s njome. Sve se pozivaju na isti uzor, a on je Isus Krist, i prepuštaju se djelovanju Duha Svetoga. Sve se trude oko izgradnje naroda Božjega, Crkve. Sve se trude pomoći svakom čovjeku da bude vjeran i dosljedan svome pozivu i poslanju. I na kraju, sve djeluju na izgradnji solidarnog ljudskog suživota na vječno spasenje vjernicima. Iz ovoga slijedi da su zajednički elementi svim školama duhovnosti najdragocjeniji, postojani i najvažniji, a odnose se na bit kršćanskog života.[3]

Iako stvari tako stoje, postoje objektivni razlozi koji opravdavaju različitost škola duhovnosti. Kristovo otajstvo je tako veliko i bogato da ga smo jedna osoba ili način kršćanskog života ne mogu dosljedno provesti u praksu i iscrpsti. Milost Božja, koju on slobodno daruje, prilagođava se različitosti karaktera i čežnji osobe koja je prima. Također treba naglasiti da različitost putova traženja savršenstva u ljubavi ovisi i o tome koji poziv i službu neki vjernik ima u Crkvi i svijetu.

Različitost pojedinih škola duhovnosti ovisi o različitom načinu korištenja i prikazivanja sredstava duhovnog života, bitnih elemenata zajedničkog puta svetosti, odabira različitih putova koji su prikladni osigurati plodno korištenje tih sredstava i sustavnog prikaza temeljnih načela duhovnog nauka te uputa duhovnog života sve do onih praktičnih koji čine bit svake škole duhovnosti.

Na početku nove škole duhovnosti imamo dva subjekata: Boga i čovjeka. Boga kao izvor svakog dobra i duhovnog velikana preko kojeg on na divan način djeluje u povijesti po poslanju koje je on odredio za tog čovjeka. Tako da su uz Boga na postanku nove škole duhovnosti utjecale i značajke duhovne osobe preko kojih je Bog djelovao, prirodna nadarenost razuma i srca, temperament, sklonosti, vjerska i intelektualna formacija, obitelj u kojoj je odgajana, pripadnost pojedinom narodu, pa i regiji, povijesni i socijalni trenutak u kome je živio itd.

Da bi škola duhovnosti uistinu zaživjela i zadobila specifične oblike, učenici ili sljedbenici utemeljitelja trebaju ići njegovim stopama i truditi se proći put savršenstva koji je on iskusio i zacrtao, te iznijeti u svojim spisima duhovni nauk koji je naučavao, poglavito ako utemeljitelj to nije sam učinio.

Dakle, određena škola duhovnosti treba se temeljiti na: originalnosti putova i sredstava u traženju savršenstva rasta u ljubavi, određenom sustavnom prikazu nauka provjerenom od Crkve i potvrđenom iskustvu sljedbenika.[4]

Pojedine škole duhovnosti su samu bit duhovne intuicije koja ih karakterizira, sažimale u samo jednoj izreci koja potječe od samog utemeljitelja ili sljedbenika ili teologa duhovnog života. Tako na primjer možemo podsjetiti na *moli i radi* za benediktinsku školu, *motriti i razmotreno drugima prenijeti* za dominikansku školu, *sve na veću slavu Božju i kontemplativni u djelovanju* za ignacijansku školu, *bliskost s Bogom po razmatranju i kontemplaciji* za karmelićansku školu, *traženje volje Božje i njeno vršenje u ljubavi* za

[3] A. Favale, *Spiritualità e scuole di spiritualità,* u Salezianum 52 (1990), str. 847.
[4] AAVV, *Le scuole cattoliche di spiritualità,* Milano 1959. i A. Favale, nav.dj. 846-848.

alfonzijansku školu. Za francusku školu duhovnosti ta izreka glasi: *pristajanje i ucjepljenje u nutarnja stanja i čine Utjelovljenje Riječi*.

Sv. Ljudevit Marija Grignion je prošao svoju formaciju i pripravu za svećeništvo u sulpicijanskom duhovnom okružju. Utemeljitelj Olier pripada duhovnim strujanjima koja su poznata kao Francuska škola duhovnosti koja ima svoje početke u teologiji i duhovnosti kardinala de Berulla.

Kardinal De Bérulle rodio se u Yonneu 1575., a veći dio života proveo je u Parizu. Bio je vrstan đak, studirao je prvo kod isusovaca, a zatim na Sorboni. Čitao je klasike duhovne tradicije i održavao kontakte s najuglednijim duhovnim ljudima svoga doba. Imao je izvanredan spisateljski i apostolatski dar duboko i originalno teološki utemeljen. Početna faza njegovog duhovnog života je obilježena čitanjem renano-flamanskih mistika od kojih će usvojiti naglašen smisao za Božju uzvišenost.

Dvoje duhovne vježbe koje je sam obavljao 1602. i 1607. usmjerit će definitivno njegov duhovni put prema kontemplativnom kristocentrizmu. Još 1604. odlazi u Španjolsku i sa sobom u Francusku dovodi nekoliko karmelićanki koje će postati jezgra Karmela u Francuskoj. Idućih pedesetak godina nakon toga u Francuskoj će biti osnovana 62 karmelska samostana. Kako bi pomogao u obnovi klera 1611., De Bérulle je utemeljio družbu Oratorija, a za subraću je napisao i Službu u čast Isusu tražeći da Isusu daju zavjet ropstva ljubavi. Obavljao je mnoge diplomatske službe, a papa Urban VIII. 1627., dvije godine prije njegove smrti, proglasio ga je kardinalom. Najpoznatija djela su mu: *Kratki govor o nutarnjem poništenju, Kratki sažetak o kršćanskom savršenstvu, Govor o stanjima i veličinama Isusovim, Život Isusov* koji je ostao nedovršeno djelo.[5]

Duhovni velikani i sveci, poput Ch. Condreda, L. Trnonsona, J. Oliera, sv. Vinka Paulskog, sv. Ivana Eudesa, F. Bourgoinga, L. Lallementa, sv. Ivana Battiste de la Salle, sv. Ljudevita Montforskog, s različitim naglascima, slijedit će taj put posvećenja, zbog toga je prikladno da na nekoliko stranica prikažemo teološke temelje na kojima je sv. Ljudevit bio odgojen i izgradio svoju duhovnost.

Teolozi i povjesničari duhovnosti nazvaše tu školu trojstveno teocentičnom s idejom vodiljom našeg ucjepljenja i pristajanja uz Utjelovljenu Riječ, kako bi se Bogu iskazalo dostojno klanjanje. Ove ideje će prožimati teologiju i duhovnost francuske škole sve do razrađivanja praktične metode meditacije kojoj je cilj da oblikuje takav stil življenja duhovnosti u svakodnevnici.

Sam De Bérulle polazi od uzvišene ideje o svetosti i veličine Boga Stvoritelja kojemu čovjek treba iskazati kult i klanjanje iz ljubavi sve do potpunog predanja i žrtvovanja samoga sebe. To treba biti istovremeno vjernički stav ljubavi, predanja u poslušnosti kao i poštovanja Boga i njegove uzvišenosti. Temeljni stav stvorenja pred Bogom treba biti ljubezno klanjanje. De Bérulle je taj stav pred Bogom usvojio kao reakciju na određeni pravac humanističke duhovnosti koja je bila izložena riziku zaborava veličine, uzvišenosti i svetosti Boga samoga.

Grijehom je čovjek izgubio svoju iskonsku nevinost i stanje prijateljstva s Bogom, no on ostaje stvoren na sliku Božju s naglašenom prirodnom željom za Bogom. Isus Krist, Sin Božji, Utjelovljena Riječ otkupio nas je, spasio i obnovio u nama sliku Božju. Tako da samo milost koju Krist daruje može pozitivno riješiti čovjekov nutarnji konflikt između vlastite bijede i želje za posjedovanjem Boga. Zbog toga u posvećenju duše imamo dvostruko djelovanje: Božje djelovanje usmjereno prema duši naziva se milost, a djelovanje same duše prema Bogu krjepost. Milost Božja je najuže povezana s Kristom ne samo kao jedinim posrednikom milosti nego i kao njenim izvorom. Od tuda proizlazi temeljni princip francuske

[5] Upućujemo na odličan studij o francuskoj školi duhovnosti i njenom utemeljitelju; P. Cochois, *Bérulle et l' Ecole francais,* Pariz, 1963.

škole duhovnosti: vjernik se treba potpuno isprazniti od starog i obući novog čovjeka u Kristu. Način da se to postigne je pristajanje uz Krista i suobličenje njemu.

Kardinal se na poseban način usredotočuje na otajstvo Utjelovljenja i promatra ljudsku narav Isusa Krista koja se pri Utjelovljenju prikazuje Ocu i "poništava". Božanska osoba Sina Božjega uzima ljudsku narav. Radi se o kristocentrizmu francuske škole duhovnosti. Može se prigovoriti da je cjelokupno kršćanstvo kao takvo kristocentrično, što je i točno, ali svaka škola duhovnosti na sebi svojstven način motri Isusa Krista. De Bérulle i njegovi učenici su bili privučeni kontemplacijom Isusa kao utjelovljene Riječi Božje koji u svojoj ljudskoj pobožanstvenjenoj naravi iskazuje Ocu savršenu čast i slavu.

U konkretnom povijesnom životu Isus se potpuno predaje, posvećuje i iz ljubavi poništava u služenju Ocu i ljudima. Isus Krist u svojoj ljudskoj naravi u Duhu Svetome je iznad svega prvi pravi klanjatelj Ocu kojemu iskazuje čast i slavu. On vjernike u Duhu Svetom posvećene uvodi u vječni Božanski, Trojstveni život klanjanja i slave. Isus je sluga Očev jer je njegova ljudska narav potpuno podložna volji Očevoj u Duhu Svetome, a kao Otkupitelj je za nas izvor milosti, spasenja i dara Duha Svetoga. Da bismo i mi vjernici iskazali kult, klanjanje i slavu Ocu, moramo biti ucijepljeni u Isusa i posvećeni Duhom Svetim, povezani s Isusom i potpuno mu pripadati kao sluge koje iz ljubavi vrše njegovu riječ. Na posebno dubok način De Berulle razrađuje teologiju otajstava života Isusa Krista, posebno naglašavajući utjelovljenje i muku. U otajstvima života Isusa Krista on razlučuje povijesne prolazne činjenice i trajno nutarnje stanje milosti tako da kardinal može reći: ta otajstva "kao događaj pripadaju prošlosti, ali su sada prisutna po krjepostima sadržanima u otajstvu" (De Berulle, *Opuscule de piété*, 77, 1052.).[6]

Taj kardinalov nauk usvojio je i Katekizam Katoliče Crkve u broju 521, citirajući sv. Ivana Eudesa, koji i sam pripada istoj francuskoj školi duhovnosti: "Moramo u sebi nastavljati i dopunjati stanja i otajstva Isusova i često ga moliti da ih sam dovrši i ostvari u nama i u svoj svojoj Crkvi (…) jer Sin Božji je naumio uspostaviti stanovito zajedništvo te svoja otajstva u nama i u svoj svojoj Crkvi nekako proširiti i nastaviti po milostima koje nam želi priopćiti i plodovima što ih tim otajstvima želi u nama izvesti. Time želi da ih u nama dovrši."

Tako da cijela francuska škola duhovnosti, osim motrenja događaja iz Isusova života u molitvi, želi ući u kontemplaciju nutarnjih duhovnih čina Isusove duše koja komunicira sa svojim nebeskim Ocem i u njih se na određeni način ucijepiti i zaživjeti u osobnom iskustvu. Sudjelovati u Isusovim stanjima znači razmatrati pojedina otajstva Isusova života kako bismo mislili, osjećali kao on i usvajali njegove nutarnje stavove. Na taj način berulijansko klanjanje se pretvara u želju, ljubav i zajedništvo s Kristom. Kršćanski život ima u nama za cilj Krista i Kristov život. Tako da izreka sv. Pavla: „Ne živim više ja nego Krist živi u meni" (Gal 2, 20) postaje središnji moto francuske škole duhovnosti. To ucjepljenje u Krista, Kristov dolazak i život, u duši treba potpuno preobraziti kršćanski život. Za francusku školu duhovnosti to je središte i vrhunac kršćanskog života prema kojemu treba voditi duše.

Na tim teološkim osnovama, u vremenu kada je prevladavalo jurisdikcijsko i centralističko viđenje Crkve, francuska škola duhovnosti je stavila naglasak na mističnu dimenziju viđenja Crkve svojstvenu otačkoj teologiji prvih stoljeća kršćanstva po kome je Crkva Otajstveno Tijelo Kristovo koje kao takvo treba izgrađivati.

Kontemplirajući otajstvo Utjelovljenja dolazi se do Marijine uloge u Božjem planu spasenja i njenog neponovljivog odnosa s Presvetim Trojstvom. Marija je od Boga smještena u središte kršćanskog otajstva. Tako da pobožnost Mariji naravski proizlazi iz kontemplacije života Isusa Krista. Ona koja je prva posvećena, svojim pristankom aktivno sudjeluje u Utjelovljenju Sina Božjega po Duhu Svetome i posvećenju njegove ljudske naravi.

[6] R. Deville, *La scuola francese di spiritualità,* Milano, 1990., str. 112 – 136.

Ona je pod Isusovim Križem aktivno sudjelovala i u otajstvu Otkupljenja i postala Majkom Crkve. Kontemplirajući Marijinu ulogu u otajstvu Utjelovljenja i Otkupljenja dolazimo do paradigme rađanja i rasta u vjeri. Kao što je Duh Sveti u Mariji i po Mariji oblikovao i posvetio ljudsku narav Isusa Krista, tako Duh Sveti po Mariji vodi vjernike do pune zrelosti dobi Kristove pomažući im slušati i vršiti njegovu Riječ. A Marija je kraljica svih ljudi i dobila je od Boga milost darivanja Isusa dušama.

Iz temeljnih duhovno-teoloških postavki francuske škole duhovnosti proizlaze glavna usmjerenja duhovnog života. Prvo je: dostojno klanjanje Bogu, velikome i svetome, usprkos ljudskoj ništavnosti po ucjepljenju u Krista. Drugo je: pobožnost kao ona koja proizlazi iz klanjanja, pobožnost Isusu, suobličenje Njemu što podrazumijeva umiranje starog čovjeka. Sve to je popraćeno žarkom željom ljubiti Boga cijelim srcem sve do umiranja samome sebi, poništenja samoga sebe. Da bi duša to ostvarila, francuska škola duhovnosti predlagala je življenje svetoga ropstva ljubavi Isusu i Mariji s različitim postavkama i naglascima što predstavlja treće temeljno usmjerenje. Misionarski i apostolatski polet je četvrto bitno usmjerenje koje se temelji na prethodnima kao svojem izvoru.

Olier je prihvatio nauk De Berula te je postavio iste temelje duhovnosti za sjemenište sv. Sulpicija u kojem je Montfort bio odgojen: „Prvi i zadnji cilj ovog Instituta je živjeti potpuno za Boga, u Isusu Kristu našemu Gospodinu, tako da njegova trajna nutarnja raspoloženja prodiru u najdublje dubine našeg srca, tako da svatko može sa sv. Pavlom o sebi reći: „Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2, 20). Utemeljitelj vidi sjemenište kao apostolatski zavod, novicijat duhovnog života i svetosti. Svećenik sudjeluje u nutarnjem stanju i krjepostima Krista svećenika, odvojen od svijeta, posvećen kultu, razapinje u sebi starog čovjeka kako bi se sjedinio s Isusom Kristom da bi bio dostojan pastir i apostol koji živi, vrši i naviješta Božju Riječ slušajući poticaje Duha Svetoga.

Francuska škola duhovnosti, vjerna svojim teološkim postavkama, naglašavala je uzvišeno poimanje svećeničkog poziva. Odgoj u sv. Sulpiciju bio je škola duhovnog života, škola svetosti. Sulpicijani su nastojali provesti reformu klera ne programima obnove, nego duhovnim životom, programima posvećenja i svetosti. Po njihovoj školi duhovnosti svećenički poziv na poseban način mora biti popraćen sviješću o potrebi težnje za svetošću, jer svećenik sudjeluje u jednom od najuzvišenijih Kristovih otajstava, njegovom Vječnom svećeništvu.

Istinska svećenička duhovnost je vertikalna, mistična i bogocentrična. Svećenik je čovjek Božjeg kulta, klanjanja, odvojen od svijeta i svjetovnog duha, potpuno predan Isusu po Mariji. Tek u tom duhovnom ozračju Olier isto toliko naglašava drugu pastoralnu stranu svećeničkog poziva i njegovu spremnost na marljivo i predano obavljanje svake crkvene službe. A kao bivši pučki misionar, ugradio je u temelje formacije ljubav prema misijama, te je i sjemeništarcima, zahvaljujući blizini župe, otvorio vrata pastoralnog rada.

Sam De Bérulle imao je naglašen praktični smisao u službi duhovnog života. Kako bi pomogao vjernicima u duhovnom rastu, naglašavao je određene prakse koje su se kao takve ustalile u duhu francuske škole duhovnosti. Prije svega naglašavao je liturgiju kao čin klanjanja i žrtve Crkve u sjedinjenju s Kristom. U francuskoj školi duhovnosti naglašeno je liturgijsko slavljenje otajstva utjelovljene Riječi, Navještenja, Božića, Isusova djetinjstva, svetog tjedna, Duhova. Predstavnici francuske škole duhovnosti nisu se ustručavali sami pisati nove liturgijske obrasce: De Bérulle za službu Isusovu, sv. Ivan Eudes Srcu Marijinu, Olier nutarnjem životu Isusa i Marije.

Uvođenje u molitvu, poglavito meditaciju, je drugi pedagoški naglasak ove škole duhovnosti sve do razrađivanja praktične metode koju ćemo dolje prikazali. Naglašeno je i štovanje Božje Riječi i euharistije do te mjere da je za predstavnike francuske škole duhovnosti *Biblija* prvi izvor njihova nauka i glavna knjiga molitve, a meditacije, molitve i

tekstovi posvećeni euharistijskom otajstvu jedinstvene su ljepote što je upečatljivo i u spisima sv. Ljudevita.

De Bérulle je jako naglašavao važnost duhovnog vodstva, a njegovi sljedbenici to jednodušno prihvatili. Dosta je citirati samo jednu njegovu izreku: „Voditi jednu dušu je voditi jedan svijet“. Zanimljivo je da je i praksa zavjeta svetog ropstva ljubavi Isusu i Mariji s različitim naglascima, prisutna u francuskoj školi duhovnosti kao važan dio duhovnog nauka.

I kod površnog čitanja djela sv. Ljudevita lako je uočljivo do koje mjere su ova teološka razmišljanja ostavila traga u životu i nauku našeg sveca. Povjesničari duhovnosti sv. Ljudevita nazivaju posljednjim od velikih berullianaca.[7] Montfort je vođen vlastitim genijem usvojio i na svojstven način teološki i duhovno obogatio i izložio nauk francuske škole duhovnosti te je danas široj crkvenoj javnosti jedan od njenih najpoznatijih predstavnika.

1.3. Metoda razmatranja francuske škole duhovnosti Sv. Sulpicija

Teološka promišljanja će prožimati duhovnost francuske škole sve do razrađivanja praktične metode meditacije koja ima za zadaću da oblikuje stil življenja duhovnosti u svakodnevnici tipično za tu školu duhovnosti. Za nas je to važno jer nam pokazuje put molitve kojim je kročio sv. Ljudevit. Način meditacije i pristupa Božjem otajstvu u molitvi postupno vode dušu do oblikovanja jednog stila duhovnog života koji se očituje u spisima i svakodnevnom životu. Montfort je oblikovao svoju dušu djelomično pod utjecajem isusovačke duhovnosti u Rensu, i puno više slijedeći sulpicijanske upute za meditaciju tijekom osmogodišnje formacije u Parizu. Plodovi ove metode razmatranja su lako uočljivi i u spisima sv. Ljudevita, a duboko su označili cjelokupni njegov duhovni nauk.

Sulpicijanac, pater. A. Tanquerey,[8] govoreći da metoda dolazi od De Berulla, Oliera i Tronsona, koji je bio poglavar upravo u vrijeme kad je u sv. Sulpiciju boravio sv. Ljudevit, sažeo je taj način meditacije ovako:

1. Priprava za razmatranje: Kod razmatranja ili meditacije uvijek imamo pripravu i to daljnju, bližu i neposrednu. Daljnja priprava za razmatranje je u biti trajni napor da uskladimo svoj život s Evanđeljem po mrtvljenju, obraćenju, sabranosti, poniznosti itd. To su preduvjeti za dobro obavljeno razmatranje koje je na početku nesavršeno, a zatim se krjeposti sve više ukorjenjuju u duši kako napreduje u meditaciji.

Bliža priprava se sastoji u tome da prije razmatranja čitamo ili slušamo o predmetu o kojemu želimo razmatrati. Na tu temu treba misliti, buditi u srcu čuvstva i osjećaje koji su s time u skladu. Potruditi se oko razmatranja gorljivo, pouzdano, ponizno, želeći ljubiti Boga, slaviti ga i postati bolji kršćanin. Tako duša postaje spremana da razgovara s Bogom.

Neposredna priprava koja je početak razmatranja, sastoji se u tome da se stavimo u Božju prisutnost, da postanemo svjesni Božje prisutnosti koju nalazimo posvuda, a na poseban način u našem srcu, i u Presvetom oltarskom sakramentu. Dobro je učiniti čin poniznosti pred Bogom, zazvati Duha Svetoga imajući svijest da sami ne možemo moliti kako treba, tražiti zagovor Majke Božje, sv. Josipa ili kojeg drugog sveca.

2. Korpus (glavni dio) razmatranja: Ideja vodilja je naša privrženost, naše ucjepljenje u osobu Isusa Krista da tako Bogu dostojno iskažemo dužne čine štovanja, klanjanja i slave. Tri su bitna čina u ovoj metodi razmatranja:

a) Klanjanje (Isus pred očima)

- razmatranjem promatramo neko Božje savršenstvo (mudrost, ljubav, pravednost, sveprisutnost) ili neku krjepost Isusa Krista (uzimajući za meditaciju tekstove Evanđelja promatramo, na primjer, Isusovu ljubav prema siromasima, milosrđe kod opraštanja grijeha,

[7] Možda najpoznatiji povjesničar francuske škole duhovnosti Bremond tako naziva sv. Ljudevita u svom kapitalnom djelu *Histoire littéraire du sentimet religieux en France III,* Pariz, 1921.

[8] A. Tanquerey, *Compendio di teologia ascetica e mistica,* Rim, 1927, str. 438-443.

mudrost i blagost u odnosu s ljudima, predanje u volju Božju u Getsemanskom vrtu, strpljenje i ljubav na križu);

- iskazujemo čine klanjanja, divljenja, zahvaljivanja, radosti i žalosti.

b) Sjedinjenje (Isus u srcu)

- trebamo postati svjesni da su i nama potrebne i korisne Isusove krjeposti o kojima razmatramo;

- u svjetlu razmatrane krjeposti promotrimo svoj život s osjećajem kajanja za prošlost, nedostojnosti u sadašnjem trenutku i želji da u buduće budemo što suobličeniji Isusu Kristu;

- moliti Boga za krjepost o kojoj smo razmišljali. Posebno da postanemo dionici krjeposti Isusa Krista o kojoj razmišljamo. Ako razmatramo o Isusu u Getsemanskom vrtu i o krjeposti poniznosti i predanja u volju Božju molimo zazivom: *Neka milost otajstva muke Isusove u Getsemanskom vrtu siđe u moju dušu i učini je doista poniznom, dionicom Isusove poniznosti;*

- nakon toga treba moliti i za druge potrebe Crkve te za osobe za koje smo dužni moliti.

c) Sudjelovanje (Isus u našem djelovanju) i odluke

- pod utjecajem milosti odlučimo se vježbati u krjeposti o kojoj razmišljamo donoseći barem jednu konkretnu odluku vezanu uz to koju ćemo nastojati provesti u djelo tijekom dana (na primjer, biti strpljiv prema nekoj osobi ili u nekoj situaciji);

- obnoviti odluku kod ispitivanja savjesti i vidjeti jesmo li je ostvarili;

d) Molitva prošnje

- treba s pouzdanjem moliti Boga za pojedine stvari, osobe ili za velike potrebe Crkve (misije, obraćenje grješnika, umiruće, duše u čistilištu).

3. Zaključak: Zahvaliti Bogu za tolike primljene milosti, zamoliti ga oproštenje za pogrješke i nemarnosti u ovoj vježbi, moliti ga da blagoslovi naše odluke za danas, čitav život i naš smrtni čas, napraviti kratku duhovnu misao – kiticu za taj dan, tj. izabrati neke misli koje su nas jače zaokupile i sjetiti ih se tijekom dana, sve povjeriti Majci Božjoj moleći: *Pod tvoju se obranu utječemo...*

Značajke i duhovna korist od ove metode razmatranja: sam rast, napor i napredak u duhovnom životu prema ovoj metodi razmatranja nije prvenstveno traženje moralnih i evanđeoskih krjeposti, nago se sažimlje u ucjepljenje u osobu i krjeposti Isusa Krista. Tako na primjer, naglasak nije toliko na traženju i naporu rasta u poniznosti koliko traženje i nastojanje da se bude sudionik Kristove poniznosti. Isto tako vidimo da ova metoda meditacije vodi osobu do distanciranja od samoga sebe u duhovnom životu, jer su sve osobne potrebe i molitve za dobro Crkve i svijeta u drugom planu u odnosu na suobličenje Isusu Kristu.

Druge škole duhovnosti i načini meditacije više naglašavaju i opisuju duhovno-psihološki doživljaj u molitvi, ili stanje u vlastitoj duši na putu duhovnog rasta, ili općenito vrijednost pojedinih kreposti za duhovni život i rast.

Sv. Ljudevit duhovno je duboko označen baš ovim sulpicijanskim načinom meditacije i primjenjuje je i na molitvu svete krunice (usp. TSK 126). U načinima molitve svete krunice u djelu *Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se* svetac preporuča baš na taj način meditirati otajstva Isusova života u svetoj krunici.[9]

Razmatrajući po ovoj metodi evanđeoske tekstove ili svetu krunicu, dinamika molitve se usredotočuje na motrenje Isusa i Marije, njihovih krjeposti i nutarnja stanja te na određeni način pomaže osobi koja moli distancirati se od sebe, svojih poteškoća i problema koji često u meditaciji izbiju u prvi plan te tako priječe da molitva donese svoje plodove i da osoba bolje vidi svoj nutarnji život. Meditirati na ovaj način ima još jednu prednost. Vjernik dok meditira, istovremeno moli i za rast u krjepostima i pristajanje uz Krista što trajno ostaje sama bit

[9] Ovu metodu molitve sv. krunice prema uputama sv. Ljudevita donosimo u trećem dodatku ovog izdanja.

duhovnoga puta. Jedan od razloga zbog kojih se blokira duhovni rast jest i taj što vjernici ne mole za one krjeposti koje su im najpotrebnije.

U svim svečevim djelima vidljivi su tragovi tog načina meditacije, tako da su najljepše stranice njegovih spisa upravo plod tog trajnog napora poniranja u Kristovu i Marijinu dušu kako bi ih bolje upoznao i njima se suobličio.

Ova metoda se temelji na našem sjedinjenju s Isusom i našoj obvezi koja iz toga proizlazi: da mi u sebi zaživimo njegova nutarnja raspoloženja i krjeposti. Da bismo to mogli činiti, trebamo imati pred očima Isusa Krista kao što to naglašavaju autori francuske škole duhovnosti. O tome donosimo lijep citat sv. Ljudevita Montforskog: „Glavna briga kršćanske duše je težnja k savršenstvu: „Nasljedujte Boga, budući da ste ljubljena djeca“ (Ef 5, 1), poručuje nam veliki apostol. To je obveza koja je sadržana u vječnom Božjem planu našeg predodređenja, kao jedino sredstvo za postizanje vječne slave. Sv. Grgur iz Nise lijepo kaže da smo mi slikari. Naša duša je pripremljeno platno po kojem prelaze kistovi, original koji treba naslikati je Isus Krist, živa slika i savršen odraz vječnog Oca, a krjeposti su boje koje služe da bi ga istaknule. Kako, dakle, jedan slikar, da bi uživo naslikao pravi portret, stane pred original i pri svakom ga potezu kista promatra, tako kršćanin uvijek treba držati pred sobom život i krjeposti Isusa Krista kako bi govorio, mislio i radio samo ono što je njemu suobličeno“ (TSK 65).

U ovoj metodi najprije dolaze do izražaja čini štovanja i ljubavi prema Bogu, a molitva prošnje za osobne potrebe je tek u drugom planu, a to je upravo bio životni stil sv. Ljudevita. Ona naglašava važnost i ulogu milosti, ali traži i od ljudske volje energičan napor i stalan trud jer se donose odluke koje treba obnavljati, provoditi u djelo i navečer vidjeti njihovo ostvarenje u ispitu savjesti.

Ova metoda je afektivna, budi i potiče vjeru nadu, ljubav i osjećaje u srcu prema Bogu, i potiče vjernika na ustrajno promatranje svoje nutrine jer treba gledati sebe u svjetlu Isusa Krista i njegovih krjeposti, s osjećajem kajanja za prošlost, nedostatnosti u sadašnjosti te čvrste odluke i odlučnosti za nasljedovanje Isusa u budućnosti.

Odluke koje donosimo trebaju biti popraćene ne toliko pouzdanjem u samoga sebe, nego pouzdanjem u Isusa Krista i Marijin zagovor. Zaključak same meditacije je čin zahvalnosti Bogu. Ova metoda priprema dušu i za pojednostavljenu molitvu, jer se naglašava da nije nužno izražavati uvijek ovim izloženim redom sve naše dužnosti u molitvi prema Bogu, nego da je dobro prepustiti se i osjećajima koja nam Bog daruje i često obnavljati one koje u nama pobuđuje Duh Sveti. Početnici u meditaciji će bez sumnje trebati posvetiti više vremena razmišljanjima nego drugim činima, ali ih ova metoda vodi i do toga da su osjećaji u molitvi (kada srce gori) pozitivno vrednovani.

2. Teološki temelji monfortske duhovnosti

Duhovnost sv. Ljudevita-Marije Grigniona Montforskoga je teološki dobro utemeljena do te mjere da ga je veliki pokojni papa našeg vremena – bl. Ivan Pavao II. – nazvao „vrsnim teologom“.[10] Kao što je naglašeno u prvom poglavlju, sv. Ljudevit slijedi teološko duhovne postavke francuske škole duhovnosti te je jedan od njenih velikih predstavnika, danas možda široj javnosti najpoznatiji.

Sustavni prikaz monfortanske duhovnosti, ako želi biti vjeran svojim izvorima, nužno mora slijediti temeljnu teološku postavku dvostruke raspodijele koja je prisutna u svečevim

[10] Papa Ivan Pavao II., *Dar i otajstvo,* Zagreb, 1998., str. 38. Isti papa je napisao i papinsko pismo *Sulla dottrina di san Luigi Maria de Montfort,* Rim, 2004: *Edizioni monfortane*. Veliki papa koji je osobno živio posvetu i bio njen promicatelj, u pismu izlažući nauk sv. Ljudevita počinje od marijanske perspetive i ukazuje na teološki kontekst posvete u sklopu trojstvene teologije, kristologije i ekleziologije. Za komentar papinog pisma vidi B. Cortinovis, *Note e commento della lettera di Giovanni Paolo II.* u *Spiritualità monfortana 3,* Rim, 2004., str. 19-25.

djelima. Budući da je sv. Ljudevit iznad svega duhovno mističan, a ne teološko-akademski autor, ta raspodjela nije sustavno izložena, ali je utkana u njegove spise kao teološki temelj svega nauka. Ta dvostruka teološka raspodjela sastoji se od: silaznog – Božjeg djelovanja, povijesno-spasenjskog, to jest od onoga djela koje je Bog učinio za čovjeka, te od uzlaznog – onoga koje čovjeka vodi do sjedinjenja s Bogom kao što je to opisano i u *Bibliji* i izloženo u teološkoj i duhovnoj tradiciji katoličke Crkve.[11]

2.1. Bog – stvoritelj iz ljubavi

Isus Krist, Sin Božji koji je postao čovjekom objavio nam je čudesno otajstvo Boga u sebi samome. Bog nije samotnjak. On je ljubav i zajedništvo. U jednoj Božjoj naravi nalazi se zajedništvo triju Božanskih osoba: Oca, Sina i Duha Svetoga. To uzvišeno otajstvo presvetog Trojstva osvjetljava sve tajne kršćanske vjere i svemu daje značenje, a čovjek je pozvan da se ostvari u zajedništvu ljubavi s Bogom i braći ljudima.

2.1.1. Uzvišeni Bog ljubavi: Otac, Sin i Duh Sveti

U središtu Božje objave je osoba i djelo Isusa Krista, jedinog Spasitelja svijeta kojega svetac kontemplira kao Vječnu i Utjelovljenu Mudrost, koja nam objavljuje Presveto Trojstvo, Boga ljubavi.[12]

Montfort, zaljubljen u Vječnu i Utjelovljenu Mudrost, vodi nas do dubina Presvetog Trojstva te pripovijeda o Bogu samome i njegovom djelovanju u povijesti kako bi u našim srcima pobudio vjeru, divljenje, strah Božji, klanjanje, pouzdanje i ljubav. Svetac uči: „Poslušaj, o dušo kršćanska, ono što ti govori vjera kako bi to dobro zapamtila. Pjevaj pobožno: Vjerujem u jednoga Boga, Oca dobrostivog, biće beskrajno, posvuda prisutno, i svemogućeg Stvoritelja neba i zemlje. U Bogu su tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti. Trojica beskrajno dobra. Vjerujem jer je to božanska Riječ. To Trojstvo čini jednoga Boga jer su Trojica jedno Biće. Otac je Bog, Sin je Bog i Duh Sveti je Bog. Sva Trojica iste biti“ (P 109, 1-2).

Bog je, dakle, sam u sebi tajna ljubavi i veliko otajstvo, Presveto Trojstvo: Otac, Sin i Duh Sveti. Presveto Trojstvo je temeljno i središnje otajstvo naše vjere koje osvjetljuje sve druge istine kršćanstva. Sve što je Bog učinio u stvaranju i povijesti spasenja je objava ljubavi Presvetoga Trojstva koja izlazi u susret svojim stvorenjima da ih otkupi, pomiri i sa sobom sjedini.

Montfort, svetac uzvišene kontemplacije koji i nas želi voditi putem molitve i veće ljubavi, ostao je očaran tom tajnom Boga koji je sam u sebi čista ljubav: „O Ljubavi! O Bože ljubavi! Kako je neizmjerna i preobilna ljubav koju si nam pokazao... O Ljubavi, o Ljubavi kako si malo poznata!“ (LJVM 166).

„Oče, ti vječno rađaš Sina koji je Bog kao i Ti, vječan, istobitan s tobom, iste moći, iste dobrote, iste mudrosti s tobom. Oče i Sine, ljubeći se nadišete Duha Svetoga koji je Bog kao i Vi. Vi, tri Božanske osobe, dostojne klanjanja, vi ste samo jedan Bog. Oče ljudi po stvaranju, uzdržavanju i otkupljenju. Milosrdni Oče grješnika, Oče, prijatelju pravednih, veličanstveni Oče svetih. Divimo se beskonačnosti, veličini, slavi i savršenstvu Božje biti, koji se uistinu naziva Onaj koji jest, onaj koji bitno, nužno i vječno postoji. Biće svih bića, uzrok svih bića, koji u sebi eminentno sadrži savršenstva svih ostalih bića. On je svugdje po svojoj biti, prisutnosti i moći bez da ga to ograničava” (TSK 41).

[11] Vidi S. De Fiores, *Proposta di lettura sistematica i Spiritualità monfortnana* u DSM str. 31-34 i 1666-1673.
[12] P. Gaffniy, *Trinità,* U DSM, str. 1761 – 1766.

Sv. Ljudevit kao i cijela francuska škola duhovnosti, ima duboku svijest Božje uzvišenosti. Bog je onaj koji sve nadilazi, temelj i počelo svega stvorenja. Ta dimenzija Božje uzvišenosti je jasno ocrtana i u Novom zavjetu jer Bog je: „Kralj kraljeva i Gospodar gospodara, koji je jedini besmrtan, koji boravi u nepristupačnoj svjetlosti, kojega nijedan čovjek nije vidio niti ga može vidjeti. Njemu čast i vječna vlast! Amen.“ (1 Tim 6, 16). Svetac piše: „Tko je Bog? On je duh vječan, neovisan, stalan, beskrajan, neizmjeran, svemoguć, beskrajno lijep, beskrajno svet“ (KP 7).

Uzvišeni Bog ljubavi je sve stvorio, a na poseban način u ljudsko srce je upisao duboku želju za svojim Stvoriteljem. Crkva uči: „Čežnja za Bogom je upisana čovjeku u srce, jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikada ne prestaje čovjeka privlačiti sebi. Samo će u Bogu čovjek pronaći istinu i blaženstvo za čime neprestano traga“ (KKC br. 27).

Montfort, iako naglašava Božju uzvišenost, ne želi da u srcu vjernika prevladava strah od Boga shvaćenog kao zastrašujuće otajstvo, ne radi se o Bogu svemogućemu, ali odsutnome, nego o Ocu koji izlazi u susret čovjeku po svome Sinu, Vječnoj Mudrosti. Svetac očaran tajnom Božje ljubavi koja nam daruje posrednika piše: „Jer Bog nam zaista nije bez razloga dao posrednika kod svog Veličanstva. On je vidio našu nedostojnost i nesposobnost, i bilo mu nas je žao, pa da nam dade pristup k svome milosrđu, priskrbio nam je moguće zagovornike kod svoga Veličanstva. Stoga, ne mariti za te posrednike i približiti se izravno k Božjoj svetosti bez ikakve preporuke, značilo bi nemati poniznosti, nemati poštovanja prema Bogu, toliko visokom i tako svetom. (...) Naš je Spasitelj svojim otkupljenjem postao naš odvjetnik i naš posrednik kod Boga Oca. Po njemu nam se treba moliti sa svom slavnom i vojujućom Crkvom. Po njemu imamo pristup k božanskom Veličanstvu i nikada drukčije ne smijemo preda nj pristupiti nego oslonjeni na Isusove zasluge i obučeni u njih“ (PP 83-84).

Razmisli! Kakva je moja slika o Bogu? Ljubim li Boga ili ga se bojim i bježim od njega? Što me priječi da se potpuno predam i povjerim svoj život Bogu ljubavi? Istraži svoj život i pokušaj uvidjeti u kojim njegovim segmentima živiš zaboravljajući na Boga i koje su posljedice toga?

2.1.2. Bog ljubavi, Stvoritelj svega što postoji

Sv. Ljudevit, kao misionar, propovjednik i navjestitelj Evanđelja, kad govori o Bogu naglasak stavlja na Božje djelo spasenja u povijesti, te vodi dušu putem motrenja Boga koji sve iz ničega stvara i ulazi u naš ljudski život kao prvi darovatelj. Bog je sam u sebi Presveto Trojstvo: Otac, Sin i Duh Sveti te kao takav stvara i djeluje u povijesti.[13]

Bog Otac je iz ljubavi stvorio i stvara sva stvorenja. On ni iz čega stvara i poziva na postojanje, tako da Božja djela otkrivaju tko je On u sebi, a istovremeno tajna ljubavi njegova nutarnjeg Bića osvjetljava ispravno razumijevanje i vrednovanje njegovih stvorova. Sva stvorenja, po onim mjestima koja im je Bog dodijelio, ostvaruju svoju puninu i pokazuju svu svoju ljepotu i dobrotu. Kad promatramo Boga Stvoritelja, onda time želimo reći da je On u slobodi dao početak svemu što postoji, te da nebo i zemlja ovise o Bogu koji im daje da budu, postoje i opstoje.[14] Tako da je Bog istovremeno prvi izvor, autoritet, ali je istovremeno dobrota i nježnost za svoju djecu. Novi zavjet nam otkriva da je Bog sve stvorio po svojoj vječnoj Riječi, ljubljenome Sinu, kojega sv. Ljudevit naziva Vječnom Mudrošću. Divimo se i mi sa svecem: „Božanska je Mudrost zabljesnula iz Božjega krila u času kad je, nakon čitave vječnosti, stvorila svjetlo, nebesa i zemlju. Sv. Ivan nam kaže da je sve stvoreno po Riječi, tj. po Vječnoj Mudrosti: „Sve po njoj postade“ (Iv 1, 3). Salomon kaže da je ona majka i sazdateljica svega. Ona je roditeljka svega toga. Mudrost je umjetnica u svemu (usp. Mudr 7,

[13] W. Logister, *Dio* u DSM, str. 492 – 505.
[14] P. Gaffniy, nav. dj. str. 1766.

12-21). On je ne zove samo sazdateljicom, već i majkom, jer običan radnik ne može toliko ljubiti svoje djelo kao što majka ljubi svoje dijete. Pošto je sve stvorila, Vječna Mudrost ostaje u svim stvarima da ih podržava i obnavlja: ispunja sve, sve obnavlja (usp. Mudr 1, 7; 7, 27) I ta je vrhunska i prava ljepota u stvorenom svijetu postavila divan red koji u njemu kraljuje. Ona je odijelila, sastavila, izmjerila, pridodala i izbrojila sve što je na njemu. Ona je razapela nebesa, ona je postavila Sunce, Mjesec, zvijezde i planete i izvagala sve do izvora. Konačno, reče ona: bila sam s Bogom i upravljala sam svim stvarima savršenom točnošću na najrazličitije načine, a to je bila vrsta igre da se zabavim i razonodim svoga Oca: „Bila sam kraj njega, kao graditeljica, bila u radosti, iz dana u dan, igrajući pred njim sve vrijeme: igrala sam po tlu njegove zemlje i moja su radost djeca čovjekova“ (Izr 8, 30-31). Ta neopisiva igra božanske Mudrosti doista se vidi u različitim stvorenjima koja je stvorila u svemiru. Ne govoreći o različitim bezbrojnim anđelima, niti o veličini različitih zvijezda, niti o raznim temperamentima ljudi. Vidimo tolike divotne izmjene godišnjih doba, najraznovrsnije instinkte životinja, mnogobrojne vrste biljaka, ljepote cvijeća, voće raznih okusa. Tko je mudar, neka o svemu tom razmišlja“ (…) (Ps 107, 43)“ (LJVM 31-33).

Vidimo da bi svetac i nas htio uvesti u tajnu kontemplacije svijeta koji je stvoren na slavu Božju, ne da bi uvećao Njegovu slavu, nego da očituje svijetu Božju dobrotu, ljubav, nježnost, vjernost, milinu... Montfort tu stvarnost izražava slikom majčinstva. Božja ljubav ima crte ne samo očinske nego i majčinske ljubavi. Bog je još u usta proroka Izaije stavio riječi: „Može li žena zaboravit' svoje dojenče, ne imat' sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboraviti ne ću” (Iz 49, 15). To je nježnost ljubavi koja tješi, ostaje vjerna, postojana u strpljivosti i razumijevanju, spremna na praštanje, nesavladiva čudesnom snagom majčinstva.

Drugi vidik te iste Božje stvaralačke ljubavi prema sv. Ljudevitu je divni red i sklad stvorenoga svijeta u kome ostaje odraz Stvoritelja. I Katekizam Katoličke Crkve uči: „Ako Bog stvara s mudrošću, stvorenje ima svoj red” (br. 299). Sv. Ljudevit govori o neopisivoj igri Božanske Mudrosti koja se očituje u različitim stvorenjima. I mi gledajući ljepotu i sklad netaknute prirode, cvijeća, mora, rijeka, planina uskliknimo sa svecem: „Pa kako divan mora biti Stvoritelj, ako je njegovo djelo tako lijepo” (P 99, 28).

Razmisli! Uviđam li ljepotu, sklad i dobrotu svega što je Bog stvorio i za to mu zahvaljujem?Prepoznajem li u mom životu svari i stvorenja koja mi služe u potrebama i pomažu mi kao dar Božje očinsko-majčinske ljubavi? Kakav je moj odnos prema ljudima i stvorenim darovanim stvarima?

2.1.3. Bog je stvorio čovjeka kao svoje divno remek-djelo i živu sliku svoje ljepote

Čovjek u Božjem planu zauzima posebno i jedinstveno mjesto među stvorenjima. Bog je stvarao ovaj svijet radi čovjeka, a on je „jedino stvorenje koje je Bog htio radi njega samoga“ (GS 13). Čovjek je stvoren na sliku Božju, sposoban upoznati i ljubiti Boga, ostvariti sebe dajući se u ljubavi te ulaziti u zajedništvo s drugim ljudima.

Pa ipak, odnos čovjeka i Boga zauzima posebno mjesto u stvaranju. Bog je htio čovjeka da u slobodi i vjeri, milošću pozvan, odgovori u ljubavi na ponuđeno Božje prijateljstvo i sudjelovanje u Božjem životu. Neshvatljiva i beskrajna Božja ljubav je zadnji razlog tog velikog dostojanstva ljudskog bića. Montfort to proživljeno svjedoči: “Između Vječne Mudrosti i čovjeka postoji nevjerojatno tijesna veza prijateljstva. Mudrost je za čovjeka, a čovjek je stvoren za Mudrost. „Ona je neiscrpiva riznica ljudima“ (Mudr 7, 14), a ne za anđele, ni za druga stvorenja. To prijateljstvo Mudrosti prema čovjeku proizlazi iz same njegove biti već u stvaranju, jer je čovjek zgusnuti sadržaj njezinih čudesa, njezin mali i veliki svijet, njezina živa slika i namjesnik na zemlji. Ta vječna i toliko ljupka ljepota toliko želi

prijateljstvo ljudi, da je nadahnula i knjigu da postigne to prijateljstvo otkrivajući čovjeku svoju uzvišenost i živu želju kojom ga želi imati. Ta je knjiga kao pismo ljubljene svom ljubljenom da zadobije njegovu ljubav. Tako žarkom željom čezne za čovjekovim srcem i tako nježno traži njegovo prijateljstvo, a izrazi i pozivi toliko su puni ljubavi, da, rekao bi, dok ih sluša, to nije Vladarica neba i zemlje, i da joj je potreban čovjek da tek onda postane sretna"(LJVM 64-65).

Sv. Ljudevit u kategorijama zaručničke ljubavi opisuje odnos čovjeka i njegova Stvoritelja.[15] Stvaranje i povijest spasenja zapisani u Svetom pismu su svjedočanstvo tome, a temelj za razumijevanje Božje poruke je njegova očinsko-majčinska strastvena ljubav prema čovjeku. Povijest odnosa Boga i čovjeka je dinamika prijateljstva čiji je prvi čin stvaranje, a nastavlja se u dijelu otkupljenja nakon čovjekova pada u grijeh.

Bog je sve stvorio radi čovjeka, a njega je stvorio da mu služi, da ga ljubi, da gospodari nad svim stvorenjima i da mu ih prikazuje zajedno sa sobom i svojim djelovanjem u svijetu. Tako da se mi, ljubljena Božja bića, trebamo prepoznati u svim svojim dimenzijama. Cijelo naše biće je dar Božje ljubavi koju trebamo prepoznati i tako slaviti Boga. Čovjek tako ostvaruje puninu svoga bića samo u Bogu. Govoreći o tome u kategoriji Božje Mudrosti, svetac klikće: „O kad bismo znali kakvo je beskrajno blago za čovjeka ta Mudrost, a kažem vam da o njoj nisam još ništa rekao, mi bismo dan i noć uzdisali za njom i odletjeli bismo do nakraj svijeta, i kad bi trebalo, prošli bismo kroz oganj i vatru samo da je postignemo! Ali pripazimo da se ne prevarimo pri izboru Mudrosti, jer je ima više vrsti" (LJVM 73).

Čovjek, stvoren na sliku Božju, istovremeno je tjelesno i duhovno biće. Bog je htio takvog čovjeka, a mi trebamo prihvatiti sami sebe i proslaviti Boga u svemu. Stvoritelj svakom čovjeku izravno stvara dušu, koja često u *Bibliji* označava i sam ljudski život kao takav ili ono nutarnje, najuzvišenije u čovjeku, duhovno počelo po kojem se on razlikuje od drugih stvorenja. I ljudsko tijelo oživljavano duhovnom dušom ima udjela u čovjekovom dostojanstvu, tako da je cijela ljudska osoba određena postati po Kristu hramom Duha Svetoga.

Bog je htio stvoriti muško i žensko, htio je da postoje u savršenoj jednakosti dostojanstva, ukoliko su ljudske osobe, a opet da budu u različitosti svoga bića. Tako da je biti muškarac i žena nešto dobro, što Bog hoće, te oni kao takvi odražavaju Stvoriteljevu mudrost i dobrotu. Bog je u svom planu stvaranja i spasenja pozvao muškarca i ženu da kao Božji upravitelji sebi podlože zemlju i da im služi sve stvoreno. No, taj odnos prema stvorenjima ne smije biti rušilački odnos potpunog gospodstva, nego u odgovornosti za svijet i sudjelovanje u Božjoj Providnosti i ljubavi prema svemu stvorenome. Čovjek, tako divno stvoren, u biti je sažetak cjelokupnog stvorenja, svemir u malome. Sv. Ljudevit to tako lijepo kaže: „Ako su moć i ljupkost Vječne Mudrosti toliko zablistale u stvaranju, u ljepoti i redu svemira, ona je još divnije zasjala u stvaranju čovjeka, jer je on njezino divotno remek-djelo, živa slika njezine ljepote i njezinih savršenosti, velika posuda njezinih milosti, čudesna riznica njezinih bogatstava i njezin jedinstveni zamjenik na zemlji. Mudrost je tvoja sazdala čovjeka da vlada nad stvorovima tvojim (usp. Mudr 9, 2). Trebalo bi da ovdje, na slavu te lijepe i moćne djeliteljice, objasnimo ljepotu i izvornu uzvišenost koju je dala čovjeku kad ga je stvorila" (LJVM 35-36).

Razmisli! Jesam li svjestan da me je Bog stvorio i da mu trebam zahvaliti za sve dimenzije, darove i talente? Jesam li svjestan veličine i ljepote poziva na prijateljstvo na koje me on poziva? Koliko i kako odgovaram na Božju Očinsku ljubav i u poniznosti svojim životom služim ljudima?

2.2. Grijeh i Spasiteljevo obećanje

[15] H.J. Junemann, *Uomo* u DSM str. 1867 – 1869.

Grijeh je sam po sebi neposluh Bogu, prekid prijateljstva s njim i odbijanje Božje ljubavi. U svjetlu vjere se ispravno shvaća sva težina grijeha kao i njegove posljedice koje čovjeka vode putem propasti. Ali istovremeno sa svom dramatičnošću grijeha Sveto pismo još od prvih stranica objavljuje i naviješta Božje milosrđe koje čovjeka poziva na obraćenje pružajući mogućnost praštanja i posvećenja.

2.2.1. Istočni grijeh: čovjek se udaljava od Boga

Prvi čovjek stvoren od Boga, kao i svako drugo stvorenje, bio je dobar. „I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro“ (Post 1, 31). Samo u svjetlu otajstva otkupljenja u Isusu Kristu shvaća se ta izvorna stvarnost ljudskog bića. Čovjek je bio u prijateljstvu s Bogom, svojim Stvoriteljem, a kao posljedica toga, u skladu sa samim sobom i drugim stvorenjima oko sebe. Sudjelujući u Božjem životu bio je postavljen u stanje svetosti i izvorne pravednosti.

Ljubav koju je osjećao prema Bogu i Božja milost, uzdizale su i oplemenjivale sva područja ljudskog života. Čovjek nije morao ni trpjeti ni umrijeti, vladao je sklad između muškarca i žene, te između njih i cijeloga stvorenja. To je bilo stanje izvorne ljudske pravednosti. U Božjem naumu čovjek je trebao vladati svijetom, a to se očitovalo i u vladanju samim sobom, te cjelovitošću ljudskog bića koje je bilo slobodno od svake požude, padanja u ropstvo sjetilnih užitaka, pohlepe za bogatstvom i isticanja samoga sebe. Sv. Ljudevit poticajno o tome govori: „Sve je u čovjeku bilo svjetlo bez tmina, lijepo bez ružnoga, čisto bez ljage, usklađeno bez nereda, bez ikakve ljage i nesavršenosti. Njegov je duh dobio u baštinu svjetlo Mudrosti kojim je savršeno poznavao svoga Stvoritelja. U duši je nosio Božju milost kojom je bio nedužan i ugodan u očima Svevišnjega. Njegovo je tijelo nosilo besmrtnost. U srcu mu je gorjela čista ljubav te se nije bojao smrti, i tom je ljubavlju neprestano, neprekidno i čisto ljubio Boga radi njega samoga. Čovjek je, uz to, bio tako pobožanstvenjen da je bio stalno u zanosu uronjen u Boga, jer se nije morao boriti sa strastima, niti je trebao odupirati se neprijateljima. O divne li darežljivosti Vječne Mudrosti prema čovjeku! Sretnoga li čovjeka u svoj svojoj nedužnosti!” (LJVM 38).

Bog je, dakle, stvorio čovjeka na svoju sliku u prijateljstvu sa sobom. Budući da je čovjek slobodan, da je duhovno biće, on može živjeti svoje prijateljstvo s Bogom samo ako se slobodno opredijeli za Boga i njemu se iz ljubavi preda na služenje. Čovjek mora svoju slobodu upoznati, cijeniti i s pouzdanjem poštovati, a jer je stvorenje, njegova je stvarnost ovisnost o svome Stvoritelju. Tako je podvrgnut Božjim zakonima i moralnim normama koji ravnaju uporabom njegove slobode.

Ali đavao je napastovao čovjeka koji je u srce pustio sumnju i dopustio da u njemu zamre povjerenje prema Bogu koji ga je stvorio, te je on zlorabio svoju slobodu i nije poslušao Božju zapovijed. Tako će u zadnjem korijenu svakog grijeha u povijesti biti zloupotrijebljena sloboda, neposluh prema Bogu i nedostatak povjerenja u njegovu Očinsku dobrotu. Čovjek je pod utjecajem đavla sagriješio, sebe pretpostavio svome Stvoritelju, te time prezreo Boga.

Svetac uči da je sam Sotona od anđela postao đavao, a pao je zbog oholosti (P 29, 68) i za sobom povukao druge pale anđele, te na isti grijeh navodi čovjeka: „Đavao te uči lukavstvu i zlobi protiv Svemogućega Boga. On čini da kraljuje porok, u svemu se opirući Bogu koji želi ozdraviti i spasiti naše duše, zavodi ih, kvari i vodi u vječnu vatru”(P 107, 2).

Čovjek se odlučio za sebe protiv Boga, protivno stvarnosti svoga bića, Božjeg stvorenja, a time i protiv svoga vlastitog dobra. „Zaveden od đavla, htio je biti kao Bog, ali bez Boga i ispred Boga, a ne u skladu s Bogom. Pismo pokazuje dramatične posljedice tog prvog neposluha. Adam i Eva smjesta gube milost izvorne svetosti. Plaše se Boga o kome su

stvorili krivu sliku, to jest Boga ljubomorna na svoje povlastice" (KKC 398). Montfort naglašava svu dramatičnost tog stanja, te piše: „Ali, evo, teške nesreće! Božanski se brod razbio na tisuće komada, lijepa je zvijezda pala, krasno sunce pokriveno je blatom! Čovjek griješi i griješeći gubi svoju mudrost, svoju nedužnost, svoju ljepotu i besmrtnost. Gubi i sva dobra koja je primio, a napada ga bezbroj zala. Duh mu je otupio i postao zamračen, te više ništa ne vidi. Srce mu je ohladnjelo prema Bogu. Duša mu se grijehom zamračila i sliči zloduhu. I strasti su mu se raspojasale i više im nije gospodar. Dao je u sebi prebivalište zlodusima, te je postao njihovim robom. Stvorenja ga napadaju i vode s njime rat. Eto, tako čovjek postaje robom demona, predmet Božje srdžbe i žrtva pakla. Sam sebi je postao ružan da se sakrio od srama. Na sebi nosi prokletstvo i osuđen je na smrt. Istjeran je iz zemaljskog raja, a i onaj na nebu mu je zatvoren. Na ukletoj zemlji mora provoditi nesretan život bez ikakve nade da će biti sretan. Dapače, mora umrijeti kao zlikovac, a nakon smrti, dušom i tijelom, sa svom svojom djecom, bit će poput đavla zauvijek odbačen. Eto, to je strašna nesreća koja se nakon grijeha sručila na čovjeka. To je zaslužena osuda što je Božja pravda izrekla protiv njega" (LJVM 39).

Svetac živim slikama opisuje razoreni sklad koji je vladao u čovjeku.[16] Poremećeno je čovjekovo gospodstvo nad samim sobom. Duhovne moći duše i tijela, veza između muškarca i žene, sklad sa stvorenjima, narušeni su i podvrgnuti napetostima i požudama. Sam u sebi, čovjek duboko doživljava izranjenost svoga bića, a sama smrt je ušla u povijest čovječanstva. Nakon prvoga grijeha, bujica grijeha preplavljuje svijet, počevši od Kainovog ubojstva Abela do naših dana.

Posljedice istočnog grijeha se odnose na cijelo čovječanstvo, svi ljudi svih naraštaja su zahvaćeni tom stvarnošću. "Neposluhom jednoga čovjeka svi su postali grješnici" (Rim 5, 19). Velika bijeda koja tišti ljude i čovjekove sklonosti na zlo, ne mogu se razumjeti bez povezanosti čovječanstva s istočnim grijehom i činjenicom da mi već rođenjem primamo istočni grijeh. Radi se o velikoj tajni koju nije lako shvatiti, a u kojoj svi iskustveno sudjelujemo.

Osobni grijeh prvih ljudi zarazio je ljudsku narav kao takvu, koju su oni rađanjem prenijeli budućim generacijama u palom stanju, te sve generacije ljudi prenose ljudsku narav u stanju lišenom svetosti i pravednosti, tako da je stvarnost istočnog grijeha naslijeđena, a ne počinjena. To je naslijeđen, a ne počinjen grijeh; stanje, a ne čin. Stanje koje duboko pogađa i uvjetuje svakog pojedinca. Ne biti svjestan da svaki čovjek ima izranjenu narav i zlu sklonu narav uzrokuje teške posljedice i zablude u području morala, odgoja i suživota ljudi. Znamo da je Isus Kist otkupio čovjeka od svakoga grijeha: „Dakle, grijeh jednoga svim ljudima na osudu, tako i pravednost Jednoga svim ljudima na opravdanje i život" (Rim 5, 18). Sv. Ljudevit naglašava dramatičnost grješnoga stanja čovjeka kako bi na vidjelo još jače izašla sva nježnost Isusove otkupiteljske ljubavi: „U tom je stanju Adam očajan: ne može primiti lijeka ni od anđela ni od drugih stvorenja. To stanje nitko više ne može popraviti, jer je on bio tako lijep i tako divno sazdan, a sada je po grijehu odviše ružan i okaljan. Shvatio je da je istjeran iz raja i udaljen od Božje nazočnosti. Božja ga pravda progoni zajedno sa svim njegovim potomstvom. Nebo je za njega zatvoreno, a pakao otvoren, i nikoga nema da mu ponovno otvori nebo, a zatvori pakao. Vječna Mudrost je duboko ganuta nesrećom jadnoga Adama i njegovih potomaka. Sa žalošću promatra kako je razbijen njezin počasni brod, rastrgan njezin vjerni portret, razoreno njezino remek-djelo, a njezin namjesnik na zemlji svrgnut s prijestolja. Ona nježno osluškuje njegov plač i uzdahe. Blago gleda znoj njegova čela, suze u očima, napore njegovih ruku, bol njegova srca i žalost njegove duše" (LJVM 40-41).

[16] O krisotološkom vidiku izvornog Božjeg plana s palim čovjekom vidi M. Sušac, *La cristologia sapienziale di san Luigi G. di Montfort,* Rim, 1996., str. 70 -76.

Razmisli! Jesam li svjestan sve ljepote ljudskoga bića u Bogu? Koje su zle sklonosti koje posebno osjećam u sebi? Zazivam li Božji blagoslov na moju izranjenu ljudskost, kao i na druge osobe? Što za mene kao kršćanina znači imati svijest da su svi ljudi pred Bogom grješni?

2.2.2. Božja ljubav ne ostavlja paloga čovjeka nego obećava poslati Spasitelja svijeta i razlozi utjelovljenja Sina Božjega

Prema sv. Ljudevitu posebna ljubav i nježnost potiču Vječnu Mudrost da se zauzme za čovjeka usprkos njegovom grijehu. Montfort motri ljubav Isusa Krista, utjelovljenog Sina Božjega na zemlji za čovjeka i prirodno je prenosi kao takvu u vječnost prije Utjelovljenja, jer se radi o istoj osobi. Kad govori o tom otajstvu, svetac koristi izraze prožete naglašenom ljuskom nježnošću kako bi potaknuo čitatelja da uzvrati ljubavlju na ljubav Vječne Mudrosti.

Montfort u slikovito zamišljenom prikazu savjeta Presvetog Trojstva opisuje dramatičnost posljedice grijeha kao boj Božje Pravde i Vječne Mudrosti, želeći naglasiti kako grijeh sam po sebi vodi samo u smrt. „Pričinja mi se da vidim kako ta blaga Gospodarica i po drugi put poziva i okuplja, da tako kažemo, Presveto Trojstvo da bi ono čovjeka popravilo kao što ga je i sazdalo. I na tom savjetovanju kao da se odigrao boj između Vječne Mudrosti i Božje Pravde. Kao da čujem kako Mudrost govori u prilog čovjeku: da je on uistinu grijehom zaslužio da bude zauvijek sa svojim potomstvom osuđen s buntovnim anđelima, ali treba mu iskazati milosrđe, jer je više sagriješio iz slabosti i neznanja nego iz zlobe. I tumači dalje kako je velika šteta da jedno remek-djelo ostane zauvijek u ropstvu neprijatelja te da milijuni i milijuni ljudi zbog grijeha jednoga budu vječno izgubljeni. S druge pak strane pokazuje na nebu prazna mjesta otpalih anđela koja treba popuniti i ukazuje na veliku Božju slavu u vremenu i vječnosti ako čovjek bude spašen. Čini mi se također da čujem Pravdu koja odgovara da je čovjek sa svim svojim potomstvom osuđen na smrt i vječnu odbačenost te da se osuda mora izvršiti bez odlaganja i milosrđa kao što je izvršena nad Luciferom i njegovim pristašama. Čovjek, nezahvalan za primljene darove, u svojoj je neposlušnosti i oholosti slijedio đavla, pa neka ga sada slijedi i u kazni, jer grijeh mora biti primjerno kažnjen. Vidjevši da u svemiru nema ničega dostojnijega da okaje čovjekov grijeh, da zadovolji pravdi i da ublaži srdžbu, Vječna Mudrost je pronašla divno sredstvo da spasi jadnog čovjeka kojega je nježno ljubila. Čudo neshvatljive i zapanjujuće ljubavi koja ide do krajnosti! Ta ljubazna i uzvišena Vladarica sama se nudi kao žrtva svome Ocu da zadovolji Pravdi, da mu ublaži srdžbu, a nas da izvuče iz đavolskog ropstva i paklenog ognja te nam tako pribavi vječnu sreću“ (LJVM 42-45).

Ovaj način govora sv. Ljudevita lako bi se mogao krivo shvatiti, i bilo bi nepravedno na temelju samo ovoga teksta stvarati krivu sliku straha o Bogu Ocu koji priziva Pravdu dok bi Sin, Vječna Mudrost bio zagovornik milosrđa. Mnogi drugi tekstovi sv. Ljudevita govore o Očevoj nježnosti koja nam daruje utjelovljenog Sina. Kao potvrdu dosta je citirat sljedeći tekst: „Ako Mudrost promatramo u njezinom izvoru, vidimo da je sama dobrota i milina. Ona je dar ljubavi vječnoga Oca i učinak ljubavi Duha Svetoga. Ona je dana po ljubavi i oblikovana po ljubavi. „Bog je, naime, tako ljubio svijet, te je dao svoga jedinorođenog Sina” (Iv 3, 16). Mudrost je, dakle, sva ljubav, ona je ljubav Oca i Duha Svetoga“ (LJVM 118).

Sv. Ljudevit cijelu povijest Starog zavjeta kontemplira kao dijalog ljubavi između Boga i čovjeka. U predviđanju Utjelovljenja Bog daruje milost ljudima tražeći njihov odgovor ljubavi na svjedočanstva djela svoje ljubavi u čovjekovu korist. Slijedeći biblijsku postavku koja govori o Božjem djelu spasenja u svijetlu Kristova otajstva u Starom zavjetu, konkretno za Izraelce u pustinji, izraženu u 1 Kor 10, 4 kako su pili su iz duhovne stijene, a ta stijena bijaše Krist, i za sv. Ljudevita Krist sam, kao Vječna Mudrost, bio je prisutan i djelatan u

cijeloj povijesti spasenja.[17] A sav taj nagovor treba u čitateljevoj duši potaći ljubav prema Božjoj Mudrosti i otvoriti svoje srce kako bi ljudski život postao njeno tajno boravište.

„Prijedlog Mudrosti je prihvaćen i donesena je odluka: Vječna Mudrost, Božji Sin, postat će čovjekom u odgovarajućem vremenu i u točno određenim okolnostima. Kroz nekih četiri tisuće godina koje su protekle od stvaranja svijeta i Adamova grijeha do utjelovljenja božanske Mudrosti. Adam i njegovi potomci umirali su prema Božjem zakonu koji se okrenuo protiv njih, ali zbog budućega utjelovljenja Božjeg Sina i oni su dobivali milosti da se mogu pokoravati njegovim zapovijedima i da mogu činiti dostojnu pokoru nakon što su te iste zakone prekršili. I, ukoliko su umrli u milosti i prijateljstvu s Bogom, duše su im sišle u limb čekajući svoga Spasitelja da im otvori nebeska vrata. Kroz sve vrijeme, prije svoga utjelovljenja, Vječna Mudrost je davala ljudima znakove svoga prijateljstva kao i veliku želju da im daruje svoje čari i da boravi s njima. „Moja su radost – kaže ona – djeca čovjekova“ (Izr 8, 31). Ona hoda naokolo tražeći sebi dostojne (usp. Mudr 6, 16). Traži osobe dostojne svoga prijateljstva i svoga blaga, same svoje osobe. Ta se Mudrost izlila na različite narode, na svete duše da od njih učini Božje prijatelje i proroke. Zato je ona sama oblikovala sve svete patrijarhe, Božje prijatelje, proroke i svece Staroga i Novoga saveza. „Ona prelazi od naraštaja do naraštaja u duše svete i čini od njih Božje prijatelje i proroke“ (Mudr 7, 27). U slijedećem poglavlju Knjige Mudrosti Duh Sveti navodi različita zla od kojih je Mudrost oslobodila Mojsija i lzraelce dok su boravili u pustinji. I ovome možemo dodati da su svi oni koji su, u Starom ili u Novom Savezu bili oslobođeni velikih opasnosti, upravo oslobođeni i izliječeni posredovanjem Vječne Mudrosti: Danijel iz lavlje jame, Suzana od zločina za koji su je lažno optužili, tri mladića u Babilonu iz ognjene peći, sveti Petar iz tamnice, sveti Ivan iz kotla kipućeg ulja, kao i bezbrojni mučenici i priznavaoci koji su oslobođeni od tjelesnih muka ili kleveta kojima su kaljali njihov dobar glas. „Nam per Sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio“ (Mudr 9, 19). Recimo i mi zanosno: Tisuću puta blažena je ona duša u koju je ušla Mudrost da se u njoj nastani! Ma morala vojevati u mnogim bojevima, uvijek će izići kao pobjednica! Prijetila joj ne znam kakva opasnost, iz nje će biti oslobođena. Tištala je bilo kakva žalost, razveselit će se i bit će utješena. Zapadne li u teška poniženja, bit će uzdignuta i proslavljena u vremenu i u vječnosti“ (LJVM 46-51).

U svečevim djelima razlog utjelovljenja druge Božanske osobe, Sina Božjega, Vječne Mudrosti, nije samo nadoknada za ljudske grijehe te bi, na neki način, bila uvjetovana čovjekovim grijehom. Montfort naglašava i jednu drugu crtu Utjelovljenja izraženu kategorijama želje, blizine, potpunog ostvarenja svih dimenzija ljudskog bića, kao što to uči i Drugi vatikanski koncil: „Otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim jedino u otajstvu utjelovljenje Riječi (...) Krist, novi Adam, u samoj objavi Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva čovjeka njemu samom i objavljuje mu njegov uzvišeni poziv“ (GS 22).

Svetac tako proživljeno i poticajno piše: „Konačno, da bi se vječna Mudrost što više približila ljudima i što bolje im pokazala svoju ljubav, išla je dotle da je postala Čovjekom“ (LJVM 70).

„Nestvorena i Utjelovljena Mudrost, u sebi sadrži svu puninu božanstva i čovještva, sve što ima velikoga na nebu i na zemlji, sva stvorenja vidljiva i nevidljiva, duhovna i tjelesna. Sv. Ivan Krizostom kaže da je naš Gospodin sažetak svih djela Božjih, zgusnuta slika svih njegovih savršenosti kao i onih u svim stvorenjima“ (LJVM 9).

„Nakon ovih snažnih i nježnih riječi Duha Svetoga kojima nam pokazuje ljepotu, uzvišenost i bogatstvo Mudrosti, može li postojati ikoji čovjek, a da je ne uzljubi i da je ne traži svim srcem? Neka je traži tim više, jer je ona neizmjerno blago svojstveno čovjeku jedinom, ta za nju je čovjek i stvoren, a ona sama živo želi da se tom čovjeku potpuno preda. Između Vječne Mudrosti i čovjeka postoji nevjerojatno tijesna veza prijateljstva. Mudrost je

[17] A. Bossard, *Incarnazione,* u DSM, str. 852.

za čovjeka, a čovjek je stvoren za Mudrost. „Ona je neiscrpiva riznica ljudima“ (Mudr 7, 14), a ne za anđele, ni za druga stvorenja“ (LJVM 63-64).

Utjelovljenje Sina Božjega, dakle, prema sv. Ljudevitu, osim nadoknade za grijehe, sadrži i ostvarenje ljudske želje ljubavi i blizine, punine bića i savršenstva vlastite osobnosti kao i ispunjenje usmjerenosti između čovjeka i Boga.

Razmisli! Računam li u svom životu na beskrajno Božje milosrđe? Imam li duboko vjerničko uvjerenje da Bog nikoga ne ostavlja, nego da jedino čovjek može ostaviti Boga? Motreći Božji plan utjelovljenja Sina Božjeg, uviđam li u njemu Božju želju da bude blizak ljudima? Jesam li uvjeren da koliko više autentično živim vjeru, istovremeno ostvarujem i puninu svog ljudskog bića?

2.3. Utjelovljenje i život Isusa Krista

S ciljem priprave dolaska svoga Sina među ljude, Bog je strpljivo odgajao izabrani narod u Starom zavjetu i svjedočio ljudima svoju ljubav i vjernost. A susret s Bogom za ljude je uvijek bio prožet novošću i iznenađenjima. To se posebno dogodilo u odabiru i načinu ostvarenja njegova plana spasenja koje počinje s otajstvom Utjelovljenja.

2.3.1. Otajstvo utjelovljenja Sina Božjega, Vječne Mudrosti

Silazak Sina Božjega u ljudsku povijest je događaj ljubavi.[18] Montfort, zaljubljenik u Vječnu Mudrost, piše: „Ona je dar ljubavi vječnoga Oca i kao učinak ljubavi Duha Svetoga. Ona je dana po ljubavi i oblikovana po ljubavi. „Bog je, naime, tako ljubio svijet, te je dao svoga jedinorođenog Sina” (Iv 3, 16). Mudrost je, dakle, sva ljubav, ona je ljubav Oca i Duha Svetoga. Rođena je od najmilije, najnježnije i najljepše od svih majki, božanske Marije (LJVM 118).

S navještenjem arkanđela Gabrijela Mariji započela je punina vremena u kojem se dogodilo ispunjenje obećanja koje je Bog kroz stoljeća davao svome narodu. Marija je začela Isusa u kome će prebivati „sva punina božanstva“ (Kol 2, 9). Još je Elizabeta pozdravila Mariju usklikom koji trajno u povijesti ostaje bit svake pohvale i molitve upućene Gospi: „Najblagoslovljenija si ti među ženama! I blagoslovljen je plod utrobe tvoje!“ (Lk 1, 42). Marijina uloga u povijesti spasenja je sva usredotočena na njeno Bogomajčinstvo. Svetac uči: „Izjavljujem sa svecima – božanska je Marija zemaljski raj novoga Adama, gdje se on utjelovio po Duhu Svetom, da tu učini nečuvena čudesa. Ona je veliki divni Božji svijet gdje ima neizrecivih ljepota i bogatstava. Ona je Veličanstvo Svevišnjega gdje je on sakrio, kao u svome krilu, svoga jedinoga Sina i s njime sve što ima najodličnije i najdragocjenije. Oh! Oh! Koliko li je ovaj svemogući Bog učinio velikih i otajstvenih stvari u ovom divnom stvoru, tako da je i ona sama, u svoj svojoj dubokoj poniznosti, prisiljena izjaviti: „Velika mi stvari učini Silni“ (Lk 1, 49). Sveci su izrekli čudesne stvari o ovom svetom Božjem gradu; nisu nikada bili rječitiji i zadovoljniji, kako sami priznaju, nego kad su govorili o Mariji. Još kliču da se ne može pogledom dohvatiti visina njezinih zasluga koje je ona uzdigla sve do

[18] Sv. Ljudevit izlaže svoj nauk o Kristu usreditočujući se na glavna otajstva Kristova života. U vremenu u kome je on studirao, kristologija se bazirala na apstraktnm i spekulativnom govoru na tremelju komentara *Sume* sv. Tome Akvinskoga, vidi M. Sušac, nav.dj. str. 70 – 90. Sv. Ljudevit kao i mnogi drugi duhovni autori, izbjegavaju taj apstraktni akadmski govor o Kristu koji zaobilazi motrenje njegove povjesne osobe i naziva Krista Božjom Vječnom i Ujelovljenom Mudrošću. Na taj način svetac povezuje osobu Isusa Krista i duhovno iskustvo vjernika jer kada on govori o Božjoj Mudrosti, onda prevnestveno misli na osobu Isusa Krista i na iskustvo Krista u duhovnom životu, dok su ostali naglsci secundarni. O otajstvima Krista u katoličoj povijesti i teologiji vidi M. Serenthà, *Misteri di Cristo,* u *Dizionario teologico inerdisciplinare,supplemento,* Torino 1987., str. 9 – 24.

božanskoga prijestolja; da se ne može izmjeriti širina njezine ljubavi koju je ona rasprostranila dalje od zemlje; da se ne može pojmiti veličina njezine moći koju vrši i nad samim Bogom; i, napokon, da se ne može doseći dno dubine njezine poniznosti i svih njezinih kreposti i zasluga, tom pravom bezdanu. O nedokučive visine! O neizrecive širine! O neizmjerne veličine! O nedosežna bezdana!“ (PP 6-7).

Sv. Ljudevit kontemplira povijesni trenutak od Boga određen kada se utjelovio Sin Božji. Za sveca je Utjelovljenje vječne Mudrosti iščekivano od Boga i od stvorenja. Ono je ostvarenje velike uzajamne čežnje i želje ljubavi između Boga i čovjeka (usp. LJVM 46-47, 64-73), a cijela povijest spasenja, još od prvog čovjeka, ima kristološke temelje. Utjelovljenje Sina Božjega je u središtu ljudske povijesti u kojoj je još od početaka, na određen način, Isus Krist prisutan i djelatan. Izbor Marije za Majku utjelovljenog Sina Božjega je čisti Božji dar. Marija je dostojno prijestolje Mudrosti koje je sam Bog pripravio za svoga Sina. Ali isto tako Marija je slobodnom vjerom i posluhom, zaslugama i krjepostima aktivno sudjelovala u otajstvu Utjelovljenja.

Kod utjelovljenja Sina Božjega, u ime cijeloga čovječanstva, izrekla je svoj *neka mi bude*, te je po poslušnosti postala nova Eva, majka živih. O tom velikom otajstvu Božje ljubavi i Marijinog aktivnog sudjelovanja u njemu, sv. Ljudevit zanosno piše: „Vječna Riječ, vječna Mudrost, velikom odlukom Presvetog Trojstva odlučila je postati čovjekom da spasi izgubljenog čovjeka. S tom je odlukom, vjerojatno, upoznala i Adama, a starim je patrijarsima obećala, kako nam kaže Sveto pismo, da će postati čovjekom da otkupi svijet. I zato su žarkim molitvama zazivali Mesiju da dođe svi sveti ljudi Staroga zavjeta kroz one četiri tisuće godina od postanka svijeta. Uzdisali su, plakali i vapili: Oblaci, daždite pravednika! O zemljo, nek' iz tebe nikne Spasitelj (usp. Iz 45, 8). „O Mudrosti, što si proizišla iz usta Svevišnjeg, dođi da nas spasiš!” Ali njihovi vapaji, njihove molitve i žrtve nisu bile dosta snažne da privuku vječnu Mudrost, Božjega Sina, iz krila njegova Oca. Dizali su ruke prema nebu, no one su bile prekratke da dosegnu do Božjega prijestolja. Prikazivali su trajne žrtve, pa i žrtve svojih srdaca, ali ona nisu bila toliko dragocjena da zasluže primiti tu milost nad svim milostima. Konačno je došlo vrijeme spasenja i vječna „Mudrost je sazidala sebi kuću“ (Izr 9, 1), boravište dostojno nje same. Ona je oblikovala božansku Mariju u krilu svete Ane uz veću radost nego kad je stvarala svjetove. Nemoguće je, s jedne strane, opisati to neizrecivo davanje Presvetog Trojstva tom divnom biću, a s druge strane, ne može se sagledati vjernost toga bića kojom je ona odgovarala na milosti svoga Stvoritelja. Snažna bujica beskrajne Božje dobrote nasilno zaustavljena zbog grijeha ljudi od postanka svijeta, opet je snažno proključala u svoj svojoj punini u srcu Marijinu. U svojoj velikodušnosti Vječna Mudrost daje joj sve one milosti koje bi primio Adam sa svim svojim potomcima da je ostao u stanju prvotne pravednosti. Konačno, sva punina božanstva, kaže neki svetac, izlila se na Mariju u onoj mjeri u kojoj ju je to čisto stvorenje moglo primiti. O Marijo, remek-djelo Svevišnjega, divoto vječne Mudrosti, čudo Božje svemogućnosti, bezdane milosti, sa svim svetima izjavljujem da nema nikoga osim onoga koji te je stvorio tko bi poznao svu visinu, širinu i dubinu milosti kojima te je obasuo! Božanska je Marija već s četrnaest godina tako snažno rasla u milosti, mudrosti i u savršenoj vjernosti prema Bogu da je zadivila ne samo anđele nego i samoga Boga! Očarala ga je njezina duboka poniznost u kojoj se pred njim snizila do ništavila, privukla ga je božanska čistoća, a njezina živa vjera i žarke molitve pune ljubavi potpuno su ga svladale. Marija je pobijedila tu Mudrost, jer ju je s toliko ljubavi tražila! „O velike li ljubavi Marijine koja je pobijedila Svemogućega!” – veli sv. Augustin. I začudo, ta je Mudrost htjela iz Očeva krila sići u krilo Djevice da u njemu boravi među ljiljanima njezine čistoće i da joj se posve preda postavši u njoj Čovjekom. Zato joj šalje arkanđela Gabrijela da je pozdravi i kaže da je osvojila Srce te iste Mudrosti i da je poželjela da se u njoj utjelovi. Očekuje samo njezin pristanak. Arkanđeo je izvršio svoj zadatak i uvjerio Mariju da će postati majkom i ostati djevicom, a iz srca joj je iznudio na to pristanak unatoč opiranja njezine

duboke poniznosti. Na taj je pristanak čekalo Presveto Trojstvo sa svim anđelima i cijelim svemirom kroz duga i duga stoljeća, a ona se ponizila pred svojim Stvoriteljem i rekla: "Evo sluškinje Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj!" (Lk 1, 38). I u tom času pristanka na Božju ponudu dogodiše se čudesa. Duh Sveti je u Marijinom tijelu sazdao i divotno uredio malo tijelo, a Bog je stvorio najsavršeniju dušu koja će ikada opstojati. A Vječna Mudrost se ili Božji Sin, u jedinstvu osobe, sjedinila s tim tijelom i s tom dušom. I evo najvećeg čuda na nebu i na zemlji, objave prekomjerne Božje ljubavi: Riječ je tijelom postala (usp. Iv 1, 14). Vječna Mudrost se utjelovila. Bog je postao Čovjekom, a da nije prestao biti Bogom. Taj se Bogočovjek naziva Isus Krist, što znači Spasitelj (LJVM 104-108).

Druge teološke naglaske otajstva utjelovljenja u teologiji i duhovnosti sv. Ljudevita obraditi ćemo kada budemo govorili o otajstvu Križa i Marijinoj ulozi u Božjem planu spasenja.

Razmisli! Jesam li zahvalan Isusu Kristu, Sinu Božjemu, zato što je postao čovjekom i Mariji što je pristala biti njegovom Majkom? Da li sam otvoren za put odgajanja i rasta u vjeri? Iskazujem li Mariji počast dostojnu Majke Božje?

2.3.2. Otajstva Isusova života

Iskustvo majčinstva za Mariju je značilo i jedinstvenu i nenadmašivu blizinu sa Sinom Božjim. Isus je uzeo ljudsku narav od svoje Majke, a ona je bila i prva njegova odgojiteljica. Kao i svaka majka, Marija je aktivno sudjelovala u oblikovanju, sazrijevanju i odrastanju ljudske dimenzije svoga i Božjega Sina. „A Isus je napredovao u mudrosti, rastu i milosti pred Bogom i pred ljudima" (Lk 2, 52). Gospa je ljubila Isusa svom snagom prečistog majčinskog srca, okruživala ga pažnjom i poštovanjem. Odgajala ga svojim jednostavnim i vedrim životom, predanim radu, predanjem i povjerenjem u Boga i iskazivanjem ljubavi prema bližnjemu. Ipak valja naglasiti da sjedinjenje i život s Isusom nisu u Marijinom životu odstranili dramatičnost egzistencije i poteškoće svakodnevice. Osim radosti, Sveta obitelj je kušala progonstvo, izbjeglištvo, siromaštvo i nerazumijevanje. „A oni ne razumješe riječi koju im bijaše rekao" (Lk 2, 50).

Marija je živeći s Isusom prošla autentični put sazrijevanja u vjeri. Na otajstven način sam Isus, ukoliko Sin Božji, koga je Majka odgajala, odgajao je Mariju u vjeri počevši još od djetinjstva kada je kao dvanaestogodišnjak u hramu uvodio Majku u otajstva svog potpunog pripadanja Ocu i predanja djelu spasenja svijeta. Isus je poticao Majku na duhovni rast i razumijevanje njegova otajstva Utjelovljenja, Muke i Uskrsnuća, a Marija je cijelim svojim bićem na to pristajala.

Svetac slijedeći tipične postavke francuske škole duhovnosti o tim uzajamnim odnosima Majke i Sina piše: „Bog Sin je sišao u njezino djevičansko krilo kao novi Adam u svoj zemaljski raj da se tu naslađuje i otajstveno izvoditi čudesa milosti. Bog, koji je postao čovjekom, smatrao je svojom slobodom svoje utamničenje u Marijinom krilu. Svoju je snagu pokazao kad je pustio da ga nosi ova djevojčica. Držao je svojom i Očevom slavom sakriti svoj sjaj u svakome stvoru na ovoj zemlji i otkriti ga samo Mariji. Proslavio je svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici: u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazanju u hramu, u svom skrovitom životu kroz trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje Vječnome Ocu, kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2). Upravo ona ga je dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas. O divne li i nečuvene ovisnosti samoga Boga, koju Duh Sveti nije mogao prešutjeti u Evanđelju, kako bi nam pokazao njezinu vrijednost i neizmjernu slavu, iako nam je sakrio skoro sva divna djela koja je ova utjelovljena Mudrost učinila u svom skrovitom

životu. Isus Krist je dao više slave Bogu, svome Ocu, podložnošću svojoj Majci kroz trideset godina, nego bi je bio dao da je obratio sav svijet tvoreći najveća čudesa. Oh! Kako puno slavimo Boga kad se, da mu ugodimo, podlažemo Mariji po primjeru Isusa Krista, našeg jedinog uzora!“ (PP 18).

Ovo stanje Isusove podložnosti svojoj Majci je iz ljubavi te se na ni na koji način ne odnosi na dostojanstvo same osobe utjelovljenog Sina Božjega. Zato svetac opominje: „Ali se čuvajmo da tu zavisnost ne bismo shvatili kao neko poniženje i nesavršenost Isusa Krista. Jer Marija je neizmjerno niža od svoga Sina, koji je Bog, pa mu ne zapovijeda kao što bi zemaljska majka zapovijedala svom djetetu, koje je niže od nje“ (PP 27).

Sv. Ljudevit je u svom djelu *Ljubav vječne Mudrosti* napisao sažetak Isusova života kojemu je dodao nekoliko, pučkim koloritom, obojenih epizoda. Ovaj prikaz služi kao neki prvi navještaj vjere, a krajnji cilj je uvesti čitatelja u otajstvo Isusove ljubavi, što Montfort čini odmah u poglavlju koje slijedi.

„Osmi je dan prema Mojsijevu Zakonu bio obrezan, premda nije bio podložan tom Zakonu, i dobio je s neba mu dano ime Isus. S Istoka su došla tri mudraca da mu se poklone, jer im se ukazala neobična zvijezda koja ih je dovela do Betlehema. Taj se blagdan slavi 6. siječnja i naziva se Epifanija, što znači Božja objava, Bogojavljenje. Četrdeseti dan nakon rođenja sâm se htio prikazati u Hramu i ispuniti sve što Mojsijev Zakon traži za otkup prvorođenaca. Neko vrijeme kasnije, anđeo obavijesti Josipa da uzme Dijete Isusa i njegovu Majku i da ode u Egipat pred Herodovim bijesom. Josip je to i učinio. Neki smatraju da je Gospodin bio u Egiptu oko dvije godine, neki drže tri, a drugi opet, kao Baronius, da je tamo bio do osme godine. Njegova je nazočnost posvetila tu zemlju da sva bude dostojna kao boravište svetih pustinjaka, kako će se to kasnije vidjeti. Euzebije tvrdi da su se s Isusovim ulaskom u Egipat đavli dali u bijeg, a sv. Atanazije kaže da su se srušili svi idoli. S dvanaest godina Sin je Božji raspravljao u Hramu među učiteljima s tolikom mudrosti da ih je sve zadivio. Nakon toga događaja sveta nam povijest ne govori ništa o njemu do njegova krštenja što se dogodilo oko njegove tridesete godine života. Tada se Isus povukao u pustinju i postio bez jela i pića. Pobijedio je tu i demona i odonda ostao nad njim pobjednik. Nakon toga počeo je propovijedati po Judeji, sabrao je učenike-apostole i izvodio je divna i čudesna djela o kojima nam govore sveti tekstovi. Dosta je da spomenem da je u trećoj godini svoga javnog djelovanja, tj. u trideset i trećoj godini života uskrisio Lazara, da je 29. ožujka slavno ušao u Jeruzalem te da je 2. travnja, koji je pao u četvrtak, tj. 14. dana mjeseca Nisana, slavio Pashu sa svojim učenicima, oprao apostolima noge i uspostavio presveti sakramenat euharistije pod prilikama kruha i vina. Uvečer istoga dana uhvatili su ga neprijatelji koje je vodio izdajnik Juda. Sutradan, 3. ožujka, unatoč blagdanu, osuđen je na smrt nakon strašnog bičevanja, krunjenja trnjem i krajnjeg ponižavanja. Isti je dan odveden na Golgotu i pribijen na križ između dva zločinca. Tako je Bog nevinosti htio umrijeti najsramotnijom smrću i podnijeti bičeve umjesto Barabe kojega su mu Židovi pretpostavili. Stari Oci govore da je Isus bio prikovan na križ s četiri čavla i da je na tom križu bilo izbočeno drvo kao sjedalo na kojem je tijelo počivalo. Nakon tri grozna sata na križu Spasitelj svijeta je izdahnuo u svojoj trideset i trećoj godini života. Josip iz Arimateje imao je snage da zamoli Pilata za Isusovo tijelo koje je položio u novi grob. Ne zaboravimo ni to da je cijela priroda pokazala svoju žalost nad Isusovom smrću različitim čudesnim znacima koji se dogodiše u času kad je Isus izdahnuo“ (LJVM 111-116).

Nakon što je u glavnim crtama ispripovijedao život Isusa Krista, sv. Ljudevit nam daje duhovnu interpretaciju s tipičnim svojim svetačkim naglascima.[19] Iznad svega život Isusa Krista, Utjelovljene Mudrosti, svjedočanstvo je njegove velike ljubavi. Isus kako nam ga predočuje Montfort, želi očarati srca vjernika svojom blagošću i ljupkošću. Isus kao osoba je blag i krotak, blag je u svojim riječima, gestama i djelima. Na taj način svetac želi u srcima

[19] A. Amato, *Gesù Cristo,* u DSM, str. 790 – 791.

čitatelja pobuditi odgovor ljubavi, a djeca, siromasi i grješnici su povlaštene kategorije koje na posebna način zaslužuju Isusovu pažnju.

„Budući da se Mudrost utjelovila samo zato da k svome prijateljstvu privuče ljudska srca da je nasljeduju, ona se ukrasila svim ljupkostima i svim ljudskim čarima i dražestima u kojima nema ni sjenke kakve manjkavosti i nesavršenosti. Proroci, koji su unaprijed vidjeli tu utjelovljenu Mudrost, nazivaju je ovcom i „krotkim janjetom" (Jer 11, 19). Zbog svoje blagosti „neće slomiti ni napola prelomljenu trsku, niti ugasiti stijenj koji tek tinja" (Mt 12, 20). Ta će se Mudrost u svojoj blagosti tako sažaliti nad jadnim slomljenim grješnikom, zaslijepljenim i upropaštenim zbog grijeha, s jednom nogom već u paklu, da ga neće do kraja slomiti, osim ako je sam grješnik na to prisili. Sveti Ivan Krstitelj, koji je tridesetak godina boravio u pustinji da svojim strogim životom zasluži spoznaju i ljubav Utjelovljene Mudrosti, netom ju je vidio, pokazao ju je prstom svojim učenicima i povikao: „Evo Jaganjca Božjeg, evo onoga koji oduzima grijehe svijeta" (Iv 1, 29). On nije rekao, kako bi se to nama činilo da je trebao kazati: „Evo Svevišnjega, evo Kralja slave, evo Svemogućega", već, jer ga je poznavao kao nijedan drugi čovjek u njegovoj biti, rekao je: „Evo Jaganjca Božjega, evo te utjelovljene Mudrosti koja je ujedinila u sebi milinu Boga i čovjeka, neba i zemlje, da bi očarala naša srca i otpustila nam grijehe."

No, što nam označuje ime Isus, to ime koje je vlastito Utjelovljenoj Mudrosti? Ono nam označuje žarku i beskrajnu ljubav i neopisivu milinu. Isus Spasitelj je onaj koji spašava čovjeka, kojemu je vlastitost ljubiti i spašavati! *Što nježnije da zapjevaš, što ljupkije da poslušaš, ili što da draže promatraš, no što je Isus, Gospod naš!* O kako to Isusovo Ime blago zvuči u duši i u srcu jedne predodređene duše: „U ustima slatki med, u uhu divna pjesma, a u srcu radosno klicanje!"

„Isus mio licem, blag u riječima, krotak u djelma." Taj ljubezni Spasitelj imao je tako milo i dobrotvorno lice da je očarao milinom sve koji su ga vidjeli. Pastiri koji su ga došli vidjeti u štali bili su tako zaneseni ljupkošću i ljepotom njegova lica da su danima bili kao izvan sebe dok su ga promatrali. A kada su ponosni kraljevi vidjeli mile crte lica toga lijepog djeteta, odložili su svu svoju uznositost i pali preda nj uz njegove jasle. Koliko li su puta sebi rekli: „O kako je divno biti ovdje! Ni u našim palačama ne nalazimo radosti slične ovoj što je osjećamo u ovoj štali uz to drago dijete!"

Dok je Isus bio još malen, k njemu su dolazile žalosne osobe i djeca iz svih obližnjih mjesta da ga vide i da se obraduju. Govorili su: „Dođite da vidimo maloga Isusa, to lijepo Marijino Dijete!" „Ljepota i uzvišenost njegova lica, kaže sv. Krizostom, bile su tako blage i dostojanstvene da su ga zavoljeli svi koji su ga upoznali. Čak su i kraljevi iz udaljenih zemalja čuli o njegovoj ljepoti i htjeli imati njegov portret. Priča se, pače, da je sam Gospodin poslao takav svoj portret kralju Abogaru kao znak posebne naklonosti. Neki autori tvrde da su rimski vojnici i Židovi pokrili Isusu lice ne da ga jače ćuškaju i muče, već zato što je iz njegovih očiju i iz njegova lica zračio poseban bljesak ljepote, tako blage i tako zanosne da je razoružavao i najokrutnije među njima.

Isus je blag u svojim riječima. Dok je živio na zemlji, sve je pridobivao blagošću svojih riječi i nikada ga se nije moglo čuti da viče niti da žučljivo raspravlja, kako su već i proroci pretkazali: „On ne viče, on ne diže glasa, niti se čuti može po ulicama" (Iz 42, 2). Svi oni koji su ga bez zlobe slušali bili su zadivljeni riječima što su izlazile iz njegovih ustiju da su govorili: „Nikada čovjek nije govorio kao ovaj čovjek" (Iv 7, 46). A i oni koji su ga mrzili, iznenađeni rječitošću i mudrošću njegova govora, govorili bi: „Odakle mu tolika mudrost u govoru?" (Mt 13, 54).

Na tisuće siromaha ostavljalo je svoje kućice i obitelji da ga slušaju pa i u pustinji bez jela i pića kroz nekoliko dana, zasićujući se milinom same njegove riječi. Tom je milinom privukao kao na neki mamac i svoje apostole da ga slijede, ozdravljao je neizlječive bolesnike

i tješio neutješive. Bilo je dosta da kaže Mariji Magdaleni: „Marijo!" – i ispunio ju je radošću i utjehom.

Isus je konačno bio blag u činima i krotak u svem svojem ponašanju. „Sve je dobro radio" (Mk 7, 37), a to znači da je sve što je radio činio s toliko odmjerenosti, mudrosti, svetosti i blagosti da mu se nije mogla naći ni najmanja zamjerka. Pogledajmo s koliko li se blagosti ponašala ta ljupka Mudrost u svemu svom vladanju.

Siromasi i mala djeca slijedila su ga posvuda kao njima ravnoga. Oni su u tom dragom Spasitelju vidjeli toliko jednostavnosti, krotkosti, dobrohotnosti i ljubavi da su se tiskali oko njega da mu budu što bliže. Jednoga su se dana djeca po običaju htjela dogurati do njega dok je propovijedao na nekoj ulici. Apostoli koji su bili uz njega htjedoše ih odgurnuti. Isus to opazi i ukori ih: „Pustite dječicu k meni" (Mk 10, 4). A kad su došli do njega, on ih je zagrlio i blagoslovio. Kakve li blagosti i nježnosti! Kada su siromasi vidjeli kako je siromašno obučen i kako je jednostavan u svom držanju, bez nadutosti i pretjeranog ponosa, bili su uz njega sretni i tražili su njegovu zaštitu protiv bogatih i oholih koji su ih vrijeđali i progonili, dok ih je on u svakom susretu bodrio i blagoslivljao.

Kakva je tek bila Isusova blagost prema jadnim grješnicima! Kako je blago postupao s Magdalenom grješnicom, kakvom milosrdnošću obratio Samaritanku, kolikim je milosrđem oprostio ženi preljubnici, a s koliko je ljubavi išao jesti k javnim grješnicima samo da ih pridobije. Nisu li njegovi neprijatelji uzeli upravo tu njegovu dobrotu kao dokaz protiv njega da krši Mojsijev zakon i progonili ga vrijeđajući ga i nazivajući ga prijateljem carinika i grješnika? S koliko li je dobrote i poniznosti pokušavao pridobiti Judino srce kad ga je već odlučio izdati, dok mu je prao noge i nazvao ga prijateljem! Konačno, kolikom li je ljubavi molio Oca za svoje krvnike ispričavajući ih da ne znaju što čine (LJVM 118-129).

Razmisli! Vjerujem li u Isusovu ljubav i blagost prema meni u životu? Što priječi moje povjerenje u Isusa? Uspijevam li se uzdići iznad problema, negativnih isustava i događanja te motriti osobu Isusa Krista kako nam je predočuje svetac?

2.3.3. Ustanovljenje euharistije

Euharistija je iznad svega događaj ljubavi. Gospodin, budući da je ljubio svoje, do kraja ih je ljubio. Znajući da je došao trenutak odlaska s ovoga svijeta Ocu, za vrijeme posljednje večere, da bi apostolima pokazao i dokazao veličinu ljubavi prema ljudima za čije spasenje je htio umrijeti, želio ih je učiniti dionicima svoje muke i uskrsnuća, a time i božanskog vječnog života. Uz to, Isus je želio ostaviti dokaz da nikada neće napustiti svoje učenike te je ustanovio euharistiju.

„Zatim uze kruh, zahvali i razlomi im ga govoreći: Ovo je tijelo moje, koje se za vas daje. Ovo činite meni na spomen. Isto tako poslije večere uze kalež i reče: Ovo je kalež Novoga saveza u mojoj krvi koja se za vas prolijeva" (Lk 22, 19-20).

Isus je apostolima zapovjedio da slave euharistiju sve do njegova konačnog dolaska. Da bi učenici što bolje shvatili to veliko otajstvo, kao događaj ljubavi i služenja, prilikom uspostave euharistije Isus je htio učenicima oprati noge, te im je naložio: „Novu vam zapovijed dajem: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio, ljubite i vi jedni druge. Ako imadnete ljubavi jedan prema drugome, po tome će svi upoznati da ste moji učenici" (Iv 13, 33-35).

Montfort ne nastoji sustavno istraživati otajstvo euharistije nego kao navjestitelj Evanđelja u službi života vjernika govori o toj istini vjere.[20] Ustanovljenje euharistije svetac vidi kao produžetak u vremenu one ljubavi koja je dovela Isusa, Vječnu Mudrost do utjelovljenja i smrti na križu i iznašašće ljubavi kako ga smrt ne bi odijelila od druženja s

[20]C. Maggioni, *Eucarista,* u DSM, str. 613 – 619.

ljudima. Isto tako euharistija je dar Mudrosti po kome Isus nije htio samo na izvanjski nego i na nutarnji način ostati s ljudima.

„Konačno, da bi se Vječna Mudrost što više približila ljudima i što bolje im pokazala svoju ljubav, išla je dotle da je postala čovjekom, da je postala djetetom, postala je siromahom i za čovjeka umrla na križu. I koliko je puta za vrijeme svoga zemaljskog života uzviknula: Dođite k meni, dođite svi k meni! Ja sam, ne bojte se; zašto se bojite? (usp. Mt 11, 28). Ta ja sam vam sličan, ja vas ljubim. A vi ste grješnici? – Pa upravo njih ja tražim. Ja sam prijateljica grješnika! Udaljili ste se iz ovčinjaka svojom krivnjom? – Ja sam dobri Pastir! Opterećeni ste grijesima, prekriveni gnusobama, ucviljeni žalošću? – Baš zato dođite k meni, jer ja ću vas okrijepiti, ja ću vas odmoriti!

Htijući zasvjedočiti čovjeku ljubav do smrti koju je prihvatila mjesto njega da ga spasi, i ne mogavši se od njega odijeliti, našla je divnu tajnu po kojoj će istodobno umrijeti i živjeti i ostati s njime do konca vjekova, a to je veličanstveno i puno ljubavi iznašašće euharistije. A da ostvari svoju ljubav u tome otajstvu, nije se ustručavala ni toga da promijeni i preokrene čitavu narav. Budući da nije htjela samo na izvanjski način ostati uz čovjeka, nije se skrila pod sjaj dijamanta ili kojeg drugog dragog kamena, već se sakrila pod priliku komadića kruha koji je hrana svojstvena čovjeku, da bi po blagovanju ušla u njegovo srce i tamo našla svoju radost i slast. „To je svojstvo onih koji žarko ljube.” „O Vječna Mudrosti, Bože, koji sam sebe razdaješ iz ljubavi prema čovjeku!” Ako nas ne takne ova žarka želja kojom nas s toliko ljubavi traži i ako nas ne ganu toliki znakovi prijateljstva ove ljubezne Mudrosti, znajmo da je velika okorjelost našega srca i da smo vrlo nezahvalni. I ako se, umjesto da je slušamo i tražimo, oglušimo na njen poziv i izbjegavamo je, i ako je, umjesto da je častimo i ljubimo, preziremo i vrijeđamo, kakva je naša okrutnost, i kakva nas čeka kazna već na ovom svijetu! I jer nisu slijedili puta mudrosti, izgubili su spoznaju o dobru, i još ostavili svijetu spomenik svoje ludosti, da se ne mogahu sakriti zlodjela njihova“ (Mudr 10, 8), (LJVM 70-72).

Poslušna riječi Isusovoj, Crkva slavi spomen-čin njegove žrtve na križu. A o euharistiji uči da prinoseći Ocu njegove darove kruha i vina, oni se snagom Isusovih riječi i Duha Svetoga pretvaraju u tijelo i krv Kristovu, te je Isus prisutan u svakoj misnoj žrtvi. Euharistija je najviši izraz života Crkve jer po njoj, sjedinjeni s Kristom, sudjelujemo u žrtvi hvale i zahvale koju je Spasitelj svijeta jedanput zauvijek prikazao Ocu umrijevši na križu. Crkva i čovječanstvo po ovom svetom sakramentu baštine trajno i svakodnevno izljeve milosti, spasenja i posvećenja. Sama bit euharistije je spomen-čin Kristova djela spasenja koje je on izvršio životom, smrću i uskrsnućem. Ne radi se samo o pukom navještanju i prepričivanju prošlih divnih događaja koje je Bog učinio za ljude, nego mi sakramentalno postajemo dionici istih događanja. To jest, Kristova pobjedna muka i uskrsnuće se uprisutnjuju u našem liturgijskom slavlju tako da žrtva koju je Isus jedanput zauvijek prinio na križu ostaje uvijek aktualna. Euharistija, dakle, čini prisutnom žrtvu križa jer je njen spomen-čin i jer uprisutnjuje njen plod za dobro Crkve i svijeta. Isto tako obnavljanje Kristove žrtve, u kojoj se nekrvno žrtvuje isti Isus Krist koji je sebe prikazao na križu, postaje i žrtvom njegova Tijela, Crkve. Naime, život vjernika, njihove radosti i nade, patnje i žalosti sjedinjuju se s Kristom i dobivaju novu vrijednost, tako da svi vjernici tijekom cijele povijesti imaju mogućnost sjedinjenja sa Kristovim pashalnim Otajstvom.

Iako sv. Ljudevit ne razrađuje bitno dvije glavne teme kojima Crkva interpretira euharistiju kao sjedinjenje po pričesti i žrtvu, ipak, i o tome govori: „Pravednik koji se pričešćuje postaje drugi Isus Krist, ispunjen njegovim duhom i njegovim životom. Jedimo ovaj živi kruh, pijmo anđeosko vino, često i sveto. Jedimo i pijmo, jačajmo, jedimo i pijmo, opijmo se i dajmo našu hvalu Bogu“ (P 158, 9).

„Neka bude hvaljen Presveti sakrament, njegova ljubav je beskrajna. Bog nas tako nježno ljubi da se osiromašio u ovom sakramentu. Ah, tko može povjerovati? Daje se cio, a ne dijeli se na dijelove, daje nam svoje Tijelo za jelo, svoju Krv za piće, svoju dušu i svoje

beskrajno biće da bi nas preobrazio u sebe. Iznenađujuća je tvoja ljubav jer se sad sjedinjuje sa stvorenjem. Isuse, ti i duša postajete jedno, sve vam postaje zajedničko" (P 132, 3-4).

„Evo savršene žrtve koja sadrži sve one u zakonu i koja sama u sebi sadrži svu pravdu. Bog se žrtvuje Bogu kao svećenik i žrtva kako bi dao zadovoljštinu, potakao da nam obdari i udjeli oproštenje, da nas okruni, da mu iskažemo uzvišenu čast" (P 158, 6).

Crkva uči da se u svetoj misi događa pretvorba kruha i vina u tijelo i krv Kristovu, te pod posvećenim prilikama, istinski, stvarno i bitno, biva prisutan sam Isus Krist, živi i proslavljeni, njegovo tijelo i krv zajedno s dušom i božanstvom. Kojeg li uzvišenog otajstva i neprestane mogućnosti motrenja punine lika Kristova na koje nas poziva sama Crkva. Sv. Ljudevit u svojim pjesmama posvećenim euharistiji (P 112, P od 128 do 136 i 158) govori o svim velikim temama euharistijske duhovnosti: vjeri u stvarnu Isusovu prisutnost, nauku o uzvišenosti Presvetog oltarskog sakramenta, slavi i zahvali, prošnji i nadoknadi Bogočovjeku stvarno prisutnom, proslavljenom-sniženom, traženju oproštenja za grijehe, osjećaju nedostojnosti pred Presvetim, klanjanju kao rastu u krjepostima, sjedinjenju Isusa i Marije po euharistiji, Mariji kao euharistijskom uzoru kao i o poletu i žaru ljubavi prema euharistijskom Isusu.

Razmisli! Jesam li svijestan važnosti i ljepote euharistije u kršćanskom životu? Sudjelujem li redovito na svetoj misi? Ljubim li euharistiskog Isusa? Pohađam li ga i kanjam mu se slaveći ga i zahvaljujući mu za njegovu prisutnost?

2.4. Muka i proslava Isusa Krista

Isus je tijekom svog cijelog života objavljivao Boga ljubavi, ali na poseban način se to ostvarilo u potpunom predanju samoga sebe volji Očevoj u muci i smrti za spasenje ljudi, te u proslavi uskrsnuća po kome je Bog definitivno potvrdio Isusovu nauku i osobu.

2.4.1. Otajstvo muke i križa Isusa Krista

Otajstvo muke i križa Isusova uz utjelovljenje je drugo veliko otajstvo montfortanske duhovnosti. Ta dva otajstva su najuže međusobno povezana.[21] Za sv. Ljudevita otajstvo utjelovljenja „je ovo prvo, najskrivenije, najuzvišenije i najmanje poznato Isusovo otajstvo (...) on je u ovom otajstvu izveo sva sljedeća otajstva svoga života time što se je prinio da ih izvrši. Ulazeći u svijet Krist govori: „Evo dolazim vršiti tvoju volju" (Heb 10, 7); da ovo otajstvo, dosljedno tome, sadrži u jezgri sva otajstva i uključuje volju i milost svih otajstava" (PP 248).

Slijedeći otačku teologiju iz prvih stoljeća kršćanstva i tipične postavke francuske škole duhovnosti, te izravno citirajući biblijske temelje te teološke misli: „Evo dolazim vršiti tvoju volju" (Heb 10, 7), Montfort kontemplira drugu božansku osobu, Sina Božjega, vječnu i utjelovljenju Mudrost koja još u vječnosti od Oca u ljubavi prihvaća poslanje utjelovljenja i smrti na križu za spasenje ljudi (usp. LJVM 42-45). Isto poslanje i odabir je u vječnosti i vremenu još od samog početka. Svetac, diveći se tom otajstvu, u Isusova usta stavlja sljedeće riječi: „(...) Moj Oče, dok ostajem u tvom krilu, izabirem taj križ, izabirem ga u krilu moje Majke; ljubim ga svim srcem i stavljam ga u svoje srce da bude moj zaručnik i moj gospodar" (LJVM 169).

Svetac cijeli Isusov život prikazuje kao usmjerenost prema križu: „Utjelovljena je Mudrost ljubila taj križ već od svog djetinjstva: „Uzljubih ga od svoje mladosti" (Mudr 8, 2). I za vrijeme čitava života ona ga je gorljivo tražila. I kad je trčala kao ožednjeli jelen iz grada u grad i iz sela u selo, kad je divovskim korakom stupala prema Kalvariji, i kad je češće

[21] J. Bulteau, *Croce,* u DSM, str. 474 – 475.

govorila svojim apostolima i učenicima, pa čak i prorocima u svom prebraženju, o svojoj muci i o smrti, često je ponavljala: „Vruće sam želio" (Lk 22, 15), a svi njezini koraci, sva zanosna traženja i osjećaji, smjerali su prema križu, jer je smatrala najvećom srećom i čašću umrijeti u njegovu zagrljaju" (LJVM 169-170).

Jedini razlog i motiv koji je vodio Isusa Krista prema ostvarenju plana Očeva spasenja ljudi po smrti na križu je ljubav. Montfort piše: „I otkad je iz preobilne ljubavi prema čovjeku Mudrost postala njemu slična postavši i sama čovjekom i predala se u smrt da ga spasi, ona ga ljubi kao svoga brata i prijatelja, kao učenika, sljedbenika, cijenu svoje krvi i subaštinika svoga Kraljevstva" (LJVM 64).

Sv. Ljudevit pripovjedački prikazuje muku Isusovu kao poziv vjerniku da upozna njegovu ljubav, uzljubi svoga Spasitelja i pokaje se za grijehe koji su uzrok njegove patnje. „Jedan od najsnažnijih razloga koji nas mogu, po mom mišljenju, potaknuti da uzvratimo ljubav Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti, jesu njegove boli koje je htio podnijeti da nam zasvjedoči svoju ljubav. Postoji najjači motiv, kaže sv. Bernard koji me neodoljivo sili da ljubim Isusa Krista, a to je, o moj dobri Isuse, kalež gorčine koji si za nas ispio da tako izvedeš djelo otkupljenja po kojemu si postao drag našim srcima. To, naime, vrhunsko dobročinstvo koje si nam iskazao i taj divni dokaz tvoje ljubavi, nužno povlače našu ljubav, jače nas privlače k tebi i nukaju nas na sebedarje i uzvraćanje ljubavi. I dalje obrazlaže riječima: Moj je dragi Spasitelj mnogo podnio i mnogo pretrpio da nas sve otkupi. Koliko li nam je muka i tjeskoba uklonio! No, ono što nam još jasnije pokazuje veliku ljubav te Mudrosti prema nama jesu okolnosti koje prate samo Isusovo trpljenje. Prva okolnost jest uzvišenost njegove osobe koja, jer je u svemu neizmjerna, neizmjerno uzdiže sve što je pretrpjela. Da je Bog poslao kojeg serafina ili anđela, ma i najnižeg reda da postane za nas čovjekom i da umre, bilo bi to veličanstveno djelo dostojno da mu kroz cijelu vječnost zahvaljujemo. A koliku nam je prekomjernu ljubav iskazao sam Stvoritelj neba i zemlje, jedinorođeni Božji Sin i Vječna Mudrost kad je sam došao za nas položiti život uz koji su životi svih anđela, ljudi i svih stvorenja zajedno manje vrijedni od života mušice kad se usporedi sa svim kraljevima svijeta. Kakvo li nas mora obuzeti udivljenje i kolika treba biti naša zahvalnost! Druga okolnost jesu osobine osoba za koje trpi. To su ljudi ružna i njemu neprijateljska stvorenja, kojih se nije trebao bojati i od kojih se nije imao čemu nadati. Bilo je takvih prijatelja koji su umrli za svoje prijatelje, no da li se ikada našao tko, osim Sina Božjega, da umre za svoje neprijatelje? – „Bog pokaza svoju ljubav prema nama time što je Krist, dok smo još bili grješnici, umro za nas" (Rim 5, 8-9). Treća okolnost jest mnoštvo, težina i trajanje njegovih trpljenja. Mnoštvo njegovih boli bilo je tako veliko da je nazvan čovjek boli (Iz 53, 3), u kojemu od pete do glave nigdje zdrava mjesta, već ozljede, modrice, otvorene rane (Iz 1, 6). Taj dragi prijatelj naših duša trpio je u svemu: izvana i iznutra, u duši i u tijelu. Trpio je u svojim dobrima: da ne govorimo o njegovu siromaštvu pri rođenju, o bijegu i boravku u Egiptu i o cijelom njegovu životu, a u muci je bio lišen čak i svojih haljina koje su međusobno podijelili vojnici i gola ga prikovali na križ, ne ostavivši mu ni komad krpe da bi se mogao pokriti. Odrekao se svoje časti i dobra glasa, bio je zasićen pogrdama, a nazvaše ga bogohulnikom, zavodnikom, pijanicom i izjelicom i opsjednutim od zloga. Lišio se i svoje mudrosti, jer su ga smatrali neznalicom i varalicom, i postupali su s njim kao s luđakom i bezumnikom. Kao da je odložio i svoju moć: držali su da je čarobnjak i neki šarlatan koji svoja nazovi čudesa čini u savezu s đavlom. Trpio je i od svojih učenika: jedan ga je prodao i izdao, prvi među njima ga je zanijekao, a svi ga ostaviše i napustiše. Trpio je od svih vrsta ljudi: od kraljeva i upravitelja, od sudaca i dvorjana, od vojnika, prvosvećenika i svećenika, crkvenih ljudi i svjetovnjaka, Židova i pogana, muškaraca i žena, jednom riječju: trpio je od sviju. Njegova sveta Majka još mu je povećavala boli kad ju je vidio uronjenu u more žalosti dok je stajala pod križem. Naš dragi Spasitelj trpio je na svim dijelovima svoga tijela. Glava mu je bila trnjem okrunjena, kosa i brada počupane, obrazi išćuškani, lice

pokriveno pljuvačkom, vrat i ruke stegnute užetima, ramena opterećena i izderana od tereta križa, a ruke i noge probodene čavlima. Bok mu je bio otvoren sulicom, a cijelo mu je tijelo bilo izbrazdano bez milosrđa s oko pet tisuća udaraca, tako da su se vidjele napola gole kosti. I sva su mu se sjetila kupala u moru boli: oči su mu gledale grimase i poruge njegovih neprijatelja i suze žalosti prijatelja, uši su slušale uvrede i lažna svjedočenja, kletve i grozne hule koje su ta nesretna usta rigala protiv njega, njegov je nos osjećao zadah pljuvački što su mu pokrivale lice. Usta su mu gorjela od žeđi koju su mu utažili octom i žući, dok su mu udovi i cijelo tijelo osjećali neizrecive boli prouzročene bičevima, trnjem i čavlima. Njegova je presveta duša bolno trpjela zbog grijeha svih ljudi koji su vrijeđali njegova ljubljenog Oca, kao i zbog vječne osude tolikog broja duša koje ne prihvaćaju njegovu muku i smrt kao izvor spasenja. Duša mu je suosjećala ne samo sa svim ljudima zajedno, već i sa svakim pojedinim koga poimence poznavaše. Što je još više povećavalo njegove muke bilo je njihovo trajanje, jer su one počele časom začeća i trajale su sve do smrti, jer je on kao neizmjerna i Vječna Mudrost jasno vidio sva trpljenja koja će morati pretrpjeti. Tomu svemu dodajmo još najokrutnije i najstrašnije trpljenje od svih, a to je bila njegova posvemašnja zapuštenost na križu da je uzviknuo: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" (Mt 27, 46). Iz svega ovoga možemo zaključiti sa sv. Tomom i drugim svetim ocima da je naš Isus trpio više od svih mučenika zajedno, od onih koji su bili, kao i od onih koji će doći do konca vjekova. Ako je, dakle, najmanja patnja Sina Božjega vrjednija i učinkovitija nego smrt i uništenje svih anđela i ljudi zajedno umjesto nas, kakva li mora biti naša žalost zbog grijeha, naša zahvalnost i naša ljubav prema njemu koji je za nas trpio sve ono što se može pretrpjeti s tolikom ljubavlju! A uza sve to, on to nije morao učiniti! „Namjesto određene mu radosti podnese križ" (Heb 12, 2). Prema svetim ocima to znači da je Isus Krist, Vječna Mudrost, mogao ostati u slavi na nebesima neizmjerno udaljen od naših bijeda, ali je iz ljubavi prema nama više volio sići na zemlju i, postavši čovjekom za nas, umrijeti na križu. A kad je već postao čovjekom, mogao je svom tijelu dati istu radost, istu besmrtnost i blaženstvo koje sada uživa, ali on to nije htio, samo da može trpjeti. Sv. Rupert dodaje da je vječni Otac u času utjelovljenja predložio svom Sinu da spasi svijet radostima ili trpljenjem, slavom ili prezirom, bogatstvom ili siromaštvom, životom ili smrću. Tako je Gospodin mogao otkupiti svijet, da je samo htio živeći u radostima, užicima, u slavi i bogatstvu, u časti i pobjedi, i na taj način sve ljude dovesti u raj. No, on je radije odabrao trpljenje i križ da uzvrati Ocu više slave, a nama ljudima zasvjedoči više ljubavi. Štoviše, on nas je toliko ljubio da nije htio skratiti svoje muke, već ih je naprotiv produžio u želji da još mnogo više pretrpi. I zato je na križu, zasićen pogrdama i uronjen u more muka, uzviknuo kao da mu još nije dosta: „Žedan sam!" (Iv 19, 27) A čega je bio žedan? „Žeđaš" veli sv. Lovro Justinijani, „od žara svoje ljubavi, od preobilnog svog milosrđa i dobrohotnosti prema nama. Žedan si nas samih i žeđaš da nam se dadeš da trpiš iz ljubavi prema nama." Nakon svega toga ne moramo li i mi uzviknuti sa sv. Franjom Paulskim: „O ljubavi! O Bože ljubavi! Kako je neizmjerna i preobilna ta ljubav koju si nam pokazao u svojoj muci i smrti!" Ili sa sv. Magdalenom Paciškom: „O ljubavi! O ljubavi! Kako si malo poznata!" A sv. Franjo je ponavljao vukući se po blatu usred ulice: „O Isuse, moja raspeta ljubavi, tako te malo poznaju! O Isuse, moja ljubavi, kako si malo ljubljen!" I zaista, sveta Crkva ponavlja svaki dan: „Svijet ga nije upoznao" (Iv 1, 10). I ako zdravo promislimo, spoznati što je Isus za nas pretrpio i ne uzvratiti mu žarkom ljubavlju, gotovo je moralno nemoguća stvar" (LJVM 154-166).

Cijeli život Isusa Krista je škola vjere i ljubavi. Pa ipak, vrhunac objave i ostvarenja Isusove ljubavi sastoji se u slobodnom i svjesnom prihvaćanju potpune žrtve na križu za spasenje i otkupljenje svijeta. Nerazrješivo sjedinjenje Krista Mudrosti i križa ostvareno je na Kalvariji jer se u križu očituje i ostvaruje Isusova ljubav i potpuno predanje spasenjskom poslanju i Očevoj proslavi. Tu uzajamnost svetac opisuje u mudrosnim kategorijama mistike

kao u nekom uzajamnom zaručništvu: „Mudrost je križ, i križ je Mudrost“ (LJVM 180) te „nikada nećeš naći križa bez Isusa, ali ni Isusa bez Križa“ (LJVM 172).

Dajmo ponovno riječ svecu: „Evo što je, po mom mišljenju, najveća kraljeva tajna (Tob 12, 7), najveće otajstvo vječne Mudrosti: to je križ. O kako su misli i putovi vječne Mudrosti udaljeni i različiti od ljudskih misli i putova, pa i od onih najmudrijih! Taj veliki Bog želi otkupiti čovjeka, otjerati i sputati đavle, zatvoriti pakao i otvoriti ljudima nebo i povratiti vječnome Ocu beskrajnu slavu. Evo te velike odluke, toga teškog djela i ogromnog pothvata. Kojim će se sredstvom poslužiti ta Mudrost „kojoj se snaga prostire s jednoga kraja svijeta na drugi, i blagotvorno upravlja svemirom?” (Mudr 8, 1). Ona ima svemoguću mišicu i samo jednim jedinim njezinim pokretom može uništiti sve što joj se protivi i učiniti sve što hoće; jednom jedinom riječju svojih ustiju može sve stvoriti i sve uništiti. Potrebno je da samo nešto htjedne i sve će se dogoditi. Ali njezina ljubav daje zakone njezinoj svemoći. Želi se utjeloviti da pokaže ljudima svoje prijateljstvo, sama želi sići na zemlju, da bi se čovjek popeo na nebo. Neka bude! Ali prije nego li će se utjelovljena Mudrost pojaviti u slavi i veličanstvu, praćena milijunima i milijunima anđela i izabranika, i prije nego što će u sjaju slave, bez sramote, poniženja, siromaštva i slabosti, poraziti sve svoje neprijatelje, ona će za se pridobiti srca ljudi svojom milinom i svojim čarima, svojom veličinom i svojim bogatstvom. Da, upravo tako! Ali čudne li stvari! Među Židovima ona vidi predmet sablazni i užasa, a među poganima predmet ludosti (usp. 1 Kor 1, 23) jer vidi komad drva kojega preziru i odbacuju, kojim su sramotili i mučili najveće zločince i robove, a to se drvo nazivalo vješalima, drvetom križa ili križem. I ona gleda taj križ i u njemu nalazi svoju nasladu, uzljubila ga je iznad svih velikih i znamenitih stvari na nebu i na zemlji, jer on će biti oruđe njezinih pobjeda i ukras njena veličanstva, njezina bogatstva, slast njezina kraljevstva, prijatelj i zaručnik njezina srca. „O dubino mudrosti i znanja Božjega” (Rim 11, 33). Kako je iznenađujuć njezin izbor i kako su uzvišeni i neshvatljivi njezini sudovi i njezine odluke! Kako je tek neizreciva njezina ljubav prema tom križu! Ona se već u svom utjelovljenju zaručila s njim u najvećoj ljubavi, nosila ga je i tražila s neopisivom radošću, tako da je čitav njezin život bio neprestani križ te je mogla reći, idući u susret križu i smrti na Kalvariji: „O kako sam tjeskoban dok se to ne izvrši” (Lk 12, 50). Tko će mi ga zabraniti? Tko će me zaustaviti? O kada ću te zagrliti, dragi križu Kalvarije!? Konačno je stigla k ispunjenju svojih želja. Bila je obasuta pogrdama, bila je pribijena kao srasla s križem i radosno je umrla u zagrljaju tog dragog prijatelja kao na prijestolju slave i pobjede. Ne vjerujte da se nakon smrti, da lakše trijumfira, Mudrost odijelila od križa, da je odbacila križ. Ni izdaleka! Ona se toliko sjedinila s njim i kao da se njemu pritjelovila, da nema ni anđela, ni čovjeka, ni bilo kojeg stvorenja na nebu ni na zemlji koji bi je mogao od njega rastaviti. Veza je nerazrješiva i savez je vječan: nikada nećeš naći Križa bez Isusa, ali ni Isusa bez Križa“ (LJVM 167-172).

Razmisli! Što meni znači da je Isus Krist htio u slobodi i ljubavi podnijeti muku i smrt na križu za spasenje svijeta? Da li sam svijestan dramatičnosti grijeha te da je Isus zbog njega podnio muku? Kada razmišljam o muci Isusovoj da li mu zahvaljujem, molim za pokajanje svojih grijeha i želim ljubavlju uzvratiti za njegovu neizmjernu ljubav sve do smrti na križu?

2.4.2. Marija u otajstvu križa Isusova

Marija je usko povezana s Kristom od početka do kraja njegova života. Kod utjelovljenja je izrekla svoj „neka mi bude“, posredovala je kod čuda u Kani Galilejskoj gdje je Isus učinio prvo znamenje i tako probudio vjeru u srcu svojih učenika, pa sve do Kalvarije gdje je prisustvovala i aktivno prikazala Ocu otkupiteljsku smrt svoga Sina koji je umirao za spas svijeta. A Gospodin ju je s križa učinio Majkom svih vjernika. Isus je htio, ne bez razloga, zacrtati duhovni put svojih učenika tako da, prije ili poslije, na njemu susretnu Mariju

i uzmu je za svoju Majku. Tako da je Gospa Isusov dar učeniku kojega treba prihvatiti u duhovnom životu.

Sv. Ljudevit je svim srcem prigrlio taj Isusov dar i to preporuča svima: „Više volim umrijeti nego živjeti, a da ne budem sav Marijin. Ja sam je tisuću i tisuću puta uzeo za sve dobro moje sa sv. Ivanom Evanđelistom podno križa i isto toliko puta predao se njoj (MT 66). „Oh, sretna li onoga koji je sve predao Mariji, i koji se Mariji u svemu i sasvim povjeri i u njoj se izgubi! On je sav Marijin, a Marija je sva njegova. On može slobodno reći s ljubljenim učenikom: „Uzeh je k sebi (Iv 19, 27), tj. „primih je za sve svoje dobro“ (PP 179).

Iako sv. Ljudevit ne govori toliko o Mariji u otajstvu muke i smrti Isusove kao kod utjelovljenja, ipak naglašava njeno aktivno sudjelovanje i prikazanje žrtve svoga Sina Bogu,[22] a opjevao je svetac i njenu majčinsku supatnju.

„Isus je proslavio svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazivanju u hramu, u svom skrovitom životu kroz trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje vječnome Ocu, kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2). Upravo ga je ona dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas“ (PP 18).

„Promatrajmo ožalošćenu Mariju podno Spasiteljeva križa. Pogledajmo njenu svetu dušu probodenu oštricom žive boli. Ona cvili i uzdiše u poletima patnje ljubavi. Marija trpi veliko mučeništvo skriveno našim očima. Umirući Isus je njezina muka. Ljubav, njeno najveće mučeništvo. Njeno srce je velika žrtva. O Bože, kako je velika njezina patnja! Videći na sramnom drvu križa predmet svih svojih želja, ona trpi u duši više od svih mučenika. Marija osjeća iste udarce kao i njen predragi umirući sin. To je jedinstven odjek njegovih povika i istinski odraz njegove patnje. Suze teku obilno, ona drhti, gubi svijest, tijelo je klonulo, ali ga njena velika ljubav krijepi. Grješnici, mi svojim grijesima činimo od Marije i Isusa dvije nevine žrtve. Ah! Ne griješimo nikada više. O naša božanska učiteljice, suosjećamo s tobom. Svojim srcem, punim nježnosti, moli svog predragog Sina za nas. Probodi naše srce strjelicom ljubavi svoga srca kako bi u njemu načinila ranu te tako i mi uzmemo udjela u tvojoj boli. Učini nas dionicima tvojih patnji, o Majko lijepe ljubavi, da bismo okajali svoje grijehe i dali ti neku zadovoljštinu“ (P 74).

Razmisli! Prihvaćam li Mariju za majku u svom duhovnom životu i potpuno joj se posvećujem? Da li u predanju volji Božjoj gledam Mariju kao uzor i molim je da mi isprosi milost pouzdanja, ustrajnosti i vjernosti u teškim situacijama života? Suosjećam li s Marijinom mjačinskom patnjom koja želi da svaki čovjek upozna njenog sina kao Spasitelja?

2.4.3. Spasenjski učinci Isusove smrti na križu

Nakon što smo objasnili kako svetac shvaća Isusovu muku i smrt donosimo i kratki prikaz njenih spasenjskih učinka za čovjeka.[23] Radi se samo o formalnom razlikovanju kako bismo jasnije shvatili jedno i nedjeljivo otajstvo Isusa kao osobe i ostvarenja njegova spasenjskoga djela. Motfort se prije svega trudi da nam predoči preobilje ljubavi Krista Mudrosti kako bi nas potaknuo da odgovorimo ljubavlju na njegovu ljubav. U prikazu spasenjskih učinaka Isusove muke i smrti možemo pronaći više načina interpretacije: Prvi način se sastoji u tome da Isus Krist nadoknađuje Bogu za neizmjeran grijeh koji je učinio čovjek (LJVM 36). Budući da je on sam za to nesposoban (LJVM 40) Isus se prikazao kao žrtva i oslobodio palog čovjeka: „Ta ljubazna i uzvišena Vladarica sama se nudi kao žrtva

[22] P. Gaffny, *Maria,* u DSM, str. 1106 – 1107.
[23] M. Sušac, nav. dj. 88-95.

svome Ocu da zadovolji pravdi, da mu ublaži srdžbu, a nas da izvuče iz đavolskoga ropstva i paklenoga ognja te nam tako pribavi vječnu sreću“ (LJVM 45). Oslanjajući se na otačku teološku postavku koju je dodatno razradio sv. Toma Akvinski, da je Isusova duša još od utjelovljenja imala blaženo viđenje Oca, dakle, i uvid u njegovu svespoznaju, svetac motri Isusa koji se prikazuje umjesto svakog čovjeka osobno kao nadoknada kako bi „povratio vječnom Ocu beskrajnu salvu“ (LJVM 167). „Njegova je presveta duša bolno trpjela zbog grijeha svih ljudi koji su vrijeđali njegova ljubljenog Oca, kao i zbog vječne osude tolikog broja duša koje ne prihvaćaju njegovu muku i smrt kao izvor spasenja. Duša mu je suosjećala ne samo sa svim ljudima zajedno, već i sa svakim pojedinim kojega poimence poznavaše“ (LJVM 162).

Drugi način kako sv. Ljudevit prikazuje spasenjeske učinke Isusove muke je prosvjetljenje i objava isitne. Vječna Mudrost je bila prisutna kod stvaranja, a na poseban način u povijesti spasenja kada je postala čovjekom i umrla za naše spasenje te prosvjetljuje čovjeka i objavljuje mu puninu istine.[24]

„Sama Mudrost prosvjetljuje svakog čovjeka koji dolazi na ovaj svijet. Ona je sama sišla s neba da nas pouči o Božjim tajnama, i mi nemamo drugog pravog učitelja doli tu utjelovljenu Mudrost koja se zove Isus Krist. Ona upravlja i usmjeruje k cilju sva djela Božja, a pogotovo svece, nadahnjujući im što trebaju činiti i oslađujući im ono što su spoznali da lakše čine“ (LJVM 56).

„Ostanimo, dakle, u Isusu Kristu, vječnoj i utjelovljenoj Mudrosti, jer je izvan njega samo zabluda, laž i smrt: „Ja sam Put, Istina i Život” (Iv 14, 6) (LJVM 89).

Prema sv. Ljudevitu kad se Isus objavljuje, on istovremeno i prosvjetljuje dušu spasenjskom spoznajom: „Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati, znači uistinu ništa ne znati (LJVM 11).

Treći način kako svetac prikazuje spasenjeske učinke Isusove muke sastoji se u pobožanstvenjenju te u poniženju koje postaje proslavljenje. Vječna Mudrost se snizuje, ovo sniženje vječne Božje slave i svemogućnosti je spasenjsko za ljude.

„Budući da je ta uzvišena ljepota po prirodi prijateljica dobra (Mudr 7, 22), a posebno dobra koje posjeduje čovjek, njezina je najveća radost da se saopćuje. Zato kaže Duh Sveti da ona među narodima traži osobe nje dostojne i da se izlijeva i predaje svetim dušama (Mudr 6, 17; 7, 27). I upravo ta komunikacija vječne Mudrosti čini od tih duša Božje prijatelje i proroke“ (LJVM 90).

„Umjesto određene mu radosti podnese križ (Heb 12, 2). Prema svetim ocima to znači da je Isus Krist, Vječna Mudrost, mogao ostati u slavi na nebesima neizmjerno udaljen od naših bijeda, ali je iz ljubavi prema nama više volio sići na zemlju i postavši čovjekom za nas umrijeti na križu (LJVM 163). Po njezinoj su smrti pogrde križa postale slavom, a siromaštvo i golotinja bogatstvom“ (LJVM 172).

Razmisli! Predajem li se u svemu Kristu da me kao Spasitelj oslobodi od svega što je protivno ljudskom dostojanstvu? Što mi znači poruka sveca da je Isus i za mene osobno iz ljubavi trpio kako bi me doveo do spasenja? Napredujem li u spasenjskoj spoznaji Isusa Krista?

2.4.4. Otajstvo Isusove proslave po križu i uskrsnuće

Za kršćane ne postoji Kristov križ bez slave. Patnja nije sama sebi razlog. Ona je sredstvo kojim se Isus htio poslužiti. Uskrsnuće Isusovo je najviša vjerska istina te je kao središnju istinu treba vjerovati i živjeti u Crkvi. Upravo je čudesno otajstvo uskrsnuća pomoglo

[24] isto str 100-120.

učenicima da shvate značenje Isusova života, propovijedanja i poglavito njegova poniženja, muke i smrti na križu. Tako da se s pravom može reći kako se vjera Crkve rađa iz smrti i uskrsnuća Isusova. Uzašavši jednom zauvijek u nebesko svetište, Isus Krist nas bez prestanka kao posrednik zagovara kod Oca i trajno nam osigurava izljev Duha Svetoga. Crkva s pravom naglašava: „Zato smo i uzeti u otajstvo njegova života, suobličeni njemu, s njime umrli i uskrsnuli, dok ne budemo s njime kraljevali“ (LG 7).

Uskrsnuće je i ključ odgovora na bitna pitanja ljudske egzistencije kao što su: pobjeda života nad smrću, ljubavi nad mržnjom, zajedništva nad egoizmom, svjetla nad tamom koja se trajno nadvija nad čovječanstvom.

Sv. Ljudevit ima jasnu viziju cjelovitosti Božjeg silaska u povijest, ostvarenja spasenja te proslave i povratka u slavu s posebnim njemu svojstvenim teološko-duhovnim naglascima otajstva proslavljenoga Gospodina. Svetac piše: „Tu ćemo Mudrost promatrati u vječnosti, u njezinu božanskom podrijetlu, u Očevu krilu kao predmet Očeve radosti. Gledat ćemo je u vremenu kako sja u svim stvorenjima svemira. Promatrat ćemo je, zatim, u posvemašnjem poniženju, u utjelovljenju i smrtnom životu kako bi joj se potom divili u pobjedničkoj slavi na nebesima“ (LJVM 14).

„Nakon tri grozna sata na križu, Spasitelj svijeta je izdahnuo u trideset i trećoj godini života. Josip iz Arimateje imao je snage zamoliti Pilata za Isusovo tijelo koje je položio u novi grob. Ne zaboravimo ni to da je cijela priroda pokazala svoju žalost nad Isusovom smrću različitim čudesnim znacima koji se dogodiše u času kad je Isus izdahnuo. Uskrsnuo je, i nekoliko se puta ukazao svojoj svetoj majci i učenicima kroz četrdeset dana. Poveo je učenike na Maslinsku goru, odakle je njima naočigled, svojom vlastitom snagom uzašao na nebo da sjedne s desne Ocu, dok je na zemlji ostavio tragove svojih svetih stopa“ (LJVM 116).

Svetac u razmatranju uzajamno povezanog otajstva muke i proslave Isusa Krista naglasak stavlja na slavnu muku slijedeći novozavjetnu teološku postavku sv. Ivana evanđeliste po kome je već Isusova muka istovremeno i njegova proslava (usp. Iv 13, 31-36). Tekstovi sv. Ljudevita koji govore o uskrsnuću nisu brojni, ali su od bitne važnosti za ispravno shvaćanje njegovog viđenja Isusa Krista kao i duhovnog života kršćanina. Kada motri proslavljenog Isusa Krista, Montfort ne zaboravlja njegovu povezanost s križem i to promatra u kategoriji mističnog sjedinjenja zaručništva jer njegova muka je najveći izraz i ostvarenje ljubavi.

„Konačno je stigla k ispunjenju svojih želja. Bila je obasuta pogrdama, bila je pribijena i kao srasla s križem, i radosno je umrla u zagrljaju tog dragog prijatelja kao na prijestolju slave i pobjede. Ne vjerujte da se nakon smrti, da lakše trijumfira, Mudrost odijelila od križa, da je odbacila križ. Ni izdaleka! Ona se toliko sjedinila s njim i kao da se njemu pritjelovila, da nema ni anđela, ni čovjeka, ni bilo kojeg stvorenja na nebu ni na zemlji koji bi je mogao od njega rastaviti. Veza je nerazrješiva i savez je vječan: nikada nećeš naći križ bez Isusa, ali ni Isusa bez Križa“ (LJVM 171-172).

Sv. Ljudevit vidi proslavljenog Krista kao Spasitelja (LJVM 116; 167) i suca cijele ljudske povijesti (LJVM 172), kontemplira kontinuitet ljubavi i blagosti uskrslog Spasitelja prema svakom čovjeku, kao i potrebu da vjernik nasljeduje Isusa po križu na putu u vječnu domovinu.

„Od časa kad je Vječna Mudrost po križu ušla u nebo, potrebno je da i mi ulazimo u nebo istim putem. Kud god se vi okrenuli, kaže „Nasljeduj Krista”, svuda ćete naći križ. Naći ćeš križ kao odabranik, ako ga nosiš kako treba, strpljivo i radosno, iz ljubavi prema Bogu; naći ćeš ga i kao odbačenik, ako ga nosiš nestrpljivo i protiv volje, kao i toliki jadnici koji će ponavljati čitavu vječnost u paklu: „Bazali smo stazama propasti” (Mudr 5, 7), uzalud smo se trudili i patili brinući se za svijet, i konačno, evo smo osuđeni. Prava se Mudrost ne nalazi na zemlji niti u srcu onih koji žive po vlastitim prohtjevima. Ona se tako trajno nastanila u križu

da je nećete naći izvan njega na ovome svijetu, i tako se sjedinila i pritjelovila križu, da se s pravom može reći da je Mudrost križ i da je križ Mudrost“ (LJVM 180).

„I nemojmo misliti da sada proslavljeni Isus Pobjednik ima manje blagosti i spremnosti da nam se približi. Nasuprot, njegova slava na neki način usavršava njegovu blagost. On i sada više želi opraštati nego se pokazati u slavi, i više mu je stalo pokazati nam bogatstvo svog milosrđa nego slave. Ako pogledamo kroz povijest, vidjet ćemo, kad se je ta slavna utjelovljena Mudrost objavila svojim prijateljima, nije im se pokazala uz munje i grmljavinu, nego na ljubak i blag način, i nije uzela veličanstvenost vrhovne gospodarice svemira i Boga nad vojskama, već nježnost zaručnika i milinu prijatelja. Nakon svega ovoga, nećemo li još više zavoljeti tu vječnu Mudrost koja nas je toliko ljubila i još nas uvijek ljubi, čija ljepota i milina nadvisuju sve što je najljepše i najljupkije i na nebu i na zemlji“ (LJVM 127-131).

Razmisli! Vjerujem li da je Isus Krist po svome uskrsnuću Gospodin koji ima svu vlast na nebu i na zemlji nad svime što je protivno čovjeku? Vjerujem li da mi Krist pobjednik želi iskazati ljubav, oprostiti grijehe i voditi me putem istinske sreće sve do života u vječnosti? Znadem li se u vjeri zadiviti pred uzvišenošću i mudrošću otajstva Isusove muke i proslave po kojemu smo spašeni?

2.4.5. Marija i uskrsnuće Isusovo

Kao što je opjevao Marniju prisutnost pod križem, svetac ne propušta progovoriti nam ni o njenoj majčinskoj radosti kada je susrela uskrslog Isusa. Montfort jednostavno motri učinke Kristove pobjede te nas želi potaći i mi sudjelujemo u Marijinoj radosti.

„Zdravo Marijo, kad je tvoj Sin uskrsnuo i beskrajnom te milošću pohodio. Koju ti je radost, predraga Učiteljice, donio u tom trenutku“ (P 90, 25).

„O velika Kraljice neba, neka tvoje ljubljeno srce više ne bude u tuzi, neka zaigra od radosti, Isus je uskrsnuo. O preslatka Istino! Pjevajmo svi Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! Naši su grijesi izbrisani, đavao poražen, Isus ogrnut slavom nad svima je pobijedio. Oholi su poniženi, neće se više podići. Pjevajmo svi Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! Isus je zatvorio pakao, izvukao naše pretke iz okova, otvorio vrata vječne slave, uspostavio opći mir. Uistinu, Isus je pobjednik za spasenje grješnika. Pjevajmo svi Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! O majko predivne Ljubavi, drhti od radosti ovoga dana. Neka anđeli, ljudi i mi svi, takvi kakvi smo, slavimo ovaj dan i pjevajmo Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! O dostojna Majko Božja, neka te cijeli svijet slavi, o preslavna Djevice, o tisuću puta blažena, što si nosila ovog velikog Kralja. Pjevajmo svi Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! Isprosi nam od Isusa udjela u svim njegovim krjepostima, u njegovu novom životu kako bi svatko zauvijek obznanjivao: Isus je uskrsnuo! Pjevajmo svi Aleluja, a zatim Zdravo Marijo! Bog sam“ (P 84).

Razmisli! Da li se raduješ zbog Isusove pobijede i svoje vjere koja ti otvara put u život? Da li razmatram o uskrsnuću Isusovu i Marijinoj radosti zbog proslave svoga Sina? Da li je Evanđelje u mom životu radosna vijest?

2.5. Duh Sveti, Crkva i povijest

Gospodin Isusu je uzišao k Ocu u slavu i poslao Crkvi obećanoga Duha Svetoga. Crkva živi po daru Duha Svetoga kojega u vjeri i poniznosti prihvaća. Darom Duha i po poslanju Crkve Isus je na nov način ostao prisutan i djelatan u povijesti kako bi privlačio ljude sebi i vodio ih k Ocu. Vrijeme Crkve je vrijeme i Duha Svetoga, a ono se događa počevši od Isusova uskrsnuća i trajat će do dovršenja povijesti i sveopćeg suda i uskrsnuća.

2.5.1. Duh Sveti

Crkva uči da je Duh Sveti jedna od osoba Presvetog Trojstva, istobitna s Ocem i Sinom, te je s njima na djelu od početka do svršetka plana spasenja. Kada Bog šalje Sina, uvijek šalje i Duha Svetoga, njihovo je poslanje združeno i nerazdvojivo. Svojom smrću i uskrsnućem Isus je postao Gospodinom, te od svoje punine, on kao Spasitelj izlijeva Duha Svetoga na svoju Crkvu koju Duh izgrađuje, oživljava i posvećuje.

Montfort, kao misionar i navjestitelj Evanđelja, kada govori o Duhu Svetome ne zadržava se toliko na teološkom umovanju o Duhu Svetom unutar Presvetog Trojstva. Svetac kratko napominje da je Duh Sveti „bitna ljubav Oca i Sina“ (PP 36), veza ljubavi Oca i Sina: „Slava Ocu vječnomu, slava uzvišenoj Riječi, slava Duhu Svetomu koji ih svojom ljubavlju ujedinjuje vezom neizrecivom“ (P 85, 6), „Oče i Sine, ljubeći se nadišete Duha Svetoga koji je Bog kao i Vi“ (TK 41).

Sv. Ljudevit usredotočuje svoju pažnju na razmatranje o ulozi Duha Svetoga u čudesnim Božjim djelima u povijesti spasenja. U duhu francuske škole duhovnosti svetac slijedi trojstvenu postavku. Kada Montfort govori o Duhu Svetome, redovito ga spominje u odnosu s drugim dvjema Božanskim osobama, Ocem i Sinom te Marijom u kontekstu ostvarenja Božjeg plana spasenja u povijesti: utjelovljenje, otkupljenje, posvećenje. Montfort tvrdi: „Kako su se tri božanske osobe Presvetoga Trojstva vladale kod utjelovljenja i prvoga dolaska Isusa Krista, tako se vladaju uvijek, na nevidljiv način, u svetoj Crkvi, i tako će se vladati sve do konca vjekova, kod zadnjeg dolaska Isusa Krista“ (PP 22).

Duh Sveti je oblikovao Isusa u Marijinu krilu: „Izjavljujem sa svecima: božanska je Marija zemaljski raj novoga Adama, gdje se on utjelovio po Duhu Svetom da tu učini nečuvena čudesa (PP 6). Marija je proizvela s Duhom Svetim najveće djelo što ga je ikada bilo ili će ga biti: Boga-čovjeka; i ona će dosljedno proizvesti najveće stvari i u zadnjim vremenima“ (PP 35).

Montfort često govori o rođenju i rastu u Krista u dušama vjernika. Svetac vidi posvećenje duše kao nastavak dinamike utjelovljenja s naglascima na ulogu Marije i Duha Svetoga. Radi se o jednoj od središnjih tema monfortanske duhovnosti koju ćemo detaljnije izložiti u poglavlju koje govori o Mariji. Ovdje citiramo samo jedan tekst koji o tome govori:
„Duše Sveti, spomeni se da proizvedeš i uobličiš sinove Božje sa svojom božanskom i vjernom zaručnicom Marijom. Ti si s njome i u njoj uobličio glavu izabranih; ti moraš s njome i u njoj uobličiti i udove. Od tebe ne proizlazi nijedna božanska osoba u Bogu, ali zato ti sam oblikuješ sve božanske osobe izvan Boga, i svi sveti koji su bili i koji će biti do kraja svijeta, bit će djelo tvoje ljubavi koja se sjedinjuje s Marijom“ (GM 15).

Montfort govori i o ulozi i djelovanju Duha Svetoga u Crkvi. Kao i kod nekih drugih tema, ne treba tražiti u djelima sv. Ljudevita cjeloviti teološki prikaz. Kad piše o djelovanju Duha Svetoga u Crkvi, on ne govori o Duhu kao počelu jedinstva Crkve, ne govori o uskrsnuću tijela kao djelu Duha Svetoga, ali svetac naglašava neke posebne odnose Duha Svetoga i Crkve.

Duh Svet je graditelj Crkve, a vjernici su njegovi hramovi: „Vi dobro znate, prijatelji moji, da ste hram Duha Svetoga (usp. 1 Kor 6, 19). Jednom će i vas Gospodin, Bog ljubavi, upotrebiti kao živo kamenje za gradnju nebeskoga Jeruzalema (usp. Otk 21, 2). Budite, dakle, pripravni, za života biti odrezani, obrađeni i izvajani čekićem križa da ne ostanete neobrađeno kamenje, kamenje koje ne služi ničemu, bezvrijedno je i baca se daleko. Čuvajte se da se ne opirete kladivu koje vas teše, pazite na ruku koja vas okreće i na dlijeto kojim vas vaja. Možda ovaj ljubazni i okretni majstor iz vas želi isklesati jedan od prvih kamenova temeljaca za svoju vječnu građevinu, ili jedan od najljepših kipova u svom nebeskom hramu. On, jer vas ljubi, iskusan je i zna što radi; dopustite mu neka radi po miloj volji“ (PPK 28).

Sv. Ljudevit u svojim proročkim tekstovima govori o budućoj obnovi Crkve (GM 17) i u tom velikom Božjem djelu vidi Duha Svetoga kao činitelja u obraćenju naroda (GM 17), kao i pripravi misionara koji će raditi na obnovi Crkve (GM 17, PP 46-47). Nijedna duhovnost ne može se zrelo živjeti bez oživljavajućeg djelovanja Duha Svetoga. Montfort je duboko svjestan da Duh Sveti svojom milošću budi našu vjeru i proizvodi novi život koji se sastoji u spoznaji Oca i onoga koga je on poslao, Isusa Krista (usp. Iv 17, 3).
Svetac je djelovanje Duha Svetoga na divan način sintetizirao u pjesmi 141 kao u nekoj maloj raspravi, no o tome ćemo govoriti u poglavlju koje raspravlja o duhovnom rastu vjernika.[25]

Razmisli! Imam li svijest o prisutnosti Duha Svetoga na mom putu rasta u vjeri? Je li moje iskustvo Duha Svetoga popraćeno i spoznajom o važnosti Marijine prisutnosti u njemu? Molim li se Duhu Svetome i zazivam li njegovu vjernu zaručnicu? Razmišljam li o tome kako je Marija odgovarala na poticaje Duha Svetoga?

2.5.2. O Crkvi i dovršenju povijesti

Nakon Drugog vatikanskog koncila došlo je do velikog procvata teološkog razmišljanja o Crkvi. Glavno shvaćanje Crkve prema Saboru sastoji se u tome da je ona narod Božji. Po krštenju vjernici se nanovo rađaju kao nova zajednica, izabrani narod Božji. Taj narod dobiva udio u službi Krista svećenika, proroka i kralja. Cijelo čovječanstvo je pozvano da postane dio tog Božjeg naroda. Crkva sebe opisuje na više načina uz pomoć slika i modela. Tako se opisuje kao tijelo Kristovo, zajednica vjernika, znak i sakrament spasenja u svijetu, Crkva navjestiteljica, moliteljica i služiteljica.

Naravno da nije moguće u vremenu u kojemu je živio sv. Ljudevit, kao ni u svečevim spisima pronaći ovakvo viđenje Crkve. U vrijeme katoličke obnove nakon Tridentskog koncila kada se govorilo o Crkvi, naglasci su bili više na poimanju osobnog spasenja i potrebi pripadanja Crkvi kao mističnom tijelu Kristovu koje ima na raspolaganju sva sredstva spasenja, na uštrb poimanja i osjećaja crkvenog zajedništva, pa ipak i taj se duh već pomalo budio u XVII. stoljeću.[26] Sam sakramentalni ustroj Crkve svetac je opjevao u jednoj od svojih pjesama ovako:

„Sakramenti općenito. Vidljivim znakom sakramenti daju onome koji ga prima nevidljivu milost. Isus Krist ih je ustanovio da bi nas obasuo milostima, posvetio, nahranio i pomogao nam ići njegovim stopama. Sakramenti... Kao i cijela Crkva, i ja vjerujem u sedam sakramenata i to: krštenje potrebno u svim vremenima, kao i ispovijed, sveta euharistija, sveti red, potvrda, ženidba i pomazanje na koncu života. Krštenje – samo krštenje briše istočni grijeh, daje nam milost, otvara nebo. Čini od nas djecu Božju i djecu Crkve. Nitko nije opravdan, nitko neće biti spašen ako nije kršten. Potvrda – sakrament što ga zovemo potvrda, ispunja čovjekovo srce snagom i pomazanjem. Potvrda daje Duha Svetoga i jača čovjeka da bi postojano ispovijedao sve što nas vjera uči, pa i u opasnostima za život. Ispovijed – ispovijed briše sve sadašnje grijehe dajući nam milost nadnaravnih dobara. Tri su temeljna čina ispovjedi: kajanje, ispovijed, pokora. Euharistija – sveta euharistija sadrži uistinu tijelo, krv, život i božanstvo Isusa Krista, skrivenog pod prilikama kruha i vina. U to čvrsto vjerujem usprkos protivljenjima. Posljednje pomazanje – Crkva nam pritječe u pomoć posljednjim pomazanjem kad nas u zadnjem času napastuje đavao. Posljednje pomazanje pomaže nam dobro umrijeti ili nam ponovno daje život, brišući čak i grijehe koji su nam se sakrili. Ono nas posvećuje. Sveti red – svećeničko ređenje daje smrtnim ljudima da budu službenici Crkve, službenici oltara. Nad Spasiteljevim tijelom svećenik ima moć, on sam otvara i zatvara nebo kao i u ispovijedi. Ženidba – svrha ženidbe i njezin duh jest da nepodijeljeno ujedini muža i

[25] Vidi cjelinu 8.3.
[26] B. Cortinovis, *Chiesa,* u DSM, str. 317 – 332.

ženu kako bi imali djecu i odgajali ih da ljube i služe Isusu Kristu. Eto, to je njezin neizostavan cilj i njezina narav koji su neophodni“ (P 109, 7-15).

Sv. Ljudevit, koji se sve vrijeme formacije pripremao za misionarski rad s narodom, imao je duboki osjećaj za Crkvu i crkvene dimenzije koje danas izražavamo kategorijama naroda Božjega, Božjeg kraljevstva i misionarskog poslanja Crkve. Iako izražene drugim rječnikom brojni su svetački tekstovi koji o tome govore. A da shvatimo duh kojim se vodio Montfort, dosta je citirati dva teksta iz njegova života.

Kao mladi svećenik nakon nekoliko mjeseci pastoralnog iskustva Ljudevit piše svom duhovniku: „S druge pak strane osjećam veliku želju da širim ljubav prema Gospodinu i njegovoj svetoj majci, tako da bih na jednostavan i siromašan način počeo katehizirati siromahe po selima i pobuđivati grješnike na pobožnost prema Blaženoj Djevici. Tako je činio jedan dobar svećenik koji je nedavno umro na glasu svetosti. Hodio je od župe do župe da katehizira siromahe oslanjajući se samo na Providnost. Zaista, moj predragi Oče, ja nisam vrijedan tako časne službe, ali, videći potrebe Crkve, ne mogu, a da bez prestanka uzdišući ne tražim jednu siromašnu družbu dobrih svećenika koji bi tu službu obavljali pod zaštitom Preblažene Djevice. Ja se trudim, premda s mukom, da stišam ove dobre i neprekidne čežnje potpunim zaboravom na moju ulogu postavljajući sve u ruke Božje Providnosti i posve se podlažući Vašim odredbama koje će mi uvijek biti kao zapovijedi“ (PIS 5).

A pred kraj života u razgovoru s prijateljem Blainom svetac opravdava svoj život misionarskom mudrošću koja sve čini za potrebe Crkve. Ljudevit odgovara Blainu: „Jedna je mudrost osoba koje žive u zajednici i po pravilu, druga je mudrost misionara i apostolskih muževa. Prvi ne poduzimaju ništa novoga, nego žive po pravilu svetih kuća, dok drugi trebaju pribaviti slavu Bogu na uštrb sebe poduzimajući nove poduhvate. Ne treba se, dakle, čuditi ako prvi uvijek ostaju u miru i o njima se ne govori jer ne čine ništa posebno, dok drugi trajno boreći se sa svijetom, duhom tame i porocima, moraju se pomiriti da će od protivnika podnositi velike progone. Ako su prvi dobro prihvaćeni od svijeta, to je znak da ih se pakao toliko ne boji. To je tako kada se živi kao prijatelji svijeta (...) Drugi su apostolski muževi, koji uvijek poduzimaju nešto novo, neko sveto djelo, utemeljuju ili brane; nemoguće je da se o njima ne govori (...) Kad bi mudrost bila samo u tome da se ne čini ništa izvanredno i novo za Boga, ne poduzimlje ništa novo za slavu Božju, prvi za prekoriti bili bi apostoli koji su izišli iz Jeruzalema i nisu se zatvorili u dvoranu cenakula, sv. Pavao koji prođe uzduž i poprijeko grčko-latinski svijet, sv. Petar koji je došao u Rim i pokušao podići križ na Kampidoliju i podložiti kraljevski grad cijeloga svijeta Isusu Kristu. Po prvoj mudrosti Sinagoga se ne bi toliko uzbunila i podigla progonstva protiv malog Spasiteljeva stada, ali i to malo stado ne bi raslo, svijet bi bio i danas što bijaše tada, pun idolopoklonika, perverzan, do kraja pokvaren u svome ponašanju i vrijednostima”.

Kada se radi o Crkvi i o njenom životu te poslanju u svijetu svetac nije naivni idealist. On je duboko svjestan da grijeh označava i život kršćana u Crkvi. Opis tog lošeg stanja svijeta i Crkve duboko označava svečeve spise.

„Spomeni se ove družbe, Gospodine, radi svoje pravednosti. Čas je, Gospodine, da se javiš: oskvrnuše Zakon tvoj (Ps 118, 126), vrijeme je da učiniš što si obećao učiniti, jer se tvoj božanski zakon obeščašćuje, tvoje se Evanđelje napušta, potoci nepravde poplavljuju čitavu zemlju pa odnose i tvoje službenike; sva je zemlja opustošena (Jr 12, 11), nepravda caruje, oskvrnjeno je tvoje svetište, groza pustoši nalazi se na svetom mjestu“ (Dn 9, 7; Mt 24, 15; Mk 13, 14) (GM 15). Crkva je „oslabljena i uprljana grijesima svoje djece“ (GM 20).

„Sv. Ljudevit vidi Crkvu kao hodočasnicu u svijetu koja se prepoznaje grješnom, potrebitom trajne duhovne obnove. On sam je cijeli svoj život posvetio upravo tome. Montfortov apostolat se predstavlja kao poziv na trajno obraćenje: „Ne otvrdnjuj srce pred glasom koji te zove, ne budi buntovnik prema ovom moćnom Gospodinu. Što, zar će vrijeme za Boga koji te toliko ljubi biti izgubljeno? Dobro izaberi, molim te, izaberi zlo ili dobro, smrt

ili život, Bog želi sve ili ništa. Izaberi rat ili mir, izaberi munju ili križ, izaberi nebo ili zemlju, Bog te stavlja pred izbor (...) U ovom vremenu milosti, okoristi se pučkim misijama, a Bog će oprostiti i najgrješnijima. Što, zar će muke Boga koji te toliko ljubi biti izgubljene? Što, zar će krv Boga koji te toliko ljubi biti izgubljena“ (P 105, 5-10)?

Svetac se trudio oko sredstava ustrajnosti u obraćenju naroda u pučkim misijama, te je svima koji su sudjelovali na kraju predlagao ispovijest vjere pred Biblijom, obnovu krsnih zavjeta i posvetu Mariji, kao i mali obrazac ugovora saveza s Bogom koji je tiskao kao listiće na koje bi se osoba na kraju svega potpisala i sačuvala kao znak obaveze i sjećanja. Jedna od dubokih intuicija sv. Ljudevita koja je bila važni element njegova misionarskog rada i bitno je vezana uz svaki osobni put svetosti kao i uz obnovu cijele Crkve je inzistiranje na obnovi krsnog saveza (PP 127). O tom vidiku monfortanske duhovnosti govoriti ćemo u jednom od slijedećih poglavlja.[27]

Opći kontekst povijesti spasenja koji je sv. Ljudevit opisao u svojim djelima, iznosi na svjetlo i eklezijalnu dimenziju njegova nauka, a posebno neke među važnijim sastavnicama monfortanske nauke imaju veliku crkvenu važnost kao što su: inzistiranje na utjelovljenu, mističnom tijelu Kristovu, otajstvu proslavljenog križa (pashalno otajstvo), krštenju i Mariji, posveti i apostolatu.

Ipak kada Drugi vatikanski koncil govori o općem pozivu na svetost, o eshatološkom značenju putujuće Crkve i njezinom sjedinjenju s nebeskom Crkvom te o Marijinoj ulozi u misteriju Krista i Crkve ostaje se iznenađenim koliko je sv. Ljudevit u mnogim elementima prethodio toj nauci.

Montfort u potpunom skladu s crkvenom praksom danas, predlaže put duhovnosti koji se temelji na obnovi krsnih zavjeta (PP 120-134) i tako poticajno piše o općem pozivu na svetost: „Dušo, živa sliko Božja, otkupljena dragocjenom krvlju Isusa Krista, Gospodin tvoj želi da u ovom životu postaneš sveta kao on, a u drugom slavna kao on! Posve je sigurno da je tvoj poziv postići svetost Božju. Tome moraju smjerati sve tvoje misli, sve tvoje riječi, svi tvoji čini, sve tvoje pokore i sva tvoja nastojanja u životu; inače se protiviš Bogu, jer ne činiš ono za što te je stvorio i radi čega te uzdržava. Oh, divnoga li djela! Prah se pretvara u svjetlo, blato u čistoću, grijeh u svetost, stvor u Stvoritelja i čovjek u Boga! Oh, divnoga li djela! – ponavljam, ali to je djelo tako teško u samome sebi i nemoguće samoj naravi. Jedini ga Bog može proizvesti svojom milošću, i to milošću obilnom, izvanrednom. Stvaranje čitavog svemira nije tako veliko remek-djelo kao to“ (MT 3).

Eshatološko značenje putujuće Crkve i njezino sjedinjenje s nebeskom Crkvom Drugi vatikanski koncil posebno naglašava: „Crkva, u koju smo u Kristu Isusu svi pozvani i u kojoj po Božjoj milosti postižemo svetost, bit će dovršena tek u nebeskoj slavi, kada dođe vrijeme obnove sviju (Dj 3, 21) i kad se s ljudskim rodom u Kristu savršeno obnovi i cijeli svijet, koji je tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe (usp. Ef l, 10; Kol l, 20; 2 Pt 3, 10-13). Obnova koja nam je obećana i koju čekamo, već je, dakle, počela u Kristu, napreduje u slanju Duha Svetoga i po njemu se nastavlja u Crkvi u kojoj po vjeri bivamo poučeni također o smislu našega vremenitog života, dok dovršujemo djelo koje nam je od Oca u svijetu povjereno, s nadom u buduća dobra, i dok radimo za svoje spasenje (usp. Fil 2, 12). Već su, dakle, k nama došla posljednja vremena (usp. 1 Kor 10, 11), neopazivo je ustanovljena obnova svijeta i, na neki način, anticipirana u ovom vremenu: jer Crkva već na zemlji ima znakove prave svetosti, iako nesavršene“ (LG 48).

Sv. Ljudevit kao rijetko koji duhovni autor govori proročki o budućnosti kao i o eshatološkom dovršenju povijesti. Kada svetac podiže pogled prema budućnosti, opisuje ga kao jednu sintezu sadašnjosti i prošlosti. Buduća vremena, to jest „posljednja vremena“ (PP 50-54, 58) će biti „teška vremena“ (PP 114) u kojima će đavao „podvostručiti svoje napore i

[27] Vidi cjelina 3.2.

svoje navale“ (PP 50). Ali isto tako bit će i „sretno vrijeme“ u kome će Duh Sveti i Marija pripremiti Kristovo Kraljevstvo (PP 217). Izrazi sveca „zadnja vremena“ i „apostoli zadnjih vremena“ označavaju svu složenost budućnosti Crkve. Montfort polazi od svog sadašnjeg trenutka i sučeljava ga s Božjim planom te proročki zaključuje s naglaskom na neodložive duhovne i misionarske zadaće.[28]

Sv. Ljudevitu se njegovo vrijeme činilo kritičnim zbog erupcije grijeha kao „opći nered“ (PP 127), „kraljevstvo pokvarenog svijeta“ (MT 59) i „kraljevstvo neprijatelja Božjih“ (GM 14), a ta dinamika će rasti sve do „antikristova kraljevstva“ (PP 51). Ali pred tom dramatičnom situacijom svetac ne očajava niti se prepušta rezignaciji nego vapije Bogu u molitvi uvjeren da se ostvarenje Božjeg kraljevstva ne treba odlagati na onostrani svijet, nego se treba ostvariti na zemlji. Kršćani svaki dan u molitvi *Očenaša* zazivaju ostvarenje toga kraljevstva. Motfort tako sugestivno piše:

„Čas je, Gospodine, da se javiš: oskvrnuše Zakon tvoj (Ps 118, 126), vrijeme je da učiniš što si obećao učiniti, jer se tvoj božanski zakon obeščašćuje, tvoje se Evanđelje napušta, potoci nepravde poplavljuju čitavu zemlju pa odnose i tvoje službenike; sva je zemlja opustošena (Jr 12, 11), nepravda caruje, oskvrnjeno je tvoje svetište, groza pustoši nalazi se na svetom mjestu (Dn 9, 7; Mt 24, 15; Mk 13, 14). Hoćeš li tako pustiti da sve propadne, pravedni Gospodine, Bože osvete? Hoće li sve konačno postati Sodoma i Gomora? Hoćeš li dovijeka šutjeti? Ne treba li da se tvoja volja vrši na zemlji kao i na nebu i da dođe tvoje kraljevstvo (Mt 6, 10)? Nisi li ti unaprijed pokazao nekima od svojih prijatelja budućeu obnovu svoje Crkve? Nemaju li se Židovi obratiti k istini? Ne očekuje li to Crkva? Ne vapiju li k tebi svi nebeski sveci za pravdom: vindica – osveti (Otk 6, 10). Ne govore li pravednici na zemlji: Amen, dođi, Gospodine (Otk 22, 20). Sva stvorenja, pa i ona bez osjeta, uzdišu pod nepodnosivim teretom babilonskog grijeha i traže da dođeš da uspostaviš sve stvari: Sva stvorenja uzdišu i sva se nalaze u porođajnim mukama sve do danas“ (Rim 8, 22) (GM 5).

Prema sv. Ljudevitu treba doći do preokreta u sadašnjoj situaciji odnosa koja će dovesti do ostvarenja Kristova kraljevstva. A tko će biti činilac te preobrazbe svijeta? Montfort nema sumnje. Samo Bog to može učiniti. On će zahvatiti povijest „potopom plamena ljubavi“ Duha Svetoga (GM 15-16), uz višestruku Marijinu suradnju (GM 13, 15, 24-25); PP 49-56), ali i po djelovanju velikih svetaca „apostola zadnjih vremena“ koji će „uništi grijeh i uspostavi kraljevstvo Isusa Krista“ (GM 59) što će dovesti do reforme Crkve i obnove svijeta (GM 5,17).

Svetac ne govori o trajanju kraljevstva Isusa Krista, ni vremenu ni načinu, „samo Bog to zna“ (PP 59), ali govori o naravi tog kraljevstva.[29] Ne radi se o parusiji – Kristovom ponovnom dolasku koje bi podrazumijevalo vidljivu i osobnu Isusovu prisutnost nego dinamički dolazak koji progresivno ostvaruje prijelaz prema većoj spoznaji i služenju Isusu Kristu po Duh Svetom i Mariji: „Marija treba biti poznata i otkrivena po Duhu Svetome, da po njoj privede ljude na spoznanje, ljubav i na službu Isusa Krista“ (PP 49). Isti progres u kontinuitetu nalazimo kod Montforta kada govori o „kraljevanju Duha“ koje počinje od križa i smrti Isusove:

---

[28] De Fiores, *Lo Spirito Santo e Maria negli ultimi tempi secondo s. Luigi Maria da Montfort,* u *Quaderni Monfortani 4,* (1986), str. 118- 131.

[29] Zbog krivog shvaćanja nekih tekstova izvučenih iz općeg konteksta nauka sv. Ljudevita o posljednjim vremenima, neki su svecu pripisivali da djelomično slijedi postavke krivovjerja milenarizma koje je crkva osudila. To krivovjerje pod utjecajem apokaliptičkih spisa iz prvih stoljeća drži da će se Krist sa svojim svetima vratiti na zemlju kraljevati tisuću godina do definitivnog poraza Sotone, a nakon toga definitivno ući u salvu. Brojne su studije monfortnaske duhovnosti koji su dokazale neopravdanost pripisivanja sv. Ljudevitu bilo kakovih primjesa milenarizima u njegovim proročkim tekstovima i potpunu usklađenost njegova nauka s naukom Crkve o eshatološkom dovršenju Crkve i ljudske povijesti. Dosta je samo navesti studij De Fioresa iz gore citirane bilješke.

„Kad će planuti ovaj potop ognja čiste ljubavi što si ga ti došao zapaliti po svoj zemlji na tako blag i silan način da će se njime zapaliti i obratiti svi narodi, Turci, pogani i sami Židovi? Ne skriva se ništa žaru njegovu (usp. Ps 18, 7). Neka se razgori taj božanski oganj što ga je Isus Krist došao baciti na zemlju prije negoli ti zapališ oganj svoje srdžbe koji će cijelu zemlju u prah satrti. Pošalji dah svoj i stvorit će se i obnovit ćeš lice zemlje (usp. Ps 103, 30); pošalji dah svoj, koji je sav oganj, na zemlju da na njoj podigne svećenike koji će biti sama vatra, da pomoću njih lice zemlje bude obnovljeno i tvoja Crkva preobražena“ (GM 17).

Kraj ljudske povijesti će prema Montfortu pneumatološki završiti s „potopom ognja, ljubavi i pravde“ (GM 16), kao i „ognjem Božje srdžbe koji će cijelu zemlju u prah satrti“ (GM 17), a s tim potopom uz Kristov opći sud završava ova ljudska povijest. „Bog će doći i drugi put, kao što očekuje cijela Crkva, da posvuda zavlada i da sudi žive i mrtve“ (MT 58).

Razmisli! Imam li svijest o važnosti pripadnosti Crkvi Kristovoj? Uz to što je sveta jer je posvećena od Krista, Crkva je trajno potrebna obnove zbog osobnih grijeha vjernika i duha svijeta. Ljubim li istinski Crkvu i molim li za nju? Crkva je zajednica vjernika u službi Kristovoj i krljevstva Božjeg u svijetu, da li u skladu s mojim pozivom i staleškim dužnostima služim Kristu za uspostavu krljevstva Božjeg na zemlji?

2.6. Čovjek i milost Božja

Snagom uskrslog Gospodina prisutnog i djelatnog u Crkvi i po daru Duha Svetoga dolazi do oblikovanja novog čovjeka u Kristu. On živeći u Božjoj milosti u svjetlu Evanđelja proživljava svoje složeno i plodno životno iskustvo svjestan da je pozvan na ispunjenje punine svog života u vječnosti gdje će Otac „biti sve u svima“ (1 Kor 15, 28). A Crkva s pravom uči da „tko god slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjek“ (LG 41).

2.6.1. O čovjeku

Sv. Ljudevit kao i toliki drugi duhovni autori naglašava crkveni nauk o uzvišenom dostojanstvu i dubokoj čovjekovoj bijedi (usp. GS 13). To podrazumijeva da je čovjek stvoren na sliku Božju te ima uzvišeno dostojanstvo sa svim darovima i talentima koje je dobio stvaranjem kao ljubljeno Božje biće te poziv na vječni život u zajedništvu s Bogom (LJVM 35-36; 64-65); i duboku slabost i bijedu što se očituju u životu svakog čovjeka kao posljedica grijeha (LJVM 38-41). Za sveca nema sumnje, čovjek i nakon pada u grijeh ostaje ljubljeno Božje stvorenje, a njegovo dostojanstvo proizlazi iz odnosa s Bogom.[30]

„I otkad je iz preobilne ljubavi prema čovjeku Mudrost njemu slična postavši i sama čovjekom i predala se u smrt da ga spasi, ona ga ljubi kao svoga brata i prijatelja, kao učenika, sljedbenika, cijenu svoje krvi i subaštinika svoga Kraljevstva. I kad joj srce kojeg čovjeka odbije ljubav, ili joj se ta ljubav preotme, tad je nad njom izvršen pravi zločin i pravo nasilje“ (LJVM 164).

Nakon pada u grijeh čovjek je u svom biću duboko označen kontradiktornošću koju je još apostol Pavao izrazio riječima: „Ja, naime, znam da nikakvo dobro ne stanuje u meni, to jest u mom tijelu. Zaista, htjeti dobro jest u mojoj moći, ali nije učiniti ga, budući da ne činim dobro koje hoću nego činim zlo koje neću. Jadan ti sam ja čovjek! Tko će me izbaviti od ovoga smrtnog tijela? Hvala Bogu po Isusu Kristu Gospodinu našemu“ (Rim 7, 18-19; 24).
Riječ je o požudi koja je jedna od posljedica istočnog grijeha. Budući da se čovjek rađa s grijehom izranjenim stanjem naravi, požuda je u njemu prisutna od samoga rođenja. Kao posljedica i trag grijeha ona ostaje u duši i nakon krštenja. A osobni grijesi još više jačaju

[30]H.J. Junemann, nav.dj. 1866 – 1873.

snagu požude u nama. Ona je izraz snage grijeha u nama, posljedica grijeha na izranjenu ljudsku narav koja ostaje u čovjeku, te ga izaziva na duhovnu borbu sa samim sobom. Pa, ipak požuda nema zadnju riječ, nije nepobjediva, čovjek uz suradnju s Božjom milošću je može nadvladati.

Da bi uspio pobijediti i nadići nutarnju razdijeljenost, prema Montfortu, vjernik se treba isprazniti od samoga sebe i mrtviti starog čovjeka: „Mudrost se, kaže Duh Sveti, ne nalazi kod onih koji žive po vlastitim prohtjevima, koji daju svojim strastima i svojim sjetilima sve što im se svidi. Jer oni koji žive po tijelu, ne mogu se svidjeti Bogu, a tjelesna je mudrost neprijateljica Bogu (usp. Rim 8, 7-8). Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan (usp. Post 6, 3). Svi koji pripadaju Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno su umrli i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23; Rim 6, 4). Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje, ako želimo zadobiti Isusa Krista, utjelovljenu Mudrost, da treba da se vježbamo u mrtvljenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

A iznad svega čovjek treba prihvatiti svoju ovisnost o Bogu kako bi ostvario samoga sebe. Sv. Ljudevit je vidio potpuno predanje samoga sebe iz ljubavi, posvetu, kao ostvarenje čovjeka i njegove slobode jer u krajnjoj liniji on je za Boga stvoren kao biće komunikacije i dijaloga čiju slobodu i Bog poštuje.

„Nakon ovih snažnih i nježnih riječi Duha Svetoga kojima nam pokazuje ljepotu, uzvišenost i bogatstvo Mudrosti, može li postojati koji čovjek, a da je ne uzljubi i da je ne traži svim srcem? Neka je traži tim više, jer je ona neizmjerno blago svojstveno čovjeku jedinom, ta za nju je čovjek i stvoren, a ona sama živo želi da se tom čovjeku potpuno preda“ (LJVM 63).

Ljudski život je u biti primanje, sam po sebi je čisti Božji dar, a kada čovjek odbacuje Boga, time gubi i autentično ostvarenje svoje osobnosti koja tek u Bogu pokazuje svu svoju puninu i ljepotu. Predanje sebe u ljubavi odgovara osobnoj strukturi ljudskog bića, a čovjekova zrelost se može vrednovati po njegovoj sposobnosti darivanja. Čovjek se ostvaruje u odnosu primanja i darivanja autentične ljubavi. Kršćanska ljubav ima Isusa za uzor, po svojoj naravi treba voditi čovjeka prema prikazanju sebe Bogu i drugima na služenje u slobodi. Kada se čitaju tekstovi sv. Ljudevita koje je napisao o čovjeku, lako se uočava njegovo vrednovanje dostojanstva ljudskog bića (LJVM 36-38), ali i sva kontradiktornost, podijeljenost i dramatičnost čovjekove situacije nakon pada u grijeh. Zbog toga svetac naglašava potrebu umiranja sebi, mrtvljenja egoizma i požude, te predanja Bogu kao put čovjekova ostvarenja. Tako da monfortanska duhovnost vodi vjernika zahtjevnim putem umiranja starog i rađanja novog čovjeka u Isusu Kristu, vječnoj i utjelovljenoj Mudrosti. Svetac naglašeno poziva na odvojenost i prezir duha svijeta, (P 29-39), pokoru, mrtvljenja, do te mjere da se može steći dojam negativnog viđenja ljudske naravi, ali u sklopu cjelokupne monfortanske duhovnosti, to ne znači gubljenje vlastite osobnosti nego se radi o mističnom iskustvu preobrazbe čovjeka u Božjoj ljubavi koja postaje nasljedovanje i svjedočanstvo raspetoga i proslavljenog Krista.

Naravno da u mudrosnoj viziji čovjeka sv. Ljudevita ne treba tražiti naglaske tipične za postknocilsku teologiju kao što su milost-izvor ljudske slobode, oslobođenje čovjeka kao denunciranje mehanizama koji priječe ostvarenje socijalne i ekonomske dimenzije ljudskog bića, zauzetost za osobnu i društvenu solidarnost, ali valja naglasiti i to da je svetac polazeći i od svog osobnog iskustva uvidio da je čovjek stvoren za ljubav, slobodu, snove i ostvarenje dubokih želja u Bogu. Tako je, na primjer, još od prvih godina svećeničkog djelovanja sv. Ljudevit njegovao san o osnivanju nove redovničke družbe (PIS 5) i cijeli život je ostao tome vjeran usprkos svim protivštinama. Možda je još uočivljija ta dimenzija sveca koja se raduje uspjesima u životu kada piše svojoj rođenoj sestri Jeanne-Guyonne (Luizi) koja je

zahvaljujući njegovoj bratskoj zauzetosti i putu u Pariz, mogla ući u redovničku zajednicu sestara benediktinki od Presvetog Sakrmenta.

"Draga sestro u Isusu Kristu, čista Božja ljubav neka vlada u našim srcima. Dopusti mojemu srcu da zapliva u radosti skupa s tvojim, mojim očima da rone pobožne suze i ruci da na ovom papiru ispiše radost koja me nosi. Ja nisam ništa izgubio svojim zadnjim putovanjem u Pariz, ti nisi ništa izgubila svojim predanjima i pretrpljenim križevima. Gospodin ti se je smilovao" (PIS 12).

A istoj toj sestri, nakon što je položila prve zavjete, svetac radosno piše: „Nakon što sam čestitao sebi, nemam li pravo sebi čestitati, ako ne kao tvome bratu, barem kao tvome svećeniku" (PIS 19)?

Razmisli! Jesam li svjestan vlastitoga dostojanstva i dostojanstva svake ljudske osobe kao Božjega dara? Jesam li spreman priznati i svoju bijedu? Koliko se te dvije svijesti odražavaju u mom životu i suživotu s ljudima? Da li kršćanski zrelo ljubim sebe i drugog čovjeka? Da li me put rasta u vjeri čini plemenitijim i čestitijim čovekom?

2.6.2. O milosti Božjoj

Kada se u djelima sv. Ljudevita govori o milosti, glavni naglasak je na nestvorenoj milosti, to jest na osobnom sjedinjenju s Isusom Kristom: „Sva naša savršenost stoji u ovome: upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti" (PP 120), a ne na stvorenoj milosti shvaćenoj kao određenom daru koji nam Bog daruje, mada i o tome govori.[31]

Svečeva misao je naglašeno usredotočena na promjenu života vjernika i iznalaženje sredstava za ustrajnost na putu vjere, a Montfort je duboko svjestan apsolutne potrebe Božje milosti.

Svetac piše: „Bezuvjetno je potrebna milost Božja da se svim tim sredstvima spasenja i posvećenja možemo poslužiti, a ta se milost daje svima u većoj ili manjoj mjeri. U to nitko ne sumnja. Kažem: u većoj ili manjoj mjeri, jer Bog, premda je neizmjerno dobar, ne podjeljuje svoje milosti svima u istoj mjeri, ali ipak svakome daje dostatno milosti. Duša, vjerna velikoj milosti, čini veliko djelo, a s malom milosti, malo djelo. Vrijednost i veličina milosti koju Bog daje, a duša slijedi, čini vrijednost i veličinu naših djela. Ta su načela neoboriva" (MT 5).

Sveti se Ljudevit kao gorljivi misionar ne zaustavlja na moraliziranju niti na psihološkoj perspektivi nego želi uzdići vjernika na teološku razinu, otajstvenu nedokučivu ljudskim snagama, i voditi ga do motrenja Božje ljubavi koja nam se daruje i traži naš odgovor u ljubavi: „Vječna Mudrost, ta vječna i toliko ljupka ljepota toliko želi prijateljstvo ljudi, da je nadahnula i knjigu da postigne to prijateljstvo otkrivajući čovjeku svoju uzvišenost i živu želju kojom ga želi imati. Ta je knjiga kao pismo ljubljene svom ljubljenom da zadobije njegovu ljubav. Tako žarkom željom čezne za čovjekovim srcem i tako nježno traži njegovo prijateljstvo, a izrazi i pozivi toliko su puni ljubavi, da, rekao bih, dok ih sluša, to nije Vladarica neba i zemlje, i da joj je potreban čovjek da tek onda postane sretna" (LJVM 65).

Bog ljubavi ulazi u našu povijest i u povijest spasenja ima osobno dijaloške karakteristike susreta i sjedinjenja Boga i čovjeka. Bog sam se založio kako bi uzdigao čovjeka u zajedništvo sa sobom. Čovjek treba učiti svaki napor kako bi zadobio Božju Mudrost: „Tko želi imati znanje o stvarima u redu milosti i naravi, i to ne obično, suho i površno, već izvanredno, sveto i duboko, mora poduzeti sve napore da steče Mudrost bez koje čovjek, ma kako bio učen pred ljudima, pred Bogom ne vrijedi ništa" (LJVM 58).

[31] G. Colzani, *Grazia,* u DSM, str. 817 – 834.

„Spoznaja vječne Mudrosti nije samo najplemenitija i najugodnija nego je također i najkorisnija i najpotrebnija, jer se život vječni sastoji u tome da upoznamo jedino pravoga Boga i njegova Sina Isusa Krista (usp. Iv 17, 3), jer tebe znati, uzvikuje mudrac govoreći o Mudrosti, savršena je pravednost, i poznavati snagu tvoju korijen je besmrtnosti (usp. Mudr 15, 3). Želimo li uistinu imati život vječni, težimo za spoznajom vječne Mudrosti. Želimo li već na ovom svijetu savršenu svetost, i ponovno, upoznajmo Mudrost. Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati, znači uistinu ništa ne znati“ (LJVM 11).

Božja ljubav se na poseban način očituje i ostvaruje u otkupiteljskoj ljubavi Isusa Krista koji se žrtvovao za nas do smrti na Križu. Križ je događaj ljubavi u Božjim planovima još od vječnosti i u vremenu (LJVM 42- 46; 168). Bog ljubavi koji nam se daruje u križu za sv. Ljudevita je temelj i kriterij života milosti. Kršćanski život on opisuje kao pripadanje Bogu i ucjepljenje u Isusa Krista po krsnoj milosti čiji smo mi udovi: „Iz našega odnosa prema Isusu možemo zaključiti da mi nismo svoji, kako veli apostol, nego sasvim Isusovi, kao njegovi udovi i njegovi robovi, koje je on kupio neizmjerno skupo, svom cijenom svoje krvi. Prije krštenja pripadali smo đavlu kao njegovo roblje; no krštenje nas je učinilo pravim robovima Isusa Krista, te više ne smijemo živjeti, raditi i umirati nego samo da donesemo rod ovome Bogočovjeku, da ga slavimo u svom tijelu i učinimo kraljem svoje duše, jer smo njegova tekovina, njegov stečeni narod i njegova baština“ (usp. Rim 7, 14) (PP 68).

Istu misao potpunog pripadanja Isusu i kršćanskog života kao njegova nasljedovanja na drugom mjestu, svetac temeljeći se na Evanđelju (usp. Iv 15,13-15) izražava pojmom prijatelj: „Napokon je savršeni prijatelj križa, pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist, tako da uistinu može reći s apostolom: Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni“ (usp. Gal 2, 20) (PPK 4).

Iz svega do sada rečenoga lako je uočiti da svetac kršćanski život vidi u tipično krsnoj dimenziji Kristovog djela posvete vjernika i našeg odgovora, prijateljstva, što sobom podrazumijeva i asketski vidik kršćanskog života, umiranja sebi, mrtvljenja, pokore, a on je plod ozbiljnosti vlastitog pristajanja uz Krista (PPK 21, LJVM 176). Na putu života i rasta u milosti Montfort govori i o Mariji, a vjeran viđenju njene uloge Majke Božje u povijesti spasenja pojašnjava i njenu ulogu u životu vjernika: „Dakle, poteškoća je znati uistinu naći božansku Mariju, da tako nađemo svaku milost u izobilju. Bog, budući da je apsolutni gospodar, može dati što redovno daje samo preko Marije. Ne možemo nijekati, a da ne upadnemo u nepromišljenost, da on to koji puta i čini; međutim, prema redu koji je utvrdila Vječna Mudrost, on se daje ljudima – u redu milosti – samo po Mariji, kako kaže sv. Toma. Da se uzdignemo do njega i s njime sjedinimo, treba se služiti istim sredstvom kojim se on poslužio da siđe k nama, da postane čovjekom i da nam dade svoje milosti, a to sredstvo jest prava pobožnost svetoj Djevici“ (MT 23).

Razmisli! Koliko u svom životu cijenim Božju milost i prijateljevanje s Kristom? Pazim li brižno oko čuvanja milosti u duši izbjegavajući sve što bi me po grijehu udaljilo od Boga? Utječem li se Mariji kako bih zadobio i sačuvao milost Božju?

2.7. Marija i rađanje vjernika na život milosti

Sv. Ljudevit motri plan spasenja Presvetoga Trojstva i dolazak vječne Mudrosti ljudima po utjelovljenju koje se ostvarilo u Mariji. Bog je postao čovjekom kako bi se čovjek pobožanstvenio. Svetac je svjestan da je Marijina uloga čisti dar Božje ljubavi i odabira: „Priznajem sa svom Crkvom da je Marija puko stvorenje, izašlo iz ruku Svevišnjega pa je, u usporedbi s njegovim neizmjernim Veličanstvom, manja od atoma; ili, radije, ona nije ništa jer

je on sam Onaj koji jest (usp. Iz 3,14); dosljedno, ovaj veliki Gospodin, uvijek neovisan i dostatan sam sebi, nije uopće ni najmanje trebao Presvetu Djevicu, niti je treba, da može izvršiti svoju volju i očitovati svoju slavu. Njemu je dosta htjeti, pa će sve biti. Međutim, kažem i ovo: uzevši stvari kako stoje, otkad je Bog stvorio Presvetu Djevicu, on je po njoj htio početi i dovršiti svoja najveća djela, pa možemo slobodno vjerovati da on neće svoj postupak promijeniti kroza sve vjekove, jer je on Bog, te nimalo ne mijenja ni svoje misli ni svoje ponašanje“ (usp. Heb 1, 12) (PP 14-15).

Čitajući djela sv. Ljudevita lako je uočiti da on nikada o Mariji ne govori u individualističkom smislu nego uvijek u odnosu na Božji plan njene uloge u životu Krista i Crkve. Budući da je najuže povezana, sjedinjena sa središnjim otajstvom vjere, osobom i djelom Isusa Krista, Marija je povezana i sa svim drugim stvarnostima vjere do te mjere da Montfort vidi i na neki način definira Mariju kao biće odnosa s Bogom. Ovdje valja spomenuti da je sv. Ljudevit kao preteča današnjeg teološkog razmišljanja u kojem se ljudsko biće, stvoreno na sliku Božju ostvaruje samo u odnosu prihvaćanja i darivanja.[32] Za sveca je Marija čisti odnos Božji: „Napokon, ti nikada ne misliš na Mariju, a da Marija mjesto tebe ne misli na Boga; niti ti ikada hvališ i častiš Mariju, a da Marija zajedno s tobom ne hvali i ne časti Boga. Kod Marije se sve odnosi na Boga i ja ću je s potpunim pravom nazvati “Božjim odnosom” jer se u svemu odnosi na Boga; ona je Božja jeka, koja kazuje i odjekuje samo Bog. Ako ti kažeš: Marija, ona odgovara: Bog. Sveta Elizabeta pohvali Mariju i nazva je blaženom što je uzvjerovala; a Marija, vjerni Božji odjek, zapjeva: Veliča duša moja Gospodina (ups. Lk 1,45). Što je učinila u toj prigodi, to radi i svaki dan: kad je hvalimo, ljubimo, častimo ili darivamo; Boga hvalimo, Boga častimo, Boga ljubimo, Bogu dar nosimo po Mariji i u Mariji“ (PP 225).

2.7.1. Kristocentrizam i utjelovljenje kao sažetak svih Isusovih otajstava

Svetac u svojim djelima jasno naglašava središnje mjesto Isusa Krista u kršćanstvu. Radi se o jednom važnom i potrebnom navještaju otajstva Isusa Krista koji sprječava razvoj marijanskog kulta i pobožnosti koji ne bi bili vezani uz bit kršćanskog života. Marija nije drugo doli ponizna službenica Gospodnja. Samo je on naš Spasitelj i sve naše. Pobožnost Mariji nas mora voditi Isusu Kristu. To je duboko uvjerenje Montforta koje će on više puta ponoviti.

„Isus Krist, naš Spasitelj, pravi Bog i pravi čovjek, treba biti vrhovni cilj svih naših pobožnosti, inače bi one bile krive i lažne“ (PP 61). „Želimo li već na ovom svijetu savršenu svetost, upoznajmo Mudrost. Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati, znači uistinu ništa ne znati. Što koristi strijelcu da zna gađati oko cilja, ako sam cilj promaši? Što će nam sve ostale znanosti spasenja, ako ne poznamo Isusa Krista koji je jedini ono potrebno i koji je cilj kojem moramo svi prispjeti? Premda je veliki apostol poznavao mnoge stvari i bio stručnjak u ljudskom umijeću, ipak je izjavio da ne želi znati drugo do li Isusa Krista, i to raspetoga: jer ne držah zgodnim među vama išta drugo znati osim Isusa Krista, i to raspetoga (usp. 1 Kor 2, 2). Recimo i mi s njime: Ali sve to što mi je bilo vrijedno, izgubilo je u mojoj cijeni vrijednost za me zbog Krista. Štoviše, sve sada gubi u mojoj cijeni svoju vrijednost zbog najveće prednosti: spoznaje Krista Isusa, moga Gospodina (usp. Fil 3, 7-8). Sve su mi ove spoznaje ništavne u usporedbi s Isusom Kristom, mojim Gospodinom. Sada vidim i sam proživljavam da je ta spoznaja tako ugodna, korisna i divna da do ostalih više ništa ne držim, te iako su mi se prije toliko sviđale,

[32] De Fiores, nav.dj. str. 97. ; P. Gaffney, *Maria,* u DSM str. 1079 – 1130. U izlaganju cijelog poglavlja slijedimo članak iz Riječnika monfortanske duhovnosti.

sada mi se čine prazne i smiješne, da mi se čini gubitkom vremena dok se njima bavim“ (LJVM 11-12).

Budući da je po volji Božjoj Marija sjedinjena s osobom i djelom Isusa Krista, na otajstven način je povezana i s otajstvima iskona i svršetka vremena, s protologijom i eshatologijom. U svijetlu Biblije od početka Knjige Postanka sve do Knjige Otkrivenja, Montfort motri u svoj kozmičkoj i povijesnoj širini Isusovo otajstvo, to jest ono se odnosi na sve stvoreno i cjelokupnu ljudsku povijest. U toj perspektivi koja je svojstvena svetačkoj otačkoj teologiji prvih stoljeća kršćanstva i postavkama francuske škole duhovnosti, na poseban način kardinala Berulla, svetac vidi utjelovljenje kao ponovno postavljanje Krista kao glave svemu stvorenju te kao otajstvo koje u sebi kao početak i nakanu već sadrži sva otajstva otkupljenja i Crkve. Ta tvrdnja je povezana s teološkim uvjerenjem koje je tipično gotovo cjelokupnoj svetačkoj tradiciji, a na poseban način ga je obrazložio sv. Toma Akvinski da je Isusova duša stvorena u trenutku utjelovljenja imala blaženo viđenje Boga i u Bogu cjelokupnu povijest.

„Vrijeme mi ne dopušta ovdje duže tumačiti odlike i veličine otajstva Isusova življenja i vladanja u Mariji, to jest otajstva utjelovljenja. Zato ću se zadovoljiti da kažem, s dvije tri riječi, da je ovo prvo, najskrivenije, najuzvišenije i najmanje poznato Isusovo otajstvo; da je Isus u ovom otajstvu izvršio izbor svih odabranika, u dogovoru s Marijom – boraveći u njezinu djevičanskom krilu, koje sveci stoga nazvaše dvoranom Božjih tajna; da je on u ovom otajstvu izveo sva sljedeća otajstva svoga života tim što se je primio da ih izvrši. Ulazeći u svijet Krist govori: Evo dolazim vršiti tvoju volju (usp. Heb 10, 7); da ovo otajstvo, dosljedno tome, sadrži u jezgri sva otajstva i uključuje volju i milost svih otajstava, napokon da je ovo otajstvo prijestolje milosrđa za nas, jer pošto se Isusu možemo približiti jedino po Mariji, to ga bez njezina posredovanja ne možemo ni vidjeti ni s njim govoriti. Isus, koji vazda uslišava svoju Majku, s toga prijestolja vazda dijeli milosti i pokazuje svoje milosrđe bijednim grješnicima. Pristupimo, dakle, s pouzdanjem k prijestolju milosti (usp. Heb 4, 16). Otajstvo utjelovljenja je također prijestolje Kristove darežljivosti prema Mariji, jer je ovaj novi Adam za svog boravka u ovom pravom zemaljskom raju tu skrovito učinio tolika čudesa, da ih ne shvaćaju ni anđeli ni ljudi. Zato sveci nazivaju Mariju Božjom veličanstvenošću, kao da je Bog veličanstven jedino u Mariji. Samo je ondje Gospodin veličanstven (usp. Iz 33, 21). Kristovo utjelovljenje je također prijestolje slave nebeskome Ocu. Isus Krist je, naime, u Mariji savršeno ublažio svog Oca, rasrđena na ljude; u njoj mu je savršeno povratio slavu, koju mu je bio oteo grijeh; u njoj je, žrtvom svoje volje i samoga sebe, dao svom Ocu više slave nego bi mu je ikad bile dale sve žrtve Staroga zakona; u njoj je, napokon, dao nebeskom Ocu neizmjernu slavu, kakve još nikad ne bijaše primio od ljudi“ (PP 248).

Razmisli! Je li Isus Krist cilj svih mojih nastojanja u življenju vjere? Rastem li u spoznaji nauka i osobe Isusa Krista? Dok razmatram otajstvo utjelovljenja, prepoznajem li u njemu uzajamnu majčinsko – sinovsku ljubav i ovisnost Isusa i Marije koji odgovaraju Božjem planu spasenja?

2.7.2. Presveto Trojstvo i Marija u otajstvu utjelovljenja vječne Mudrosti

Marija je od Boga bila predodređena da postane Isusovom majkom te je od samog začeća bila obdarena za to svim potrebnim milostima. Iako dogma o bezgrješnom Marijinom začeću još nije bila zvanično proglašena, sv. Ljudevit naglašava tu istinu vjere. Gospa je puna milosti, najodličniji plod otkupljenja i već je od prvog časa svoga začeća bila potpuno očuvana od svake ljage istočnoga grijeha. A cijeloga svoga života ostala je slobodna i od svakog osobnoga grijeha. Montfort motri stvaranje Marijine bezgrješne duše kao neizrecivu

komunikaciju Božje ljubavi. „Ona je rođena bez grijeha, grijeh nikada nije zatamnio njenu ljepotu“ (P 75, 19).

„Konačno je došlo vrijeme spasenja, i Vječna je Mudrost sama sebi sazdala kuću (usp. Izr 9, 1), boravište dostojno nje same. Ona je oblikovala božansku Mariju u krilu svete Ane uz veću radost nego kad je stvarala svjetove. Nemoguće je, s jedne strane, opisati to neizrecivo davanje Presvetog Trojstva tom divnom biću, a s druge strane, ne može se sagledati vjernost toga bića kojom je ona odgovarala na milosti svoga Stvoritelja. Snažna bujica beskrajne Božje dobrote nasilno zaustavljena zbog grijeha ljudi od postanka svijeta, opet je snažno proključala u svoj svojoj punini u srcu Marijinu. U svojoj velikodušnosti Vječna joj Mudrost daje sve one milosti koje bi primio Adam sa svim svojim potomcima da je ostao u stanju prvotne pravednosti. Konačno, sva punina božanstva, kaže jedan svetac, izlila se na Mariju u onoj mjeri u kojoj ju je to čisto stvorenje moglo primiti. O Marijo, remek-djelo Svevišnjega, divoto vječne Mudrosti, čudo Božje svemogućnosti, bezdane milosti, sa svim svetima izjavljujem da nema nikoga osim onoga koji te je stvorio tko bi poznao svu visinu, širinu i dubinu milosti kojima te je obasuo“ (LJVM 105-106).

Neke osobe kada čitaju djela sv. Ljudevita, mogle bi krivo razumjeti pridjev «božanska» koji sv. Ljudevit pripisuje Mariji. Zato ćemo objasniti o čemu se radi. Rimski teolog Lethel koji je napisao više znanstveni članaka i o monfortanskoj duhovnosti, dokazao je da se radi o terminologiji koju je francuska škola duhovnosti preuzela iz prvih stoljeća kršćanstva od grčkih crkvenih otaca. Naime grčka otačka teologija posvećene naziva i pobožanstvenjene, te su taj termin koristili i za izrazitu svetost neke osobe. Tako se kod grčkih autora nalaze i pojmovi kao na primjer „božanski Pavao“, „božanski Mojsije“, „božanska Marija“, a radi se jednostavno o tome da je to način govora da se iskaže „sveti Pavao“, „sveti Mojsije“,“sveta Marija“, a ne želi se tako na bilo koji način govoriti o naravi ljudskog bića što bi bio apsurd i očito krivovjerje.[33]

Kao što se vidi iz dosada rečenog, sv. Ljudevit u perspektivi kristologije odozgo, to jest promatranja otajstva Isusa Krista počevši od vječnosti i odluke Presvetog Trojstva o utjelovljenju (LJVM 42-45), naglašava Kristovu Božansku narav i Mariju kao čisto stvorenje, dijaloški odnos dara, poziva i odgovora, to jest veličinu Božjeg dara milosti Gospi i vjernost kojom je ona odgovarala Bogu. A kad promatramo Marijinu ulogu kod otajstva utjelovljenja, govorimo o središtu monfortanske mariologije. To kristocentrično trojstveno viđenje povijesti spasenja u kojem posebnu ulogu zauzima Marija jasno je uočljivo u teologiji i duhovnosti sv. Ljudevita. Svetac predočava Mariju obavijenu tajnom Presvetog Trojstva i tu istinu sažimlje u molitvi: „Pozdravljam te, Marijo, ljubezna kćeri vječnoga Oca; pozdravljam te, Marijo, divna Majko Božjega Sina; pozdravljam te, Marijo, prevjerna zaručnice Duha Svetoga“ (MT 68).

Ovaj izraz ima duboko teološko i antropološko značenje jer stavlja svaku od osoba Presvetog Trojstva u relaciju s tri najdublje dimenzije Marije kao ženskog bića: kći, majka i zaručnica. Bog Otac je pripravio bezgrješnu Marijinu dušu, obdario je svim potrebnim milostima na koje je Marija vjerno odgovarala te je ljubljena kći Očeva, a on je i izvor njene djevičanske plodnosti koja se ostvaruje u Duhu Svetome kako bi se oblikovao Isus i njegovo otajstveno Tijelo, Crkva.

„Božanska je Marija već s četrnaest godina tako snažno rasla u milosti, mudrosti i u savršenoj vjernosti prema Bogu, da je zadivila ne samo anđele nego i samoga Boga! Očarala ga je njezina duboka poniznost u kojoj se pred njim snizila do ništavila, privukla ga je božanska čistoća, a njezina živa vjera i žarke molitve pune ljubavi potpuno su ga svladale“ (LJVM 107).

[33] F. M. Lethel, *San Luigi Maria di Montfort dottore dell'amor di Gesù in Maria,* u *Spiritualità monfortana 2,* Rim, 2003, str. 11-58.

„Bog Otac udijelio je Mariji svoju plodnost, koliko je puko stvorenje bilo sposobno za to, dajući joj moć da rodi njegova Sina i sve udove njegova otajstvenog Tijela“ (PP 17).

Marija i Bog Otac imaju istog Sina jer Otac rađa vječnu Mudrost u trojstvenom krilu u vječnosti, a Mariji daruje moć da postane djevičanska Majka Mudrosti koju je poslao u svijet da se utjelovi. Tu je povezanost svetac izrazio i u molitvi: „Vječna i utjelovljena Mudrosti, preljubezni i klanjanja dostojni Isuse, pravi Bože i pravi čovječe, jedini Sine vječnoga Oca i Marije vazda Djevice! Duboko ti se klanjam u krilu i sjaju tvojega Oca u vječnosti i u djevičanskom krilu Marije, tvoje predostojne Majke u vremenu tvoga utjelovljenja“ (LJVM 223).

Druga osoba Presvetog Trojstva, Vječna Mudrost, Sin Božji ne samo da se utjelovio u Mariji, nego je s njom podijelio i ono što ga čini Sinom, ovisnost o Ocu. Isus izražava i živi svoje sinovstvo prema Ocu u vremenu u Mariji i po Mariji, jer živi u Mariji sjedinjen s njom vezom neizrecive ljubavi kao Sin. Svetac uvijek ima na umu naglasiti potpunu slobodu Boga u njegovom djelovanju, kao i njegov izbor, a to je Marijina uloga u planu spasenja: „Ova beskrajna Mudrost, goreći od neizmjerne želje za slavom Boga, svoga Oca, i za spasom ljudi, nije našla zato savršenijega i zgodnijega sredstva negoli se u svemu podložiti Presvetoj Djevici. Ovdje čovjeku, opet kažem, zastaje pamet kad se ozbiljno zamisli u to ponašanje utjelovljene Mudrosti koja se je mogla izravno dati ljudima, ali nije htjela nego preko Presvete Djevice; koja nije htjela doći na svijet u dobi gotova čovjeka, neovisna o drugome, nego kao siromašno i malo djetešce, zavisno o brizi i njezi svoje Presvete Majke“ (PP 139).

„Bog Sin je sišao u njezino djevičansko krilo, kao novi Adam u svoj zemaljski raj, da se tu naslađuje i otajstveno izvodi čudesa milosti. Bog, koji je postao čovjekom, smatrao je svojom slobodom svoje utamničenje u Marijinu krilu; svoju je snagu pokazao kad je pustio da ga nosi ova djevojčica. Držao je svojom i Očevom slavom sakriti svoj sjaj u svakome stvoru na ovoj zemlji i otkriti ga samo Mariji. Proslavio je svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazanju u hramu, u svom skrovitom životu tijekom trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje vječnome Ocu, kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2). Upravo ona ga je dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas. O divne li i nečuvene ovisnosti samoga Boga, koju Duh Sveti nije mogao prešutjeti u Evanđelju da nam tako pokaže njezinu vrijednost i neizmjernu slavu, iako nam je sakrio skoro sva divna djela koja je ova utjelovljena Mudrost učinila u svom skrovitom životu, Isus Krist je dao više slave Bogu, svome Ocu, podložnošću svojoj Majci kroz trideset godina, nego bi je bio dao da je obratio sav svijet tvoreći najveća čudesa. Oh! Kako puno slavimo Boga kad se, da mu ugodimo, podlažemo Mariji po primjeru Isusa Krista, našega jedinog uzora“ (PP 18).

Kao što se to vidi iz citiranog teksta, svoju ovisnost o Ocu na analogan i sličan način Isus živi i objavljuje i u svojoj ovisnosti i Mariji. To je posebni vidik milosti koju je Sin darovao svojoj Majci. Krist i kao glava Crkve slobodno se i u ljubavi podložio Mariji. Montfort iz toga zaključuje da se Isusov stav podložnosti Mariji koji nalazimo kod utjelovljenja treba nalaziti i u vjernicima koji su udovi njegova otajstvenog Tijela, Crkve. A budući da je sam Isus Božja milost, Marija je majka milosti (usp. MT 8), te svaka milost na otajstven način ovisi o njoj.

Isus svoju podložnost Mariji nije živio samo kod utjelovljenja njego je to stav koji je kao dinamična stvarnost bila prisutna sve vrijeme njegova života, a slikovito govoreći i u vječnosti.

„Ako pomnije pregledamo ostali život Isusa Krista, vidjet ćemo da je on htio početi svoja čudesa po Mariji. On je posvetio svetog Ivana Krstitelja u krilu njegove majke, svete Elizabete, na Marijinu riječ: netom je Marija progovorila, Ivan se posvetio (usp. Lk 2, 51); i to je njegovo prvo i najveće čudo milosti. On je na svadbi u Kani pretvorio vodu u vino na

njezinu poniznu molbu (usp. Iv 2,1-12); to je njegovo prvo čudo na prirodi. On je počeo i nastavio svoja čudesa po Mariji, i nastavit će ih tvoriti po Mariji sve do konca vjekova“ (PP 19).

„Božji Sin, Vječna Mudrost bio je savršeno podložan kao dijete Majci i što joj je dao neprotumačivu majčinsku i prirodnu vlast nad sobom ne samo za svoga zemaljskog života već i u nebu, jer slava ne uništava narav, nego je usavršuje. I zbog toga je i u nebu, još više nego ikada, Isus Marijino dijete, a Marija Isusova majka. I kao takva, ona ima nad njim vlast, i on joj je u neku ruku podložan, naravno, jer on tako želi. Na taj način Marija svojim moćnim zagovorom svoga bogomajčinstva postiže od Isusa sve što želi. I ona te milosti daje kome želi i izvodi ih u dušama u kojima želi“ (LJVM 205).

Svetac ne ostavlja ni najmanji prostor za krivo tumačenje te ovisnosti: „Budući da milost usavršuje narav, a slava usavršuje milost, to je sigurno da je naš Gospodin jednako Marijin Sin i na nebu, kao što je bio na zemlji i da je, dosljedno, zadržao svu podložnost i posluh najsavršenijega djeteta prema najboljoj od svih majki. Ali se čuvajmo da tu zavisnost ne bismo shvatili kao neko poniženje i nesavršenost Isusa Krista. Jer Marija je neizmjerno niža od svoga Sina, koji je Bog, pa mu ne zapovijeda kao što bi zemaljska majka zapovijedala svom djetetu, koje je niže od nje. Kako je Marija potpuno preobražena u Boga milošću i slavom, koja sve svece u nj preobrazuje, to ona niti što pita, niti hoće, niti čini što bi bilo protivno vječnoj i nepromjenljivoj Božjoj volji“ (PP 27).

Vječna Mudrost kod utjelovljenja dijeli s Marijom i potpuno predanje Ocu u ljubavi. Isus se utjelovio kako bi nas spasio prikazivanjem sebe samoga Ocu već kod utjelovljenja (usp. PP 248) i Mariju koja izriče svoj „neka mi bude“ pridružuje tom potpunom predanju.

«Klanjajmo se svi Isusu koji živi u Marijinoj utrobi. Promatrajmo s divljenjem Veličanstvo umanjeno. Klanjajmo se Bogu koji je postao djetetom da bi nam dao život. Ova utroba je sveti hram u kojem se Bog naslađuje, to je nebo uvijek obasjano Suncem pravde. Ona je naše sigurno utočište u kojem Bog pokazuje svoje milosrđe. Njihova se srca, čvrsto povezana unutarnjim vezama, prikazuju zajedno kao dvije žrtve da bi zaustavili kaznu što je zaslužuju naši grijesi“ (P 87).

„O Isuse, koji živiš u Mariji, dođi i živi u nama duhom tvoje svetosti. Ovaj način govora puno bolje pokazuje usko jedinstvo između Isusa i Marije. Oni su tako usko ujedinjeni, da je jedno sasvim u drugome: Isus sav u Mariji, a Marija sva u Isusu; ili radije, Marije više nema, nego je samo Isus u njoj, pa bi se lakše moglo rastaviti svjetlo od sunca negoli Marija od Isusa. Zato možemo nazvati našega Gospodina: Isus Marijin, a Presvetu Djevicu: Marija Isusova“ (PP 247).

Budući da je Marija sudjelovala na otajstven način u životu svoga Sina, Montfort može tvrditi: „Što kažem o Kristu apsolutno, to govorim o Presvetoj Djevici relativno, jer je nju Isus Krist izabrao za nerazdružívu drugaricu svoga života, svoje smrti, svoje slave i svoje moći na nebu i na zemlji, te joj je dao svojom milošću sva prava i povlastice svoga veličanstva što ih on ima po svojoj naravi“ (PP 74).

Svetac kuša jednu vrstu razočaranja zašto to neraskidivo jedinstvo između Sina i Majke još nije u potpunosti shvaćeno te piše: „Sad se časkom obraćam tebi, mili moj Isuse, da se ljubazno potužim tvome božanskom veličanstvu što većina kršćana, pa i najmudrijih, ne poznaju nužne veze koja postoji između tebe i tvoje svete Majke. Ti si, Gospodine, uvijek s Marijom, a Marija uvijek s tobom; niti ona može biti bez tebe; inače bi prestala biti ono što jest; ona je tako milošću preobražena u te da ne živi više ona, da nije više ona. Ti sam, moj Isuse, živiš i kraljuješ u njoj, savršenije nego u svim anđelima i blaženima“ (PP 63).

Razmisli! Kakvu sliku imam o Bogu i razmišljam li o njegovom očinskom planu spasenja za sve ljude? Što mislim o Marijinom odnosu s Bogom? Razmišljam li o velikim djelima koja je Bog učinio u Mariji kao i o njenoj spremnosti da odgovori na volju Božju?

2.7.3. Marija i Duh Sveti u otajstvu utjelovljenja i rađanja vjernika na život u Kristu

Montfort uči da je svaka od tri Božanske osobe u relaciji s Marijom prema vlastitim svojstvima, te trebamo reći da se Duh Sveti darovao Mariji kao beskrajna ljubav koja sjedinjuje Oca i Sina. Otac po Sinu šalje Duha Svetoga kako bi posvetio one koji su otvoreni Duhu i tako postali dionici trojstvenog života i bili preobraženi u novo stvorenje. Marija je preobražena i posvećena do te mjere da je to ljudskom duhu neshvatljivo. Motreći tu stvarnost, svetac dolazi do klicanja:

„Marija je vjerna zaručnica Duha Svetoga i zapečaćeni studenac (usp. Pj 4, 12) kamo može ući samo on. Marija je svetište i počivalište Presvetoga Trojstvu gdje se Bog nalazi na divniji i božanstveniji način nego na ijednom mjestu svemira, ne izuzevši njegovo boravište nad kerubinima i serafinima; niti je dopušteno ikomu stvoru, ne znam koliko on bio čist, unići tamo bez velike povlastice“ (PP 5).

„Sveci su izrekli čudesne stvari o ovom svetom Božjem gradu; nisu nikada bili rječitiji i zadovoljniji, kako sami priznaju, nego kad su govorili o Mariji. Još kliču da se ne može pogledom dohvatiti visina njezinih zasluga koje je ona uzdigla sve do božanskoga prijestolja; da se ne može izmjeriti širina njezine ljubavi koju je ona rasprostranila dalje od zemlje; da se ne može pojmiti veličina njezine moći, koju vrši i nad samim Bogom; i, napokon, da se ne može doseći dno dubine njezine poniznosti i svih njezinih krjeposti i zasluga, tom pravom bezdanu. O nedokučive visine! O neizrecive širine! O neizmjerne veličine! O nedosežna bezdana“ (PP 7).

Kad govori o odnosu Duha Svetoga i Marije, Montfort ga raščlanjuje na tri razine: osobnu, funkcionalnu i tipološku. Osobni se odnosi na djelo Duha Svetoga koje je učinio u Mariji kao što se to vidljivo iz gore citiranih tekstova, a druga dva na djelovanje Duha Svetoga i Marijinu ulogu kod oblikovanja Isusova čovještva u otajstvu utjelovljenja te na oblikovanje Isusa u dušama vjernika gdje svetac vidi Mariju kao tip ili sliku Crkve.

„Duh Sveti je neplodan u Bogu, to jest on ne proizvodi nijednu drugu božansku osobu, ali je postao plodan po Mariji, koju je uzeo za Zaručnicu. Po njoj, u njoj i od nje proizveo je svoje remek-djelo, Bogočovjeka, i proizvodi svaki dan i proizvodit će do konca svijeta predodređenike i udove otajstvenoga tijela te božanske Glave. Zato, što god više nalazi Mariju, svoju milu i nerazdruživu zaručnicu, u kojoj duši, to postaje djelotvorniji i moćniji da u toj duši proizvede Isusa Krista, a tu dušu u Isusu Kristu. To ne znači da Presveta Djevica daje plodnost Duhu Svetomu, kao da je on ne bi imao, jer kao Bog ima plodnost ili sposobnost proizvoditi, kao što je ima Otac i Sin, premda to svojstvo ne provodi u djelo, pošto ne proizvodi nijednu drugu božansku osobu. Nego hoćemo reći da Duh Sveti svoju plodnost ostvaruje preko Presvete Djevice, kojom se služi jer hoće, premda mu nije bezuvjetno potrebna, te proizvodi u njoj i po njoj Isusa Krista i njegove udove. O otajstva milosti, nepoznata i najučenijima i najduhovnijima među kršćanima“ (PP 20-21).

Sv. Ljudevit je svjestan mogućeg krivog shvaćanja kad govori o neplodnosti Duha Svetoga u Bogu zato odmah teološki objašnjava svoju misao slijedeći klasični nauk o božanskim osobama Trojstva koje sve imaju istu božansku narav, dakle i plodnost, ali je različitost naglašena kad se radi o relacijama u Trojstvu i u tom kontekstu treba shvatiti govor sv. Ljudevita o neplodnosti Duha Svetoga. Prema klasičnom katoličkom nauku unutar presvetog Trojstva su relacije iz kojih proizlaze Božanske osobe,[34] a koje svetac ukratko sažimlje ovako: “Oče, ti vječno rađaš Sina koji je Bog kao i ti, vječan, istobitan s tobom, iste moći, iste dobrote, iste mudrosti s tobom. Oče i Sine, ljubeći se nadišete Duha Svetoga koji je Bog kao i vi“ (TK 41).

[34] G. O’ Collins i E. Farrugia, *Dizionario sintetico di teologia,* Vatikan, 1995., vidi objašenje pojmova *Teologia trinitaria, Relazione i Processioni.*

Kako bi izrazio djelatno i učinkovito sjedinjenje, savez te poseban i povlašten odnos u ljubavi između Marije i Duha Svetoga svetac Mariju naziva „zaručnica Duha Svetoga“, „draga zaručnica“, „vjerna, nerazrješiva, plodna zaručnica“. Radi se o neizrecivom odnosu ljubavi i suradnje Marije i Duha Svetoga.

Tako i sv. Ljudevit kad govori o Duhu Svetome redovito ga spominje u odnosu s druge dvije Božanske osobe, Ocem i Sinom te Marijom u kontekstu ostvarenja Božjeg plana spasenja u povijesti: utjelovljenje, otkupljenje, posvećenje. Svetac tvrdi: „Kako su se tri božanske osobe Presvetoga Trojstva vladale kod utjelovljenja i prvoga dolaska Isusa Krista, tako se vladaju uvijek, na nevidljiv način, u svetoj Crkvi, i tako će se vladati sve do konca vjekova, kod zadnjeg dolaska Isusa Krista (PP 22). Izjavljujem sa svecima: božanska je Marija zemaljski raj novoga Adama, gdje se on utjelovio po Duhu Svetom, da tu učini nečuvena čudesa (PP 6). Marija je proizvela s Duhom Svetim najveće djelo što ga je ikada bilo ili će ga biti: Bogočovjeka; i ona će, dosljedno, proizvesti najveće stvari i u zadnja vremena“ (PP 35).

Marijina majčinska uloga u oblikovanju i posvećenju Crkve sukladno Božjem planu, traje do konca svijeta. Crkva uči: „I to Marijino materinstvo u ekonomiji milosti neprekidno traje, od časa pristanka, koji je vjerno dala kod navještenja i koji je nepokolebivo održala pod križem, sve do trajnog proslavljenja svih odabranih“ (GS 62).

Polazeći od utjelovljenja koje je za sv. Ljudevita kao neko otajstvo, kodeks koji otkriva neopozivu datost sjedinjenja Marije i Duha Svetoga u povijesti spasenja te Marijinu prisutnost pod križem Isusovim, sv. Ljudevit promatra ulogu Marije i Duha Svetoga na djelu u Crkvi. Taj povlašteni i jedinstveni odnos između Marije i Duha Svetoga proizlazi iz suradnje na planu spasenja i posebnog osobnog sjedinjenja. Marija živi u ljubavi usko sjedinjena s Duhom Svetim i od njega preobražena. Radi se o jednom nerazrješivom i plodnom savezu, gdje Duh Sveti po Mariji djeluje i daruje svoje darove i milosti. O tom velikom otajstvu svetac piše:

„Duše Sveti, spomeni se da proizvedeš i uobličiš sinove Božje sa svojom božanskom i vjernom zaručnicom Marijom. Ti si s njome i u njoj uobličio Glavu izabranih; ti moraš s njome i u njoj uobličiti i udove. Od tebe ne proizlazi nijedna božanska osoba u Bogu, ali zato ti sam uoblikuješ sve božanske osobe izvan Boga, i svi sveti koji su bili i koji će biti do kraja svijeta bit će djelo tvoje ljubavi koja se sjedinjuje s Marijom“ (GM 15).

„Bog Duh Sveti udijelio je Mariji, svojoj vjernoj zaručnici, svoje neizrecive darove i nju je odabrao za djeliteljicu svega što ima. Zato ona dijeli sve njegove darove i milosti komu hoće, koliko hoće i kada hoće, i nijedan se nebeski dar ne daje ljudima ako ne prođe preko njezinih djevičanskih ruku. To je volja Boga koji je htio da sve imamo po Mariji; jer je tako trebalo da Svevišnji obogati, uzvisi i proslavi onu koja se osiromašila, ponizivala i skrivala svojom dubokom poniznošću do dna ništavila za svoga života. Eto, to su osjećaji Crkve i svetih Otaca“ (PP 25).

U duhovnosti sv. Ljudevita, Marija nije samo uzor suradnje s Duhom Svetim. Ona je Majka vjernika kojoj se treba predati i posvetiti, kako bi i u njemu Duh Sveti učinio svoja velika djela. Posveta je najbolji način da otajstveni savez između Duha Svetoga i Marije donese plodove i u našem životu, jer: „Ako ovu pobožnost vjerno obavljamo, ona proizvodi u duši bezbroj učinaka. Ali glavni dar koji duše uživaju jest uspostava Marijina života u duši ovdje na zemlji, tako da ne živi više duša nego Marija u njoj: ili duša Marijina postaje njezina duša, da tako kažemo. Dakle, kada je po neizrecivoj, ali istinskoj milosti Marija kraljica u jednoj duši, kakve li sve divote u njoj ne izvodi! Budući da je umjetnica velikih čudesnih djela, posebno u nutrini, ona tu radi potajno, čak i bez znanja te duše, koja bi pokvarila ljepotu njezinih djela kada bi to saznala“ (MT 55).

Dakle, u svakodnevnom nastojanju življenja vjere u Duhu Svetome i po Marijinom majčinskom djelovanju, imajući nju stalo pred očima kao uzor, postupeno dolazi do

preobrazbe nutarnje stvarnosti naše duše i do oblikovanja Marijina lika u nama. Tako ovaj način življenja duhovnosti prihvaća i usvaja evanđeoski stav duhovnih siromaha i malenih kojima pripada kraljevstvo Božje. Stav koji je Marija jedinstveno, neponovljivo i nenadmašivo živjela može one koji joj se posvete slobodno voditi tim putem čineći ih dionicima svojih krjeposti. Tako se u duši stvara potrebno raspoloženje i stanje koje ne stavlja prepreke životvornom djelovanju Duha Svetoga. Sv. Ljudevit, koji je i sam to kušao u životu tako divno svjedoči:

„Bog Duh Sveti hoće u njoj i po njoj oblikovati sebi odabranike, pa joj kaže: U mojim odabranicima puštaj korijenje (Sir 24,13). Puštaj, miljenice moja i zaručnice moja, korijenje svih svojih krjeposti u moje odabranike, da se množe sve to više. Toliko sam se u tebi nasladio kada si, živeći na zemlji, vršila najuzvišenije krjeposti da te još i sada želim naći na zemlji, a da ne moraš ostaviti nebo. Stoga se obnavljaj u mojim odabranicima, da u njima s uživanjem gledam korijenje tvoje nepobjedive vjere, tvoje duboke poniznosti, tvoga općeg mrtvljenja, tvoje uzvišene molitve, tvoje žarke ljubavi, tvoga stalnog ufanja i svih tvojih krjeposti. Ti si moja zaručnica uvijek jednako vjerna, jednako čista i jednako plodna, kao što si nekoć bila. Neka mi tvoja vjera daruje vjernike, tvoja čistoća neka mi daje djevice, tvoja plodnost neka mi daje izabranike koji su moji hramovi. Kad se Marija ukorijeni u kojoj duši, ona tu proizvodi čudesa milosti, kako to može samo ona, jer samo je ona plodna Djevica, koja niti je kada imala niti će ikada imati sebi slične u čistoći i plodnosti. Marija je proizvela s Duhom Svetim najveće djelo što ga je ikada bilo ili će ga biti: Bogočovjeka; i ona će, dosljedno, proizvesti najveće stvari i u zadnjim vremenima. Njoj je pridržana tvorba i odgoj velikih svetaca, koji će se pojaviti pri koncu svijeta, jer samo ova izvanredna i čudesna Djevica može u zajedništvu s Duhom Svetim proizvesti osobite i izvanredne stvari. Kada Duh Sveti, njezin zaručnik, nađe Mariju u kojoj duši, on tamo leti i ulazi u svoj svojoj punini, te se toj duši daje to obilatije što više mjesta ona dade njegovoj zaručnici. Jedan od najglavnijih razloga zašto Duh Sveti ne čini sada golema čudesa u dušama jest taj, što u njima ne nalazi dovoljno sjedinjenja sa svojom vjernom i nerazdruživom zaručnicom. Kažem: nerazdruživom zaručnicom, jer Duh Sveti, ta bitna ljubav Oca i Sina, otkada je zaručio Mariju da proizvede Isusa Krista, Glavu odabranika, i njega u odabranicima, otada se nije više rastavio od nje, jer mu je ona uvijek ostala vjerna i plodna“ (PP 34-36).

Kao što se vidi iz tekstova sv. Ljudevita, uzajamno djelovanje Duha Svetoga i Marije se usklađuje u životu vjernika bez miješanja uloga. Marija nikada ne zauzima mjesto koje pripada Duhu Svetome. Duh Sveti je treća Božanska osoba, Gospodin i Životvorac, a Marija samo ponizna službenica Gospodnja. Marijina djelatna djevičanska prisutnost ni na koji način ništa bitno ne oduzima niti dodaje prvenstvu djelovanja Duha Svetoga u življenju vjere. Ona samo ponizno i djelatno s njim surađuje.

Razmisli! Imam li svijest o prisutnosti Duha Svetoga na mom putu rasta u vjeri? Je li moje iskustvo Duha Svetoga popraćeno i spoznajom o važnosti Marijine prisutnosti u njemu? Molim li se Duhu Svetome i zazivam li njegovu vjernu zaručnicu? Razmišljam li o tome kako je Marija odgovarala na poticaje Duha Svetoga?

2.7.4. Marijin odgovor Bogu kod utjelovljenja

Marijina uloga u Božjem planu spasenja naglašena je kod sveca i kada govori o njenom slobodnom pristanku u ljubavi na Božju ponudu. Marijin „neka mi bude“ je potrebno Bogu kako bi ostvario svoj plan spasenja. Govoreći u strogo teološkom smislu Bog je neovisan o bilo čemu i svetac je toga svjestan (usp. PP 14), ali isto tako Bog odabire da po Mariji postane čovjekom i traži Marijin slobodan pristanka. Sv. Ljudevit tvrdi: „Ako je

Presveta Djevica nužna Bogu takozvanom uvjetnom nuždom, uvjetovanom njegovom voljom, koliko li je onda potrebnija ljudima da mogu postići svoj konačni cilj“ (PP 37).

„I začudno, ta je Mudrost htjela iz Očeva krila sići u krilo Djevice da u njemu boravi među ljiljanima njezine čistoće i da joj se posve preda postavši u njoj čovjekom. Zato joj šalje arkanđela Gabrijela da je pozdravi i kaže da je osvojila srce te iste Mudrosti i da je poželjela da se u njoj utjelovi. Očekuje samo njezin pristanak. Arkanđeo je izvršio svoj zadatak i uvjerio Mariju da će postati majkom i ostati djevicom, a iz srca joj je iznudio na to pristanak unatoč opiranja njezine duboke poniznosti. Na taj je pristanak čekalo Presveto Trojstvo sa svim anđelima i cijelim svemirom kroz duga i duga stoljeća, a ona se ponizila pred svojim Stvoriteljem i rekla: “Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi” (Lk 1, 38) (LJVM 107).

Montfort, slijedeći sv. Tomu Akvinskog tvrdi da je Marija dala pristanak Bogu u ime cijelog čovječanstva te je kod utjelovljenja na određeni način obuhvaćeno cjelokupno čovječanstvo.

„Samo Marija je ona koja je našla milost pred Gospodinom za sebe i čitav ljudski rod“ (LJVM 203). Možemo reći da prema sv. Ljudevitu Marija kod navještenja sažimlje u sebi sve želje ljudi koji žude za otkupljenjem, te na neki određeni način i cijeli svemir izriče svoj da Bogu.

„Bog Otac dao je svoga Jedinca samo po Mariji. Uza sve uzdisaje patrijarha, uza sve molitve proroka i svetaca Staroga zavjeta, kroz četiri tisuće godina, da dobiju to blago, Marija ga je jedina zaslužila i našla milost pred Bogom svojim žarkim molitvama i visokim krjepostima. Budući da je svijet bio nedostojan, kaže sv. Augustin, primiti Sina Božjega neposredno iz Očevih ruku, Otac ga je dao Mariji, da ga svijet primi od nje. Sin se je Božji utjelovio za naše spasenje, ali u Mariji i po Mariji. Bog Duh Sveti je oblikovao Isusa Krista, ali tek kad je zatražio njezinu privolu po jednom od prvih službenika svoga dvora“ (PP 16).

Marijin pristanak kod navještenja je spasenjski jer je takvo utjelovljenje (usp. PP 248) po kome nam je darovan Spasitelj. A budući da je Marijin pristanak sastavni dio povijesti spasenja, možemo reći da traje zauvijek te Isus zauvijek ostaje plod njenog krila i njene vjere.

„Proroštva Staroga zavjeta su se ispunila u tvom Djetetu. Po tebi je nebo dobilo novu radost, zgazila si glavu đavlu i zadobila oproštenje grijeha nevjernima. To si učinila bez rata, po jednom pristanku koji je cijela zemlja žudno željela. Slava, čast i blagoslov tvojoj vjeri, Spasitelj je nama došao jer si ti povjerovala anđelovoj riječi“ (P 63, 7).

„Jer slava ne uništava narav, nego je usavršuje. I zbog toga je i u nebu, još više nego ikada, Isus Marijino Dijete, a Marija Isusova Majka“ (LJVM 205).

Razmisli! Koliko si spreman dopustiti Bogu da uđe u tvoj život i po uzoru na Mariju izreći svoj „neka mi bude“? Možeš li pred Bogom i sobom reći da si sluga Gospodnji? Kušaš li aktualnost Marijinog poslanja i u svome duhvnom životu?

2.7.5. Marija pridružena Otkupitelju u djelu spasenja

Sv. Ljudevit promatra Marijino bogomajčinstvo kod utjelovljenja kao temelj i središte koje ujedinjuje sve druge stvarnosti u vjeri vezene uz Marijinu ulogu. Marija je Bogorodica i počevši od toga svetac nas vodi motrenjem njenog lika i mjesta u Isusovom životu i otajstvu vjere. Tako i kad govori o Marijinom sudjelovanju u otajstvu otkupljenja, Montfort ga povezuje s utjelovljenjem.

„Klanjajmo se svi Isusu koji živi u Marijinoj utrobi. Promatrajmo s divljenjem Veličanstvo umanjeno. Klanjajmo se Bogu koji je postao djetetom da bi nam dao život. Ova utroba je sveti hram u kojem se Bog naslađuje, to je nebo uvijek obasjano Suncem pravde. Ona je naše sigurno utočište u kojem Bog pokazuje svoje milosrđe. U ovoj utrobi on se

naslađuje dan i noć, a Marija ga pak ljubi svom svojom snagom. Tako jedno drugome u ljubavi uzvraćaju zahvalnost. O kako je Isus darežljiv prema svojoj prečistoj Majci! Ulio je u njeno djevičansko krilo svoju milost bez mjere. Njezino srce je njegovo kraljevsko prijestolje i njegovo sigurno boravište. I tako potpuno sjedinjen s njezinim nepodijeljenim srcem, u kojem ni najmanji grijeh nije načinio ikakvu mrlju, Isus u njemu slika bez ikakvih zapreka svoj istinski lik. Njihova se srca, čvrsto povezana unutarnjim vezama, prikazuju zajedno kao dvije žrtve da bi zaustavili kaznu što je zaslužuju naši grijesi. U ovom su otajstvu, izabranici primili novo rođenje. Marija i Isus, zajedno su unaprijed izabrali da uzmu udjela u njihovim krepostima, njihovoj slavi i moći. Kako je čudesno ovo otajstvo! Koje divno ushićenje“ (P 87, 1-7).

U zamisli sv. Ljudevita Marijin „neka mi bude“ kod utjelovljenja čini bit njene osobnosti te nju prati cijeli život kao i Isusa kojemu je nerazdruživo pridružena. Po tom pristanku Marija je pridružena svome Sinu, otkupitelju. A njena prisutnost i uloga pod križem je nastavak i potpuno ispunjenje njenog posvemašnjeg predanja Bogu i sjedinjenja s osobom i ulogom Isusa Krista u djelu spasenja koje je započelo s utjelovljenjem. Svetac poručuje: „Proslavio je svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazivanju u hramu, u svom skrovitom životu kroz trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje vječnome Ocu, kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2). Upravo ona ga je dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas“ (PP 18).

„Zdravo Marijo, podno Spasiteljeva križa gdje si ti hostija ugodnoga mirisa. O ucviljena majko na Kalvariji, učini me dionikom tvoje boli“ (P 90, 18).

Montfort na još jedan način aludira na Marijinu ulogu u otkupljenju kad slijedeći temu otačke teologije uspoređuje Evu i Mariju. Marijina vjernost nasuprot Evine nevjernosti je naglašena kao sudjelovanje u djelu otkupljenja koje je učinio njen i Božji Sin: „Što je Eva upropastila i izgubila neposluhom, to je Marija spasila posluhom. Eva, slušajući zmiju, upropastila je sa sobom svu svoju djecu i podvrgla ih pod zmijinu vlast, a Marija, pokazavši se savršeno vjerna Bogu, spasila je sa sobom svu svoju djecu i sluge i posvetila ih Božjem veličanstvu“ (PP 53).

Razmisli! Jesam li svjestan da je grijeh bio uzrok Isusova trpljenja i da je Marija bila sudionica Sinovljeve muke te da svaki grijeh i danas ranjava Crkvu, tijelo Isusovo? Prepoznajem li u tajni Kristova križa Isusovu i Marijinu ljubav kao i svu rugobu i dramatičnost grijeha?

2.7.6. Marija, majka otkupljenih

Za sv. Ljudevita nema dileme, uloga koju je Marija po volji Božjoj imala u povijesti spasenja, na poseban način kod utjelovljenja, određuje njenu ulogu i u Crkvi. Način sudjelovanja vjernika u božanskom životu otajstveno odgovara onome utjelovljenja vječne Mudrosti: „Kako su se tri božanske osobe Presvetoga Trojstva vladale kod utjelovljenja i prvoga dolaska Isusa Krista, tako se vladaju uvijek, na nevidljiv način, u svetoj Crkvi, i tako će se vladati sve do konca vjekova, kod zadnjeg dolaska Isusa Krista“ (PP 22).

U svojim spisima svetac često govori o Marijinom materinstvu. Kada saberemo sve naslove kojima Montfort opisuje Marijino majčinstvo, izgleda kao da čitamo litanije na tu temu. Sv. Ljudevit Mariju naziva: moja dobra majka, slatka majka, moja istinska majka, majka preodređenika, najbolja majka, majka dobrote, darežljiva majka, majka milosti, moja najdraža draga majka, majka živućih, majka lijepe ljubavi, majka kršćana, majka udova Isusa Krista.

Marija sa Presvetim Trojstvom učinkovito i djelatno iz ljubavi surađuje u rađanju vjernika na život milosti, to jest ucijepljene u Isusa Krista i rast u vjeri. Svetac drži da je Marijina majčinska uloga u životu vjernika dinamična i prati vjernika kroz cijeli život.

„Kao što u naravnom i tjelesnom rađanju postoje otac i majka, tako i u nadnaravnome i duhovnome postoji Otac, a to je Bog i majka, a to je Marija. Sva prava Božja djeca i predodređenici imaju Boga za Oca i Mariju za majku; a tko nema Mariju za majku: heretici, raskolnici itd., koji mrze ili gledaju s prijezirom ili ravnodušnošću Djevicu, nemaju Boga za oca, ma koliko se oni hvastali da imaju, jer nemaju Mariju za majku. Jer, da je imaju za majku, ljubili bi je i častili, kao što svako pravo i dobro dijete naravski ljubi i časti svoju majku, koja mu je dala život. Bog Sin hoće da sebe oblikuje i, na neki način, neprestano utjelovljuje u svojim udovima po svojoj dragoj majci, te joj veli: „Uđi u baštinu Izraelu“ (Sir 24, 8). Kao da joj time kaže: Bog, moj Otac, dao mi je u baštinu sve narode zemlje, sve ljude, dobre i zle, predodređenike i odbačenike. Jedne ću voditi zlatnom palicom, a druge gvozdenom. Jednima ću biti otac i odvjetnik, drugima pravedan osvetnik, a svima sudac. Ali ti, moja mila Majko, ti ćeš imati za svoje nasljedstvo i posjed samo predodređenike, kojih je praslika Izrael; kao dobra majka ti ćeš ih roditi, hraniti, odgojiti; a kao njihova vladarica ti ćeš ih voditi, njima upravljati i braniti ih. „Čovjek i čovjek rođen je u njoj” (Ps 86, 5), kaže Duh Sveti. Neki Oci tumače te riječi tako da je prvi čovjek, koji se je rodio od Marije, Bogočovjek, Isus Krist; a drugi da je samo čovjek, posinak Božji i Marijin. Ako se je Isus Krist, Glava ljudi, rodio od Marije tada se i predodređenici, koji su udovi ove Glave, nužno moraju roditi od nje. Nikad jedna te ista majka ne daje na svijet glavu bez udova, niti udove bez glave, jer bi to bila nakaza u prirodi; jednako u redu milosti glavu i udove rađa jedna te ista majka. Ako bi se koji od mističnoga tijela Kristova, koji predodređenik, rodio od druge majke, a ne od Marije, koja je rodila Glavu, to on u stvari ne bi bio predodređenik niti od Isusa Krista, nego nakaza u redu milosti. Uz to, budući da je Isus plod Marijin sada kao i uvijek, kako to o njemu ponavljaju nebo i zemlja tisuću i tisuću puta svaki dan: „I blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus“, to je sigurno da je Isus Krist zbilja plod i djelo Marijino, kao za svakoga čovjeka koji ga posjeduje, tako i za sve ljude uopće. Zato, ako je koji vjernik oblikovao Isusa u svome srcu, on može slobodno reći: „Velika hvala Mariji! Onaj koga ja posjedujem, njezino je djelo i njezin plod; ja ga bez nje ne bih imao.” Mariji se mogu primijeniti, s većim pravom negoli ih sveti Pavao primjenjuje sebi, ove riječi: „Djeco moja, koju ponovno s bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama“ (Gal 4, 19). Ja rađam, veli Marija, svaki dan djecu Božju, sve dok se Isus, moj Sin, ne oblikuje u njima u puninu svoje dobi. Sveti je Augustin nadvisio sama sebe i sve što ja rekoh, kad je kazao da su svi predodređenici, kako bi mogli odgovarati slici Sina Božjega, dok su na svijetu, skriveni u krilu Presvete Djevice gdje ih ova dobra Majka čuva, hrani, uzdržava i odgaja, dok ih poslije njihove smrti ne porodi za slavu, a tada i jest pravi njihov rođendan, kako Crkva naziva smrt pravednika. Otajstva milosti, nepoznata odbačenicima, a malo poznata predodređenicima“ (PP 30-33).

Kako bi opisao Marijino duhovno majčinstvo Montfort se poglavito nadahnuo na otajstvu utjelovljenja dok su Isusova smrt i Marija pod križem kao neko obznanjivanje te stvarnosti. Otkupitelj s križa u najsvečanijem trenutku svog života i pobjede nad protivnikom i pomirenja ljudi s Ocem, izgovara sedam riječi koje su oporuka njegove ljubavi. Jedna od njih se odnosi na njegovu Majku (usp. Iv 19, 26-27). Pa iako svetac nikada izravno ne citira te Isusove riječi, on se na njih više puta poziva.

Isus je htio, ne bez razloga, zacrtati duhovni put svojih učenika tako da, prije ili poslije, na njemu susretnu Mariju i uzmu je za svoju Majku. Tako da je Gospa Isusov dar učeniku kojega treba prihvatiti u duhovnom životu.

Sv. Ljudevit sam je svim srcem prigrlio taj Isusov dar, a to preporuča svima: „Više volim umrijeti nego živjeti, a da ne budem sav Marijin. Ja sam je tisuću i tisuću puta uzeo za

sve dobro moje sa sv. Ivanom Evanđelistom, podno križa, i isto toliko puta predao se njoj“ (MT 66).

„Oh, sretna li onoga koji je sve predao Mariji, i koji se Mariji u svemu i sasvim povjeri i u njoj se izgubi! On je sav Marijin, a Marija je sva njegova. On može slobodno reći s ljubljenim učenikom: „Uzeh je k sebi“ (Iv 19, 27), to jest: primih je za sve svoje dobro“ (PP 179).

U „Gorućoj molitvi“ Montfort motri vjernike kako ih Otkupitelj povjerava Majci: „Spomeni se, Gospodine, svoje zajednice koju si posjedovao od cijele vječnosti, misleći na nju u svom duhu od početka ti si je držao u svojoj ruci kad si izveo svemir iz ništa, u početku; nosio si je u svom srcu kad ju je tvoj Sin, umirući na križu, zarumenio svojom krvlju i posvetio svojom smrću, povjeravajući je svojoj svetoj Majci“ (GM 1).

Prema sv. Ljudevitu otajstvo utjelovljenja Isusa, Glave Crkve, u sebi sadrži i milost rođenja djece Božje jer je naš život milosti sadržan u božanskom Spasiteljevom životu. Ta biblijska ideja tako smo i mi mnogi, jedno tijelo u Kristu (usp. Rim 12, 5), na poseban način je obrađena u svetačkoj otačkoj teologiji prvih stoljeća, a naglašena je i kod sv. Ljudevita. Vječna Mudrost, kako se to moli i u *Vjerovanju*, je onaj „koji je radi nas ljudi i radi našeg spasenja sišao s nebesa. I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice i postao čovjekom.“ Marijin pristanak kod utjelovljenja nije nepromišljen, bez razumijevanja što će se u njoj dogoditi, nego aktivan, odgovoran, svjestan kao što je to Bog i želio i to u ime cijelog čovječanstva. Ona je pristala u ljubavi na ljubav Boga koji želi otkupiti svijet. Kao što je s vremenom rasla spoznaja osobe i poslanja njezina Sina i njen pristanak je postajao jasniji, precizniji i jačao je s vremenom. Za Mariju biti majkom Otkupitelja svijeta podrazumijevalo je biti i majkom udova njegova tijela jer Isus u redu božanskog života čini sa svojim udovima jedno mistično tijelo, Crkvu. Montfort kršćanina vidi samo kao onoga koji je sjedinjen s Kristom, Glavom.

Zato svetac tvrdi: „Samo je Marija ona koja je našla milost pred Gospodinom za se i za čitav ljudski rod; samo je ona utjelovila u svom tijelu i rodila vječnu Mudrost; samo je ona kadra, da tako kažem, da po Duhu Svetom tu Mudrost utjelovi i u izabranicima“ (LJVM 203). Svetac motreći otajstvo utjelovljenja odmah otkriva djelovanje Božje milosti koje su oci iz prvih stoljeća nazivali pobožanstvenjenje, jer je milost utjelovljenja za cijeli ljudski rod uzdignuće u božanski život.

„Kako bi spasio ljude, Bog je našao čudesno otajstvo. Postao je ono što smo mi, da bismo mi mogli postati ono što je on. Taj uzvišeni Gospodin se snizuje da bi nas uzdigao na nebesa. Silazi k našoj niskosti da bi nas obdario svojim slavnim bićem. Sveo je sebe do nemoći da bi nas učinio svemogućima. Postao je djetetom da bismo mi živjeli zauvijek“ (P 64, 1-3).

Razmisli! Jesi li svjestan Marijine majčinske uloge u tvome duhovnom životu? Da li prepozanješ i kušaš u svojoj nutrini Marijino djelovanje koje te želi sve više vodti putem suobličenja Kristu? Ljubiš li Mariju kao svoju majku, majku svoje duše?

2.7.7. Marija, kraljica srdaca

Nije moguće ostvariti istinski odnos s nekom osobom koju poznajemo samo po čuvenju. Vjera je prvenstveno naše pristajanje uz osobu Isusa Krista. Slično je i s pobožnošću prema Presvetoj Djevici Mariji. Ona se izražava i živi prije svega u osobnom odnosu prema Gospi. Tvrditi da je Marija nama blizu, da se brine za nas nije samo slikoviti način izražavanja, nego stvarnost. Gospa neprekidno djeluje u životu Crkve i svakoga vjernika osobno.

Teološki temelj te istine je jedinstveno sjedinjenje Isusa i Marije u životu i slavi. Teološki temelj te istine danas se shvaća tako da kao što Isus koji je uskrsnuo i živi novu dimenziju u Bogu ne navezanu na vrijeme i prostor, može biti prisutan i djelatan u svakoj epohi, tako i Marija, jer je uznesena dušom i tijelom na nebo, već sada potpuno sudjeluje u slavi uskrsnuća svoga Sina gdje je uzvišena kao kraljica svemira da bude što sličnija svome Sinu, gospodaru i pobjedniku nad grijehom i smrću.[35]

Svetac kao u jednom dahu klikće: „Zdravo Marijo, u tvom svetom uznesenju, odnesena i uzdignuta do Siona. O velika kraljice i vladarice, udijeli svima svoj blagoslov“ (P 90, 31).

U dva navrata papa Pio XII. ovako je izrazio značenje pojma „Marija Kraljica“: „Radi se o sudjelovanju u utjecaju, po kojem njen Sin i naš otkupitelj, s pravom se kaže, kraljuje nad razumom i voljom ljudi”(11. listopada 1954.). „Marijino kraljevanje je izvanzemaljsko, ali u isto vrijeme proniče do srži ljudska srdca i dodiruje ih u dubinu njihova bića, tamo gdje su duhovna i besmrtna” (1. studenog 1954.). Marija je kraljica neba i zemlje; budući da je službenica Gospodnja koja je sudjelovala u otajstvu Isusa Krista, od Boga je primila vlast. Ona je još više kraljica srdaca, jer je kraljevstvo Isusa Krista u nutrini. Vjernici duhom osjećaju da trebaju i Mariju ako hoće doći do Boga; još više ako hoće napredovati putem savršenstva. Sv. Ljudevit na sebi svojstven način iznosi tu isitnu:

„Što kažem o Kristu apsolutno, to govorim o Presvetoj Djevici relativno, jer je nju Isus Krist izabrao za nerazdruživu drugaricu svoga života, svoje smrti, svoje slave i svoje moći na nebu i na zemlji, te joj je dao svojom milošću sva prava i povlastice svoga veličanstva što ih on ima po svojoj naravi: Sve što Bogu ide po naravi, to Mariju ide po milosti, vele sveci; tako da njih dvoje, po njihovim riječima, imaju iste podložnike, sluge i robove, budući da imaju istu volju i istu moć“ (PP 74).

„Marija je primila od Boga veliku vlast u dušama odabranika. Zaista, ona se ne bi mogla nastaniti u njima kako joj je to Bog Otac naredio, niti ih oblikovati, othraniti ni roditi za vječni život kao njihova majka; niti ih imati za svoju baštinu i svoj dio, niti ih oblikovati u Isusu Kristu ni Krista u njima, niti pustiti u njihovo srce korijenje svojih krjeposti, niti biti nerazdruživa družica Duha Svetoga u svim njegovim djelima milosti; ne bi, kažem, ona mogla ništa od toga učiniti, kad ne bi imala vlast i gospodstvo u njihovim dušama po osobitoj povlastici Svevišnjega koji, davši joj vlast nad svojim jedinim i naravnim Sinom, dao joj je također vlast i nad svojom posinovljenom djecom, i to ne samo s obzirom na tijelo nego i s obzirom na dušu. Marija je kraljica neba i zemlje po milosti, kao što je Isus Kralj po naravi i po pravu pobjednika. No, kao što je kraljevstvo Isusa Krista osobito u srcima, to jest u unutarnjosti čovjekovoj, prema onoj riječi: „Kraljevstvo je Božje u vama“ (Lk 17, 21), isto je tako kraljevstvo Presvete Djevice poglavito u čovjekovoj unutarnjosti, to jest u ljudskoj duši, i upravo u dušama Marija sa svojim Sinom prima veću slavu nego u svim vidljivim stvorenjima. Zato je sa svecima možemo nazvati kraljicom srdaca“ (PP 37-38).

Kao nerazdvojno sjedinjenu sa svojim Sinom u životu i slavi, svetac motri Mariju kao kraljicu. Za njega je to logična posljedica činjenice da je ona uistinu majka svih ljudi, a njen se autoritet i kraljevanje ostvaruje u njenoj majčinskoj ljubavi. Marijino kraljevanje je rašireno kao i ono njenog Sina, ali je podređeno njemu i usmjereno na njega. Kao majka Otkupitelja i otkupljenika Marija ostvaruje svoj utjecaj i vladavinu nad svijetom, a prema sv. Ljudevitu na poseban način nad srcima ljudi, privlačeći sve ljude i potičući ih svojom ljubavlju da se po uzoru na nju potpuno predaju i posvete Isusu Kristu.

Razmisli! Prihvaćam li Mariju kao Isusov dar? Jesam li svjestan Gospina djelovanja u mome duhovnom životu? Vjerujem li da je Marija Kraljica, a Krist kralj svemira, očekujem li od

[35] S. De Fiores, *Maria nella vita secondo lo Spirito,* Casale Monferato, 1998., str. 202 – 204.

njih u povjerenju i suradnji da ravnaju mojim životom? Prikazujem li svoje životne putove Majci Božjoj?

2.7.8. Marija nam je kao posrednica svih milosti potrebna za spasenje

Sv. Ljudevit jasno naglašava potpunu Božju slobodu i neovisnost u njegovu djelovanju (PP 14-15), ali i Marijinu ulogu kao svoj izbor te može kazati: „Treba zaključiti: Ako je Presveta Djevica nužna Bogu takozvanom uvjetnom nuždom, uvjetovanom njegovom voljom, koliko li je onda potrebnija ljudima da mogu postići svoj konačni cilj. Zato se ne smije miješati pobožnost prema Presvetoj Djevici s pobožnostima prema ostalim svecima, kao da nam pobožnost prema Mariji ne bi bila nužnija, ili kao da bi bila preko naše dužnosti“ (PP 39).

Za sv. Ljudevita su iskustva svetaca još od prvih stoljeća kršćanstva o neophodnoj Marijinoj ulozi u duhovnom životu da se postigne svetost dodatna potvrda njegova mišljenja. Božja volja, Sveto pismo, svetačka tradicija Crkve, razum i iskustvo su dovoljan razlog da se uvjeri čitatelja o potrebi pobožnosti Mariji da se postigne spasenje.

„Učeni i pobožni Suarez, isusovac, umni i bogoljubni Justus Lipsius, Louvainski doktor, i mnogi drugi, izrazili su osjećaje otaca, na primjer sv. Augustina, sv. Efrema, đakona iz Edese, sv. Ćirila Jeruzalemskoga, sv. Germana Carigradskog, sv. Ivana Damašćanskoga, sv. Anselma, sv. Bernarda, sv. Bernardina, sv. Tome i sv. Bonaventure, kad su rekli i nepobitno dokazali da je pobožnost prema Presvetoj Djevici nužna za spasenje; da je očiti znak da je netko odbačen, ako nema štovanja ni ljubavi prema njoj, što je izjavio i sam Ekolampadij i neki drugi heretici; da je, naprotiv, neprevarljiv znak da je predodređen onaj koji je potpuno i istinski njoj odan i pobožan. To dokazuju slike i riječi Staroga i Novoga zavjeta, to potvrđuju izreke i primjeri svetaca, to nas uči i pokazuje nam razum i iskustvo. Samoga đavla i njegove sluge često sili moć istine da to i ne htijući priznaju. Sabrao sam veliku zbirku navoda svetih otaca i naučitelja da dokažem tu istinu. Da ne budem dug, donosim samo jednu izrjeku: „Pobožnost prema tebi, o Presveta Djevice - veli sv. Ivan Damašćanski, jest kao spasonosno oružje što ga Bog daje onima koje hoće spasiti.“ Ako je pobožnost prema Presvetoj Djevici potrebna svim ljudima jednostavno zato da se spase, to je još mnogo potrebnija onima koji su pozvani na posebnu savršenost; i ne vjerujem da neka osoba može postići unutarnje sjedinjenje s našim Spasiteljem i savršenu vjernost Duhu Svetomu bez najužeg jedinstva s Presvetom Djevicom i bez velike ovisnosti o njezinoj pomoći“ (PP 40-41).

Sv. Ljudevit uči da je svaka milost koja se daje ljudima nakon istočnoga grijeha Kristova milost kao čisti dar u predviđanju utjelovljenja ili kao sudjelovanje u Isusovu životu koji je sam osobno Božja milost dana ljudima, a Marija koja je rodila tvorca milosti je majka milosti. Svetac poručuje : „Kroz nekih četiri tisuće godina koje su protekle od stvaranja svijeta i Adamova grijeha do utjelovljenja božanske Mudrosti, Adam i njegovi potomci umirali su prema Božjem zakonu koji se okrenuo protiv njih, ali zbog budućega utjelovljenja Božjeg Sina i oni su dobivali milosti da se mogu pokoravati njegovim zapovijedima i da mogu činiti dostojnu pokoru nakon što su te iste zakone prekršili“ (LJVM 46).

„Jedino je Marija našla milost kod Boga, i to za sebe i za svakog čovjeka napose. Patrijarsi i proroci, svi sveci Staroga zavjeta nisu mogli naći tu milost. Marija je dala bivovanje i život tvorcu svih milosti i zbog toga je nazvana majkom milosti.[36] Bog Otac, od

[36] Treba ispravno shvatiti nauk sveca o Marijinom posredovanju svih milosti. Sve Božje milosti su ljudima daruju po Isusu Kristu jedinom posredniku između Boga i ljudi. Montfort prije svega želi naglasiti da je Bog u svome planu spasenja dao ljudima svoga Sina po Mariji, dakle u njemu i sve milosti: „Dajući joj svoga Sina, dao joj je sve svoje milosti“ (MT 9) te je u tom daljnjem smislu Marija posrednica svih milosti dok u pozitvnoj rasporedbi milosti Bog ostaje apsolutni gospodar neovisan o svemu. I sam svetac kaže da Bog djeli milosti i bez uključenja Marijina posredništva: „Dakle, poteškoća je znati uistinu naći božansku Mariju, da tako nađemo svaku milost u izobilju. Bog, budući da je apsolutni gospodar, može dati sam što redovno daje samo preko

kojega dolazi svaki savršeni dar i svaka milost kao iz svoga bivstvenog izvora, dajući joj svoga Sina, dao joj je sve svoje milosti; tako da joj je, kako kaže sv. Bernard, u njemu i s njim dao volju Božju. Bog ju je odabrao za blagajnicu, upraviteljicu i djeliteljicu svih milosti; tako da sve njegove milosti i svi njegovi darovi prolaze kroz njezine ruke. I po toj primljenoj povlastici, kako kaže sv. Bernardin, ona dijeli milosti vječnoga Oca, krjeposti Isusa Krista i darove Duha Svetoga kome hoće, kako hoće, kada hoće i koliko hoće“ (MT 7-10).

Marija nije bila samo puki instrument kojim se poslužio Bog. Ona je nježna majka Gospodinova svjesno i odgovorno sjedinjena s osobom svog Sina. Zahvaljući njenoj vjeri i pristanku u ime cijeloga čovječanstva kod utjelovljena je vječnoj Mudrosti otvoren put da postane čovjekom, a ljudima je otvoren pristup Isusu, tvorcu milosti. Primiti milost od Boga znači sudjelovati u božanskom životu Isusa Krista, ali putem koji je on izabrao, a to je Marija.

„Samo je Marija našla milost kod Boga (usp. Lk 1, 38) bez pomoći ikojeg pukog stvora. Svi koji su poslije nje našli milost kod Boga, našli su je samo po njoj, pa i svi koji se unaprijed rode, jedino će po njoj naći milost. Ona je već bila puna milosti kada ju je pozdravio arkanđeo Gabrijel (usp. Lk 1, 28), a Duh Sveti je opet preobilno napuni milošću kada je pokri svojom neizrecivom sjenom. Ona je tu dvostruku puninu toliko umnožavala iz dana u dan, iz časa u čas da je dostigla neizmjeran i nedokučiv stupanj milosti. Stoga ju je Svevišnji učinio jedinom blagajnicom svoga blaga i jedinom djeliteljicom svojih milosti, da ona oplemeni, uzgoji i obogati koga ona hoće, da ga dovede na uski nebeski put, da ga uvede kroz tijesna vrata života, da ga provede kroz sve zapreke i dade mu prijestolje, žezlo i kraljevsku krunu. Isus je posvuda i uvijek plod i Sin Marijin, a Marija je uvijek i posvuda pravo stablo koje donosi taj plod života i prava majka koja ga rađa“ (PP 44).

Razmisli! Shvaćam li vjeru kao osobni odnos i susret u ljubavi s Isusom i Marijom? Predajem li ustrajno i redovito samoga sebe Isusu Kristu po Mariji? Imam li sinovsko povjerenje u moju nebesku Majku? Jesam li svijestan da mi je Marija potrebna na putu duhovnoga rasta za napredak i ustrajnost do kraja?

Marije. Ne možemo nijekati, a da ne upadnemo u nepromišljenost, da on to koji puta i čini“ (MT 23).

3. NARAV I TEMELJNE DUHOVNE DINAMIKE POSVETE ISUSU KRISTU PO MARIJI

Nakon što smo prikazali teološke temelje monfortanske duhovnosti, sada ćemo istražiti viziju duhovnog puta vjernika kako ga je sveti misionar opisao u svojim djelima. Sv. Ljudevit nije sustavno izložio sve korake i etape rasta duhovnoga života, ali u svojim djelima govori o svim njihovim bitnim elementima. Montfort je prošao svoju formaciju u ozračju isusovačke duhovnosti u Rennsu i u sjemeništu sv. Sulpicija u Parizu u duhu francuske škole duhovnosti. Sam je prošao put duhovnog sazrijevanja do vrhunaca svetosti i mistike, a bio je i pučki misionar te je svjesno svoj duhovni nauk prilagodio puku. Sve to kao i vrsna teološka naobrazba koju je stekao tijekom studija, duboko je označilo život i spise svetog misionara koji nama služe kao izvori monfortanske duhovnosti.

3.1. Početak praktično zauzetog života vjernika prema sv. Ljudevitu

Pastoralna aktivnost sv. Ljudevita uključuje se u nastojanja Katoličke Crkve u Francuskoj da zaživi smjernice katoličke protureformacije i Tridentskog koncila.[37] U razdoblju neposredno nakon Tridentskog koncila pučke su misije smjerale nadoknaditi nedostatke u župnim aktivnostima te se svodile na učenje katekizma i pripravu za primanje sakramenata. U vremenu kada je živio sv. Ljudevit, obnovom redovitih pastoralnih aktivnosti po župama, misije dobivaju novo značenje. One su postale sredstvo i prilika za duhovnu obnovu vjernika, poziv na autentičan kršćanski život i svetost s posebnim naglaskom na molitvu, produbljivanje vjere i vjerodostojnu sakramentalnu praksu. Cijeli svećenički život, apostolat, misionarski rad i pisanje duhovnih djela sv. Ljudevit je usmjeravao upravo obnovi kršćanskog života vjernika.

„Oh, ugodan li je i mio očima Božjim i njegove Presvete Majke takav Marijin štovatelj, koji nimalo ne gleda sebe u njezinoj službi. Ali, i rijedak li je danas! Upravo zato da ne bude tako rijedak, uzeo sam pero u ruke da stavim na papir ono što sam s uspjehom učio javno i privatno u svojim misijama kroz dugo godina“ (PP 110).

Svetac je želio svakoga vjernika dovesti do svjesnog osobnog opredjeljenja za Isusa Krista i življenja vjere u svakodnevnom životu. S tim ciljem Montfort je planski i sustavno, u okviru pučkih misija koje je održavao, razrađivao katehetske propovijedi. U rukopisu *Bilježnice* propovijedi sv. Ljudevita u kojima je on skupljao materijale za svoj misionarski rad, imamo teme i programe misija koje je svetac održavao. Montfort je u pučkim misijama propovijedao o klasičnim temama katoličke vjere i pobožnosti. U *Bilježnici* nalazimo propovijedi o ljubavi Božjoj, važnosti Svetog pisma, križu, krštenju, ispovijedi, euharistiji, ljupkosti Isusa Krista, pobožnosti Mariji, sakramentima, gotovo o svim glavnim krjepostima, teškim grijesima i porocima, smrti, sudu, raju, paklu, čistilištu, obraćenju, pokori, ponašanju u Crkvi. Iz programa misija saznajemo da je svetac svakodnevno propovijedao ujutro i navečer, a za blagdane i jedanput tijekom dana. Ostalo vrijeme od 4 sata ujutro do 9 sati navečer bilo je raspoređeno za osobnu molitvu, ispovijedi, katekizam, pastoralni rad sa siromasima, obiteljima, djecom, muževima, ženama.[38]

Osim samoga sadržaja katehetskih propovijedi, proživljena svetost i stil propovijedanja sv. Ljudevita bili su veliko sredstvo njegova apostolata. Montfort se odlikovao jezgrovitošću i jednostavnošću u propovijedanju. Izbjegavao je govorničke vještine lijepog i uglađenog govorništva koje bi trebale pobuditi divljenje slušatelja. On se radije obraćao izravno savjesti vjernika nastojeći je potresti i potaći na put obraćenja. Rado se koristio

[37] P.L. Nava, *Missione,* str. 1171- 1205, u DSM, Edizioni Monfortane, Rim, 2005.

[38] San. Luigi da Montfort , *Opere,* Rim, 1990., st. 955 -970. Sabrana djela na talijanskom donose popis tema iz bilježnice propovijedi svetog misionara kao i razne programe pučkih misija koja je održavao.

slikama, usporedbama, izravnim govorom i usklicima o ljepoti Božjoj i rugobi grijeha. Ipak, temelj njegova propovijedanja bila je proživljena istina vjere u svetosti koju je on kao živu riječ naviještao i koja je baš zato prodirala u dubine srdaca njegovih slušatelja. Oni često bijahu do te mjere potreseni da nisu uspijevali zadržati suze. O tome daru Mudrosti Montofrt u *Pravilima svećenika misionara družbe Marijine* piše: „Pošto je služba propovijedanja riječi Božje veoma raširena, veoma potrebna za spasenje i najteža od svih, misionari se neprekidno podaju studiju i molitvi da dobiju od Boga dar mudrosti koji je tako potreban pravom propovjedniku da upozna, kuša i dade drugima kušati istinu. Najlakše je propovijedati po modi. Ali je teško uzvišeno propovijedati na apostolski način; govoriti mudro, kako Bog savjetuje, ili kako kaže Isus, iz preobilja srca; teško je i znamenito dobiti od Boga kao nagradu za trud i molitve, jezik i rječitost i mudrost kojima neće moći odoljeti svi protivnici istine. Od tisuću propovjednika, a da ne kažem, od dvije tisuće, jedva ima jedan koji posjeduje taj veliki dar Duha Svetoga. Većina ima samo ljudski jezik, ljudsku rječitost i mudrost; stoga je malo duša rasvijetljeno, ganuto i obraćeno po njihovim riječima, premda su te riječi uzete iz Svetog pisma i otaca, premda su istine što ih propovijedaju vrlo dobro utvrđene, vrlo dobro dokazane, vrlo dobro povezane, vrlo dobro izgovorene, vrlo dobro poslušane i nagrađene pljeskom. Njihovi su govori dobro sastavljeni, jezik im je uglađen i biran, misli genijalne, u navodima Svetog pisma i otaca su udomaćeni, geste su im usklađene; govor im je živahan; ali jao! – pošto je sve to samo ljudsko i naravno, to donosi samo ljudski i naravni plod. Potajna dopadnost, koja se rađa iz tako dobro sastavljenog i naučenog govora, služi Luciferu, tom oholom mudracu, kao bljesak da zaslijepi propovjednika; divljenje naroda koje svjetovnim ljudima za vrijeme govora služi kao zabava, a poslije govora kao ugodno zadržavanje u društvu, to je sav plod njihovog truda i znoja. Pošto oni samo zrak šibaju i samo ušima ugađaju, ne treba se čuditi što ih nitko ne napada, što duh laži ne kaže ni riječi: u miru je sve što posjeduje; i kako propovjednik po modi ne udara na srce, koje je tvrđava kamo se je taj tiranin zatvorio, on nije mnogo iznenađen velikom bukom koja se vani razvija. Ali neka dođe propovjednik pun riječi i duha Božjega i neka samo otvori usta, čitav pakao zvoni na uzbunu, usplahiri se kao na obranu nebo i zemlja. U tom se slučaju zameće krvava bitka između istine, koja izlazi iz ustiju propovjednika, i laži koja izlazi iz pakla; između onih slušatelja koji prihvaćaju tu istinu i drugih koji, po svojoj nevjeri, postaju podložnici oca laži. Propovjednik tako na božanski način prekaljen, samim svojim riječima istine, kako god ih jednostavno izrekao, uskomeša čitav grad, čitavu pokrajinu ratom što ga je navijestio; a to je nastavak onog strašnog boja koji se vodio na nebu između istine svetog Mihaela i Luciferove laži, i posljedica onog neprijateljstva što ga je sam Bog zametnuo između roda izabranika Svete Djevice i prokletog roda zmije. Ne treba se dakle, čuditi lažnom miru u kojem ostaje propovjednik po modi, kao ni čudnim progonima i klevetama što se izbacuju protiv onog propovjednika koji je primio dar vječne riječi, kakvi će jednog dana nužno biti sva djeca Družbe Marijine, koji će naviještati radosnu vijest velikom silom" (PM 60-61).

Sv. Ljudevit je cijeli svoj svećenički i misionarski život nastojao poticati ljude barem na minimum autentične ljubavi prema Bogu i bližnjemu, a one koji su se uputili tim putem voditi do svetosti. Taj minimum duhovnog života i ljubavi je najjasnije izražen u ugovoru saveza s Bogom koji je Montfort kao listiće dijelio vjernicima koji su sudjelovali u misijama. On je od njih tražio ispovijed vjere u Evanđelje Isusa Krista, odreknuće od zla i grijeha, obećanje da će uz pomoć Božje milosti opsluživati sve Božje i crkvene zapovijedi te izbjegavati grješne prigode. A na kraju svetac je tražio da se osoba koja se svjesno opredjeljuje za Boga obnovom krsnih obećanja preda i posveti Mariji kako bi ona majčinski bdjela nad putem obraćenja i rasta u vjeri. U biti, sv. Ljudevit je želio da vjernik živi cjelovitost Isusove evanđeoske poruke posredovane crkvenim naukom i praksom.

Razmisli! Kako je započeo moj put življenja vjere? Zahvaljujem li Bogu na tom daru? Kojim ljudima se Bog poslužio da me privede putu vjere i molim za njih?

3.1.1. Osobe koje ostaju izvan autentičnoga puta kršćanskog života

Montfort je u svom pastoralnom iskustvu susretao ljude koji su kršteni, ali u svom življenju vjere nisu nikada napravili minimalni i odlučujući korak osobnog opredjeljenja za Boga, kao i one koji su obnovili krsni savez, ali su se vratili neautentičnom kršćanskom životu. U svojim djelima svetac na više mjesta spominje te osobe, njihovo duhovno stanje i razloge tome. Neodlučnost u opredjeljenju za Boga i svjesno neodbacivanje grijeha i duha svijeta protivna Evanđelju, glavni su razlog i uzrok takvoga stanja. Tu dvoličnost kršćanskog života Montfort na samo njemu profinjen način opisuje u svojim pjesmama:

„Dobar kršćanin je svetac, kaže apostol, on nije kao drugi ljudi. Svjetovni kršćani slobodnjaci, vi niste naši. Ti, kršćanin? Idi drugima to govoriti, idi drugima. Istinski kršćanin nije od ovog svijeta, on već ima srce u domovini. Istinski kršćanin je ponizan i dobrodušan, čist i revan, milosrdan i iskren. Svjetovni kršćani, vi niste naši. Ti, kršćanin? Idi drugima to govoriti, idi drugima. Znači li to ljubiti Boga, može li se reći da ljubiš Boga kad ga vrijeđaš čak i ranjavaš? Ti ljubiš Boga? Lažeš, kaže apostol. Može li se vidjeti od Pariza do Rima nekog brutalnijeg? Ti nisi čovjek. Poput poganina, ti ljubiš samo svijet i ljubiš poput nečiste životinje. Svjetovni kršćani slobodnjaci, vi niste naši. Ti, kršćanin? Idi drugima to govoriti, idi drugima. Poput lisice plijeniš finoćama i poput psa laješ neprestano. Prepireš se za sitnicu i plešeš poput skakavca. Oholi paune, ljubiš samo slavu, proždrljivo prase, tražiš samo jesti. Zlo govoriš i ubijaš poput zmije, srdiš se poput lava. Poput žabe ljubiš samo zemlju, poput zmaja voliš samo rat. Poput ljutice ujedaš svoga brata i zatvaraš uši na njegovu nevolju. Kad Bog govori, hodaš puževim korakom, a ako se radi o novcu, trčiš ulicom. Spor za dobro, slab za pravdu, spreman za zlo, jak za opačinu. Što ti slijediš? Običaje, navike i modu. Što tražiš? U svemu ugodu. Svjetovni kršćani slobodnjaci, vi niste naši. Ti, kršćanin? Idi drugima to govoriti, idi drugima. Oblikuj svoje ponašanje prema Evanđelju, postani ponizan, blag i pokoran, a mi ćemo reći da si jedan od naših. U protivnom idi drugima to govoriti, idi drugima. Bog sam“ (P 154).

Dvoličnost života i neodlučnost istinskog opredjeljenja za Boga koji poziva na obraćenje kod nevjerodostojnog kršćanina se očituje u lažnom duhu pokore kao i u odgađanju suočavanja s istinom o samome sebi. Kada osoba koja se deklarira kao vjernik svjesno griješi ili ostaje u neodređenom stanju duha svijeta protivna duhu Kristovu, ne sučeljava svoj život s naukom i osobom Isusa Krista te time pokazuje nedostatak vjere i odlučnosti u kršćanskom životu i tako ostaje izvan puta duhovnog rasta i sazrijevanja, često usprkos unutarnjih prijekora savjesti na promjenu života koja se najčešće odlaže. Svetac poručuje:

„Kad čovjek izgubi nevinost, ne može je više vratiti, ne može je više popraviti nego pokorom. O kojeg li dobitka! Ona je neizostavan lijek za ozdravljenje grješničke duše i sredstvo da se njezina ružnoća promijeni u divnu svjetlost. Bog vam obećava praštanje, ali ne sutra nego odmah, uzmite to za sigurno i činite pokoru. Sutra, sutra, kaže bezbožnik. Jao, sutra nije njegovo. Razborit čovjek će reći: Već danas ću početi mijenjati život. Bog vam danas daje svoju milost kako biste se obratili. Sutra se nećete moći njome poslužiti jer ona leti i prolazi. Grješniče, opireš se Bogu samome, koji danas govori tvome srcu, ti ne poznaješ svoju nesreću, jao, ona je velika. O nepromišljeni otporu! Bog će se znati osvetiti, jednoga dana ćeš se htjeti promijeniti, a ne ćeš moći. Teško breme tvojih grijeha, povećavati će se iz dana u dan, a zatim će te povući na dno provalije. Tvoja grješna navika će se ukorijeniti u tvom srcu i na tvoju nesreću, vezat će te vječnim lancem. Đavao će okovati tvoju dušu lancem tako čvrstim da ćeš do smrti biti kod ovog besramnog tiranina. Odgađajući, tvoj grijeh se povećava, što više, Bog se svakog dana više udaljava, manje ti pruža pomoći, manje svoje

milosti i moći. Jurit ćeš iz grijeha u grijeh, iz slabosti u bezakonje, iz navike u nužnost i iz provalije u provaliju. Odgađana pokora, često nije visoko cijenjena, to je pokora malih duša koja nije ustrajna. Ali uočavam tvoju prijevaru. Misliš se obratiti kad će ti valjati umrijeti, no smrt je nalik životu. Prava pokora ima svoje sjedište u srcu bez čega je vanjština uzaludna i za osudu. Obraćenje nikada polovično, podijeljeno srce će propasti, Gospodin će ga odbaciti, jer ga ono vrijeđa. Srce ponizno, bez taštine, je istinski skrušeno, a oholica i tašt čovjek imaju samo privid toga“ (P 13, 14, 23-33, 59-61).

Kao što je lako uočljivo, svetac u nedovoljnoj odlučnosti protiv grijeha i prividnoj pokori vidi razlog zašto neke duše ostaju izvan autentičnog puta kršćanskog života, a to svoje stanje mogu prikrivati i prividno dobrim životom, molitvenom praksom i sakrmantalnim životom bez istinskog pokajanja ili namjere da promjene svoj dvoličan život. Takav deklarirani kršćanski život, bez istinskog svjedočenja vjere u svakodnevnici, trajno u povijesti ostaje napast s kojom se svatko mora suočiti.

„Preuzetni štovatelji jesu grješnici koji su se pustili svojim strastima, ili su to ljubitelji svijeta koji, pod lijepim imenom kršćanina i Gospinih štovatelja, skrivaju ili oholost, ili lakomost, ili nečistoću, ili pijanstvo, ili srdžbu, ili psovku, ili klevetanje, ili nepravdu, itd.; koji mirno spavaju u svojim zlim navikama, a da se ne trude mnogo oko svoga popravka, pod izlikom da su pobožni Djevici; koji umišljaju da će im Bog oprostiti, da neće umrijeti bez ispovijedi i da neće biti osuđeni, jer mole svoju krunicu, poste subotom, u bratovštini su sv. ružarija ili škapulara ili u Gospinim kongregacijama, jer nose haljinicu ili lančić Presvete Djevice, itd. Kad im tko rekne da takva njihova pobožnost nije drugo do đavolska varka i pogibeljna preuzetnost kadra da ih upropasti, oni to neće vjerovati. Oni odgovaraju da je Bog milosrdan; nije nas stvorio da nas osudi; nema čovjeka koji ne griješi; da oni neće umrijeti bez ispovijedi; dosta je na smrti lijepo reći: sagriješio sam; k tome da su pobožni prema Presvetoj Djevojci; nose i škapular; mole svaki dan uzorno i bez taštine sedam *Očenaša* i sedam *Zdravomarija* na Gospinu čast; dapače, kadgod izmole i krunicu i Gospin časoslov, poste itd.
A za potvrdu onoga što govore i da se zaslijepe još i više, ponavljaju neke događaje, koje su čuli ili čitali u knjigama, istiniti ili lažni - nije važno. Prema tim događajima, neke su osobe voljele neke molitve na čast Presvete Djevice, ili su obavljale koju pobožnu vježbu, pa su, umrijevši u smrtnome grijehu i bez ispovijedi, ili bile uskrišene da se ispovjede, ili im je duša čudom ostala u tijelu sve dok se nisu ispovjedile, ili su na času smrti milosrdnim Gospinim zagovorom dobile od Boga savršeno pokajanje i oproštenje svojih grijeha i tako se spasile. Zato se nadaju da će i oni na taj način dobiti istu milost. Međutim, ništa u kršćanskom životu ne zaslužuje veću osudu od te đavolske preuzetnosti. Može li se reći da netko uistinu ljubi i časti Presvetu Djevicu, dok svojim grijesima ranjava, probada, razapinje na križ i pogrđuje bez ikakva milosrđa Isusa Krista, njezina Sina? Da Marija smatra za se zakonom milosrdno spasavati tu vrst ljudi, to bi ona odabrala grijeh i pomagala bi razapinjanje i vrijeđanje svoga Sina; ali tko bi se usudio i pomisliti na to? Ima i druga vrsta lažnih Gospinih štovatelja. To su licemjerni štovatelji, koji skrivaju svoje grijehe i svoje zle navike pod plašt ove Djevice vjerne, da ih ljudi drže za ono što nisu“ (PP 97-98; 102).

Svetac se puno puta u radu s ljudima susretao s prividnim vjernicima koji su nastojali izmiriti nepomirljivo, to jest, privid dobrog kršćanskog života i svojevoljno pripuštanje grijehu i strastima. Na žalost to se često na profinjeno proračunat način događa i danas. Montfort opominje:

„Dragi subrate, ako želiš živjeti po modi današnjeg vremena i izgubiti dušu; to jest, ako s vremena na vrijeme želiš sebi dopustiti pokoji smrtni grijeh, da bi ga kasnije čim prije ispovjedio, ili pak izbjegavati samo najočitije i najskandaloznije grijehe, brinući se da očuvaš samo svoje prividno poštenje, dakako da ti nije potrebno toliko moliti ili izmoliti toliko krunica. Dovoljno ti je na brzinu izmoliti pokoju molitvicu ujutro i navečer, koju krunicu koju si dobio za pokoru, te kada ti se prohtije, nesabrano promrmljati nekoliko desetica

Zdravomarija. Ne treba ti više da bi živio kao formalni kršćanin. Ako bi manje molio, na putu si da postaneš raspušteni slobodnjak“ (TSK 138).

Razmisli! Jesam li u volji odlučan da odbacim od sebe svaki grijeh? Ako postoje grijesi koje svojevoljno činim, koji su razlozi za to? Zalažem li se u molitvi dovoljno za svoje obraćenje?

3.1.2. Sam čin obraćenja

Svetac je kao veliki pedagog u pučkim misijama i osobnom pastoralu nastojao vjernike dovesti do istinskog obraćenja. U tu svrhu je u propovijedao o temama koje su poticale vjernike na razmišljanje o prolaznosti i krhkosti ljudskog života, o dramatičnosti egzistencije, rugobi i drastičnosti grijeha, potrebi pokore, o ljepoti kršćanskog života i krjeposnog življenja. Donosimo samo neke citate tema o zadnjim stvarima vjere, koje je svetac opjevao u svojim pjesmama:

„Što, zar moram umrijeti i napustiti moja dobra? O okrutni i prokleti času koji mi oduzimaš ono što imam. O užasna i čemerna smrti koja me odjeljuješ od svega, budi milosrdna prema mojim uzvicima i odgodi malo tvoj udarac. Ah, uhvaćen sam u zamku koju mi je Sotona postavio, osjećam sva moja bezboštva, zamjećujem sve moje grijehe. Kolike prezrene milosti, koliki odbačeni savjeti, koliki sati uludo potrošeni, koliki darovi zgaženi nogama. Vidim te, nesretni đavle, kako me čekaš uz moje uzglavlje. Odvedi me, o ogavniče, jer ti si me i zaveo. Gule me, trgaju jer umirem protiv volje. Jao, zar moram izdahnuti u svojim grijesima koje vidim? Umirem u nepokajanju jer sam do preminuća odgodio moju pokoru. Grješniče, ne idi mojim stopama. Samo je onaj mudar tko se dugo pripremao na ovaj strašni trenutak prelaska. Budi sudac na račun mene. Vidi bolje od mene, molim te, kako bi imao bolju sudbinu. Kakav ti je život takva će ti biti smrt“ (P 120, 1-4;15-19).

Na drugom mjestu Montfort dijaloški dramatizira sudbinu čovjeka koji je hodio putem grješnog života i tako izgubio Božju milost i Boga samoga. Cilj takvih i sličnih prikaza bio je potaknuti vjernike na razmišljanje o vlastitom životu pred Bogom:

„Nesretna, prokleta dušo, tko te bacio u vatru, tko te nesretnicu, stavio u ove tamne zatvore? Prokleti: Ah, moja me čista zloća uronila u ovu vatru u kojoj kušam pravdu i osvetu Boga. Moj gubitak je potpun. Ako izgubiš Boga, sve je izgubljeno. Ako izgubiš Boga, užasan je to gubitak. Ove riječi nitko ne sluša. Poučak: Smrtni čovječe, budi razborit i čini to iz vlastite računice. Ako ne slušaš pouku, trpjet ćeš kaznu. Odgovor: O, koja nesreća, koja pouka, drhtim, ganut sam. Da, izbjegavajući grijeh želim biti mudar. Prokleti: Oh, što sam nesretan! Jer ne mogu ljubiti Boga. O nepodnošljiva nesrećo, koju se može jedino na ovom mjestu razumjeti. Više neman Boga za moga Oca, on je moj srditi sudac koji u svoj svojoj srdžbi kažnjava moje zloće. Kako sam ja u svemu oprečan Bogu svetom i moćnom, on mi ratom uzvraća na rat i sve me više satire. Za ništavnu sitnicu, za trenutno zadovoljstvo izgubio sam život vječni, neprestano pucam od jada. Poučak: Smrtni čovječe, budi razborit, i čini to iz vlastite računice. Ako ne slušaš pouku, trpjet ćeš kaznu. Prokleti: Da, moj život je prošao. O okrutna li sjećanja! Osjećam kako mi dušu izjeda vječno kajanje. Cvilim bez pokore, gorim bez izgaranja, trpim bez nade, kajem se bez ljubavi. Udišem samo plamen i izvana i iznutra. Vatra prožima moju dušu, ja sam užareni ugljen. U svemu što me okružuje, nalazim novu muku, trpim, a da ne nalazim ni najmanje rasterećenje. Poučak: Smrtni čovječe, budi razborit, i čini to iz vlastite računice. Ako ne slušaš pouku, trpjet ćeš kaznu. Prokleti: Đavli me muče, oni su moji krvnici, okrutni tirani stalno izmišljaju nova mučenja. Beznađe i bijes i škripanje zubima moj su jedini govor usred ove muke. Trgam se i izjedam, srdim se i proklinjem, jer je moja nesreća neobična, jer su moje muke beskrajne. Muka koja me pritišće je duga vječnost. O, užasno "zauvijek"! O, strašna istino. Zauvijek biti s đavlima, prokletima i zmijama, u nepodnošljivoj vatri i u smrdljivim zatvorima. Poučak: Smrtni čovječe, budi razborit, i čini to

iz vlastite računice. Ako ne slušaš pouku, trpjet ćeš kaznu. Prokleti: Imati zauvijek ovo boravište, biti zauvijek proklet, nesretan i proklet čas u kojem sam rođen. Bijes, beznađe, psovka, jer treba zauvijek trpjeti, jer treba ostati ovako i nikada više ne moći umrijeti. Čekam te, o prokleti oče, koji si učinio da vrijeđam Boga, ili čekam te o prokleti brate, koji si učinio da vrijeđam Boga, ili čekam te o prokleta majko, koja si učinila da vrijeđam Boga. Dođi, zauvijek ću ratovati s tobom na ovom mjestu. Odgovor: O, koja nesreća, koja pouka, drhtim, ganut sam. Da, izbjegavajući grijeh, želim biti mudar. Bog sam“ (P 118).

Ovakvi i slični tekstovi kojih ima dosta u sabranim djelima sv. Ljudevita, a na poseban način u Bilježnici propovijedi i pjesmama, imali su za cilj da uzdrmaju savjesti slušatelja i potaknu ih na odgovornost pred vlastitom savješću, a mogu potaknuti strah Božji kao sredstvo kako bi se učinio odlučujući korak u opredjeljenju za Boga. Ali kao veliki poznavatelj ljudske duše i svih dinamika duhovnog života, Montfort je vjernike poticao na obraćenje iznad svega vodeći ih putem motrenja Božje ljubavi koja se objavila i darovala u Isusu Kristu. Svetac je znao da čovjek grijehom ranjeni dio svoje duše najlakše i najčešće otvara pred autentičnom ljubavlju. Zato stavlja u Isusova usta ove riječi:

„Konačno, da bi se Vječna Mudrost što više približila ljudima i što bolje im pokazala svoju ljubav, išla je dotle da je postala čovjekom, da je postala djetetom, postala je siromahom i za čovjeka umrla na križu. I koliko o je puta za vrijeme svoga zemaljskog života uzviknula: Dođite k meni, dođite svi k meni! Ja sam, ne bojte se; zašto se bojite? (usp Mt 11, 28)? Ta ja sam vam sličan, ja vas ljubim. A vi ste grješnici? - Pa upravo njih ja tražim. Ja sam prijateljica grješnika! Udaljili ste se iz ovčinjaka svojom krivnjom? - Ja sam dobri Pastir! Opterećeni ste grijesima, prekriveni gnusobama, ucviljeni žalošću? – Baš zato trebate da dođete e k meni, jer ja ću vas okrijepiti, ja ću vas odmoriti“! (LJVM 70)!

„Kakva je tek bila Isusova blagost prema jadnim grješnicima! Kako je blago postupao s grješnicom Magdalenom grješnicom, s kakvom milosrdnošću obratio samaritanku, s kolikim je milosrđem oprostio ženi preljubnici, a s koliko je ljubavi išao jesti k javnim grješnicima samo da ih pridobije. Nisu li njegovi neprijatelji uzeli upravo tu njegovu dobrotu kao dokaz protiv njega da krši Mojsijev zakon i progonili ga vrijeđajući ga i nazivajući ga prijateljem carinika i grješnika? S koliko li je dobrote i poniznosti pokušavao pridobiti Judino srce kad ga je već odlučio izdati, dok mu je prao noge i nazvao ga prijateljem! Konačno, s koliko li je ljubavi molio Oca za svoje krvnike ispričavajući ih da ne znaju što čine“. (LJVM 125).

Ali Isusova ljubav i blagost nije razlog da osoba ostane u neodređenosti, a još manje u podijeljenosti između duha svijeta i Evanđelja. Sv. Ljudevit želi voditi vjernika do osobnog susreta s Isusom i njegovom beskrajnom ljubavlju, a i s njegovom zahtjevanošću posvjedočenom u Evanđelju. Za sveca poziv čovjeku je jasan i traži cjelovit odgovor, zato u Isusova usta stavlja i sljedeće riječi:

„Isus: Kršćani, morate slušati mene ili svijet; izaberite jedno ili drugo. Slušate li me? Neka mi svatko odgovori. Ja poučavam dobru, a svijet zlu. Kršćani, morate vjerovati meni ili svijetu. Izaberite jedno ili drugo. Vjerujete li mi, neka mi svatko odgovori. Ja nikada ne varam, a svijet vara.

Kršćani, morate slijediti mene ili svijet; izaberite jedno ili drugo. Slijedite li me? Neka mi svatko odgovori. Ja se nikada ne mijenjam a svijet se mijenja. Kršćani morate služiti meni ili svijetu; izaberite jedno ili drugo. Služite li mi? Neka mi svatko odgovori. Ja nikada ne prolazim, a svijet prolazi. Ako slijedite ovaj mrski svijet, prisežem vam sada da ću vas zauvijek učiniti nesretnima. Slijedite li svijet ili Mene? Neka mi svatko odgovori“. (P 106, 1-5).

Kao što se po grijehu duša udaljava od Boga i na krivi način usmjerava prema stvorenim stvarima koje ipak ne mogu zadovoljiti istinsko traženje duše i dati odgovor na temeljna pitanja ljudske egzistencije, tako se kod obraćenje događa sasvim suprotna stvar. Duša se vraća Bogu i oslobađa od neurednih ljubavi prema stvorenjima. Obraćenje je, dakle,

opoziv i odbacivanje grijeha te pristajanje, i darivanje sebe Bogu kojega duša shvaća kao najviše Dobro i najveću vrijednost. Tako da je obraćenje jedan životni zaokret, novo usmjerenje života koji podrazumijeva novi sustav vrednovanja.

Svijest i osjećaj krivnje je sastavni dio procesa prvotnog obraćenja. Osoba u svojoj nutrini postaje svjesna vlastitih zabluda, lutanja i grijeha koje često puta do tada nije uviđala. Tada dušom može ovladati nemir, strah, želja za praštanjem, nutarnji razdor koji potiče dušu da izađe iz svoje grješnosti. Pa ipak glavni čimbenik obraćenja je kajanje koje, iako ostaje čin slobodne ljudske volje, je u biti je dar Božje milosti po kome se osoba žalosti zbog svojih grijeha i odlučuje da će promijeniti život. A ostvarenju i ispunjenju čina obraćenja najviše doprinosi sakramentalna ispovijed.

Iskreno obraćenje se prepoznaje po čvrstoj odluci jer ono ne može ostati samo na nutarnjem kajanju i grižnji savjesti nego se ostvaruje djelima pokore shvaćene kao zadovoljština, to jest nadoknada ljubavi za neživljenju ljubav u prošlosti te naporu za rast u krjepostima.[39] Samo tako obraćenje ulazi u efektivnu fazu koja postaje autentičan put duhovnog rasta i sazrijevanja.

Sveti je Ljudevit koji je se često u svom svećeničkom radu susretao s obraćenicima opisao je kako sama duša to proživljava:

„Konačno je Gospodine, tvoja milost pobijedila nad mojim srcem. Vidim sada moje zablude i moju nesreću. Odmaknimo se od svijeta koji viče i vara, udaljimo se od svijeta, on je varalica. Počinjem jasno vidjeti svijet i njegovo slijepilo. Jao, gorko plačem zbog toga. Odmaknimo se od svijeta koji viče i vara, udaljimo se od svijeta radosno. Snaga istine je učinila da vidim moje bezakonje i vratila mi je slobodu. Zbogom svijete koji blatiš i gunđaš, zbogom svijete koji si mi ugađao. Zbogom igre i zabave i prijateljstvo s raskalašenima, zbogom ljudski obziri. Zbogom svijete koji ugađaš i vičeš, zbogom svijete i svi vi slobodnjaci“. (P 142, 1-- 4).

Obraćenje je uvijek tajna suradnje ljudske volje s Božjom milošću i otkriće Božje ljubavi koje postaje pokretač promjena u cijelom životu:

„Pokornica: Hranim se svojim suzama; moji uzdasi su moja zadovoljstva; osjećam živi nemir, popuštam i polažem oružje, našavši u Bogu više draži nego što moje srce ima želja. Kod moga Boga sve oduševljava i opčinja, on je moj divni vladar, ljubezni zaručnik. O, kako sam jadna, što ga već do sada nisam ljubila.

Uzalud se svijet kiti svojim najsjajnijim čarima, uzalud priprema svoja dobra. A ja koja se od njega dijelim, kažem da je škrto srce kojemu Bog nije dovoljan. U tišini, u mojoj povučenosti, sama s Isusom, posjedujem ga skrovito, kušam savršeni mir, kažem mu, ponavljam mu: Moj Bože, samo ti, i ništa više.

Ovaj dobri Pastir me je tražio me je među mojim zabludama, vidio me je, našao, nježno nosio i sveto osvojio. Želim ga ljubiti, vrijeme je. Smijem se šalama koje zbijaju na račun moje promjene. Smijem se prijateljima koji me optužuju da sam luda, dala bih tisuću života da ljubim još žarče. O mala stvorenja, moje srce nije stvoreno za vas, vi ste otpad, pustite me, molim vas, ljubiti moga Boga bez mjere, kušati koliko je sladak.

Grješna pokornica, evo moga imena dan i noć, ja sam radosna i trpim, zatvorena i sretna. Nije li to čudno? To je zato što me ljubav vodi. Marija je moja dobra mMajka kojoj se uvijek utječem kako bih podnijela svoju bijedu, kako bih umirila Boga, moga Oca. Po njoj se nadam da ću uvijek ustrajati. Gora od Magdalene, Isuse, grlim tvoje noge, olakšaj moju muku, slomi moje okove, tvoja ljubav neka me vodi, oprosti, ako te prekomjerno ljubim“. (P 94, 1-10).

Kad se duša nalazi u procesu obraćenja, lako može doživjeti unutarnju sugestiju ili prijekor izvana da je odveć grješna i nedostojna Boga. Svetac je toga duboko svjestan, pa iako poziva na odgovornost, ukazuje na beskrajnu Božju ljubav i milosrđe te odbacuje strogost

[39] Ž. Bezić, *Kršćansko savršenstvo,* Mostar, 1986, str. 396.

koja je bila tipična jansenizmu u vremenu kada je on živio, a temeljila se na krivom poimanju Božje pravde koja je postajala razlogom za strah od Boga i strogost bez milosrđa i ljubavi u duhovnom životu.

Zato svetac pjeva: „Daleko od mene strogi revni pokornici, puni strogosti i gnjeva, pod isprikom ljubavi. Malo octa s mnogo ulja, pridobiva duhove i srca, obraća i najveće grješnike kako vidimo u Evanđelju. O moj Bože, neka mi tvoja milost pomogne kako bih u svemu vršio tvoju volju“ (P 22, 17). Slično u obliku dijaloga uči:

„Farizej: O Pravdo, osvetnice moga Boga svetog i moćnog! Pogledaj ovu grješnicu koja ti se približila i moli te. O veliki Bože, koje li drskosti! Odbaci je odmah!

Isus: Farizeju, ti se čudiš, videći kako postupam. Vidiš li ovu osobu? Dat ću joj sva svoja blaga, oprostit ću joj sve grijehe, jer je mnogo ljubila!

Pokornica: O Isuse, ljubim te, iako gunđaju ovdje na zemlji. Tvoja veličina je uzvišena, a tvoja ljubav prevelika. Ljubim i kažem prokleti oni koji te ne ljube. Što ne bih za tebe učinila, Isuse, moj Spasitelju! Htjela bih biti kao grmljavina, pa reći po cijeloj zemlji da je samo jedno potrebno: Ljubiti Boga svim svojim srcem.“ (P 94, 11 -14).

Montfort skupa je sa svom svetačkom tradicijom je duboko uvjeren da je Marijina majčinska prisutnost i njena zagovorna molitva velika pomoć na putu obraćenja i zalog ustrajnosti. Sv. Ljudevit kao veliki zaljubljenik u Majku Božju i navjestitelj cjelovite poruke Eevanđelja koji se u pismima rado potpisivao kao «nevjerni rob Isusov u Mariji» (Pis 1-15), sam je kušao učinkovitost Marijine prisutnosti u svom životu do te mjere da je uskliknuo: „Ah, zašto ne mogu objaviti čitavome svijetu ovo milosrđe koje si imao prema meni! Zašto da cijeli svijet ne zna da bih ja bez Marije bio već osuđen! Zašto se ne mogu dostojno zahvaliti na tako velikom dobročinstvu“! (MT 66).

Svetac ne propušta progovoriti i o Marijinoj prisutnosti u obraćenju kao i o molitvi krunice kao sigurnom sredstvu da se izmoli vlastito obraćenje, a sve skupa je plod i učinak Marijinog duhovnog majčinstva:

„Poslušaj, jadni grješniče, o Marijinoj dobroti: ona me je obasula dobrima i po njoj imam život, život, život. Moji su grijesi zavrijedili vječnu smrt, pravedno bi bilo da padnem u pakao, bez nje bih bio već izgubljen, bez nje, bez nje, bez nje. Bog je spreman osuditi me, ova nježna Majka ga je toliko molila, toliko molila da je On bio kao primoran pričekati, pričekati, pričekati. Tko će shvatiti koliko je ona dobra, tko će razglasiti njenu dobrotu i njenu darežljivost? Nitko, nitko, nitko. Marija je moj oslonac u mojoj velikoj bijedi. U svim mojim velikim potrebama, ja joj kažem poput djeteta: Majko moja, Majko moja, Majko moja!

Ako me đavao napastuje sa svom svojom svitom, neprestano nju zazivam. Na Marijino ime on bježi, bježi, bježi. Ona me vodi u vječni život jer ja u opasnim koracima odmah skrećem oči prema njoj, prema njoj, prema njoj. Vidjevši da sam puno dužan i uvijek nevjeran, ona sebe čini mojom plaćom, mojim pologom i vjernom naknadom. Vjerna, vjerna, vjerna! Ako trpim neku patnju, ona mi pomaže i podržava me, ako sam na rubu ponora, ona dolazi smiriti oluju, oluju, oluju. Past ću ili sam već pao kad me đavao iskušava, ona dolazi blagog lica i pruža mi svoju moćnu ruku, moćnu, moćnu, moćnu.

Ona mi ulijeva iznad svega duboki mir, ljubav prema svom predragom Sinu, zgražanje i prezir prema svijetu, svijetu, svijetu. Što može potaknuti ovu veliku kraljicu da se brine za siromašnog grješnika? Ljubav njezinog srca nju potiče, potiče, potiče. Ako netko od vas, grješnici, želi rastrgati svoje okove i spriječiti propast neka joj dođe služiti. Neka dođe, neka dođe, neka dođe. Ako moji veliki grijesi i moja velika bijeda nisu zaustavili njezinu dobrotu, neka se i grješnik nada istom tome. Istome, istome, istome. Ako netko želi osjetiti njenu majčinsku blagost neka je žarko nasljeduje i bude postojan. Neka joj uvijek bude vjeran, vjeran, vjeran. Bog sam.“ (P 79).

Molitva sv. krunice zauzima posebno mjesto u životu i nauku sv. Ljudevita. On je duboko uvjeren u učinkovitost te molitve za postizanje obraćenja i ustrajnosti u milosti:

„Vama, grješnici i grješnice, jedan koji je griješio više od vas pruža ovu ružu, crvenu od krvi Kristove, kako biste se njome okitili i spasili. Bezbožnici i nepokajani grješnici stalno viču: Okrunimo se ružama (usp. Mudr 2, 8). I mi pjevamo: Okrunimo se ružama svete krunice. Ali koliko su drugačije njihove crvene ruže od naših! Njihove su ruže sjetilni užici, isprazne časti, prolazna bogatstva koje će brzo uvenuti i istrunuti.

Naše su pak ruže Oče naš i Zdravo Marijo, koje ako su dobro izmoljene i popraćene dobrim djelima pokore, nikada neće uvenuti niti proći. Za sto, za tisuću godina njihova će ljepota i dalje blistati kao danas. Njihove toliko opjevane ruže samo sliče ružama: ustvari one su trnje koje bode uz grižnju savjesti kroz čitav život, koje u trenutku smrti probada uz oplakivanje, koje vječno gori u bijesu i očaju. Ako naše ruže i imaju trnje, to je trnje od Isusa Krista koje on pretvara u ruže. Ako naše ruže bodu, one bodu samo nekoliko trenutaka, jedino zato da bi nas ozdravile od grijeha i da bi nas spasile.

Ako budete vjerno i pobožno molili krunicu sve do svoje smrti, unatoč množine vaših grijeha, vjerujte mi,: primit ćete neuveli vijenac slave (1 Pt 5, 4). Ako se nalazite na rubu ponora ili s jednom nogom u paklu, čak i ako ste prodali dušu đavlu kao kakav vrač ili ste okorjeli i tvrdokorni krivovjernik kao kakav demon, prije ili kasnije ćete se obratiti i spasiti. Samo ako, ponavljam i dobro pripazite na riječi moga savjeta, svakodnevno do smrti pobožno molite svetu krunicu, da biste upoznali istinu, zadobili milost pokajanja i oproštenje svojih grijeha“. (TSK 3 -4).

Poticaj za ulazak u duhovni život dolazi od Boga, ali treba naglasiti da se kod nekih osoba on događa polako i nekako spontano s odrastanjem tako da se kod njih ne može govoriti o određenom trenutku početnog obraćenja. Obično su takve osobe bile odgajane u dobrim kršćanskim obiteljima i od malena su bili odgajani u vjeri pa se ova vrsta vjernika ne nazivaju «obraćenicima». Takav životni put je imao i sv. Ljudevit koji je od malena, još od prvih životnih koraka bio usmjeren na Boga. Pa ipak i kod njih se može govoriti o obraćenju kao činu potpunog opredjeljenja za Boga popraćena sviješću ne vlastite krivnje za grijehe kao kod obraćenika, nego sviješću o vlastitim nesavršenostima i sklonostima na zlo.

A i kod jednih i kod drugih odlučujući korak u duhovnom životu je usvojena svijest o temeljnom opredjeljenju za Boga i svojevoljno prihvaćenje svih obaveza kršćanskog života u zajedništvu sa Crkvom. A to stanje duše je upravo obnova krsnih zavjeta i temeljni životni zaokret prema svetosti, implicitno ili eksplicitno, bilo da se dogodio u procesu ili je stvar jednog trenutka i čina.

Razmisli! Jesam li svijestan dramatičnosti grijeha i njegovih posljedica kao i važnosti svojevoljnog opredjeljenja za Boga? Želim li duhovno rasti i da li se za to molim li se za toi dovoljno i koliko se trudim? Oslanjam li se u tome i na Marijinu majčinsku pomoć po molitvi sv. krunice?

3.1.3. Obnova krsnih zavjeta: početak puta osobnog duhovnog života vjernika

Općenito govoreći, cilj propovijedanja sv. Ljudevita je bilo obraćenje vjernika i iskreno pristajanje uz Isusa po obnovi krsnih zavjeta i uvođenje vjernika u dinamiku otkrivanja duhovnog puta koji vodi od krštenja do euharistijske gozbe. Tako je monfortanska duhovnost već u samim počecima pučka i liturgijska, osobna i crkvena.

Vjernicima koji su sudjelovali u misijama svetac je na kraju predlagao obnovu krsnih zavjeta koja je imala tri bitna elementa: ispovijest vjere, odreknuće od đavla i grijeha i posvetu Mariji.[40] Donosimo tekst koji je za tu prigodu sastavio svetac, tiskao ga i dijelio

[40] U drugom dodatku ovog izdanja donosimo obrazac koji razrađuje sva tri bitna elementa te oni koji se žele i danas posvetiti na takav način to mogu učiniti.

onima koji su obnavljali krsne zavjete, kako bi ga osobno potpisali i sačuvali kao uspomenu i opomenu:

Ugovor saveza s Bogom, zavjeti i obećanja svetog krštenja

1. Čvrsto vjerujem sve istine svetog Evanđelja Isusa Krista.

2. Zauvijek se odričem đavla, svijeta, grijeha i sebe samoga.

3. Uz pomoć Božje milosti, koja mi neće nikada nedostajati, obećajem da ću vjerno opsluživati sve Božje i crkvene zapovijedi, izbjegavajući smrtni grijeh i prigode da ga učinim, između ostalog i loša društva.

4. Potpuno se predajem Isusu Kristu, po Marijinim rukama, kako bih nosio s njime svoj križ sve dane života svoga.

5. Vjerujem da ću ako ostanem vjeran do smrti ovim obećanjima, biti spašen zauvijek, a ako ih iznevjerim da ću vječno propasti.

Uvjeren u to potpisujem ja N.N.
Napisano pred Crkvom u Pontchateau 4. Svibnja 5. 1709.
L. M. di Montfort

Prakse onih koji su obnovili krsne zavjete

1. Svaki dan će moliti malu Gospinu krunicu koja se sastoji od 3 Očenaša i 12 Zdravom Marija.

2. Ispovijedat će se barem svaki mjesec.

3. Kao od kuge bježati će od krčmi, javnih igara, plesova, komedija i drugih spektakala.

4. Svake godine 2. veljače2. obnavljat će zavjete svoga krštenja, molit će ružarij i klanjati se Presvetom sakramentu.

5. S velikom brigom će čuvati križ koji će im biti predan u času obnove krsnih zavjeta skupa s ugovorom.

6. Izbjegavat će ispraznosti, luksuz u odijevanju itd.

7. Svaki dan će moliti 5 Očenaša i 5 Zdravom Marija na čast pet imena koja su sadržana u primljenom križu i na čast pet rana raspetog Isusa Krista koji je njihova glava i uzor.[41]

Iz ugovora se vidi pastoralna skrb sveca koji vjernika pri obnovi krsnih zavjeta želi potaknuti na redoviti sakramentalni i molitveni život te ga potaknuti da bdije u svakodnevnom životu k ako bi se odupro duhu svijeta, sačuvao život milosti te tako osigurao neophodne uvjete za duhovni rast i sazrijevanje.

[41] Sačuvana su dva primjerka ugovora saveza s Bogom. Vidi u *Opere,* Rim, 1990, str 559-601. Sadržaj je gotovo identičan a mi donosimo prvi obrazac.

Osobno svjesno prihvaćanje Isusa Krista i svih zahtjeva kršćanskog života po obnovi krsnih zavjeta i posveta Mariji nije bila samo misionarska praksa sv. Ljudevita, nego je utkano u bit monfortnaske duhovnosti (usp. PP 110). O tome svetac piše i u svom glavnom od svojih djelu *Rasprava o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici Mariji,* u kojoj posvetu razrađuje kao autentičnu školu duhovnosti koja dušu vodi putem sazrijevanja sve do svetosti. Iz Rasprave donosimo prikaz same naravi posvete.

Razmisli! Jesam li obnovio krsne zavjete i posvetio se Mariji kako bi ona vodila moj život? Koliko se trudim sačuvati krsnu milost i duhovno rasti u ljubavi prema Bogu i bližnjemu? Učim li mudrosno se postavljati u situacijama svakodnevnog života izbjegavajući ono što šteti mome duhovnome rastu?

3. 2. Narav posvete Isusu Kristu po Mariji

Za sv. Ljudevita posveta Isusu Kristu po Mariji je u biti savršena obnova krsnih zavjeta. On traži od svakog kršćanina da se potpuno posveti Mariji kako bi potpuno pripadao Isusu Kristu. Marija je jedina bila savršeno vjerna Bogu u svom životu, te je bila i nastavlja biti nositeljica Krista. Monfortanska posveta izravno se nadovezuje na obnovu krsnih zavjeta i svjesnog preuzimanja svih obaveza kršćanskog života te vodi osobu putem odrastanja u vjeri. Marija koja je uvijek bila vjerna Bogu, duši koja joj se posveti pomaže na tom otajstvenom putu. Montfort poručuje:

„Sve naše savršenstvo stoji u ovome: upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti. Zato je, bez sumnje, najsavršenija od svih pobožnosti ona koja nas najsavršenije upriličuje Isusu, s njim nas sjedinjuje i njemu posvećuje. A pošto je Marija od svih stvorova najviše upriličena Isusu, dosljedno i pobožnost prema blaženoj Djevici, svetoj majci našega Gospodina, više od ijedne druge pobožnosti posvećuje i upriličuje dušu Isusu, pa što je neka duša više posvećena Mariji, to će biti više posvećena i Isusu Kristu.

Eto, zato savršena posveta Isusu nije ništa drugo nego savršeno i potpuno posvećenje sama sebe Presvetoj Djevici; a baš tu pobožnost ja naučavam; ili, drugim riječima, ta je posveta savršena obnova zavjeta i obećanja učinjenih na krštenju“ . (PP 120).

Svetac naglašava srž Isusova evanđeoskog najvažnijega poziva i zahtijeva: „Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski“ (Mt 5, 48). Svrha i smisao duhovnog života je Bog sam koji nam se objavljuje u Isusu, a savršenstvo se sastoji upravo u onome što kaže Montfort: „Upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti“ vršenjem volje Božje živeći cjelovitost poruke Evanđelja prema Marijinoj izreci: „Što vam god rekne, učinite“! (Lk 2, 5). Kada se izgubi svijest o tome da je Isus i suobličenje njemu u posluhu vjere iz ljubavi bit kršćanskog savršenstva lako je pasti u zablude i krivovjerja koja je Crkva odbacila.

Tražillo se savršenstvo u tajnom i povlaštenom znanju (gnostitci), u velikim pokorama i mrtvljenjima (flagelansti), u moralnoj strogosti (jansenisti), u krivom poimanju kršćanske slobode koja dopušta moralnu opuštenost jer Bog je ljubav (laksisti), u potpunom pasivnom predanju božanstvu bez potrebne suradnje ljudskog napora (kvijestisti), u isključivo vanjskom djelovanju (amerikanizam). Bit savršenstva se ne sastoji ni u vanjskim pobožnostima, (mogu biti puko nabrajanje), ni u pokorama (ma kako bile velike mogu biti plod traženja samoga sebe), ni posebnim velikim darovima (mogu biti povod oholosti), ni u duhovnoj utjesi (njeno traženje može biti plod čistog sebeljublja), ni u aktivizmu apostolata (iza revnog izvanjskog rada može se skrivati duhovna praznina), niti u nutarnjem i duhovnom životu u općem smislu riječi koji napreduje do savršenstva koje treba postići (ima umjetnika, filozofa, ateista i pripadnika drugih religija s razvijenim nutarnjim životom, a nemaju veze s kršćanstvom).[42]

[42] Ž. Bezić, *cit.dj.* str. 61.

Vjerodostojan kršćanski život je posve usmjeren na Krista, posve prožet njegovom osobom, naukom i milošću. A svetac kada naglašava kristocentričnost posvete, daje i kriterij po kojem bi se razlučio način kako postići cilj kršćanskog života. Marija je najviše sjedinjena s Kristom i duše koje joj se posvete, vodi tim istim putem sjedinjenja.

Kao što smo vidjeli u drugom poglavlju, Marijino mjesto koje je Bog želio i odredio u povijesti spasenja treba biti prepoznato od kršćana i usvojeno u duhovnom životu počevši od krštenja. Montfort u svojim djelima neumorno ponavlja da Marija upućuje na Isusa:

„Ti sam, moj Isuse, živiš i kraljuješ u njoj, savršenije nego u svim anđelima i blaženima. Ah, kad bi ljudi znali slavu i ljubav koju primaš u ovom divnom stvoru, sasvim bi drukčije mislili o tebi i o Mariji. Ona je tako usko s tobom sjedinjena da bi se lakše moglo rastaviti svjetlo od sunca, vrućina od vatre; reći ću i više: lakše bi se mogli rastaviti od tebe svi anđeli i sveci, negoli božanska Marija, jer te ona ljubi žarče i slavi savršenije negoli svi tvoji ostali stvorovi zajedno.“ (PP 63)

„Presveta je Djevica sredstvo kojim se naš Gospodin poslužio da dođe k nama; ona je također sredstvo kojim se je poslužio da dođemo k njemu, jer ona nije kao drugi stvorovi koji bi nas, da im se priljubimo, radije udaljavali od Boga nego približavali k njemu; naprotiv, Marijina je najveća težnja da nas sjedini s Isusom, svojim Sinom, a Sinovljeva je najveća težnja da dođemo k njemu po njegovoj svetoj Majci“. (PP 75))

Razmisli! Je li moj kršćanski život težnja za savršenstvom u Kristu? Kakovo je moje iskustvo Marijine prisutnosti na tom putu?

3. 2.1. Potpuno predanje Mariji i Isusu po Mariji

Svetac poziva vjernika da sve bezrezervno preda i posveti Mariji. Montfort nabrajajući sve ono što posvećujemo, želi naglasiti potpunost predanja Isusu Kristu u Mariji. Danas bismo rekli sve ono što imamo i što jesmo. Mi po posveti stavljamo cijelo naše biće u svim svojim dimenzijama na raspolaganje i službu Bogu.

„Ova, dakle, pobožnost sastoji se u tome da se potpuno predamo Presvetoj Djevici, da tako budemo po njoj potpuno Isusovi. Imamo njoj pokloniti: 1.svoje tijelo sa svim njegovim osjetilima i udovima; 2. svoju dušu sa svim njezinim moćima; 3. sva izvanjska dobra, takozvana dobra sreće, sadašnja i buduća; 4. svoja unutarnja i duhovna dobra, a ta su naše zasluge, krjeposti i naša dobra djela, prošla, sadašnja i buduća; u jednu riječ, sve što imamo u redu naravi i u redu milosti, i što bismo mogli u buduće imati u redu naravi, milosti i slave, i to bez ikakva ograničenja, ne izuzevši ni jedne banice, ni dlake, ni najmanjega dobra djela, i to za svu vječnost. Pače, ne smijemo tražiti nikakve druge nagrade za taj naš dar i službu, niti joj se nadati, do jedine časti što pripadamo Isusu po Mariji i u Mariji, sve kad ova ljubezna gospodarica ne bi bila, kao što jest vazda, najvelikodušnija i najzahvalnija od svih stvorova.

Ovdje treba napomenuti da u dobrim djelima koja činimo imaju dvije stvari: naknada i zasluga, to jest naknadna ili isprosna vrijednost i zaslužna vrijednost. Naknadna ili isprosna vrijednost nekoga dobrog djela jest sami dobri čin, ukoliko njime zadovoljavamo kazni za grijehe ili postižemo koju novu milost; a zaslužna vrijednost, ili zasluga, jest dobri čin ukoliko zaslužuje milost i vječnu slavu.

Mi, eto, ovom posvetom poklanjamo Presvetoj Djevici svu naknadnu ili isprosnu i zaslužnu vrijednost svojih dobrih djela; drugim riječima: dajemo joj naknade i zasluge svih svojih dobrih djela. Dajemo joj svoje zasluge, svoje milosti i svoje krjeposti, ne da ih podijeli drugima (jer su naše zasluge, milosti i krjeposti, pravo govoreći, neotuđive; jedini je Isus Krist, postavši našom jamčevinom kod Oca, mogao nama podijeliti svoje zasluge), nego da nam ih ona sačuva, umnoži i uljepša, kako ćemo to poslije rastumačiti; no svoje joj naknade dajemo da ih udijeli komu joj je drago i na veću slavu Božju.

Iz toga slijedi: 1.Ovom pobožnošću dajemo Isusu na najsavršeniji način, naime preko Marijinih ruku, sve što mu možemo dati, i to mnogo više nego po drugim pobožnostima, u kojima mu dajemo ili dio svoga vremena, ili dio svojih dobrih djela, ili dio svojih naknada i mrtvljenja. Ovom smo pak pobožnošću dali i posvetili sve, pa i samo pravo da raspolažemo svojim nutarnjim dobrima i naknadama što ih od dana do dana zadobivamo dobrim djelima; takva što ne čini se ni u jednom od redova. Redovnici daju Bogu dobra sreće zavjetom siromaštva, tjelesna dobra zavjetom čistoće, svoju volju zavjetom posluha, a katkada i tjelesnu slobodu zavjetom klauzure; ali ne daju Bogu slobodu ili svoje naravno pravo raspolaganja vrijednošću svojih dobrih djela, niti se lišavaju, ukoliko je to moguće, onoga što kršćanin ima najskuplje i najdragocjenije, to jest vlastitih zasluga i vlastitih naknada". (PP 121-123).

Montfort s odlučnošću koja je tipična za svece, želi voditi dušu prema vrhuncu evanđeoskih zahtijeva, potpunom i bezrezervnom darivanju samoga sebe kao odgovor na Kristovu ljubav. Svetac naglašava duh posvete Mariji kao duh najvećeg duhovnog siromaštva jer se vjernik lišava svega, pa i onoga što je moliteljima najdraže, duhovnih dobara. Posveta je put veće ljubavi, većeg predanja, većeg osobnog osiromašenja pa i većih plodova i milosti. Osoba koja se posvećuje je pozvana sve predati bez ikakvih osobnih zahtijeva osim svijesti da pripada potpuno Isusu po Mariji.[43]

S naše stane ona znači potpuno predanje cijeloga bića, sa svim što jesmo, posjedujemo u materijalnom i duhovnom smislu. Nekada se na duhovnom putu može javiti navezanost na duhovna dobra i baš ta neprimjetna navezanost priječi rast u čistoj ljubavi prema Isusu Kristu. Posveta koju uči sv. Ljudevit je svjestan slobodan, čin ljubavi po kojem se vjernik potpuno predaje i svojevoljno osiromašuje pred Bogom u Mariji i po Mariji. To je potpuna i trajna spremnost vršenja volje Božje. Na potpuno predanje Mariji iz ljubavi, kako nas Montfort uči, Marija sa svoje strane odgovara većom ljubavlju uvodeći osobu koja joj se posvećuje u svoj jedinstven i nedostižan odnos s Presvetim Trojstvom bdijući i majčinski se brineći za duhovni put spasenja osobe koja joj se predaje.

Sveti Ljudevit je svjestan da bi mogao teološki biti krivo shvaćen zato objašnjava bitnu razliku kada govori o posveti Isusu i Mariji. Posveta, kao zadnji cilj može imati samo božansku osobu Isusa Krista. Svetac sam precizira svoju misao kada koristi pojam posvete ili kada koristi pojam ropstva kako bi izrazio školu duhovnosti koju naučava. Svako vjerodostojno tumačenje posvete kako je naučava Montfort, mora biti onakvim kako ga on naučava i naziva: Posveta Isusu Kristu po Mariji ili sveto ropstvo ljubavi Isusu Kristu u Mariji.

„Posvećujući se Presvetoj Djevici mi se, ujedno, posvećujemo i Isusu Kristu: Presvetoj Djevici kao savršenu sredstvu koje je Isus odabrao da se sjedini s nama i nas sjedini sa sobom; a našemu Gospodinu kao svome konačnom cilju, kojemu dugujemo sve što jesmo, jer je on naš Otkupitelj i naš Bog." (PP 125)

„Živimo u ponosnu vijeku, u kojemu ima velik broj nadutih mudraca, koji imaju vazda nešto prigovoriti najtemeljitijim i najsolidnijim pobožnim vježbama. Da im, dakle, ne dam prigode nepotrebnih kritika, mislim da je bolje reći "sužanjstvo Isusu Kristu u Mariji" i nazvati se radije "sužanj Isusov" nego li "sužanj Marijin". U tom slučaju nazivamo ovu pobožnost radije prema njezinoj konačnoj svrsi, a to je Isus Krist, nego prema putu i sredstvu po kojima stižemo k toj svrsi, to jest prema Mariji; premda možemo sasvim dobro i mirno upotrebljavati i jedan i drugi naziv, kako i ja radim." (PP 245)

Razmisli! Posveta nije samo čin, ona treba postati i stil življenja vjere u svakodnevnici. Predajem li i posvećujem li svakodnevno Isusu po Mariji Da li sav svoj život,

[43] A. Bossard, *Seguire Gesù Cristo con Maria, manuale di spiritualità monfortana,* Rim, 2001., str. 87-94.

uključujući i sve molitve, milosti i darove?, svakodnevno predajem i posvećujem Isusu po Mariji? Probaj uvidjeti glavne poteškoće na koje nailaziš prakticirajući posvetu?

3.2.2. Savršena obnova krsnih zavjeta

„I već sam rekao da ovu pobožnost možemo dobro nazvati savršenom obnovom krsnih zavjeta ili obećanja. Zbilja je svaki kršćanin prije krštenja bio sužanj Sotone, kojemu je pripadao, ali se na svome krštenju, na svoja usta ili preko kuma ili kume, svečano odrekao Sotone, njegovih raskošja i njegovih djela, te je uzeo Isusa za svoga gospodara i vrhovnog gospodina, da bude ovisan o njemu kao sužanj ljubavi. A upravo to činimo u ovoj našoj pobožnosti: odričemo se đavla, svijeta, grijeha i samih sebe, kako je to izrečeno u obrascu posvete i potpuno se dajemo preko Marijinih ruku.

Dapače, činimo i nešto više, jer na krštenju govorimo redovito na tuđa usta, naime kuma i kume, i dajemo se Isusu samo preko skrbnika; dok se u ovoj pobožnosti dajemo sami po sebi, od svoje volje i s potpunim razumijevanjem onoga što radimo. - Na svetom krštenju ne darivamo se Isusu preko Marijinih ruku, bar ne izričito, niti mu dajemo vrijednost svojih dobrih djela; stoga iza krštenja ostajemo potpuno slobodni namijeniti tu vrijednost komu hoćemo, ili je zadržati za se. U ovoj se pobožnosti, naprotiv, izričito dajemo Isusu preko Marijinih ruku, te mu posvećujemo vrijednost svih djela. Ljudi se zavjetuju na svetom krštenju, - veli Sv. Toma, - da se odriču đavla i njegova raskošja. Taj je zavjet najviši i najneophodniji, o kome kaže sv. Augustin: Krštenje je naš najveći zavjet, kojim se zavjetujemo da ćemo ostati u Kristu. I to isto tvrde crkveni pravnici: Poglavit je zavjet onaj koji zavjetujemo na krštenju. Međutim, tko vrši taj veliki zavjet? Tko vjerno drži obećanja svetoga krštenja? Ne iznevjeruju li se gotovo svi kršćani obećanju što su ga zadali Isusu na svome krštenju? A odakle može doći ovaj opći nered, ako ne odatle što živimo smetnuvši s pameti obećanja i obveze svetoga krštenja i što gotovo nitko ne potvrđuje sam po sebi savezni ugovor koji smo nekoć sklopili s Bogom preko kuma ili kume“? (PP 126-127)

Po jednoj dubokoj svetačkoj intuiciji, Montfort, vidi posvetu Isusu Kristu po Mariji usko povezanu s krštenjem. Po krštenju ulazimo u dioništvo života Isusa Krista, postajemo sinovi Očevi po Sinu u Duhu Svetome te postajemo članovi Crkve. To je temeljna i bitna posveta kršćanina. Po krštenju nam je darovano posvećenje i novi život u Bog. Ali na taj Božji dar je potrebno odgovoriti i slobodno ga prihvatiti da bi rastao po mjeri dara Božje milosti i naše vjerne suradnje.

Sažimajući svečevu misao o naravi posvete možemo pronaći tri glavana razloga zašto on posvetu naziva „savršenom obnovom krsnih zavjeta“. Prvi je taj da vjernik osobno i svjesno obnavlja zavjete i opredjeljuje se za kršćanski život što je neophodan uvjet svakog autentičnog duhovnog puta. Dok se kod krštenja koje se obično u vrijeme u kome je živio svetac, kao uglavnom i danas, obavljalo u djetinjstvu kada se dijete krsti na ispovijed vjere i obavezu odgoja u vjeri u njegovo ime ispovijedaju roditelji i kumovi.

Drugi razlog je taj što se po posveti predaju Isusu po Mariji sve vrijednosti dobrih dijela, to jest vlastite zasluge na duhovnome putu dok se kod krštenja to ne događa. Na taj način vjernik koji se posveti lišava, se zaslužne vrijednosti vlastitih molitava i dobrih djela što je duhovnim osobama često svjesno ili nesvjesno naglašeno važna stvar. Tako da monfortanska posveta vodi dušu putem većeg duhovnog siromaštva bez da duša zbog toga trpi štetu na vlastitome duhovome putu. I treći razlog je taj što se po posveti vjernik izričito daruje Isusu po Mariji dok se to kod krštenja ne događa (usp. PP 126).[44]

Marija, koja je uvijek ostala vjerna Bogu, onima koji se njoj posvećuju, svojom majčinskom ljubavlju pomaže na putu njihove vjernosti Bogu. Kako nas i veliki papa uči:

[44] Za cjeloviti studijski prikaz posvete vidi P. Gaffney, *Consacrazione,* u DSM str. 396 – 440.

„ Kako bismo mogli živjeti naše krštenje, a da ne kontempliramo Mariju, blagoslovljenu među svim ženama, koja je do te mjere prihvatila dar Božji? Krist nam je nju dao za Majku. Dao je nju za Majku cijeloj Crkvi. Ona nam pokazuje život. Još više ona nas zagovara. Svaki katolik njoj spontano povjerava svoje molitve i njoj se posvećuje da bi se bolje posvetio Bogu." (papa Ivan Pavao II., 1. Lipnja 6. 1980.).

A da se vremena mijenjaju i bit problema ostaje isti potvrđuju nam i slijedeći citati iz učiteljstva dvaju papa našeg vremena: „Činjenici da smo primili sveto krštenje treba ponovno dati svu važnost." (papa Pavao VI., 6. Kolovoza 8.1964.) „Ne postoji nego samo jedan problem, taj naše vjernosti savezu sa vječnom Mudrošću, koji je izvor istinske kulture, to jest ljudskog napretka, i onaj vjernosti našem krštenju u ime Oca, Sina i Duha Svetoga." (papa Ivan Pavao II., 1. Lipnja 6.1980.).

Montfort je imao veliku i originalnu intuiciju da poveže pobožnost i posvetu Mariji s krštenjem dokazujući taj odnos. Posveta Isusu Kristu po Mariji, kako ju naučava svetac, je poziv kršćaninu da postane svjestan svoga identiteta što podrazumijeva potrebu dubljeg upoznavanja Isusa Krista te spoznaje da po krštenju pripada Kristu i Crkvi kao i potrebu svjesnog opredjeljenja za Krista obnovom krsnih zavjeta, odričući se grijeha, đavla i svega što je protivno kršćanskom životu s predanjem samoga sebe Mariji kako bi vjerno živio kršćanski život. Teološki ili iskustveno i praktično, Montfort je postavio uistinu prve temelje za autentičan kršćanski život.

Na ovaj način Montfort ukazuje na put svetosti, obnove krsnih zavjeta po Mariji, koji je prikladan svim kršćanima. Uistinu bilo je kršćana, a ima ih i danas svih staleža i zanimanja koji su živjeli i žive monfortansku duhovnost posvete od pape Ivana Pavla II. do, kardinala, biskupa, svećenika redovnika, redovnica i laika svih zanimanja. Posveta koju Montfort uči je put obnove i sazrijevanja krsnog posvećenja po Mariji.

Razmisli! Živim li svjesno kršćansku vjeru u osobnom odnosu s Bogom? Shvaćam li što znači predavati Mariji vrijednost svojim molitava i dobrih djela? Vježbam li se vjerno u prakticiranju tog predanja?

3.2.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji ili sveto ropstvo ljubavi; upotreba različitih pojmova da bi se izrazila ista duhovna stvarnost

Sv. Ljudevit u svojim spisima koristi različite pojmove kako bi izrazio nauk duhovnog života potpunog predanje samoga sebe i svojevoljne ovisnosti o Bogu. Najčešći i najpoznatiji pojmovi, ali ne jedini koje koristi, su posveta i sveto ropstvo ljubavi. Poglavito ovaj posljednji pojam je u povijesti interpretacije monfortanske duhovnosti često krivo naglašavan - samo kao određena marijanska pobožnost. U djelima sv. Ljudevita sveto ropstvo ljubavi skupa sa svim drugim pojmovima koje svetac koristi ima bitno drugačije značenje.

Prije svega nabrojit ćemo najčešće pojmove kojima Montfort izražava put duhovnog života kojim želi voditi vjernika: „savršena obnova krsnih obećanja" (PP 120); „predanje svetoj Djevici" (MT 31); „savršena posveta Isusu Kristu" (PP 120); „sveto ropstvo Mariji i Isusu po Mariji" (MT 44); „potpuno se darovati Isusu po Marijinim rukama" (MT 35), „sužanjstvo Isusu Kristu po Mariji" (PP 245); „stablo života" (MT 70-78); „posveta samoga sebe Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti po Marnijim rukama" (LJVM 223).

Kao što vidimo svetac koristi različite pojmove koji se međusobno upotpunjuju. Još u prvim stoljećima biblijski grčki pojam dulos (rob, sluga) na zapadu, s prijevodom Vulgate se prenosi kao servus kojim se u latinskom svijetu označavalo i antičko ropstvo u socijalnom smislu riječi. Tako se Mariji u Lk 1, 38, pripisuje pojam službenice ili ropkinje Gospodnje. A sv. Pavao potiče kršćane da nasljeduju Krista koji je „uzeo oblik sluge (roba)" (Fil 2, 7). Osim pojma servus u X. stoljeću u latinskom se za ropstvo počinje koristiti i pojam sclavus. Ta dva

pojma se obično prevode kao sužanjstvo s naglaskom na služenje i ropstvo. U duhovnom smislu pojam označava našu potpunu ovisnost o Bogu i priznavanje Kristova gospodstva nad nama.

Pojam ropstvo se u duhovnosti pojavio u Španjolskoj u XVI. stoljeću, a poziva se na biblijske korijene.[45] Tako, na primjer, sv. Ignacije Loyolski u Duhovnim vježbama sebe naziva nedostojnim robom Marije, Josipa i djeteta Isusa. Časna sestra franjevka od Bezgrješnog Začeća, Ines Bautista de San Pablo je u samostanu sv. Uršule u Henaresu osnovala prvu bratovštinu ropstva Majci Božjoj. Bratovštine te vrste su se brzo širile u Španjolskoj, Njemačkoj, Luksemburgu, Poljskoj, Italiji i Francuskoj. U bratovštinama se bio ustalio običaj nošenja lančića kao znaka ropstva. Pape su više puta intervenirale potičući da se krivo ne bi shvatio pojam ropstva kao i neke prakse bratovština, ali ni na koji način nisu osuđivali niti pobožnost ropstva niti korištenje samog pojma u duhovnom značenju.

Sv. Ljudevit pronalazi nauk svetog ropstva ljubavi u Francuskoj školi duhovnosti i to posebno kod kardinala de Berulla i Boudona koje izričito citira u svojim bilješkama. Iako svetac poznaje i djelomično koristi izvore, on s bitno drugačijim naglascima govori o svetom ropstvu ljubavi do te mjere da o tome govori kao o duhovnoj tajni: „Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj“. (MT 1). Montfort koristi pobožnu praksu svetog ropstva svoga vremena u Raspravi joj daje, dobre teološke temelje s potrebnim objašnjenjima te umjerenošću u vanjskim oblicima pobožnosti.

Za sveca su Isus i Marija prvi uzori svetog ropstva ljubavi po potpunom darivanju Bogu i spremnoj podložnosti. Za Montforta sveto ropstvo ljubavi je biblijski i sakrmantalno utemeljeno na krštenju.

„Ništa u životu ne dovodi čovjeka u veće vlasništvo drugoga negoli ropstvo; jednako, u kršćanskom životu nema ništa što bi nas učinilo potpunijom svojinom Isusa Krista i njegove presvete Majke negoli dragovoljno ropstvo, po primjeru samoga Isusa Krista, koji je za našu ljubav uzeo obličje roba (usp. Fil 2, 7), i svete Djevice koja se je nazvala službenicom i ropkinjom Gospodnjom (usp. Lk 1, 38). Apostol se s ponosom naziva *servus Christi* (usp. Rim 1, 1; Gal 1, 10). I kršćani su više puta u Svetom pismu nazvani *servi Christi* (usp. 1 Kor 7, 22); a riječ *servus*, kako je ispravno opazio jedan veliki čovjek, nekada je značila rob, jer još nije bilo slugu u današnjem smislu, jer su gospodarima služili samo robovi ili slobodnjaci: zato se je Katekizam Svetoga tridentinskog sabora, da ukloni od nas svaku sumnju kao da ne bismo bili robovi Isusa Krista, izrazio jasnim izrazom, nazivajući nas *mancipia Christi*, Kristovi robovi. Kad je tomu tako:

„Ja kažem da moramo pripadati Isusu Kristu i služiti mu ne samo kao sluge najamnici, nego kao dragovoljni robovi, koji se iz velike ljubavi daruju i posvećuju njegovoj službi u svojstvu robova, radi same časti što njemu pripadaju. Prije krštenja bili smo robovi đavla; krštenje nas je učinilo Isusovim robovima: prema tome su kršćani nužno ili robovi đavla ili robovi Isusovi.“ (PP 72-73).

Po krštenju mi smo postali posinjena djeca Božja, i udovi otajstvenoga Tijela Isusa Krista. Ta potpuna zavisnost i slobodno pristajanje uz Isusu daje nam snagu da “donesemo plod”, to jest da duhovno rastemo do punine kršćanske zrelosti. Mnogi danas ne prihvaćaju pojam “roba”. U biti se radi o potpunoj pripadnosti Isusu Kristu po krštenju te o slobodnoj i osobnoj obnovi tih krsnih zavjeta u zavisnosti od Marije. Znači u pojam roba je uključena vlastita sloboda koje se predaje Isusu. Točna formula koju koristi Montfort jest ropstvo ljubavi “rob Isus Kristu u Mariji”.

Valja napomenuti da je pojam ropstva prisutan u duhovnoj terminologiji i u današnje vrijeme. Kardinal Wyszynski, 3. svibnja 1966., prigodom tisućite godišnjice krštenja Poljske, posvećujući cijeli narod Mariji Kraljici Poljske, koristi pojam ropstva.

[45] Th. Koehler, *Schiavitù d amore*, str. 1553- 1563, u DSM, Edizioni Monfortane, Rim, 2005.

Papa Ivan Pavao II., koji je osobno živio monfortansku duhovnost, obnavljajući tu posvetu, 4. lipnja 1979., koristi isti pojam roba ljubavi naglašavajući da se radi o potpunom i slobodnom predanju Isusu Kristu po Mariji. U tom smislu ropstvo (nesloboda) označava puninu slobode koje se u ljubavi i zbog ljubavi prema Isusu potpuno predaje i posvećuje.

Papa kaže: „Poznato je da Montfort naučava pobožnost prema Majci Božjoj koju definira kao jednu vrstu ropstva. Taj pojam može smetati našim suvremenicima. Što se mene tiče nemam nikakvih poteškoća s time. Radi se o jednoj vrsti paradoksa koji se često nalazi u Evanđelju, jer riječi sveto ropstvo ljubavi znače da ne možemo bolje koristiti našu slobodu, to je najveći dar koji nam je Bog darovao. Jer sloboda se mjeri po mjeri ljubavi za koju smo spremni.“[46]

Isus i Marija su primjeri ropstva ljubavi koje mi moramo nasljedovati. Radi se o potpuno slobodnoj pripadnosti Bogu i našoj zavisnosti od Boga u ljubavi. U biti ropstvo ljubavi je izraz najveće slobode i ljubavi jer mi svojevoljno predajemo i posvećujemo svoju slobodu Bogu. Isus je uzeo lik sluge i u svemu je izvršio volju Očevu. Marija je samu sebe nazvala službenicom Gospodnjom potpuno podložna Božjoj riječi. Da bismo i mi bili potpuno poslušni Bogu u ljubavi, svojevoljni robovi ljubavi Isusa Krista, trebamo postati Marijini robovi, to jest trebamo slušati nju u svemu, uzeti nju kao primjer i prepustiti se njenom vodstvu. Sa svoje strane Marija će nas bolje i savršenije nego bilo tko drugi povesti putem potpunog vršenja volje Božje u svakom trenutku našeg života. To je put svetosti i posvete koju uči Montfort, to je značenje ropstva ljubavi.

Sveto ropstvo uistinu zaživljeno postaje istinsko oslobađanje slobode u ljubavi i služenju Bogu: „Ova pobožnost čini dušu uistinu slobodnom u smislu slobode djece Božje. Budući da se mi iz ljubavi prema Mariji predajemo dragovoljno u ropstvo, ova draga Gospodarica, iz zahvalnosti, širi i veseli srce te čini da hodamo divovskim koracima na putu Božjih zapovijedi. Ona uklanja dosadu, žalost i skrupule“ (MT 41).

Što se tiče same upotrebe različitih pojmova, sv. Ljudevit je u tome imao veliku slobodu te ih je naizmjence koristio. Tako, na primjer, u djelu *Ljubav vječne Mudrosti* u broju 223 sam svetac stavlja naslov *Posveta samoga sebe Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti po Marnijim rukama*, a u samoj molitvi koristi pojam ropstva ljubavi. U središnjem dijelu *Rasprave*, kada želi govoriti o novostima u pobožnosti koju on naučava, prije broja 120 velikim slovima stavlja naslov *Savršena posveta Isusu Kristu*. A u *Ugovoru saveza s Bogom* što ga je dijelio narodu nakon misija, vjerojatno svjestan da ropstvo i posveta kao pojmovi mogu samo zbuniti prosti puk, pojednostavljuje svoj nauk i opisuje ga riječima: „Potpuno se predajem Isusu Kristu po Marijinim rukama, kako bih nosio s njime moj križ sve dane svoga života.“

Iz navedenog se vidi da je sv. Ljudevit naizmjenično koristio posvetu i sveto ropstvo ljubavi da izrazi istu duhovnu stvarnost, a koristio je i pastoralnu mudrost krajnjeg pojednostavljenja. I danas se u duhovnoj terminologiji mogu koristiti pojmovi posvete i svetog ropstva ljubavi,[47] a mi ćemo u knjizi koristiti pojam posveta jer se on više koristi u interpretaciji monfortanske duhovnosti, a ušao je i u službenu upotrebu učiteljstvu Crkve.[48]

---

[46] A. Fossard, *Non abbiate paura, dialogo con Giovanni Paolo II.,* Rusconi 1983., str. 158.

[47] Neki duhovi autori u znanstvenim člancima o monfortanskoj duhovnosti i danas koriste više pojam svetog ropstva ljubavi dokazujući njegovu opravdanost. Dosta je konzultirati E. Riche, *La pedagogie de saintete de s. Louis de Montfor,* Pariz. 2003. a na poseban način doktorsku disertaciju E. Riche, *Suivre Jesus avec Marie,* 2005., te F.M Lethel, *L' Amur de Jesus – Christi en Marie,* Rim, 2002.

[48] Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji:* «Glede pobožne prakse »posvete Mariji« nimalo nisu rijetki izražaji poštovanja rimskih papa, a poznati su i obrasci koje su oni javno molili. Veoma poznati učitelj duhovnosti koja podupire takvu praksu jest sveti Ljudevit Maria Grignon Montforski, »koji je kršćanima predlagao posvetu Kristu po Marijinim rukama kao učinkovito sredstvo

Razmisli! Pojmom posveta ili sveto ropstvo ljubavi Montfort u biti želi izraziti potpuno svojevljnu ovisnost i pripadnost Isusu po Mariji. Pristaješ li svjesno na to u svome životu? Koji ti je od dvaju pojmova bliži i prihvatljiviji?

3.3. Temeljna dinamika[49] odgoja na putu rasta u monfortanskoj duhovnosti

Sve duhovnosti u skladu sa Svetim pismom, tradicijom i naučiteljstvom Crkve daju veliku važnost načinu i dinamici duhovnog rasta vjernika koji prigrle pojedinu duhovnost. U sklopu jedne i jedinstvene katoličke crkvene duhovnosti na sličan način, ali s različitim naglascima slikama i simbolima, opisuju duhovni rast vjernika. Sv. Ljudevit koristi više slika i usporedbi kada o tome govori. Ipak put[50] je slika koja se najčešće susreće u njegovim djelima i dobro ocrtava tu duhovnu stvarnost, a u skladu je i s osobnim iskustvom sveca koji je kao pučki misionar propješačio veliki dio Francuske i Europe naviještajući Evanđelje. Montfort je svetac koji je život milosti, što ga je doveo do vrhunaca mistike, proživio ne u ćeliji samostana nego na putovima Francuske.

Za Montforta: „Ova je pobožnost lagan, kratak, savršen i siguran put da dođemo do sjedinjenja s našim Gospodinom, u čemu je bit kršćanske savršenosti. Ovo je lagan put; probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njem nas nikakva zapreka ne priječi doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtne muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje. A Marijinim putem idemo ugodnije“ (PP 152).

U monfortanskoj duhovnosti mogu se pronaći svi bitni elementi puta duhovnog rasta vjernika. P. E. Riche ih je sustavno izložio naglašavajući da se radi o duhovnoj dinamici koja sadrži: svetost kao cilj duhovnog života shvaćena kao životni plan, težnja usmjerena prema tom cilju, nutarnja i vanjska sredstva da se postigne cilj i vrijeme ostvarenja.

3.3.1. Svetost kao cilj monfortanske duhovnosti i ljubav kao savršenstvo kršćanskog života

Montfort naglašava da je cilj kojemu želi voditi vjernika svetost. Ne zadovoljava se prosječnim, neophodnim, minimumom. Kao i drugi sveci, prvo je sam herojski velikodušno živio vjeru, a onda kao duhovni otac i vođa vjeran Kristu i Evanđelju sve kršćane poziva na taj isti put. Njegov život i njegovi spisi imaju cilj potaknuti i voditi vjernika putem duhovnog savršenstva do svetosti. U tome sv. Ljudevit, kao rijetko koji duhovni pisac, prethodi nauku Drugog vatikanskog koncila (GS 39-43) i naglašava opći poziv na svetost:

„Dušo, živa sliko Božja, otkupljena dragocjenom krvlju Isusa Krista, Gospodin tvoj želi da u ovom životu postaneš sveta kao on, a u drugom slavna kao on! Posve je sigurno da je

za vjerno življenje krsnih obećanja«. br. 204, Zagreb, 2003.

[49]Pod pojmom dinamike podrazumijevamo duhovno iskustvo koje vjernik proživljava tijekom vremena s različitim nutarnjim stanjima koja prolaze kroz periode sve dubljeg usvajanja na putu sazrijevanja i rasta.

[50] U ovom i slijedećim poglavljima iz bližeg slijedimo studije p. E. Riche, *La pedagogie de saintete de s. Louis de Montfor,* Pariz, 2003. F.M Lethel, *L Amur de Jesus – Christi en Marie,* Rim, 2002. A na poseban način E. Riche, *Suivre Jesus avec Marie,* 2005., str. 207-321. Ovi autori su znanstveno dokazali postojanje dinamike puta svetosti i stupnjeve rasta u monofortanskoj duhovnosti, ali daju samo okvirni pregled dok mnoge elemente nutarnje dinamike stupnjeva rasta koji su prisutne u djelima sveca, u sklopu tog okvirnog viđenja nisu naglasili. Koristeći se njihovim studijima mi ćemo ih iznijeti na vidjelo opisujući pobliže putove čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja.

tvoj poziv postići svetost Božju. Tome moraju smjerati sve tvoje misli, sve tvoje riječi, svi tvoji čini, sve tvoje pokore i sva tvoja nastojanja u životu; inače se protiviš Bogu, jer ne činiš ono za što te je stvorio i radi čega te uzdržava. Oh, divnoga li djela! Prah se pretvara u svjetlo, blato u čistoću, grijeh u svetost, stvor u Stvoritelja i čovjek u Boga! Oh, divnoga li djela! – ponavljam, ali to je djelo tako teško u samome sebi i nemoguće samoj naravi. Jedini ga Bog može proizvesti svojom milošću, i to milošću obilnom, izvanrednom. Stvaranje čitavog svemira nije tako veliko remek-djelo kao to“ (MT 3).

Iz teksta je jasno da je za Montforta svetost teologalna kategorija, to jest povezana s našim odnosom s Bogom, sjedinjenjem i preobraženjem duše u Isusa Krista jer kada svetac govori o pozivu na svetost, ne ostaje neodređen nego ukazuje i na samu njenu bit: „Ova je pobožnost lagan, kratak, savršen i siguran put da dođemo do sjedinjenja s našim Gospodinom, u čemu je bit kršćanskog savršenostva2 (PP 152).

A u konkretnom svakodnevnom životu svetac vidi sve naše čine i djela usmjerene na postizanje svetosti. Bez ucjepljenja u praksu svakodnevnice, općeniti poziv na svetost ostaje bez korijena na kojemu bi mogao izrasti plod. Montfort to poručuje kada govori o življenju posvete, uvjerava o potrebi: „da se njome poslužiš da postaneš sveta i nebeska, jer je ova tajna samo toliko velika koliko se koja duša njome okoristi. Pazi da ne ostaneš skrštenih ruku, besposlena, jer bi ti moja tajna mogla postati otrov i biti na propast. I u onoj mjeri, kojom se budeš njome služila u običnim poslovima svoga života, upoznat ćeš njezinu vrijednost i izvrsnost“ (MT 1).

Dakle, po krštenju svetost darovana kao poziv i bitno posvećenje u vjerniku mora zaživjeti, mora postati odgovor i u konkretnom životu i proživljena svetost. Za kršćane svetost je najviša vrednota koja nadopunja i usavršuje sve druge ljudske i duhovne vrijednosti i krjeposti. Svetost svjedoči o Božjoj prisutnosti u nama koja preobražava, usavršuje i usrećuje privlačeći ljude Bogu. Mi u vjerovanju ispovijedamo: „vjerujem u općinstvo svetih“. Dakle, svaka svetost je crkvena, eklezijalna, ostvaruje se živeći u Crkvi i za izgradnju same Crkve. Ne postoji privatna svetost. Ona je uvijek osobna u zajednici vjernika i za izgradnju Crkve. Slijedeći klasični nauk katoličke duhovnosti koji biblijske temelje pronalazi u hvalospjevu ljubavi apostola Pavla (1 Kor 13), teološki ga je možda najjasnije izrazio sv. Toma Akvniski: „Savršenstvo kršćanskog života se na poseban način sastoji u ljubavi“[51], Montfort naglašava ljubav kao bit kršćanskog života i svetosti. Taj nauk je potvrdio i Drugi vatikanski koncil: „Jer ljubav je kao veza savršenstva i izvršenje zakona, upravlja svim sredstvima posvećenja, daje im oblik i dovodi ih do savršenstva“ (LG 42). U pjesmi *Izvrsnost ljubavi* u kojoj kao da sama ljubav progovara u prvom licu, svetac uči:

„Ja sam kraljevska krjepost, ili bolje, božanstvenost, prva teologalna krjepost koja se zove ljubav. Ja sama činim da se Boga ljubi čisto, a Bogu za ljubav svoga bližnjega kao sebe samoga. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene, ja u svojoj ovlasti imam sva dobra i Bog sam sluša moj zakon. Zakon od mene dobiva život, on u meni doseže cilj, bez mene se ništa ne posvećuje, bez mene svaka krjepost vene. Činim sve krjeposti ugodnima, njihov sam ljubavni žalac, po mojoj gorućoj snazi i najteži tereti lete u nebo. Bez mene je život beskoristan, čovjek je bez milosti i krjeposti, uzalud se u Evanđelje vjeruje, i najveće srce je poraženo“ (P 5, 1-2, 5-6, 8).

Sv. Ljudevit uči o posveti Majci Božjoj kao o jednom od povlaštenih sredstava da se postigne ta savršenu ljubav bez koje kršćanski život nema svoju vjerodostojnost: „Kao o prečacu bez pogibelji, kao o neokaljanu putu bez nesavršenosti i kao o čudesnoj tajni da tebe Isuse, nađemo i savršeno uzljubimo“ (PP 64).

Montfort jasno iznosi na vidjelo ulogu koju je Bog odredio za Mariju na putu vjere. Kao prvo motri uzajamnu ljubav Isusa i Marije: „Ah, kad bi ljudi znali slavu i ljubav koju

[51] ST; II – II, q. 184. 1.

primaš u ovom divnom stvoru, sasvim bi drukčije mislili o tebi i o Mariji“ (PP 63), a zatim pobožnost Mariji kao darovano sredstvo da dođu do istinske ljubavi: „Kako biste ljubili Isusa dan i noć tajna je u ljubavi prema Mariji. Ona je majka i požar lijepe i savršene ljubavi“ (P 5, 38).

Razmisli! Jesam li svjestan da Bog i mene poziva na svetost? Koje su za mene glavne prepreke na tom putu? Da li živeći vjeru s vremenom rasteš u ljubavi prema Bogu i bližnjemu?

3.3.2. Težnja usmjerena prema svetosti te božanska milost i ljudska djela kao sredstva da se ona postigne

Svetac je svjestan da je za rast u duhovnom životu potrebna želja i usredotočenost na svetost kao cilj duhovnog sazrijevanja. Ono podrazumijeva rast u svim ljudskim vrlinama te moralnim i bogoslovnim krjepostima koje se postižu i žive u konkretnim činima svakodnevnog života u nasljedovanju Isusa Krista.

„Svo kršćansko savršenstvo sastoji se u želji i odluci da se postane svet. Ako tko hoće ići za mnom, u obraćenju i mrtvljenju, neka se odrekne samoga sebe; u trpljenju, neka uzme križ svoj; u nasljedovanju Isusa i djelovanju, neka me slijedi“ (PPK 13).

Činiti dobro oplemenjuje ljudski karakter i oblikuje kršćanski stil ponašanja koji se odražava prvenstveno u krjepostima. Bez napretka u krjepostima nema duhovnog sazrijevanja. O naravi krjeposti Crkva uči: „Krjepost je postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro. Ona daje osobi ne samo da dobro čine izvrši, nego da od sebe dade najbolje. Svim osjetnim i duhovnim silama krjeposna osoba teži prema dobru, za njim teži i za nj se konkretnim činima opredjeljuje. Ljudske krjeposti (vrline) jesu čvrsti stavovi, stalna raspoloženja trajne savršenosti razuma i volje koje ravnaju našim činima, zapovijedaju našim strastima i upravljaju našim vladanjem po razumu i vjeri. One daju lakoću, gospodstvo nad sobom i radost za moralno dobar život. Krjepostan je onaj čovjek koji slobodno čini dobro. Ćudoredne krjeposti stječu se ljudskim nastojanjem. One su plodovi i klice moralno dobrih čina; one pripravljaju sve moći ljudskoga bića da uđe u zajedništvo s božanskom ljubavi” (KKC 1803-1804).

Sv. Ljudevit koji je sam živio krijeposno, duboko svjestan važnosti krjeposti u duhovnom životu, o tome je puno propovijedao i poticao vjernike da ulažu potreban napor da postignu dobar kršćanski život: „Svaki je čovjek stvoren za krjepost, bez nje je čovjek slab, poražen, bez zadovoljstva i pobjede. Ako ga krjepost ne opčini, njegovo će srce biti uvijek gladno. Krjepost je najsigurnija tajna kako izgraditi bližnjega, obratiti njegovu dušu. Ona je balzam ugodnoga mirisa koji slatko ispunja njegovo srce božanskim plamenom. Ona mu lako govori, snažno ga oduševljava. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, za tobom vapijem. Prijatelji svetoga Siona, tražimo savršenstvo, jer Bog nam tako zapovijeda. Ali čisto ga želimo i gorljivo tražimo, njegova nagrada je velika. Trudimo se kako bismo ga zadobili, radimo na tome do smrti. Ali treba nastojati biti izvrstan, ne napredovati znači nazadovati. Dakle, napredujmo bez prestanka, ne štedimo ništa kako bismo napredovali, kako bismo ubuduće činili bolje, ljubav nas na to potiče. Smatrajmo da prošlost nije ništa, da nismo napravili nikakvo dobro. Skupljajmo novčić po novčić kako se to čini u svakom poslu, nema malih krjeposti. Idimo uvijek prema savršenijem, tako su činili i sveci kako bi imali svoju zaslugu. Tko god raste u krjeposti, primit će i ostalo još u većoj mjeri. Posramimo se zbog naše mlakosti gledajući svetost naše braće svetaca. Pored ovih moćnih gorostasa mi smo lijeni patuljci, puni svake bijede. Čista se krjepost dobiva jedino nakon što smo izvojevali pobjedu legitimnom borbom. Postimo, dakle, i molimo bez prestanka, mrtvimo naše strasti, izvore svakog grijeha i prakticirajmo sa žarom velike Spasiteljeve krjeposti. O dostojna Majko

Isusova, o velika kraljice krjeposti i njihov savršeni uzore! Ako sam tvoj sluga, daj da budem i tvoj nasljedovatelj. O Djevice vjerna, neka tvoje krjeposti dođu u mene, naročito mudrost i vjera. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, moja vječna zaručnice! Odstupi lažni svijete, tvoja lažna sreća me prlja i čini pohlepnim. Ti me svojim pompoznim sjajem želiš zauvijek učinit nesretnim. Odlazi, prokleti, besramni, drugima daj svoj otrov. Krjepost je jedina moja pjesma. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, pjevam o tvojoj vatri“ (P 4,10; 16-23).

Montfort nije samo poticao želju za savršenstvom i svetošću govoreći o neophodnosti rasta u krjepostima na tom putu nego je ukazao i na neophodna sredstva teološki precizirajući ulogu Božje milosti na tom putu. Na putu duhovnoga rasta prvenstvo svakako ide Božjoj milosti koja prethodi, prati i slijedi svako naše dobro djelo. A Bog od vjernika traži slobodnu suradnju i zalaganje u duhovnom životu te na taj način svaka osoba doprinosi svom putu duhovnoga rasta.

„Dušo, što ćeš raditi? Koja ćeš sredstva odabrati da se uspneš kamo te Bog zove? Svima su poznata sredstva spasenja i svetosti: zabilježena su u Evanđelju, rastumačili su ih učitelji duhovnog života, vršili su ih sveci i nužna su svima koji se žele spasiti i postići savršenost. Ta sredstva su poniznost srca, neprestana molitva, svestrano mrtvenje, predanje Božjoj providnosti i suglasnost s voljom Božjom. Bezuvjetno je potrebna milost Božja da se svim tim sredstvima spasenja i posvećenja možemo poslužiti, a ta se milost daje svima u većoj ili manjoj mjeri. U to nitko ne sumnja. Kažem, u većoj ili manjoj mjeri, jer Bog premda je neizmjerno dobar ne podjeljuje svoje milosti svima u istoj mjeri, ali ipak svakome daje dostatno milosti. Duša vjerna velikoj milosti, čini veliko djelo, a s malom milosti, malo djelo. Vrijednost i veličina milosti koju Bog daje, a duša slijedi, čini vrijednost i veličinu naših djela. Ta su načela neoboriva“ (MT 3-5).

Svetac kao u kratkom sažetku nauka o milosti i asketskom dijelu puta duhovnog rasta gdje je naglašenije ljudsko djelovanje, te mističnog dijela puta na kome prevladava preobražujuće Božansko djelovanje, iznosi teološki jasan temelj odnosa ljudskih čina i Božje milosti koji zajedno čine sredstva kako bi se postigla svetost. Milost je sudjelovanje u Božjem životu. Ona nas uvodi u intimnost trojstvenog života. Prvu milost ne možemo nikada zaslužiti. Ona je čisti dar Božjeg milosrđa koji duša prima na krštenju. Kada smo jednom primili posvetnu milost, dužnost nam je primljenu milost sačuvati, a možemo i trebamo s njom surađivati, stjecati zasluge i tako rasti u milosti sve do vrhunaca svetosti. Svetac naglašava da je milost za čovjeka, ali nadilazi njega samoga i sve što se može postići ljudskim naporom: „Oh, divnoga li djela! – ponavljam, ali to je djelo tako teško u samome sebi i nemoguće samoj naravi“ (MT 3). Duboko svjestan te stvarnosti Montfort potiče vjernika na ustrajno traženje milosti: „Tražimo milost, sve ostalo je ništa. Nije dobro ono što je prevrtljivo i prolazno. Mi, radosni, tražimo nebo. Naša je besmrtna duša stvorena za Boga, zemlja je premala, ništavna. Trebamo raditi jedino na našem spasu. Eto našeg cilja, evo našeg jedinog posla. Tražimo Mariju, tražimo Isusa, Isusa i ništa više. Eto slave i života, dođite, slijedite nas i imat ćemo ih svi“ (P 162, 9,14-16).

Ako gledamo kršćanski kristocentrični život kako ga predočuje Montfort, prvenstvo pripada Božjoj milosti, a tek onda dolaze ljudski napori, i sama pobožnost Mariji je plod milosnog djelovanja u duši. A sam život u vjeri i Marijina uloga se temelje na dinamici obnove krsnih obećanja kao što smo to već dokazali. Suradnja s Božjom milošću se očituje u tome da se vjernik koristi svim sredstvima da raste u posvećenju i napredovanju na putu spasenja. Svetac je svjestan da postoje različita sredstva za tu svrhu koja se upotpunjuju. Osim već gore spomenutih sv. Ljudevit nabraja i mnoga druga sredstva koja ćemo naglasiti kada budemo govorili o etapama i periodima duhovnog rasta u življenju posvete. Ovdje ćemo još naglasiti samo povlašteno sredstvo da se postigne i ustrajnost u milosti sve do vrhunaca svetosti prema sv. Ljudevitu: prava pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Marija je prva među onima koji su slušali i živjeli Božju riječ te Montfort može kao temeljnu i originalnu

tvrdnju svoga nauka kazati: „Sve se, dakle, svodi na to kako pronaći lako sredstvo da od Boga postignemo potrebnu milost da postanemo sveti, a ja te upravo o tom želim poučiti. I kažem, da nađemo milost Božju, treba pronaći Mariju. Jedino je Marija našla milost kod Boga, i to za sebe i za svakog čovjeka napose. Patrijarsi i proroci, svi sveci Staroga zavjeta nisu mogli naći tu milost. Marija je dala bivovanje i život tvorcu svih milosti i zbog toga je nazvana majkom milosti, *mater gratiae*. Bog Otac od kojega dolazi svaki savršeni dar i svaka milost kao iz svoga bivstvenog izvora, dajući joj svoga Sina, dao joj je sve svoje milosti; tako da joj je, kako kaže sv.Bernard, u njemu i s njim dao volju Božju. Bog ju je odabrao za blagajnicu, upraviteljicu i djeliteljicu svih milosti tako da sve njegove milosti i svi njegovi darovi prolaze kroz njezine ruke. I po toj primljenoj povlastici, kako kaže sv. Bernardin, ona dijeli milosti vječnoga Oca, krjeposti Isusa Krista i darove Duha Svetoga kome hoće, kako hoće, kada hoće i koliko hoće. Kao što je u naravnom redu potrebno da svako dijete ima oca i majku tako je i u redu milosti. Svako pravo dijete svete Crkve treba imati Boga za oca, a Mariju za majku. Ako se tko hvali da ima Boga za oca, a prema Mariji ne osjeća ni malo nježnosti pravoga djeteta, lažac je i ima đavla za oca“ (MT 6-11).
Kada sv. Ljudevit govori o pronalasku Marije, ne radi se toliko o spekulativnom teološkom umovanju nego o duhovnom iskustvu koje u molitvi i praktičnom življenju vjere postaje usvojeno kao osobno uvjerenje.

Razmisli! Težim li istinski za svetošću i trudim li se na tom putu? Koje su mi krjeposti najpotrebnije u ovom životnom trenutku? Molim li Boga da mi udijeli potrebne milosti i surađujem li s njime? Na koji način je Marija prisutna na putu mog života u milosti?

3.3.4. Vrijeme i progresivna pedagogija postizanja svetosti

Svaki autentičan duhovni put podrazumijeva pedagogiju, a stupnjevi rasta ostvaruju se u vremenskim razdobljima u kojima dolazi do sazrijevanja i plodova po prokušanoj vjernosti. Tako i sv. Ljudevit koji je za vrijeme formacije bio pod utjecajem isusovačke duhovnosti, onima koji se žele posvetiti Isusu Kristu po Mariji preporuča put priprave u trajanju od mjesec dana.[52]

Iz programa priprave za posvetu, koji je jedna vrsta praktičnog uvođenja u življenje duhovnosti posvete u svakodnevnom životu, lako je uočljiv dinamički vidik monfortanske duhovnosti koji progresivno vodi dušu putem svetosti kroz pojedine faze duhovnog života: čišćenje, prosvjetljenje i sjedinjenje. Sadržaj mjeseca priprave jasno ukazuje na put čišćenja po oslobađanju od duha svijeta, prosvjetljenja po duhovno iskustvenoj spoznaji Marije i sjedinjenja s Isusom po Mariji.[53] Svetac preporučuje da se svake godine obnavlja ta dinamika priprave kako bi duša ušla u duh posvete, a sam se čin predanja može obavljati i svakodnevno: „Barem svake godine, isti dan, obnovit će istu posvetu, vršeći iste pobožne vježbe tijekom tri tjedna. Isto će tako moći svakoga mjeseca i svakoga dana obnoviti sve što su učinili s ovo malo riječi: Tvoj sam sav, i sve moje pripada tebi, moj ljubezni Isuse, po Mariji, tvojoj presvetoj majci“ (PP 233). Sv. Ljudevit duhovnost posvete naziva i kratkim putem. U malo vremena učiniti velike napretke u duhovnom životu. To je otajstveni učinak posvete Mariji. I sve to, a da osoba sama i ne zna sa sigurnošću kako se to događa. Ta tajna duhovnoga života se sastoji u potpunom predanju i u poniznosti.

[52] O pripravi na posvetu vidi 9. poglavlje. Upućujemo i na naš priručnik koji slijedi svečeve upute. M. Sušac, *Meditacije o propravi na posveu Isusu Kristu po Mariji prema upuama sv. Ljudevita Montforskoga,* Samostan Monfortanaca i Sav Tvoj, Zagreb, 2005.

[53] A. Rum, *Santi, santità,* u DSM str. 1518.

„Više na njemu napredujemo kroz malo vremena naše podložnosti Presvetoj Djevici i ovisnosti o njoj, nego kroz godine i godine svoje volje i oslanjanja na se; jer čovjek poslušan i podložan božanskoj Mariji slavit će sjajne pobjede (Izr 21, 28) nad svim svojim neprijateljima“ (PP 155).

Ali treba paziti da se krivo ne shvati sveca kada govori o vremenu sazrijevanja na duhovnom putu. Kada govori da je posveta lak put, to nipošto ne znači olako, a kada govori da je kratak, brz put da se postigne svetost to ne znači brzopleto, neposredno, po ljudskoj želji i hiru. Montfort, nazivajući Isusa Božjom Mudrošću, to jasno poručuje: „Što je veći Božji dar, to ga je teže i zadobiti. Koliko li nam je potrebno, molitava i napora da zadobijemo dar Mudrosti koji je veći od svih ostalih Božjih darova! Poslušajmo što kaže sama Mudrost: „Molite, i dat će vam se! Tražite, i naći ćete! Kucajte, i otvorit će vam se” (Mt 7, 7). Kao da nam time želi reći: Ako me želite naći, trebate me tražiti; želite li ući u moju palaču, kucajte na moja vrata; želite li me primiti, trebate me potražiti. Nitko me ne nalazi, ako me ne traži; nitko ne ulazi k meni, ako ne pokuca na moja vrata; nitko me ne prima, ako me ne zatraži, jer se sve postiže molitvom. Potrebno je moliti za Mudrost ustrajno. Da dobijemo taj dragocjeni biser, trebamo moliti Boga sa svetim dodijavanjem, jer je bez njega nećemo nikada dobiti. Ne budimo kao mnogi koji mole nešto od Boga. Kada takvi mole neko duže vrijeme, npr. koju godinu, a ne vide da ih je Bog uslišio, oni obeshrabreni prestaju moliti vjerujući da ih Bog i neće uslišiti. Tako gube plod svojih molitava i nanose Bogu nepravdu, jer on voli davati i uvijek uslišava dobre molitve na ovaj ili na onaj način. Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću, a da se ne umoriš i ne dodije ti. Blažen i tisuću puta blažen onaj tko dobije Mudrost nakon deset, dvadeset, trideset godina molitava, pa i jedan sat prije smrti! I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju. Ne, ne, Mudrost neće dobiti duše koje ju nemarno i nestalno traže i mole“ (LJVM 184-188).

Montfort dobro poznaje važnost vremena u duhovnom životu. On naglašava napredak i dvostruku dimenziju u duhovnom životu glede na vrijeme, produbljivanje i sve intenzivnije življenje posvete u svakodnevnici te ustrajnosti do kraja. Nazivajući posvetu stablom života uči: „Predodabrana dušo, budeš li na taj način uzgajala svoje Drvo života koje je nedavno zasadio u tvojoj duši Duh Sveti, uvjeravam te da će u kratko vrijeme tako visoko uzrasti da će nebeske ptice u njemu prebivati, i postat će tako savršeno da će konačno, kada za to bude vrijeme, dati svoj plod časti i milosti, to jest ljubaznog i poklona dostojnog Isusa, koji je bio i uvijek će biti jedini Marijin plod. Sretne li duše u kojoj je zasađena Marija – Drvo života; još sretnija ona u kojoj Marija raste i cvjeta; veoma sretna je ona u kojoj Marija donosi svoj plod; ali najsretnija od svih jest ona koja taj plod kuša i čuva sve do smrti i u vijeke vjekova. Tako neka bude“ (MT 78).

Sv. Ljudevit uviđa još jednu važnu duhovnu dimenziju vremena koje prolazi. Ono je čovjeku od Boga darovano kako bi ga koristio za služenje te napredovao u posvećenju. Vrijeme je darovano kako bi vjernik poštujući ritam svakodnevnice rastao u milosti. Na žalost čovjek može taj dar zloupotrijebiti i nepovratno izgubiti te tako umjesto posvećenja uputiti se putem propasti. Svetac u pjesmama o odbacivanju duha svijeta osim same beskorisnosti pojedenih praksi koje vode do grijeha, naglašeno oplakuje i gubitak darovanog vremena za tolike ljude: „Ali koliko je zabranjenih igara, koliki su se u njima izgubili ne vidjevši u njima zlo. Kockarske igre su izmislili đavao i odbačenici kako bi se gubilo dragocjeno vrijeme dano čovjeku da čineći pravdu zadobije nebo. O vrijeme, o daru Duha Svetoga, o cijeno krvi Isusa Krista, o vrijeme koje imaš neizmjernu cijenu! Igrati karte i kocke, kad umreš, tisuću ćeš puta žaliti što si tako gubio vrijeme u igrama i ispraznostima ne čineći pokoru. Kad bi prokleti u paklu imali jedan sat tvoga izgubljenog vremena, bi li oni slijedili tvoju ludost? Vidjeli bismo

ih kako plaču, viču, poste i umrtvljuju se. Ah, što bi sve činili kad bi imali taj sat? Ti ga imaš, čini, dakle, ono što bi oni činili, ostatak svoga života“ (P 30, 7-9).

„Jao, uopće se ne računa vrijeme koje se izgubi na plesu, iako je vrijeme najveće dobro, iako ono ima neizmjernu cijenu, vrijeme je kratko i dragocjeno, dano je da se zadobije nebo“ (P 31, 23).

Razmisli! Kako provodim i vrednujem vrijeme? Prepoznajem li vrijeme kao Božji dar? Ako nakon nekog vremena molitve i napora ne vidim učinke u duhovnom životu jesam li sklon odustajanju ili nastavljam tražiti i prepoznavati volju Božju u onome što živim?

3.3.5. Temeljne odrednice nauka sv. Ljudevita o stupnjevima i etapama rasta u duhovnom životu

Montfort u svojim spisima nije sustavno i analitički iznio razrađen prikaz stupnjeva duhovnog života, iako piše o svim njegovim bitnim temama na više mjesta. Ako uzmemo cjelovit opus sv. Ljudevita u njemu možemo pronaći opis svih važnijih sastavnica tog puta.[54] Svetac o rastu u kršćanskom životu govori koristeći dvije kategorije: ljubav prema Isusu Kristu, vječnoj i utjelovljenoj Mudrosti te posveta i pobožnost Mariji. U djelu *Ljubav vječne Mudrosti* Montfort napominje: „Nema ničeg ugodnijeg nego spoznati božansku Mudrost: blaženi oni koji je slušaju, još blaženiji oni koji je žele i traže, a najblaženiji su oni koji slijede njezine putove i kušaju u srcu tu beskrajnu slast koja je radost i sreća vječnog Oca i slava anđela! O, kad bismo okusili slast koju kuša duša koja pozna ljepotu Mudrosti, koja siše mlijeko s tih Očevih grudiju, uskliknuli bismo sa Zaručnicom: „Ljubav je tvoja slađa od vina“ (Pj 1, 1), slađa od svih slasti stvorenja, a posebno kad govori dušama koje razmatraju ove riječi: „Kušajte i vidite“ (Ps 33 (34), 9); jedite i pijte, i opijte se (usp. Pj 5, 1) mojim vječnim slastima, jer u drugovanju sa mnom nema gorčine, i nema bola u zajedništvu sa mnom, već sam užitak i radost (usp. Mudr 8, 16). Spoznaja vječne Mudrosti nije samo najplemenitija i najugodnija nego je najkorisnija i najpotrebnija, jer se život vječni sastoji u tome da upoznamo jedino pravoga Boga i njegova sina Isusa Krista (usp. Iv 17, 3), jer tebe znati, uzvikuje mudrac govoreći o Mudrosti, savršena je pravednost, i poznavati snagu tvoju, korijen je besmrtnosti (usp. Mudr 15, 3). Želimo li uistinu imati život vječni, težimo za spoznajom vječne Mudrosti. Želimo li već na ovom svijetu savršenu svetost, i ponovno, upoznajmo Mudrost. Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati, znači uistinu ništa ne znati“ (LJVM 10-11).

U drugom tekstu, u istoj knjižici sv. Ljudevit, pozivajući se na tekst iz Knjige Sirahove, izričito govori o tri stupnja pobožnosti: „Nakon što se Mudrost pokazala kao majka i izvor svih dobara, potiče ljude da ostave sve i da nju traže, jer se ona daje samo onima, kaže sv. Augustin, koji je žele i traže tolikom revnošću kako to zaslužuju velike stvari. U 22. retku božanska Mudrost pokazuje tri stupnja pobožnosti, a posljednji predstavlja pravo savršenstvo: služiti Boga poniznom podložnošću, raditi u njemu i po njemu u ustrajnoj vjernosti, tražiti potrebno svjetlo i unutarnje pomazanje da bismo i druge nadahnuli ljubavlju prema Mudrosti te ih doveli do vječnoga života“ (LJVM 30).

Montfort i na drugi način učeći o pobožnosti prema Mariji i posveti, govori o stupnjevima rasta u duhovnom životu: „Budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti. Neki će se zaustaviti na njezinoj vanjštini i neće ići dalje: tih će biti najveći broj. Neki će, i to malo njih, unići u njezinu nutrinu, ali će se

[54]Studiji monfortanske duhovnosti govore o tome na više mjesta. Dosta je citirati A. Lhoumeau, *La vita spirituale alla scuola di Montfort,* Torino, 1930., str. 236 – 265. Autor govori o temi puta čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja ili članak p. A. Rum, *Santi/santità,* DSM, str. 1505- 525.

popeti samo na prvu njezinu stepenicu. A tko će se popeti na drugu stepenicu? Tko će doprijeti do treće? Napokon, tko će na toj trećoj stepenici stajati stalno? Samo onaj kome Duh Isusov otkrije tu tajnu. Na tu će visinu sam Duh Sveti voditi dušu jako vjernu da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla, da jednom dospije do svoga preobraženja u Isusu i do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu“ (PP 119).

„Nije dosta jedanput se predati Mariji u svojstvu roba; nije dosta to ponavljati čak ni svaki mjesec, ni svake sedmice. Takva bi pobožnost bila suviše kratkotrajna i ne bi mogla uzdići dušu do one savršenosti do koje je može uzdići. Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti, koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

U *Marijinoj tajni* bez raspravljanja o lažnim pobožnostima kao i u *Raspravi*, svetac govori o postupnom rastu u pobožnosti prema Mariji iako ne koristi riječ stupanj kao u prethodnom tekstu: „Ima, uistinu, više pravih pobožnosti prema Presvetoj Djevici; i ja ovdje ne govorim o lažnim. Prava se pobožnost sastoji u tome da ispunjavamo kršćanske dužnosti, izbjegavamo teški grijeh, da radimo više iz ljubavi nego iz straha, da se koji put pomolimo svetoj Djevici i da je častimo kao majku Božju, bez ikakve posebne pobožnosti prema njoj. Druga se pobožnost sastoji u tome da prema Djevici Mariji gajimo savršenije osjećaje poštovanja, ljubavi, pouzdanja i čašćenja. Ona nas navodi da stupimo u bratovštinu ružarija, škapulara, da molimo krunicu i ružarij, da častimo Marijine slike i oltare, da slavimo njezine povlastice, da se upišemo u njezine družbe. Ta je pobožnost, ako se držimo daleko od grijeha, dobra, sveta i hvalevrijedna; ali, ipak, nije tako savršena i toliko moćna da duše otrgne od stvorova i da ih otcijepi od samih sebe te ih tako ujedini s Isusom Kristom. Treća pobožnost prema Presvetoj Djevici, koju pozna i vrši jako malen broj osoba, jest ova koju ti želim objaviti, izabrana dušo. Sastoji se u tome da se potpuno predamo Mariji u svojstvu roba, a po Mariji Isusu; zatim da činimo sve s Marijom, u Mariji, po Mariji i za Mariju“ (MT 24-28).

Postavlja se pitanje kako shvatiti ove programske tekstove sv. Ljudevita i pronaći teološki temelj koji ujedinjuje problematiku duhovnoga rasta. Ako pažljivo proučimo svečevu poruku u kontekstu cjelovitosti njegova nauka, lako je uočiti da temeljni kriterij razlikovanja stupnjeva puta duhovnoga rasta je rast u ljubavi, dok su razvojni put molitve i pobožnosti samo sredstva rasta ljubavi. Sv. Ljudevit u otačkoj i svetačkoj tradiciji, koju na poseban način sabire i razrađuje sv. Toma Akvinski, vidi ljubav kao bit i savršenstvo kršćanskog života, a rast u duhovnom životu kao rast u ljubavi bez ograničenja. U pjesmi kao da sama ljubav govori u prvom licu, svetac poručuje: „Ja sam kraljevska krjepost, ili bolje, božanstvenost, prva teologalna krjepost koja se zove ljubav. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene, ja u svojoj ovlasti imam sva dobra i Bog sam sluša moj zakon. Zakon od mene dobiva život, on u meni doseže cilj, bez mene se ništa ne posvećuje, bez mene svaka krjepost vene. Činim sve krjeposti ugodnima, njihov sam ljubavni žalac, po mojoj gorućoj snazi i najteži tereti lete u nebo. Ja sama činim da se Boga čisto ljubi, a Bogu za ljubav svoga bližnjega kao sebe samoga. Činim da se vjerna duša u vatrenim kolima uspne do Boga, zaručujem je s Bogom i preobražavam posve u Boga. Ja razlikujem i mjerim stupanj časti blaženih, ljubav velika i čista nosi dušu u najviše visine neba. Ja sam bez granica, bez kraja i početka, jer voljeti Boga kako on zaslužuje, znači voljeti ga beskrajno. Čista poput zlata i još čišća, ljubim Boga bez interesa“ (P 5, 1,10, 26).

U katoličkoj duhovnosti je općenito prihvaćen govor o tri puta koji vode do savršenstva: put čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja. Ali treba odmah naglasiti da se ne radi o tri paralelna puta, nego o tri stupnja ili etape jednoga puta koji prolaze duše na putu rasta u duhovnom životu od obraćenja do vrhunaca svetosti. Nakon Drugog vatikanskog koncila bilo

je kritičkih studija koji su ukazivali na neke problematike trostrukog viđenja i podjele duhovnog puta zbog prenaglašenosti obrazaca, premale fleksibilnosti, poteškoća kod praktičnog vrednovanja duhovnog puta na temelju te podjele. Javljali su se i novi prijedlozi za cjeloviti opis duhovnoga puta fleksibilnije raspoređenog u pet koraka koji prema njegovu autoru dobro sažimaju sadržaj kršćanskog otajstva, duhovno iskustvo i ljudsko življenje.[55] Donosimo sažetak tog opisa puta duhovnog rasta:

1. Kršćanska inicijacija: Krštenje je korijen i sinteza cijelog duhovnog procesa, te je sa svim drugim sakramentima bitni čimbenik duhovnoga puta. Duhovno iskustvo se ostvaruje kod krštenja, što podrazumijeva pripravu i rast u slijedećim fazama sve do punine. Ovaj početak duhovnog puta je zanemaren jer se krštenje obično prima u djetinjstvu. Danas se u Crkvi javljaju razne inicijative vezane uz obnovu krsnih zavjeta.

2. Poosobljenje i učvršćenje duhovnoga puta. Ima odlučujuću i nezamjenjivu ulogu jer se radi o obraćenju i temeljnom opredjeljenju osobe, a odnosi se na cjelokupni život. Vjera se usvaja po mjerilima odrasle osobe. Radi se o pozitivnom trenutku osobnog prihvaćanja vjere koji se kod nekih događa s krštenjem, a kod drugih nakon više godina kršćanskog života.

3. Kriza identiteta i čišćenje. Proces kršćanskog sazrijevanja ne slijedi uzlaznu liniju u iskustvu. Križ kao kruna Isusova života označuje odlučujuću smjernicu u razvoju kršćanske svetosti. Događaju se iskustva tamne noći u kojima Bog preuzima inicijativu, bogoslovne krjeposti uzimaju oblik uzajamnosti, pasivnosti, a zatim dolazi do brojnih načina djelovanja i čišćenja.

4. Provizorna zrelost. Radi se o fazi relativne punine i zemaljske svetosti. Nije to fiksna točka jednaka za sve, niti nepomična točka gdje se ostaje godinama sve do trenutka slave. Faza svetosti je prikladni način govora, jer osoba nastavlja rasti u svetosti. Najbolji elementi duhovnog nauka nam ovdje dolaze iz iskustva samih svetaca.

5. Smrt i uskrsnuće. Odlučujuća faza duhovnog puta koja nije bila naglašena u tradicionalnim podjelama. U duhovni put treba integrirati slabost, bolest, starost i smrt kao autentična iskustva, a uskrsnuće kao istinski kraj puta kršćanske svetosti to jest dinamike smrti i uskrsnuća započete već kod krštenja.[56]

Usprkos kritikama i novim prijedlozima klasična podjela duhovnoga puta na čišćenje, prosvijetljenje i sjedinjenje i dalje ostaje valjanja i u upotrebi u rječnicima i priručnicima duhovnosti i mistike[57] jer dorađena u sebi sadrži sve bitne značajke novih prijedloga. Ipak treba paziti da se ta trostruka podjela ne shvati kao strogo razgraničenje, jer i one duše koje se nalaze na putu čišćenja, dobivaju milosti prosvjetljenja. Danas je općenito prihvaćen nauk sv. Tome Akvinskoga koji citirajući sv. Agustina o različitosti ljubavi kod početnika, naprednih i savršenih u duhovnom životu, obrazlaže put čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja kao jedinstveni put rasta u ljubavi, a stupnjevi duhovnog puta su u biti različiti stupnjevi zrelosti u ljubavi.

Studiji monfortanske duhovnosti od klasičnih do suvremenih,[58] govore o originalnom načinu na koji je sv. Ljudevit usvojio podjelu rasta duhovnoga puta na tri etape sve do vrhunaca svetosti. Prema našem mišljenju p. Rum je to najjasnije izrazio u jezgrovitom prikazu teologije, naravi i etapa sustava monfortanske duhovnosti: „Svetost zauzima važno

[55] Vidi članak S. De Fiores, *Itinerario spirituale* u DS, Rim. 1979, str. 787-809; F. Ruiz, *Divnetare personalmente adulti in Cristo,* u AA.VV., *Problemi e prospetive di spiritualità,* Brescia, 1982.

[56] Sažetak podjele duhovnog puta je od F. Ruiza. Razrađen je u gore citiranom članku, a mi ga preuzimamo iz autorovih neobjavljenih skripata *Dinamica spirituale II.,* Rim 1990., str.17.

[57] S. Possazini, *Gradi di perfezine,* str. 1011, u *Dizionario di mistica.,* Vatikan 1998.

[58] A. Lhoumeau, nav. dj. str. 237: «Dakle, posebna pobožnost prema Djevici, po nauku Montforta je put savršenstva koji on predlaže... Put je savršenog sjedinjenja s Isusom Kristom, i put ljubavi; ali sjedinjenja i ljubavi koji, iako s različitim učincima i oznakama treba početi, napredovati i usavršiti se»; E. Riche, nav. dj. 250 – 296.

mjesto u djelima Montforta: on joj pokazuje izvor (Trojstvo), opisuje porijeklo (kršćanski poziv), ukazuje na činioce (Duh Sveti i Majka Gospodinova), otkriva čudesnu tajnu (prava pobožnost prema Mariji), predlaže uzore (Krista, Mariju i svece), doziva u pamet potrebnu ljudsku suradnju da je se zadobije (krjeposti), zacrtava stupnjeve rasta (tri faze duhovnog života) i označava krajnji cilj (vječni život).“[59]

Na kraju valja naglasiti da su svi učitelji duhovnog života bili svjesni ograničenosti svih pa i najboljih shema i podjela na stupnjeve i korake puta duhovnog sazrijevanja te su uvijek ostavljali prostor za razlučivanje, originalnost osobnoga puta i jedinstvenost prilika u kojima svatko živi svoj život. Oni su govoreći o raznim etapama duhovnog rasta htjeli ukazati na božansku pedagogiju u posvećenju duša, a ni na koji način ne ograničiti slobodu Duha na osobnom putu vjernika. I Montfort upućuje dušu na put osobnog iskustva kada usvaja duhovnu svečevu poruku i na svoj način je asimilira: „Iskustvo će te poučiti beskrajno više nego što ti ja kažem i ti ćeš naći, ako budeš vjerna ovom što sam ti rekao, iako je to vrlo malo, toliko bogatstva i milosti u ovoj vježbi da ćeš biti zbog toga zadivljena i tvoja će duša biti puna radosti“ (MT 53).

Nakon što smo u djelima sv. Ljudevita ukazali na četiri bitne sastavnice temeljne dinamike duhovnoga puta, izložiti ćemo stupnjeve i etape rasta u posveti Isusu Kristu po Mariji slijedeći klasičan nauk o trostrukoj podjeli puta duhovnoga rasta.

Razmisli! Čisti li se moja duša s vremenom i što mogu reći o mome putu ako ga usporedim na počecima duhovnog života sa sadašnjom situacijom? Rastem li i sazrijevam li duhovno? Prepoznajem li u svom iskustvu božansku pedagogiju koja me odgaja?

4. Put čišćenja ili prvi period življenja predanja[60] Isusu po Mariji

Osobno otkriće vjere i opredjeljenje za Boga što predstavlja početak autentičnog i zrelijeg kršćanskog života, u pozitivnoj i radosnoj životnoj situaciji ili mučnoj i teškoj, popraćeno je iskustvom svijesti o Božjoj prisutnosti, gotovo redovito popraćenoj radošću i gorljivošću zbog veličine i ljepote nove spoznaje duhovnog života, dragocjenosti dara Božje ljubavi i zahvalnosti Božjem milosrđu. A vjernik će tek s vremenom naučiti da ne pripisuje sebi zasluge za primljeni dar te da ne zamjenjuje početnu gorljivost i želje sa stvarnom svetošću. Vjernik s vremenom postane svjestan da je početni trenutak milosti lijep i očaravajući samo početak dugog i zahtjevnog puta. Na poziv i dar milosti treba svakodnevno spremno odgovoriti.

Tko odluči poći za Kristom i nasljedovati ga ubrzo će primijetiti da treba puno toga mijenjati u svom životu. Gospodin traži prihvaćanje napora kojim uz pomoć njegove milosti treba mijenjati način prosudbe, vrednovanja i ponašanja u životu što podrazumijeva nutarnju preobrazbu i asketski napor da se ostvari umiranje starog i rađanje novog čovjeka. Idealizirani put savršenstva kršćanskog života tako postaje realističan u sučeljavanju sa stvarnošću i istinom o nama samima. Na taj je način početni period duhovnog života popraćen povremenim iskustvima Božje slasti, ali i vlastitim slabostima i nedostatcima, nesigurnostima i nejasnim motivacijama u svakodnevnom životu. Malo po malo vjerniku se bistri slika vlastitog duhovnog identiteta. Ono što na poseban način karakterizira kršćanski život u ovoj fazi je dublje iskustveno shvaćanje prepreka koje se javljaju na putu ostvarenja naslućenog ideala kršćanske svetosti, a to su grijeh i korijeni grijeha, strasti, slabosti, požude i napasti. Duša koja se u molitvi počne nositi s tim stvarnostima, iskustveno uči dinamike duhovnog

[59] A. Rum, nav. dj. str. 1512.

[60] U ugovoru saveza s Bogom Montfort sam ovako naziva praksu življenja posvete nakon obnove krsnih zavjeta, pa se i nama čini prikladnim tako nazvati prvu fazu življenja monfortnaske duhovnosti. Iako se radi o istoj praksi življenja posvete kao kod prosvjetljenja i sjedinjenja naglasci u praski i duhovnom iskustvu su drugačiji.

života. Radi se o vremenu čišćenja od grijeha, krivih strasti i zlih sklonosti, a na taj način vjernik oslobađa slobodu za veću ljubav prema Bogu i čovjeku. Ovaj period duhovnog života može potrajati i više godina.

Dakle, proces sazrijevanja u duhovnom dinamizmu rasta podrazumijeva nutarnje čišćenje. Tog procesa postaju svjesni samo oni koji se ozbiljno trude u življenju vjere, te postaju svjesni svega što priječi, otežava i usporava duhovni rast. Iz tog iskustva se kod vjernika rađa želja za odbacivanjem teškog i lakog grijeha te nastojanje da se u svemu sluša Boga. Duša postaje svjesna potrebe nutarnjeg čišćenja i zbog svijesti o prisutnosti Boga svetoga. Svijest o Božjoj svetosti uvećava nutarnju svijest o duhovnoj nepročišćenosti. Taj popratni osjećaj za svetost se očituje u većem poštovanju Boga i sinovskom Božjem strahu punom poštovanja, te prouzrokuje muku duše zbog vlastite nepročišćenosti. Istovremeno Božja ljubav je potiče da prihvati i primjeni sva sredstva i napor u vremenu koja će je dovesti do željene čistoće. Ta muka i napor čišćenja trebaju pripremiti dušu za prosvjetljenje i sjedinjenje s Bogom. Sv. Ljudevit je toga duboko svjestan te ukazuje na temeljnu dinaminku poručujući: „Trebaš smrviti i rastaliti u sebi starog Adama, da postaneš novi u Mariji“ (PP 221). Ili na drugom mjestu još jasnije: „Stoga, ako se koja duša daruje njoj bez ograničenja, i Marija se njoj dariva neograničeno. Samo naše pouzdanje u Mariju ne smije biti preuzetno, nego trebamo sa svoje strane nastojati steći krjeposti i ukrotiti svoje strasti“ (PP 181). Dakle, prema svecu, duhovni napor i učinci puta čišćenja su preduvijet i temlj za kušanje plodova življenja posvete koju on naučava.

U ovom poglavlju ćemo prikazati najvažnije prakse i dinamike duhovnoga puta čišćenja koje nalazimo u nauku sv. Ljudevita, a koje je on preporučivao vjernicima koji su obnovili krsne zavijete i posvetili se Mariji da ih majčinski prati na putu hoda s Kristom. Naravno da sakramentalna praksa ispovijedi i svete mise uz redoviti ispit savjesti ostaju neophodni preduvijet u toj borbi, ponekad dugoj i iscrpljujućoj, da se postigne nutarnje jedinstvo i sloboda. Svaki rast podrazumijeva dva različita čimbenika: odbacivanje onoga što priječi djelovanje milosti i prihvaćanje novih vrijednosti. Tako da se usporedno s čišćenjem događa i rast u krjepostima i kršćanskim vrijednostima, te oblikovanje mentaliteta vjere, sazrijevanje u ljudskoj dimenziji, poboljšanje odnosa s drugima te zreliji osjećaj pripadnosti Crkvi kao i svijest o vlastitom doprinosu za njenu izgradnju. Ne može se ostvariti autentična ljudskost i kršćanska zrelost ako čovjek ne izrazi u procesu razvoja i sazrijevanja sve dimenzije svoje osobnosti. Stoga tvrdimo da za kršćanina, ako želi ostvariti osobnu zrelost, nije dovoljno prilagođeno djelovati u međuljudskim odnosima. Važna je to okolnost, ali nije dostatna. Također nije dovoljno ni samo to da sam rješava svoje nutarnje konflikte i intimne probleme. Da bi kršćanin mogao ostvariti osobnu zrelost, potrebno je da razvija i proživljava svoju pripadnost Kristu. Temelj kršćanskog života darovan nam je u krštenju, u klici. Jer nitko se ne rađa kršćaninom i nitko ne postaje to odjednom. Kršćanska je zrelost proces kojemu znamo početak (krštenje), ali kojemu ne možemo označiti krajnji domet u ovom životu. Nitko za sebe ne može tvrditi da je stigao do vrhunca svojeg kršćanskog bića i da na tom području nema više ništa što bi se dalo otkriti. Početak osobne nesreće i svakog prekida duhovnog sazrijevanja jest trenutak kada čovjek izgubi perspektivu budućnosti i više ništa novo ne očekuje od života, kad misli da je već sve vidio, sve iskusio, sve naučio. Takav se čovjek zatvara u sebe i prestaje rasti. Prije svega moramo naći odgovor na pitanje što je zapravo duhovni život? Treba reći da temelj i polazište našeg duhovnog života jest primanje sakramenta krštenja po kojemu smo ugrađeni u Krista i u Crkvu koja je Tijelo Kristovo. Također po krštenju dobivamo Duha Svetoga po kojem smo sjedinjeni s Isusom te sudjelujemo u njegovom sinovskom odnosu prema Ocu. Duhovni život stoga treba shvatiti kao sve dublje sudjelovanje u tom sinovskom odnosu prema Ocu.

Iz rečenog slijedi da je model i cilj duhovnoga života Isus Krist. On je i Božja objava sebe čovjeku, ali i savršeni ljudski odgovor Božjem pozivu na svetost te uzor ostvarenja svake

vjerske i moralne savršenosti. Njegov život, riječi i djela svjedoče o vrijednosti života s Bogom. Stoga se duhovni život kršćana sastoji u sudjelovanju u Isusovom životu i u njegovoj sudbini. Naš je cilj da što više usvojimo Isusov mentalitet i njegove stavove, da se „obučemo u gospodina Isusa Krista“, kako je to lijepo rekao apostol Pavao u pismu Rimljanima (usp. Rim 13, 14).

To ipak ne znači da gubimo vlastiti identitet. Naprotiv, po duhovnom životu postajemo sve više ono za što smo stvoreni i sve se više razvijaju naše najplemenitije sposobnosti i osobine značaja. Duhovni život je djelo Duha Svetoga koji nas vodi prosvjećuje pamet i pokreće volju prema onome što će imati kao rezultat ostvarenja naših ljudskih sposobnosti. Dobro je uočiti da prisutnost Duha u nama ima svojih iskustvenih znakova i posljedica. Mijenja se naše shvaćanje života: vidimo ga kao Božji dar; izoštrava se percepcija moralnih vrednota.Vidimo da je bolje biti dobar i miroljubiv nego sebičan i svadljiv, premda ni nama to ne uspijeva u svakoj prilici. Uočavamo važnost ljudske osobe i shvaćamo što pomaže istinskome dobru. Naša je motivacija pročišćena: želimo dobro i krjeposti. Prisutnost Duha, čini našu savjest osjetljivom za Božju prisutnost u svijetu. Duh potiče neodlučne da izgrađuju bratsku zajednicu. Sve te dobre želje i nakane znakovi su da Duh Božji doista prebiva u našim srcima, a sve smo to već dobili krštenjem.

Bog nam se daruje i nudi svoj život. Potrebno je sagledati i posljedice za nas, ako se odlučimo prihvatiti Božju ponudu. Duhovni život uključuje stalnu napetost između sebičnih tjelesnih želja i vjernosti Duhu, između robovanja grijehu i djetinje ljubavi prema Bogu. O toj napetosti Isus je govorio u različitim zgodama i na različite načine. Na pitanje farizeja koja je najveća zapovijed, umjesto odgovora, izjednačio je ljubav prema Bogu s ljubavlju prema ljudima. A znamo iz života kako je to katkad teško uskladiti.

Iz ovakvoga Isusova naučavanja shvaćamo da duhovni život znači našu stalnu borbu protiv sebičnosti, stalnu brigu za potrebe drugih, znači također zabrinutost za sudbinu čovječanstva. Duhovni život za nas počinje kad dopustimo Isusu da uđe u naš život i da nas mijenja tako da postanemo sve manje sebični, a sve više slični njemu, Kristu, tj. sve manje egocentrični, a sve više kristocentrični. Duhovni život, dakle, premda je djelo Duha Svetoga, zahtijeva ljudsku suradnju. Gledano s čovjekove strane, duhovni je život aktivnost, svjesno i razumsko djelovanje, a ne pasivnost. Ne može se reći: „Ja ću sada postati savršen!“ Nužno se javljaju protupitanja: „Kako ćeš to postići, kojim sredstvima, po čemu ćeš postati savršen?“
Složno djelovanje božanske milosti i ljudske suradnje nešto je tajanstveno. Za naša razmišljanja dovoljno je reći da je Bog izvor svake dobrote i začetnik svakoga duhovnog rasta. Dakle, gdje ima dobrote, tamo je Bog na djelu! Pozivamo se na sv. Pavla koji tvrdi: „Zato vam dajem do znanja da kao što nitko pod djelovanjem Duha Svetoga ne može reći 'proklet Isus', tako ne može priznati Isusa kao Gospodina nego pod djelovanjem Duha Svetoga“ (l Kor 12, 3).

Bog nas zove i potiče, a mi odgovaramo. Takvo shvaćanje duhovnog života uključuje, dakle, dva činitelja: milosni (božanski) i djelatni (ljudski). Božanski ili milosni činitelj obuhvaća krštenje kao polazište i temelj svakog duhovnog života, prisutnost Duha Svetoga koji nas čini djecom Božjom, ulivene krjeposti vjere, ufanja i ljubavi koje su nam dane krštenjem, darove Duha Svetoga te ostale izvore milosti, kao što su sakramenti, molitva i dobra djela. Ljudski činitelj tiče se našeg čovještva sa svim mogućnostima za rast. Uključuje također neke stavove koje moramo usvojiti, kao što su samokritičnost, iskrenost, samopoštovanje, suočenje sa samim sobom, zatim neke vještine koje se mogu uvježbati, kao što su sposobnost da prepoznamo događaje u vlastitu životu, da vidimo svoj dio odgovornosti u propustima, da započnemo neko djelovanje i da vrednujemo svoja djela. Tom se problematikom duhovnog života bavi asketika.

Riječ „askeza“ potječe od grčke riječi „askeo“, a znači raditi svojski, vježbati se, naprezati se u nekoj gimnastičkoj vještini ili u postizanju neke krjeposti. Već grčki filozofi

riječi „askeza“ pridaju značenje duhovne vježbe koja je potrebna čovjeku da bi postao gospodar svojih misli i nagona, da bi mogao činiti dobro i kontrolirati svoje strasti. Kršćanska askeza može se jednostavno odrediti kao metodički pristup postizanju savršenosti, nadahnut Evanđeljem. Pri tome možemo razlikovati dva oblika: pozitivne i negativne vježbe. Svrha je pozitivnih vježbi da nas dižu prema svetosti, a negativnih da nas čiste od neurednih sklonosti. Ipak kršćanska askeza nije samo čisto ljudski napor, ona je plod i našeg sjedinjenja s Kristom po milosti te njegove djelatne prisutnosti u našem životu. Ipak u ovoj fazi sazrijevanja duša zapaža i živi duhovni život prvenstveno kao vlastiti napor potpomognut milošću.

U najopćenitijem smislu askezu možemo označiti kao čovjekovu svjesnu suradnju s milošću. Cilj i smisao joj je rast u ljubavi prema Bogu i Isusu. Sredstva su sve ono što može pojačati ljubav. Iz toga slijedi da sva sredstva nisu jednako vrijedna. Postoji vrijednosni redoslijed, hijerarhija asketskih vježbi. Mi obično najuspjelijim vježbama smatramo post, odricanje i druge tjelesne vježbe. Ipak, one po svojoj vrijednosti nisu na prvom mjestu. Molitva i razmatranje sigurno imaju važnije mjesto u tom redoslijedu.[61]

U početnom periodu duhovnog života nakon obraćenja, koji se obično naziva put čišćenja,[62] glavna briga i napor vjernika prema kojem ga potiče Duh Sveti je izbjegavanje grijeha, savladavanje požude, strasti te svega što bi moglo dovesti do gubitka Božje ljubavi i milosti.[63] To je početni stupanj ljubavi u kojoj vjernik treba ustrajati i rasti. Čišćenje je napor za postizanje nutarnje slobode. Rasti i duhovno sazrijevati znači postajati evanđeoski slobodan, ali ne toliko od vanjskih uvjetovanosti, što uvijek nije moguće, nego od svih nutarnjih neurednih vezanosti, prvenstveno od grijeha koji je uvijek jedna vrsta ropstva, a zatim i od onoga što su duhovni autori nazivali strastima duše, zatim egoistične strasti, strasti zlopamćenja, zavist, strasti gospodarenja, oholosti i želje za vlašću, neurednim užicima. Strasti se u konkretnom životu iskazuju i očituju konkretnim činima, u lakšim ili težim grijesima.

Kršćanin treba čistiti srce, potpomognut milošću činiti napore koji vode umiranju staroga čovjeka s njegovim željama kako bi se u Kristu u nama rodio novi čovjek. Ova askeza čišćenja je usmjerena prema novom životu, rastu, uskrsnuću. Ona oslobađa za život, stvara prostor obnovljenoj ljubavi i otvara put željenoj punini. Inače klasični katolički nauk govori o dva dijela duhovnog života: o naravnom i nadnaravnom. Naravni dio duhovnog puta (čišćenje i sazrijevanje) je karakteriziran gore spomenutom početničkom ljubavlju i asketskim dijelom u kome prevladava ljudski napor potpomognut Božjom milošću, u kome duša više upoznaje Boga, samu sebe kao i temeljne dinamike i prakse duhovnog puta. A nakon dužeg ili kraćeg perioda, koji može potrajati i mnogo godina askeze, napora, odricanja, mrtvljenja, slavljenja sakramenta, liturgijske i osobne molitve razmatranja te služenja Bogu, kada duša pokaže i dokaže svoju odlučnost da istinski želi ljubiti Boga, Bog može, a ne mora, uvesti dušu na mistični put i u nadnaravni dio duhovnog života (prosvjetljenje i sjedinjenje), koji duša ne može ni na koji način sama proizvesti nego pasivo prima od Boga ono što joj on daruje, u mjeri i načinu kako to Bog hoće.[64]

Praktične asketske upute su usmjerene izravno vjerniku u osobnom iskustvu da ga potaknu na zauzetost i rast, ali napominjemo da u duhovnom životu vlastito duhovno iskustvo

[61] Dio ovih uvodnih misli su preuzete iz: M. Szentmartoni, *Psihologija duhovnog života,* Zagreb, 1990., str. 18; 22-25; 54.

[62] O putu čišćenja u monfortanskoj duhovnosti pisali su A. Lhoumeau, nav. dj. st. 236 – 248; E. Riche, nav. dj. 250 – 260.

[63] A. Tanquerey, *Compendio di teologia ascetica e mistica,* Rim, 1927., st. 222, Autor slijedeći nauk sv. Tome Akvinskog upravo u ovim kategorijama iznosi opis klasičnog nauka o početnom stupanju rasta ljubavi na putu duhovnog sazrijevanja.

[64] L. Borriello, *Ascesi – Ascetica* u *Dizionario di mistica,* Vatican, 1998., st. 155.

treba mudrosno vrednovati. Potrebno je ulagati napor, ali bez Božje milosti duša ne može postići duhovni napredak. Dakle, uz sve napore i odluke, valja moliti i slijediti božansku pedagogiju milosti koja nas odgaja našim duhovnim uspjesima ili slabostima, nemoćima i padovima. S vremenom uz molitvu i uloženi napor duša u duhovnom životu sazrijeva tako da ono što trenutno ne uspijeva, uspjet će kada ojača u milosti. Na tom putu može se duhovno okoristiti i vlastitim slabostima i nemoći, zaživjeti ono što bi željela i oko čega se trudi u smislu dublje spoznaje vlastite nedostatnosti i bijede, ali je to ne smije voditi putem samosažaljenja, depresije, očaja, nego upravo suprotno, treba je dublje ukorijeniti u poniznost i pobuditi svijest veće potrebe za Isusom. O tome ćemo govoriti u 7.1. cjelini.

Put čišćenja upućuje vjernika na asketski napor u borbi sa samim sobom i nasljedovanju Isusa po Mariji. Osoba se treba mudrosno nositi s tom dinamikom u vlastitom duhovnom iskustvu. S jedne se stranse ne smije prenapregnuti u odricanju i umiranju sebi do te mjere da dođe do onoga stava koji izražava stariji sin u prispodobi o milosrdnom ocu kada kaže: „Nikad mi ništa nisi dao“ (usp. Lk 15, 29). To jest, ne smije usvajati sliku Boga kao onoga koji ništa ne daruje, a neprestano nešto brani i zapovijeda. Asketski napor je usmjeren na borbu protiv našeg egoizma, grijeha, zlih sklonosti (stari čovjek), a ne protiv dostojanstva osobe kao takve koja uvijek ostaje ljubljeno dijete Božje. Kada osoba koja živi posvetu primijeti da ide u tom smjeru u svojim naporima u življenju vjere, treba se opustiti čineći ono što je ispunja i zadovoljava slaveći Boga za sve dobro što se nalazi u njenom životu. Također treba paziti da ne padne u stanje neprestanog, a postupno i isključivog traženja onoga što joj se sviđa ili joj je ugodno, jer u tom slučaju lako postaje egoist što se izravno protivi kršćanskom životu. Duh žrtve, mrtvljenja, pokore i napornog rada na samome sebi na koje potiču, ove vježbe za cilj imaju izgradnju i oplemenjenje vlastitog karaktera i zadobivanje krjeposti.

Evo opisa stanja i dinamike duše koja prolazi put čišćenja. U katoličkoj i svetačkoj tradiciji bilo je više pokušaja da se rast duhovnoga puta opiše kao rast nutarnjih stanja i duhovnih dinamika koje duša prolazi na putu sazrijevanja od obraćenja pa sve do vrhunaca mistike i svetosti.[65] Opisi koji slijede imaju samo općenito značenje, a slijede autore i način kako je opisano u prethodnoj noti. Valja odmah napomenuti da je cilj puta duhovnoga rasta svetost koja se sastoji u unutarnjem proživljenom sjedinjenju s Bogom. Znamo da nam je ucjepljenje u Krista i božanski život milosti darovan u krštenju, a po autentičnom duhovnom životu, prakticiranju sakramenata, molitvi i svim drugim pobožnim vježbama i praksama događa se proces duhovnog sazrijevanja koje prolazi kroz različite faze i stanja što traje cijeli život.

Montfort, nazivajući Krista Mudrošću, toga je duboko svjestan te opominje svoga čitatelja da put duhovnoga rasta od čišćenja preko prosvjetljenja do sjedinjenja ne shvati olako i brzopleto: „Blažen i tisuću puta blažen onaj tko dobije Mudrost nakon deset, dvadeset, trideset godina molitava, pa i jedan sat prije smrti“ (LJVM 184 i 188).

Na početku autentičnog duhovnog puta vjernik je iskreno prožet željom da živi kao dobar kršćanin i da baštini vječno spasenje, ali nema nikakvih posebnih želja za duhovnim napretkom i savršenstvom. Obavlja svoje pobožnosti, ali nije dublje privučeni molitvom. Ponekad kad moli za vremenite milosti (zdravlje, posao, dobra itd.) pokazuje neku vrstu gorljivosti, ali iskustveno ne poznaje što je to nutarnja sabranost. Ponekad razmišlja o

[65] U svetačkoj tradiciji najpoznatiji spisi na ovu temu su: Sv. Terezija Avilska, *Zamak duše,* KS, Zagreb 1985. Svetica opisuje stupnjeve puta rasta duše u svetosti koristeći slike 7 odaja zamka; bl. E. Susone, *Il libreto delle nove rupi,* u *Opere spirituali,* Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo (Milano) 1971. Bl. Susone razarđuje istu temu koristeći slike 9 hridina opisa pojedenih stanja duše. Za studijski pristup ovoj temi vidi A. Saudreau, *I gradi della vita spirituale,* 2 vol, Vita i pensiero, Milano 1937. U svim ovim pokušajima bili oni svetački ili studijski se mogu jasno razlučiti tri temeljna razdoblja duhovnog života, put čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja, pa i mi u našem kratkom opisu ne ulazimo u detaljnije analize i opise stanja u pojedinim fazama putova kako to čine gore navedeni autori, nego iznosimo samo neke temeljne opisne smjernice za tri puta duhovnog života.

istinama vjere, ali se to u njemu ne događa spontano i kao prirođeno duši, ali ne traži ni priliku i način u okružju gdje živi kako bi duhovno rastao i bolje upoznao svoju vjeru.

Obično malo misli na Boga, a kad donose odluke da mu služi to čini bez poleta i postojanosti. Njegovom kršćanskom životu nedostaje istinskog, sebedarnog, ljubavlju motiviranog i proživljenog mrtvljenja. Obično daje važnost vanjskim grješnim činima, premalo obraća pozornost na nutarnje zle pokrete duha koje nosi u sebi; požude i strasti su loše i nedovoljno odbačene u srcu te živi duboko u nesavršenstvu ljubavi. Uopće se ne obazire na lake grijehe koje čini, ne trudi se izbjegavati grješne prigode niti se trudi ispravljati nedostatke i loše crte svog prirodnog karaktera. Duše koje žive u ovome stanju, ako ne pođu putem duhovnoga rasta jako su izložene opasnosti da potpuno izgube duhovni život po padu u trajno stanje teškoga grijeha bez želje da se iz njega izvuku.

One duše koje iz ovoga stanja pođu putem sazrijevanja, kušaju nešto od nutarnje želje za duhovnim rastom i napretkom, ali to stanje nije u njima postojano. Radi se o osobama koje se rado utječu molitvi, ali bez velike želje i gorljivosti. Gorljivo traže od Boga materijalna i vremenita dobra, a premalo paze na ona duhovna. Željeli bi ispraviti svoje pogrješke i napredovati u dobru, ali se oko toga trude s premalo postojanosti i odlučnosti. Poznaju iskustveno i vrijednost kršćanskog mrtvljenja, a kada padnu u smrtni grijeh spremno se podignu po ispovjedi. Ponekada se istinski bore sa sobom i čine ozbiljne veće napore oko toga, ali s premalo postojanosti. Nisu navezane na svoje manjkavosti i imaju neku vrstu pažnje i u izbjegavanju lakih grijeha, ali se ne znaju uzdići i boriti se protiv svih lakih grijeha nego samo nekih. Mnoge od duša koje žive u ovome stanju u njemu trajno ostaju jer malobrojne pobjede u duhovnom životu protiv grijeha, požuda strasti i samih sebe, drže ih da ne padnu niže bez da po tim istim pobjedama uspijevaju napredovati i duhovno sazrijevati.

Duše koje žive ova opisana stanja trebale bi se ozbiljno potruditi oko produbljivanja istina vlastite vjere i usvajanja njenih temeljnih praksi i duhovnih uvjerenja. Na poseban način bi se trebali ustaliti u molitvi meditacije i temeljitom ispitu savjesti, vježbati se u primjeni kršćanskog duha odricanja, prihvaćanja u duhu vjere sebe i poteškoća na koje nailaze u životu, a sve to u jačanju volje i odlučnosti da žive vjerodostojan kršćanski život prožet čišćom ljubavlju.

4.1. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao put čišćenja

Vjernik koji se osobno opredjeli za Boga i obnovi krsne zavjete, uči božansku pedagogiju koja ga vodi kroz život.[66] Početak duhovnog života je poseban dar Božje milosti, zov Božje ljubavi koja traži grješnika. „I koliko je puta za vrijeme svoga zemaljskog života Vječna Mudrost uzviknula: Dođite k meni, dođite svi k meni! Ja sam, ne bojte se; zašto se bojite (usp Mt 11, 28)? Ta ja sam vam sličan, ja vas ljubim. A vi ste grješnici? Pa upravo njih ja tražim. Ja sam prijateljica grješnika! Udaljili ste se iz ovčinjaka svojom krivnjom? Ja sam dobri Pastir! Opterećeni ste grijesima, prekriveni gnusobama, ucviljeni žalošću? Baš zato trebate doći k meni, jer ja ću vas okrijepiti, ja ću vas odmoriti“ (LJVM 70).

Sv. Ljudevit je svjestan da kršćanski život, pogotovo na počecima, može biti obilježen padovima i borbom sa zlim navikama, ali isto tako uči i o minimumu potrebnog duhovnog raspoloženja kao i praksama kako bi osoba duhovno napredovala i tako prošla put čišćenja. Govoreći o tome pod vidikom marijanske pobožnosti svetac poručuje:

„Priznajem da nije neophodno nužno, ako hoćemo biti pravi Gospini štovatelji, da smo tako sveti te ne upadnemo u nijedan grijeh, ako to i jest poželjno; ali pazite dobro što kažem,

[66] Naravno teološki je jasno da duhovni život počinje krštenjem. Budući da je u Crkvi raširena praksa krštenja djece, mnogi svoj kršćanski život doživljavaju kao određenu tradicisku vrijednost. Kada ovdje govorimo o počecima duhovnog života, onda pod tim podrazumjevamo trenutak, a kod nekih je to i proces, kada vjernik svjesno i osobno prihvati življenje vjere. Sv. Ljudevit je vjernike vodio tome po obnovi krsnih zavjeta i to je utkao u bit duhovnosti posvete.

treba nam barem prvo, imati tvrdu odluku da ćemo izbjegavati bar svaki smrtni grijeh, koji vrijeđa majku ništa manje nego Sina; drugo, nastojati ne počinjati nikakva grijeha; treće, upisati se u bratovštine, moliti krunicu, sveti ružarij ili druge molitve, postiti subotom, itd. Ta su dobra djela izvanredno korisna za obraćenje i najokorjelijega grješnika; pa ako je moj čitatelj takav, sve da je jednom nogom nad ponorom, ja mu savjetujem da ih vrši, ali, dakako, s nakanom da po zagovoru Presvete Djevice dobije od Boga milost savršenog pokajanja i oproštenja grijeha, i da svladava svoje zle navike, a nikako da ih ne vrši zato da mirno ostane u stanju grijeha, uza svu grižnju svoje savjesti, protivno primjerima Isusa Krista i svetaca i usprkos načelima svetoga Evanđelja“ (PP 99-100).

Neke osobe dođu na put vjere nakon dugih godina lutanja, patnje i života u teškim situacijama i grijesima. Pa i nakon obraćenja osjećaju duboke posljedica prošlog života koji ih uvjetuje zbog tjeskobnog uznemiravanja ili grješnih navika koje su se duboko urezale u dušu. I svetac je u pastoralu susretao takve duše. Molitva krunice zauzima sasvim posebno mjesto u životu i duhovnosti sv. Ljudevita. On je tu molitvu preporučivao svima, a na poseban način osobama duboko označenima grijehom.

„Ako budete vjerno i pobožno molili krunicu sve do svoje smrti, unatoč množine vaših grijeha, vjerujte mi, primit ćete neuveli vijenac slave (usp.1 Pt 5, 4). Ako se nalazite na rubu ponora ili s jednom nogom u paklu, čak i ako ste prodali dušu đavlu kao kakav vrač ili ste okorjeli i tvrdokorni krivovjernik kao kakav demon, prije ili kasnije ćete se obratiti i spasiti. Samo ako, ponavljam, dobro pripazite na riječi moga savjeta, svakodnevno do smrti pobožno molite svetu krunicu da biste upoznali istinu, zadobili milost pokajanja i oproštenje svojih grijeha“ (TK 4).

Osoba koja na tom putu kao dar Božje milosti otkrije Mariju i posvetu, redovito to doživi kao veliku radosnu novost koja postaje veliki poticaj za daljnji rast u duhovnom životu. Brojna su osobna svjedočanstva vjernika svih staleža i zvanja, pa i svetaca i duhovnih velikana kojima je otkriće *Rasprave* ili kojeg drugog djela sv. Ljudevita, bilo prekretnica na osobnom duhovnom putu.[67] Montfort ne samo da općenito preporuča pobožnost Mariji kao veliku pomoć na putu čišćenja, rasta u vjeri i svetosti nego, kao što smo vidjeli, savjetuje još od samog početka duhovnog života po obnovi krsnih zavjeta, potpuno se posvetiti i predati Isusu po Marijinim rukama.[68]

Put koji preporučuje svetac je osobni susret s Kristom po čestom utjecanju Mariji i našoj svojevoljnoj potpunoj ovisnosti o njoj: „Pobožnost prema Presvetoj Djevici, koju pozna i vrši jako malen broj osoba, jest ova koju ti želim objaviti, izabrana dušo. Sastoji se u tome da se potpuno predamo Mariji u svojstvu roba, a po Mariji Isusu; zatim da činimo sve s Marijom, u Mariji, po Mariji i za Mariju“ (MT 27-28).[69]

Posveta koju uči sv. Ljudevit nije samo pobožnost shvaćena kao čin ili određena praksa molitve i življenja vjere, nego i autentična duhovnost s teološkim osnovama koja vodi vjernika putem duhovnoga rasta sve do vrhunaca svetosti: „Nije dosta jedanput se predati Mariji u svojstvu roba; nije dosta to ponavljati čak ni svaki mjesec, ni svake sedmice: takva bi pobožnost bila suviše kratkotrajna i ne bi mogla uzdići dušu do one savršenosti do koje je može uzdići. Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove

[67] Neka od tih svjedočanstava donosimo u dodatku izdanja *Rasprave „*Sav tvoj“, Zagreb, 2007., str. 218- 225.

[68] Vidi cjelinu 3.2. A o Marijinoj prisutnosti u pojednim fazama duhovnog života od početaka preko čišćenja i prosvjetljenja do sjedinjenja vidi. S. De Fiores: *Maria nella vita secondo lo Spirito,* Casale Monferato, 1998., str. 202 – 223.; ili šire o toj temi p. S. Ragazzini, *Maria vita dell'anima, itinerario mariano alla ss. Trinità,* Rim 1960.; Mi smo ovdje koristili p. M. Comin, *L'affidameto a Maria come itinerario cristiano,* Rim, 1989., str. 76-80.

[69]Objašnje ovih nutranjih praksi življenja posvete vidi u cjeini 9.3, a praktične vježbe u dodataku.

pobožnosti, koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

Dakle, prve trenutke življenja posvete, pa i u borbi s vlastitim padovima, treba se truditi oko onoga što svetac naziva bitnim, to jest surađujući s milošću i prakticirajući vjeru, istovremeno gajiti tu živu svijest naše svojevoljne ovisnost o Mariji u nutrini što čini i oblikuje duh posvete.[70] Potrebno je često obnavljati čin prikazanja Mariji kako bi on postao iskustveno duhovno usvojen i proživljen. Već ovo prisjećanje na Marijinu prisutnost je važan asketski čin koji vježba našu volju i ustrajnost. Svetac tvrdi: „Treba od vremena do vremena, za naših djela i poslije njih, obnoviti isti čin darivanja samih sebe i ujedinjenja. Što budemo to češće radili, to ćemo se prije posvetiti i brže doći do sjedinjenja s Isusom Kristom“ (PP 259).

Poglavito na početku duhovnog života neće biti lako provesti u praksu ovaj poticaj koji zahtijeva i podrazumijeva određeno vladanje samim sobom i sabranost. Ako vjernik ne želi da se cijeli asketski proces življenja posvete paralizira i zaustavi, treba barem na početku dana i prije važnijih čina i djela činiti čin predanja.

Koji su plodovi posvete Mariji? Prvi plod življenja posvete je dublje shvaćanje našeg bića i mudrosna spoznaja samih sebe. Utječući se često Mariji i sučeljavajući se s njom, vjernik uz sve ono što ima dobroga i lijepoga u njenom životu i biću otkriva i sav nesklad između sebe, svojih težnji, načina mišljenja i ponašanja i savršenog uzora Kristovog učenika. U toj spoznaji Marija nas potiče dan za danom raditi na našem obraćenju. „Da se ispraznimo od samih sebe, treba nam najprije svjetlom Duha Svetoga dobro upoznati svoje opako dno, svoju nesposobnost za ikakvo dobro potrebno za spasenje, svoju slabost u svim stvarima, svoju trajnu nesposobnost, svoju nedostojnost ijedne milosti i svoju posvemašnju zloću“ (PP 79). „Od svih pobožnosti prema Presvetoj Djevici treba nam odabrati onu koja nas najviše navodi na ovo umiranje samima sebi, jer je ta najbolja i najposvetnija. Vježba što je namjeravam objaviti jest jedna od tih tajni milosti“(PP 82).

Po ovom jednostavnom, ali učinkovitom dinamizmu vježbanja u življenju posvete događa se otajstveno duhovno zajedništvo s Marijom. Prihvaćajući Mariju na ovom stupnju duhovnog života malo po malo duša, po Marijinom zagovoru, prihvaća i usvaja krsnu dinamiku umiranja staroga i rađanja novoga čovjeka u Isusu, shvaća i trudi se da usvaja duh u kome je Marija živjela svoj put vjere.

„Budući da je ona posvuda Djevica plodna, u svaku nutarnjost u kojoj prebiva unosi čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima. Ne misli, draga dušo, da Marija najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu, a Isus u njoj“ (MT 56).

Kao što se vidi, asketski napor življenja posvete ne usmjerava izravno naš napor i pažnju na nas same, naše uspjehe ili slabosti, zle sklonosti i grijehe, što bi moglo lako dovesti do umišljenosti zbog pretpostavljene vlastite jakosti, ili do razočaranja zbog neuspjeha, nego se duša uz sav uloženi napor oslanja na Mariju kako bi bila nadahnuta i potpomognuta. Početni period duhovnog života redovito podrazumijeva shvaćanje rugobe grijeha, želju za istinskim pokajanjem i življenjem u trajnom stanju milosti. Svetac potiče da upravo to tražimo od Marije: „Svojim nježnim srcem, moli svoga predragoga Sina za nas. Probodi naša srca strijelicom ljubavi svoga srca kako bi u njemu načinila ranu te tako i mi uzmemo udjela u tvojoj boli. Učini nas dionicima tvojih patnji, o Majko lijepe ljubavi, da bismo okajali svoje grijehe i dali zadovoljštinu“ (P 74, 8-10).

[70] O daljnim dinamikama duhovnog rasta po posveti govorićemo u slijedećim poglavljima ovdje naglašavamo samo temelje koji je porebno shavati i oko kojih se truditi živeći posvetu u svakodnevnici.

Put čišćenja zahtijeva vjernost i ustrajnost u dobru kao i odlučnost u borbi sa samim sobom, napastima i poteškoćama. Put posvete u svim tim mučnim situacijama je olakšavajući jer je na njemu na poseban način učinkovito prisutna Marija koja svojom majčinskom ljubavlju jača postojanost duše. „Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici postojana. Ona utvrđuje dušu u dobru, navodi je da ne izostavlja lako svoje pobožne vježbe, daje joj odvažnost opirati se navikama i načelima svijeta, dosađivanjima i strastima tjelesnim i đavolskim napastima“ (PP 109).

I na kraju, vjernik koji se trudi oko nasljedovanja Isusa Krista, iskustveno kuša nešto i od one temeljne kontradiktornosti našeg ljudskog bića koju je opisao još apostol Pavao. „Zbilja ne razumijem što radim, ne činim ono što bih htio, nego što mrzim to činim” (Rim 7, 15). Bolna stvarnost nedovoljnog shvaćanja samih sebe i nemogućnost potpunog ovladavanja samim sobom na ovaj ili onaj način je prisutna i u duhovnom životu, poglavito u početnoj fazi, a prožima i naša dobra djela. Marija koja je bezgrješna i uvijek vjerna Bogu, pomaže na putu zadobivanja evanđeoske slobode i čistoće nakane u našem djelovanju.

„Ona čisti naša dobra djela od svake mrlje sebeljublja i svakoga nezamjetljivoga prianjanja uza stvorove, koji se neosjetljivo uvlače i u najbolja djela. Čim ona dođu u njezine prečiste i plodne ruke, odmah te iste ruke, koje se nisu nikada okaljale i bile besposlene i koje čiste sve čega se dotaknu, odmah, velim, one dignu s našega dara, koji joj donesemo, svaki kvar i nesavršenost“ (PP 146). Napore duhovne borbe da se duša istinski obrati i oslobodi okova grijeha, čisteći tako svoju dušu te raste u krjepostima, kuša slast Božje ljubavi i Marijinu ulogu na tom putu, svetac je opjevao u jednoj od svojih pjesmama: „Ako netko namjerava dobiti od Neba sve bez muke, neka najprije ide k Mariji kako bi našao Boga. Bog je po Mariji umiren, svaki grješnik neka se toga sjeća. Neka skrušena srca ide po Mariji k Isusu Kristu. Ako koji veliki grješnik želi zauvijek slomiti svoje lance, Marija ima tu moć. Neka dođe i vidi. Tko želi raskajano srce kao Davidovo ili Magdalenino, neka dođe zadobiti ga od Spasiteljeve majke. Ako netko želi nadvladati svijet koji ga privlači, neka se snažno priveže za Mariju, neka dođe kako bi našao Boga. Tko želi prkositi paklu i prezreti njegovu mržnju, neka ide k Mariji u svako vrijeme da bi se snažno naoružao. Neka svaki okorjeli grješnik i svaka kršćanska duša dođe prikazati svoje prošnje Mariji, kraljici neba. Ako netko želi krjeposti, Marija je njihova kraljica. Neka dođe poput svetaca primiti ih preko njenih ruku. Tko želi gorjeti od ljubavi bez skrupula i ustezanja, neka dođe k Mariji, u Bogu punoj ove vatre. Tko želi voće, grožđe ili žito na ravnici, neka zaziva sa sigurnošću njenu majčinsku dobrotu, neka dođe kako bi našao Boga. Tko želi ozdraviti od zla koje ga muči, neka ide k Mariji kako bi dobio pomoć. Tko želi ići u raj, sveta Djevica će ga tamo dovesti, neka ide ovim putem prema zadnjem cilju. Bog nas je obasuo dobrima, imajmo to na umu. Slava Bogu posvuda, pobjeda Mariji na nebesima. Ona je pobijedila našeg Boga, ovog nepobjedivog vladara. Po njoj je sišao na zemlju, ona ga je učinila vidljivim. Ako je naš sudac pobijedio, ako je on spasitelj svijeta, to je po njezinom djevičanstvu, po njenoj dubokoj poniznosti. Mi bismo bili izgubljeni bez ove dobre Majke. Ona je za nas Boga molila, ona je ublažila njegovu srdžbu. Ona je protjerala đavla, tu okrutnu zvijer, ona ga je stavila u okove i zgazila u paklu. Svijet i đavao s njihovom pratnjom dali su se u bijeg po Isusovom i Marijinom imenu. Bez nje sve bi bilo izgubljeno u potopnim vodama, ona nas je izbavila postavši naše sigurno utočište. Ona je pobijedila Lucifera, svezala pakao, istisnula grijeh iz srca, otvorila vrata uzvišene sreće. Po svom Sinu nam je dala milost i slavu, život umrlima, sluh gluhima i utjehu siromasima. Pjevajmo svi radosnim glasom kraljici slave svuda i uvijek, na nebu i na zemlji: pobjeda, pobjeda, pobjeda“ (P 151)!

Razmisli! U čemu se u mom iskustvu čišćenja duše najviše očituje Marijina mjačinska uloga i prisutnost? Obnavljam li često čin predanja Isusu po Mariji? Jesam li otvoren da po Marijinu

zagovoru u istini spoznajem samoga sebe i trudim se živjeti novim životom u Isusu Kristu? Molim li ustrajno svetu krunicu i koje je moje iskustvo te molitve?

4.2. Prakse duhovnog života i dinamike čišćenja na putu sazrijevanja i rasta po monfortanskoj duhovnosti posvete

Kada sv. Ljudevit govori o prakticiranju posvete i duhovnom rastu, njegov nauk podrazumijeva i življenje mnogih drugih praksi vjere na koje svetac sve potiče. Te prakse možemo nazvati klasičnima u katoličkoj duhovnosti, a one su povlaštena sredstva za postavljanje temelja duhovnog života. Montfort ukazuje na nepohodnost asketskog napora duše ako želi živjeti posvetu: „Trebaš smrviti i rastaliti u sebi staroga Adama kako bi postao novi u Mariji“ (PP 221).

Pa ipak kad i govori o tim praksama Montfort na sebi svojstven način naglašava njihovu vrijednost ukazujući na važnost marijanske dimenzije. Kao i sve drugo preporučuje ih prakticirati po Mariji. Vjernik koji se istinski trudi živjeti te opće crkveno prihvaćene vrijednosti i prakse prolazi put čišćenja vlastite duše, duhovno raste i sazrijeva.

U nastavku ovog poglavlja izložit ćemo upravo te prakse onako kako ih je preporučivao sv. Ljudevit.

Općenito govoreći o kršćanskom životu u monfortanskoj duhovnosti ona je u perspektivi umiranja starog i rađanja novog čovjeka u krsnoj dinamici našeg suobličenja Isusu. „Tko uđe u mnofortaksnku duhovnost osjeća se pozvanim promijeniti svoju ideju o čovjeku, obnavljajući je u svjetlu biblijske objave: naviješta se zahtjevan put koji od starog čovjeka vodi novom čovjeku. U težnji između konačnog i beskonačnog on otkriva i kuša mogućnost života koji mu je Bog otvorio“.[71]

S kršćanskim radikalizmom treba spomenuti asketsko obilježje ideje kršćanskog života kakvu ima Montfort. Na temelju pune svijesti vlastitih grijeha (usp. PPK 21), naš svetac naglašava vrijednost one poniznosti i malenosti koja suobličuje Kristovu samoponištenju (usp. LJVM 174) i važnost kušnji koje u nama vode do sazrijevanja istinske sposobnosti vjere. Programske smjernice za duhovni put koje se mogu naći tu i tamo u djelima našeg sveca, jako su obilježene ovom asketskom postavkom. U ovom kršćanskom životu, radikalnom i asketskom, u igri je ne bilo kakvo mrtvljenje sebe nego ono što odgovara ozbiljnosti vlastitog pristajanja uz ljubav raspetog Isusa. Duhovni boj, borba protiv bijedne i grješne dimenzije vlastitog života ima smisla samo kao ljubezno pristajanje uz milosrdno i vjerno djelo Boga koji je umro za nas i naše grijehe.[72] Smisao i cilj svih napora u življenju vjere nije negativna dimenzija umiranja i mrtvljenja nego postizanje slobode u ljubavi i sjedinjenje s Kristom. Tu kristološku dimenziju cjelokupnog asketskog napora i praksi mrtvljenja svetac tako jasno izražava:

„Mudrost se, kaže Duh Sveti, ne nalazi kod onih koji žive po vlastitim prohtjevima, koji daju svojim strastima i svojim sjetilima sve što im se svidi. “Jer oni koji žive po tijelu, ne mogu se svidjeti Bogu, a tjelesna je mudrost neprijateljica Bogu” (Rim 8, 7-8). “Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan” (Post 6, 3). Svi koji pripadaju Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno su umrli i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23; Rim 6, 4). Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje, ako želimo zadobiti Isusa Krista, utjelovljenu Mudrost, trebamo se vježbati u mrtvenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

[71] H. J. Junermann, *Uomo,* u DSM, str. 1873
[72] G. Colzani, *Grazia,* u DSM, str. 826.

Iako sv. Ljudevit ne razrađuje sustavno ovu početnu asketsku fazu[73] duhovnog života, u svojim djelima govori o svim njenim bitnim elementima, praksama i dinamikama, a ona služi kao temelj duhovnog puta kojim svetac vodi dušu do iskustvenog otkrivanja posvete kao tajne u pročišćenju duše i postizanju svetosti. Odnos između asketskog i mističnog djelovanja u kršćanskom životu je kompleksan u svakoj duhovnosti i pokazuje svu složenost duhovnog rasta i sazrijevanja u uzajamnom odnosu i djelovanju Boga i čovjeka u duši. Kao što smo vidjeli, Montfort predlaže još od samog početka duhovnog života čin potpunog predanja Isusu po Mariji, što je određena pasivnost duše koja karakterizira mistični dio duhovnoga puta, ali ta je pasivnost prema nauku sv. Ljudevita aktivna, djelatna, dakle asketska. Pa i kada se studijski govori o čisto mističnoj dimenziji življenja monfortanske duhovnosti, s pravom se naglašava ta asketska dimenzija kao neophodna.[74]

Razmisli! Jesam li svjestan potrebe pročišćenja duše? U kojim se to segmentima mog života najviše očituje? Molim li se za tu milost i trudim li se istinski duhovno rasti?

4.2.1. Program svakodnevnog življenja vjere i vršenje staleških dužnosti

Da bi vjernik imao uvjete za duhovni rast, treba u skladu sa svojim pozivom i staleškim dužnostima pronaći vlastiti ritam svakodnevnog i tjednog prakticiranja vjere. Bez toga svi uzvišeni poticaji, razmišljanja i odluke ostaju bez temelja. Svetac je toga bio duboko svjestan. Vjernicima koji su se nakon katehetskih propovijedi u misijama istinski opredijelili za Boga, obnovili krsne zavjete i posvetili se Mariji, svetac je davao praktične savjete duhovnog vodstva da ustraju na putu obraćenja, za rast u milosti te tako napreduju na duhovnom putu. Te duhovne savjete je kao jednu vrstu praktičnih pravila duhovnog života u svakodnevnici Montfort opjevao u jednoj svojoj pjesmi. Naravno da ona odiše vremenom u kome je on živio kao i pučkim koloritom u nekim dijelovima, ali pjesma sadrži sve bitne odrednice i upute za vjerodostojan kršćanski život. Upute imaju trajnu vrijednost kao i korisne praktične savijete u svakodnevnici. Budući da čovjek živi ograničen u prostoru i vremenu, svaka autentična duhovna poruka ma kako uzvišena i teološki i duhovno razrađena, mora biti provedbena u svakodnevnici ako uistinu želi voditi vjernika putem čišćenja i duhovnoga rasta. Donosimo cjelovit tekst pjesme:

„Veliki Bože, divni Gospodine, hoćeš li dopustiti grješniku da nosi časnu titulu tvoga poniznoga sluge? Neka mi je tvoje milosrđe dade i udijeli kako bih mogao svima reći da te ljubim i da ti služim.

Izvrsnost i odlika služenja Bogu

Služiti Bogu, velike li uzvišenosti, to je više nego biti kralj. Gospodine, nisam dostojan da budem tvoj sluga, ali ti to želiš, veliki učitelju, dakle, nastojat ću to biti, rekavši cijelom svemiru da te ljubim i da ti služim. Primio sam tvoje svijetlo, tvoju milost i oproštenje u zadnjim pučkim misijama slušajući propovijed. Započeo sam svete vježbe te ih preveo u

[73] Na žalost, asketski vidik monfotranske duhovnosti, koji kao što se vidi iz gore citiranih studija, je bitan u cjelokupnom viđenju kršćanskog života sv. Ljudevita, nije dovoljno studiran. A svetac na njemu kao na temelju nadograđuje nauk o posveti. Rijetki su monfortanski studiji koji o tome govore, a kao potvrda toga donosimo i činjenicu da u *Rječniku monfortanske duhovnosti,* koji ostaje nezaobilazni priručnik za ozbiljan monfortaski studij, nema članka o asketici, dok na primjer, ima članak o mistici u monfortanskoj duhovnosti. Držimo da je prikaz i vrednovanje tog vidika monfortakske duhovnosti u ovom našem studiju orginalniji dio našeg rada koji daje poseban naglasak u odnosu na sve druge slične pokušaje u monfortanskoj tradiciji.

[74] J. Castellano, *Il trattato della vera devozione e l'odierna spiritualità marina,* u *Spiritualità monfortana* br. 8. Rim 2007, str. 46.

hvalospjeve. Služim Bogu svim svojim srcem, to je moja slava i moja sreća. Bogu služim kad ga štujem u duhu i istini, kada, kako bih to činio, zazivam njegovu dobrotu u pomoć jer njegova milost je neophodna da bi se to htjelo i moglo činiti. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. U duhu, bez zadrške i bez poštede. Tko dvoji i proračunava, ne služi sveto Bogu. Gorljivo, bez lijenosti, radosno, bez tuge. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. U istini, bez pretvaranja, bez umješnosti i bez dodvoravanja, bez straha i ograde, rado i iskreno, bez ljudskih obzira prema svijetu, bilo da nam laska ili nas grdi. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća.

Dnevna pravila

Čim se probudim uzdignem prema Bogu moje srce. Bilo da spavam ili sam budan ja pripadam tebi, Gospodine. Evo me spreman sam sve učiniti kako bih se tebi dopao. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Moleći Boga, oblačim se nakon znaka križa ne misleći na išta beskorisno, ne vičući glasno, bez ikakvih beščednosti koje bi uznemirivale vid ili sluh. Oblačim se i uređujem kako bih sačuvao čistoću, ali bez slijeđenja mode, bez raskoši i ispraznosti, s čašću i pristojno, bez gubljenja vremena, bez rasipanja. Nakon toga, molim na koljenima, skromno, bez riječi i bez ikakve svojevoljne rastresenosti, pobožno bez lijenosti, radosno bez tuge. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Razmatram u njegovoj prisutnosti o smrti i sudu, nebu i njegovoj nagradi, paklu i njegovoj kazni, vječnoj slasti, vječnoj muci. Nakon molitve, uređujem svoj dom, ili činim nešto drugo u skladu s vremenom i mjestom, samo za Boga, u njegovoj prisutnosti i bez samodopadnosti. Sve vrijeme mojih dana uređeno je savršeno točno. Moji su sati raspoređeni za sve, sve do objeda, vrijeme za to i to djelo, vrijeme za tu i tu žrtvu. Iz trenutka u trenutak, iz sata u sat, gledam prema nebu i kažem evo mog obitavališta i mog vječnog boravišta. O dušo moja, čuvaj se, sve prolazi, Bog te gleda. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. Čitam, pišem ili molim, radim neprestano, koristeći svoj život za Boga, ne gubeći ni jednog trenutka. Kako je vrijeme dragocjeno i kako je nenadoknadivo! Prije nego sjednem za stol molim za blagoslov. Kad jedem ja sam ljubazan, umjeren i pristojan, skroman u držanju i radostan u svojoj tišini. Pobožno zahvalim na kraju obroka. Svijet to čini u grimasi ili uopće ne zahvaljuje. Dugi obrok, kratka molitva, a ja činim upravo obrnuto. Ako mogu svaki dan idem na misu, pobožno, a kako bi je mogao slušati, sve spremno ostavljam, nakon čega se sve druge stvari bolje uređuju. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Razmatram, bez propuštanja, svaki dan, ali ne propuštam ni molitvu na glas. Obadvije su velika pomoć u služenju Bogu bez zadrške kako bismo ga ljubili još više. Dnevno izmolim ružarij ili barem jednu krunicu, praksa je to dobrovoljna, ali to je savršena tajna koja čini naš život sretnim, a našu smrt dragocjenom. Kako bih bio pravedan i vjeran u svemu, živim po vjeri. U svemu me vjera vodi, ona je moja baklja, moj zakon. Vjera diktira određenu vježbu i ja je bez pogovora činim. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća. Svaki mjesec, redovito, pristupam svetim sakramentima, pa i češće ako je potrebno u skladu s mjestom i vremenom. Što se češće pričešćujem, češće dobivam život. Svaku večer činim ispit savjesti o mojim glavnim obavezama. Zatim, kako bih nadoknadio propuste, činim neku pokoru. Nakon molitava sveto liježem, bez indiskretnih riječi, bez kašnjenja, u duhu poslušnosti, u duhu pokore. Kad liježem, stavljam se u položaj mrtvih, ovaj položaj me dira, misleći na Boga, usnem. Gospodine, za tebe spavam, a moje srce kuca i bdije. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća.

Pravila za vremenska dobra

Kako nisam stvoren za zemlju nego za besmrtno dobro, ja se niti sudim niti svađam kako bih imao vremensko dobro. Zadobivam ga bez nepravde, i posjedujem ga bez škrtosti. Radije neka mi ukradu moj prsluk i moj ogrtač nego da sačuvam svoje haljine parničeći se po sudu. Sluga Božji popušta i Bog ne želi da se on parniči. Za Crkvu i skrbništvo moglo bi se parničiti za dobro drugoga, ali se po tome može i pasti u prokletstvo ako ljubav nije čista, bez ogorčenosti i bez uvrede. Plaćam što prije svoje dugove, rado i radosno, ne izmišljajući izgovore kako bih izbjegao plaćanje. Bez sudskih stražara i bez prisile, bez zaobilaženja i bez varanja. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Samo zbog Boga dajem milostinju kako bih si učinio prijatelje, kako bih dobio žezlo i prijestolje, kraljevstvo u raju. Ali milostinju dajem u tajnosti, hitro, radosno i savršeno. Razborito i mudro raspolažem

mojim dobrima, ako darujem, činim to u kršćanskom duhu, bez parade i bez traženja časti i bez ikakvih ludih izdataka. Bez grimasa u mojoj pratnji, bez raskoši u mojim haljinama, bez parada u mom domaćinstvu, bez skupog namještaja, jer sam tako rekao ovom prokletom svijetu na svome krštenju. U gradu ili na selu, u kući ili na polju, ako gubim ili dobivam moje srce je zadovoljno. Bez osporavanja, bez ljutnje, bez izvanredne radosti. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća.

Pravila za časti i hvale

Nikada ne težim za hvalama ni počastima, ali ako mi ih netko iskaže, ja ih upućujem Gospodinu. Čovjek svim svojim govorom ne čini nas ni ludim ni mudrim. Na drugoj strani, u tišini, vidim svoje mjesto u paklu, bez samodopadnosti i tjelesnih hvala; jer govoriti protiv sebe samoga često je znak krajnje oholosti. Zadovoljan svojim imetkom, ne težim većemu, iako je običan, ja u njemu nalazim sve što mi je potrebno. Moja slava jedinstvena i uzvišena je uistinu sva u meni samome. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća.
Daleko mudraci sa svojom mudrošću, ako nisu mudri u Gospodinu. Daleko plemići u svojoj plemenitosti, ako nisu plemeniti u srcu, ako ne opraštaju uvredu bez osvete i mrmljanja. Moja je najveća slava u snižavanju i trpljenju. A moja pobjeda u pobjeđivanju sebe opraštajući u časti bez dopadljivosti, u uvredi bez osvete. I kad me najviše vrijeđaju, kažem, neka je blagoslovljen Bog! Ne želeći se osvećivati ni kažnjavati počinitelja. Rado opraštam i ne žalim se nikomu. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća.

Pravila za užitke

Osuđujem i prezirem sva zabranjena zadovoljstva, znajući da je po ovoj kugi propalo mnogo i najsvetijih. Umjeren sam i u neophodnim zadovoljstvima. Da bih pripadao Isusu Kristu, potrebno se raspeti. Uvijek se umrtvljujem i u tijelu i u duhu, a da to nitko ne primjećuje, bilo da jedem ili pijem. Od najboljeg stavljenog na stol, od rijetkoga, od mjesta, od ugodne vijesti, od svega činim žrtvu Bogu kako bih sačuvao u duši čistoću njegova plamena. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. Tamo presijecam riječ, ovdje zaustavljam neku želju, ili olaki smijeh, ili kakvo drugo isprazno zadovoljstvo, ludost, pogled, šalu. Ne govorim o košulji od kostrijeti, ni o željeznim pojasevima, ni o dragovoljnom bolu koji tijelo može trpjeti. Volim činiti pokoru u poslušnosti. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća.

Pravila za ono što treba izbjegavati

Mrzim najvećom mržnjom svaki grijeh, pa i laki, jer ide Boga samoga, jer nam zatvara nebo. Izbjegavam i njegov privid pa i u najmanjim prigodama. Grijehu naviještam rat kako bih vodio spasenju grješnika. Ničega se na zemlji ne bojim osim ove užasne nesreće. Pakao, kako god bio užasan, bez grijeha se čini ljubezan. Izbjegavam veliki i lijepi svijet jer je poguban. Ukoliko on viče i gunđa, ja sam toliko sretniji. Ukoliko me smatraju divljim toliko postajem mudriji. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Bog me čuva da me ne nađu u kockarnici, u kabareima, radije bih posjećivao vučicu i vuka u šumi. Ova su mjesta zloglasna po svojim užasnim sablaznima. U nekoj hitnoj stvari, kad je čovjek na putu, ako mu je potrebno prenoćište, može tamo piti i jesti, ali ne kao bezbožnik da bi pio i živio raskalašeno. Zbogom balovi i plesovi čiji je đavao tvorac, o kako se u ovim ludim ritmovima vrijeđa Gospodin. To je fino učenje najveće raskalašenosti. Zbogom besramne igre i sve igre na sreću koje oskvrnjuju tolike svečanosti u kojima sam đavao sudjeluje, a koji skriva toliko zla pod radošću i umješnošću. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava

i moja sreća. Daleko od mene ovi skupovi i proslave zaštitnika koji su zbog zloupotrebe promijenjeni u đavolske proslave. Osuđujem ova sijela gdje se kaljaju duše. Osuđujem i prezirem ove glupe priče, romane, koji zahvaćaju poput kuge i čine da propada toliko ljudi. Daleko od mene čitati ih, ja ću ih spaliti ili potrgati. Daleko od mojih očiju ovi likovi u kojima je đavao zasjeo, ova golotinja, slikarije za koje luđaci misle da imaju veliku cijenu. Ja ih razbijam, prevrćem, šaram, kidam. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Daleko od mene heretici koje je crkva osudila s njihovom lijepom praksom i profinjenim knjigama. Daleko od mene kalvinizam, daleko od mene jansenizam. Osim Pisma čitam pobožne knjige, čija je nauka čista i puna ljubavi. Ne kako bih se divio njihovu govoru nego da bih postao mudriji. Po maču i odori koliko opasnih službi u kojima se griješi i orobljava na fin i slavan način, ali koji čine da duše padaju u vječnu vatru. Kad mi svijet nudi napravim neki dobitak, neku službu, ja se informiram, između ostalog o sljedećem: da li Bog to želi od mene, zatim radim taj posao i ostajem u njegovoj službi. Izbjegavam i gnušam se svega što navodi na grijeh, ali jedva se mogu sačuvati i spriječiti ga, toliko se zlo uvećalo, toliko je tijelo korumpirano. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća.

Pravila za razne pobožnosti

Moja prva pobožnost je prema Presvetom Sakramentu. Klanjam se sat vremena mjesečno, redovito. To je sunce moje duše koje je obasjava i koje je pali. Pobožan sam prema Mariji, ona je moja pomoć i moja potpora, ona je slava mog života i nakon Boga sve moje dobro. I kako bih bio vjeran Bogu sve predajem njoj. Ona je moja kraljica, a ja njezin sluga. Ona je moja majka i učiteljica, a ja dijete njezinoga srca. Ja sam iz njezine pratnje jer ju častim i nasljedujem. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. Imam puno povjerenja u sv. arkanđela Mihaela, čija je revnost i razboritost otjerala Lucifera iz neba, koji odvaguje sve duše za nebo ili za vatru. Zahvalan sam svome anđelu čuvaru. Zazivam s povjerenjem njegovo svjetlo i njegovu potporu. Poštujem njegovu nazočnost i nasljedujem njegovu nevinost. Služim Bogu svim svojim srcem on je moja slava i moja sreća. Suosjećam s dušama u čistilištu svaki dan, moleći pohvale sjećam ih se, pomažem im, moja najslađa pobožna vježba je činiti im uslugu. U crkvi sam ponizan, ne brbljam, pun podložne vjere, sabranosti, ljubavi i povjerenja, straha i poštovanja. Razborito korim psovače imena Božjega, one koji su bez smjernosti, bez poštovanja na ovom svetom mjestu. I ako neće činiti pokoru, činim je ja u njihovoj nazočnosti. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Kako bih bio siguran, molim za nekog dobrog duhovnika, s punim povjerenjem, otkrivam mu svoje srce. Slušam i slijedim naputke, to su za mene najveća čuda. Savršena praksa iz koje izvlačim veliku pomoć je da se povučem svake godine nekoliko dana na duhovne vježbe. Tu govoreći mojoj duši, Bog je čisti i zapaljuje. Prezirem ono što prolazi kao nedostojno moga srca, cijenim samo milost i ljubav svoga Spasitelja. Neka svijet pjeva i pleše, u svijetu me ništa ne zadovoljava. Dobra koja očekujem od svijeta su zapravo dragocjeni križevi: da mi se netko ruga i grdi me, prezire, napada zločom, ponižava me i osiromašuje. Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća“ (P 139).

Učitelji duhovnog života, pa tako i Montfort, uz pouku o temeljnim istinama vjere, redovito su vjernike upućivali i iskustveno uvodili u življenje vjere u svakodnevnici s naglascima na pojedinim praktičnim vjerničkim vježbama kao što se to vidi iz pjesme. Glavni njihov cilj je jačanje nutarnjeg života koji treba voditi dušu do nasljedovanja Isusa Krista. Upravo je to smisao puta čišćenja i početnog perioda duhovnog života. Naglasit ćemo neke prakse spomenute u navedenoj pjesmi koje po našem mišljenju imaju trajnu vrijednost za autentičan duhovni život. Montfort preporučuje posebno jutarnju i večernju molitvu, gajenje svijesti o Božjoj prisutnosti, ispit savjesti, razmatranje, redovitu sakramentalnu praksu, izbjegavanje grijeha i grješnih prigoda, čitanje Svetog pisma i duhovne literature, pobožnost

prema Presvetom Sakramentu, molitvu krunice i duhovno vodstvo, a sve to u posvemašnjem predanju (posveti) Isusu po Mariji uz vjerno vršenje svojih staleških obveza. Prakse duhovnog života moraju s njima biti tako usklađene da ih ne ometaju na bilo koji način. Duhovni put mora voditi vjernika vjernom vršenju staleških obveza, jer inače nije autentičan.

Svetac naglašava da vjernik treba savjesno vrši svoje svakodnevne staleške dužnosti koje su različite od zvanja do zvanja, jer svatko od njih ima posebnu svrhu i zadatke. Vjernik upravo zato što je vjernik, treba marljivo, vjerno i točno vršiti svoje dužnosti i to je jedan od velikih znakova osobnog ljudskog i vjerničkog sazrijevanja. Volju Božju koja nam se sigurno očituje u kršćanskim krjepostima, treba tražiti i vršiti u savjesnosti i radišnosti svakodnevnog života.

Uređenost vlastitog života mora postojati najprije u mislima, željama, planovima, kao i u njihovu ostvarenju, u načinu rada, vladanju, odijevanju, ishrani, ljudski zdravom ritmu dnevnoga života. Put čišćenja i rasta u vjeri je uvijek istovremeno i put oplemenjenja ljudske dimenzije vjernika. Tko iz ljubavi prema Bogu uz molitvu točno, uredno, radino i savjesno vrši svoje staleške dužnosti, čestit je čovjek i nalazi se na najboljem putu čišćenja vlastite duše i duhovnog sazrijevanja. Uz preporučene duhovne prakse i ovakav ritam duhovnog života, vjernik uistinu ima sve pretpostavke za duhovno sazrijevanje.

Razmisli! Živim li redoviti svakodnevni i tjedni ritam prakticrinja vjere? Od gore navedenih savjeta i praksi koje preporučuje sv. Ljudevit, koje su mi u ovom trenutku najpotrebnije? Iz osobnog iskustva što je njavažnije da se ustrje u vjeri?

4.2.2. Molitva kao glavno sredstvo za ustrajnost u milosti i duhovnom rastu

Kao što smo vidjeli (usp. PP 99-100), svetac je svjestan krhkosti duhovnoga života i mogućnosti ponovnoga pada u grijeh kao i potrebe čovjekove borbe sa samim sobom i zlim navikama i strastima koje djeluju u duši i nakon obraćenja.[75] Zbog toga on traži svestrano, neopozivo i temeljito opredjeljenje za Boga kao preduvjet za minimum autentičnog kršćanskog života. „Služimo Bogu bez podijeljenosti, jer srce podijeljeno ide putem propasti. Sve ili ništa, Bog nam govori svojim jezikom, a meni je i malo dovoljno, kaže nam Sotona“ (P 153, 1).

Slobodnim činima ljudska se osoba usmjeruje ili ne usmjeruje prema dobru što ga je Bog obećao i što ga savjest osobi svjedoči i predlaže činiti. Osoba samo u zreloj ljubavi prema Bogu, sebi i bližnjemu ostvaruje svoje biće. Na tom putu oplemenjenja i ostvarenja čovjek uza sva osobna pozitivna iskustva, kao i ona drugih ljudi ima i bolna iskustva teških borbi da ustraje na putu dobra, iskustva ograničenosti i bijede vlastitoga bića koja ima zadnji korijen u posljedicama grijeha, kao i mogućnosti ponovnog pada u grijeh. Svetac o tome jednostavno i duboko proživljeno piše:

„U ovoj zemlji tmine ne vidimo jasno. Na ovom uzburkanom moru ne možemo ploviti mirno. Napastima se ne može izbjeći bez borbe na ovom mjestu kušnje i na ovom ratnom polju, ne možemo proći bez uboda jer je zemlja zasađena trnjem“ (PPK 33). „Život je jedan rat i neprestana napast. Mi se moramo boriti ne s neprijateljima od krvi i mesa, nego protiv samih paklenih sila (usp. Ef 6, 12). Koje ćemo, dakle, bolje oružje upotrijebiti ako ne molitvu *Očenaša* koju nas je naučio naš veliki Predvodnik, ako ne anđeoski pozdrav *Zdravomarijo* koji je protjerao đavle, razorio grijeh i obnovio svijet, ako ne razmatranje o životu i muci Isusa Krista, čijom mišlju se moramo oboružati, kako nalaže sveti Petar, da bismo se obranili od istih neprijatelja koje je on pobijedio i koji nas svakodnevno napadaju“ (TSK 84)?

Uz iskrenu odlučnost da se odbaci svaki, a posebno teški grijeh, molitva, a po sv. Ljudevitu poglavito molitva svete krunice je povlašteno sredstvo za ustrajnost u Božjoj

[75] Vidi cjelinu 4.2.

milosti kao i za ponovno zadobivanje milosti nakon eventualnog pada u grijeh. Ipak imamo iskustvo da često u našim molitvama nismo odmah uslišani, a to se događa da se bolje pripravimo za primanje milosti, da se u nama još više ražari želja za Božjom ljubavlju, da postanemo svjesniji rugobe grijeha, da upornije i žarče molimo, da znamo bolje cijeniti dobivenu milost ili pak da ne živimo u krivom uvjerenju da nas Bog mora uslišati. Svetac opominje molitelja: „Pogledajmo, dakle, na koji je način potrebno moliti krunicu kako bi molitva bila Bogu ugodna te da bi nas posvetila. Prije svega, onaj koji moli Krunicu mora živjeti u Božjoj milosti ili barem odlučiti izaći iz stanja grijeha, jer po teološkom nauku, dobra djela i molitve učinjene u smrtnom grijehu su mrtva djela, gube svoju vrijednost, nisu Bogu ugodna, i nemaju nikakve zasluge za vječni život. Tako treba shvatiti ono što je napisano: „Njegova hvala ne dolikuje ustima grješnika“ (Sir 15, 9). Rekao sam treba barem odlučiti izaći iz stanja grijeha, jer ako bi bilo apsolutno potrebno biti u milosti Božjoj da bi naše molitve bile ugodne Bogu, to bi značilo da se oni koji su u smrtnom grijehu nikada ne bi mogli moliti dok je upravo njima molitva potrebnija nego pravednima. Ovo je zabluda koju je Crkva osudila iz razumljivih razloga. Kad bi to bilo tako, grješniku ne bi nikada trebalo savjetovati da moli krunicu, jer bi mu to bilo uzaludno! Kad bi s odlukom da ostanemo u grijehu i bez ikakve namjere da ga se oslobodimo, postali članom bratovštine Presvete Djevice ili molili krunicu ili kakvu drugu molitvu, ubrajali bismo se u lažne Marijine štovatelje, one ohole i nepokajane, koji pod njenim plaštem sa škapularom na prsima i krunicom u ruci idu vičući: „Djevice sveta, o Djevice dobra, ja te pozdravljam Marijo! A istovremeno Isusa razapinju na križ i okrutno ga ranjavaju svojim grijesima, padajući tako sa stolica najsvetijih Marijinih bratovština u pakleni oganj. Svima, dakle, preporučamo krunicu: pravednima da sačuvaju Božju milost i rastu u njoj, grješnicima da napuste putove grijeha. Daleko od nas da potičemo grješnika da učini plašt Marijine zaštite, plaštem osude pod kojim bi mogao skriti svoje vlastite grijehe i preokrenuti krunicu, lijek za svako zlo, u zlokobni i smrtonosni otrov“ (TSK 117-118).

Kada osoba počne upoznavati Boga i odluči mu služiti i želi ga iskreno proslaviti u svom životu, živeći vjeru postaje svjesna važnosti molitve po kojoj ostvaruje svoj odnos s Bogom. Temeljna kršćanska molitva je liturgijska molitva Crkve u kojoj kršćanin, u zajedništvu s drugim vjernicima, treba aktivno sudjelovati, ali put rasta i sazrijevanja nije moguć bez osobne molitve. U svim svojim spisima Montfort naglašava važnost molitve za ustrajnost na putu obraćenja i čišćenja duše. Molitva je izraz naše ljubavi i odanosti Bogu te potreba ljudske duše. Ona je izraz naše vjere i iskrene pobožnosti. U molitvi vjernik dublje upoznaje i uzljubi Boga, a vjera postaje živa i djelatna u ljubavi. Moliti ne znači bježati od života i povijesti povlačeći se u kutak vlastite sreće. Molitva nužno vodi do procesa nutarnjeg čišćenja koje dušu čini sposobnom prihvatiti Boga i bližnjega u ljubavi. U molitvi čovjek uči što je uistinu dostojno Boga, uči da ne može od njega tražiti ugađanje sebi poglavito ne na uštrb bližnjega. Tako da molitva čisti vjernikove nakane, želje i nade, vodi ga putem oslobađanja od prikrivenih laži i samoobmana. Po autentičnoj molitvi vjernik postaje osoba nade koja potiče na ljubav prema Bogu i budi nadu kod bližnjega. Kako bi potakao vjernike na svijest o važnosti molitve i ustrajnosti u njoj, sv. Ljudevit je došao na originalnu, evanđeosku ideju da vjernicima za uzor molitve predoči nauku i osobu Isusa molitelja:

„Potrebno je uvijek moliti i nikada ne posustati (usp. Lk 18, 1). To su vječne riječi Isusa Krista kojima trebamo vjerovati i vršiti ih ako ne želimo biti osuđeni. Objasnite ih sebi kako želite samo da ih ne protumačite na moderan način s jedinom namjerom da ih živite po uzoru na današnju modu. Isus Krist nam je dao pravo objašnjenje svojim primjerima koje nam je ostavio. „Primjer sam vam dao da i vi činite kao što ja vama učinih“ (Iv 13, 15); „Isus iziđe na goru da se pomoli. Tu provede cijelu noć moleći se Bogu“ (Lk 6, 12). Kao da Isusu nije bio dovoljan dan, u molitvi je provodio i čitave noći. Isus Krist je svojim apostolima običavao ponavljati ove dvije riječi: „Bdijte i molite“ (Mt 26, 14). Duh je slab, a kušnja trajna i uvijek

podmukla; bez trajne molitve pad je neizbježan. Apostoli su mislili da je Spasiteljev poziv samo savjet. Preblago su i po modi tumačili njegovu riječ, i unatoč tome što su se družili s Isusom Kristom, pali su u kušnju, čak i u grijeh“ (TSK 137).

Molitva je svakako jedno od najvažnijih načina kojim se oslobađamo duha ovoga svijeta i po kome se duša čisti, raste i duhovno sazrijeva. Čovjek je ljubljeno Božje stvorenje, sposoban spoznati i uzljubiti Boga. I nakon što je grijehom narušio svoj odnos s Bogom, okaljao svoju dušu i izgubio sličnost s Bogom, ostaje u njemu želja i duboka čežnja za svojim Stvoriteljem na čiju je sliku stvoren. Bog opet neprestano poziva čovjeka na pomirenje s njime i otajstveni susret s njegovom ljubavi u molitvi. Tako da je molitva uzajamno traženje Boga i čovjeka gdje vjerna Božja ljubav prva izlazi u susret čovjeku, a on sa svoje strane na nju odgovara.

Bog nam je darovao svoga sina Isusa Krista kao otkupitelja i spasitelja, tako da kršćani u njemu i njegovoj molitvi imaju savršeni uzor molitve. Isusova molitva odražava i podržava traženje i potpuno prihvaćanje volje Očeve iz ljubavi sve do križa, u potpunom pouzdanju da će biti uslišan. Isus je svoje učenike učio da mole živom vjerom, čistoga srca, ustrajno i bez straha. Opominjao ih je da bdiju i budno paze na svoj život. On traži da vjernici prikazuju molitve Ocu u njegovo ime, a sam uslišava molitve koje su njemu upućene. U jednoj od svojih pjesama, kao u nekoj maloj raspravi o molitvi svetac piše: „Kršćani, evo kruha snažnih, dražesna mana, dućan pun blaga, obilni izvor, let duha svome Bogu, pogled s njegova lica, to je molitva, ali i tako sam premalo rekao, ona je riznica milosti. Molitva je opće dobro čovjeka i anđela, čast koju dugujemo Besmrtnomu, njegova najslađa hvala. Ona je božanski tamjan, ugodni miris koji iskazuje uzvišeno štovanje ovom obožavanom Biću. Čovjek moleći priznaje i pokazuje da je pun bijede i da čeka svako dobro od Oca svjetla. On njegovoj uzvišenosti smjerno žrtvuje duh, tijelo, srce i sve svoje biće. U molitvi čovjek žrtvuje tijelo i dušu, klanja se zajedno s Isusom Kristom, drhti, ponizuje se, štuje njegovu uzvišenost, umiruje njegovu pravednost, pobuđuje njegovu dobrotu. O velika žrtvo! Moleći, siromašni se grješnik uspinje sve do njegovog prijestolja, obvezuje svog moćnog Stvoritelja da mu dade milodar. Često mu iz ruke oduzima grom i munju, kojima bi ga kao vladar bio uskoro pretvorio u prah. Bog ne želi da mu nijedan grješnik prilazi bez molitve. Kad ga vidi da moli i vapi, on mu se smiluje. On od djeteta đavla čini dijete Božje. O snago molitve, o moći uzvišena! Molitva je veliki kanal po kojem dolazi svako dobro, po kojem darežljivi Bog daje svoje milosti. Bez nje čovjek je bez krjeposti, milosti i svjetla. Slab je, poražen. O kako je molitva nužna. Bez molitve čovjek nije drugo do li leš bez duše. Trska bez potpore, nagorjeli panj bez vatre, bolesnik koji pati od vodene bolesti, izgladnjeli, vjetrokaz, razoružani vojnik, pripravan za poraz. Bez molitve se ne može sačuvati nevinost. Čovjek slabi, pada zbog svoje vlastite nemoći, pada u iskušenje, pada u grijeh, u prokletstvo i u ponor nad ponorima. Isus je molio dan i noć. Je li to bilo nužno? Da, njegov primjer nas poučava, on je naš uzor. Sveci su poput njega i dan i noć, prinosili ovu žrtvu. Ona je bila njihova snaga i njihov oslonac, njihova najslađa vježba. Što? Ništa me ne pitate? Govorio je Isus svojim apostolima. Htio bih vam činiti dobro, jer moja su dobra i vaša. Tražite i naći ćete, ja sam vaša sigurnost; pitajte i dobit ćete sva dobra u izobilju. U molitvi treba ustrajati usprkos svim preprekama, bez umora i bez odustajanja. To je jedna od velikih pouka. Stari i Novi zavjet gotovo na svim stranama potvrđuju ovu zapovijed na primjerima mudrih. Molitva liječi sva zla i ona najružnija, nakon rada odmara i tijelo i dušu. Ona skida povez s očiju koji stvara grijeh kako bi se vidjelo opako zlo, izobličeno čudovište. Ona čini da se vidi istina, ljepota milosti, laž i ispraznost ovog prolaznog svijeta. Ona uzdiže dušu u nebo, a zatim je vodi u ponor i pokazuje na tim mjestima uzvišene istine. Molitva daje blagost nestrpljivoj duši, marljivost i gorljivost nehajnoj duši, ona je vatreni oganj koja hrabru dušu čini žrtvom Bogu, ali žrtvom ljubavi. Bez molitve ne može se iskorijeniti loša navika, navika grijeha, čiji je jaram tako težak. Ona je svemoćni čekić, koji udara i razbija, ona je divno sunce koje topi led. Molitva smrtnom čovjeku daje

mir, čak i u ratu, i čini da se čovjek osjeća na nebu i kada je na zemlji. Ona obogaćuje njegovo siromaštvo, ne propadljivim nego vječnim dobrima, istinskim dobrima. Ona čini da krepost raste ili podržava sustalu krepost. Po noj čovjek dobiva obilje milosti, kako bi hodao divovskim koracima prema Bogu u ovom životu i uspeo se s dna ništavila do svoje domovine. Na zemlji nema ništa slađega od molitve, ona je nebeska mana koja ima svu slast, ali ne nesretnu, a to treba znati obrazložiti, jer je potrebno snažno prakticirati ono što nas molitva poučava činiti. Kakva su divna čuda činili naši preci! Otvarali su nebo i zemlju svojim molitvama. Molitvom i vjerom mijenjali su prirodu, moleći davali su odredbe svakom stvorenju. Koja slava za grješnika, za ovaj pepeo i prah, da govori Bogu, svome Gospodinu; dok moli, da oslovljava veličanstvo Božje, slobodno, bez da se osjeća krivim. Kako ćete pobijediti Lucifera koji baca vatru i plamen, koji gura u pakao gotovo sve duše? Postom i molitvom, moramo vjerovati Isusu, tako ćete biti u pravu i pobijedit ćete. Molitva ga slabi, razoružava i tjera, muči i kažnjava, udara i poražava. O kako se on boji ovog teškog utega i ovog gorućeg mača, kako se boji ovog mučitelja koji ga ubija i muči. Đavao je često govorio preko bjesomučnika: bjesnim, izgaram, udvostručuju se moje muke kad čovjek moli Boga i kad se ponizuje, on me pali novom vatrom, moja muka je nečuvena. Molimo, ali gorljivo. Bog tako želi za svoju slavu. On polazi od naše sreće i naše pobjede. Slijedeći Isusov primjer i primjer njegove svete majke, imat ćemo po molitvi sve krjeposti. Koje su odlike molitve? Evo odgovora na vaše pitanje. Reći ću vam, slušajte! Pitanje je veliko. Dobro moliti Boga nije lako, često molitva umjesto da ga umiri, udvostruči njegov gnjev. Moliti Gospodina u srcu, to je mislena molitva, moliti ga ustima i srcem to je usmena molitva. Činite ih rado, i jedna i druga su dobre, ako morate nekada izabrati, činite onu koju Bog daje. Meditirajte, meditacija učvršćuje; kontemplirajte, kontemplacija uznosi, ali čuvajte se hinjenja uzvišenih molitava jer bi vas oholost mogla baciti u dno ponora. Dobru molitvu ćemo prepoznati po dobrom životu, ona prebiva u toj razboritosti ili se radi o prijevari. Molitva u kojoj se jasno vidi razboritost i uzoran život dvije su sestre koje zajedno idu i djeluju. Što bi trebalo izbjegavati kako bi dobro molio. Tri riječi: udostoj se čuti ih, one te trebaju zadovoljiti. Ne pretvarajte se uzvišenom molitvom kontemplirajući, duša je često po tom lažnom dragom kamenu odbačena. Meditirajte jednostavno, ali vjerno, bez profinjenih umijeća umovanja, neka vam je vjera dosta; nemojte željeti vidjeti ili osjetiti nešto izvanredno, ova zamka vodi u propast, ona je česta. Molite u čistom strpljenju i ustrajte do kraja usprkos nemoći, usprkos tijelu i duhu i đavlu koji viče. Budite čvrsti kao Isus Krist moleći u agoniji. Ako se želite spasiti, ako vam je drago spasenje, imajte često na usnama *Očenaš* i *Zdravomarijo*, molite krunicu, cijeli ružarij. Krunico, o lijepa molitvo savršenoga! O božanska molitvo! Kako bi vas Gospodin uslišao, treba moliti u milosti. On ne sluša grješnike koji mole u nemilosti, a ako ste u grijehu, molite ga da vam udjeli skrušeno, raskajano srce i milosrđe. Ne tražite ništa osim dobro, ništa osim spasenja, zbog Boga samoga jedino potrebnog, za njegovo sveto ime, jer misliti samo na vremensko kad se moli, a ne podložiti se Vječnomu, znači biti drzak. Molite Isusa gorljivo po njegovoj božanskoj majci i po Isusu se ponizno uzdignite do Boga, njegovog Oca. Po tim stupnjevima poniznosti i svetoj razboritosti čovjek ne može biti odbijen, on moli sa sigurnošću. Molite s vjerom, bez nepristojnosti. Savršeno klanjanje želi da svaki čovjek moli. Ne okrećite se, ne oslanjajte se, ne činite grimase, ne govorite i ne gledajte okolo, držite se uspravno, molite rado. Ako ne molite srcem, molite bez zasluga. Tako Bogu nećete iskazati nikakvu čast, dvolični ste. Uđite u sobu, zatvorite vrata, molite Boga u tajnosti, takva molitva je snažna. Napustiti usmenu molitvu navodno zbog savršenstva, o krivi izgovoru, suptilna, ali fatalna iluzija. Molite poput Spasitelja, molitva je bila njegova praksa. Tko se od nje udaljava, lažac je, pa ako je i u zanosu. Činite sve što možete kako biste molili u tajnosti bez prestanka i kada ste izvan vašeg mirnog mjesta. Molite posvuda kako biste se svidjeli Bogu ne obaziruć se ni na koga. Molite uvijek i posvuda i molitva će biti dobra. Molite samilosno za spas duša, za one koji će zbog zasljepljenosti pasti u vatru. Za tolike Turke i pogane, za tolike šizmatike,

za tolike nesretne kršćane i loše katolike. Molite pažljivo, ne rastreseno, molite pobožno, jer je to nužno. Znajte da rastresenost koju tjerajte i odbacujte ne nanosi štetu sabranosti savršene molitve. Molite s mnogo vjere i s velikim povjerenjem, govoreći često: „Moj Bože, vjerujem u tvoju nazočnost ovdje“. Uvijek se ponizujte, smatrajte se nedostojnim da dobijete i najmanju pomoć, Bog će vas učiniti dostojnim da je dobijete. Molite uvijek nadajući se usprkos svakom beznađu. Bog jedino ustrajnima daje izvanredan dar. Molite uvijek usprkos tijelu koje se protivi i dosađuje, usprkos svijetu i paklu i imat ćete život. Od tebe dolazi svako dobro, o Oče svjetla! Jedino ga od tebe očekujem, o Oče otaca mojih! Jer te moram moliti ono što mi je potrebno, udostoj se, moj Bože, dati mi milost da to činim. Učini da u moje srce dođe tvoj Duh Sveti, moj Oče, kako bi u njemu razbuktao pravi žar svete molitve, pobudio neopisive uzdisaje, uzdahe i tepanja istinske djece. Moj duh je zaslijepljen, ja se neprestano varam, moje je srce okorjelo, puno grijeha i slabosti. Ali ovo zlo dolazi od mene, zapustio sam molitvu. Gospodine, umnoži moju vjeru kako bih mogao dobro moliti. Ti koji obilato daješ gavranu koji grakće, uslišaj me u ovom trenutku, tvoje dijete te moli. Po tvom srcu punom dobrote, po Isusu i njegovoj majci, nemoj me odbiti. U tebe se uzdam, Gospodine. Bog sam“ (P 15).

Razmisli! Jesam li svjestan koliko mi je potebna svakodnevna ustrajna molitva? U čemu mi molitva njaviše pomaže? Koja su pozitivna iskustva molitve, koje su glavne poteškoće na koje nailazim u molitvi?

4.2.3. Meditacija, poglavito meditacija svete krunice temelj duhovnog života

U kršćanstvu je još od samih početaka meditacija bila najuže povezana s molitvenim pristupom svetopisamskim tekstovima. Meditirati ili razmatrati u biblijskom smislu znači u molitvenom ozračju tražiti volju Božju kako bi je se zatim moglo prakticirati, živjeti i opsluživati. U kršćanskoj tradiciji meditirati podrazumijeva upoznati Isusa preko njegove riječi kako bi ga vjernik, uzljubio i ozbiljno nastojao oko njegova nasljedovanja.

U tom smislu meditacija započinje polaganim čitanjem teksta i razvija se u smjeru molitve i kontemplacije. To slušanje riječi budi i potiče pozitivan odgovor u vjeri. Kršćanska meditacija nije neka tehnika koja bi zatvarala osobu u sferu vlastitosti ljudskog duha koji traži svoje savršenstvo, nego uvodi vjernika u dijalog s Bogom. Duša upravo u svjetlu toga dijaloga postupno iskustveno sve više upoznaje Boga samoga, dinamike duhovnog života pa onda u tom svjetlu i samu sebe sve do srži svoga bića.

Duhovna je literatura istraživala metode i dinamike koje vjerniku mogu biti na pomoć u toj zahtjevnoj pobožnoj praksi. Bezić taj klasični nauk sažima u nekoliko rečenica. Temelj molitve i sveg duhovnog u životu jest razmatranje (meditatio). Bez njega se suši i vene i molitveni i krjeposni život. Razmatranje je ona osnovna snaga koja stavlja u pokret čitav duhovni život. Kršćansko razmatranje ima trostruku svrhu: da preko njega bolje upoznamo Boga i vjerske istine, da ih više zavolimo i spremnije vršimo. Tri odrednice mislene molitve su: 1. metodičko razmišljanje o Bogu i o istinama koje nas spašavaju i posvećuju; cilj mu je stjecanje jakih, živih kršćanskih uvjerenja po kojima se živi i za koja se umire. Razmatranje je razumsko ukorijenjivanje naše vjere radi sjedinjenja s Bogom; 2. ono što razmatranje čini molitvom i pretvara ga u radnu energiju jest afektivno usvajanje razmatranih istina. Ono što je um spoznao srce treba da uzljubi. Um i srce skupa grade i čovjeka i vjernika. Preko čuvstva divljenja, čežnje i ljubavi katoličke istine postaju sastavni dio našega bića. Meditacija obuhvaća i racionalne i dubinske (intuitivne) slojeve ljudske osobnosti. Vjernik razmatrajući ne ostaje samo mislilac, on postaje goruća vatra; 3. razmatranje se ne zaustavlja na afektivnoj razini, ono ide do kraja, do čina, do ostvarenja. Tu volja preuzima svoju ulogu i donosi praktične odluke. Razmatranje nije ni studij ni poezija već iskrena borba za savršenstvo.

Meditacija je sabiranje i usredotočenje duhovnih snaga, akumulacija novih energija za akciju. Ona molitvu čini pobožnošću, a pobožnost životom kršćanina.
Razmatranje je, dakle, umno razmišljanje, čuvstveno prihvaćanje i voljno ostvarivanje kršćanskih istina. Ono je doista uzdignuće duše k Bogu, opajanje vječnim vrednotama, promatranje svijeta i života božanskim očima, jedinstveni pogled na svijet, usmjerenje za život, nadnaravno vrednovanje svega spoznatoga i doživljenoga. Nije isto što i razmišljanje o prirodi i njenim pojavama, kao ni obična vjerska meditacija o odnosima Boga i svijeta, kakvu poznaju i mnoge razvijene naravne religije (joga, zen, budizam, antropozofija i sl.). Početak kršćanskoga razmatranja bio je u razmišljanju o Svetom pismu, najprije privatnom pa onda skupnom (monasi). U srednjem vijeku su se uobičavala razmatranja o Isusovu životu. Razmatranje je polako ušlo u sva redovnička pravila (počevši od benediktinaca). Crkva ga je stavila u dnevnu dužnost svim redovnicima, svećenicima i sjemeništarcima, a Drugi vatikanski koncil ga preporučuje i laicima.[76] Danas je postalo općeprihvaćena asketska vježba.[77]

Sv. Ljudevit je osobno na putu duhovnog sazrijevanja, poglavito u razdoblju formacije, upoznao važnost meditacije za duhovni život.[78] Odgajan je u isusovačkoj formaciji i u Sjemeništu sv. Sulpicija u duhu francuske škole duhovnosti, a upravo sulpicijanska metoda meditacije, kao što smo vidjeli u prvom poglavlju, duboko je označila osobu i spise sveca. Montfort je praksu meditacije predlagao svećenicima misionarima svoje družbe, časnim sestrama Kćerima mudrosti čiji je suutemeljitelj,[79] i svim vjernicima (P 139, 11), po čemu je svetac još jedanput prethodio našemu vremenu. O toj općoj potrebi za razmatanjem svetac uči: „Svi kršćani imaju samo jednu vjeru, klanjaju se samo jednom Bogu, nadaju se istom blaženstvu u nebu. Svi priznaju samo jednog posrednika, Isusa Krista. Svi moraju nasljedovati ovaj božanski primjer i zato trebaju razmatrati otajstva njegova života, njegove krjeposti, i njegovu slavu. Pogrješno je vjerovati da je razmišljanje o istinama vjere i o otajstvima Isusovog života samo za svećenike, redovnike i za one koji su se povukli iz ovoga svijeta. Ako su redovnici i svećenici obvezni razmatrati o velikim istinama naše svete vjere da bi dostojno odgovorili na svoj poziv, laici su isto toliko dužni to činiti barem zbog opasnosti u kojima se nalaze svaki dan da se izgube. Trebaju se zato naoružati ustrajnim prisjećanjem na život, krjeposti i Isusovu muku,[80] koje predstavlja petnaest otajstava svete krunice“ (TSK 74).

Kao što se vidi iz priloženoga, prema sv. Ljudevitu središte duhovnog i molitvenog života nije ljudska osoba koja bi trebala postići nekakav stupanj savršenstva, nego sam Isus. Kad se duša zaljubi u svoga Spasitelja, kad joj on postane važan, onda se počne zanimati za njega, i za njegovu nauku, stil života, krjeposti te ga želi slušati i njemu se suobličiti. Misaona molitva ili meditacija dovodi dušu upravo u tu situaciju gdje ona postane svjesna same sebe i Boga kome se obraća.[81] U meditaciji vjernik motri Isusa ili neku od istina vjere, osobno razgovara s Bogom i zadržava se s njim u ljubavi. On se nasamo zadržava s Bogom, iskazuje mu svoju ljubav, zahvalnost, poštovanje, budi čine vjere i ufanja, iskazuje svoje potrebe, muke, radosti, očekivanja. A vjerniku koji meditira svetac poručuje: „Pazite da ne budete

[76]Dekret *Apostolica actuositatem,* br.4.
[77] Uvodni tekst koji objašnjava pojam razmatranja je doslovno preuzet od Ž. Bezića, nav. dj. str. 378.
[78] H. M. Guidon, *Preghiera,* u DSM, str. 1356 – 1366.
[79] *Pravilo svećenika misionara družbe Marijine* u *Sabrana djela I,* Split 1980, br. 67. *Regole delle figlie della Sapienza,* u *Opere I,* Rim 1990, br. 133.

[80]Bernhard Haring jedan od najpoznatijih i najcjenjenijih teologa moralnog bogoslovlja našeg stoljeća piše: “Presveto Isusovo čovještvo mora se častiti klanjanjem (latrijski); jer je, zbog osobnog sjedinjenja, ispunjeno slavom božanstva. Krist, naš proslavljeni Gospodin čija je sveta Muka najveća objava Božje ljubavi, sja u punini stvarnosti u Očevoj slavi, i stoga traži našu klanjalačku ljubav s posebnog naslova njegove Muke, koja za sve nas znači put prema nebeskoj slavi i prema pravom klanjanju Božjem veličanstvu u slavi i ljubavi” (*Kristov zakon* II, Zagreb 1980., st.168.).
[81]F. Foresti – E. Bortone, *Meditazione,* u DES, Rim 1992., str. 165-157.

previše aktivni u meditaciji, ne ostavljajući dovoljno prostora Božjem djelu, koji čini svoje djelo samo u miru“ (PKM 137).

Sv. Ljudevit, svjestan učinkovitosti meditacije, a na poseban način meditacije otajstava svete krunice, svesrdno potiče vjernike na tu molitvu koja donosi velike duhovne koristi onima koji je prakticiraju: „Na usmenu molitvu treba dodati i mislenu jer ona prosvjetljuje duh, raspaljuje srca i priprema dušu da bude sposobna poslušati glas Mudrosti, kušati njezine slasti i posjedovati njezino blago. Osobno ne nalazim ništa moćnijega da u naše duše privuče kraljevstvo Božje, vječnu Mudrost, od združene mislene i usmene molitve dok molim sveti ružarij razmišljajući o petnaest otajstava koja su u njemu sadržana“ (LJVM 193).

„Kako bih te još više potakao da prigrliš ovu pobožnost velikih duša, dodajem da nas molitva krunice s razmatranjem otajstava postupno vodi do savršenog poznavanja Isusa Krista, čisti naše duše od grijeha, po njoj pobjeđujemo sve naše neprijatelje, olakšava vršenje krjeposti, raspaljuje u nama ljubav prema Isusu, obogaćuje nas milošću i zaslugama, daje nam sredstva da s Bogom i s ljudima izravnamo sve naše dugove te na kraju zadobijemo svaku vrstu milosti. Spoznaja Isusa Krista je znanost kršćana, znanost spasenja. Ona nadmašuje, kaže sv. Pavao, sve ljudske znanosti po vrijednosti i uzvišenosti i to zbog dostojanstva svojeg predmeta koji je Bogočovjek, pred čijim je licem cijeli svemir samo jedna kap rose ili jedno zrno pijeska; zbog koristi, budući da nas ljudske znanosti ispunjavaju samo dahom ispraznosti i dimom oholosti; zbog njene potrebe, budući da je nemoguće spasiti se bez poznavanja Isusa Krista, dok će onaj tko ne poznaje sve druge znanosti, ali je poučen u spoznaji Isusa Krista, biti spašen. O blagoslovljena krunice, koja nam daješ ovo znanje i spoznaju Isusa Krista potičući nas da razmišljamo o njegovom životu, muci, smrt i slavi! Kraljica od Sabe zadivljena Salamonovom mudrošću, uskliknu: „Blago tvojim ljudima, blago ovim tvojim slugama, koji su neprestano pred tobom i slušaju tvoju mudrost“ (1 Kr 10, 8). Blaženiji su vjernici koji pozorno razmišljaju o životu, krjepostima, patnjama i slavi Spasiteljevoj zato što na taj način rastu u savršenoj spoznaji njega, a baš u tome se sastoji vječni život“ (usp. Iv 17, 3) (TSK 81-82).

O kojim temama sv. Ljudevit predlaže razmatrati? Kao što smo vidjeli prvenstveno o otajstvima života Isusa Krista u svetoj krunici koja učiteljstvo Crkve s pravom naziva „sažetkom cijelog Evanđelja.“[82] Sveti misionar poziva na meditativno čitanje Svetog pisma. U pjesmi u kojoj kao da nam govori samo svjetlo vjere, Montfort piše: „Tražite me u Evanđelju, skriveno sam u svakoj njegovoj riječi. Potrebno je ponizno i pokorno srce da bi me se u Evanđelju otkrilo“ (P 6, 37). Misionar koji je i sam plodni pisac, preporučuje i duhovnu literaturu: „Osim Svetog pisma čitam pobožne knjige, čija je nauka čista i puna ljubavi“ (P 139, 56).

Naravno da nama danas za meditaciju mogu poslužiti i spisi sv. Ljudevita koji su među najviše objavljivanima u Crkvi i duhovno su obogatili veliki broj vjernika diljem svijeta. Sam svetac dok je pisao imao je svijest o tome: „Evo mojih pjesama i mojih stihova. Ako nisu lijepi, barem su dobri, ako i ne miluju uši, pjevaju u rimama o velikim čudima. Pa i ako su samo za malene, nisu zato manje vrijedni, ako su to obični stihovi, nisu zato manje spasonosni. Čitajte ih i pjevajte, istražujte i meditirajte o njima, ne tražite u njima uzvišenog pjesničkog duha, nego istinu o kojoj pišem. Propovjednici, iz mojih pjesama možete crpsti za vaše propovijedi, ja sam ispekao stvari kako bih vam pomogao, dopalo vam se. Evo tema za molitvu, vjerujem da to s pravom govorim, jer često jedan stih, jedna rima utiskuju neku istinu u srce. Svaka riječ stiha mora biti bogata značenjem kako bi se o njoj moglo meditirati, zadržati u sjećanju kao cvjetić slave“ (P 2, 39-45).

Montfort preporučuje i razmatranje o klasičnim temama katoličke tradicije koje je on detaljnije razrađivao i predlagao u pučkim misijama kao jedno od sredstava obraćenja: „Služim Bogu svim svojim srcem, on je moja slava i moja sreća. Razmatram u njegovoj

[82] KKC br.971.

prisutnosti o smrti i sudu, nebu i njegovoj nagradi, paklu i njegovoj kazni, vječnoj slasti, vječnoj muci“ (P 139, 11). Mnoge propovijedi i pjesme[83] koje je Monrfort pastoralno redovito koristio govore o tim temama.

Montfort na poseban način preporučuje meditiranje muke Kristove. Sv. Ljudevit je duboko uvjeren u duhovnu učinkovitost te vrste meditacije koja je duboko označila njegov duhovni put i spise. Dosta je samo spomenuti 13. i 14. poglavlje *Ljubavi vječne Mudrosti*, *Pismo prijateljima Križa*, brojne pjesme na temu muke Kristove, a pozivanje na tu meditaciju je prisutno i u svim drugim djelima. Muka Isusova je najviši dokaz i ostvarenje njegove ljubavi prema svakom čovjeku i upravo zbog toga su sveci u razmatranju o njoj pronalazili duhovnu hranu i drugima je preporučivali, pa tako i Montfort: „Život Isusa Krista je bio glavni predmet izučavanja svetaca. Oni su razmišljali o njegovim krjepostima i patnjama i tako su stigli do kršćanskog savršenstva. Sv. Bernard je počeo s takvim pobožnim vježbama i ustrajao u njima do kraja: „Od početka mojeg obraćenja, kaže, napravih jednu kiticu miomirisne pomasti, sastavljenu od muke mog Spasitelja i postavih je u soje srce misleći na bičeve, trnje i čavle njegovih muka. Potrudih se čitavom dušom razmatrati svaki dan o tim otajstvima. To je isto tako bila vježba mučenika. Mi se divimo načinu na koji su oni znali pobijediti najokrutnije muke. Ali otkuda je mogla doći, primjećuje sv. Bernard, ta divna ustrajnost mučenika ako ne od rana Isusa Krista o kojima su oni često razmišljali? Gdje je bila duša ovih velikodušnih i jakih ljudi, kada je tekla njihova krv i kada su njihova tijela bila zlostavljana tjelesnim mukama? U ranama Isusa Krista! I te rane su ih učinile nepobjedivima“ (TSK 71).

„Sveti Augustin tvrdi da nema plodonosnije i za spasenje korisnije pobožne vježbe od čestog razmatranja muke našeg gospodina Isusa Krista. Bl. Albert Veliki, učitelj sv. Tome Akvinskoga znao je po objavi da jedan kršćanin zadobije više zasluga jednostavnim prisjećanjem, ili meditacijom Isusove muke, nego posteći o kruhu i vodi svakog petka tijekom cijele godine, ili bičujući se svaki tjedan ili moleći svaki dan psaltir. Koja će onda biti zasluga svete krunice koja podsjeća na cijeli život i muku našega Gospodina Isusa Krista? Gospa je jednog dana objavila bl. Alanu de la Roche da poslije svete misne žrtve, prvog i živog spomen-čina muke našega Gospodina, nema uzvišenije i zaslužnije pobožnosti od krunice, koja kao drugi memorijal predstavlja život i muku Isusovu“ (TSK 88).

Razmisli! Kakvo je moje iskustvo razmatranja? Koristim li se pri razmatranju određenom metodom? U prvom poglavlju donosimo metodu razmatanja francuske škole duhovnosti, jesam li je pokušavao koristiti u meditaciji? Molim li meditativno krunicu? Razmatram li o muci Isusovoj?

4.2.4. Poteškoće kod razmatranja

Budući da je razmatranje razgovor s Bogom, moramo se usredotočiti na Boga koji je u nama, u našoj nutrini. Zbog toga je važno za razmatranje pronaći vrijeme i prostor da nas ništa izvana ne uznemiruje i ne rastresa. Ako u duši imamo neke poteškoće ili radosna iščekivanja, tjeskobe ili strah dobro je nakon znaka križa i početnog sabiranja to predati Gospodinu. Mnoge duše se uznemiruju i boje se da neće napredovati na duhovnom putu jer ne uspijevaju kako bi željele u svakodnevnoj meditaciji, usprkos što se istinski zalažu oko toga. Ne smijemo se obeshrabriti. Ne treba isticati lakoću razmatranja. To bi vjerojatno bio najsigurniji način da se izgubi hrabrost, jer je za svo razmatranje potrebna škola strpljivosti, ustrajnosti i poteškoća koja vodi putem sazrijevanja. Razmatranje je teško, ali duhovno

[83] Dosta je samo letimično prelistati *Bilježnicu propovijedi* i *Pjesme* sv. Ljudevita i programe pučkih misija koje je održavao pa se uvjeriti u broj i važnost tih tema u propovijedanju i meditaciji kod sveca.

učinkovito. Napasnik će vam došaptavati tisuće drugih tobože važnijih poslova, uznemirivat će vas s tisuću misli koje ili uopće ne spadaju na stvar, ili su zle. Razmatranje je blagotvorno jer je teško. Duša se kuje, prekaljuje u toj teškoj vježbi, Bog blagoslivlja i svojim milostima prati onoga koji iz ljubavi prema njemu odvažno i velikodušno nastoji oko razmatranja cijeli svoj život. Glavne poteškoće u razmatranju su rastresenost i suhoća.[84]

Svetac je toga svjestan te nas upozorava: „Pazite, nemojte propustiti meditaciju pod izgovorom da ste rastreseni, uznemireni, da vam je dosadno, ili jer vam se čini beskorisnom, da ste odveć obične osobe kako biste je razumjele, da se ne osjećate pozvani na nju i da imate poziv za ručni rad i aktivnost, a sigurno ne za kontemplaciju i meditaciju. To su napasti zloga duha“ (PKM 135).

Posebna poteškoća za sve duše kod razmatranja je rastresenost. Duša kuša istinsku želju i ulaže napor da bude prisebna, ali kuša čudne sljedove misli i slika koje proizlaze iz mašte i uznemiruju je. U biti radi se na neki način posljedica rada naših osjetila, dnevnih zauzetosti i briga uz svu prirodnu nestalnost mašte. Kao posljedica toga često nastupa dosada pa se javljaju i druge slabosti duše kao što su umor, sumnje u vlastitu molitvu, tupost, preosjetljivost na vanjske događaje, šumove, buku i okolinu.

Postoji rastresenost za koju nismo odgovorni i rastresenost za koju smo sami odgovorni. Rastresenost za koju nismo odgovorni je ona koja nam dolazi radi asocijacije misli, slika koje se bude u mašti, uspomene na nekog prijatelja, sjećanje na neki kraj, obitelj, itd. I tu nije potrebno ništa drugo, nego otkloniti nezgodnu misao i let duha usmjeriti na predmet razmatranja. Ima i takvih rastresanosti koje dolaze u vezi s redovitim poslovima pa i poslovima u apostolatu.

Najviše vremena treba za otjerati te nezgodne misli. Tjerati? Nezgodne misli? – pitat ćete. Naprotiv, zašto ih ne bismo iskoristili i doveli ih u vezu s Bogom? Ne bi li to bio sjajni način da nam razmatranje bude povezano sa stvarnim djelovanjem? Nije li to najbolji lijek protiv rastresenosti i pospanosti, koje često smućuju naša razmatranja? Kao što svako pravilo ima iznimaka, tako ih može biti i ovdje. Ne bi nam bilo zabranjeno razmišljati o našem djelovanju ako bi nam se ono toliko nametalo da bismo bili nesposobni odbaciti od sebe te i takve misli. Tada ćemo moliti za bolesnika kojeg ćemo pohoditi, za djecu s kojima ćemo raditi, posao i ljude koje ćemo susresti. Postoje, konačno, i opasne rastresenosti. Ne moram spominjati da Bog pripušta đavlu da nas smeta i za vrijeme razmatranja. Najrazličitije uspomene i slike najdublje pohranjene u našoj duši, iznenada iskrsavaju i posve zorno se redaju pred našim očima. Radi li se tu o nečistim mislima koje nam nadahnjuje đavao? Da, ima sigurno i takvih koje su opasne i nije rijetko da su časovi razmatranja zatrovani i takvim mislima. Od toga nisu bili izuzeti ni sveci. Ali to nije sve. Svojom posebnom brigom, posve opravdanom, da se skrupulozno zaštitimo od svih nečistih misli izloženi smo također opasnosti da si lako opraštamo druge misli i druge loše poticaje koji nam se bude u duši. Zle misli, opasne rastresenosti, osjećaji protiv ljubavi, poslušnosti, poniznosti. Opasno je raspoloženje ako se čovjek u razmatranju bavi sam sobom, tuži se sam sebi, preživa sve moguće uvrede i sprema u razmatranju strjelice koje će odapeti čim mu se za to pruži zgodna prilika. Budimo budni da istjeramo svaku misao koja nije evanđeoska, ali isto tako ne oklijevajmo obračunati se i sa svakom drugom vrstom nečistoće koja prlja ljudsko srce kao što je zavist, srdžba, želja za osvetom, za gospodstvom, itd. Svetac poručuje:

„Mrzi svoju maštu i pamćenje odbacujući loše predodžbe, nekorisna sanjarenja i tlapnje, isprazne, opasne ili barem beskorisne zamisli iz prošlosti ili budućnosti. Isprazni svoje sjećanje od svega što nije Božja prisutnost“ (MS 3, 21-22).

[84] U opisu dinamika razmatranja oslanjamo se na p. A. Monnier, *Razmatranje,* Sav tvoj, Zagreb, 2006. str. 18 -25.

Obično gledamo na rastresenost kao na jedno neizbježno zlo, kao na slabost koja je nužno vezana uz našu ljudsku narav. Skloni smo da si sve u toj stvari lako oprostimo i da jednostavno kažemo kako se tu ništa ne može učiniti. No za rastresenosti smo izravno odgovorni ako ih prihvatimo svojom voljom. Neizravno smo odgovorni za svoje rastresenosti ako ne pazimo na sabranost, ako ne obavljamo pripravu za razmatranje. Općenito je teško razmatrati ako ne pazimo na sabranost pa zanemarujemo svoje pobožne vježbe, obavljamo ih manjkavo, ako na njih dolazimo prekasno ili ih ne obavljamo kako treba, ako dopustimo da nam mašta luta bez uzda, bez duha mrtvenja i bez molitve, ako ne pazimo na šutnju u svim njezinim oblicima, ako ne provodimo aktivni nego grozničavi život, i ako mirno i pobožno ne završimo svoj dan. Nemojmo se čuditi ako u tom slučaju opazimo da nam duševne moći bježe u času kad bismo ih htjeli usmjeriti na Boga. Montfort ovu duhovnu dinamiku primjenjuje na meditaciju krunice, ali ona se odnosi i na svaku drugu vrstu meditacije.

„Da bismo dobro molili, nije dovoljno iznijeti svoje prošnje moleći krunicu, najljepšu među molitvama. Naime, potrebna je i velika usredotočenost, jer Bog više sluša glas srca nego glas koji dolazi s usana. Kada bismo molili svojevoljno rastreseni time bismo iskazivali veliko nepoštovanje prema Bogu, što bi učinilo neplodonosnim molitvu naše krunice, a nas ispunilo grijesima. Možemo li očekivati od Boga da nas sluša, ako mi sami sebe ne slušamo? Zar dok molimo, strahopoštovanja dostojno Božje Veličanstvo, koje promatra zemlju i na njoj pobuđuje strepnju, da se namjerno zabavljamo trčkarajući za leptirom? To bi značilo da želimo udaljiti od sebe blagoslov ovog velikog Gospodina, te tako riskirati da padnemo u prokletstvo kojim on prijeti onima koji nemarno čine djela Božja. Proklet bio tko nemarno obavlja djela Božja (usp. Jr 48, 10). Istina, nije ti moguće moliti krunicu bez makar jedne nenamjerne rastresenosti. Naprotiv, jako je teško izmoliti i samo jednu *Zdravomariju,* bez da nam, uvijek nemirna mašta, ne oduzme mrvicu naše pažnje. Ali je ipak možeš moliti bez namjernih rastresenosti, te moraš unaprijed poduzeti sve potrebno za očuvanje pažnje i smanjivanje nenamjerne rastresenosti. Da bi to postigao, uđi u Božju prisutnost, zamisli da te promatraju Bog i njegova sveta majka, da anđeo čuvar, koji je tebi s desna, prikuplja tvoje *Zdravomarije*, ako su dobro izmoljene, kao jednako toliko ruža kojima će načiniti krunu Isusu i Mariji.Potom zamisli da tebi s lijeva obilazi đavao, tražeći da proždere tvoje *Zdravomarije*, ako su izmoljene bez pažnje, pobožnosti i čednosti, te da ih zabilježi u knjigu smrti. Pogotovo, nemoj zaboraviti prikazati pojedine desetice na čast otajstava, niti tijekom kontemplacije nemoj zaboraviti sebi predočiti našega Gospodina i njegovu svetu majku u otajstvu kojeg kaniš častiti. Nijedna molitva ne donosi toliko zasluga duši, niti više slavi Isusa i Mariju kao dobro izmoljena krunica. Ali ipak, teško ju je moliti onako kako bi trebalo i potrebno je mnogo truda da se u tome ustraje, upravo zbog posebnih rastresenosti koje se skoro prirodno javljaju uslijed neprestanog ponavljanja iste molitve. Kada se moli mala služba Marijina ili sedam psalama, ili druge molitve, raznolikost izraza i različitost riječi zaustavljaju maštu i preporađaju duh tako pomažu duši dobro moliti te molitve. Ali u krunici koja zahtjeva neprestano ponavljanje *Očenaša* i *Zdravomarije* uvijek u istom obliku, vrlo je teško ne dosađivati se ili čak i ne uspavati se ili ne napustiti molitvu svete krunice i potražiti kakvu drugu ugodniju i manje dosadnu molitvu. Stoga, ako želimo ustrajno moliti krunicu moramo imati neusporedivo dublju pobožnost od one koju zahtjeva bilo koja druga molitva, pa i sam Davidov psaltir. Povećanju poteškoća pridonose bilo naša prevrtljiva mašta koja gotovo nikad ne miruje, bilo zloba đavla koji neumorno pokušava odvući našu pažnju i spriječiti nas u molitvi. Što sve zlobni duh nije spreman učiniti protiv nas kada vidi kako smo odlučni moliti krunicu s nakanom da predusretnemo njegove zamke? Uvećava našu urođenu slabost i našu lijenost prije nego li i započnemo moliti, povećava dosadu, rastresenost i umor. Ukratko, tijekom molitve nas opsjeda sa svih strana kako bi mogao nakon što izmolimo krunicu s mnogo napora i rastresenosti izrugivati nam se i govoriti: „Tvoja molitva ništa ne vrijedi; tvoja krunica nema nikakvu vrijednost, bilo bi ti bolje da si radio, bavio se svojim obvezama.

Ne uočavaš li da gubiš vrijeme rastreseno brbljajući usmene molitve, dok bi s pola sata provedenih u meditaciji ili čitajući kakvu dobru knjigu postigao mnogo više koristi? Sutra kada budeš manje pospan, molit ćeš pažljivije. Ostatak krunice ostavi za sutra!" Na taj način đavao uspijeva svojom lukavošću nagovoriti te da zapostaviš cijelu krunicu ili jedan njen dio, da zamijeniš krunicu drugom molitvom ili da je barem odgodiš. Ne vjeruj mu, dragi subrate krunice, i ohrabri se ako je tijekom cijele krunice tvoja mašta bila ispunjena rastresenošću i čudnim mislima koje si, čim si ih uočio, pokušavao odagnati što si bolje mogao. Tvoja je krunica toliko bolja koliko je zaslužnija; ona je toliko zaslužnija koliko je teža; toliko je teža koliko je manje prirodno duši ugodna, i više uznemirivana dosadnim mravima i mušicama koje lutaju bez reda i protivno tvojoj volji vrte se u mašti te ne dopuštaju duši da uživa u onom što govori niti da se odmori u miru. Čak i onda kad se moraš boriti protiv rastresenosti tijekom cijele krunice, bori se hrabro s oružjem u ruci, to jest nastavi je moliti iako bez ikakve slasti ili osjetne utjehe. Bit će to strašna, ali i spasonosna bitka za vjernu dušu. Naprotiv, ako položiš oružje, to jest ostaviš svoju krunicu, biti ćeš pobijeđen. I tada će te đavao koji je trijumfirao nad tvojom voljom, ostaviti na miru, ali na sudnji dan spočitavat će ti tvoju malodušnost i nevjernost. Onaj koji je vjeran u malim stvarima, vjeran je i u velikim (Lk 16, 10). Onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom vrlo kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovoga: to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete majke koji ste odlučili svakog dana moliti krunicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite krunicu. Malo kasnije ću vam predložiti nekoliko načina kojima možete umanjiti rastresenost" (TSK 119-125).

Kao što je vidljivo iz citiranog teksta, rastresenost ne samo da ne priječi razmatranje, nego može biti duhovno učinkovita. U duhovnoj utjesi, pogotovo na početcima duhovnog života, duša može i u osjećajima kušati milinu, ljepotu i slast Božje ljubavi te polet u njegovu služenju. Međutim, taj osjećaj koristi i užitka, duhovnih naslada i radosti nije čist. Duša je u takvom stanju još uvijek sebična i usmjerena na sebe, još je nepočišćena, sklona grješnim navikama, ispunjena posljedicama grijeha, navezana na samu sebe, svoje užitke, neuredne strasti.[85] Svetac pozitivno cijeni duhovne utjehe, ali želi i traži slobodu duše od materijalne ili duhovne navezanosti: „Ne navezujte se ni na koje dobro ma kako sveto bilo: nutarnje ili vanjsko, duhovno ili tjelesno" (MS 1, 2). U svakoj vašoj molitvi hranite se koliko je više moguće čistom vjerom, ne oslanjajući se na vidljive i sjetilne stvari. Cijenite duhovne doživljaje, ali nemojte više sebe cijeniti ako biste ih imali, niti smatrajte da je sve izgubljeno kada ih više ne zamjećujete" (PKM 136).

Bog nakon početnog perioda duhovnog života počinje u jednom trenutku povlačiti svoje darove osjećaja koristi, užitaka i duhovnih naslada. Duša ostaje u suhoći i zbunjenosti, u nemogućnosti da moli kao što je prije molila, bez poleta za duhovnim stvarima kao prije. Sve to Bog čini iz čiste ljubavi jer duša počinje duhovno rasti te joj on pokazuje da je uz njega i njegovu slavu više ili manje neprimjetno tražila sebe i svoje probitke. Sada u poteškoćama treba malo po malo naučiti ostavljati sebe, umirati sebi i usmjeriti se isključivo na Boga samoga.

Kontemplativnoj redovnici Katarini, vlastitoj sestri Luizi, svetac piše: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje i ondje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti" (Pis 17).

Jedan od razloga zbog kojeg vjernik napušta meditaciju je taj što je za mnoge duše željne svijetla i prijateljstva s Bogom, razmatranje često vrijeme suhoće i tame. Naše nam

[85] I. Rodrigez, *Purificazione,* str. 297 – 298, u DES.

iskustvo kao i duhovnih autori potvrđuju da je to iskušenje vrlo često. Suhoća je jedna od glavnih poteškoća kod razmatranja. Suhoće mogu duže ili kraće trajati, a vode dušu do gubitka radosti u molitvi, povećavaju dosadu i umor, a mogu uzrokovati i glavobolju. Duša se osjeća samom, ostavljenom, potištenom bez žara, a na vidjelo joj izlaze njene slabosti i napasti. S velikim naporom obavlja svoje molitve, a napastovana je da ih potpuno zanemari. Kuša neku vrstu nutarnje tame koja je žalosti, a vodi od bezvoljnosti i gubitka bilo kakvog poleta u životu.

Općenito se zna reći da je suhoća kušnja koju su imali i sveci, da je moramo prihvatiti sa sinovskim predenjem, isto tako da treba reći da uzrok suhoće nije uvijek volja Božja. Ako se osoba ozbiljno ne brine za svoj duhovni život, ne bdije nad padovima u lake grijehe, ne pazi da ne usvoji načela svijeta protivna duhu Evanđelja, sigurno će teže razmatrati te da će ona biti u suhoći. U ovom slučaju, osoba da bi dobro molila, treba izaći pred Bogom iz odgovorne mlakosti. A duhovna suhoća dolazi isključivo iz razloga što nas Bog želi iskušati, poniziti, očistiti. Čovjek mora iskreno činiti što može. Ne smijemo činiti svojevoljno lagani grijeh, niti svojevoljne navezanosti uz sjetilna dobra radi kojih bismo se udaljavali od Boga. Nema više ni svojevoljnih neurednih želja i osjećaja koji se podržavaju vidom. Nema ni žalosti što čovjek osjeća samoljublje. Brižno sprema svoje razmatranje, sabire se, ali to je uvijek ili ponajčešće uzalud. Ipak čovjek čuva iskrenu želju da služi Bogu i žrtvuje se u njegovoj službi.

Istovremeno nema volje za molitvu u određeno vrijeme. Vrijeme za razmatranje smatra dugim i osjeća mlitavost i dosadu, teško govori sam, Bog ne odgovara. Lijek je strpljivost povezana s nadom i ljubavlju volje, duhovnom ljubavlju, bez kušanja te iste ljubavi u osjećajima, čistoćom srca, podržavanjem uzvišenih misli, vjernost vježbama duhovnog života, molitvom i pokorom. Ova suhoća je škola Božjih prijatelja, apostola, a ne samo da nije zapreka nego je istinsko sredstvo čišćenja, duhovnog napretka i rasta. Sv. Ljudevit sa svom svetačkom tradicijom uči: „Nikada ne propusti razmatranje ma kako bile velike muke i suhoće koje u njemu kušaš“ (MS 6, 4).

Primjenjujući istu dinamiku na razmatranje svete krunice te poručuje: „Krunicu treba moliti s vjerom, prisjećajući se Isusovih riječi. Sve što god moleći pitate, vjerujte da ste to već primili i bit će vam (usp. Mk 11, 24). On će ti reći: „Idi, neka ti bude kako si vjerovao” (usp. Mt 8, 13). Ako komu od vas nedostaje mudrosti, neka ište od Boga. Ali neka ište s vjerom, bez ikakva sumnjanja (usp. Jak 1, 6) moleći krunicu, i bit će mu dano. Osim toga, potrebno je moliti ponizno, poput carinika. On je molio klečeći na zemlji, a ne s jednim podignutim koljenom ili u klupi kako više manje rade oholi svjetovnjaci. Stajao je u dnu hrama, ne u svetištu kao farizej; držao je oči prikovane za zemlju ne usuđujući se pogledati prema nebu; nije poput farizeja visoko držao glavu, niti je promatrao uokolo. Udarao se u prsa, priznajući da je grješnik i moleći oprost: Bože, milostiv budi meni grješniku (usp. Lk 18, 13); a ne poput farizeja koji se uznosio zbog svojih dobrih djela i prezirao druge u svojim molitvama. Čuvaj se, dakle, nemoj nasljedovati farizejevu oholu molitvu, koja ga je učinila još tvrdokornijim i prokletijim. U svojim se molitvama radije povedi za poniznim carinikom, kojemu molitva pribaviše oproštenje njegovih grijeha. Izbjegavaj sve posebnosti i nemoj željeti niti moliti za posebne objave ili izvanredne milosti koje ponekad Bog daruje nekim svecima dok mole krunicu. Dosta ti je čista vjera. Sada kada su Evanđelje, sve pobožnosti i vjerske dužnosti dovoljno utvrđene, potrebna ti je samo vjera. U vrijeme suhoće, odbojnosti ili nutarnje žalosti, nemoj nikada izostaviti ni najmanji dio krunice. Time bi pokazao svoju oholost i nevjernost. Naprotiv, kao pravi Isusov i Marijin atleta, svejedno moli *Očenaš* i *Zdravomarijo* bez da išta vidiš, osjećaš ili uživaš kakvu utjehu; jednostavno u potpunoj suhoći moli svoje *Očenaše* i *Zdravomarije* razmatrajući koliko bolje možeš otajstva. Nemoj željeti kolačić ili marmeladu kako to običavaju djeca da bi jeo kruh svagdašnji. Naprotiv, kako bi što bolje nasljedovao Isusa Krista u smrtnoj agoniji, ponekad produži molitvu krunice upravo onda kada moleći

osjećaš veće teškoće. Tako će se moći reći i o tebi ono što je rečeno o Isusu: „A kad je bio u smrtnoj stisci, još je žarče molio“ (Lk 22, 44). Na kraju moli s puno povjerenja koje se temelji na dobroti i beskrajnoj Božjoj darežljivosti te na Isusovim obećanjima. Bog je izvor žive vode koja se izlijeva u srce onog koji moli. Isus, to su Očeva vječna prsa, puna mlijeka, svake milosti i istine. Najveća želja koju Otac ima za nas jest udijeliti nam ove spasonosne vode svoje milosti i milosrđa. Doista, on u molitvi viče: O svi vi koji ste žedni pravednosti, koji tražite Gospodina, dođite na vodu (usp. Iz 55, 1). Dođite i pijte moje vode u molitvi, a ako ga ne molimo, on se žali da smo ga napustili: Oni ostaviše mene, izvor žive vode (Jr 2, 13). Moliti milost od gospodina našega Isusa znači pružiti mu zadovoljstvo, zadovoljstvo veće od onog kojeg osjeća dojilja dok se dijete hrani njezinim mlijekom. Molitva je vodovod Božje milosti i izvor milosrđa Isusa Krista. Ako se u molitvi ne približimo njemu i ne primamo hranu koju nam je pripravio kako bi to trebala činiti sva Božja djeca, on se pun ljubavi tuži. Do sada niste ništa tražili. „Molite i dat će vam se, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se“ (Mt 7, 7). S nakanom da u nama pobudi veće povjerenje u molitvu, on se sam za to pobrinuo i uvjerava nas da će nam Otac dati sve što smo tražili u njegovo ime (usp. Iv 14, 13). Povjerenju trebamo dodati i ustrajnost. Samo onaj koji ustrajno moli, traži i kuca, primit će, pronaći će i ući će. Nije dovoljno moliti mjesec dana, godinu, deset ili dvadeset godina da bismo izmolili neku milost od Gospodina. Ne smije nam dosaditi, treba moliti krunicu do smrti i biti odlučan da ćeš izmoliti ono što tražiš za vlastito spasenje ili umrijeti. Našu ustrajnost u molitvi i povjerenje u Boga treba pratiti spremnost na smrt, sve dok s Jobom ne ponovimo: kad bi me i ubiti htio i dalje bi se u njega pouzdavao i od njega ću očekivati ono što tražim“ (ČTK 142-145).

Bog se služi raznim sredstvima da dovede osobu do zrelosti, do toga da ne traži prvenstveno sebe, svoje utjehe i radosti, nego Boga samoga, a ne Boga zbog utjeha koje nam daruje. U biti sve se svodi na to da Bog hoće odgojiti vjernika za autentičnu sebedarnu ljubav u kojoj je osoba spremna i voljna umirati vlastitom ja i dati prostora drugom sve do križa po uzoru Isusa Krista. Ako vjernik u ljubavi prihvaća put kojim ga Bog vodi onda suhoće, tame i poteškoće u molitvi pred Bogom imaju veliku vrijednost jer su upravo dokaz autentične ljubavi prema Bogu koja ustraje i ostaje usprkos svih poteškoća. O tome svetac tako poticajno kontemplativnoj redovnici, vlastitoj sestri Luzi, piše: „Draga žrtvo u Isusu Kristu, čista Božja ljubav neka vlada u našim srcima. Veoma sam zahvalan našem dobrom Bogu na milosti koju ti je udijelio da te je učinio savršenom žrtvom Isusa Krista, ljubimicom Presvetoga Sakramenta i nadoknadom za tolike zle kršćane i nevjerne svećenike. Koje li časti za tvoje tijelo da bude žrtvovano na nadnaravni način za vrijeme jednog sata klanjanja pred Presvetim. Koje li časti za tvoju dušu da obavlja na zemlji, bez užitka, bez spoznaje, bez svijetla, bez slave, u samoj tami vjere, ono što na nebu anđeli i sveti obavljaju s toliko užitka i svjetlosti. Koliku li slavu pribavlja mojemu Bogu vjerna klanjateljica na zemlji, ali se tako rijetko susreće, jer svi pa i najduhovniji, hoće da uživaju i gledaju, inače se dosađuju i sustaju. Pa ipak, sama vjera je dovoljna“ (PIS 19).

Klasični nauk svetačke katoličke tradicije napominje važnost slijeđenja određene metode kod razmatranja. Kao što smo dokazali u prvom poglavlju, Montfort je kod razmatranja koristio metodu francuske škole duhovnosti.[86] Svi spisi sv. Ljudevita odišu njome te držimo da je ona i danas najprikladnija za meditaciju onima koji slijede monfortansku duhovnost. A tu metodu je sv. Ljudevit ugradio i u razmatranje svete krunice.[87] Već smo naglasili da je razmatranje otajstava života Isusa Krista u svetoj krunici primarno u monfortanskoj duhovnosti, a sv. Ljudevit o tome donosi kratke upute: „Nakon što zazoveš

[86] P. A. Tanquereya, *Compendio di teologia Ascetica i mistica,* Rim 1927., str. 438 - 439. Praktični prikaz jedne od tih metoda donijeli smo u prvom poglavlju. Studijski prikaz svih važnijih metoda razmatranja možemo pronaći u G.Lercaro, *Metodi di orazione mentale,* Milano 1969.

[87] Razmatranje svete krunice prema metodi sv. Ljudevita donosimo u dodatku ovog izdanja.

Duha Svetoga, da bi dobro molio krunicu, na trenutak se saberi pred Bogom, i na način koji ćeš kasnije vidjeti, prikaži pojedine desetice.[88] Prije nego što započneš deseticu, zaustavi se na trenutak, duže ili kraće, ovisno o vremenu kojim raspolažeš, kako bi sagledao otajstvo koje slaviš, te po tom otajstvu i po zagovoru Presvete Djevice, uvijek traži jednu od krjeposti koja je na poseban način sadržana u tom otajstvu i koja ti je najpotrebnija. Najviše pazi na dvije pogrješke koje čine gotovo svi oni koji mole krunicu. Prva je da ne formuliraju nikakvu nakanu prije nego počnu moliti; ako ih pitaš zašto mole, ne znaju odgovoriti. Zbog toga uvijek imaj na pameti da moliš za neku milost, da nasljeduješ neku krjepost ili da se oslobodiš nekoga grijeha. Druga pogrješka u koju se redovno pada moleći krunicu je da već od početka molitve mislimo samo na to da je što prije završimo. Do toga dolazi jer se krunica smatra jednom tegobnom pobožnom vježbom koja nas jako opterećuje dok je ne izmolimo, pogotovo ako smo se na to obvezali u savjesti, ili ako smo je, protivno našoj volji, dobili za pokoru“ (TSK 126).

Da bismo dobro i uspješno razmatrali, moramo imati na pameti barem tri sljedeća uvjeta: upotrijebiti dobru metodu, obaviti ozbiljno pripravu, ustrajati u odluci i posebnom ispitivanju savjesti. Jednaka je obmana ne držati ništa do metode, kao i biti rob metode. Početnici koji nemaju iskustva, trebaju vođu u razmatranju koji će ih voditi za ruku, a upravo to su klasične metode. A kad postanemo vještiji u tom razgovoru s Bogom, naše će srce poželjeti da se slobodnije razgovara i izražava. Tada bi ga metoda sputavala. Treba, dakle, biti smion da se čovjek okoristi metodom ukoliko mu služi na dobro i da je ostavi kad mu postane zaprekom. Nije potrebno u jednom razmatranju izvesti sve čine koje predviđa stanovita metoda. Još je manje nužno izvoditi ih onim redom kako metoda predviđa. Metoda nam mora pametno pomoći, a ne sputavati našu slobodu. Najbolja metoda razmatranja je ona koju malo pomalo, sam vjernik oblikuje u molitvi na temeljima klasičnih metoda svetačke tradicije.[89] Ona će biti dobra, izvrsna, ako se prije toga dugo držalo temeljnih metoda; ako ta vaša, osobna metoda, donosi koristi.

Razmisli! Znadeš li se pozitivno nositi s poteškoćama u molitvi? Jesi li ustrajan u razmatranju usprkos rastresenosti, nutarnjih poteškoća i suhoće? Koji su učinci razmatranja u mom duhovnom iskustvu?

4.2.5. Borba protiv grijeha

Crkva definira grijeh „kao prekršaj protiv razuma, ispravne savjesti, prijestup je istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu, zbog izopačene privrženosti nekim dobrima. On ranjava čovjekovu narav i ugrožava ljudsku solidarnost; definiran je kao riječ, čin ili želja protiv vječnoga zakona. Grijeh je uvreda Bogu. „Tebi, samom tebi ja sam zgriješio i učinio što je zlo pred tobom“ (Ps 51 ,6). Grijeh se diže protiv ljubavi Božje prema nama, udaljuje od nje naša srca. Kao i prvi grijeh to je neposlušnost, buna protiv Boga, radi volje da čovjek postane kao bog spoznajući i određujući dobro i zlo. Grijeh je, dakle, ljubav prema sebi sve do prijezira Boga. Zbog tog oholog uzdizanja samoga sebe grijeh je dijametralno oprečan Isusovoj poslušnosti koja ostvaruje spasenje. Upravo u muci, u kojoj će ga Kristovo milosrđe pobijediti, grijeh u najvećem stupnju očituje svoju žestinu i svoje mnogoličje. Kristova žrtva tajanstveno postaje izvor iz kojega će neiscrpno izvirati oproštenje grijeha“ (KKC 1849-1851). Svetac u djelu *Ljubav vječne Mudrosti* motri muku Kristovu i oslanjajući se na sv.

[88]Montfort jako inzistira na ovom načinu moljenja krunice. U tu svrhu sam svetac je sastavio cijelu metodu moljenja svete krunice razrađenu za svako pojedino otajstvo. Ta metoda je na hrvatskom objavljena kao dodatak djelu sveca *Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se,* Sav Tvoj, Zagreb, 2004., str. 124 -147, a možete je pronaći i u trećem dodatku ovog izdanja.

[89]P. A. Monnier, nav. dj. str. 32 – 48.

Tomu Akvinskog i crkvene oce uči da je Isus trpio ne samo općenito za grijehe cjelokupne ljudske povijesti, nego i za svakoga čovjeka osobno.[90] Na taj način Montfort želi dovesti vjernika i njegov grijeh do opredjeljenja pred Isusom koji je za njega trpio. To uistinu postaje pravi poticaj za napor oko istinskog odbacivanja grijeha i obraćenja.

„Njegova je presveta duša bolno trpjela zbog grijeha svih ljudi koji su vrijeđali njegovog ljubljenog Oca, kao i zbog vječne osude tolikog broja duša koje ne prihvaćaju njegovu muku i smrt kao izvor spasenja. Duša mu je suosjećala ne samo sa svim ljudima, već i sa svakim pojedinim koga poimence poznavaše“ (LJVM 162).

A zbog uzajamne ljubavi i povezanosti Isusa i Marije Montfort naglašava da treba „imati čvrstu odluku da ćemo izbjegavati bar svaki smrtni grijeh koji vrijeđa majku ništa manje nego Sina“ (PP 99). „Može li se reći da netko uistinu ljubi i časti Presvetu Djevicu, dok svojim grijesima ranjava, probada, razapinje na križ i pogrđuje bez ikakva milosrđa Isusa Krista, njezina Sina“ (PP 98)?

Obraćenje je proces u kojem je borba protiv grijeha, strasti i zlih sklonosti nezaobilazna. Napredak i nastojanje oko molitvenog života nužno mora pratiti i napredak u moralnom životu. Ne može se vjernik svakodnevno družiti s Bogom u molitvi i meditaciji i s teškim grijehom u duši s njim razgovarati u prijateljskom ozračju iskazujući mu ljubav i klanjanje. Ako netko želi biti Božji prijatelj i Marijin štovatelj treba paziti da ga ne povrijedi, ražalosti, da ne razapinje Isusa svojim grijehom dok s njim razgovara kao sa Spasiteljem. U borbi protiv grijeha svetac osim molitve, vjerniku daje klasične i trajno važeće savjete. Iskreno odricanje od grijeha, izbjegavanje grješnih prigoda i odbacivanje duha svijeta protivna duhu Kristovom. „Mrzim najvećom mržnjom svaki grijeh, pa i laki jer vrijeđa Boga samoga, jer nam zatvara nebo. Izbjegavam i njegov privid pa i u najmanjim prigodama. Grijehu naviještam rat kako bih vodio spasenju grješnika. Ničega se na zemlji ne bojim osim ove užasne nesreće. Pakao, kako god bio užasan, bez grijeha se čini ljubezan. Izbjegavam veliki i lijepi svijet jer je poguban“ (P 139, 45-47).

Kao u maloj raspravi o obraćenju svetac u pjesmi o pokori opisuje sva nutarnja i vanjska sredstva potrebna u borbi protiv grijeha i rast na istinskom putu obraćenja: iskrena želja za promjenom života, radikalno opredjeljenje za Krista, traženje volje Božje, prihvaćanje žrtve i odricanja, molitva, poglavito molitva za iskreno pokajanje, davanje milostinje, iskrenost nakane kod obraćenja i ispovijedanja, savjetovati se s duhovnikom, pobožnost muci Isusovoj i Mariji.

Pokora u duhovnom životu ima ulogu da odvaja dušu od grijeha koji proizlazi iz neuredne težnje za užitkom koji ostaje u srcu i nakon ispovijedi, a liječi se prihvaćanjem trpljenja iz ljubavi kao čina i znaka nadoknade za počinjene grijehe. Pokora isto tako čuva dušu od budućih grijeha jer privikava starog čovjeka da se podvrgne Duhu. Pokorom se duša odvaja od duha svijeta i usmjerava prema nebeskim dobrima.[91] Dajmo ponovno riječ svecu:

„Evo slavne pokore, čije ime zvuči oporo, iako je veliko i slavno i blaže nego što se misli. Ona daje Bogu svu slavu, uništava grijeh, čini da ganuto srce plače i pjeva pobjedu. Zovu je namjesnik pravde Gospodnje, daska koja spašava grješnika od očite propasti. Bog je dva puta zapovjedio, o grješnici, obratite se, obratite se svi, nikoga ne isključujem. Ako ne činite pokoru, propast ćete svi i isto tako umrijeti. O užasne li osude! Kako bi nas poučio što trebamo činiti, on je prvi činio pokoru, činimo i mi to bez oklijevanja, on je naš uzor. Proroci su to navijestili vičući u ime Božje: Činite pokoru posvuda ili će duša propasti. Veliki sv. Ivan Krstitelj pun svjetla, uzviknuo je s Isusom: Bez pokore ćete propasti, zmijin rode. Činite spremno i ozbiljnu pokoru, ili ćete svi ubrzo propasti i nećete moći izbjeći pravedni Božji

[90]Teološki temelj ovog poimanja je postavka da je Isusova duša još od prvog trenutka stvaranja ima blaženo viđenje Boga, dakle u Bogu i cjelokupne ljudske povijesti.

[91] F. Ruiz, *Virtù della penitenza,* u DES, str. 1924 – 1928.

gnjev. Apostoli su puni plama propovijedali ovu istinu, kušali i svjedočili nužnost pokore za spas duša. Pogledajte svece, molim vas: iako su bili nevini, svi su bili pokornici cijelog života. Pokora je nužna kako bi se nadoknadila slava i čast Gospodinu i umirio njegov gnjev. Pokorom se popravljaju uvrede nanesene Isusu u njegovoj muci. Ona je njegova utjeha. O kojeg li dobitka! Kad čovjek izgubi nevinost, ne može je više vratiti, ne može je više popraviti nego pokorom. Ona je neizostavan lijek za ozdravljenje grješničke duše i sredstvo da se njezina ružnoća promijeni u divnu svjetlost. Ona vraća izgubljenu milost; uzalud se trudimo i cvilimo, bez pokore ne možemo je dobiti. O apsolutna moći! Ona je ključ, ona su vrata koja uvode grješnika u nebo iako je trebao pasti u pakao. Kako je moćna njezina snaga! Bog bez pokore ne oprašta, bez pokore nije nikada oprostio, bez pokore je grješnik osuđen na vječnu vatru. Ne treba je odgađati, Bog je traži odmah, ili se svakim trenutkom stvara riznica gnjeva. Grješniče, Bog te čeka i požuruje, obrati mu se, ne produžuj njegovo nezadovoljstvo, on je pun nježnosti. Dajte Bogu svoju mladost, posvetite mu svoje prve vatre, jer je to uvredljiviji i prevtrljiviji dio života više nego starost. Mladi čovjek odrastajući ide istim putem, sve boljim ili sve gorim: tako će reći mudar čovjek. Bog vam obećava praštanje, ali ne sutra nego odmah, uzmite to za sigurno i činite pokoru. Sutra, sutra, kaže bezbožnik. Jao, sutra, nije njegovo. Razborit čovjek će reći već danas ću početi mijenjati život. Bog vam danas daje svoju milost kako biste se obratili. Sutra se nećete moći njome poslužiti jer ona leti i prolazi. Grješniče, opireš se Bogu samome, koji danas govori tvome srcu. Ti ne poznaješ svoju nesreću, jao, ona je velika. O nepromišljeni otporu! Bog će se znati osvetiti, jednoga dana ćeš se htjeti promijeniti, a nećeš moći. Teško breme tvojih grijeha povećavat će se iz dana u dan, a zatim će te povući na dno provalije. Tvoja grješna navika će se ukorijeniti u tvom srcu i na tvoju nesreću, vezat će te vječnim lancem. Đavao će okovati tvoju dušu lancem tako čvrstim da ćeš do smrti biti kod ovog besramnog tiranina. Odgađajući, tvoj grijeh se povećava, što više, Bog se svakog dana više udaljava, manje ti pruža pomoći, manje svoje milosti i moći. Jurit ćeš iz grijeha u grijeh, iz slabosti u bezakonje, iz navike u nužnost i iz provalije u provaliju. Odgađana pokora često nije visoko cijenjena, to je pokora malih duša koja nije ustrajna. Ali uočavam tvoju prijevaru. Misliš se obratiti kad će ti valjati umrijeti, no smrt je nalik životu. Tvrde da grješnik na smrti umire dobrom smrću ako se pokaje, jao! To se samo čini, to je prijevara. Na sve tvoje uzvike pokore na samrti, nesretni grješniče, Bog odgovara nevoljom, pravdom i osvetom. Od ovog časa, ne čekajući, ne ratuj više s Preuzvišenim. Čini pokoru kako treba, grješniče, moraš se vratiti. Pokora pravdi nadoknađuje čast. To je plaćanje njezinoj uzvišenosti, njena velika žrtva. Pokornik pjeva pobjedu na srcu Boga svemogućega, a u srcu pokornika Bog nalazi svoju slavu. Bog Otac, ovaj dobri Otac, uvijek lijepo prima pokornika, grli ga kao dijete. Koja radost vjernome pastiru da nakon dugog truda vrati svoju ovcu u tor vječnoga života. Duh Sveti usprkos naravi vraća se u srce pravog pokornika kako bi od njega načinio živi hram. O kako je čista njegova radost! Sveti anđeo bježi daleko od grješnika i grijeha, ali čim vidi raskajano srce vraća se. Nebo odzvanja velikim slavljem kad se neki grješnik obrati. Pjeva slavu Isusu Kristu za njegovu lijepu pobjedu. Istinska pokora čini i od kamena raskajano srce i otpušta i najveće grijehe. O divna moći! Ona daje milost duši, podržava je, vodi, uljepšava, poučava, rasvjetljava i raspaljuje. Pokora daje život svim izgubljenim zaslugama i vraća sjaj krjepostima. Njezina snaga je beskonačna. Ništa nije tako slatko ni tako krotko, čak je i njezin nemir miran, njezina oporost je puna draži i nema u njoj ničeg užasnog. Njezina slast je bez premca, a suze pokajnika sadržavaju zadovoljstva veća od svih onih svjetovnih. S njom je sve korisno, sve zavrjeđuje nebo, bez nje je i velikodušan čin besplodno djelo. Ona zatvara ponor, plačem gasi njegovu vatru, trpeći ona umiruje Boga i razara svaki grijeh. Nebo se ne dobiva osim po njoj, potrebno je biti istinski pokajnik ili nevin svetac kako bi se dobio život vječni. O kako je rijedak istinski pokornik koji vraća krivo stečena dobra, koji oprašta svojim neprijateljima i odvaja se od zla, koji reže, čupa i uništava ono što ga može učiniti grješnikom i sve što ga može spriječiti da sačuva milost. Hinjena,

lažna pokora čini prokletim mnoštvo ljudi. Budite pametni na njihov račun duše predodređene. Koliki nevaljali sakramenti! Koliki ispovjednici neznalice! Koliki nerazboriti duhovnici! Kolike perfidne propasti! Istinska pokora mora imati dobra svojstva. Reći ću vam ih, slušajte, važno je. Ona je spremna i nadnaravna, bez odgađanja, bez ljudskog obzira, učinjena po Duhu Božjem čim on pozove. Prava pokora ima svoje sjedište u srcu bez čega je vanjština uzaludna i za osudu. Obraćenje nikada nesmije biti polovično. Podijeljeno srce će propasti, Gospodin će ga odbaciti, jer ga ono vrijeđa. Srce ponizno i bez taštine je istinski skrušeno, a oholica i tašt čovjek imaju samo privid toga. Kad se pokora čini zbog ljubavi Božje, a ne zbog straha od kazne, ta pokora ima veliku zaslugu. Ljubav je čini snažnom i ustrajnom, bez proturječja i mijenjanja, a ona iz straha je u opasnosti da postane nepodnošljiva. Pokora mora biti ozbiljna kako bi uništila grijeh, promijenila srditog suca u ljubeznog Oca i kako bi se vječna muka promijenila u trenutnu te učinila da grješna duša živi sveto. Kolike li su varljive pokore bez ikakve strogosti i ozbiljnosti proizišle iz vlastite volje! Pokore lažne! Slijedite moj spasonosni savjet. Izaberite dobrog ispovjednika, nekog odlučnog i mudrog duhovnika, neophodan vam je. Pokažite mu grijehe svoje duše, iskreno i jednostavno. Nemojte ništa zatajiti, ni one najteže. S potpunom poslušnošću činite sve što vam kaže, primite ono što će vam dati za pokoru. Idite često na ispovijed, ali uvijek uz neko poboljšanje, jer činiti drugačije znači neprestano ići putem prokletstva. Tjelesne pokore imaju čudotvoran učinak. Čine srce plemenitim, daju krila. Uz savjet, hrabro učinite potajno koju u skladu s vašim snagama, vašim naklonostima, stanju i godinama. Tražite od Boga, molim vas, skrušenost srca, novo srce u Gospodinu, novi život. Marija ima sve u svojoj moći. Tražite od nje ovu bol pokajanja bez koje će jadni grješnik umrijeti u okorjelosti. Želite li ugrabiti ovu milost? Dajte i dat će vam se. I mala milostinja će vam je pribaviti. O učinkovita tajno! Zaslijepljen sam svojim grijesima, osjećam da mi je okorjelo srce, što Gospodine, zar ću pasti na dno provalije? Nemam više ništa osim molitve. Dođi mi, Gospodine, upomoć. Samo se tebi utječem, ti si moja jedina nada. Učini da vidim tvojom svjetlošću tvoju uzvišenost i moju okrutnost i svu moju bijedu. Jednom strjelicom straha i plamena probodi moje tijelo, moje srce i prožmi u boli moje tijelo i moju dušu. Oči moje obilno plačite. Moje zlo srce viče i cvili jer mi je oprost obećan samo uz tvoju pomoć. Ah, griješio sam i protiv Boga samoga, prezirao sam svoga Stvoritelja. Moj Bože, oprosti ovom grješniku, oprosti, uzvišena Dobroto. Moj Oče, uvreda je okrutna nakon toliko primljenih dobročinstava. Žao mi je, posramljen sam. Oprosti ovom buntovniku i što te usuđujem se zvati ocem? Ja sam nedostojan toga imena. Oprosti, veliki Bože, oprosti, umiri svoj gnjev. Ne uzvrati svađu svađom. Pogledaj moje ponizno i skrušeno srce, ili još bolje: pogledaj Isusa Krista, a ne ovog zemaljskog crva. Uzet ću glas njegove muke, glas njegove prolivene krvi. Ne, ne mogu propasti u krvi njegovih vena. Odloži, Gospodine, oružje, tvoja krv je predragocjena. Tvoje ime je preslavno, oprosti, pogledaj moje suze. Duše Sveti ne mogu više ništa reći. Kako sam te mogao izdati? Poslušaj raskajanost moga srca koje uzdiše. Moli za me, Djevice Marijo, sigurno utočište grješnika, reci riječ u moju korist i moja će duša ozdraviti. Dolje oružje, vladaru uzvišeni. Mir, mir, oprosti mi. Naoružat ću se, ali ne više protiv tebe, nego protiv sebe samoga. Milosrđe i pokora, prigrlit ću vas oboje, kako bih živio i umro radostan i pun nade. Bog sam“ (P 13).

Kao što se vidi iz pjesme, za sv. Ljudevita borba protiv grijeha je jedan od bitnih temelja duhovnog života. Ona se očituje u mržnji na grijeh po razmišljanju o rugobi grijeha koji vrijeđa Boga i narušava čovjekovo dostojanstvo, zatim o teškim posljedicama počinjenog grijeha u životu vjernika kao i o mogućnosti vječne propasti. Zbog toga se vjernik treba potruditi oko otkrivanja uzroka i izvora grijeha, savladavanja požuda, upoznavanja kršćanskog života i morala, čestog prakticiranja sakramentalnog života, jer tko nauči redovito živjeti u stanju teškog grijeha, izlaže se opasnosti da postane okorjeli grješnik koji odbacuje pozive i poticaje Božje milosti te postaje nesposoban za autentičan život u vjeri. Zbog toga je potrebno da duša surađuje s primljenim milostima i moli za ustrajnost. Pa ipak često se

usprkos dobroj volji i naporima u duhovnom životu događaju manji ili veći padovi. Češće u periodu obraćenja i čišćenja, a mogući su i kasnije. Teško je pronaći uzrok tih padova, a obično se smatra da je u neumrtvljenim strastima i svojevoljnom pristajanju na malene grijehe i propuste te nedovoljnoj molitvi i pokori. Svetac je svjestan te bolne stvarnosti zato i preporuča redovitu praksu sakramentalne ispovijedi (usp. P 139, 22), a uči nas i mudrosti kako se s padovima duhovno nositi. U pjesmi i u obliku dijaloga Montfort poručuje: „Ožalošćeni: Jadan li sam! Počinio sam veliki grijeh, ljuta bol me spopala, o što sam ozlojađen. Đavao: O, što je tvoj grijeh velik, nemaš nikakvih krjeposti, plači i očajavaj, jao, izgubljen si. Prijatelj Božji: Ova zla patnja, ova teška i ljuta bol je loš znak, to je učinak zloga. Kad po tvojoj slabosti padaš, ljubav te zove da se poniziš. Gledaj Boga kao Oca, traži od njega oprost, otrpi svoju bijedu i zlo će postati dobro. Pravednik se svime okoristi, čak i grijehom. On od njega čini svoju zaslugu iako je ojađen. Dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 43-48).

Montfort naglašava i marijansku dimenziju ovog perioda duhovnog života. U borbama za ustrajnost u milosti, u padovima i podizanjima kao i u molitvi koja je redovita i ne navezana na osjećaje, Marija je prisutna i djelatna:

„Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici postojana. Ona utvrđuje dušu u dobru, navodi je da ne izostavlja lako svoje pobožne vježbe, daje joj odvažnost opirati se navikama i načelima svijeta, dosađivanjima i strastima tjelesnim i đavolskim napastima. Zato osoba koja je ispravno pobožna majci Božjoj nije nimalo prevrtljiva, turobna, skrupulozna ili bojažljiva. Neću reći da katkad ne posrne i ne izgubi osjetnu pobožnost. Ali padne li ona se podigne pružajući ruku svojoj dobroj majci. Ako li ne nalazi osjetne ugodnosti u pobožnosti, ona se ne uznemiruje, jer pravednik i vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima“ (PP 109).

Svetac je iz osobnog i pastoralnog iskustva bio duboko uvjeren u učinkovitost molitve svete krunice da bi se postigla milost istinskog obraćenja. On drži da molitva krunice ako se moli u duhu i po naputcima koje on daje, prije ili poslije sigurno vodi dušu do obraćenja i ustrajnosti u milosti do kraja. Kao što smo vidjeli, Montfort sam daje naputke za to, a donosi i svoja svjedočanstva i pastoralna iskustva o toj tajni milosti (usp. TSK 113, 135). Na kraju poziva čitatelja da se sam iskustveno uvjeri u to.

„Ako se kao pravi kršćanin, iskreno želiš spasiti i ići stopama svetaca, te želiš potpuno izbjeći pad u bilo koji smrtni grijeh, slomiti svaku đavolsku zamku i ugasiti sve đavolske goruće strijele, onda moli onako kako nas je naučio i zapovjedio Isus Krist. Dakle, potrebno je svakoga dana moliti barem ružarij ili neku drugu molitvu jednake vrijednosti. Rekao sam, barem, jer ćeš svakodnevno moleći petnaest otajstava krunice zadobiti onoliko milosti koliko je potrebno da se držiš daleko od svakog smrtnog grijeha, da pobijediš svaku napast usred bujica bezakonja svijeta koje za sobom često i jače povlače, usred gustih tmina koje potamnjuju i one najprosvijetljenije, među zlim duhovima koji, vještiji više nego ikad, imaju manje vremena za napastovanje, zato napastuju lukavije, profinjenije i s više uspjeha. Oh, kojeg li čuda milosti po molitvi svete krunice da pobjegneš svijetu, đavlu, grijehu i tijelu te spašen dođeš u nebo! Ako ne želiš vjerovati ovome što govorim, vjeruj barem svojem osobnom iskustvu! Pitam te, kada si malo molio, onako kako se obično radi u svijetu, da li si, možda, uspijevao izbjeći neke veće padove i teške grijehe, koji su ti se u tvojoj zaslijepljenosti činili lakima? Stoga otvori oči i ako želiš sveto živjeti i umrijeti bez grijeha, barem smrtnoga, neprestano moli, moli krunicu svakog dana“ (TSK 139-140).

Sv. Ljudevit uz molitvu, pokoru i milostinju naglašava važnost još jedne opće crkvene prakse za duhovni rast, a to je post. Prema klasičnom katoličkom poimanju praksa posta je usko povezana s obraćenjem i nutarnjim čišćenjem.[92] Praksa posta s različitim naglascima u pretjeranosti ili u opuštenosti je trajno prisutna u životu Crkve, a danas je preporučena na

[92] A. Gentili – M Regazzoni, *Digiuno,* u DES str. 769.

Drugom vatikanskom koncilu.[93] Post je oduvijek smatran sredstvom za jačanje krjeposti, pomoć u molitvi i način da se duša više otvara volji Božjoj. Još u Starom zavjetu post je vidljivi čin po kome se od Boga traži oproštenje i milosrđe (usp. Ps 34; Tob, 12, 8). U Novom zavjetu sam Isus posti (usp. Mt 4, 1-11), povezuje ga s obraćenjem (usp. Mt 6, 16-18) i preporuča uz molitvu kao sredstvo za pobjedu nad zlim duhovima. Ovaj rod se može istjerati samo postom i molitvom (usp. Mt 17, 21).

Post podrazumijeva promjenu života. On je znak autodiscipline i vježbanja u materijalnoj i duhovnoj ljubavi. Ali valja naglasiti da je post iznad svega veza uz naš odnos s Bogom, to jest u duhovnom smislu važna je nakana koja mora biti usmjerena na Boga i njegovo služenje, a ne na čovjeka, samosvladavanje ili dijetu. U ovom drugom slučaju post nema autentično kršćansku vrijednost iako može biti koristan za zdravlje, a prakticiraju ga i pripadnici drugih religija i ateisti.

Iako je sv. Ljudevit bio veliki pokornik i sam je postio, duboko je uvjeren u važnost posta, ali ostaje se zadivljen njegovom razboritošću i umjerenošću. On i u samom postu ne vodi dušu putem strogosti nego razbora. Svetac uči: „Prihvati post i molitvu, rekao je anđeo Tobiji, ništa nije tako slatko, ni tako dobro. Naučimo, molim vas, tri tajne kako bismo bili okrunjeni i postavljeni na prijestolje, a to su: molitva, post i milostinja. Čuvaj se da ne budeš iznenađen općom pogrješkom. Evo kako ja definiram post. Jedan obrok u danu, bez mesa, uz skromnu užinu. Post je u očima Gospodina lijepa žrtva, kad je čovjek čini njegovoj uzvišenosti, Bog se naslađuje. To je jedna od prvih zapovijedi dana prvom čovjeku, da se suzdrži od jedenja jedne jabuke. Čim je Adam, na nesreću, prekršio ovaj sveti post, postao je nesretni grješnik i izgubio je svoju sreću. Ako je post bio nužan kad je zemlja bila mjesto naslada, sada je potrebniji kada je mjesto muka. Čovjek bez posta je tjelesan, kaže uzvišeni Gospodin, ne može u njemu trijumfirati, čak ni ostati. Ali ako se po svetom postu čovjek umrtvljuje, on se odmah time posvećuje i Bog je proslavljen. Dugi i veliki postovi čine ljude mudrima, prorocima, pobjednicima i velikim ličnostima. Post ih čini gorljivima, puni ih milošću, čini da razgovaraju s Bogom, čak licem u lice. Ali ono što bi nas trebalo začuditi i što je zaslužno, i Bog sam je postio četrdeset dana uzastopice, bez pića i jela, u tišini i molitvi, nije se štedio niti si i na koji način olakšavao. Postio je da bi nam pokazao da i mi postimo, postio je da bi se pripremio na božansko krštenje, da bi pobijedio oholog i napuhanog đavla i da bi posvuda propovijedao pokoru. Bez posta se putena duša ne može spasiti, bez posta se ne može ukrotiti pobunjenu dušu. Tijelo bez posta je smrtno, stvara samo grijeh. Ono je tiranin okrutan i jak koji vodi u ponor. Uz post Adam je mogao sačuvati svoju nevinost, ali bez posta, on se pokvario neumjerenošću. Bez posta, nema plodova dostojnih pokore, dostojnih dobara neba i njegove nagrade. Po postu i molitvi, kaže Spasitelj, pobjeđuje se i tjera đavla i sve nečiste duhove. Bez posta je čovjek poražen, nije više nepobjediv i na kraju je poražen nekom strašnom nesrećom. Bez posta, čovjek je uspavan, preplavljen tugom, po postu je čovjek ojačan i ispunjen radošću. Post i svako trapljenje je lagodno i vodi svetosti i najgrublju dušu. Meso zasjenjuje razum tamnom maglom, a post čini duh dobrim, oštri um, raspršuje tamu, tjera svaku nečistoću, čini da se vidi svaka istina, čak i ona najprikrivenija. Koliku moć ima post i koliko je živa njegova snaga! On daje punu slobodu svakoj uhvaćenoj duši, potčinja duh vjeri, i srce svome plamenu, potčinja svakog čovjeka zakonu i svako tijelo duši. Znajte da je tijelo nekog prokletnika ugojeno, a tijelo predodređenog izmršavjelo. Post oduzima ovoj životinji, ovoj okrutnoj životinji, sredstva kojima čini zlo našoj besmrtnoj duši. Tijelo mršavo i ispijeno nema pokvarene ćudi koja svakog čovjeka vodi u grijeh bez da ga nešto drugo navodi. Post udaljava, zaista, od svih nečistih zadovoljstava, ukrašava čovjeka čistoćom u tijelu i duši. Proždrljivost čini da propada više jadnih ljudi nego od mača neprijatelja. Naši su preci posteći često tjerali bolesti, a mi sada malo posteći skraćujemo sebi život. Po mišljenju

[93] SSC br. 105 – 110.

liječnika i ljekarnika nijedan lijek nije tako spasonosan kao post. Ručajte dobro, ali skromno, na večer uopće ne jedite i živjet ćete sigurno dugo koliko i naši oci. Svi koji su Kristovi u svemu se mrtve, poste tijelom, poste duhom, uvijek se razapinju. Odbačeni se povode za požudom, jedan je presit, a drugi opijen, oni ljube samo svoj trbuh. Postite, ali postite kako treba. Nerazuman se post nikad ne sviđa Previšnjemu, niti ima za njega nagrade. Đavao patvori isposnike, isposnike dvoličnike, koji su prevareni i koji su prevaranti, a ostaju bez zasluga. Postiti treba strogo, držeći se i kvalitete i kvantitete, slijedeći upute nekog razboritog, slijedeći svete zapovijedi Crkve i Boga samoga, bdijenja, dane posta, kvatre i korizme. Postite ponizno, da se ne vidi da postite, čuvajte se ispraznosti, ne postite kako biste se dopali. Umivajući lice skrivajte koliko možete post koji činite. Svi takvi postovi su puni milosti. Postite bez svojevolje, jer Gospodin odbacuje kad je post njome uprljan. On takav post mrzi i prezire; pa iako izgleda dobar u očima stvorenja on pripada đavlu i u biti nije drugo doli nečist. Da biste bili sigurni kad postite, budite poslušni. To je velika točka svetosti, velika točka mudrosti. Post po savjetu druge osobe ima više zasluge nego tisuće u kojima je čovjek vodio sam sebe. Neka čovjek posti u milosti Božjoj kako bi post bio zaslužan, inače će imati male zasluge ili uopće neće imati slave. Suzdržite se od svakog grijeha. Taj post je neophodan, nitko nije od njega oslobođen, to se treba i mora činiti. Neka se postu i trapljenju doda molitva i milosrđe i milostinja za svoga brata. Po ovim trima stvarima dobit ćete novu milost, a na koncu vaših dana vječnu slavu. Ako vas bolest, nemoć, sveta poslušnost i neka druga potreba oslobađa od posta, kako biste to zamijenili činite neku drugu pokoru, molite više, darujte obilnije. Pod postom ovdje podrazumijevam i kostrijet i pojas i bdijenje i disciplinu, i bičevanje i spavanje na tvrdome. Eto, što su sveci činili. Nasljedujte ih i bit ćete savršeni kao i oni i primit ćete njihove milosti. Ili prekini s Duhom Božjim ili s nesređenim tijelom. Dušo, izaberi, nema sredine, ako želiš biti sretna i posjedovati Boga, vječnu Mudrost, odreci se, odredi uredbe buntovnom tijelu. Gospodine, ja sam grješan i pun slabosti, a opet sjetilan i tankoćutan. Pravedno je da ti grješnik daje zadovoljštinu kažnjavajući se. Nudim ti svoje tijelo, svoje srce, sve drugo za žrtvu. Želim bdjeti, postiti, moliti, ostatak svoga života kako bih ti žrtvovao božansku hostiju. Udostoj se Gospodine, udostoj se blagosloviti ovo živo prikazanje, udostoj se uzdržati me tvojom moćnom milošću. Bog sam“ (P 16).

Razmisli! Shvaćam li pokoru kao jednu vrstu ljubavi i prihvaćam li dinamiku nadoknade u ljubavi? Koja je dinamika mojih padova i koje pouke izvlačim iz tih bolnih iskustava? Postiti se može na više načina, a nikada ta praksa ne smije naškoditi zdravlju i vršenju staleških dužnosti. Uz te uvjete prihvaćam li i prakticiram li post?

4.2.6. Borba protiv požude

Crkva uči da ljudska narav koja se zbog grijeha nalazi u nedostatku izvorne svetosti i pravednosti, nije potpuno pokvarena, nego je izranjena, podvrgnuta neznanju, patnji i vlasti smrti. Čovjek kuša u sebi nutarnju negativnu sklonost prema zlu, požudu. „Zbilja ne razumijem što radim, ne činim ono što bih htio, nego što mrzim to činim” (Rim 7, 15). Požuda je jedna od posljedica istočnog grijeha. Budući da se čovjek rađa s istočnim grijehom izranjenim stanjem naravi, požuda je u njemu prisutna od samoga rođenja. Kao posljedica i trag grijeha ona ostaje u duši i nakon krštenja. A osobni grijesi još više jačaju snagu požude u nama. Sama po sebi ona je sklonost na grijeh, dakle, nije učinjeni grijeh. Po klasičnoj katoličkoj izreci požuda proizlazi iz grijeha, sama po sebi nije grijeh, ali potiče na grijeh. Ona je izraz snage grijeha u nama, posljedica grijeha na izranjenu ljudsku narav koja ostaje u čovjeku, te ga izaziva na duhovnu borbu sa samim sobom. Pa ipak požuda nema zadnju riječ, nije nepobjediva, čovjek uz suradnju s Božjom milošću može je nadvladati.[94]

[94] M. Belda Plans, *Concupiscenza,* u DES, str. 590 – 594.

Požuda je zapravo nered koji je grijeh unio u sjetilni dio našeg bića, u naša čuvstva koja teže udovoljenju potreba. Ugoda koju ljudi kušaju u zadovoljenju čuvstava je prirodna i prirođena našem biću, i kao takva nije grijeh kad je u s skladu s moralnim zakonom koji je Bog upisao u naša srca. Grijeh počinje kad se traži užitak zbog užitka, suprotno prirodno utvrđenom redu, a čovjek svojevoljno na to pristaje. A kada se naša volja odupire neurednim požudnim sklonostima ne samo da tu nema grijeha, nego se osoba vježba i raste u krjeposti i utvrđuje u dobru. Možda će nam jedan primjer pomoći da lakše sve to shvatimo. Osjećaj gladi i potreba za hranom je dobra i neophodna za život svakog čovjeka. I ugoda u okusu hrane je dobra. Grijeh neumjerenosti u jelu i piću počinje kad čovjek teži užitku u hrani zbog samoga užitka, i to u konzumiranju hrane preko potrebne mjere, te tako škodi vlastitom zdravlju.

Najbolji i najjednostavniji način prikazivanja prepreka požude koje vjernik mora nadići kako bi ostao vjeran Isusu Kristu, ostaje opis sv. Ivana Evanđeliste: „Ne ljubite svijeta, ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što god je svjetovno – požuda tijela, požuda očiju i oholost života – nije od Oca, nego od svijeta. Svijet prolazi, i požuda njegova, a tko čini volju Božju ostaje dovijeka" (1 Iv 2, 15-17). Ista sredstva koja smo već nabrojili u borbi protiv grijeha vrijede i za borbu protiv požude jer su te dvije stvari uvijek isprepletene i kada u duši slabi jedna slabi i druga. Ovdje ćemo samo prikazati duhovnu dinamiku triju požuda protiv kojih se svi moramo boriti.

Požuda tijela

Požuda tijela je neuredna ljubav prema sjetilnim užicima protivna zahtjevima razuma. Ona se može očitovati u različitim područjima ljudske egzistencije i pod vidikom svih sjetila; vida, sluha, dodira, okusa i mirisa. Po klasičnoj katoličkoj tradiciji požuda tijela se očituje u dvije glavne mane. U neumjerenosti u jelu i piću, te u bludu. Neumjerenost se može odraziti u životu neke osobe na više načina. U jelu kao proždrljivost, izbirljivost, u pohlepnom načinu konzumiranja hrane, u prekomjernom jedenju, u čestom i nepotrebnom hranjenju izvan uobičajenog redovnog ritma dnevnih obroka. Neumjerenost u piću je pijanstvo, u blažem vidu i često pretjerano pijuckanje. Jedanput učinjeni grijeh ima tendenciju ponavljanja. Ponavljanjem istih čina rađa se duhovna mana koja uvjetuje čovjekov duhovni život tako da mu zasljepljuje savjest i iskrivljuje konkretne sudove o dobru i zlu. No grijeh ne može do kraja uništiti moralni osjećaj u čovjeku. Duhovne mane se u katoličkoj tradiciji nazivaju i glavni grijesi jer rađaju druge grijehe i mane. S uobičajenom pronicljivošću i otvorenošću, koja postaje izravni govor i poticaj na samoispitivanje, Montfort govoreći o požudi tijela piše:

„Tjelesna je mudrost ljubav prema užicima. Upravo takvu izabiru mudraci ovoga svijeta, tražeći samo sjetilne užitke. Žele samo dobro jesti, a daleko odbijaju sve što može mrtviti njihovo tijelo uzrokujući mu neudobnost kao što su to post ili koja druga tjelesna strogost. Takvi redovito misle samo na jelo, pilo, zabave, smijeh, razonodu, kako da najugodnije provedu vrijeme, a za to traže mekane krevete, razbibrige, fine gozbe i ugodno društvo. I nakon svih tih užitaka u kojima su bez skrupula sudjelovali ugađajući svijetu i brižljivo čuvajući svoje zdravlje, traže sebi ispovjednika koji će biti najmanje skrupulozan. Oni, naime, tako zovu raspuštene ispovjednike koji ne vrše svoju dužnost. Tako žele na jeftin način zadobiti mir za svoj ugodni i lagodni život i oproštenje svih grijeha. Kažem, na jeftin način, jer ti mudraci po tijelu obično žele za pokoru koju molitvicu ili kakvu milostinju mrzeći sve što bi moglo nanijeti bol njihovu tijelu" (LJVM 81).

Požuda tijela se iznad svega duboko osjeća na području seksualnosti. Treba odmah napomenuti da je seksualnost po sebi dobra i sveta. Ona je u Božjem planu za čovjeka i kad je življena u skladu s moralnim zakonom vodi osobu k posvećenju i spasenju. Seksualnost se ne svodi samo na jedan dio ljudskoga bića, spolne organe i sjetilnu ugodu, nego je izričaj

cjelokupne ljudske osobe u jedinstvu tijela i duše. Odnosi se na afektivnost, sposobnost voljenja, zajedništva s drugim osobama i rađanje djece. Već na prvim stranicama Biblije čitamo da je Bog htio spolnost i da je prvi ljudski par združio u ženidbu koja podrazumijeva sjedinjenje supruga u ljubavi i njihovu plodnost (usp. Post 1, 26-28 i 2, 7-24). Po grijehu ljudska narav gubi prvotnu svetost i pravednos, a u srcima ljudi javlja se požuda tijela koja razorno djeluje na području ljudske spolnosti i unosi neuredne napetosti u povezanost muškarca i žene. Isus Krist je otkupio cjelovitog čovjeka, tako da je i seksualnost snagom krsne milosti usmjerena prema spasenju i posvećenju u braku ili djevičanskom pozivu. Spolni odnos je za katolike zakonit samo u sakramentalnom braku po kojem se supruzi ukorjenjuju u potpunu vjernost kojom Krist ljubi svoju Crkvu.

U tom svijetlu svaki čin autoerotizma i drugi načini traženja seksualne naslade su egoistični čini, dakle, grijesi daleko od zrele i sebedarne ljubavi. Grijeh bluda se obično razvija ljenčarenjem, nezdravim prijateljstvima, čitanjem nećudorednih knjiga, gledanjem filmova dvoličnog moralnog sadržaja, praćenjem revija, televizijskih programa i internatskih sadržaja koji izravno izazivaju tijelesne grijehe. K tome na grijeh nas još najčešće navode napasti mašte, mode, zli primjer i izazovi iz okoline. Sv. Ljudevit govoreći o požudi tijela koja prerasta u bludni grijeh piše:

„O okrutnog li ropstva u koje blud dovodi čovjeka. Taj grijeh mu oduzima svaki odmor i dovodi ga u stanje trajne uznemirenosti jer tijelo koje treba biti podloženo, gospodari nad razumom koji treba zapovijedati. Nemir prethodi i uvijek slijedi taj grijeh. Kojeg li gorkog kajanja nakon što se bludno sagriješi! Svega se duša boji od Boga i ljudi koji mrze taj grijeh. Činom grijeha požuda raste i gospodari nad čovjekom. Oči su prepune bluda i neprestano griješe. Nečisti grijeh je sramotno ropstvo. Sram je posebna karakteristika ovog grijeha. Blud je jedna vrst opojenosti koja čini da bludnik zaboravi na sve ono što on jest i svodi ga na nivo životinje. Hoću li, dakle, uzeti udove Kristove i učiniti ih udovima bludničinim? Nipošto (usp. 1 Kor 6, 15). O današnji svijete što si učinio od one stare čednosti kršćana koji su se više bojali tog grijeha nego same smrti. Pokvarenost sadašnjega vijeka je takva da joj se pripisuju grijesi koji su se skoro pripisivali Sodomi. Blud je najopasnije ropstvo za spasenje. Njegova strast blokira sva sredstva povratka Bogu. Odvlači od sakramenata, Božje riječi i bogoštovlja. Zbog obzira i običaja čini da osoba ide nedostojna na svete pričesti i tako dovrši otvrdnuće u grijehu, potiče da se razmišlja o porocima kršćanstva, da se sumnja o vjerskoj istini postojanja pakla, da se druži sa slobodnjacima. Prigode koje vode do bluda su izbirljivost i pretjeranost u jelu i piću, neumjerenost, luksuz, nečednost, razgovor o skandalima, veselje, komedije, spektakli, loše knjige i romani. Sedam je lijekova protiv bluda: bdjeti nad srcem, odbacivati grješne misli koje su kvasac bluda, pokora, razmišljanje o smrti, razmatrati o paklu, zaposlenost i molitva“ (KP 228, 231).

Požuda tijela, na bilo koji način da se manifestira, čini da osoba zaboravi na svoje dostojanstvo djeteta Božjega i da dopusti da nad njime zavlada sjetilni užitak. Umjesto da surađuje s Božjom milošću i slijedi duboke čežnje svoje duše za oplemenjenjem i posvećenjem upoznajući i ljubeći Boga i ljude, te tako kuša istinske radosti, duša se prepušta ljudskoj bijedi, gubi slobodu i postaje robom sjetilnosti i tjelesnosti. Kršćanin se mora boriti protiv tog ropstva jer ono dovodi u pitanje vječno spasenje. Dužnici smo, dakle, braćo, ali ne tijelu da po tijelu živimo! Jer ako po tijelu živite, umrijeti vam je. Ako li pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete (usp. Rim 8, 12).

Razmisli! Jesam li svjestan izranjenosti svoje duše i duša drugih ljudi požudom? Koliko požuda tijela djeluje na mene i da li zazivam Isusa da me oslobodi? Jesam li spreman po Marijinim rukama prihvatiti umiranje sebi, Isusu za ljubav, kako bih mogao u životu odgovorno i zrelo ljubiti sebe i bližnjega, osobito drugi spol?

Požuda očiju

Stvoreni svijet je lijep i dostojan našeg divljenja. On je djelo i odraz Božje moći i dobrote. Može nas potaknuti na molitvu i uzdići na motrenje duhovne nevidljive stvarnosti. Polazeći od svijeta čovjek može spoznati Božju moć i dobrotu. Grijeh je unio nered u ljudsko srce i odrazio se i u njegovu odnosu prema dobrima svijeta. Čovjek umjesto da se služi za njega stvorenim dobrima i preko stvorenja uzdiže do Stvoritelja, snizuje se do robovanja i pohlepe za zemaljskim dobrima. To je požuda očiju. Ona se sastoji u neurednoj i znatiželjnoj sklonosti prema zemaljskim dobrima. Zemaljske materijalne stvari očaravaju čovjeka i zavode ga, te čine da on zaboravi na svoje dostojanstvo gospodara zemlje. I umjesto da prepoznaje Boga, koji providonosno upravlja i vodi svijet, čovjek se navezuje na prolazna dobra, požudno ih želi, traži, nagomilava te zaboravlja na Boga i vječnu domovinu. Pišući o požudi očiju sv. Ljudevit kaže:

„Zemaljska mudrost, o kojoj govori sv. Jakov, jest ljubav prema dobrima ove zemlje. S tom se mudrošću mudraci ovoga svijeta potajno združuju kad im se zalijepe srca na ono što posjeduju, kada vode parnice i nepotrebne razmirice da nešto steknu ili sačuvaju, kada velik dio svog vremena ni o čem drugom ne razmišljaju i ne govore osim o vremenitim stvarima. Za njih se jedino i zalažu, dok se za svoje spasenje i za sredstva tog spasenja, kao što su ispovijed, pričest ili molitva, brinu tek površno, nemarno i povremeno, samo da pred ljudima sačuvaju izgled pobožnosti" (LJVM 80).

Čovjek zaražen požudom očiju zaustavlja se na vanjštini, na vremenskom dobru. Tom napašću je đavao napastovao i samog Isusa u pustinji: „Đavao ga onda povede na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu pa mu reče: „Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš." Tada mu Isus reče: „Odlazi Sotono"" (Mt 4, 8-10). Mnogi ljudi nažalost podlegnu toj napasti i za njih je jedina prava sreća posjedovanje bogatstva i u njemu pronalaze jedinu sigurnost za svoju budućnost. Još je apostol Pavao opominjao kršćane da bdiju nad tom požudom: „A oni koji žele da postanu bogataši upadaju u napast, u zamku i u mnoge lude i pogubne želje što strovaljuju ljude u propast i uništenje, jer pohlepa za novcem je izvor svih zala. Budući da su joj se neki predali, zalutali su od vjere i proboli sami sebe mnogim teškim mukama" (1 Tim 6, 9-10).

Prema klasičnoj katoličkoj tradiciji požuda očiju se očituje u škrtosti. Crkva uči da čovjek ima pravo na privatno vlasništvo, ali i da zemaljska dobra trebaju biti svima na raspolaganju. Svi imaju pravo na minimum potreban za dostojanstveni život. Škrtac više od svega ljubi novac i bogatstvo. On gomila dobra i uživa u gomilanju posjeda te ne želi dirati u dobra koja je nagomilao. Ne koristi se novcem da služi sebi i drugome, nego postaje robom bogatstva ili užitaka koje mu ono može pružiti. Na taj način zemaljska dobra postaju pravi idoli kojim se ljudi klanjaju umjesto Bogu. Osoba koja posjeduje materijalna dobra trebala bi se njima poslužiti za svoje potrebe i u skladu s mogućnostima priteći u pomoć siromasima, te tako sudjelovati u ostvarivanju planova Božje providnosti u ovome svijetu. O toj opasnosti zatvaranja srca pred Bogom, zbog navezanosti na bogatstvo, svetac piše:

„Kako je ta Vječna Mudrost u sebi blaga, laka i zahtjevna, ma da je tako sjajna, divna i uzvišena! Ona poziva ljude da ih nauči kako će biti sretni, ona ih traži, smiješi im se i napunja ih nebrojenim dobročinstvima, pretječe ih na tisuću raznih načina i ide sve dotle dok ne sjedne na prag njihove kuće da ih čeka i pruži im dokaze svoga prijateljstva. Možemo li imati srce koje će odbiti ovu blagu pobjednicu!? O, kako su nesretni veliki i bogati ako ne ljube Mudrost! Kako su zastrašujuće riječi koje im upravlja! Ne možemo ih pravo ni prevesti: Gospod će vas napasti brzo i užasno jer za velikaše je nemilosrdna kazna, a moćnici će biti moćno kažnjeni. Njih očekuje oštra istraga (usp. Mudr. 6, 5-8). Dodajmo tim riječima i neke od onih koje im je Mudrost rekla ili zapovjedila da im se kažu nakon što se utjelovila. Ali jao vama bogataši (Lk 6, 24). Lakše je devi proći kroz iglene ušice, nego bogatašu ući u

kraljevstvo nebesko (Mt 19, 24; usp. Mk 10, 25; Lk 18, 25). Ove je posljednje riječi božanska Mudrost toliko puta ponovila dok je boravila na zemlji da su je tri evanđelista zapisala gotovo na isti način, a da nisu ništa izmijenili. Bogati bi zbog njih trebali plakati, vikati, zapomagati: Pazite sad, bogataši! Udarite u plač i jaukanje nad nevoljama koje će vas zadesiti (usp. Jak 5, 1). Ali jao, oni imaju ovdje na zemlji svoju utjehu i kao da su začarani svojim uživanjem i bogatstvom pa ne zapažaju nevolje koje im prijete nad glavom" (LJVM 5-6).

Škrtost se uglavnom očituje u nagomilavanju suvišnih predmeta, dobara, novca, nakita, dragocjenosti. Uživa se u posjedovanju i promatranju tih stvari, osobito rijetkih predmeta koji se posjeduju. Previše se tuguje zbog gubitka nekog dobra, ponekad i sitnica, te se živi u strahu od gubitka, tako da strah, nemir i nezadovoljstvo, popraćeno trajnom pohlepom, čine da osoba zaboravi Boga i vječno spasenje. Prema drugima, škrta osoba postaje tvrda srca, nije spremna pomoći ni od svoga preobilja, a sklona je lihvarenju. Nastoji prisvojiti tuđe stvari, uskraćuje bližnjemu zasluženu plaću, a ponekad i najbližima negira potrebno za život, spremna je na nepravdu, kršenje obećanja i ideala, pohlepno želi uvećati dobare, pa i na nepravedan način, a neuredno i sebično zadržava stečeno. Škrtac zaboravlja na smrt, vječnost, Boga. Izgubio je slobodu srca. Isus je izravno opominjao: „Gdje je tvoje blago tu je i tvoje srce" (Mt 6, 21).

Razmisli! Zahvaljujem li Bogu za materijalna dobra oslanjam li se na njegovu očinsku providnost? Jesam li spreman pomoći drugima u potrebi? Koliko novost Evanđelja prožima moj odnos prema materijalnom svijetu?

Oholost života

Treća požuda koja kao posljedica grijeha djeluje u ljudskom srcu je oholost života koja se sastoji u isticanju samoga sebe, vlastite slave i veličine. Kršćanska duhovna tradicija ukazuje na oholost kao prvu od svih mana i glavnih grijeha koja je izvor svih drugih zala. Ohola osoba uveličava svoje sposobnosti, sebe smatra superiornim u donosu na druge, te svjesno izgrađuje lažnu sliku o sebi. Središte njezina života, suda, mjere, odluka i vrednovanja tako postaje vlastiti uznositi ego. Oholica odbija sebi i drugima priznati ograničenosti, slabosti i bijedu u svojoj osobnoj povijesti. Te dimenzije svoga bića ohola osoba potiskuje i negira jer radije želi živjeti u iluziji vlastite veličine i uzvišenosti. Tako osoba postaje zarobljenik same sebe i spremna je instrumentalizirati druge.

Prema katoličkoj tradiciji, oholost, u odnosu na sebe u duši, očituje se u tome što osoba teži prema traženju slave te u lijenosti u duhovnom životu. Oholica se ne smatra malenim ni pred Bogom samim. Sebe drži središtem svega i vrednotom kojoj se i drugi moraju pokloniti. Sebe precjenjuje, druge podcjenjuje, vlastohlepan je i častohlepan, nametljiv, preuzetan, ambiciozan, govori o tuđim manama ističući svoje vrline ili ih glumi i na umjetan način pokazuje drugima, tašt je. Smeta mu svatko tko više ili bolje zna od njega. Bijesan je kad njegovo samoljublje naiđe na neprihvaćanje ili zapreke kod drugih. Ne priznaje druge boljima i sposobnijima, pa ne prihvaća savjet ni naredbe. Drži se savršenim, te se ne trudi oko svoga obraćenja.

Oholost uvijek ostaje glavnom zaprekom na čovjekovom duhovnom putu. Ona je prva i glavna od duhovnih mana iz koje proizlaze mnogi drugi grijesi. U temeljima narušava svaki krjepostan život i najveća je zapreka duhovnom rastu. Katolička tradicija jednodušno smatra da se i grijeh anđela sastojao baš u oholosti, u buntu prema Bogu, zbog isticanja vlastite veličine. Oholost je glavna zapreka djelovanju Božje milosti. Bog se oholima protivi, a poniznima daje milost (usp. Jak 4, 6). O životnoj oholosti koja postaje ta đavolska mudrost, Montfort piše:

„Đavolska je mudrost štovanje časti i ljubav prema njima. S tom se mudrošću združuju mudraci ovoga svijeta kada, makar i potajno, teže za veličinom, čašću, dostojanstvom i uzvišenim službama, kada traže da ih ljudi priznaju, časte, hvale i da im plješću, kada u svom proučavanju, poslovima, borbama i riječima traže samo ljudsku slavu želeći da ih svi smatraju pobožnim i učenim ljudima, velikim vođama, pravnim stručnjacima, ljudima neobičnih zasluga i značenja, kad ne mogu podnijeti da ih se prezire ili osramoti, te skrivaju sve što je na njima manjkavo, a ističu lijepo" (LJVM 82).

Ohola osoba ne uviđa život kao stvarnost koju treba otkriti, prepoznati kao dar i prihvatiti. Ona se zavarava da treba život nadomjestiti nečim što je isključivo njeno djelo. U biti, oholost ne prepoznaje u životu dinamiku dara ni Boga darovatelja, nego sve pripisuje sebi, tražeći u svemu svoju slavu i veličinu. Još je apostol Pavao opominjao: „Ta tko tebi daje prednost? Što imaš da nisi primio? Ako si primio, što se hvastaš kao da nisi primio" (1 Kor 4, 7). Ohola osoba postaje nesposobna za autentične odnose s drugima i s Bogom. Za nju su drugi predmet kojima se služi ili napast od koje se treba obraniti, jer prenaglašeno cijeni sebe, svoje sposobnosti i talente bez da prepoznaje Boga kao darovatelja svakog dobra. Ohola osoba uveličava vlastitu uzvišenost kao da joj talenti nisu dani od Boga za služenje i ljubav, ili se samodopadno naslađuje dobrim djelima koja čini, kao da Bog nije prisutan u tome kao providonosni činitelj koji daje snagu i milost da se čini dobro. Traženje slave, časti, hvale i odobravanja uvijek prati oholost. Ohola osoba ne slavi Boga u životu zbog njegovih darova, nego slavu traži i pripisuje je sebi, te na taj način krade Bogu slavu.

Govoreći o tom stanju duha u svijetu, svetac piše: „Svjetski čovjek je uvijek ohol, istovremeno kad se snizuje, želi da pred očima zasja njegova skromnost i finoća, očaran je da može pokazati svoje talente, dobra i moć. On prikriva i skriva svoje mane kako bi pokazao svoju slavu. Umanjuje sve sebi jednake kako bi posvuda sebe uzdigao. Posjećuje samo ugledne, a prezire siromahe. Prepoznaje se oholost svjetovnjaka, njegova je slava isprazna i varava, njegov izgled, njegova odjeća i njegovo kretanje. Dok hoda, dok govori žudi samo za uzvišenošću, uznositošću, veličinom i raskošću. Braneći svoje tijelo samo njega sluša i pred njim se snizuje. Gorljivo zapovijeda, smatra se mudrim, voli prednjačiti u svemu, čak i u poniznosti" (P 29, 63-66).

Oholost se u odnosu na druge najčešće izražava u srdžbi i zavisti. Zavist se rađa iz oholosti, a sastoji se u žalosti zbog tuđeg materijalnog ili duhovnog dobra. Može se pretvoriti i u mržnju, a redovito se izražava u podcjenjivanju, ogovaranju, rovarenju, spletkarenju i uživanju u tuđem zlu. A samu osobu koja je zavidna, izjeda i ogorčuje vlastiti jad i pakost. Dok srdžba, iako svaka nije grješna npr. roditelja, starješina zbog počinjenog zla ili nepravde, grijehom postaje kad je bezrazložna, neuredna i pretjerana. Osoba ne zna pravo reagirati na vanjske podražaje i zapreke, te pokazuje svoju razdražljivost, neumjerenost i slabost. U srdžbi čovjek gubi kontrolu, postaje smiješnim, naprasitim, agresivnim i teži za osvetom i nanošenjem štete bližnjemu.

Posebna vrsta oholosti na koju redovito ukazuju duhovni autori pa tako i sv. Ljudevit je duhovna oholost. Kada osoba pođe putem obraćenja i redovite molitve, tada treba paziti na dinamike duhovnog života, jer redovito postoje đavolske napasti koje prate buđenje i rast u vjeri. Jedna od njih je duhovna oholost. Osoba, svjesno ili nesvjesno, zbog toga što se obraća, moli i raste u duhovnom životu može pasti u napast uznošenja samoga sebe tako da se počne smatrati boljom od drugih, naprednijom, zaslužnijom, te počne tražiti slavu zbog svoga umišljenog napretka u duhovnim stvarima. Duhovno ohole osobe nastoje oko molitve prvenstveno tražeći utjehu koju molitva ponekada donosi, a ne Boga niti istinsko obraćenje i rast u krjepostima. One redovito teže i za Božjim darovima, ali ne s dokraja čistom nakanom služenja i izgradnje Crkve. Uživaju u ulozi duhovnih učitelja drugih ljudi. Pa čak i kada vjernik dobije darove od Boga, mora se znati s njima duhovno okoristiti. Sv. Ljudevit se puno

puta u svojim djelima vraća na profinjene napasti. Donosimo samo nekoliko poticajnih tekstova:

„Budite uistinu uvjereni, da je sve što je u nama najvećim dijelom pokvareno po grijehu Adamovu i po našim osobnim grijesima, i to ne samo tjelesna sjetila, nego također moći duše. Niste li opazili da Gospodin često puta odvraća oči svoje od darova i milosti kojima nas je obasuo ? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove i milosti i djela, koja iz njih izviru, sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo. Kada, dakle, pogled i misli ljudskoga duha tako pokvare najbolja djela i božanske darove, što da tek reknemo o činima naše vlastite volje, koji su još pokvareniji nego li oni duha" (PPK 47)?

Razmisli! Jesam li svjestan raznih poticaja oholosti u mom životu? Savladavam li samoga sebe? Raspoznajem li duhovnu oholost koja se redovito javlja na putu rasta u vjeri? Utječem li se Mariji da me uči poniznosti?

4.2.7. Borba s napastima i kušnjama

Jedan od načina kako upoznati samoga sebe je svakako i postati svjesniji kušnji i napasti koje nam se u životu događaju. Svetačka katolička tradicija razlikuje napasti od kušnje. Bog dopušta da njegovi prijatelji, kao Job budu kušani kako bi pokazali i dokazali svoju vjernost Bogu, došli do prave poniznosti i do potpunog predanja u njegove Očinske ruke koje sve izvode na dobro onima koji njega ljube (usp. Rim 8, 28). Kušnja vjerniku postaje prigoda za posvećenje i rast u zaslugama pred Bogom. U određenom smislu cijeli ljudski život neizbježno je jedna vrsta duge kušnje u kojoj vjernik imajući pred očima život Isusa Krista, osobito njegovu muku, Bogu pokazuje svoje povjerenje u njegovu ljubav. Svaka se osoba u životu mora suočiti s tom bolnom stvarnošću. Isusova ljubav daje vjerniku uzor, motiv i snagu da s njime, u Božjem Duhu, prihvati tu bolnu stvarnost. O tome svetac tako poticajno piše:

„Ova prokleta zemlja na kojoj mi živimo, ne rađa blažene. U ovoj zemlji tmine, ne vidimo jasno. Na ovom uzburkanom moru, ne možemo ploviti mirno. Napastima se ne može izbjeći bez borbe. Na ovom mjestu kušnje i na ovom ratnom polju ne možemo proći bez uboda jer je zemlja zasađena trnjem. I odabrani i odbačeni moraju, htjeli ne htjeli, nositi svoj križ. Zapamtite ova četiri retka: Jedan od tri križa s Kalvarije moraš mudro izabrati; jer trpjeti, ili kao svetac ili kao pokajnik ili kao nesretni prokletnik, potrebno je. Dakle, ne trpite li radosno poput Isusa Krista, ili strpljivo poput dobroga razbojnika, tada morate nevoljno trpjeti kao što je trpio zli razbojnik; morat ćete do dna iskapiti najgorči kalež bez ikakve utjehe koja proizlazi iz milosti, a k tomu okusiti svu težinu svoga križa, bez pomoći koja dolazi od Isusa Krista. Osim toga, morate još nositi i drugi teret što ga đavao dodaje vašemu križu, a to je nestrpljivost, na koju vas navodi, tako ćete biti nesretni u društvu sa zlim razbojnikom na zemlji i ići ćete s njim u vatru" (PPK 33).

Osim kušnjama čovjek je izložen i napastima. U samoj biti napasti je zavođenje i navođenje na grijeh. Čovjek je sam u sebi duboko izranjen i izložen duhovnoj pogibelji, sklon požudi i neurednoj ljubavi. Ali osim svojih nutarnjih slabosti i sklonosti, napasti čovjeku dolaze i izvana od đavla i svijeta. Nitko ne može izbjeći napastima. I samog Isusa Krista je đavao na početku njegova javnog života u pustinji napastovao na zlo. Biblija nam ukazuje na đavla kao najvećeg napasnika. "Otrijeznite se i bdijte! Protivnik vaš đavao, kao ričući lav obilazi tražeći koga da proždere. Oprite mu se čvrsti u vjeri, znajući da iste takve patnje podnose i vaša braća po svijetu" (1 Pt 5, 8). Svijet koji je pod utjecajem zloga, postaje napasnikom. On sam ne postaje zlim jer je Božje stvorenje i kao takvo je dobro. No svijet podložan utjecaju ljudskog grijeha navodi osobu na zablude i kao da poziva čovjeka da usvoji

duh ovoga svijeta ranjena grijehom i protivna Bogu. Tako da se svijet prikazuje čovjeku kao ispunjenje svih njegovih želja počevši od želje za ljubavlju koju samo Bog može u potpunosti zadovoljiti u ljudskom srcu. Napast je, dakle, plod naših nutarnjih zlih sklonosti, sugestivne đavolske zlobe i izazova ovoga svijeta. Ona budi i potiče naše grješne i zle želje. Raspaljuje požude, a mašti prikazuje očaravajuće užitke protivne Božjem Duhu. Sugerira krivo prosuđivanje i pogrješne zaključke o pravim životnim vrijednostima, te potiče volju na zla djela.

Iako se napast zavodnički nameće našoj duši kao poticaj na grijeh, ona sama nije grijeh, ali našim pristankom to postaje. Napast je zlo koje nam se nudi, kao prividno dobro. Grješnost se sastoji u pristanku volje. Ali ima i pozitivna strana napasti. Mi smo kao vjernici dužni opirati se svim napastima. Odoljeti toj zavodničkoj primamljivosti što nam se nudi postaje junačko djelo, izvor zasluga i prigoda za rast u krjepostima. Svetačka tradicija drži da su napasti, iako mučne, često i korisne jer nas ponizuju, čiste i iz njih izvlačimo pouku pošto ne znamo do kuda dolaze naše mogućnosti, a napast nam pokazuje što smo.

Dobro je sebi posvijestiti da mi u molitvi *Očenaša* svakodnevno molimo Boga da nas ne uvede u napast. O tome Katekizam Katoličke Crkve piše: „Ova prošnja seže u korijen prethodne. Molimo Oca da nas ne uvede u napast. Teško je prevesti grčki izraz jednom riječju: znači ne dopusti ući u nju, ne dopusti da podlegnemo napasti. Bog ne može biti napastovan na zlo, i ne napastuje nikoga (Jak 1, 13). Naprotiv, želi nas osloboditi. Mi ga molimo da ne dopusti da krenemo putem koji vodi u grijeh. Uključeni smo u borbu između tijela i Duha. Ova prošnja moli Duha razlučivanja i jakosti" (KKC 2846).

Kako se boriti protiv napasti? To pitanje redovito se nameće i postavlja kada osoba ozbiljno prakticira vjeru. „Međutim ta borba i pobjeda nisu moguće bez molitve. Svojom molitvom Isus je savladao napasnika na početku i u završnoj borbi agonije. Ovom prošnjom našemu Ocu *(ne uvedi nas u napast)* Krist nas sjedinjuje sa svojom borbom i agonijom. U zajedništvu s njegovom molitvom, postojano se naglašava budnost srca" (KKC 2849). Sv. Ljudevit, jer je i sam prošao kroz kušnje i borio se s napašću, potiče nas:

„Bdijte i molite (Mt 26, 14). Duh je slab, a kušnja trajna i uvijek podmukla; bez trajne molitve pad je neizbježan. Apostoli su mislili da je Spasiteljev poziv samo savjet, preblago su po modi tumačili njegovu riječ, i unatoč tome što su se družili s Isusom Kristom, pali su u kušnju, čak i u grijeh. Život je rat i neprestana napast. Mi se moramo boriti, ne s neprijateljem od krvi i mesa, nego protiv samih paklenih sila (usp. Ef 6, 12). Koje ćemo, dakle, bolje oružje upotrijebiti, ako ne molitvu *Očenaša* koju nas je naučio naš veliki Predvodnik, ako ne anđeoski pozdrav *Zdravomarijo*, koji je protjerao đavle, razorio grijeh i obnovio svijet, ako ne razmatranje o životu i muci Isusa Krista (u krunici), čijom mišlju se moramo oboružati, kako nalaže sv. Petar kačko bismo se obranili od istih neprijatelja koje je Isus pobijedio i koji nas svakodnevno napadaju" (ČTSK 137, 84).

Svetac donosi više uputa u borbi s đavolskim napastima: „Sredstva za pobijediti đavla: 1. Prvo sredstvo: odbiti ga. Odstupi Sotono. Ne treba ga slušati niti s njime raspravljati. Ništa dobra se ne može od njega očekivati niti dobiti. 2. Drugo sredstvo: izbjegavati grješne prigode, ne izlagati se napastima. 3. Treće sredstvo: neopozivo pristajati uz Božje zapovjedi i zakone" (KP 819).

U duhovnom životu ima više vrsta napasti i osoba se samo boreći uči praktičnu mudrost kako se s njima nositi. Evo još nekoliko Montfortovih poticaja vezanih uz neke napasti: „Oduprijeti se napastima đavla: Protiv vjere, jednostavno govoreći: vjerujem u Boga, ili, vjerujem ono što uči Katolička Crkva; napastima protiv nade: povjerenjem i predanjem u zasluge Isusa Krista i u svemogući Marijin zagovor; napastima nestrpljenja: promatrajući Isusovu muku, nagradu koja nam je obećana, patnje u zagrobnom životu, težinu vlastitih grijeha; oduprijeti se napasti ispraznosti, samodopadnosti, umišljenosti i oholosti sjećajući se

grijeha koje smo učinili, njihovog broja i težine s pogledom na beskonačnu Božju svetost"(PBM 8-9).

Pokušat ćemo na kraju sažeti klasični nauk katoličke svetačke tradicije u borbi protiv napasti. Prvi i najvažniji uvjeti su oni koji su nam već znani; molitva, duhovna budnost, pristajanje uz Boga, pobuđivanje čina onih krjeposti na koje su usmjerene napasti, sjećanje na Isusa, povjerenje u njega i Marijin zagovor te brižno izbjegavanje grješnih prigoda. Grješne prigode su nepovoljne okolnosti koje nas navode na grijeh. One mogu dolaziti od raznih osoba kao i od posebnih situacija vremena, prostora i događaja u kojima se možemo naći. Neke su prigode pogibeljne same po sebi jer stvarno potiču na grijeh i svima su opasne jer su objektivno zle. Druge grješne prigode su situacije koje same po sebi nisu objektivno zle, ali su odveć izazovne i duhovno slabu osobu mogu navesti na grijeh.

Razmisli! Razlikujem li u svom životu kušnje od napasti? Koje su napasti protiv kojih se najčešće moram boriti? Zazivam li Isusa i Mariju kad se jave napasti? Izbjegavam li prigode koje me mogu navesti na grijeh?

4.2.8. Čišćenje kao nastojanje oko posvećenja vlastitoga bića

Kod samog čina obraćenja u početnom razdoblju duhovnog života ne događa se potpuno nego djelomično očišćenje duše. Vjernik se treba ozbiljno i sustavno potruditi oko svog duhovnog rasta i sazrijevanja. Iz ranjenog dijela ljudske duše izlaze na površinu zle sklonosti i požude koje kao da osvjetljuju korijen grijeha u nama te izazivaju čovjeka na duhovnu borbu sa samim sobom, koja se često odvija uz manje ili veće poteškoće, a ponekada i uz padove.

Vjernik se treba iznad svega potruditi oko upoznavanja istina vjere i dinamika duhovnog života, a sve to se svodi na spoznaju Isusa našeg spasitelja i otkupitelja. Naime, čovjek je tako stvoren da ono što upozna kao istinsko dobro to i uzljubi. Svetac je u tome više nego jasan: „Može li se ljubiti ono što se ne pozna? Može li se žarko ljubiti ono što se tek nesavršeno pozna? Zašto tako malo ljubimo vječnu i utjelovljenu Mudrost, klanjanja dostojnog Isusa, ako ne zato što ga ne poznamo, ili ga vrlo malo poznamo? Vrlo malo je onih koji bi se s apostolom dali na istinsko proučavanje te nadpoznatljive znanosti o Isusu, a ipak je ta znanost najplemenitija, najugodnija, najkorisnija i najpotrebnija od svih znanosti na nebu i na zemlji" (LJVM 8).

Upravo zato je svetac u svojim misijama sustavno poučavao vjeronauk, katehizirao i poticao na čitanje Svetog pisma i knjiga duhovnog sadržaja (usp. P 139, 56). Na putu upoznavanja Isusa vjernik se treba mudrosno suočiti s praksama koje našem grijehu i strastima ranjenom razumu otežavaju ili olakšavaju tu spasenjsku spoznaju. Prepreke upoznavanju istine i spoznaje Isusa Krista su svakako beskorisne misli koje nam se vrte u glavi. Vjernik treba paziti na svoje vlastite misli. Osobito valja obratiti pozornost na beskorisne misli i radoznalost u nepotrebnim stvarima na koje pristajemo te uzrokuju gubljenje duhovne snage i udaljuju usredotočenost od bitnih stvari i slabi molitveni život. Isto tako treba se paziti brzopletog prosuđivanja, apsolutiziranja vlastitoga suda kao i navezanosti na svoju prosudbu, a razborito je potražiti duhovnu pomoć u složenim situacijama u razgovoru i savjetovanju. Montfort Kćerima Mudrosti i svima nama poručuje:

„Kćeri moja, mrzi svoj duh s njegovim mislima odbacujući ih ako su zle, opasne ili beskorisne, a ako su dobre, podloži ih sudu poglavara. Ne oslanjaj se nikada na svoje ideje, svoje misli, svoje spoznaje, viđenja, kontemplacije, i nemoj se nikada postaviti zadnjim sucem njihove dobrote i zloće. Budi uvjerena da sud drugih o nekoj indiferentnoj stvari je uvijek ispraviji i sigurniji od tvoga, iako želiš sebe uvjeriti u suprotno" (MS 3, 1-3).

Na početku duhovnog života vjernik se može zanositi uzvišenim mislima o svom duhovnom putu, posebnom poslanju, velikom služenju Bogu, duhovnom životu, gorljivom nerazboritom apostolatu, olakom prosudbom drugih i drugačijih. Zanošenje je plod duhovnog neiskustva, neprokušanosti, nepoznavanja sebe i stvarnih dinamika duhovnog života ili ukratko, iskustvenog neusvajanja autentičnog evanđeoskog duha poniznosti i ljubavi u blagosti. A sve skupa proizlazi iz duhovne oholosti koja se rađa po samodopadnosti. Svetac Kćeri Mudrosti i nas opominje:

„Trebaš, dakle, kćeri moja jako pažljivo biti nepovjerljiva prema svjetlima svoga razuma, ma koliko ti bila osoba nutrine prema osjećajima svoga srca, ma koliko ti pravedni i iskreni izgledali prema lijepim i uzvišenim mislima, i pobožnim planovima koje zli duh, preobučen u anđela svijetla, nadahnjuje često najgorljivijim i najduhovnijim kako bi učinio da padnu, služeći se svojim lukavstvom i prijevarama. Kako bi razlučila i izbjegavala lukave zamke samoljublja, tijela i đavla, evo važnih savjeta koje ti dajem: nemoj se nikada svojevoljno samodopadati; još manje imaj povjerenja u ono što si mislila, zamislila ili odlučila, nego stavi svoje dopadanje, povjerenje i svoj oslonac samo u Marijine zasluge, čija si ropkinja, u njen zagovor kod Isusa; u krv i zasluge Isusa kod Oca i u beskrajno milosrđe Boga, tvoga Oca. Ne budi sudac samoj sebi, jer nitko nije zakonit sudac u svojoj kući, nego otkri svoje misli, ideje. Budi poslušna ispovjedniku koji ti je dan i izabran od tvog duhovnika, okoristi se njegovim mišljenjem, slijedi pouke i nauk božanske Mudrosti koje sam ti dao“ (MS 11).

Svetac bi nas htio poučiti mudrosti rasuđivanja zdravog razuma u kome osoba na temelju iskustva, razmišljanja i dijaloga prosuđuje život u skladu s vjerom i rasuđuje pod vidikom Boga i vječnosti. Radi se o tome da se vjernik treba truditi kako ne bi postao tvrdoglav i svojeglav pouzdavajući se u svoja nadahnuća i uvjerenja bez sučeljavanja i slušanja drugoga. Prava mudrost sastoji se u tome da poštujemo tuđa uvjerenja, a da živimo po svojima u skladu s vjerom djelatnom u ljubavi, u sučeljavanju s duhovnikom, koji nam posreduje opće crkveno prihvaćenu duhovnu i provjerenu tradiciji. Na taj način duša malo po malo gubi sklonost prema svojeglavosti, oholosti, samouvjerenosti i kritizerstvu koja su uzrokom mnogih lutanja.

Čovjek je tako stvoren od Boga da ne može istovremeno biti zauzet dvjema različitim mislima. Zbog toga je klasična katolička svetačka asketska tradicija poziv sv. Pavla „bez prestanka molite“ (1 Sol 5, 17), osim kao same trenutke posvećene molitvi, interpretirala u kategorijama nastojanja oko duha sabranosti i vježbanja u Božjoj prisutnosti kao vrsna sredstva na putu čišćenja i povećanja osobnosti. U biti radi se o nastojanju i vježbanju u gajenju svijesti o Božjoj prisutnosti bilo ponavljanjem nekog molitvenog zaziva upućena Bogu ili jednostavne pomisli na Boga tako da vjernik postaje svjestan da se cjelokupni njegov život odvija pred Bogom te se uči prosuđivati život počevši od te svijesti. Svetac savjetuje: „Sva vaša djela činite u Božjoj prisutnosti i za Boga samoga“ (PKM 138).

A o toj velikoj tajni duhovnog života tako poticajno pjeva: „Želimo li biti sretni, sačuvati nevinost, proći neopečeni i posred vatre? Po biti i moći Bog je prisutan posvuda. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Po ovom velikom otajstvu Bog nas potiče da postanemo sveti i vidimo ga posvuda; što je zaslužnije od njegove nazočnosti na nebu. Bog me ovdje vidi... Sama ova misao sprječava me da griješim, drži u opsluživanju obaveza. Moja duša je uzdignuta, oh koliku moć ona ima! Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Vojnik koji se junački bori pred svojim zapovjednikom, udvostručuje svoj napor. Njegova pobjeda je sigurna, neće biti poražen. Dijete koje je ljubav dovela pred njegovog oca, zadovoljit će ga u svemu svojim radosnim srcem. Ono mu se ne može ne sviđati, njegove oči stalno gledaju njega. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Ako ste puni bola i slabosti, mislite na Božju prisutnost. U njemu ćete naći radost i veselje, potporu i oslonac. Ova sveta nazočnost je sunce duše koje ju obasjava i raspaljuje najslađim milostima, uništava njezin

grijeh i čini da njeni lopovi pobjegnu. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Zaboravljajući svoga Boga čovjek pada u grijeh, iz grijeha u grijeh do bezbožnosti, do dna vječnog ponora. Ovo zaboravljanje Gospodina opustošilo je zemlju, ona je puna luđaka. Kako je zlo nasrtljivo! Gotovo svi navještaju rat svome prisutnome sucu. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Abraham je jednoga dana začuo ove riječi Gospodinove: „Hodi u mojoj prisutnosti kako bi bio savršen.“ Otkrio mu je ovu tajnu kako bi nas podučio. Prisutnost Božja je vječni život, slava i razgovor blaženih duša. One u njegovoj prisutnosti nalaze sve što ih čini sretnima. Svi su sveci o Božjoj prisutnosti učili svoju prvotnu lekciju, gledali su Boga uvijek i posvuda kako bi mu se u svemu dopali u čemu je bilo svo njihovo zadovoljstvo. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Prorok i svetac uzvikivali su u svakom trenutku: živio Bog koji me vidi i koji je moj oslonac. Živjeti ili umrijeti u njemu, ne bojim ničega. Božja prisutnost jačala je njihove duše i obasipala ih radošću usred posla, čak u vatri i u najvećim nevoljama. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Božja prisutnost se čuva na sto načina. U nama, u nebu, izvan nas, u srcu, u skladu sa svjetlom koje daje Gospodin. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Čovjek može gledati Isusa Krista u osobi i osjetno si ga zamisliti prisutnog. Ova prisutnost je dobra kad je jednostavno učinjena. Može ga se vidjeti u nebu na prijestolju slave čije su vječne oči uperene na nas, kako bi vidjele našu pobjedu, kako bi brojile naše grijehe. Možemo ga gledati kao moćno utočište u kojem grješnika neće zadesiti nikakva opasnost, ili kao pravednog suca, spremnog da nam sudi. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Izvan ove prisutnosti čovjek je izvan svoga središta, riba izvan vode kao svog jedinog elementa bez kojeg će ne vrati li se, potajno umrijeti. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Čovjek se može vidjeti u Bogu na uzvišen način, uroniti u ocean svake svetosti, u duboki ponor njegove neizmjernosti. Možete posvuda vidjeti ovog uzvišenog vladara, višeg od neba, dubljeg od pakla, jer on nadilazi i široki svemir. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Možemo gledati Boga u svim stvorenjima, jednima nas hrani, drugima poučava, jednima nas štiti, drugima vodi. Budući da Bog stoluje u nama više nego u drugim stvarima, u našim srcima trebamo tražiti njegovu veličanstvenost. Tu se čovjek izlaže svoj njegovoj jasnoći. Bog je izabrao naša srca za svoje prijestolje i on nas tamo privlači kako bismo kušali dan i noć njegovu uzvišenu ljepotu i njegovu božansku ljubav. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Grješnicima: O grješniče, Bog te čeka, grješniče, Bog te gleda, on vidi tvoja djela, on broji tvoje korake, a ti ne paziš na to, ne razmišljaš o tome. Ti ne možeš izbjeći njegove pogled i njegov gnjev, on je sudac i svjedok tvojih grijeha, riječi koje izgovaraš, a ti si miran. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Kad te čujem kako govoriš besmislice, čudim se: nitko me ne vidi, ovdje nema nikoga, kažeš. Držiš li da je Bog nitko! On te vidi, on te vidio. Na ovom skrivenom mjestu, u ovoj mračnoj sobi, u ovoj tamnoj pustinji gdje si se skrio, ovaj sudac i kralj slave vidio je svaki tvoj grijeh. Grješniče, prije nego što padaš, prizovi u sjećanje Božju prisutnost. Postat ćeš snažan, pjevat ćeš pobjedu nad paklom i smrću. Kršćanine, ako želiš biti istinski svetac, nastoj uvijek imati Boga prisutnog u duhu. O neizreciva tajno koju nam je dao Duh Sveti! Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Molitva: Gospodine, tražiš među ljudima nekoga tko bi bio mudar u tvojim očima, išao pred tobom? Luđaci kakvi jesmo, mi te svi zaboravljamo. Veliki Bože, vjerujem da ti sve vidiš, jer ispunjaš zemlju i nebo, jer je nemoguće da se čovjek sakrije tvojim očima. Pazim, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Klanjam ti se, o Oče otaca mojih, Gospodine svemogući, pred kojim je sve ništavnost, Oče svjetlosti od kojeg dolazi svako dobro. Svojom providnošću daješ mi kruh, važeš moj duh i ispituješ moje srce, tvojoj spoznaji ništa ne izmiče, Gospodine. Daješ bitak svemu, kretanje, život. Sve je obuhvaćeno tvojom neizmjernošću, a zemlja je ispunjena tvojom uzvišenošću. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Može li te se vrijeđati u tvojoj prisutnosti, griješiti pred tvojim očima i biti ti neposlušan? O okrutna nerazboritosti, radije bih umro. Gospodine, ureži i u mene tvoje divno lice kako bih te posvuda i bez napora vidio prisutnog,

neka te ništa ne izbriše, pa ni smrt. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti. Moja dušo, uđi u srce, ostavi bezvrjednosti. Sva izvanjska dobra za tebe neka budu dobra dugoga. U srcu Bog te zove, sve tvoje dobro je kod njega. Uđimo svi u svoju nutrinu, u tajnosti, u tišini, kako bismo vidjeli Boga prisutnog više nego i na ikojem drugom mjestu kako bismo sačuvali nevinost ili je malo po malo stekli. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti“ (P 24).

Vjernik još u jednoj dimenziji svoga bića može i treba ulagati napore kako bi duhovno rastao i čistio svoju dušu. Valja učiti iz svoje osobne povijesti i mudrosno se truditi oko vlastitog pamćenja i sjećanja. Duša zadržava u sebi sve proživljene pozitivne i negativne dojmove, viđene slike, stečene spoznaje, a te stvarnosti koje nosimo u sebi svjesno ili nesvjesno aktivno koristimo u svakodnevnom životu.

Na tom putu prepreke se javljaju i iz ogorčenosti zbog nepravde koju je osoba pretrpjela. Osoba se osjeća povrijeđenom i ranjenom, a u njoj vriju osjećaji nepravde i osvete. Ljudski život ne teče uvijek mirno. On podrazumijeva padove i slabosti kako vlastite tako i osoba s kojima živimo. U nekim se situacijama čovjeku čini nemoguće oprostiti, te se iz duhovnih rana stalno javljaju uznemirujuće misli.

I u tim situacijama najvažnije je vjerovati Isusu koji za naše i opće dobro traži da oprostimo drugima. Ako ljubimo Isusa i želimo ga slušati, mora postojati želja da oprostimo onome tko nas je povrijedio i da molimo pred Isusom za sebe i drugoga, a Gospodin nas postupno mijenja i daje snagu. S druge strane treba posvjestiti činjenicu da smo i mi povrijedili druge ljude na što nas poziva Isus u molitvi *Očenaša*. Svetac nas upozorava: „Otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim. Naši grijesi, kažu sv. Augustin i Tertulian, jesu naši dugovi koje imamo kod Boga, dugovi za koje njegova pravednost zahtijeva da budu isplaćeni do zadnjeg novčića. Svi mi imamo ove žalosne dugove. Ali usprkos našim brojnim grijesima, približimo mu se s povjerenjem i kažimo mu iskrenim kajanjem: „Oče naš, koji jesi na nebesima, oprosti grijehe našeg srca i naših ustiju, grijehe naših djela i propusta, koji nas čine neizmjerno krivima u očima tvoje pravde. Da, oprosti ih zato što i mi, sinovi jednoga tako blagoga i milosrdnog Oca, opraštamo iz poslušnosti i ljubavi onima koji su nas uvrijedili” (TSK 39).

Uz molitvu i napor da oprostimo onima koji su nas uvrijedili treba se razborito potruditi oko pamćenja onoga što je dobro i lijepo u životu, kao i oko zaborava onoga što je zlo i štetno, te nanesene nam uvrede. Ne treba se samodopadno zadržavati na našim dobrim djelima niti dopustiti da duša bude uvjetovana sjećanjima koja smućuju, odnose mir i udaljuju od molitve i Isusa.

Montfort poručuje: „Ne čini drugima ono što ne želiš da drugi učine tebi. Podnosi mane drugoga iz ljubavi prema Bogu koji podnosi tebe“ (MS 7, 2-3). „Isprazni svoje pamćenje od svake druge stvarnosti koja nije o Božjoj prisutnosti. Pazi da se svojevoljno ne zadržavaš nad zlom koje ti je bilo učinjeno, niti nad dobrom koje si ti učinio“ (MS 3, 5-6).

Nije moguće duhovno rasti i sazrijevati bez ulaganja napora na usavršavanju vlastite volje koja je sposobnost težnje za dobrom koje je čovjek spoznao kao takvim. Na žalost, kada se čovjek prevari te krive stvari spozna kao dobre za njega onda za njima teži i želi ih posjedovati te je rad i napor oko upoznavanja istinskog dobra ujedno i veliki poticaj za usavršavanje volje. Prva stvar oko koje se vjernik treba istinski potruditi je posjedovanje dobre nakane kod svog htijenja i djelovanja. Nakana ili cilj je počelo svakog uistinu ljudskog čina. Svetac nas poučava da sve naše nakane trebaju biti prožete duhom vjere.

„Vjeruj da se najveće stvari koje se događaju na zemlji, događaju u nutrini, u srcu vjernika. U svemu što činiš imaj razlog u vjeri. Ova krjepost neka hrani tvoju molitvu i upravlja tvojim ponašanjem“ (MS 2, 7-8).

Pa ipak, čovjek ranjen grijehom osjeća te rane i u vlastito volji. Glavna izranjenost volje očituje se u slabosti u htijenju dobra, to jest čovjek može spoznati što bi za njega bilo istinsko dobro, ali volja može ne biti dovoljno jaka da usmjeri osobu prema njemu.

Nepokretnost i slabost volje izlaže vjernika opasnosti da ostane izvan mogućnosti da primi Božje darove jer Bog ne daje darove da bi bili neiskorišteni, odbačeni ili rasipani. Takav čovjek neka ne misli da će što primiti od Gospodina, jer je čovjek s razdjeljenom dušom nestalan u svim putovima svojim (Jk 1, 7-8).

Volja jača i dobiva snagu po suradnji s milošću. Kad vjernik pozitivno odgovara na Božje milosti u životu, u lijepim situacijama i njemu sklonim ili u onima mučnim i napornim, njegova se volja potpomognuta milošću jača i učvršćuje u težnji za istinskim dobrom. Naravno da to podrazumijeva odreknuće od samoga sebe i slobodu od navezanosti, ali u svjetlu vjere to je put koji vodi prema najvećem dobru. Poslušajmo Montforta: „Pustite zle neka napreduju. Njihova dobra su za kratko vrijeme, eto njihove nagrade. Pravedniku šaljem nedaće, puštam ga da radi, ali sve to kako bih ga pročistio i učinio da zasluži neizmjernu slavu“ (P 108, 11).

„Drugo, da se ispraznimo od samih sebe, treba nam također umirati samima sebi, tj. treba nam se odricati djelovanja naših duševnih moći i naših tjelesnih osjetila. Moramo gledati kao da ne gledamo, slušati kao da ne čujemo ništa, služiti se stvarima ovoga svijeta kao da se njima i ne služimo (usp. 1 Kor 7, 31). To sveti Pavao naziva svakidašnjim umiranjem: „Iz dana u dan umirem“ (1Kor 15, 31). Ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo (usp. Iv 12, 24) i ne donosi dobra ploda. Ako ne umremo sebi i ako nas naše najsvetije pobožnosti ne vode u tu potrebnu i plodnu smrt, nećemo donijeti vrijedna ploda. Naše nam pobožnosti ne bi bile korisne, i sva naša pravedna djela zaprljalo (usp. Iz 1, 3) bi naše sebeljublje i naša vlastita volja. U tom bi se slučaju Bogu gadile naše najveće žrtve i naša najbolja djela koja bismo mogli učiniti, a na svojoj smrti našli bismo se praznih ruku s obzirom na krjeposti i zasluge, i ne bismo imali iskre čiste ljubavi koja se podjeljuje samo dušama koje su umrle sebi i kojih je život sakriven s Kristom u Bogu“ (PP 81).

Druga izranjenost ljudske volje je određena sklonost prema zlu koja proizlazi iz nereda istočnoga i osobnih grijeha. Uistinu nije dovoljno da čovjek spozna što je za njega istinsko dobro kako bi potakao volju da ide za njim. Jer volja može biti privučena i zlom ili barem naklona prema zlu. Sveto Pismo jasno govori o toj čovjekovoj nutarnjoj podijeljenosti: „Ali ja vidim u mojim udovima drugi zakon koji se bori protiv zakona moga uma te me zarobljava u zakon grijeha koji je u mojim udovima“ (Rim 7, 23). Svetac je i sam kušao to bolno iskustvo: „Osjećam u sebi ovo pobunjeno tijelo koje mi svaki dan priređuje borbu u kojoj je moja jadna duša gotovo pobijeđena tako da popušta na njegov mamac. Ah, što bi učinio ovaj jadni zemaljski crv koji je samo grijeh i ništavilo kad ne bi imao u ovom užasnom ratu, o moj Isuse, tvoju svemoguću ruku“ (P 114, 12-13).

Do ozdravljenja i jačanja volje dolazi se po spremnom prihvaćanju svega što Božja providnost odredi u vjernikovom životu. Volja se oslobađa od svojih neurednosti kad se vježba u umiranju sebi prihvaćajući u sinovskoj podložnosti iz ljubavi ono što Bog raspoređuje. Čovjek u tome surađuje, treba se ozbiljno potruditi i nastojati oko dobra i boljitka za sebe i druge. Uz taj napor treba sebe i svoj posao predavati Bogu vjerujući da ga on vodi i proviđa preko ljudi i prilika.

Usprkos svemu na tom se putu vjernik može naći u situaciji protivnoj vlastitim željama i očekivanjima što treba prihvatit s vjerom i otvorenošću prema Bogu, što je uvjet da njegova milost preobražava našu volju i nastojanje te mijenja i prilike. Kada vjernik odbacuje putove života i providnosti u mučnim situacijama pod isprikom da to ne može podnijeti ili da nema snage, tj. vjerojatno jer kada Bog odredi da se nađe u nekoj njemu protivnoj situaciji mrmlja, buni se, odbacuje poteškoće i sumnja u Božju ljubav. Što više tone u duh pobune i neprihvaćanja Božjih planova, slabost volje se povećava jer pred Bogom odgovorno sprječava put vlastitog sazrijevanja što sa sobom nosi štetne posljedice. Montfort koji je sam bio potpuno predan u ruke Božje providnosti i volje te kušao sve koristiti toga, htio bi i nas poučiti toj mudrosti:

„Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji. Ništa ne izmiče promislima Božje providnosti, koja je sve predvidjela i sve uredila još prije nego se nešto dogodi. Ni jedna zapreka ne može je spriječiti da se ostvari cilj koji je odredila. Zato kada tražimo od Boga da vrši svoju volju nemojmo se bojati, kaže Tertulian, da se netko može uspješno usprotiviti ostvarenju njegovih planova, ali ponizno prihvatimo sve ono što je on htio providonosno za nas pripraviti. A mi molimo da vršimo uvijek i u svemu njegovu presvetu volju, koju spoznajemo po zapovijedima, s istom spremnošću, ljubavlju i ustrajnošću kojom ga anđeli i sveci slušaju u nebu“ (TSK 39).

„Gledajte, kako vas neizmjerno mudri i svemoćni Bog podržava jednom rukom, i ako vas bije drugom; jednom ubija, drugom oživljava; on ponizuje i uzvisuje, a obim rukama seže blago i moćno od početka do kraja vašega života. Blago, jer ne dozvoljava da ste napastovani i mučeni preko vaših sila; moćno, jer vas pomaže svojom milošću koja je dovoljna da podnesete napast i tegobu, bila ona kako mu drago jaka i trajna. Podupire vas moćno jer je on Bog, kao što to Duh Sveti na usta Crkve govori: on je vaša potpora na rubu ponora kraj kojega stojite jer vas prati na putu kojim ste lutali; jer je on vaša sjena u vrućini što vas peče; vaše odijelo na kiši koja vas moči i u zimi za leda na kojem se smrzavate; vaša kola u kojima se odmarate kada vas je već shrvao umor; vaša pomoć u nevoljama koje vas stižu; vaš je štap o koji se upirete na skliskim putovima, i vaša luka usred oluje, što vam prijeti brodolomom i propašću” (PPK 56).

Da bi čovjek duhovno rastao i sazrijevao treba ulagati napor u odgajanje svojih osjećaja kao sastavni dio odgoja vlastite volje. Osjećaji se javljaju kao naša pozitivna reakcija ili privlačna težnja prema onome u čemu se dobro osjećamo, ili negativna odbojnost prema onome što nam je protivno: mjesta, osobe ili prilike u kojima se nalazimo. Moralni i duhovni problemi nastaju kad čovjek usvoji tu osjećajnu privlačnost ili odbojnost kao kriterij vlastitog odlučivanja. A posljedica toga je da on traži samo ono što mu čini ugodu, a izbjegava svaku protivštinu.

Kada se ovaj stav usvoji on vodi dušu u često suprotstavljanje volji Božjoj jer Bog može od nas tražiti i ono što nije u skladu s našim osjećajima i prema čemu kušamo odbojnost. Biblijska i svetačka tradicija jasno uči da pozitivno odgovoriti Bogu može podrazumijevati i odreknuće, odvajanje, udaljavanje od mjesta, okružja i osoba gdje se dobro osjećamo. Upravo na to iskustvo sv. Ljudevit potiče bl. Lujzu Trichet kada ju kao zrelu i cijenjenju osobu koja čini puno dobra u ubožnici u svom gadu, poziva da sve napusti i uputi se u La Rochelle.

„Doista vi činite mnogo dobra u vašem kraju, ali ćete činiti mnogo više u tuđem; i sjetimo se da je Bog od Abrahama do Isusa Krista, pa od Isusa Krista do naših dana odvajao svoje najveće prijatelje od njihova kraja jer, kako kaže sam Gospodin, nitko nije prorok u svome zavičaju. Znam da ćete imati poteškoća koje treba prevladati, ali tako slavan poduhvat za Boga i za spas duša treba biti posut trnjem i križevima. Ako se štogod ne riskira za Boga, neće se ništa velikoga učiniti za njega“ (PIS 27).

Temelj duhovnog sazrijevanja vjernika je prvenstvo u ljubavi prema Bogu, a test do koje mjere istinski ljubimo Boga je naša reakcija i odluka na ono što Bog od nas traži, a protivno je našim osjećajima. Ako nema spremnosti prihvaćanja Božjih odredbi pa i s radošću, onda se lako može dogodit da nas savlada vlastiti egoizam. Da bismo služili Bogu trebamo imati slobodno srce.

Sv. Ljudevit koji je sam živio potpuno predano u ruke Božje providnosti od Boga za družbu svojih misionara moli upravo svećenike koji imaju slobodno srce za služiti Bogu iz ljubavi: „Što te molim? Liberos, slobodne sinove, svećenike koji su slobodni tvojom slobodom, lišeni svega, bez oca, bez majke, bez braće, bez sestara, bez roditelja po tijelu, bez prijatelja po svijetu, bez dobara, bez privrženosti i briga, pače bez vlastite volje. (usp. Lk 14, 26.). Liberos, slobodne sinove, koji će robovati tvojoj ljubavi i tvojoj volji, ljude po tvom

srcu koji će, bez vlastite volje koja bi ih uprljala i zadržavala, ostvariti sve što ti hoćeš i oboriti sve tvoje neprijatelji kao toliki novi Davidi sa štapom križa i praćkom svetoga ružarija u rukama“ (GM 7-8).

Da bi vjernik došao do potrebene nutarnje slobode treba usmjeravati svoje osjećaje prema dobru i ljubavi prema Bogu i ljudima, bdjeti nad njima izbjegavajući navezanosti na stvari, prilike i osobe, a sve to je moguće ako uistinu prihvati odricanje od samoga sebe i stavi se na raspolaganje u služenju što je u biti znak prve zrelosti neke osobe. Da bi do toga doveo dušu, svetac daje klasične savjete katoličke asketike koji tvrdo zvuče, a postaju razumljivi samo u perspektivi veće ljubavi i slobode koje treba zadobiti: „Vrši trajno mrtvljenje svoje naravi i svog raspoloženja kako bi bila u malom broju onih koji pronalaze put u život i ulaze kroz uska vrata raja“ (MS 5, 1). „Smatraj nesretnima one koji žive u svojim ugodama, koji uživaju, posjećuju lijepi svijet, koji dobro obavljaju svoje probitke, smiju se, zabavljaju“ (MS 2,6). „Čuvaj se predmeta prema kojima osjećaš posebnu privlačnost“ (MS 1, 3) „Odreci se sjetilnih užitaka iako su bezazleni“ (MS 4, 1).

U čovjekovom životu nastaje poseban problem kad osjećaji postanu nagli, žestoki, eksplozivni, a još problematičnije kada trajno izađu izvan svojih granica, usmjereni prema onome što nije dobro te zarobe razum i volju te na taj način njima ovladaju da postaju zle strasti koje prevladavaju u životu. Tada čovijek traži isključivo zadovoljenje užitaka za kojima teži.

Pod izrazom čuvstva ili strasti podrazumijevaju se uzbuđenja osjećaja koja potiču na djelovanje ili ne djelovanje, na osnovi onoga što se percepira kao dobro ili zlo. Strasti su moralno dobre kada doprinose dobrom djelu, a moralno zle kada doprinose zlu djelu. Osjetne pokrete, čuvstva i strasti što ih ispravna volja prihvaća, usmjeruje ih prema dobru, a zla volja popušta neurednim strastima i povećava ih. Tako strasti mogu biti ugrađene u krjeposti ili se izopačiti u mane.

Kada se zla strast ukorijeni u životu, onda borba protiv nje postaje jako teška i naporna za dušu. U borbi protiv strasti uz molitvu treba jačati i volju u duhu gore danih savjeta sv. Ljudevita, posebno ono što je vezano uz predmet za kojim strast žudi i razmišljanje o negativnim posljedicama zadovoljenja strasti, a često najkorisniji savjet je izbjegavati grješne prigode koje raspaljuju strast. Svetac potiče: „Ako te tvoje oko, tvoja ruka ili tvoja noga navode na grijeh, odsjeci ih bez oklijevanja zbog straha da ćeš ih izgubiti. Drugim riječima, bježi od prigoda koje te navode na grijeh pa da su ti neophodne kao jedan od tvojih udova“ (MS 5, 4).

U duhovnom životu vjernika uz strasti i zla nagnuća obično nalazimo i dominantu manu koja narušava sklad duhovnog života, a može proizlaziti i iz drugih stvarnosti. Ona vodi do slabljenja učinkovitosti milosti, a može dovesti i do mlakosti. Dominantna duhovna mana je vlastita svakoj osobi, a razlikuje se od osobe do osobe. Teško ju je uočiti, a često je zadnji teško primjetljivi korijen napast i padova. Obično se prikriva u nekoj sklonosti, navezanosti ili nesavršenosti karaktera. Tu manu je moguće otkriti samo u molitvi, redovitom ispitivanju svijesti, razgovoru s duhovnikom i ustrajnim iskrenim radom na upoznavanju samoga sebe. Svetac opominje: „Jedan članak, samo jedna stvar neprakticirana, zapostavljena, odbačena i protiv koje se boriš, stvorili su bezbožnika i heretika te doveli do potpune zloće. Jedna mana uz koju se pristaje i koju se gaji, često je greben i velikih svetaca uz koji je Bog vezao njihovo spasenje i svoje velike planove. Daleko od nas te neodlučne duše koje trajno stoje na dvije obale, daleko od nas te nevjerne duše i jao njihovim nevjernostima. Borimo se protiv zlih strasti, nagnuća, dominantnih grijeha, gonimo lisice iz vinograda koje mu nanose veliku štetu. Potrudimo se cijelim duhom upoznavati, svim srcem ljubiti, cijelim tijelom služiti velikom učitelju bez pridržaja i prestanka“ (P 153, 16-20).

U duhovnom životu vjernik treba naučiti nositi se i s vlastitom maštom. Ona je čovjekova sposobnost po kojoj povezuje predodžbe i ideje, oblikuje stvarne i nestvarne slike i

pomaže funkcioniranju razuma. Mašta crpi sadržaje iz doživljenoga, naučenoga i usvojenog po sjetilima osobito onoga što vidimo, ali i sama predodžbama kombinira staro i novo, zbiljsko i nestvarno, dobro i zlo te dočarava i potiče dušu. Budući da je čovjek ranjen istočnim i osobnim grijesima, to se odražava i na našoj mašti na poseban način kao rastresenost i duhovne sugestije iza kojih se može skrivati i đavolska napast te je kao takva često izvor napasti, prigoda za gubljenje vremena i sredstvo umišljenosti.

U duhovnom životu valja se razborito nositi s maštom. Prije svega vjernik se treba oduprijeti svojevoljnom prepuštanju neurednih poticaja koji dolaze iz mašte. Svetac poručuje: „Mrzi svoju maštu i pamćenje tjerajući ružne utvare, varave i beskorisne snove, razne predodžbe, opasne ili barem beskorisne iz prošlosti ili budućnosti“ (MS 3, 4).

Čovjek se ne smije prepustiti ljenčarenju i sanjarenju, ali kada je učinjen razborit napor da se odbace negativne predodžbe mašte, ne treba voditi izravnu borbu protiv nje, nego je najbolje ne obazirati se na njene hirove. Trebalo bi, koliko je do nas, sabrano, svjesno i odgovorno obavljati svoje staleške dužnosti. Osobito treba paziti da se duša u molitvi ne zaplete u borbu protiv predodžbi koje dolaze iz mašte. Najbolje je u molitvi lagano potiskivati slike iz mašte, a nikada ne napustiti i propustiti molitvu zbog rastresenosti. Ta borba ponekada može biti i teška, a svetac nam poručuje da je upravo tada molitva, iako mučna, pred Bogom zaslužnija (usp. TSK 122-124).

„Onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovog: to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete Majke, koji ste odlučili svakog dana moliti krunicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite krunicu“ (TSK 125).

Da bi odgajao vlastitu maštu, vjernik osim kontrole i odbacivanja njenih negativnih predodžbi, treba i može ispunjati je pozitivnim sadržajima: čitanjem duhovnog štiva, razmatranjem, korisnim i dobrim druženjem i razgovorima, dobro koristiti svoje slobodno vrijeme, a u molitvi se potruditi predočiti slike i situaciju o kojoj se razmatra. „Prije nego što započneš deseticu, zaustavi se na trenutak, duže ili kraće, ovisno o vremenu kojim raspolažeš, kako bi sagledao otajstvo koje slaviš“ (TSK 126).

Čovjek je cjelovito biće: duh, duša i tijelo, jedinstveno i nedjeljivo. Zbog toga sva svetačka tradicija, tako i Montfort, govori o duhovnom sazrijevanju vezanom uz tijelo i ljudska sjetila. Naime, čovjek uspostavlja vezu sa svijetom preko sjetila bez kojih ne bi mogao normalno funkcionirati. Prema sv. Ljudevitu vjernik treba imati na pameti svetost kao jasan cilj (usp. MT 3), kojemu treba težiti i s njime uskladiti cijelo svoje biće i djelovanje i vlastita sjetila. Ljudska duša upravo preko sjetila dobiva mnoštvo dobrih i loših poticaja iz svijeta pa zato mora naučiti mudrost bdijenja kako ti poticaji ne bi postali zaprekom na duhovnom putu nego prilika za duhovni rast. Čovjek, jer je složeno biće koje živi i djeluje uvijek u prolaznom povijesnom trenutku u onome sada koje prolazi, i u najmanjim činima, naizgled banalnim, može duhovno rasti ili padati. Poslušajmo sveca:

„Uvjerite se da najmanja mrtvljenja učinjena iz ljubavi prema Bogu, kao na primjer suzdržati se i ne reći beskorisnu riječ, zadržati pogled, prigušiti poticaj srdžbe, nestrpljenja itd., veća je pobjeda nego osvojiti cijeli svijet, veće je djelo od stvaranja svijeta. To je ono što govore sveci“ (PKM 178).

Montfort kada daje savjete vezane uz praksu bdijenja nad sjetilima svjestan je da njihova primjena mora biti mudro uravnotežena i tek kada vjernik istinski nastoji oko obraćenja i duhovnog napretka sam iz svoga iskustva uči kako ih primijeniti u praksi na zadovoljavajući način.

„Pazite da ne padnete u pretjeranost i u nepromišljenost u vezi s mrtvljenjem po nedostatku poslušnosti, te da ne padnete u mlakost zbog nedostatka mrtvljenja“ (PKM 177).

Pa ipak svetac praktično savjetuje, potiče, daje smjernice, poučava uvjeren u vrijednost bdijenja nad sjetilima i njihova mrtvljenja uzdajući se u razboritost vjernika i duhovnika: „Mrtvi svoje oči ne dopuštajući njima da gledaju opasne i radoznale stvari, drži ih čedno oborene. Mrtvi svoje uši od zlih, ispraznih i beskorisnih razgovora. Mrtvi svoj jezik govoreći malo, govoreći o Bogu ili stvarima koje se na njega odnose, ustrajno šuteći, ako možeš o onome što si dobro učinila, o manama bližnjega i svojim dobrim osobinama. Mrtvi svoj okus ne jedući izvan obroka, posteći prema poslušnosti, jedući i ono što ti se ne sviđa, jedući suzdržano i čedno kada te apetit i glad nose da jedeš pohlepno. Mrtvi svoj miris od beskorisnih mirisa, ne mirišući cvijeće, ne uzimajući duhan, ne koristeći parfeme“ (MS 4, 3-6). „Mrtvite vašu prirodnu aktivnost koja vas potiče da brzo činite, da puno činite, mrtvite vaše raspoloženje koje vama vlada i žalosti vašeg bližnjega“ (PKM 176).

Ako svetac potiče na mrtvljenje sjetila to je samo zato jer je duboko uvjeren da to vodi dušu putem krjeposti: „Mrtvite vaše oči i bit ćete čedni, mrtvite sluh i bit ćete samilosni, mrtvite miris i okus i bit ćete umjereni, mrtvite jezik i bit ćete mudri, na kraju mrtvite dodir i bit ćete čisti“ (PKM 175).

Općenito govoreći o kršćanskom životu, askezi i mtvljenju u monfortanskoj duhovnosti, ona je u perspektivi umiranja starog i rađanja novog čovjeka u dinamici našeg suobličenja Isusu. „Tko uđe u mnofortansku duhovnost, osjeća se pozvanim promijeniti svoju ideju o čovjeku, obnavljajući je u svjetlu biblijske objave. Naviješta se zahtjevan put koji od starog čovjeka vodi novom čovjeku. U težnji između konačnog i beskonačnog on otkriva i kuša mogućnost života koji mu je Bog otvorio“.[95]

Tu kristološku dimenziju cjelokupnog asketskog napora i praksu mrtvljenja svetac tako jasno izražava: „Mudrost se, kaže Duh Sveti, ne nalazi kod onih koji žive po vlastitim prohtjevima, koji daju svojim strastima i svojim sjetilima sve što im se svidi. „Jer oni koji žive po tijelu, ne mogu se svidjeti Bogu, a tjelesna je mudrost neprijateljica Bogu“ (Rim 8, 7-8). „Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan“ (Post 6, 3). Svi koji pripadaju Isusu Kristu, utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvljenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno, umrli su i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23; Rim 6, 4). Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje da ako želimo zadobiti Isusa Krista, utjelovljenu Mudrost, onda se trebamo vježbati u mrtvenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

Razmisli! Odbacujem li zle misli? Koje su najdragocijenije pouke iz moje osobne povijesti? Imam li dobru nakanu u djelovanju? Koje sklonosti prema zlu posebno teško proživljavam? Kakvi su moji osjećaji? Prepoznajem li svoju dominantnu duhovnu manu?

4.2.9. Ispit savijesti, spoznaja samoga sebe, rast u krjeposti i traženje volje Božje

Odgajan u klasičnom duhu katoličke duhovnosti sv. Ljudevit je svakodnevno vršio ispit savjesti, a tu praksu je preporučio i propisao misionarima svoje družbe (PDM 32), Kćerima Mudrosti (PKM 270) i svim vjernicima (P 139, 23). Ispit savjesti je praksa po kojoj se trudimo oko isitne u vezi sa samima sobom. Kod ispitivanja savjesti treba izbjegavati pretjeranu usredotočenost na samoga sebe, osobito u pokušaju da točno odredimo do kojeg stupnja duhovnog napretka i puta smo došli jer se osoba može krivo prosuditi bilo zbog obeshrabrenja ili precjenjivanja.

Predmet ispitivanja savjesti nije općenito vrednovanje i prosudba našeg puta, nego su to pojedinačni čini i prilike u sučeljavanju s Evanđeljem, katoličkom vjerom i moralom.[96]

[95] H. J. Junermann, *Uomo,* u DSM, str. 1873.
[96] Praktični ispit savjesti s uputama za ispovjed donosimo u petom dodatku ove knjige.

Evanđelje i svetačka tradicija nas uče da općenit sud i prosudba našeg vjerničkog puta su nužno neprikladni i ne odgovaraju istini. To možemo vidjeti na primjeru apostola Petra koji je u svoj iskrenosti i sigurnosti prije muke govorio Isusu: „Ako se doista svi i pokolebaju, ja neću“ (Mk 14, 29). A nakon kušnje i pada koje je prošao u Isusovoj muci kada ga uskrsli Gospodin na Tiberijadskom jezeru pita: „Ljubiš li me?“ povjerava se Isusovoj prosudbi i odriče svoga suda: „Gospodine ti znaš sve, ti znaš da te ljubim“ (Iv 21, 17).

Crkveni nauk definira savjest kao najskrovitiju jezgru i svetište čovjekovo, gdje je on sam s Bogom, čiji glas odzvanja u njegovoj nutrini jer čovjek ima u srcu zakon koji mu je Bog upisao. Taj glas poziva čovjeka da ljubi i čini dobro, a izbjegava zlo, i odzvanja u intimnosti našeg srca (usp. KKC 1762-1794).

Ispit savjesti je upoznavanje sebe putem provjere naših nakana, rada, dužnosti i ponašanja. Savjest se s vremenom odgaja i usavršuje te oblikuje u nama nutarnji stav samopromatranja u svijetlu Evanđelja koliko je naš život u skladu s Isusovim. To promatranje samoga sebe popraćeno molitvom pomaže nam da upoznamo sebe i svoje talente, vlastite manjkavosti, slabosti, propuste i grijehe, otkrivamo dubinske motive našeg vladanja, radimo na obraćenju po pokajanju i otklanjanju zla, donosimo odluke za duhovni rast i napredak te nas priprema za dijalog i sučeljavanje s ispovjednikom i duhovnikom.

Treba naglasiti da se veliki broj ljudi nerado promatra u savjesti jer spoznaja vlastitih slabosti, a poglavito zloće, može biti mučna za dušu. Vjernik mora paziti da promatranje samoga sebe ne postane opsesija osjećaja krivnje, samoopravdavanje, dostignuće savršenstva svojim naporima (perfekcionizam) ili bolesna skrupuloznost. Za dobar ispit savjesti potrebne su istinoljubivost, poniznost kao i želja za suobličenjem s voljom Božjom u ozračju vjere u Božju ljubav. Sam ispit savjesti, osim istraživanja vlastite nutrine, podrazumijeva kajanje i odluku o popravku života te vodi dušu prema sakramentu ispovijedi.

Svetac opominje da se pazimo pretjerane usredotočenosti na same sebe: „Čuvajte se od skrupula u ispovijedi i pričesti. Vlastita volja, navezanost na svoj sud, potajna oholost rađaju i povećavaju skrupule, dok je slijepa poslušnost u shvaćanju jedina pobjeda. U ispovijedi se više usredotočite na pokajanje nego na skrupulozno traženje vaših grijeha“ (PKM 159).

Kako bi čovjek spoznao samoga sebe potrebno je i važno za rast u vjeri i vlastito posvećenje. Bez poznavanja samoga sebe naše duhovno zdanje bi ostalo bez jednog od temelja te bi se prije ili poslije obrušilo. Opće je pravilo duhovnosti da čovjek koliko više spoznaje Boga, dublje upoznaje i samoga sebe, i nije moguće da autentična spoznaja Boga ne vrati dušu njoj samoj do najdubljih dimenzija njenog bića.

Ako je autentična spoznaja samoga sebe toliko potrebna za put rasta u svetosti, ona je za dušu jako naporna, možda i najteža. Samo su sveci do kraja upoznali sebe jer je takva spoznaja plod popratne milosti sjedinjenja s Bogom. Dobro je, dakle, ne zavaravati se mišlju da sebe dobro, do kraja poznajemo na autentično duhovan način.

Kao što ljudsku i duhovnu nezrelost redovito prati kriva slika o Bogu, tako je prati i iskrivljena slika o sebi. Koliko je jedna osoba više ljudski zrela ili nezrela, tome je više podložna. Kada osoba ima iskrivljenu sliku o sebi, u biti ne prihvaća samu sebe i svoju osobnu povijest, uglavnom zbog toga što doživljava da nije bila dovoljno ljubljena ili što sama ne ljubi zrelom ljubavlju, ili što ne prepoznaje u svom konkretnom životu Božju ljubav, koči svoj duhovni život.

Iskrivljena slika o sebi priječi put rasta u ljubavi. Najčešće se to očituje u nemogućnosti prihvaćanja i voljenja samoga sebe. Osoba istovremeno ne voli sebe i traži nadoknade u najčešće nezdravim posesivnim ili dominirajućim odnosima s drugima. Ako ne volimo sebe, ne možemo istinski voljeti ni druge, a nismo ni sposobni dopustiti drugima da nas vole, to jest nismo spremni prihvaćati ljubav drugih ljudi. Treća posljedica, možda i

najteža, iskrivljene slike o sebi jest da ne možemo voljeti Boga niti prihvatiti njegovu ljubav. U duši prevladava nepovjerenje i nepouzdanje u Boga, koje može prerasti u optuživanje i bunt.

Iz navedenih razloga krive slike o sebi lako je uočiti da u biti takvim osobama nedostaje vjera i povjerenje u Boga, vrednovanje i korištenje talenta te darova koje nam je Bog udijelio radi služenja i ljubavi. Tako izranjene osobe i u duhovnom životu više traže sebe nego li Boga, pa ga zato ne mogu ni pronaći.

Na putu spoznaje samoga sebe, prepreke se javljaju i iz ogorčenosti zbog nepravde koju je osoba pretrpjela. Osoba se osjeća povrijeđenom i ranjenom, a u njoj vriju osjećaji nepravde i osvete. Ljudski život ne teče uvijek mirno, on podrazumijeva padove i slabosti, vlastite i osoba s kojima živimo. U nekim situacijama čovjeku se čini nemoguće da oprosti, te se iz duhovnih rana stalno javljaju uznemirujuće misli. I u tim situacijama najvažnije je vjerovati Isusu koji za naše i opće dobro traži da oprostimo drugima. Ako ljubimo Isusa i želimo ga slušati, mora postojati želja da oprostimo onome tko nas je povrijedio. Molimo pred Isusom za sebe i za drugoga, tada nas Gospodin postepeno mijenja i daje snagu.

Istinsko prihvaćanje samoga sebe znači zahvalno prihvaćanje tjelesnih i duhovnih darova što nam ih je Bog darovao. Ono uključuje i zauzetost da se ti darovi koriste za dobro i ostvarenje našeg životnog poziva na koji nas Bog poziva, kao i prihvaćanje vlastitih ograničenosti.

Da bi osoba upoznala samu sebe treba gajiti spremnost da istražuje svoju dušu, u prvom redu vlastite osjećaje, doživljaje i želje. Treba dokraja i iskreno sama sebi reći kako se osjeća i zašto se tako osjeća ili ponaša, ne tražeći isprike niti prikrivajući prave uzroke i razloge. Ako varamo sami sebe jer se bojimo suočiti sa sobom kakvi uistinu jesmo, zatvorili smo put budućem rastu i vrtimo se u krug. Kad osoba ulazi u samospoznaju, mora gajiti osjećaj vlastite vrijednosti, samopoštovanja jer je ljubljeno, iako ograničeno i izranjeno, Božje stvorenje. Često puta se osjeća veliki raskorak između onoga što bi osoba hitjela biti i onoga što stvarno jest. Svaki oblik neprihvaćanja samoga sebe je jedna vrsta nedostatka u poniznosti. Iskreno suočenje sa samim sobom, što nije moguće bez ustrajne molitve, nam pomaže i oslobađa od lažne sigurnosti da smo postigli savršenstvo. Sam Isus je poručio da će nas istina osloboditi. Ta samospoznaja treba uvijek biti u vjeri u Boga ljubavi, koga duša treba tražiti i u vlastitim ograničenostima.[97]

Ako je osoba uistinu iskrena prema samoj sebi pred Bogom počinje, osim dobra i plemenitosti kojima ju je Bog obdario, sve više spoznavati i ponor vlastite bijede koja postaje temelj prave svetačke poniznosti koja otvara put autentičnoj mistici. O tome ćemo šire progovoriti malo kasnije. Svaki čovjek ima svoj karakter koji je način našeg reagiranja u određenim prigodama. On je zbir naših načina osjećanja i doživljavanja, predominantnog raspoloženja, naučenih postupaka u obitelji i osobnom iskustvu. On ovisi o našem temperamentu, nervnom sustavu te mentalnim predispozicijama. Reći da ništa ne možemo promijeniti u svom karakteru, priznanje je promašenosti u životu.

Bog od vjernika traži napor i rad na obraćenju, usavršavanju, borbi protiv grijeha, oplemenjenju i bez tog napora i njegove suradnje, Bog neće ostvariti svoje djelo u njegovu životu. A kada vjernik ulaže razborit i dostatan napor u kršćanskom životu, dolazi do otajstvenog djela suradnje između Boga i čovjeka u kome Božja milost ozdravlja, oplemenjuje, potiče na sazrijevanje pa i u situacijama za ljude bez vjere, krajnje mučnim i teškim, kao što su spoznaja vlastite grješnosti, nemoći i bijede. Upravo te stvari mogu i jesu sredstva kojima se Božja svemogućnost služi u našem odgajanju i sazrijevanju što je neostvarivo ljudskim naporom i bilo kojom tehnikom spoznaje samoga sebe. Naše ponašanje

[97] M. Szentmartoni, nav. dj. str 157-166.

nije samo odraz našeg karaktera, nego i moralnog stanja duše. Ako osoba živi u grijehu, to se neizbježno odražava ne samo na konkretni grješni čin koji razorno djeluje na našu osobnost, nego i na cjelovito ponašanje. I obrnuto, činiti dobro oplemenjuje svaki karakter i oblikuje kršćanski stil ponašanja koji se odražava prvenstveno u krjepostima.

Crkva uči: „Krjepost je postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro. Ona daje osobi ne samo da dobro čine izvrši, nego da od sebe dade najbolje. Svim osjetnim i duhovnim silama krjeposna osoba teži prema dobru, za njim teži i za nj se konkretnim činima opredjeljuje. Ljudske krjeposti (vrline) jesu čvrsti stavovi, stalna raspoloženja trajne savršenosti razuma i volje koje ravnaju našim činima, zapovijedaju našim strastima i upravljaju našim vladanjem po razumu i vjeri. One daju lakoću, gospodstvo nad sobom i radost za moralno dobar život. Krjepostan je onaj čovjek koji slobodno čini dobro. Ćudoredne krjeposti stječu se ljudskim nastojanjem. One su plodovi i klice moralno dobrih čina; one pripravljaju sve moći ljudskoga bića da uđe u zajedništvo s božanskom ljubavi" (KKC 1803-1804).

Vjernik bi trebao u svakodnevnom životu odražavati ljudske i kršćanske krjeposti i osobine koje su nerazdvojne te postaju temelj vjerodostojnog svjedočanstva. Trebao bi imati pred očima Isusa Krista, njegovu poniznost, ljubav i blagost. Ljubav prema Isusu i njegova ljubav čine da njegove krjeposti zažive u nama. Sv. Ljudevit se istinski trudio za rast u krjepostima, o njima je propovijedao i pisao , a možda je na najupečatljiviji način sve to izrazio u pjesmi pod naslovom *Vrednovanje krjeposti i težnja za njom:*

„Jednog sam dana u Gospodinu vidio nešto što je oduševilo moje srce: jednu lijepu kraljicu. Oduševljen njezinom velikom ljepotom pitao sam je tko je ona. Nebo je šutjelo, a ja sam navaljivao jer bih je želio ljubiti. Dobio sam odgovor, ali ne u stihu: „Smrtniče, to je krjepost Božja, primi je za učiteljicu." Krjepost dolazi od Stvoritelja, ona je božanski zanos njegove vječne slave. On je želi u svim svojim prijateljima, a proglašava neprijateljima sve koji je nemaju. Bog u nebu kruni samo one koji su vjerno u nju zaljubljeni. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, kako si lijepa! I Bog sam izišao je iz njenog krila kako bi pokazao ovu božansku stvarnost svakom stvorenju. Kako bi je naravnu izrazio, on je postao smrtni čovjek, uzeo je ljudsku narav i u svom čovještvu učinio da vidimo njegovu čistu svetost. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, kako si čista! I usred siromaštva Isus je uistinu bogat, ima sve u izobilju jer je punina i zaodjenut velikim blagom krjeposti i svoje nevinosti. O kako je čovjek bogat grleći je, o kako je siromašan ako je napusti. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, moje beskrajno blago! Ako se Bog tako brine za nas, ako nam priskrbljuje za sve naše potrebe, to je zbog same krjeposti. On kuca na naše srce dan i noć, kako bi nas doveo do svoje ljubavi, to je njegova najveća želja, veliki cilj kojemu on teži, to je sve što od nas očekuje. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, podnesi da te ljubim! Ljubavi vas vodi Duh Sveti, budite savršeni, kao Bog vaš Otac nebeski, kaže Isus Krist. Zašto si, Marto, zbunjena? Krjepost ti je, kao i svima, jedina potrebna. To je uistinu najbolji dio, koji uvijek kasno prigrlimo. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, tebi se nadam! Krjepost je jedino blago pred kojim su srebro i zlato samo blato i pijesak. Bez nje sve je ispraznost, grijeh, laž, bezakonje, užasna nesreća. S njom sve je vrijedno, pa bili to nesreća i prijezir. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, moje si istinsko dobro! Sveci su je gorljivo tražili kao svoju uzvišenost i blaženstvo. Nesretni oni koji je nemaju i koji na zemlji nisu ništa o noj naučili. Jer ona je naša glavna stvar, naš cilj, naša glavnica. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, tvoje breme nije teško! Ona ima tako moćne draži da joj se čovjek ne može oduprijeti nikada, i razvratnik joj se divi, pa i najbarbarskiji poganin otkriva u njoj veliko dobro. On je ljubi, želi je. O krjeposti, ništa nije poput tebe, ništa nije tako snažno, ništa tako slatko. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, za tobom moje srce uzdiše! Svaki je čovjek stvoren za krjepost, bez nje je čovjek slab, poražen, bez zadovoljstva i pobjede. Ako ga krjepost ne opčini, njegovo će srce biti uvijek gladno. Svjetovnjače, ne želim ti vjerovati. Ah, kad bi nam otvorio svoje srce vidjeli bismo tvoju nesreću. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, moja jedina

slavo! Krjepost je najsigurnija tajna da se izgradi bližnjega, obratiti njegovu dušu. Ona je balzam ugodnoga mirisa koji slatko ispunja njegovo srce božanskim plamenom. Ona mu lako govori, snažno ga oduševljava. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, za tobom vapijem. Bez nje će i veliki propovjednik samo dosađivati slušateljima, a neće ih obratiti. On raščlanjuje, njegovu govoru ništa ne nedostaje, osim glavno pitanje, pitanje pravde. Može li dati ono što nema? Hodati, a da ne načini ni jedan korak? Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, daj da budem tvoje utočište. Istinski krjepostan čovjek, bio on i najsiromašniji među ubogima, dostojniji je poštovanja od kraljeva i doktora, ako nemaju istinsku krjepost u srcu. Bez nje su i najveći talenti isprazni i lažni briljanti. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, o moja neizreciva slavo! Što koristi svim trgovcima, svim slavnim osvajačima kojih je puna povijest, da zadobiju cijeli svemir, ako su sami sebe osudili na pakao? Moj Bože, koja ludost! Bez krjeposti sve je izgubljeno, ali ove riječi nitko ne čuje. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, o blago moga života. Kad nam Gospodin bude sudio, što će nas pitati: za veliko plemstvo, za velike sposobnosti, za uzvišeno dostojanstvo? Ne, nego za mudrost, krjepost u njezinoj čistoći, za istinsku svetost. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, o moje veliko blago. Prijatelji svetoga Siona, tražimo savršenstvo, jer Bog nam tako zapovijeda. Želimo li ga čisto i gorljivo tražiti, njegova nagrada je velika. Trudimo se kako bismo ga zadobili, radimo na tome do smrti. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, tebe tražim! Ali treba nastojati biti izvrstan, ne napredovati znači nazadovati. Dakle, napredujmo bez prestanka. Ne štedimo ništa kako bismo napredovali i kako bismo ubuduće činili bolje. Ljubav nas na to potiče. Smatrajmo da prošlost nije ništa, da nismo napravili nikakvo dobro. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, za tobom žudi moje srce! Skupljajmo novčić po novčić kako se to čini u svakom poslu, nema malih krjeposti. Idimo uvijek prema savršenijem, tako su činili i sveci kako bi imali svoju zaslugu. Tko god raste u krjeposti, primit će ostalo u još većoj mjeri. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, idem za tobom! Posramimo se zbog naše mlakosti gledajući svetost naše braće svetaca. Pored ovih moćnih gorostasa mi smo lijeni patuljci puni svake bijede. Oni su bili od čelika i vatre za Boga, a mi smo od leda. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, o krjeposti mojih otaca! Čista se krjepost dobiva jedino nakon što smo izvojevali pobjedu legitimnom borbom. Postimo, dakle, i molimo bez prestanka, mrtvimo naše strasti, izvore svakog grijeha i prakticirajmo sa žarom velike Spasiteljeve krjeposti. Bože, krjeposti moga Boga, o moja uzvišena slavo! Oprosti mi dobri Bože, moja krjepost uistinu je samo grimasa. Želim te slijediti korak po korak. Gospodine, ne napuštaj me. Daj mi svoju milost, ne zlata, ni srebra, ni časti, nego krjeposti tvoga srca. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, o da tebe prigrlim! O dostojna majko Isusova, o velika kraljice krjeposti i njihov savršeni uzore! Ako sam tvoj sluga, daj da budem i tvoj nasljedovatelj. O Djevice vjerna, neka tvoje krjeposti uđu u mene, naročito mudrost i vjera. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, moja vječna zaručnice! Odstupi lažni svijete, tvoja lažna sreća me prlja i čini pohlepnim. Ti me svojim pompoznim sjajem želiš zauvijek učinit nesretnim. Odlazi, prokleti, besramni, drugima daj tvoj otrov. Krjepost je jedina moja pjesma. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, pjevam o tvojoj vatri! Bog sam“ (P 4).

Na putu sazrijevanja traženje volje Božje je svakako jedno od povlaštenih sredstava duhovnog života. Svetac poručuje: „Svima su poznata sredstva spasenja i svetosti. Zabilježena su u Evanđelju, rastumačili su ih učitelji duhovnog života, vršili su ih sveci i nužna su svima koji se žele spasiti i postići savršenost. Ta su sredstva: poniznost srca, neprestana molitva, svestrano mrtvenje, predanje Božjoj providnosti i suglasnost s voljom Božjom“ (MT 4).

Volja Božja nam se objavljuje u stvaranju i prirodnim zakonima koje je Božja providnost uredila, a čovjek ih spoznaje po dobro formiranoj savjesti, te kroz evanđeosku objavu otajstva osobe i nauka Isusa Krista, koju vjerniku posreduje crkveno učiteljstvo autentičnim naukom na području vjere i morala. Ako bismo htjeli još pobliže izraziti očitovanje volje Božje u našem životu onda se ona sastoji u vršenju naših staleških i vjerskih

dužnosti te ispunjenju u duhu ljubavi deset Božjih zapovijedi i ustrajnom radu na rastu u kršćanskim krjepostima. Tu eklezijalnu dimenziju življenja vjere koja je u ispitu savjesti usmjerena na ispovijed, svetac je opjevao ovako:

„*Čin vjere.* Vjerujem kao vjernik u ono što Crkva kaže, jer nam Bog sam preko nje govori i poučava nas. Bog nas ne može prevariti kao ni Crkva. Slijedeći Crkvu čovjek ide ravno, a napuštajući je čini veliku pogrješku. *Čin nade.* Vjerujem svojoj slabosti da ću u tebi Gospodine, po tvom obećanju naći milost i naklonost. Imam čvrstu nadu po mom slatkom Spasitelju, da ću u tebi naći pomoć i da ću te, za nagradu, zauvijek posjedovati. *Čin kajanja.* Oprosti, najuzvišenija dobroto, oprosti, jer sam griješio; Gospodine, žao mi je iz ljubavi prema tebi. Oprosti po svom Sinu, tvojoj blagosti i milosti. Od sada više neću griješiti, držat ću svoje obećanje. *Čin ljubavi*. O Bože, ljubim te iz dubine srca da bih uzvratio na tvoju ljubav i za moju sreću. Ljubim i svoga bližnjega jer je on moj ljubljeni brat, jer je hram Duha Svetoga, a Bog je i njegov Otac.

Stvari potrebne za ispovijed. Ispitujem svoju savjest, kajem se za sve svoje grijehe, očitujem ih sve do onih najskrivenijih. Izvršavam pokoru. Ispovijed završavam donoseći čvrstu odluku da ću se popraviti ili ću radije umrijeti“ (P 109, 24-29).

Živeći vlastitu vjeru vjernik se treba potruditi da spozna volju Božju imajući na pameti prvenstvo Božje ljubavi, Isusove savjete i zapovijedi te kršćanske krjeposti koji su siguran izraz volje Božje za svakoga. Volja Božja se neizravno očituje i preko povijesnih događanja, osobnih i svjetskih, dobrih ili loših koje Bog pripušta te po znakovima vremena. Više puta kada smo učinili sve što je u našoj mogućnosti za naše i opće dobro, uz one lijepe događaju se mučne i teške stvari koje vjernik tada, imajući pred očima Isusa u Getsemanskom vrtu, prihvaća kao volju Božju u nadi da Bog sve okreće na dobro onima koji ga ljube (usp. Rim 8, 28).

Na tom putu svakako pomaže konfrontirati se s ispovjednikom i duhovnikom. Kad uza sve naše napore nismo došli do jasnoće i očitosti volje Božje, smijemo razborito u savjesti izabrati ono što nam se čini najbolje za nas. U životu sv. Ljudevita, kao i u montforskoj duhovnosti postoji još jedno povlašteno sredstvo koje nam pomaže kod ispitivanja savjesti, spoznaje samoga sebe, traženja volje Božje i sjedinjenja s Isusom Kristom, a to je želja (usp. LJVM 181-190).

Želja u ljudskom životu je sklonost i usmjerenost prema nekom dobru koje se još ne posjeduje, ali se djelomično poznaje, tako da je želja pokretačka snaga ljudskog djelovanja. Želja potiče čovjeka u volji na odluku i djelovanje. U onome što osoba želi, očituje se ona sama, njena uvjerenja, moral i ljestvica vrijednosti.[98] Kvaliteta ljudskog života ovisi o tome koje želje imaju prednost u ostvarenju ideala življenja. Paziti na vlastite želje, postati svjestan svojih želja, treba biti početna točka u istinskom razlučivanju, upoznavanju samoga sebe i traženja volje Božje. Želje trebaju proći proces odgoja i čišćenja u duhovnom životu sučeljavajući ih sa cjelovitošću otajstava vjere putem odgoja, askeze, duhovnog vodstva, dijaloga, mudrosnog vrednovanja prilika u koje nas život dovodi jer nisu sve želje u ljudskom srcu od Boga.

A i kada nam naše želje izgledaju dobre i u skladu su s evanđeoskim duhom, treba ući u dinamiku razlučivanja. U odlučujućim životnim trenucima sv. Ljudevit se našao u sličnoj situaciji 1700. g. u gradu Nanntu nakon što je kao mladi svećenik kušao razočaranje zbog mlakosti i ne aktivizma zajednice u kojoj je živio. U njegovom su se srcu tada javljale oprečne želje koje svetac ovako opisuje u pismu upućenom svojem duhovniku: „Pošto je tomu tako, osjećam se, otkako sam ovdje, kao podijeljen na dva osjećaja. S jedne strane osjećam tajnu privlačnost prema povučenosti i skrovitom životu, da poništim i pobijem svoju iskvarenu narav koja se voli iskazivati. S druge pak strane osjećam veliku želju da širim ljubav prema

[98] M. Ivančević, *Želja i duhovni život, Kateheza,* 28, (2006), str. 86 -75

Gospodinu i njegovoj svetoj majci, tako da bih na jednostavan i siromašan način počeo katehizirati siromahe po selima i pobuđivati grješnike na pobožnost prema Blaženoj Djevici. Ja se trudim, premda s mukom, da stišam ove dobre i neprekidne čežnje potpunim zaboravom na moju ulogu postavljajući sve u ruke Božje providnosti i posve se podlažući Vašim odredbama, koje će mi uvijek biti kao zapovijedi. Dolazi mi želja, kao što mi je dolazila i u Parizu, da se ujedinim s gosp. Leudugerom, skolastikom monsinjora iz Saint-Brieuca, velikim misionarom i čovjekom velikog iskustva, ili da pođem u Rennes da se povučem u Opću bolnicu kod jednog dobrog svećenika što ga poznam, da ondje obavljam djela milosrđa prema siromasima. Ali ja sve ove želje odbacujem, premda ostajem Bogu na raspolaganju po njegovoj miloj volji, čekajući da mi vi savjetujete, bilo da ostanem ovdje, mada prema tomu nemam nikakve naklonosti, bilo da pođem drugamo. Usuđujem se reći da sam u miru Gospodina našega i njegove svete majke, posve podložan Vašim odredbama" (PIS 5).

Pismo je prožeto tvrdoglavom sigurnošću sv. Ljudevita koja se temelji na svetačkim željama i nesigurnošću neposrednog iskustva. On želi ići u susret siromasima i naviještati im Evanđelje. To mu je bila misao vodilja priprave za svećeništvo. Ali on osjeća i tajnu privlačnost prema povučenosti, želju za kontemplacijom, kao što to zna duhovnik Leschassier jer ga je on sam odvratio od kontemplativnog poziva. Te dvostruke, naizgled, oprečne čežnje dugi će niz godina pratit svetog misionara i on će trajno uz puno napora nastojati pomiriti u duši ljubav prema naviještanju Evanđelja i odvojenosti od svijeta. U sv. Ljudevitu će se boriti želje za mirom, redom i pravilom kontemplativnog života i čovjeka svete avanture koji poduzima velike stvari za spas braće i slavu Božju. U neposrednoj budućnosti kao treća mogućnost pojavljuje se ljubav prema odbačenima u ubožnici u društvu o. Belliera u Rensu.
Montfort postaje svjestan svojih htijenja, jasno iznosi svoje najdublje želje, zatim uzima odmak od njih i zauzima stav svetog ravnodušja kako bi ostao u nutarnjoj slobodi pred mogućnošću da ostvari svoje želje, a istovremeno ulazi u traženje volje Božje po dijalogu s ispovjednikom, a kako se poslije u njegovu životu i ovoj zgodi očitovalo i sa svakodnevnim prilikama i osobama koje susreće jer će se izlaz iz ove situacije dogodit nakon razgovora sa slučajnom prolaznicom u Nanntu, gospođom de Montespan, a ne po dijalogu s duhovnikom koji se za sveca na mučan način prekinuo.

Na sličan način kao Montfort po istim duhovnim dinamikama osvješćivanja vlastitih želja, njihova sučeljavanja s kršćanskom vjerom i moralom, privremenim distanciranjem te molitvom i dijalogom s drugima, uključujući duhovnike i ispovjednike te mudrosno razmišljajući o životnim prilikama i osobama s kojima se susrećemo, i mi možemo ući u dinamiku razlučivanja volje Božje u našem životu.

Razmisli! Ispitujem li redovito svoju savijest? Koje su glavne poteškoće na koje nailazim pri tome? Zalažem li se istinski oko vršenja svojih staleških i vjerskih dužnosti te rasta u krjepostima jer to je sigurno izraz volje Božje za svakog vjernika?

4.3. Ljubav prema bližnjemu i čišćenje duše za duhovni rast

Kršćanin koji nastoji živjeti Evanđelje dolazi do uvjerenje da je on sam ljubljen od Boga nezasluženom, besplatnom i čistom ljubavlju te to postaje glavni pokretač u ljubavi prema bližnjemu na njegovom duhovnom putu. Ali Bog je pokazao svoju ljubav prema nama time što je Krist, još dok smo bili grješnici, umro za nas (usp. Rim 5, 8). To iskustvo vjere vodi dušu do postepenog sazrijevanja u shvaćanju i prihvaćanju bližnjega.

Ljubav prema bližnjemu nije spontana, često nije ni lagana i traži od nas disciplinu, askezu i borbu protiv ljubavi suprotnih osjećaja i stavova koji se gotovo spontano javljaju u duši. Da bi se ukorijenio u ljubavi prema bližnjemu, vjernik se neophodno treba napajati na duhu Evanđelja, motriti Krista, njegovu osobu i truditi se oko usvajanja njegova nauka.

Ljubav prema bližnjemu ne sastoji se samo u tome da siromahu pružimo milostinju ili da ne govorimo loše o drugima. Ljubav prema bližnjemu je bogoslovna krjepost koja ima za predmet izravno Gospodina Boga kroz bližnjega. Ona je samo jedan vid ljubavi prema Bogu. Ona čini da ljubimo Boga kroz bližnjega, a bližnjega kroz Boga. Drugim riječima, ona je nadnaravna snaga pomoću koje možemo ljubiti bližnje istom onom ljubavlju kojom ih Bog ljubi. U biti, to je svjedočanstvo same Božje ljubavi za konkretnoga čovjeka.[99] Moramo ljubiti našu braću i sestre jer je to neophodan uvjet, produžetak i obavezna primjena ljubavi prema Bogu, jer neodvojiva je ljubav prema Isusu i prema ljudima. Ove dvije ljubavi su uzajamno potrebne jedna drugoj. Radi se o istoj i jedinoj ljubavi koja je istovremeno usmjerena prema Bogu i čovjeku.

Dok mi u bližnjima ne gledamo Boga, dok prema njima nemamo nešto od one ljubavi kojom Bog želi da njega ljubimo i kojom on nas ljubi, mi nismo gotovo ništa razumjeli od Isusove ljubavi. Bog nas doista ljubi istom onom ljubavlju kojom ljubi samoga sebe. To je istina iznad naše razine shvaćanja, a ipak istinito: Bog nas je ljubio, i još nas ljubi do ludosti križa.

„Bog je toliko ljubio svijet da mu je dao svoga jedinorođenoga Sina“ (Iv 3, 16). Isus Krist me je ljubio i predao se za mene, tvrdi Sveti Pavao, u svoje i u naše ime (usp. Gal 2, 20). Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu nisu dvije različite stvari: to su samo dva vida jedne iste krjeposti ljubavi. Vjernik ne može duhovno sazrijevati, a da ne raste u ljubavi prema bližnjemu, zato svaki napor vezan uz čišćenje vlastite duše nužno se odražava i u kvaliteti naše ljubavi prema bližnjemu.

Vjernik iznad svega treba postati svjestan Isusove želje i zapovijedi ljubavi prema bližnjemu. „Ovo je moja zapovijed, ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas“ (Iv 13, 34). Sam Gospodin je ljubav prema bližnjemu učinio glavnim znakom raspoznavanja kršćana. „Po tome će svijet upoznati da ste moji učenici, ako budete ljubili jedni druge“ (Iv 13, 35). A Isus se sam u ljubavi poistovjetio sa svakim čovjekom u potrebi da nam poručuje: „Sve što ste učinili jednome od ovih malenih, meni ste učinili“ (Lk 9, 48).

U praktičnom životu djelujemo pod utjecajem sudova koje oblikujemo u našem duhu, pa zato ne trebamo pustiti slobodan tok našoj urođenoj sklonosti da sudimo bez razloga i sve poprijeko. Samo se po sebi razumije da postoje okolnosti kad nas naš stalež obvezuje donositi sud o onima koji su nam povjereni ili za koje smo odgovorni. Treba nastojati takve sudove donositi trijezno, ali i s ljubavlju. Nikada nas dragi Bog neće prekoriti što smo bili dobri. Ako je teško zadržati pravu sredinu, bolje je griješiti blagošću nego pretjeranom strogošću.

Ljudski odnosi su opterećeni lakim sudovima o bližnjemu i mogu ozbiljno narušiti ljubav. Na najmanji znak prosuđuje se osoba i sumnja se u njene nakane ili djela. Isus nas je opomenuto da se pazimo ove zle sklonosti koja se lako uvlači u srce i međuljudske odnose: „Ne sudite pa dosita neće biti suđeni. Jer mjerom kojom mjerite odmjerit će vam se“ (Lk 6, 37).

Vrlo je teško donositi sud o ljudskim djelima. Njihova prava vrijednost ovisi u velikoj mjeri o naknama i motivima iz kojih se čine, a ti motivi su našim očima nevidljivi. Neka netočnost koju mi konstatiramo, u očima Božjim može biti samo jednostavna materijalna nesavršenost, koja u njegovim očima nije tako teška kao u našim. Čovjek gleda lice, a Bog srce.

Možda je toj pogrješci uzrokom više slabost ili zabuna, nego zloća i razmišljanje. Tko zna ne dopušta li Bog toj osobi pogrješke kao protutežu njezinoj krjeposti, kao kušnju našoj krjeposti? Tko zna nije li ta pogrješka koju vidimo jedna slabost protiv koje se ta osoba bori, koju u sto slučajeva pobijedi, a jednom posrne? Pa kad bismo i pretpostavili da su nakane manjkave, nama je nepoznato koliko je tko pred Bogom odgovoran. Bog od svake duše traži

[99]Izlažući dinamuku ljubavi prema bližnjemu slijedimo G. Courtois, *Ljubav prema bližnjemu,* Zagreb, 2005.; F Cuttaz, *L'amore del prossimo,* Milano, 1961.

samo onoliko koliko joj je milosti dao. Naša je dužnost mrziti grijeh, ali nemamo pravo prezirati i mrziti grješnika nego svakome čovjeku svjedočiti ljubav Kristovu. O potrebi trezvenosti i razboritosti prožetima ljubavlju kada se radi o prosudbi bližnjega, svetac piše: „Neka nikada ne interpretiraju u zlom smislu ono što ima samo privid zla, ispričavajući zbog slabosti, neznanja i strasti ono što je očigledno zlo, uvjereni da Bog dopušta zlo koje se vidi kako bi izvukao veće dobro koje se ne vidi i ostaje skriveno. Neka ne povjeruju odmah onima koji njima govore loše o bližnjemu, iako govore motivirani ljubavlju kako bi stvar promijenili na dobro, nego neka u ljubavi dokinu sud dok se dobro ne informiraju. Neka se radije izlože da budu prevarene zbog ljubavi, nego da donesu brzoplet sud griješeći protiv te krjeposti i razboritosti“ (PKM 111-112).

Ogovaranje je čest uzrok poteškoća u odnosu s bližnjim, a pred Bogom je grijeh. Sastoji se u tome da se bližnjem iznose slabosti i grijesi drugoga, a ako je popraćena i lažima onda postaje klevetanje. Od toga se treba čuvati jer bližnjem prouzrokuje trpljenje, a možda i štetu. Na takav način se može negativno utjecati na životni put bližnjega i kompromitirati njegovo povjerenje u život u odnosima s drugima.

U ljubavi prema bližnjemu ništa nije pogubnije od nepromišljenih riječi, jer u njima se skrivaju opasnosti ogovaranja klevetanja koja se prenose od osobe do osobe te mogu nanijeti velike moralne, materijalne i duhovne štete pojedincu i obiteljima. Iza olakih riječi i lakomislenosti može se prikrivati puno drugih protivnih osjećaja pa i sama zavist kojom se osoba žalosti zbog dobra koje drugi posjeduje. Sve to skupa rađa žalošću koja je nespojiva sa služenjem Bogu, uništava ljubav, a može uroditi i samom mržnjom. Monrfort opominje: „Želite li biti savršeni i sačuvati nevinost? Evo tajne: prakticirajte šutnju. Želite li iskazati Gospodinu čistu slavu? Šutite i zatvorite srce svakom stvorenju. Kako ugasiti vatru okrutnog jezika koji muči i ubija posvuda i najvjernije duše? Jedino je šutnja smrt ovog ubojice, ona nad njim bez truda ima potpunu pobjedu. O maleni dio tijela, o jeziče osjetljiviji, gorjet ćeš u paklenoj vatri, izgubit ćeš dušu i laskanje, tvoj je vrh otrovan neizlječivim otrovom, tvoje slatke riječi su zapaljene strjelice i đavolska zamka. Zlo uznemirujuće i okrutno, bijesni ubojico, maču nježni, ali smrtonosni kojim je duša opustošena. Svojim dvosjeklim mačem uništavaš više duša nego neki najokrutniji tiranin, mačem i plamenom. Ti razaraš svoju kuću i kuću svoga brata, sve propada od tvog otrova, čak i samostani. O veliko učilište najvećih grijeha u kojemu su sažeta sva bezakonja koja pune ponore! Ti bljuješ psovke, ogovaraš, ljutiš se, govoriš bezobraštine, psuješ, proklinješ, mrziš, gunđaš, činiš bezbrojne i najveće grijehe na svijetu. Dragi prijatelji, hoćemo li i mi propasti po ovom uobičajenom zlu? Da biste izbjegli njegov bijes, naučite šutjeti. Šutnja je za ovo zlo nepogrješiv lijek, ona uništava ovaj pakleni otrov i ovo užasno čudovište. Brbljivac je često samo kovčeg bez brave, balon pun vjetra, lijepa torba puna ukrasa, a kako je raspušten te ne pazi na sebe, đavao ga brzo uhvati na njegovu nesreću. Nemoj biti veliki brbljavac. On je usmjeren prema zemlji, njegova usta bacaju strjelice kojima se vodi rat. One ga često ranjavaju čak u toj mjeri da izgubi život i srce mu probadaju poput sita zbog njegove vlastite ludosti. Razboriti ima svoja usta u srcu, on tamo govori i šuti. Suprotno tome, pričalica ima svoje srce na ustima. On razmišlja, stvara galamu, brzak je, ali njegova buka ne donosi ploda, on je samo prazna posuda. Mudar čovjek po Bogu, ispunjen njegovom mudrošću, uopće ne govori ili govori malo, luđak govori bez prestanka. Mudar je tih, njegova šutnja izgrađuje, a brbljavac je često sablažnjiv i uvijek dosadan. O kako je razborita šutnja sveta i spasonosna“ (P 23, 1-12).

Srdžba je često izvor nedostatka u ljubavi prema bližnjemu, a javlja se kao nutarnja reakcija na ono što nas uznemiruje bile to osobe ili okolnosti. Čovjek u srdžbi više ne vlada samim sobom, često podiže glas, protestira, izgovara zle riječi, a može doći i do toga da učini čin nasilja. Ljudski i kršćanski je razborito ne poduzimati nikakve korake niti donositi odluke u takovom stanju jer srdžba potamnjuje razum i sprječava da se jasno sagleda situacija.

Ni mi ni naš bližnji nismo savršeni i redovito se vjernik u životu nađe u mučnim situacijama, pa ipak Isus od nas traži da oprostimo i budemo blagi prema svima što je obično za dušu najteže. Povrijeđeno sebeljublje, opravdan ili neopravdan osjećaj ranjavanja našeg dostojanstva nepravdom, zlim postupkom, djelima ili riječima uzrokuje bunt u duši. Isus nam stavlja samoga sebe za uzor i traži da usprkos svemu budemo blagi: „Učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca“ (Mt 11, 29). Kad Gospodin to od nas traži to je samo zato jer želi da imamo vjeru i povjerenje u njega, jer onima koji ljube Boga sve se okreće na dobro (usp. Rim 8, 28). O toj velikoj tajni života i vjere Montfort piše: „Čovjek srdžbom progoni i sebe samoga, on više nema svjetla, ni vjere ni zakona. Krjepost blagosti čini da čovjek posjeduje i dušu i srce tako da mu sve podlegne. Blaga strpljivost bez gorčine i ljutnje je sila kojom se očarava nebo. To je siguran put u vječni život, svaki drugi je nesiguran, svaki drugi je nevjeran. Blagi imaju prednost da žive bez bola, bez uzdaha, bez sjene, bez hladnoće za bližnjega. Nikada srditi, nikada nestrpljivi, jednaki uvijek, čak i u patnjama. Bez hladnoće, prijetnje prepirke bez odbojnosti, oni blago govore, ne uzimaju ton učitelja, bez tvrdoglavosti, i spremni su potčiniti se. Kad vas netko uvrijedi, trpite blago. Bit ćete u prednosti u odnosu na njegovu ljutnju. Blagost u sebi ima tajnu snagu koja u svima stvara stanje najsavršenijeg mira. Ljutiš se, brate, kako bi ispravio drugoga? Jao, tvoj gnjev će te uništiti više nego njega. Grijehom se samo zapaljuje grijeh, a da bi ga se očaralo, potrebna je uzvišena blagost. Budi blagog lica, bez bola, bez ćudi, blag u govoru, bez uzvisivanja, bez ljutnje. Radi blago bez zabrinutosti, trpi mirno, bez zabrinutosti. Duša mi je puna čemera, srce oporosti, srdit sam: ah, oprosti, Gospodine, umiri svoj gnjev, daj mi svoje milosti kako bih bio ponizan i blag i išao tvojim stopama. U svom sam ponašanju krut kao bik. Učini me, Gospodine, blagim poput jaganjca, kako bih strpljivo sačuvao mir u svemu što činim i što mislim. O božanska Marijo, daj mi blagost, moje te srce moli po tvom vlastitom srcu. Izlij u moje srce ovaj slatki med, ovu svetu nježnost, koja za nebo pridobiva grješnu dušu“ (P 9, 20-29).

Vjera bez djela nije autentična. Isus od nas traži djelatnu ljubav prema bližnjemu i po tome ćemo na kraju biti suđeni (usp. Mt 25, 31-46). Svako čišćenje duše i sazrijevanje mora voditi dušu da raste u ljubavi prema bližnjemu. Ne treba se zadovoljiti time da ne činimo drugima što ne bismo hitjeli da oni čine nama, nego činiti drugima ono što bismo htjeli da oni čine nama. Pa ipak, kršćanska ljubav prema bližnjemu nije samo ljudska ona je i teologalna, tj. povezana s našom ljubavlju prema Bogu. Za uzor ima Isusa i od njega crpi snagu po našoj povezanosti s njime po Božjoj milosti. U jednoj od svojih pjesama, kao u maloj raspravi, sv. Ljudevit poučava o ljubavi prema bližnjemu: „Više ne želim pjevati uzalud! Pjevajući moje se srce izražava, a ljubav prema bližnjemu otvara moje srce i sklada ovu pjesmu. Živjela sveta ljubav zbog koje osjećam ustreptalost srca! Po njoj čovjek ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga, samo za ljubav Božju, jer on zapovijeda da se ljubi bližnjega bez obzira na manjkavosti, bez zgražanja nad njegovim grijesima. Uzvišeni apsolutno želi da čovjek ljubi svoga brata čovjeka. To je najveća zapovijed Stvoriteljeva i Očeva. One koji se ne pridržavaju te zapovijedi, on strogo kažnjava. Sam njegov autoritet je dovoljan. Dosta je da on kaže i zapovijedi. Jao nesretnicima koji ne poslušaju jer će njegova osveta biti velika. Bog se proglašava njihovim neprijateljem, inače bi im bio veliki prijatelj. Gospodin kaže da je svaki čovjek njegov odraz i njegova istinska slika. U srce ga vrijeđamo onoliko puta koliko tu sliku povrijedimo. Osvetit će ove uvrede na veliki dan svoga gnjeva. Ljubav u sebi sadrži savršeniju svetost. Ona je ispunjenje zakona. Bez nje nijedan zakon nije ispunjen. Ona je poveznica krjeposti bez koje one ne postoje. Ljubav po svojoj ljepoti i sjajnoj čistoći prekriva i ruši najveće bezakonje. Srce je čisto čim u njemu vlada ljubav. Imajte ljubavi jedni za druge, rekao nam je sveti Petar. To je najvažnija točka, nema ničeg većeg na zemlji. Ljubav je savršenostvo svake religije. Obilježje predodređenih je milosrđe za brata. Isus nam je dao ovaj nepogrješivi znak kako bi razlučio svoje sluge od lažnih štovatelja. Evo moje velike zapovijedi, rekao nam je svima Isus, ljubite nježno jedni druge jednako kao što ja ljubim vas.

Ta je zapovijed nova u svojoj blagosti, a drevna u svojoj veličini. Kako nas to ljubi Isus? Bez interesa i bez mjere, do smrti, izgarajući najčišćim milosrđem. Isus je pun žara prema nama, a mi puni hladnoće prema svima. Pogledajte ljubav i žar prvih kršćana Crkve. Bili su jedna duša i jedno srce. Ljubav je bila njihov jedini moto. Bili su spremni umrijeti jedni za druge. Svoja su dobra stavljali zajedno. Sv. Ivan je u svojim govorima propovijedao samo ljubav. Po sto puta bi rekao u jednom danu: ljubite se, predraga braćo, dječice, ljubite se, ljubite se svi. Evo odgovora onima koji ne poznaju ovo otajstvo: samo ljubav je dostatna, o njoj treba propovijedati. To je Gospodinova zapovijed koja je dovoljna za našu sreću. Sveci su gorjeli od ljubavi i milosrđa za svoju braću. U nevoljama su im pomagali dan i noć. Primjer im je Bog koji je umro za sve nas. Na taj su način i oni postali sve svima. Kako ne ljubiti bližnjega? On je živi odraz Boga samoga, on je remek djelo njegovih ruku, prijatelj kojeg ljubi Božansko srce, brat Isusa Krista, hram Duha Svetoga. On je sin Oca vječnoga. Po božanskom savezu on je baštinik njegova kraljevstva i velike slave i uskoro će vladati na nebu poput velikog i slavnog kralja. Čovjek je posve crven od krvi Isusa Krista, moga dragog učitelja. Ako on u mome srcu nema svoje mjesto, onda sam ja Juda, još veći izdajnik. Može li kršćanin činiti krivo onomu za koga je sam Bog umro? Ljubi svoga brata, dobri kršćanine, bez kojega bi, bez sumnje, bio proklet. Poganin je onaj tko ne zna za Boga, za cijenu njegova koštanja. Možeš li ga prezirati znajući koja je njegova cijena. Što da kažem? Poganin bez vjere ima više prirodne ljubavi. Po tom pitanju on ti može biti zakon, on je vjerniji u tome. Pogledaj Turce u njihovom milosrđu, budi posramljen zbog svoje tvrdoće. Moje se srce zapaljuje kad mi se moj bližnji čini drag. Želim ga ljubiti, pravedno je i razumno, ništa nije tako slatko, čisto, tako veliko ni sigurno. Ali čuvajte se, ovo posvećeno zlato dvoličnici iskrivljuju, njihovo zlato sjaji i izgleda pročišćeno. U biti, ono je bez zasluga, oni ga nazivaju ljubavlju, ali pred Bogom je to tjelesnost. Ako pomažete svome bližnjemu samo po načelu naravi, jao! Uzalud radite i vaš milodar je nečist. Ljubav vodi izravno k Bogu, to je vatra koja se diže do njega. Ljubiti bližnjega zato što je rodbina, uglađen, dopadljiv, ugodan, jer je bogat, učen otmjen, moćan ili ugledan, to je ljubav poganina, a ne kršćanina. Ljubite bližnjega sveto, zbog krjeposti, a ne zbog zlih djela, jer ljubiti zbog zlih djela znači ponuditi se đavlu za žrtvu. Neka je daleko od vas svaka tjelesna ljubav jer je to tiha ubojita vatra. Ljubite i srcem i djelom, a ne samo usnama, dajte milostinju u njegovo krilo. Neka ono što njega muči, dira i vas. Svaka laskava ljubav je smiješni ukras. Neka se vaša ljubav proširi na sve, nemojte biti hladni ni prema komu. On je moj neprijatelj, kažete, nema veze, ljubite, Bog tako nalaže. Izbjegavajte izbirljivost jer ona narušava ljubav. Ljubav je blaga i strpljiva, potpora za svog brata, ona je poslušna i prijazna, nema u njoj uznemirenosti ni bijesa. Podnosi brata s njegovim manjkavostima i Bog će vam dati da nosite njegovo breme. Ljubiti svoje prijatelje, ništa nije lakše od toga; ali ljubite vaše neprijatelje, to je herojski čin, koji apsolutno morate činiti ili ćete vječno propasti. Treba ljubiti iz dubine srca neprijatelja koji vam hoće nauditi. To zahtijeva Gospodin. Tomu se treba pokoriti i to prihvatiti pod kaznom smrtnog grijeha i vječnog kajanja. Bog daje svima, pa i grješnicima, svoju blagu kišu i svoje svjetlo. Ljubimo, dakle, svoje progonitelje kako bismo nasljedovali dobrog Oca koji po svojoj velikoj dobroti, nadilazi svaki grijeh. Bez ove ljubavi, bez praštanja, Bog ne prihvaća ni jednu žrtvu. Čovjek će postati đavlov mučenik usred najveće muke. Ni milostinja sveg dobra bez oproštenja ne služi ničemu. Čovjek u neprijateljstvu traži od Boga u svojoj molitvi da pogleda neprijatelja bez milosrđa i raspali svoj gnjev. Neka nikada ne moli svoj *Očenaš* kako se ne bi osudio na pakao. Neprijateljstvo pretvara u otrov sve životne izvore, sakramente i molitvu. Sve je bezbožno svetogrđe i osvetoljubivi će propasti usprkos ispovijedi. I najčudotvornije djelo, ako u njemu nema ljubavi je čisti privid i Bog ga odbacuje. Ono se izvana čini dobrim, a u biti je grijeh. Samo junaci krjeposti mogu nekada ne posegnuti za osvetom, trpjeti za Boga sva zla u miru i u strpljivosti. Kad se čovjek osvećuje i ljuti, pokazuje svoj mali duh. Nisu li sveci opraštali, nisu li opraštali svako vrijeđanje, zato im je Bog dao u izobilju svoja nebrojena

dobra. Bog je darežljiv prema milosrdnom srcu. Čovjek koji oprašta zlo je više od čovjeka, on sam sebe nadilazi. Ova pobjeda je bez premca u prirodi i u milosti, on je tako slavan pobjednik da ga poznaje jedino nebo. Oprostite, jer i vama Bog po čistoj dobroti oprašta. On je pun blagosti prema vama, a vi je nemate ni za koga. Kažite mi, biste li vi bili spašeni kada bi vas Bog trenutno uzeo? Isus oprašta svojim krvnicima, moli Oca milost za njih. Bog na samrti oprašta svima, grješnici, umirite i vi vaš gnjev. Koji užas prezirati Boga koji oprašta i koji moli, koji širi ruke kako bi zagrlio one koji mu uzimaju život. Osvetniče, osvećuj se i past ćeš u pakao. Preziri Isusa i križ, zajedno s krvnicima udaraj i viči kako bi osvetio uvrede koje si dobio. Ogovaraj, zlo govori, vrijeđaj, traži na zemlji zub za zub, pa ćeš gorjeti u paklenoj vatri. Hrabro, treba oprostiti i ako se svi ježe i mrmljaju. Ne treba se čuditi, taj čin je protivan naravi, ali će velikodušni oprost razveseliti sve blažene. Nadiđi što će ti se govoriti o tome, zaustavi tijelo koje gunđa i digni se po razumu do pobjede bez premca. Oprosti svojim neprijateljima, ljubi ih kao i svoje prijatelje. Dobri će te na zemlji hvaliti, anđeli će pjevati pobjedu, a sveti će zajedno s Bogom vikati: ovaj je čovjek dostojan slave jer je nasljedovao Spasitelja opraštajući svim srcem. Ne oklijevaj, odmah pođi do onog tko ti je protivan i ponizno ga pitaj za oprost, ali iskreno oproštenje, i ne boj se odbijanja jer je samo Bog tvoj cilj. Ako netko odbije tvoje pomirenje, nemoj se braniti jer će ono postati gorući žar koji će ga zadobiti ili spaliti. Više se dobije oprostom nego silom i razumom. Oprostite iskreno ne zadržavajući nimalo gorčine, iz dubine srca, potpuno, bez hladnoće koja ledi i izjeda, vedrog izraza lica, otvarajući srce rukom. Oprosti bezuvjetno, govori s njim, posjeti ga, pomozi mu u prilici, takvo praštanje nije dvolično, ako se čuvate onog jednog, ali koji za uvijek proklinje dušu. Nastojte naći načina da učinite uslugu tom čovjeku. Za zlo mu uzvratite dobrim, jer Bog tako kaže i moramo ga slušati. Opraštanje laskavošću je lažan oprost. Čim je sklopljen mir zaboravi svo prošlo zlo. Pomirba je često prekršena zbog neugodnih sjećanja, zato od sada misli samo kako ćete se uzajamno voljeti i pomagati. Ti prvi traži oprost, ne čekaj da te pretekne, jer onaj tko zadnji oprašta, gotovo da nema nagrade, a ako krivica nije vaša, onda je herojsko djelo. Ti si milosrdan gospodine Oče, a ja sam tvrd prema svome bratu i bližnjemu. Oprosti, spoznajem svoj grijeh i on me pogađa, kajem se. Želim čuvati za moga bližnjega moja dobra, tijelo i dušu: moja dobra kako bi mu pomogla, moje srce kako bi gorjelo njegovim plamenom, moje oči kako bi dopustio da me on očara i sve ono što ja jesam, kako bih ga ljubio. Gospodine, kako nemam ništa dostojno čime bih ti uzvratio tvoju veliku ljubav, učini da dan i noć posvuda vičem neka te ljube i da ja svojim naporima pomognem spasenju onoga za koga si umro. Magarac upadne u jarak i čovjek ga dobrostivo izvadi, a moj brat padne slomljen i ja ga gledam bez sažaljenja. Moj Bože, želim ga podići, pošalji me da mu pomognem. Daj mome srcu žar, mome duhu svjetlo, mome tijelu snagu, kako bih mu pomogao kako bih ga digao sa zemlje i podigao u najviše nebeske visine. Bog sam“ (P 14).

Možemo li reći da je kršćanska ljubav obilježje našeg življenja vjere? Kakvo svjedočanstvo vjere dajemo svijetu? Nije dosta deklarativno naviještati ljubav jer ljudi više gledaju naš život, nego što slušaju naše riječi. Današnji svijet treba svjedoke koji životom i ponašanjem navještaju i donose Kristovu ljubav. Nažalost, protivna svjedočanstva kršćana uzrokuju mnoge sablazni u svijetu. I sv. Ljudevit nas ozbiljno opominje: „Bez čednosti čovjek uzalud radi na posvećenju bližnjega, a kako čovjek u pravilu manje vjeruje ušima nego očima, čednost je potrebna kako bi se srca uzdigla prema nebu. Čovjek često, iako naučava svetost, umjesto da izliječi zlo, prouzroči neku strašnu sablazan uslijed pomanjkanja čednosti. Ako vanjština ne potiče, uzalud je trud. Sjaj koji nas poučava: ljuska čuva plod, lijepi kolorit pokazuje da je duša dobrog zdravlja. Ona je kazaljka na satu koji nam pokazuje dobrotu. Bez nje je čovjek raspršen, a siromašno srce pogođeno tisućama nevažnosti. Čednost je bedem svetosti iza kojeg se vjerne duše čuvaju u čistoći. Ona je svojstvena predodređenima, sjaj Duha Svetoga životvorca koji obasjava njihove duše. Odbačenik često radostan ima nečedan izgled upisan na licu i u očima. Ostavite zabave, njihove radosti i lakrdije, ispraznosti i

ništavnosti koje prljaju uho i srce i tisuće novosti o kojima govori varljivi svijet. Kako biste bili savršen čovjek, budite gluhi, slijepi i nijemi na tisuće sitnih gluposti, načinjenih za djecu i luđake; poput mudrih ljudi, osjećajte prema njima samo prezir i odvratnost. Govorite jednostavno, bez pretvaranja i ispraznosti, u mislima budite skromni, ne iznosite ih drsko. Uzmaknite ako vas se pobija kako biste plemenito to nadišli. Budite skromni i u odjeći, neka ne bude skupa“ (P 25, 14-18; 31-37).

Razmisli! Trudim li se iskreno ljubiti bližnjega? Jesam li sklon nepormišljenim riječima govoriti o drugome? Koji je moj glavni nedostatak u ljubavi prema bližnjemu? Da li moj životni stil govor, ponašanje i djelovanje svjedoči vjeru u Isusa Krista?

5. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao put sazrijevanja ili prosvjetljenja te poticaji za posvetu

Cilj duhovnog života je cjelovito nasljedovanje Isusa u ljubavi, a duhovno sazrijevanje prolazi kroz različite etape i faze rasta. Vjernik prethodno proživljene etape i duhovna iskustva usvoji i integrira u daljnjem življenju i sazrijevanju. Tako dinamika čišćenja duše ostaje prisutna i djelatna. Posebno treba naglasiti da razdoblja duhovnog života u praktičnom iskustvu življenja vjere nisu strogo odvojena crtom razdvajanja nego slijede svu složenost osobnog iskustva svakog vjernika, složenost životnih prilika, a uvijek ostaje i apsolutna sloboda Duha koji vodi svaku dušu osobno.

Tako osobe u početnom razdoblju duhovnog života mogu u određenim situacijama, nošene milošću i vlastitim karakterom, činiti herojska djela krjeposti i kušati plodove puta prosvjetljenja. Vrijedi i obrnuto, vjernici koji su duhovno uznapredovali i u dobroj mjeri sazrjeli, mogu imati borbe tipične za put čišćenja, a mogu pasti i u teške grijehe. Duhovni život ostaje neistraženo otajstvo Božje milosti, ljudske slobode, vjernosti, nevjernosti ili djelomične vjernosti kao i najrazličitijih utjecaja osobnih uspjeha i neuspjeha, drugih ljudi, prilika i napasti osobnih i đavolskih, a sve to se događa u jedinstvenom i neponovljivom iskustvu svake osobe. Pa ipak u življenju vjere ostaje velika važnost opisa smjernica pojedinih razdoblja i etapa duhovnog života koje je Crkva baštinila iz svetačke i asketske tradicije koji kao svjetlo na putu pomažu u razumijevanju osobnog iskustva, a često kao i potvrda već proživljenog na putu sazrijevanja.

Tijekom čišćenja kod vjernika se događa obraćenje prema nutrini jer počinje u novom svijetlu spoznavati Boga, sebe i odnose s drugima. Njegova savijest postaje profinjenija u mislima, u sudovima i djelima, zato treba posebno paziti da ne padne u skrupule ili se obeshrabri vidjeći poteškoće i probleme na koje nailazi. Osobni susret s Kristom i želja za dosljednim kršćanskim životom, prožimaju i preobražavaju navike vjernika koji uči iskustvenu mudrost življenja vjere u svim lijepim dimenzijama iskustva, kao i uviđanje napora koje je potrebno uložiti, te on počinje bolje shvaćati dinamike duhovnoga rasta. Naime, ako je vjernik odlučio živjeti vjeru duhovni rast vodi dušu da traži Boga zbog Boga, po predanju u njegovu volju, bez obzira na sjetilne utjehe i radosti.

Nakon određenog vremenskog razdoblja koji je promijenjivo ovisno o milosti Božjoj, odlučnosti svakoga osobno i dubine potrebnog čišćenja, duša dolazi do stabilnijeg duhovnog stanja u kome ne pada u svojevoljni grijeh, pa ni laki. Važno je naglasiti upravo odlučnost duše u opredjeljenju za Boga i odbacivanju svega što se protivi Evanđelju kao jedan od glavnih uvijeta za daljni duhovni rast. Vjernik koji sazrijeva istinski želi nasljedovati Krista i njemu se suobličiti. Osoba koja kroči putem prosvjetljenja, obično je postigla veliki stupanj ovladavanja sobom. Pomoću Božje milosti pobijedila je teške grijehe i dominantne strasti. Uvjet istovremeno i učinak ovog puta je ozbiljan i trezven napor u mrtvljenju starog čovjeka, sve veća ljubav i poniznost jer duša ne može kušati duh Kristov ako se ne oslobađa od svakog

egoizma i navezanosti na samu sebe. Cilj duhovnog puta je rast u ljubavi, doći do toga da se ljubi čistom ljubavlju. Dinamiku daljnjeg rasta koja vodi putem prosvjetljenja sv. Ljudevit je tako jednostavno i snažno opisao u nekoliko redaka pjesme u kojoj kao da nam sama ljubav poručuje:

„Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-31).

Dakle, dinamika duhovnoga rasta se blokira svojevoljnim lakim grijesima. A sama bit puta prosvijetljenja je molitva, duhovni napor i borba za oslobađanje slobode za čistu ljubav ako se ne čini svojevoljni laki grijesi.

Ako bismo htjeli u nekoliko redaka opisati put duhovnog rasta i sazrijevanja koji vodi preko čišćenja do prosvjetljenja, onda treba reći da on ide od početnog oduševljenja i željene idealizirane svetosti k prikazivanju vlastitog siromaštva koje uistinu autentičan duhovni put iznese vjerniku na vidjelo. Čovjek je sklon da idealizira i zamisli put kojim bi trebao kročiti, a to je plod nepoznavanja Božje logike djelovanja u povijesti spasenja, nepoznavanja samoga sebe niti dinamika duhovnog života. Poslije nekog vremena, napora i rada oko duhovnog rasta nakon što splasne početno oduševljenje i malo po malo prestaju sjetilne slasti i ugode u prakticiranju vjere, duša kuša borbu u nastojanju da se oslobodi od grijeha. Vjernik počinje uviđati vlastitu slabost po padovima, borbom s napastima, zlim sklonostima i požudom te shvaćati da nije ono što bi htio biti. Tada se može pojaviti veliki rizik da se okrene sam sebi, zatvori u sebe, padne u mlakost ili napusti duhovni život.

Nakon što je na tom putu postigao određene uspjehe te više ne pada u teže grijehe, pred njim ostaje još naporan put izgradnje ljudski i duhovno zrele nutarnje slobode i postizanja nutarnjeg jedinstva što nužno vodi do umiranja sebi, a najčešće se očituje u borbi protiv napasti, zlih sklonosti i korijena grijeha koji ostaju u duši, i do oplemenjenja vlastitoga bića po zreloj sebedarnoj ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Tako prijelaz s puta čišćenja na put prosvjetljenja nije samo oslobađanje od teških grijeha, nego i uviđanje naših nedostatnosti i iluzija, zlih sklonosti, slabosti, ograničenosti vlastite naravi i karaktera, a upravo to je potrebno za duhovni rast i sazrijevanje tako da duša odgovor Božjem pozivu na svetost ne vidi više u traženju vlastitog savršenstva, što može biti izraz duhovne oholosti i prikriveno najuzvišenijim temama duhovnosti, nego kao prikazivanje vlastite bijede i siromaštva koje postaje duhovno siromaštvo.

Taj put ogoljenja duše pred Bogom može biti bolan i naporan, a preduvjet da bi ga duša mogla proživjeti na autentično duhovan način su odlučnost i izbjegavanje kompromisa na duhovnom putu što prvenstveno podrazumijeva ne padanje u teške grijehe. To je sazrijevanje koje duša treba prijeći na putu čišćenja jer kad netko pada u teže grijehe, ili se svojevoljno prepusti nekoj neurednoj strasti, onda je put duhovnog rasta paraliziran, a Božja milost prvenstveno potiče i pomaže ljudski napor da se oslobodi dotičnoga grijeha.

Na putu sazrijevanja ili prosvjetljenja borba sa starim čovjekom i njegovo umiranje na bilo koji način ne odnosi se na čovjekovu ljudsku narav, njegove sposobnosti i talente, naprotiv kod čovjeka oplemenjena i obnovljena milošću, na vidjelo izlazi ono najbolje i najljepše od vlastitoga bića u odnosu na Boga, sebe i bližnjega. Dakle, govoreći općenito, ako put čišćenja prethodi putu prosvjetljenja, samo čišćenje duše se ostvaruje u potpunosti tek na putu prosvjetljenja. Ta se dva puta razlikuju po karakterističnim naglascima jedne ili druge faze duhovnog sazrijevanja, a ne kao strogo razgraničene susljedne faze. Kao što smo rekli, na putu čišćenja prevladava borba s aktualnim grijesima u koje osoba pada i s porocima koje nastoji iskorijeniti. Ovo sučeljavanje sa snagom grijeha od početka duhovnog života događa se uz napor potpomognut vjerom i milošću, sredstvima i dinamikama koje smo opisali u

prethodnom poglavlju kako bi se duša oslobodila od duha protivna Evanđelju koji djeluje na naše biće.

Možemo reći da se prijelaz s puta čišćenja na put prosvjetljenja događa u trenutku kada krjeposti počinju prevladavati nad porocima na postojan način i duže vrijeme, odnosno kada Kristova milost počinje u duši donositi pozitivne plodove, a ne više pretežno borbu za slobodu od padova u teže grijehe.

Ova nova faza duhovnog života nazvana je prosvijetljene jer je duša uz suradnju milosti Božje došla do tog stupnja evanđeoske nutarnje slobode da ne gubi Božju milost po težim padovima, te kuša relativnu slobodu i prevlast nad sjetilnim poticajima đavla, svijeta i tijela na grijeh. Pa ipak proces čišćenja, kao što smo rekli, nije završen. Duša treba nastaviti živjeti sve prakse duhovnog života, a sazrijevanje je vodi do borbe protiv lakih grijeha, nesavršenosti i zlih sklonosti te se tako utvrđuje u milosti i raste u krjepostima. Bog sam će dušu koja se pokaže vjerna, provesti kroz pasivno čišćenje do onih dubina do kojih sama svojim naporima potpomognutima milošću ne može ni na bilo koji način doći.

Od samog ulaska na put prosvjetljenja duša teži da se sjedini s Bogom po meditaciji koja prerasta u kontemplaciju po načinu i dinamici koju Bog odredi, a ona je plod ljubavi Duha Svetoga koja se sve više ulijeva u srce i uzdiže sve krjeposti na viši stupanj. Sv. Ljudevit naučava posvetu Isusu Kristu po Mariji kao tajnu duhovnog života koja vodi dušu upravo tim putem i to na način da ta bolna iskustva duša vedro proživi i nezaustavljivo duhovno napreduje i sazrijeva.[100]

Opis stanja i dinamika duša koja prolaze put prosvjetljenja[101]

Živjeti dinamiku čišćenja i prosvjetljenja znači istovremeno zaživjeti moralnu i ljudsku zrelost što podrazumijeva dublje upoznavanje samoga sebe i proživljenu sposobnost življenja ljubavi prema Bogu i bližnjemu koja često zahtjeva žrtvovanje samoga sebe pod različitim vidicima. Osobe koje su psihološki nezrele i više opterećene vlastitom izranjenom osobnošću, ne shvaćaju i ne doživljavaju dinamiku iskustva rasta u vjeri na dovoljno autentičan način nego su više, a često i duže vrijeme, opterećene vlastitim poteškoćama, na žalost, često pod likom idealiziranoga duhovnog puta, na mahove gorljivog, na mahove depresivnog stanja.

Njima treba pomoći vodeći ih putem trezvenog sučeljavanja s božjom ljubavlju i sa samima sobom što im često može predstavljati veći duhovni i ljudski napor. Upravo to što izbjegavaju sučeljavanje vodi ih putem idealiziranja duhovnog života što, uza sve prakse koje žive, ne predstavlja dovoljno čvrst proživljen temelj za napor i zahtjeve duhovnog života. Tek kod proživljenog izmirenja u Bogu sa sobom, svojom prošlošću i osobama koje su ih dublje označile, one dođu do tog potrebnog temelja, što može potrajati duže vremena.

Prijelaz s puta čišćenja u kome prevladava borba protiv težih grijeha i poroka na put prosvjetljenja u kome prevladava borba s lakim grijesima, nesavršenostima te rast i razvoj krjeposti, ne treba shvatiti kao da se raste u krjepostima samo nakon što smo iskorijenili grijehe i poroke. Naprotiv, upravo početni razvoj krjeposti ukorjenjuje se u duši upravo u borbi protiv grijeha od kojega se osoba želi osloboditi. Tako da se čišćenje duše nastavlja i na putu prosvjetljenja, ali zadobiva nove dinamike duhovnog života koje nisu dominantno borba

[100] Sažeti prikaz puta duhovnog sazrijevanja vidi u Ch. A. Bernard, *Telologia spirituale,* Milano 1987, str. 473 – 490.

[101] Ovo je na određeni način nastavak teksta s istim naslovom u uvodu u poglavlju koje govori o putu čišćenja duše. Vremenski okviri perioda proživljavanja pojedenih iskustava sličnih onima opisanim u ovoj cjelini mogu biti jako dugi, a mnoge duše u nekima od njih ostaju kao blokirane za daljnji duhovni rast.

protiv grijeha kao prepreka rastu milosti, nego se više očituje kao potvrda i nutarnje usvajanje dubljih duhovnih čišćih nakana i daljnje oslobađanje slobode.

Prijelaz na put prosvjetljenja događa se prvenstveno po odluci da osoba svim svojim silama želi težiti rastu u ljubavi prema Bogu i bližnjemu dok je u prethodnim stanjima čišćenja naglasak u duhovnom životu bio želja da se postigne spasenje i bude dobar kršćanin, a postojane i odlučne želje da rastu u ljubavi nije još bilo. U ovom novom duhovnom stanju želja za čišćom ljubavlju i svetošću postaje odlučna i postojana. Neke duše u ovom stanju kušaju česte duhovne utjehe kao doživljaj Božje ljubavi i u osjećajima, dok se nekima to događalo na samim počecima duhovog puta. A Bog se njima služi kako bi osnažio dušu za dalji duhovni put i napor koji slijedi. Sam doživljaj blagosti, slasti i miline koji se doživljavaju u molitvi, bude u duši i jačaju želju za rastom i posjedovanjem Boga, kao i želju za življenjem svih ustaljenih duhovnih praksi i vježbi, te umanjuje strah od odricanja i mrtvljenja. Bog kao pedagog koristi duhovne utjehe i kada opada njihov intenzitet u osjećajima, a često se to događa zbog nepostojanosti, pretjerane opuštenosti ili počinjenih manjih grijeha. Na taj način Bog uči dušu da više i bolje bdije te da se velikodušnije odriče same sebe.

Ovo je jako delikatno stanje na duhovnom putu koji je naizgled dobro uređen s već dostignutim ciljem, a u biti osoba je jako slaba u krjepostima koje su jedva ukorijenjene. Te pobožne duše se osjećaju zadovoljne sobom i svojim duhovnim putem, molitvama i pobožnim vježbama koje vjerno obavljaju, a svjesno ili nesvjesno spremne su da se proglase svetima i savršenima. Ovo stanje prividno dostignutog savršenstva, umišljeno dostignute svetosti, posjedovanja Boga kao po vlastitoj pobjedi i pravu, može biti i pogubno. Duša se može duhovno uznositi, smatrati svoje krjeposti jakima i utvrđenima dok je istovremeno tvrda prema bližnjemu kojeg spremno sudi i osuđuje zbog njegovih grijeha ili nesavršenosti. I sv. Ljudevit ukazuje na ovu duhovnu opasnost: „Niste li opazili da Gospodin često puta odvraća oči svoje od darova i milosti kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darov, milosti i djela koja iz njih izviru sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo“ (PPK 47).

Ovakvo duhovno stanje može biti jako delikatno jer duša može uvjeriti samu sebe da dobro hoda i napreduje dok se uistinu vrti u krug oko same sebe. Ona je još jako daleko od toga da nema lakih grijeha i nesavršenosti, a najčešće je navezana da duhovne utjehe i radosti, vlastito duhovno samopoštovanje, zlopamćenje svega i svakoga tko je ranjava u duhovnom samoljublju, iako se takvim dušama čini da sve rade za Boga. One naizgled sve čine za Boga, a u biti su egoistične, usredotočene na sebe, a iskustveno još nisu usvojile da je duhovni život i napredak čisti dar Božje milosti pred kojim ne mogu imati nikakvih pretenzija koje bi se temeljile na vlastitom duhovnom egu.

Prije ili poslije Bog sam ove duše uvede ili dopusti da padnu u mučne i teške situacije na koje nisu računale, kako bi iskustveno upoznale svoje nesavršenosti, duhovnu slabost, više se otvorile čistom Božjem daru po prihvaćanju križa i poniženja da se tako više ne bi uznosile svojim malim djelima ni pred Bogom, ni pred drugima, ni pred samima sobom. Stvarna opasnost je da se duše u toj situaciji po nepostojanosti i nepovjerenju zaustave i vrate natrag gubeći želju za duhovnim rastom, a tada se u tim istim dušama počinju javljati i čisto svjetove želje već donekle ostavljenog duha svijeta.

Poznati duhovni autor p. W. Faber kao prvi znak da duša istinski prelazi s puta čišćenja na put prosvjetljenja stavlja nezadovoljstvo duše svojim odnosom s Bogom i želju da ga poboljša i produbi te kuša postojanu želju i odlučnu volju za napretkom i savršenstvom. U duhovnoj terminologiji ovo stanje se naziva i drugo obraćenje. Duše koje se ne vrate natrag, duhovno rastu po dubljem shvaćanju kršćanskog mrtvljenja i potrebe umiranja sebi kao sastavnom dijelu rasta u ljubavi, a sve to u povjerenju u Božju ljubav koja sve izvodi na dobro. Tada vjernik postaje svjesniji da se ljubav Božja doseže i po prihvaćanju žrtve u

životu, manje se boji poteškoća i progonstava koja se kušaju u svakodnevnici te su njegovi čini vjere, nade i ljubavi puno spontaniji i neposredniji nego kod prijašnjih stanja. Pa ipak, ove duše su više gorljive nego postojane u duhu i još su daleko od potpunog odricanja iz ljubavi zbog Boga samoga.

Duša u dinamici duhovnog rasta na ovom stupnju iskustveno spoznaje u sebi prisutnost zlih sklonosti, lakih grijeha u koje pada, loših navika, vlastite duhovne slabosti zbog posljedica prije učinjenih grijeha, kao i potrebe da se suoči s napastima povezanima s kušnjama svakodnevnoga života. A sve to vodi dušu u iskustvo i uvjerenje da duhovni život ima obilježja trajne i svakodnevne borbe te shvaća da stanja utjehe koje je Bog davao ili daje nisu stalna, tj. nisu redovito stanje duhovnog života. Naprotiv, duša postaje svjesna da se borba i napor neće smanjiti nego povećati, i da to treba prihvatiti u povjerenju. Jer paradoksalno, usprkos svemu, ostaje nutarnji mir u dubini duha koji Bog daje kao čistu duhovnu utjehu kad u duši nema teškoga grijeha. Utjeha duha ostaje iako se u osjećajima često mogu kušati suprotne stvari mučnine, žalosti i napor.

Na ovom stupnju duhovnog života jako je važno da duša razluči razliku između suhoće i mlakosti jer je to može silno uznemirivati i stvarati joj nepotrebne poteškoće. Mlakost i suhoća su u samoj biti različite, iako je mlakost redovito popraćena suhoćama. Kada duša nema postojane želje i volje za duhovnim napretkom, kad odustaje od duhovne borbe i napora tražeći lagodu protivnu duhu Evanđelja, duša pada u mlakost. Tada osoba nemarno obavlja svoje pobožne vježbe i olako ih preskače ili je duhovno lijena te ih izbjegava, izbjegava sve što je zahtjevno, što je stoji napora i žrtve. Duša u tom stanju redovito kuša i duhovnu suhoću, ali ona je za to sama odgovorna zbog vlastite mlakosti. Autentična duhovna suhoća je u biti smanjivanje ili potpuna lišenost kušanja Božje utjehe u osjećajima. Duša i dalje žarko želi duhovno napredovati, žalosti se ako misli da duhovno nazaduje, imao odlučnu volju i trudi se u pobožnim vježbama, iako u tome ne uspijeva kako bi htjela. Usprkos svemu, duboki mir u duhu ostaje u njoj, a ona sama često misli na Boga, ne odbacuje poteškoće na koje nailazi nego ih prikazuje Bogu kao molitvu, ili umjesto vlastite molitve, za koju misli da je dobro ne obavlja, te da je zbog toga u suhoćama.

U ovoj se duhovnoj dinamici događa jako važan duhovni prijelaz koji je očit znak rasta i sazrijevanja. S jedan strane duša iskustveno shvaća da njoj samoj, i pomoću vlastitih duhovnih snaga, nije moguće doseći potpuno vlastito očišćenje te da je samo Bog može dovesti do ispunjenja njenih želja da ga posjeduje po sjedinjenju s njime. S druge strane shvaća da se istinsko nutarnje obraćenje i obnova ne mogu dogoditi, ma kako uporno asketski to nastojala ako Bog sam svojom milošću ne intervenira i dovede je do toga stanja. Ali isto tako duša je duboko svjesna da treba sve činiti što je u njenoj moći da do toga dođe jer onima koji ne pokažu spremnost, volju i odlučnost Bog ne udjeljuje ljudskim snagama te nedokučive milosti.

Zbog svega ovoga duša počinje shvaćati i iskustveno živjeti duhovni život kao čisti dar Božje milosti, a istovremeno upoznajući dublje sebe i svoje slabosti prestaje biti tvrda prema drugima, suditi ih i osuđivati. Naprotiv, počinje kušati ljubav prema bližnjemu usprkos njegovih grijeha i slabosti, dobro razlučujući između grijeha koji je za osudu i odbacivanje te grješnika za koga treba moliti i kojega treba razumjeti pokazujući mu ljudsku i duhovno dobrohotnost. Na ovim stupnjevima duhovnog života događa se jedna od najvažnijih duhovnih dinamika presudna za otvaranje i ostvarenje puta prema svetosti, a koju na ovaj ili na onaj način opisuju sve škole katoličke duhovnosti. Različiti duhovni autori nazivaju je različitim imenima s različitim naglascima, a najčešći su: nutarnje ogoljenje duše, duhovno siromaštvo, spoznaja vlastitog ništavila, spoznaja vlastite bijede, umiranje samome sebi, smrt starog čovjeka i duhovno djetinjstvo. Istovremeno se događa i proživljava duhovni prijelaz s puta prosvjetljenja na put sjedinjenja.

Naime, na počecima sličnih iskustava duša doživljava čišćenje i prosvjetljenje kao plod vlastitog napora, a djelomično je Bog uvodi u tu istu dinamiku u kojoj je on glavni činitelj kao što smo to gore naglasili. Ako vjernik ustraje na tom putu, duša ulazi u pasivni dio duhovnog sazrijevanja, u pasivna čišćenja u kojima sve više duhovni život i put kojim je Bog vodi, doživljava kao djelo i djelovanje njegove milosti. Kako bi doveo dušu do neophodnog nutarnjeg pročišćenja i oslobodio je od nje same, navezanosti na sebe, utjehe ili ljude i tako se s njom sjedinio, Bog dopušta da duša trpi razne vrste nutarnjih i vanjskih muka, suhoću, poteškoće, napasti i kušnje svih vrsta. Jako je važno da duša ne prosuđuje to svoje stanje pročišćenja kao loše ili negativan znak na putu duhovnog rasta, jer se u protivnom jako uznemiruje i žalosti, misli da je Bog kažnjava te se obeshrabruje i tako usporava djelovanje milosti u sebi koje ona sama često ne primjećuje. Trebala bi ponizno i strpljivo prihvatiti i ponijeti taj mučan put koji je vodi putem nutarnjeg ogoljenja sve do njenog ništavila, koje će, ako ustraje, postati preobraženje u Bogu.

Duša koja redovito proživljava slična stanja, dublje iskustveno doživljava i shvaća vlastitu bijedu što je u biti oslobađa od nutarnje duhovne oholosti, samodopadnosti i navezanosti na bilo što. Duša treba paziti da kod spoznaje vlastite bijede, nesavršenosti pa i pogrješaka koje čine sve to ne doživljava depresivno, nego u molitvi sa svime time treba ići Bogu prihvaćajući samu sebe i izmirujući se sa svojom prošlošću koja bi joj mogla ponekad stvarati veće poteškoće po uznemirivanjima, neprihvaćanima pretjeranim osudama sebe ili drugih, nezdravim osjećajem krivnje u kojoj ne nazire Božje milosrđe koje ju ljubi tamo gdje je najpotrebnija i najkrhkija. Ta stanja se mogu izmjenjivati s fazama utjehe ili kao kontinuirana pa i dugi niz godina. Takva iskustva su redovno popraćena suhoćama i nutarnjim tminama, a duh, sjetila i osjećaji sa svime što je u njima ostalo nepročišćeno i nesavršeno osjećaju poteškoće, pobune, trzaju se i htjeli bi izbjeći to iskustvo. Sve to je plod ulivene Božje ljubavi u dušu i kontemplacije kojoj se sama duša zbog nepročišćenosti ne može otvoriti. Ako duša ustraje u čistom predanju, vjeri i povjerenju bez da to kuša u osjećajima, s vremenom počinje shvaćati da je neophodno proživjeti to bolno iskustvo ako želi doći do sjedinjenja s Bogom te u višem miru sve to skupa podnosi. U biti u tim iskustvima ne događa samo potrebno čišćenje duše, nego i samo sjedinjenje te neki autori i priručnici duhovnosti o tim temama i zadnjim pasivnim čišćenjima govore u poglavljima u kojim raspravljaju o putu sjedinjenja. Sv. Ljudevit naučava posvetu kao povlašteno sredstvo za što lakše i sigurnije prolaženje kroz ta iskustva koja vode do proživljenog sjedinjenja s Kristom.

5.1. Opis temeljne dinamike iskustva puta prosvijetljenja u spisima sv. Ljudevita

Svaki kršćanin je od Boga pozvan da u potpunosti ostvariti rast života milosti, dođe do zrelosti u vjeri te ostvariti skladan i cjelovit razvoj svoje osobnosti. To nije moguće postići bez neopozivog opredjeljenja za Boga te ozbiljnog sučeljavanja s bolnom stvarnošću grijeha, požude i napasti koji djeluju na vjernika iznutra ili izvana. Crkva o tome uči: „Svu ljudsku povijest prožimlje teška borba protiv moći mraka. Ta borba koja je započela već od početka svijeta trajat će po riječi Gospodnjoj sve do posljednjeg dana. Ubačen u tu borbu, čovjek se mora neprestano boriti da prione uz dobro. I jedino uz velike napore i pomoću Božje milosti može postići svoje nutarnje jedinstvo" (GS 37).

Na prvom stupnju duhovnog života nakon obraćenja, koji može potrajati i više godina,[102] u iskustvu življenja vjere uz shvaćanje poziva i očitovanja Božje ljubavi, dominira napor u borbi protiv grijeha, osobito teškoga, te požude, strasti i svega što bi moglo dovesti do gubitka Božje ljubavi i milosti. U toj borbi uz pomoć Božje milosti i vlastitih napora, duša se čisti i sazrijeva u ljubavi. Pa ipak ne uspijeva se osloboditi navezanosti na samu sebe, svakog

[102] Svetac u *Ljubav vječne Mudrosti* br. 188. opominje da se duhovni rast ne shvati vremenski brzopleto, nego da se on proteže kroz cijeli život.

lakog grijeha kao i korijena grješnih nagnuća koja u sebi osjeća. Kako duhovno raste, dušu sve više prožima Božansko svijetlo, a njeno čišćenje se produbljuje do najdubljih slojeva gdje samo ljudski napor ne može biti učinkovit nego sam Bog preuzima inicijativu u tom smjeru.[103] Sveto pismo često govori o obraćenju i onih vjernika koji se nalaze u stanju milosti i koji žive autentičan kršćanski život. Sam Isus je apostolima, koji su već bili s njime, govorio o potrebi sazrijevanja i rasta u obraćenju kao bi postali pravi Božji prijatelji: „Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao mala djeca nećete ući u kraljevstvo Božje“ (Mt 18, 3).

Na drugom stupnju duhovnog života, koji se naziva sazrijevanje ili prosvjetljenje, vjernik nastavlja sve svoje duhovne vježbe i prakse koje smo opisali u četvrtom poglavlju, a glavni naglasak u iskustvu duhovnog života je jačanje nutarnjeg čovjeka prema izreci apostola Pavla: „Neka vam dadne, prema bogatstvu svoje slave, da se ojačate u snazi po njegovu Duhu u nutarnjeg čovjeka“ (Ef 3, 16). To jačanje nutarnjeg čovjeka se najbolje uočava ako promatramo krjeposti: ljubav prema Bogu i bližnjemu i poniznost. Naime, koliko vjernik jača nutarnjim životom toliko je njegova ljubav prema Bogu i bližnjemu autentičnija, a on je u miru i kršćanskoj radosti duha usprkos svakodnevnim dogodovštinama koje mogu buditi i suprotne osjećaje. To jačanje nutarnjeg čovjeka nužno se očituje i u poniznosti jer vjernik dublje upoznaje sebe, svoju nedostatnost što ga nuka na veće predanje Bogu i razumijevanje prema bližnjemu.

Kod prosvjetljenja u koje duša ulazi obično nakon više godina borbe za autentičan kršćanski život, ako je završena borba s padovima u teški grijeh, vjernik na novi način i prosvijetljen svjetlom Božje milosti, otkriva bogatstvo nutarnjeg života, Božju darežljivosti i milosrđe, ljepotu ljubavi kao i vrijednost žrtve i molitve. Tada vjernik osjeća novi polet u ljubavi i služenju kao i želju za daljnjim duhovnim rastom.[104] Duhovni rast je moguć samo kao jedan odnos, odgovor na poziv Isusove ljubavi i njegovu riječ. Svaki rast podrazumijeva prijateljevanje s Isusom. Duh u kome se raste je Duh Kristov. Duša koja razmatra o Isusu, uviđa njegove geste, ponašanje stavove, krjeposti, želi biti prožeta njegovim Duhom, i u svom životu svjedočiti za Isusa. Pojam prosvjetljenja dobro odražava vrijednost razmatranja osobe i nauke Isusa Krista te postaje poticaj za daljnji duhovni rast. Dakle, nema duhovnoga rasta bez iskrenog sučeljavanja s Evanđeljem u kojem se naš duh podlaže Evanđelju, ali ne bez određenog napora da se bude vjeran Kristu. Vjernik koji je prošao jedan stupanj duhovnog rasta te je stekao osnovna iskustva u življenju vjere, a želi duhovno napredovati, prvenstveno se trudi oko rasta u dobru i krjepostima, nasljedovanju Isusa Krista, ljubavi prema bližnjemu, a naglasak duhovnog sazrijevanja se svodi na borbu protiv lakih grijeha i navezanosti na samoga sebe, jer se želi odgovoriti čistom ljubavlju na čistu Isusovu ljubav.

Duša, dakle, shvaća dinamiku umiranja sebi, ali ne kao depresivni doživljaj straha od gubljenja sebe, svojih komoditeta i negodovanje protiv Boga koji joj ništa ne dopušta niti daruje, što je znak velike nutarnje neslobode i navezanosti na samu sebe, nego kao dinamiku rađanja nove ljubavi. Vjernik koji kroči putem prosvjetljenja, doživljava umiranje sebi i mrtvljenje kao nužno sredstvo koje vodi do nutarnjeg obogaćenja po lišenosti, ogoljenju, uviđanju vlastitog ništavila i bijede koji postaju duhovno siromaštvo i temelj preobraženja u Kristu.

Već smo naglasili da je put duhovnoga rasta, put rasta u ljubavi. Cilj duhovnog života je postizanje svetosti koja se očituje u čistoj ljubavi. Da bi duša do nje došla treba proći naporan put umiranja samoj sebi i čuvati se pada u lake grijehe. A upravo to je bit dinamike puta sazrijevanja ili prosvjetljenja. To je stanje duše o kojem Montfort govori kao o glavnom razlogu nesavršenog iskustvenog spoznavanja posvete. Duša koja je učinila posvetu Isusu

[103]I Rodrigez, *Purificazione,* u DES, 2097. – 2100.
[104] F. Ruiz, *Maturazine spirituale,* u DES II., str. 1549.

Kristu po Mariji, darovala se i potpuno prikazala Bogu,[105] a svu dramatičnost borbe za očuvanje cjelovitosti predanja u svakodnevnici, Montfort tako profinjeno opisuje u pjesmi *Služenje Bogu u duhu i istini:*

„Služimo Bogu bez podijeljenosti, jer srce podijeljeno ide putem propasti. Sve ili ništa, Bog nam govori svojom jezikom, a meni je i malo dovoljno, kaže nam Sotona. Sve prikažite! Bog to od nas zahtijeva i kaže nam: Ja sam apsolutni Gospodar svakog dobra! Dajte mi sve, cijelu dušu, duh i srce, ili mi ne dajte ništa. Podijeljenost me živo pogađa, ne mogu podnositi srce osakaćeno. Mlakoga ću izbaciti iz svojih usta i nikada ga više neću uzeti. Tko Bogu prikazuje polovičnu žrtvu, njegovo malo srce je na dvoje podijeljeno. Koje li krađe, užasne nepravde, kojeg li prijezira tako moćnoga Gospodina! Jedno tako maleno srce kao ptičica da bi bilo sretno preveliko je za tako velikoga Boga koji ga ljubi? O velikog li prijezira prema tako velikom Gospodaru! Dobri Bog u svojoj beskrajnoj ljubavi sve daruje i obećava samoga sebe. Darovati se potpuno njemu je čin zahvalnosti koji on traži za naše dobro. Ne može se istovremeno služiti dvojici gospodara, to je Božja riječ, jer jedan drugom prave zapreke budući da imaju suprotne zakone. Propada se kad se počne koristiti metoda miješanja zlata i srebra s Bogom, suobličenje Evanđelja s modom. Bježimo od tog nesretnog načina života. Najčešće nas Gospodin oponaša. On je svet s onima koji su sveti. Podijeljeni smo! Bog odmjerava i ograničava, darujemo li sve, on daruje objeručke. Bdijemo li? Ni on ne spava, bdije. Ljubimo li? On gori, izgara ljubavlju! Spavamo li? On je hladan, pospan. Ako malo darujemo, to njega potiče da malo daruje. Ako netko čini teški grijeh, kršeći zapovjedi sve gubi pa i nebo te ubrzo postaje odgovoran za pad u pakao i za sve muke. Griješiš, grijeh je malen, a ti se ne obazireš na preobrazbu po kojoj od sveca postaješ prijestupnikom. Onda se buniš protiv svoga Boga, činiš kompromis, uspoređuješ ga s nečim drugim, a to znači prestaješ više biti njegov prijatelj. Ne dolazi se odjedanput do velikoga grijeha, niti dobar postaje odmah zao, nego ponor priziva ponor jer se previše slijedilo svoja nagnuća. Prvo, nisi u sitnicama vjeran, kršiš malu zapovijed, zatim se postaje nevjeran i buntovnik i na kraju dolaziš do otvrdnuća. Jedan članak, samo jedna stvar neprakticirana, zapostavljena, odbačena i protiv koje se boriš, stvorili su bezbožnika i heretika te doveli do potpune zloće. Jedna mana uz koju se pristaje i koju se gaji, često je greben i velikih svetaca, uz koju je Bog vezao njihovo spasenje i svoje velike planove. Daleko od nas te neodlučne duše koje trajno stoje na dvije obale. Daleko od nas te nevjerne duše i jao njihovim nevjernostima. Borimo se protiv zlih strasti, nagnuća, dominantnih grijeha, gonimo lisice iz vinograda koje mu nanose veliku štetu. Potrudimo se cijelim duhom upoznavati, svim srcem ljubiti, cijelim tijelom služiti velikom učitelju bez pridržaja i prestanka. Ustrajte dobri sluge, jer ste u malome bili vjerni, baštinit ćete život vječni i biti postavljeni nad svim Božjim dobrima. Izabirem tebe, vjerna Marijo, da poslije Boga tvoje vjerno i slobodno srce bude izvor nasljedovanja cijeloga mojega života. Neću se više nikada Bogu opirati. Bit ću poslušan tvojim i najmanjim poticajima. Podložit ću tvojoj poslušnosti cijelo svoje srce bez podvojenosti. Bog sam“ (P 153).

Ta nutarnja borba za vjernost Bogu i rast u ljubavi je odgovor vjernika na čistu ljubav kojom ga Isus ljubi. Duhovni rast je najuže povezan i sa sazrijevanjem u ljudskosti. I pod tim vidom Crkva nas opominje: „Tko god slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjekom“ (LG 41). A duhovna zastranjenja sa sobom nose žalosne posljedice na ljudskom i duhovnom planu. Kada vjernik koji se posvetio Mariji istinski nastoji oko jačanja nutarnjeg života i rasta u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kao što to gore preporučuje svetac, onda uistinu duhovno sazrijeva i raste u krjepostima koje ga milošću Božjom jačaju u borbi za čistoću duše i zrelu ljubav.

To nipošto ne znači odsutnost nutarnjih napetosti i konflikata jer taj isti napor da se ostane vjeran nosi i spoznaju sve krhkosti i bijede ljudskoga života koja postaje temelj za

[105] Tu potpunu narav sebedarne ljubavi posvete izložili smo u poglavlju 3.2. ove knjige.

autentičnu duhovnu spoznaju samoga sebe i pravu poniznost.[106] Govoriti o duhovnom rastu znači shvatiti da smo od Boga pozvani na rast. I svatko je pozvan na rast u vlastitoj povijesti, sa svime što ona sa sobom nosi, u uspjesima i poteškoćama, slabostima i mogućnostima. Na tom putu daljnjeg duhovnog rasta milost Božja snaži dušu po molitvi koja se usavršuje i jača te prožima i afektivni dio našeg bića. Vjernika, čiji se duhovni život učvrstio po svakodnevnoj praksi, prosvjetljuje Božja milost u molitvi te može i početi kušati kada i kako to Bog hoće, gorljivost Božje ljubavi što ulijeva duhovnu snagu, radost, zahvalnost Bogu i želju za daljnji rast. Montfort opisuje svoja iskustva:

„Moji duhovni i tjelesni darovi, nutarnji i vanjski, tvoja su dobročinstva i tvoje blago. Bogu hvala, Bogu hvala! Kušao sam velike polete svetih i silnih poticaja. I oni su tvoje dobročinstvo i darovi. Bogu hvala, Bogu hvala! Od tebe dolazi moja svetost, moje bogatstvo i blagostanje i sva moja sreća. Bogu hvala, Bogu hvala! Kakvu radost i milost kuša ponekad moje srce? To je djelo tvoje milosti. Bogu hvala, Bogu hvala!“ (P 27,16-18; 21).

„O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim. Potpuno podložan tvome Zakonu, od Pariza do Rima, izabirem te za svoga kralja i prisežem ti svoju vjernost, prisežem svima usprkos. Želim te ljubiti, o Bože, herojskom ljubavlju, iako me posvuda ismijavaju, zatvaraju mi vrata, iako posvuda nailazim na protivljenje. Cijeli je pakao u gnjevu, pokreće nebo i zemlju. Ali Gospodine, usprkos vukovima, ako me ti pomažeš, navijestit ću rat svima, sa svima ću se boriti. Dobri kršćani ne ljenčarite, ljubimo hrabro, borimo se, pa i našim pjesmama, protiv svijeta i njegovih plodova, samoga pakla i đavla. Ljubimo uvijek, ljubimo više. Ljubimo Gospodina radosnim srcem ne bojeći se nikoga. Ako ćemo zbog toga na svijetu trpjeti udarce zavidnika, imajmo pred očima krunu na nebesima. Tako neka bude“ (P 138).

Sazrijevanje svakog kršćanina osobna je stvar i svatko slijedi svoj vlastiti put koji izmiče strogoj kategorizaciji. Dinamika rasta je vlastita za svakog kršćanina i određena je putem kojim Duh Sveti vodi dušu, zatim životnim prilikama u kojima se živi svjedočanstvo vjere, a slobodom i vjernošću se odgovora na dobivene milosti. Taj put ne može biti unaprijed spoznan u svojim razvojnim posebnostima te zbog toga vjernik treba biti u stavu slušanja Boga, pažljivom promatranju i razlučivanju kako bi pronašao svoj put. Pa ipak ostaju važne opće upute i temeljni nauk o načelima po kojima Bog vodi duše do sjedinjenja sa sobom. Svaki se pojedinac na vlastititom putu sučeljava s tim naukom kao svjetlom koje obasjava njegov put. Kršćanin treba biti svjestan i svoga vlastitoga poziva i staleža, milosti koje je primio, svojih sposobnosti i nutarnjih i vanjskih ograničenja. Treba prepoznati i vrednovati taj put kao volju Božju za sebe i ostati vjeran autentičnom kršćanskom životu. Zlatno pravilo kršćanske mudrosti ostaje savjesno i ozbiljno vršenje svojih staleških dužnosti kao siguran izraz volje Božje i svjedočanstvo kršćanske zrelosti. Na tom putu sazrijevanja mogu se kušati i trenuci krize, a ona se obično javlja kada je osoba već otkrila svoj poziv, založila se na putu njegova ostvarenja, a treba svakodnevno obnoviti svoja temeljna opredjeljenja ili ih sačuvati od kompromisa koji ugrožavaju autentičnost duhovnog puta, te vjernik treba obnoviti svoje motivacije imajući Boga kao središte života.

Na putu rasta treba ulagati velike psihološke i duhovne napore što umara dušu i može dovesti do onog stanja koje se naziva mlakost. Jedan autor je ovako opisuje: „Istina je da je svaki početak težak, ali ni napredak nije lagan. Kad se ljudska narav bude opirala Kristovu jarmu, kad počne upadati u malo prije nabrojene slaboće ili popusti u prvom žaru, može nastupiti duševno stanje što ga zovemo mlakost. Dugo nas naprezanje zamori, snaga volje klone, plamen čuvstva se prigasi i mi zapadnemo u opću duševnu malaksalost. Iznemoglost i

[106] Kada crkva naučava o čovijeku uvijek napominje i o toj bolnoj stvarnosti ljudske egzistencije. Tako i drugi Vatikanski sabor piše: „U svijetlu te objave nalaze svoj konačni razlog i uzvišeni poziv i duboka bijeda što je ljudi doživljavaju“ (GS 13).

mlitavost obuzmu sve naše moći, više nema govora o napredovanju. Ova bolest nas može zahvatiti na svakom stupnju duhovnog života. U početnome često, u posljednjem rijetko, a u drugom najčešće. Ne smijemo je zamijeniti s duhovnim suhoćama (koje nisu svojevoljne, dolaze nenadano, bolno se podnose, s njima se ne mirimo i nastojimo ih se riješiti). Mlakost nastupa s našom krivicom, prepuštamo joj se bez odupiranja, promatramo hladno i nemoćno raspad našeg krjeposnog života. Kao što tjelesna anemija počinje slabom ishranom, tako i duhovna. Ne hranimo dovoljno svoj duh molitvom, razmatranjem, sakramentima, pobožnim činima ili pak sve to činimo nemarno i mlitavo. Napasti se umnažaju, pobijede prorjeđuju, mali grijesi podižu glavu, krjepost blijedi i nestaje. Najgore je kad se ovim stanjem izmirimo i kad našom voljom mlakost sasvim zavlada. Prije nego nas Gospodin izbljuva iz svojih usta, treba se prenuti i preporoditi. I ovdije je potrebno obraćenje. Najprije upoznati svoje pravo stanje i pogibelj u kojoj se nalazimo. Zatim se uteći duhovnom vođi koji će nam pružiti ruku pomoćnicu. Prodrmati svoju nutrinu u ozbiljnim duhovnim vježbama i započeti nanovo život pobožnosti, opet sa žarom prionuti uz svoje kršćanske i staleške dužnosti.“[107]

Sv. Ljudevit sigurno nije bio pao u mlakost ali se borio sam sa sobom, slabostima i napastima za ustrajnost na putu rasta u svetosti. U toj borbi na vidjelo izlazi sva krhkost našeg bića i duhovnog puta. Bog to dopušta i želi kako bi se duša više oslobodila od navezanosti na samu sebe i po predanju ukorijenila samo u Bogu. I takva bolna iskustva su sastavni dio puta prosvjetljenja i vode dušu putem autentično duhovne spoznaje sebe i dublje ukorjenjuju poniznost. Montfort je iz svoga iskustva uvidio važnost posvete Mariji kao povlašteno sredstvu za ustrajnost. U pjesmi *Bijeda ljudskog života i povjerenje u Boga* koja najviše odražava osobno Montfortovo iskustvo, kao u jednom kriku, svetac otvara svoju dušu izazvanu na borbu same sa sobom te napastima svijeta i đavla:

„Moj Bože, kad mislim na svoju slabost, na veličinu svih mojih neprijatelja, na njihov broj, snagu i njihova lukavstva, zaista se uznemirim i zadrhtim. Plovim olujnim morem gdje mi tisuće grebena prijeti smrću; oluja je tako jaka i bijesna da gotovo nitko ne stiže u luku. Ovo životno more je puno provalija, lažnih prijatelja i gusara, koji mi nude svoje usluge, s namjerom da se i ja nasučem. Đavao dolazi skrivajući svoj bijes pokazati mi vremenska dobra, kako bih i ja pao u njegovo ropstvo, a zatim u vječnu vatru. Svijet svojim običajima i modom, svojom čašću i svojim „što će drugi reći“, nudi mi odluku, smješka mi se, udovoljava mi kako bi me uveo u svoje prokletstvo. Prikriven je lijepim prividom koji kaže: „Ja sam vaš ponizni sluga“; koji se pretvara da me štiti, kako bi mi zabio nož u srce. Osjećam smrt koja me slijedi i vreba, potiho, u nevidljivoj odjeći, u svakom trenutku se potajno približava kako bi me neočekivano iznenadila. Međutim, ja nemam čime da se pokrijem od njenih napada i užasnih odredaba, a ni čuvari Louvra ne bi od nje obranili najvećeg među kraljevima. U svakom se trenutku vječnost približava kao ljuta vatra ili rijeka mira, ne znajući gdje će biti moje počivalište zauvijek, jao, zauvijek. Ali moj najsumnjiviji neprijatelj kojeg hranim i posvuda nosim, sam ja, grješnik, užasni grješnik, koji protiv sebe ratuje sve do konca. U mojoj duši samo je neznanje, slabost i grijeh, u mome srcu požuda, bolest ili siromaštvo. Osjećam u sebi ovo pobunjeno tijelo koje mi svaki dan priređuje borbu u kojoj je moja jadna duša gotovo pobijeđena tako da popušta na njegov mamac. Ah, što bi učinio ovaj jadni zemaljski crv koji je samo grijeh i ništavilo, kad ne bi imao u ovom užasnom ratu, o moj Isuse, tvoju svemoguću ruku. Ne bi li tisuću puta potonuo, da mi ti nisi bio upravljač i kormilar, izbjegavajući oluju koja svaki dan prijeti mome djelu. Nakon Isusa, sveta Djevice Marijo, u tebi nalazim snažno i čvrsto uporište. O istino, posvuda naviještam kako bih bez Marije već propao. U tebe sam položio sve svoje nade, pomoć i utjehu. Pod tvojim okriljem, ja sam na sigurnom, protiv tijela, svijeta i đavla. S vama dvoma nadam se da ću biti vjeran u

[107] Ž. Bezić, nav.dj. str. 402.

borbama u ovom teškom izgnanstvu, kako bih ponio vječnu krunu koja se daje jedino hrabrim vojnicima. Bog sam“ (P 114).

Kao što se vidi iz ovog svečevog iskustva duhovni rast u vjeri, osim poleta u duši i radosti zbog novih otkrića Božje ljubavi u molitvi i življenju, ostvaruje se i u dubljem suočavanju sa samim sobnom i naporom da se usprkos svemu ostane vjeran Bogu, a to je upravo dokaz i sazrijevanje u ljubavi. Vidimo da je i Montfort kušao mučninu te borbe, a otkriva nam tajnu ustrajnosti svoga duhovnoga puta, posvetu Mariji. „Bez Marije, ja bih već propao.“ Upravo to iskustvo Marijine majčinske pomoći duši kada je u mučnoj i teškoj situaciji, u sv. Ljudevitu je budilo veliko povjerenje, donosilo mir i radost te je posvetu opisao kao pobožnost Mariji koja je nježna (usp. PP 107) u svim mučninama života i kao divno sredstvo ustrajnosti (PP 173-182). I ne samo to, prema sv. Ljudevitu, posveta je tajna duhovnog života da vjernik sačuva kršćansku radost usprkos vlastoj bijedi koju duhovni život otkriva, što je jedna od najsloženijih i najtežih stvarnosti kod prakticiranja vjere, a to je moguće ostvariti samo ako duša istinski živi dinamiku borbe da ostane vjerna Bogu kao što to Montfort uči.

„Bijedna djeco Marijina! Vaša je slaboća skrajna, vaša je nepostojanost velika, vaše je dno sasvim pokvareno. Treba priznati, i vi proistječete iz iste pokvarene gomile Adamovih i Evinih sinova. Ali ne klonite zato duhom, nego se utješite i radujte se: Evo vas učim tajnu, tajnu koju ne poznaje skoro nijedan kršćanin, pa ni oni najpobožniji“ (PP 177).

Sve dinamike rasta duhovnog života koje smo iznijeli, svetac je utkao u nauku o posveti s tim da je objasnio i teološke temelje naglašavajući kristocentrizam, našu ucijepljenost u Isusa po krštenju te kršćanski život kao potrebu cjelovitog odgovora u ljubavi. A kada se duša uistinu trudi provesti ih u djelo, ona kuša borbu sa starim čovjekom, napastima svijeta i đavla kao i vlastitu krhkost te otkriva posvetu Isusu po Mariji kao duhovnost koja donosi ustrajnost i omogućava duhovni rast i sazrijevanje. Sve to vjernika vodi putem ogoljenja, a kako kaže svetac, življena posveta ima tu dinamiku „da duše otrgne od stvorova i da ih otcijepi od samih sebe, te ih tako ujedini s Isusom Kristom“ (MT 26). Ako bismo se htjeli biblijski izraziti, posveta koju uči sv. Ljudevit je evanđeoski put duhovnih siromaha.

Razmisli! Trudiš li se odgovoriti Isusu čistom ljubavlju na njegovu ljubav? Uviđaš li svoje nutarnje siromaštvo i nemoć da to ostvariš bez njegove milosti? Jesi li usprkos nutarnjm i vanjskim poteškoćama odlučan u želji da služiš Bogu? Koje su tvoje glavne borbe sa samim sobom i što iz njih učiš u duhovnom životu? Je li Marija prisutna u tim tvojim iskustvima i želji za duhovnim rastom?

5.2. Dinamike življenja posvete oko kojih se treba truditi za duhovni rast, sazrijevanje i ulazak na put prosvjetljenja

Sv. Ljudevit je svim vjernicima odmah pri obraćenju preporučivao obnovu krsnih zavjeta i posvetu Isusu Kristu po Mariji. Uočavao je različite učinke puta duhovnog sazrijevanja kod osoba kojima je propovijedao. Montfort na više mjesta govori o dobrom i ozbiljnom kršćanskom životu i marijanskoj pobožnosti koji su izraz autentičnog osobnog duhovnog puta. On sam je sve vjernike želio povesti putem više ljubavi, potpunog predanja ili posvete sve do svetosti.

„Ima, uistinu, više pravih pobožnosti prema Presvetoj Djevici; i ja ovdje ne govorim o lažnim. Prava se pobožnost sastoji u tome da ispunjavamo kršćanske dužnosti, izbjegavamo teški grijeh, da radimo više iz ljubavi nego iz straha, da se koji put pomolimo svetoj Djevici i da je častimo kao Majku Božju bez ikakve posebne pobožnosti prema njoj. Druga se pobožnost sastoji u tome da prema Djevici Mariji gajimo savršenije osjećaje poštovanja, ljubavi, pouzdanja i čašćenja. Ona nas navodi da stupimo u bratovštinu ružarija, škapulara, da

molimo krunicu i ružarij, da častimo Marijine slike i oltare, da slavimo njezine povlastice, da se upišemo u njezine družbe.[108]

Ta je pobožnost, ako se držimo daleko od grijeha, dobra, sveta i hvalevrijedna, ali ipak nije tako savršena i toliko moćna da duše otrgne od stvorova i da ih otcijepi od samih sebe, te ih tako ujedini s Isusom Kristom. Treća pobožnost prema Presvetoj Djevici, koju pozna i vrši jako malen broj osoba, jest ova koju ti želim objaviti, izabrana dušo. Sastoji se u tome da se potpuno predamo Mariji u svojstvu roboba, a po Mariji Isusu; zatim da činimo sve s Marijom, u Mariji, po Mariji i za Mariju" (MT 24-28).

Dakle, posveta Isusu po Mariji je put koji vodi daljnjem duhovnom sazrijevanju. Montfort ne želi da se duša zaustavi na dobrom kršćanskom životu, nego je želi voditi putem duhovnoga rasta u svetosti. Koristeći ustaljenu terminologiju možemo reći: putem prosvjetljenja do sjedinjenja. Uistinu za mnoge vjernike, pa i za velikog pokojnog papu Ivana Pavla II., otkriće posvete ostalo je neizbrisivo upisano na vlastitom duhovnom putu kao veliki poticaj za daljnji duhovni rast. Podsjećamo da je sv. Ljudevit predlagao posvetu i na početku duhovnoga puta, nakon obnove krsnih zavjeta, kao moćno sredstvo ustrajnosti u milosti i oslobađanja od ponovnog pada u grijeh i gubitka duhovnog života. Kao što smo opisali u prethodnom poglavlju, življenje posvete u toj fazi duhovnog života ima druge dinamike i kad ih duša usvoji, dođe do stupnja duhovnog puta koje svetac opisuje kao dobar kršćanski život. Svetac u *Raspravi* još jasnije ukazuje na razliku između općenito prihvaćenih oblika pobožnosti Mariji u Crkvi koje su dobre i pomažu na putu duhovnog rasta i sazrijevanja, i duhovnosti posvete koju on naučava. Ima puno dobrih i hvale vrijednih pobožnosti i pobožnih vježbi prema Mariji. Sv. Ljudevit nam donosi popis tih pobožnosti svoga vremena. Ipak, ima jedna pobožnost Mariji koja je savršenija od svih ostalih koju on naučava: savršena posveta samoga sebe Isusu Kristu u Mariji ili sveto ropstvo ljubavi.

„Ima više unutarnjih vježbi prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici. Evo ukratko glavnih: štovati je kao dostojnu Majku Božju štovanjem hiperdulije, to jest cijeniti je i štovati više nego sve druge svece, budući da je Presveta Djevica remek-djelo milosti i prva za Isusom, pravim Bogom i pravim čovjekom; razmišljati o njezinim krjepostima, njezinim povlasticama i djelima; promatrati njezine veličine; iskazivati joj djela ljubavi, hvale i zahvale; srdačno je zazivati; prikazivati joj se i s njom se sjedinjavati; obavljati svoja djela s nakanom da joj ugodimo; započinjati, proslježivati i dovršavati sva svoja djela po njoj, u njoj, s njom i za nju, da ih tako obavljamo po Isusu, u Isusu, s Isusom i za Isusa, koji je naš konačni cilj. Ovu ćemo zadnju vježbu pobliže protumačiti. Prava pobožnost prema Presvetoj Djevici ima također više izvanjskih vježbi, od kojih su glavne ove: upisati se i unići u njezine bratovštine i kongregacije; unići u redovničke ustanove kojima je svrha Marijino štovanje; širiti njezinu slavu; dijeliti na njezinu čast milostinju, postiti i obavljati duhovna i tjelesna mrtvljenja; nositi njezine znakove, kao sv. ružarij ili krunicu, škapular ili lančić; moliti pomno, pobožno i čedno sveti ružarij, koji se sastoji od petnaest desetica *Zdravomarija*, na čast petnaest glavnih Isusovih otajstava, ili krunicu od pet desetica, to jest treći dio ružarija, ili na čast pet radosnih otajstava, koja su: navještenje, pohođenje, Isusovo rođenje, Marijino očišćenje i nalazak Isusa u hramu; ili na čast pet žalosnih otajstava, koja su: Isusova smrtna borba u Getsemanskom vrtu, bičevanje, krunjenje trnjem, put na Kalvariju s križem na leđima i razapinjanje; ili na čast pet slavnih otajstava, koja su: Isusovo uskrsnuće, uzašašće, silazak

[108] Studiji monfortanske duhovnosti L. Sankalé, F. Létela i E. Richea u usporednom čitanju djela sv. Ljudevita sa *Zamkom duše* sv. Terezije Avilske s pravom dokazuju da ova dva prva stupnja marijanske duhovnosti odgovraju prvim trima odajama Zamka duše koji opisuje askestki proces duhovnog rasta i govore o napornom procesu čišćenja dok treća pobožnost koju naučava sv. Ljudevit gledano usporedno s a naukom sv. Terezije odgovara mističnom dijelu duhovnog puta koji počinje prosvjetljenjem a završava sjedinjenjem. Taj put koji sv. Terezija opisuje od 4. do 7. odaje, Montfort sažimlje u jedinstven nauku življenja posvete ili svetog ropstva ljubavi. Za usporedni studij Zamka duše i posvete vidi L. Sankalé, *Avec Marie au pas de l'Esprit,* Pariz, 1991., str. 131 – 151.

Duha Svetoga ili Pedesetnica, uznesenje Marije Djevice na nebo dušom i tijelom i njezino krunjenje od triju osoba Presvetoga Trojstva. Može se moliti i krunica od šest ili sedam desetica na čast godina koje je, kako se drži, Marija proživjela ovdje na zemlji; ili mala krunica Presvete Djevice koja se sastoji od tri *Očenaša* i dvanaest *Zdravomarija*, na čast njezine krune od dvanaest zvijezda ili povlastica; ili Gospin časoslov tako općenito primljen i moljen u Crkvi; ili mali Gospin psaltir koji je sastavio sv. Bonaventura na njezinu čast, a koji nas napunja slatkim i pobožnim osjećajima da je nemoguće moliti ga, a ne ganuti se; ili četrnaest *Očenaša* i *Zdravomarija* na čast četrnaest Gospinih radosti; ili koje druge molitve, himne i crkvene pjesme, kao *Zdravo Kraljice, Slavna Majko Spasitelja, Rajska kruno, rajska slavo ili Kraljice neba, raduj se*, prema različitosti godišnjih doba; ili *Zdravo zvijezdo mora*, *O slavna Gospođo*, itd., ili *Veliča* ili druge pobožne molitve kojih su knjige pune; pjevati na njezinu čast duhovne pjesme i promicati to pjevanje; određeni broj puta pokleknuti na njezinu čast ili joj se pokloniti, govoreći, na primjer, svako jutro šezdeset ili sto puta: *Zdravo Marijo, Djevice vjerna*, da po njezinu zagovoru ostanemo vjerni onoga dana Božjim nadahnućima; i uvečer: *Zdravo Marijo, Majko milosrđa*, da od Boga preko nje dobijemo oproštenje grijeha koje smo počinili onoga dana; brinuti se za njezine bratovštine, kititi njezine oltare, kruniti i resiti njezine slike; nositi njezine slike u ophodima i promicati to nošenje, a i na sebi nositi jednu kao jako oružje protiv opakoga duha; dati naslikati njezine slike ili urezati njezino ime, pa ih stavljati u crkve, ili u kuće, ili na vrata i na ulaze gradova, crkvi i kuća; posvetiti se njoj na poseban i svečan način. Postoje i druge pobožne vježbe prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici koje je Duh Sveti nadahnuo pobožnim dušama, a koje nam uvelike pomažu posvetiti se. Obilno se mogu naći u knjizi *Raj otvoren Svetoljubi* koju je napisao časni otac Paul Barry, isusovac. Tu je on sakupio velik broj pobožnosti što su ih sveci obavljali na čast Presvete Djevice, koje divno pomažu dušama posvetiti se, samo ako ih obavljaju kako treba. A treba ih obavljati s dobrom i pravom nakanom, ugoditi samo Bogu, sjediniti se s Isusom kao svojim konačnim ciljem i koristiti bližnjemu; pomno, bez hotimičnih rastresenosti; pobožno, bez žurbe i nemara; čedno i u ozbiljnu i uzornu stavu. Nakon svega toga ipak, evo, svečano izjavljujem: neka sam pročitao skoro sve knjige koje raspravljaju o pobožnosti prema Presvetoj Djevici, i neka sam razgovarao s najsvetijim i najmudrijim osobama ovih zadnjih vremena, uza sve to nisam mogao upoznati ni naučiti pobožnu vježbu prema Majci Božjoj sličnu ovoj o kojoj ću govoriti, a koja bi od duše zahtijevala više žrtava za Boga, koja bi je više ispraznila od same sebe i od njezinog sebeljublja, koja bi je vjernije sačuvala u milosti i milost u njoj, koja bi je savršenije i lakše sjedinila s Isusom i koja bi, napokon, bila slavnija za Boga, posvetnija za dušu i korisnija bližnjemu. Budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti. Neki će se zaustaviti na njezinoj vanjštini i neće ići dalje: tih će biti najveći broj. Neki će, i to malo njih, unići u njezinu unutarnjost, ali će se popeti samo na prvu njezinu stepenicu. A tko će se popeti na drugu stepenicu? Tko će doprijeti do treće? Napokon, tko će na toj trećoj stepenici stajati stalno? Samo onaj komu Duh Isusov otkrije tu tajnu. Na tu će visinu sam Duh Sveti voditi dušu jako vjernu, da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla, da jednom dospije do svoga preobraženja u Isusu i do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu“ (PP 115-119).

Montfort drži da mu je Duh Božji otkrio jednu tajnu svetosti, jednu novu školu duhovnosti. Taj duhovni put je uspinjanje stepenicu po stepenicu do mističnog preobraženja duše u Isusa Krista, novoga čovjeka i trajnog prebivališta u Bogu. I drugi duhovni učitelji koristili su slične izraze za napredak u duhovnom životu kao što su put, uspon, povratak, prijelaz, preobraženje i slično.

Kao što se vidi iz citiranog teksta kada sv. Ljudevit govori o duhovnom rastu, ne razlučuje samo između općenitih vježbi pobožnosti Mariji i posvete, nego i o različitosti duhovnog rasta kod življenja same posvete izražavajući to slikom triju stepenica. Svetac je

svjestan da vjernici koji prigrle posvetu, lako je mogu krivo shvatiti kao jednu između tolikih marijanskih pobožnosti, ili samo kao jedan čin koji je preporučljivo učiniti, zato opominje: „Nije dosta jedanput se predati Mariji u svojstvu roba; nije dosta to ponavljati čak ni svaki mjesec, ni svake sedmice. Takva bi pobožnost bila suviše kratkotrajna i ne bi mogla uzdići dušu do one savršenosti do koje je može uzdići. Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti, koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve, koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

Montfort je jasan. Dinamike življenja posvete oko kojih se duša treba istinski truditi kako bi duhovno napredovala, sažet ćemo u nekoliko redaka. Sam čin posvete nije cilj, on je samo uvođenje u duhovnost. Cilj je stanje našeg trajnog predanja Isusu Kristu po Mariji koje se očituje u svakodnevnim životnim prilikama. Po posveti vjernik slobodno izabire da na svojem putu rasta u vjeri i suobličenju Isusu Kristu ovisi o Mariji. On želi da, čineći svoj dio u duhovnom životu i prikazujući ga Isusu po Mariji, Gospa ima svu slobodu majčinskog djelovanja i raspolaganja s njime.

Sv. Ljudevit bi htio da vjernik koji se posveti bude spreman na ustrajni i svakodnevni rad i napor u življenju posvete, koja postaje škola duhovnosti i vodi do svetosti. Svetac govoreći duši o posveti kaže: „I u onoj mjeri kojom se budeš njome služila u običnim poslovima svoga života, upoznat ćeš njezinu vrijednost i izvrsnost“ (MT 1).

Cilj je vrhunac svetosti koji se sastoji u preobraženju duše u Isusa i sjedinjenje s njime (PP 118), i to putem evanđeoske slobode tako da posveta „duše otrgne od stvorova i da ih otcijepi od samih sebe, te ih tako ujedini s Isusom Kristom“ (MT 26). Prava poteškoća na tom putu nije u tome da se učini izvanjski čin, nego ući u duh posvete u nutrini vlastite duše. Tako da sama bit puta rasta i duhovnog sazrijevanja u življenju posvete jest rast u duhvnom siromaštvu po oslobađanju od navezanosti na stvorenja i smoga sebe sa postupnim oblikovanjem i sve dubljim usvajanjem nutarnje ovisnosti duše o Mariji i Isusu.

„Osim toga, kako sam već spomenuo, nema zgodnije vježbe od ove da se lakše oslobodimo od onoga nekoga duha sebeljublja koji se neopazice uvlači u naša najbolja djela; i naš dobri Isus daje nam tu veliku milost duhovnog siromaštva kao nagradu za naše junačko i nesebično djelo, kojim smo mu ustupili svu vrijednost svojih dobrih djela preko ruku njegove svete Majke“ (PP 137).

„Drugo, da se ispraznimo od samih sebe, treba nam također umirati samima sebi. (...) Ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo (usp. Iv 12, 24), i ne donosi dobra ploda. Ako ne umremo samima sebi i ako nas naše najsvetije pobožnosti ne vode u tu potrebnu i plodnu smrt, nećemo donijeti vrijedna ploda. Naše bi nam pobožnosti postale beskorisne, i sva naša pravedna djela zaprljalo (usp. Iz 1, 3) bi naše sebeljublje i naša vlastita volja. U tom bi se slučaju Bogu gadile naše najveće žrtve i naša najbolja djela koja bismo mogli učiniti, a na svojoj smrti našli bismo se praznih ruku s obzirom na krjeposti i zasluge, i ne bismo imali iskre čiste ljubavi, koja se podjeljuje samo dušama koje su umrle sebi i kojih je život sakriven s Kristom u Bogu (usp. Kol 3, 3). Od svih pobožnosti prema Presvetoj Djevici treba nam odabrati onu koja nas najviše navodi na ovo umiranje samima sebi, jer je ta najbolja i najposvetnija. Da, ne smijemo držati da je zlato sve što sja, niti da je med sve što je slatko, niti što je lako učiniti i što obavlja najveći dio ljudi da je to najposvetnije. Kako god ima prirodnih tajni pomoću kojih možemo izvršiti neke prirodne radnje u kratko vrijeme, s malim troškom i lako, isto tako ima tajni u redu milosti, pomoću kojih možemo izvršiti nadnaravna djela za kratko vrijeme, lako i ugodno: isprazniti se od samih sebe, napuniti se Bogom i postati savršeni. Vježba što je namjeravam objaviti jest jedna od tih tajni milosti,

koju ne poznaje velik broj kršćana, koju poznaje samo mali broj bogoljubnika, a još je kudikamo manje onih koji je vrše i kojima ide u slast“ (PP 81-82).

Sv. Ljudevit drugdje na slikovit način govori da će se osoba po posveti uistinu duhovno obogatiti i doći do sazrijevanja ako živi ozbiljan kršćanski život molitve, kršćanske ljubavi i odricanja te ako se bude u svakodnevnom životu trudila živjeti posvetu. Glavna prepreka ulasku u duh posvete, što je bit i najveća poteškoća na duhovnom putu, je svjesna ili nesvjesna navezanost na samoga sebe te rušilačka aktivnost grijeha i njegovih posljedica u duši od kojih se oslobađa pomoću Božje milosti i praksi koje smo opisali u prethodnom poglavlju. Pa ipak, ta ista dinamika iako s drugim naglascima ostaje i na putu prosvjetljenja. Svetac o tome ovako uči:

„Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj, povjeravam ti je pomoću Duha Svetoga, uz uvjete: prvo, da je saopćiš samo onim osobama koje to zaslužuju po svojim molitvama, milostinjama, mrtvljenjima, podnesenim progonstvima, revnošću za spas duša i slobodom srca; drugo, da se njome poslužiš da postaneš sveta i nebeska, jer je ova tajna samo toliko velika koliko se koja duša njome okoristi. Pazi da ne ostaneš skrštenih ruku, besposlena, jer bi ti moja tajna mogla postati otrov i biti na propast; treće, uz uvjet da se zahvaljuješ Bogu sve dane svoga života za milost koju ti je iskazao kada ti je dao da upoznaš tajnu koju nisi zavrijedila znati. I u onoj mjeri, kojom se budeš njome služila u običnim poslovima svoga života, upoznat ćeš njezinu vrijednost i izvrsnost. U početku ćeš je spoznavati nesavršeno zbog množine i težine grijeha i potajne navezanosti na samu sebe“ (MT 1).

Sazrijevanje u duhovnom životu razotkriva prikriveni egoizam, te je za daljini rast potrebno oslobađanje od samoga sebe i sebeljublja. Na tom putu se događaju i padovi, a i po njima duša uviđa vlastitu slabost i nedostatnost. Montfort iz svoga iskustva govori o Marijinoj majčinskoj ljubavi koja po posveti postaje djelatna: „Ova dobra Majka i učiteljica pritječe mi posvuda snažno u pomoć, a kad u slabosti padnem, ona me odmah podiže. Kad je moja duša ožalošćena i uznemirena mojim svakodnevnim grijesima, odmah se umiri kad kažem: Marijo, upomoć! Kada sam u borbama, ona mi svojim glasom kaže: „Hrabro, moje dijete, hrabro, neću te napustiti““ (P 77, 11-13).

Dušu koja želi biti vjerna Bogu Duh Sveti vodi putem uspinjanja u duhovnom životu življenja posvete „da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla“ (PP 118). Dakle, odlučnost da se bude vjeran Bogu odričući se i najmanjega grijeha i nastojati živjeti u milosti, preduvijet je za duhovni put. Prema sv. Ljudevitu iskustvena spoznaja i učinkovitost življenja posvete ovise o naporima i vježbanju u njenom življenju u svakodnevnici, a usvajanje nutarnjeg duha posvete[109] raste razmjerno oslobađanju od grijeha, posljedica grijeha i slobode od nesvjesnih dinamika navezanosti na samoga sebe, a sve to u biti znači zadobivanje evanđeoske slobode.

Sv. Ljudevit tu temu ogoljenosti vlastitoga bića u duhu pred Bogom kao znak duhovnoga rasta pronalazi u francuskoj školi duhovnosti, osobito kod Oliera, utemeljitelja Sjemeništa sv. Sulpicija u kome je svetac bio odgajan te je bez sumnje meditirao nad njegovim spisima. To ogoljenje duše nije depresivno nego preobražavajuće, vodi do dublje poniznosti bez koje ne bi bio moguć daljnji duhovni napredak, nije samo sebi cilj jer sam cilj je Isus, nije olako za dušu niti se događa brzopleto jer kao što smo vidjeli i sam sv. Ljudevit se borio sa sobom i na kraju nije jednako usvojeno i interiorizirano od svih. Koliko će se neka osoba više uspeti u milosti toliko dublje je sam Bog vodi u to nutarnje ogoljenje.

[109]Rast u nutarnjem duhu posvete, kao i svaki drugi, događa se u dužim vremenskim razdobljima, a preduvijeti za to su usvajanje temelja duhovnog života koje smo opisali u 4. poglavlju i vježbanje povlaštenim sredstvima monfortanske duhovnosti za postići sjedinjenje s Kristom. Ta sredstva opisujemo u 6. poglavlju, Na poseban je način ulazak u duh posvete povezan uz nutranje vježbe njenog življenja koje smo opisali u cjelini 9.3., a praktične vježbe za to nalazimo u dodatku.

Velečasni Olier sažimlje stanje duše kršćanina koji je još uvijek vođen samoljubljem, koje može biti i profinjeno duhovno, te kršćanina koji proživljava duhovni prijelaz prema umiranju samome sebi ili ogoljenje duše pred Bogom. Evo samo nekih od Olierovih poticajnih misli:

„Kršćanin kojeg vodi samoljublje misli samo na sebe, egoista je, dok kršćanin koji umire sebi, izlazi iz sebe i misli na druge. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, ima povjerenje u samoga sebe i oslanja se na sebe, a kršćanin koji umire sebi, nepovjerljiv je prema sebi i ima povjerenje u Isusa. Kršćanin kojega vodi samoljublje, cijeni samo sebe, a kršćanin koji umire sebi, prezire sebe. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, želi biti zapažen i isticati se, a kršćanin koji umire sebi, je skrovit i povučen. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, traži da ga hvale i time je očaran, a kršćanin koji umire sebi je zbunjen kada ga hvale te izbjegava pohvale. Kršćanin kojeg vodi samoljublje govori o sebi, a kršćanin koji umire sebi ne govori o sebi. Kršćanin kojeg vodi samoljublje teško podnosi da se hvali druge, ne govori o njihovim dobrim osobinama, a ako o njima govori, umanjuje ih, dok kršćanin koji umire sebi, raduje se zbog pohvala drugoga i sa zadovoljstvom govori o njegovim dobrim osobinama. Kršćanin kojeg vodi samoljublje je fiksiran u svom osjećaju, prezire savjet drugoga i cijeni samo svoje mišljenje, a kršćanin koji umire sebi nepovjerljiv je prema svom sudu, poštuje osjećaje i mišljenja drugih. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, u vlastitim djelima računa na svoje krjeposti i sposobnosti te ne vodi brigu o vlastitoj slabosti i krhkosti, a kršćanin koji umire sebi ima na pameti vlastito ništavilo i sjedinjuje se s krjepostima Isusa Krista. Kršćanin kojeg vodi samoljublje u svim stvarima ljubi i traži vlastito zadovoljstvo, a kršćanin koji umire sebi u svemu ljubi i nastoji se distancirati od sebe. Kršćanin kojeg vodi samoljublje želi biti poseban u svemu, a kršćanin koji umire sebi slijedi redoviti i uobičajeni put u svojoj nutrini i u vanjskom ponašanju. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, htio bi napuniti sobom srca i pameti svih stvorenja, a kršćanin koji umire sebi, htio bi cijeli svijet ispuniti ljubavlju i spoznajom Isusa Krista. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, ljubi pobožnost kad kuša utjehu i kad je cijenjen, a sve napušta kad je u suhoći ili kad je prezren, dok kršćanin koji umire sebi isti je u suhoći ili utjesi, cijenjen ili prezren, u svakom stanju u kome se nalazi, misli na Isusa Krista. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, želi uvijek zapovijedati, s ponosom govori o sebi i to redovito glasno, a kršćanin koji umire sebi raduje se i podlaže poslušnosti, svima govori s poštovanjem i blagošću. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, za sebe želi ono što je najbolje u oblačenju, u hrani ili smještaju, a kršćanin koji umire sebi zadovoljava se svime što je jednostavno i skromno. Kršćanin kojeg vodi samoljublje, redovito je žalostan, zamišljen, tup i zabrinut, a kršćanin koji umire sebi je vedar, otvorena lica i slobodna duha od ispraznih maštanja. Kršćanin kojeg vodi samoljublje postaje lošeg raspoloženja zbog i najmanje riječi, sve ga vrijeđa, te sumnja da se sve što se govori ili čini odnosi na njega, a kršćanin koji umire sebi ni zbog čega se ne vrijeđa, sve podnosi, a da se njegovo srce ne uznemiruje, ne misli da se drugi bave s njime niti da imaju nakanu da ga povrijede.“[110]

Razmisli! Obnavljam li svakodnevno čin posvete? Rastem li u nutarnjem duhu posvete ovisnosti o Mariji? Koje su glavne poteškoće na tom putu? Donosi li mi življenje posvete nutarnju slobodu od stvorenja i samoga sebe?

5.3. Teološke istine o pobožnosti prema Presvetoj Djevici

Cjelokupno izlaganje koje slijedi je komentar nauke sv. Ljudevita o posveti kako je izložena u *Raspravi*, ali pod vidikom dinamika duhovnog rasta puta prosvjetljenja što je izloženo u uvodnim cjelinama ovog poglavlja. Taj duhovni put, ako je usvojen i zaživljen,

[110]Olier, *Introduzione alla vita cristiana,* pog. IX, Milano 1956.

vodi dušu do sjedinjenja s Kristom po Mariji. Sv. Ljudevit koji je sam iskusio čovjekovu krhkost i slabost u borbama da ostane vjeran Bogu, duhovno napreduje i koja je važnost Marijine majčinske uloge, često se u svojim djelima vraća na tu duhovnu stvarnost, a ugradio ju je i u temelje teološke istine i postavke o pravoj pobožnosti prema Mariji. Upravo one teološki utemeljuju i praktično odražavaju onu duhovnu stvarnost koja je potrebna da se postigne svetost koju Montfort ovako izražava: „Da duše otrgne od stvorova i da ih otcijepi od samih sebe, te ih tako ujedini s Isusom Kristom“ (MT 26).

Svoje osobno vjersko iskustvo Montfort je utkao u duhovnu nauku i teološki utemeljio na vjeri Crkve. Govoreći o Mariji, Crkva nas uči: „Neka se vjernici sjete da prava pobožnost nije u neplodnom prolaznom osjećaju, ni u ispraznoj lakovjernosti, nego da izlazi iz prave vjere koja nas vodi do toga da priznamo uzvišenost majke Božje i da se potičemo na sinovnsku ljubav prema svojoj Majci i na nasljedovanje njezinih krjeposti“ (LG 67).

Dakle, na kršćanskom putu vjere Marija je neophodna. Ona je naša Majka u redu milosti i sudjeluje u rađanju na život vjere (usp. LG 62). Po Božjoj volji Gospa se nalazi na putu rađanja, rasta i sazrijevanja u vjeri, a mi trebamo prepoznati i prihvatiti njenu ulogu u našem duhovnom životu. Zbog toga Crkva u iskustvu štovanja i pobožnosti Mariji prepoznaje moćno sredstvo darovano vjernicima kako bi došli do duhovne zrelosti. Sv. Ljudevit kao rijetko koji duhovni autor, svoja uvjerenja duhovnog života teološki besprijekorno opravdava.[111]

5.3.1. Isus Krist je zadnji cilj pobožnosti prema Presvetoj Djevici

„Isus Krist, naš Spasitelj, pravi Bog i pravi čovjek, treba biti vrhovni cilj svih naših pobožnosti, inače bi one bile krive i lažne. Isus Krist je alfa i omega (Otk 1, 8), početak i svršetak svih stvari (usp. Otk 21, 16). Mi se trudimo, kako kaže apostol, jedino oko toga da svakog čovjeka učinimo savršenim u Isusu Kristu (usp. Ef 4, 13), jer jedino u njemu stanuje sva punina Božanstva (Kol 2, 9) i sve ostale punine milosti, krjeposti i savršenosti; jer smo jedino u njemu bili blagoslovljeni svakim duhovnim blagoslovom (Ef 1, 3); jer je on naš jedini učitelj koji nas treba učiti, naš jedini gospodar o kojem imamo ovisiti, naša jedina glava s kojom moramo biti sjedinjeni, naš jedini uzor kojemu se trebamo upriličiti, naš jedini liječnik koji će nas izliječiti, naš jedini pastir koji će nas hraniti, naš jedini put koji nas treba voditi, naša jedina istina u koju moramo vjerovati, naš jedini život koji nas treba oživljavati i u svim stvarima naše jedino sve koje nam ima biti dovoljno. Nijedno drugo ime pod nebom nije nam dano kojim bismo se mogli spasiti (usp. Dj 4, 12), osim imena Isusova. Bog nam nije stavio drugog temelja našega spasa, naše savršenosti i naše slave nego samo Isusa Krista. Svaka zgrada koja nije postavljena na taj kamen temeljac utemeljena je na pomičnom pijesku, i sigurno će se oboriti prije ili kasnije. Svaki vjernik koji nije s Isusom sjedinjen, kao lozova mladica s panjem, otpast će, osušit će se i neće biti ni za što nego da se baci u vatru (usp. Iv 15, 6). Ako smo u Isusu Kristu i Krist u nama, ne treba nam se bojati osude (usp. Rim 8, 39). Ni anđeli s neba, ni ljudi na zemlji, ni đavli pakleni niti ikoje drugo stvorenje ne može nam nauditi, jer nas ne može rastaviti od ljubavi Božje koja je u Isusu Kristu (usp. Rim 8, 39). Po Isusu, s Isusom i u Isusu možemo sve: povratiti svu čast i slavu Ocu, u jedinstvu Duha Svetoga, i sami postati savršeni te našem bližnjemu biti miomiris vječnoga života. Ako, dakle, promičemo ozbiljnu pobožnost prema Presvetoj Djevici, to je jedino zato da promaknemo pobožnost prema Isusu Kristu; to je jedino zato da iznesemo lako i sigurno sredstvo kako naći Isusa Krista. Kad bi pobožnost prema Presvetoj Djevici udaljavala ljude od Isusa Krista,

[111] G. D'Amico, *Ti saluti Maria. Spiritualità mariana e vita cristiana alla scuola di s. Luigi da Montfort.* Bergamo 2005., str. 169.

trebalo bi je zabaciti kao đavolsku varku. Ali ova pobožnost ne samo da ne udaljuje ljude od Isusa Krista, nego nam je još potrebna da ga uzmognemo savršeno naći, nježno ga ljubiti i služiti mu vjerno, kao što sam to već pokazao i o čemu će biti govora još malo kasnije“ (PP 61-62).

U ovom odlomku prožetom biblijskim tekstovima, svetac naglašava da Isusu Kristu pripada središnje mjesto u životu kršćanina. Radi se o jednom važnom i potrebnom navještaju otajstva Isusa Krista koji sprječava razvoj marijanskog kulta i pobožnosti koji ne bi bili vezani uz bit kršćanskog života. Marija nije drugo doli ponizna službenica Gospodnja. Samo je on naš Spasitelj i sve naše. Pobožnost prema Mariji nas mora voditi Isusu Kristu. To je duboko Montfortovo uvjerenje koje će on više puta ponoviti. Ovaj odlomak koji je sažet, ali jako bogat, jest najbolji odgovor onima koji tvrde da Montfort govori samo i pretjerano o Mariji na uštrb Isusa Krista i njegove središnje uloge u kršćanstvu.

Različitim izrazima svetac naglašava ovu središnju istinu naše vjere te se uočava koliko on kao veliki Marijin štovatelj, gori ljubavlju za Isusa Krista. Na taj način Montfort polaže temeljno načelo koje svaka marijanska pobožnost mora poštovati ako želi ostati u ispravnoj vjeri. Ali prizivanje na kristocentrizam ni na koji način nema ulogu umanjivanja pobožnosti prema Mariji nego je pojačati i dovesti do one autentičnosti koju Bog želi zbog uzajamne povezanosti Isusa i Marije u Božjem planu spasenja. Ali ako stvari tako stoje zašto toliko poteškoća i nerazumijevanja u prihvaćanju te očigledne istine? Svetac se žali samom Isusu:

„Sad se časkom obraćam tebi, mili moj Isuse, da se ljubazno potužim tvome božanskom veličanstvu što većina kršćana, pa i najmudrijih, ne poznaju nužne veze koja postoji između tebe i tvoje svete majke. Ti si, Gospodine, uvijek s Marijom, a Marija uvijek s tobom. Ona ne može biti bez tebe; inače bi prestala biti ono što jest. Ona je tako milošću preobražena u te da ne živi više ona, da nije više ona. Ti sam, moj Isuse, živiš i kraljuješ u njoj, savršenije nego u svim anđelima i blaženima. Ah, kad bi ljudi znali slavu i ljubav koju primaš u ovom divnom stvoru, sasvim bi drukčije mislili o tebi i o Mariji. Ona je tako usko s tobom sjedinjena da bi se lakše moglo rastaviti svjetlo od sunca, vrućina od vatre; reći ću i više, lakše bi se mogli rastaviti od tebe svi anđeli i sveci, nego božanska Marija, jer te ona ljubi žarče i slavi savršenije negoli svi tvoji ostali stvorovi zajedno. Prema tome, moj ljubljeni učitelju, nije li čudno i žalosno vidjeti koliko je neznanje i tama kod ljudi ovdje na zemlji s obzirom na tvoju svetu majku? Ne govorim toliko o idolopoklonicima i poganima koji ne poznavajući tebe, ni najmanje se ne brinu upoznati je; ne govorim ni o hereticima i raskolnicima, koji ne nastoje biti pobožni prema tvojoj svetoj Majci, budući da su se odijelili od tebe i od tvoje svete Crkve; nego govorim o kršćanima katolicima, pače i o nekim katoličkim naučiteljima, koji su pozvani druge poučavati u istinama, a sami ne poznaju tebe niti tvoju majku doli samo spekulativno, suho, neplodno i hladno. Ta gospoda rijetko govore o tvojoj svetoj majci i o pobožnosti koju smo dužni imati prema njoj jer se boje, kako oni to vele, da je ne bi ljudi zloupotrijebili te da se ne bi nanijela uvreda tebi kad bi se odviše častila tvoja sveta majka. Ako oni vide ili čuju kojega štovatelja Presvete Djevice gdje o pobožnosti prema ovoj dobroj majci govori nježno, snažno i uvjerljivo, kao o sigurnu sredstvu bez varke, kao o prečacu bez pogibelji, kao o neokaljanu putu bez nesavršenosti i kao o čudesnoj tajni da tebe nađemo i savršeno uzljubimo, oni onda dignu graju protiv njega i tisućama raznih razloga dokazuju mu da ne treba toliko govoriti o Presvetoj Djevici, da ima velikih zlouporaba u ovoj pobožnosti te da ih treba marno odstraniti i da treba radije govoriti o tebi nego nagovarati svijet na pobožnost prema Presvetoj Djevici, koju svijet već ionako dosta ljubi. Čuje se i njih kadikad govoriti o pobožnosti prema tvojoj presvetoj majci, ali ne da je šire i promiču, nego da uklone iz nje tobožnje zlouporabe. Uza sve to, međutim, ta su gospoda bez bogoljubnosti i nježne pobožnosti i prema tebi, jer su takvi prema Mariji, te smatraju ružarij, škapular,

krunicu pobožnostima koje pristaju ženicama i neznalicama, i bez kojih se može spasiti. Ako li njima upadne u ruke koji štovatelj Presvete Djevice koji moli svoju krunicu ili obavlja koju drugu pobožnost njoj u čast, odmah mu promijene dušu i srce: mjesto krunice savjetovat će mu da izmoli sedam psalama; umjesto na pobožnost prema Presvetoj Djevici, poticat će ga na pobožnost prema Isusu Kristu. O moj ljubljeni Isuse, jesu li ti ljudi tvoga Duha? Dopada li ti se što tako rade? Je li tebi ugodno kad ne nastojimo svim silama ugoditi tvojoj majci, bojeći se da to tebi nije drago? Pobožnost prema tvojoj svetoj majci, zar je zapreka pobožnosti prema tebi? Zar ona pripisuje sebi čast koja joj se iskazuje? Je li se ona odijelila od tebe? Zar je ona tuđinka koja s tobom nema nikakve veze? Zar je to tebi mrsko kad joj se hoćemo dopasti? Dijelimo li se ili udaljujemo li se od tvoje ljubavi, kad se predajemo Mariji i kad nju ljubimo? Međutim, moj ljubljeni učitelju, strašnom li sljepoćom kažnjavaš oholost tih mudraca! Sve da je istinito što sam netom rekao, ni tada većina tih mudraca ne bi više udaljavala svijet od pobožnosti prema tvojoj presvetoj majci, niti bi gore ohlađivali u dušama štovanje prema njoj. Sačuvaj me, Gospodine, sačuvaj me da ne mislim i ne radim kao oni, nego mi udijeli dijelić osjećaja zahvalnosti, cijene, štovanja i ljubavi što je ti gajiš prema svojoj svetoj majci, da te to više ljubim i slavim što te iz bližega nasljedujem i slijedim. Kao da do sada još nisam ništa rekao na čast tvoje svete majke, udijeli mi milost da je dostojno hvalim. Učini da ti dostojno hvalim majku, usprkos svih njezinih neprijatelja, koji su i tvoji, i da im uzviknem glasno sa svecima: „Neka se nitko ne nada dobiti milosrđe od Boga, tko vrijeđa njegovu svetu Majku““ (PP 63-66).

Svetac u obliku molitve vapaja Isusu polemizira s onom gospodom koja imaju samo jednu spekulativnu, suhu, neplodnu i hladnu spoznaju Isusa Krista i Marije te obeshrabruju i udaljavaju druge od nježne pobožnosti i sinovske ljubavi prema njoj. Očito da takvima nedostaje jedan životni, egzistencijalni i iskustveni pristup Isusu i Mariji, odnos osobe prema osobi. Ovdje se da naslutiti i jedna problematika vremena u kojem je živio naš svetac. Naime, mnogi teolozi i katolički intelektualci u to vrijeme bili su pod jakim utjecajem jansenizma i protestantizma, te su bili kritični na svaki oblik marijanske pobožnosti koja bi po njihovom sudu mogla voditi u praznovjerje i tako udaljiti osobe od Isusa Krista. Sv. Ljudevit dokazuje baš suprotno, iako u brojevima od 99 do 114 *Rasprave* i sam razlučuje između pravih i krivih pobožnosti prema Mariji. Dakle, nema nikakvoga razloga za sumnju i strah da povjerimo i posvetimo naš kršćanski život Mariji da nas ona majčinski vodi putem suobličenja Isusu Kristu, a da bi to moglo umanjiti njegovu slavu.

Razmisli! Trudiš li se uistinu nasljedovati Isusa Krista? Je li Isus cilj moga života? Uviđam li na ispravan način odnos Isusa i Marije u mom duhovnom životu?

5.3.2. Mi pripadamo Isusu i Mariji u svojstvu robova

Isus nije samo središte i cilj kršćanskog života, nego je i Gospodin koji nas je otkupio i u koga smo po krštenju ucijepljeni, tako da svetac motreći ta dva otajstva s pravom može reći da kršćani pripadaju Isusu Kristu. Montfort poručuje:

„Iz našega odnosa prema Isusu možemo zaključiti da mi nismo svoji, kako veli apostol, nego sasvim Isusovi, kao njegovi udovi i njegovi robovi, koje je on kupio neizmjerno skupo, svom cijenom svoje krvi. Prije krštenja pripadali smo đavlu kao njegovo roblje. Ali krštenje nas je učinilo pravim robovima Isusa Krista te više ne smijemo živjeti, raditi i umirati nego samo da donosimo rod ovome Bogočovjeku, da ga slavimo u svom tijelu i učinimo kraljem svoje duše, jer smo njegova tekovina, njegov stečeni narod i njegova baština (usp. Rim 7, 14). Iz istog nas razloga Duh Sveti uspoređuje sa stablima posađenima uz vode milosti (usp. Ps 1, 3) na polju Crkve, koja imaju donijeti plodove u svoje vrijeme; s lozinim mladicama kojima je panj Isus Krist, a koje trebaju uroditi biranim grožđem; sa stadom,

kojemu je pastir Isus Krist, a koje se treba umnožiti da daje mlijeka; s rodnom zemljom, koju Bog obrađuje, a u kojoj se sjeme množi i rodi tridesetostruko, šezdesetostruko, stostruko. Isus Krist je prokleo nerodnu smokvu i osudio nekorisnoga slugu koji nije iskoristio svoj talenat. Sve nam to dokazuje da Isus želi od nas nevoljnika dobiti nešto ploda naših dobrih djela, jer ta dobra djela pripadaju samo njemu. Stvoreni smo za dobra djela u Kristu Isusu (usp. Ef 2, 10). Te riječi Duha Svetoga pokazuju da je Isus Krist jedini početak i da ima biti jedina svrha svih naših dobrih djela te da mu imamo služiti ne samo kao najamnici nego kao robovi ljubavi. Da to objasnim“ (PP 68).

Sveti Ljudevit u kontekstu otkupljenja i našeg ucjepljenja u Krista po krštenju, u duhovnom nauku uvodi pojam roba i ropstva ljubavi kako bi što jače, koristeći na određen način paradoksalni govor, izrazio temeljni odnos između Krista i kršćanina koji se po Montfortu treba u životu kršćanina ostvariti kao slobodno i svojevoljno, potpuno predanje u posveti Isusu Kristu i Mariji. Treba dobro shvatiti što bi time svetac htio reći. Pojmom sveto ropstvo ljubavi želi naglasiti našu potpunu pripadnost Bogu i našu potpunu zavisnost od Boga slobodno prihvaćenu u ljubavi. Radi se o slobodnom služenju iz ljubavi u potpunom i bezrezervnom predanju Isusu u Mariji.[112]

„Ja kažem da moramo pripadati Isusu Kristu i služiti mu ne samo kao sluge najamnici, nego kao dragovoljni robovi, koji se iz velike ljubavi daruju i posvećuju njegovoj službi u svojstvu robova, radi same časti koja njemu pripada. Prije krštenja bili smo robovi đavla; krštenje nas je učinilo Isusovim robovima. Prema tome kršćani su nužno ili robovi đavla ili robovi Isusovi. Što kažem o Kristu apsolutno, to govorim o Presvetoj Djevici relativno, jer je nju Isus Krist izabrao za nerazdruživu drugaricu svoga života, svoje smrti, svoje slave i svoje moći na nebu i na zemlji, te joj je dao svojom milošću sva prava i povlastice svoga veličanstva što ih on ima po svojoj naravi. Sve što Bogu ide po naravi, to Mariju ide po milosti, vele sveci.[113] Tako da njih dvoje, po njihovim riječima, imaju iste podložnike, sluge i robove, budući da imaju istu volju i istu moć. Možemo, dakle, prema mnijenju svetaca i mnogih velikih ljudi, nazivati se i učiniti se robovima ljubavi Presvete Djevice da tako budemo savršenije robovi Isusa Krista. Presveta je Djevica sredstvo kojim se naš Gospodin poslužio da dođe k nama. Ona je također sredstvo kojim se je nama poslužiti da dođemo k njemu, jer ona nije kao drugi stvorovi koji bi nas, da im se priljubimo, radije udaljavali od Boga nego približavali k njemu. Naprotiv, Marijina je najveća težnja da nas sjedini s Isusom, svojim sinom, a sinovljeva je najveća težnja da dođemo k njemu po njegovoj svetoj Majci. Dapače, na taj ga način častimo i ugađamo mu kao što bi netko počastio kralja i ugodio mu kad bi se, htijući postati na savršeniji način kraljev podložnik i rob, proglasio kraljičinim robom. Eto tako kažu sveti oci, a s njima i sv. Bonaventura, da je Presveta Djevica put kojim ćemo doći k našem Gospodinu. Put kojim dolazimo Kristu jest približavanje k njoj (PP 73-75).

Isus i Marija su primjeri ropstva ljubavi koje mi moramo nasljedovati. Radi se o potpunoj i slobodnoj pripadnosti Bogu i zavisnosti od Boga u ljubavi. U biti, ropstvo ljubavi je izraz najveće slobode i ljubavi jer mi svojevoljno predajemo i posvećujemo svoju slobodu

[112] Kao što smo dokazali u poglavlju 3.2.3., svetac koristi različite pojmove kada govori o školi duhovnosti koju naučava, a osim ropstva ljubavi glavni pojam koji koristi je posveta. Moramo paziti da ne bismo koristili pojam ropstva u njegovom sociološkom i negativnom smislu potpune i nasilne zavisnosti čovjeka od drugoga. U broju 33 Marijine tajne Montfort, tvrdi da takvo ropstvo među kršćanima nije dopušteno. Napominjemo da je i Ivan Pavao II veliki papa našeg vremena, koristio pojam ropstva ljubavi.

[113] Poput drugih svetaca kao što su sv. Toma iz Villanove i sv. Robert Belarmino, Montfort ovdje donosi teološki princip konvenijencije koji se temelji na posebnoj bizini koju je Marija imala u dijelu spasenja s Isusom. Koristeći ovaj pojam treba znati da su ograničene Marijine savršenosti (vidi Rasprava br.52), da se njoj ne mogu pripisati nepriopćiva Božja i Kristova svojstva, nego samo one povlastice koje su potrebene da izvrši svoju ulogu u povijesti spasenja i koje imaju temelj u objavi.

Bogu. Isus je uzeo lik sluge i u svemu je izvršio volju Očevu. Marija je samu sebe nazvala službenicom Gospodnjom, potpuno podložna Božjoj riječi.

Da bismo i mi bili potpuno poslušni Bogu u ljubavi, svojevoljni robovi Isusa Krista, trebamo postati Marijini robovi, tj. trebamo slušati nju u svemu, uzeti nju kao primjer i prepustiti se njenom vodstvu. Marija nas čini dionicima svoga jedinstvenoga pobožanstvenjenja i preobraženja u Isusa Krista jer ona je, kako kaže sv. Augustin, prvo začela Isusa u svom srcu pa onda u tijelu. Duh Sveti će nas po njoj povesti putem potpunog izvršavanja volje Božje u svakom trenutku našeg života, a to je put svetosti i posvete. Novost pobožnosti prema Mariji koju naučava Montfort je upravo u tome da osoba obnovi krsne zavjete postajući svjesna svoje pripadnosti Isusu i samu sebe daruje (posveti) Isusu po Mariji.

Razmisli! Jesam li svjestan da sam po krštenju ucijepljen u Isusa te da mu na određeni način pripadam kao ud tijelu? Prihvaćam li svoju ovisnost o Kristu u slobodi i ljubavi? Jesam li voljan i spreman cijelo svoje biće prikazati Isusu po Mariji?

5.3.3. Trebamo se isprazniti od svega zla koje je u nama i obući novoga čovjeka Isusa Krista

„Naša najbolja djela redovito okalja i pokvari naše opako dno duše. Kad netko ulije čistu i bistru vodu u posudu koja zaudara ili vino u bačvu koju je iznutra pokvarilo drugo vino koje je prije bilo u njoj, tada se bistra voda i zdravo vino pokvare jer lako upijaju neugodan miris. Isto tako, kad Bog stavi svoje milosti i rose nebeske ili dobro vino svoje ljubavi u posudu naše duše, pokvarene istočnim i osobnim grijehom, tada njegove darove redovito pokvari i okalja opaki kvasac i opaki talog što ga je grijeh ostavio u nama. Tada tim zadahom odišu naša djela, pače i ona koja potječu iz najuzvišenijih krjeposti. Da postignemo savršenost, koja se stječe samo u sjedinjenju s Isusom Kristom, vrlo je važno da se ispraznimo od onoga što je zlo u nama inače će nas naš Gospodin, koji je neizmjerno čist i koji neizmjerno mrzi svaku i najmanju mrlju na duši, odbaciti od svojih očiju te se neće s nama sjediniti“ (PP 78).

S učiteljstvom crkve, svim svecima i duhovnim učiteljima, Montfort tvrdi da su naša djela nesavršena i da smo pod utjecajem zla i grijeha. Put rasta u vjeri mora računati „s onom osnovnom neuravnoteženošću kojoj su korijeni u čovjekovu srcu” (LG 10). Sklonost na zlo, slabosti i nesavršenosti su žalosna i bolna stvarnost svakog čovjeka i posljedica su istočnoga grijeha, kao i osobnih grijeha, a nameće se u obliku požude i izaziva vjernika na borbu sa sobom kako bi sačuvao Božju milost.

Ako se želi doći do savršenstva i svetosti, a ne zaboravimo da nas tim putem želi voditi svetac i da je to prema nauku Crkve, poziva svakog čovjeka,[114] krajnje je važno ne samo osloboditi se padova u teške grijehe, što predstavlja prvo razdoblje duhovnog života što se naziva čišćenje, nego i spoznati vlastite sklonosti na grijeh, doći do korijena grijeha i očistiti dušu za sjedinjenje s Bogom. Važno je naglasiti i ispravno shvatiti prijelaz koji slijedi u sljedećem tekstu jer Montfort za takovu spoznaju ranjenog dijela vlastite duše priziva potrebu Božjeg svjetla, svjetla Duha Svetoga.

Čovjek sam po sebi ne može spoznati svu dubinu vlastite izranjenosti i snagu sklonosti na zlo, nego to čini sam Duh Sveti kako bi očistio dušu tamo gdje ona svojim naporima to ne uspijeva, a to je tipično iskustvo puta prosvjetljenja. Ta iskustva vlastite krhkosti u duši jačaju

[114] Na drugom Vatikanskom saboru Crkva je u dokumentu *Lumen gentium* u petom poglavlju jasno izrazila opći poziv na svetost svih vjernika koji se ostvaruje u mnogostrukim oblicima u skladu s pozivom i staležom svake osobe.

svijest o apsolutnoj potrebi za Bogom koja postaje poticaj za daljnje traganje u ljubavi i put rasta što je preduvjet da se dođe do sjedinjenja s njime.

„Da se ispraznimo od samih sebe treba nam najprije svjetlom Duha Svetoga dobro upoznati svoje opako dno, svoju nesposobnost za ikakvo dobro potrebno za spasenje, svoju slabost u svim stvarima, svoju trajnu nesposobnost, svoju nedostojnost ijedne milosti i svoju posvemašnju zloću. Grijeh našega prvog oca sve nas je gotovo posve pokvario, ukiselio, naduo i zagorčio, kao što kvas ukiseli, nadme i ukvasa sve tijesto u koje se stavi. Osobni grijesi koje smo počinili, bili smrtni ili lagani, ma koliko bili oprošteni, uvećali su našu požudu, našu slaboću, našu nepostojanost i pokvarenost i ostavili su zle ostatke u našoj duši. Naša su tjelesa tako iskvarena da ih Duh Sveti (usp. Ps 51, 7 i Rim 6, 6) naziva grješnim tjelesima. Podložna su tisućama i tisućama bolesti, svakoga se dana kvare i u njima se zameće samo šuga, crvi i trulež. Naša duša, sjedinjena s tijelom, postala je tako tjelesna da je nazvana tijelom. Svako se tijelo na zemlji izopačilo (usp. Post 6, 12). Naša je baština samo oholost i zaslijepljenost u duhu, okorjelost u srcu, slaboća i nepostojanost u duši, požuda, pobuna strasti i bolesti u tijelu. Mi smo po naravi oholiji od paunova, prilijepljeni smo uza zemlju više od zapuhača, gadniji smo od jaraca, zavidniji od zmija, proždrljiviji od svinja, ljući od tigrova, ljeniji od kornjača, slabiji od trstika i nestalniji od vjetrokoza. Svoga u sebi nemamo ništa nego ništavilo i grijeh, pa ne zaslužujemo drugo nego Božju srdžbu i vječni pakao (usp. Ef 2, 3). Prvo, treba li se onda čuditi što naš Gospodin kaže da se onomu koji hoće njega slijediti valja odreći sebe i mrziti sama sebe; da će koji ljubi svoj život izgubiti ga, a da će ga spasiti koji ga mrzi (usp. Mt 6, 24). Ova neizmjerna Mudrost koja ne daje svojih zapovijedi bez razloga, naređuje da mrzimo sami sebe jer smo jako dostojni mržnje. Ništa nije tako dostojno ljubavi kao Bog, a ništa tako dostojno mržnje kao mi sami“ (PP 79-81).

Moramo se isprazniti od grijeha i postati novo stvorenje u Isus Kristu, novom čovjeku. Ne zaustavljajući se na naglašenim slikama i simbolima baroknog stila koje svetac koristi, trebamo shvatiti i prihvatiti bit poruke. Mi smo Božje stvorenje duboko ranjeno i bez Isusa ne možemo ništa učiniti (usp. Iv 15, 5). Uz ovo negativno viđenje čovjeka ne smijemo zaboraviti da je čovjek slika Božja, ljubljeno Božje biće, koji u vlastitoj savjesti nalazi moralni zakon koji ga potiče da traži dobro i istinu. Kršćanin je po krštenju postao novo stvorenje, hram Duha Svetoga. Ali isto tako, sveci su više od svih drugih iskustveno svjesni da se milost posinjenja, rasta, sazrijevanja, uzdignuće i preobraženje odnosi baš na ranjenog čovjeka kojega kušaju u vlastitoj nutrini.

„Drugo, da se ispraznimo od samih sebe, treba nam također umirati samima sebi, tj. treba nam se odricati djelovanja naših duševnih moći i naših tjelesnih osjetila. Moramo gledati kao da ne gledamo, slušati kao da ne čujemo ništa, služiti se stvarima ovoga svijeta kao da se njima i ne služimo (usp. 1 Kor 7, 31). To sv. Pavao naziva svakidašnjim umiranjem: „Iz dana u dan umirem“ (1 Kor 15, 31). Ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo (usp. Iv 12, 24), i ne donosi dobra ploda. Ako ne umremo samima sebi i ako nas naše najsvetije pobožnosti ne vode u tu potrebnu i plodnu smrt, nećemo donijeti vrijedna ploda. Naše bi nam pobožnosti postale nekorisne i sva naša pravedna djela zaprljalo (usp. Iz 1, 3) bi naše sebeljublje i naša vlastita volja. U tom bi se slučaju Bogu gadile naše najveće žrtve i naša najbolja djela koja bismo mogli učiniti, a na svojoj smrti našli bismo se praznih ruku s obzirom na krjeposti i zasluge, i ne bismo imali iskre čiste ljubavi koja se podjeljuje samo dušama koje su umrle sebi i kojih je život sakriven s Kristom u Bogu“ (usp. Kol 3, 3) (PP 81).

Kršćanski život po apostolu Pavlu je dobar boj vjere koji valja boriti do kraja (usp. 2 Tim 4, 7). Umrijeti sebi. To je tipičan izraz kršćanske asketike i mistike. Nije to nikakav poziv na autodestrukciju, niti ljubav prema smrti, nego mrtvljenje i umiranje egoizmu da bi u našem biću učinili prostore za Boga koji oslobađa ljudsku slobodu. A kršćanin tu istu slobodu ponovno po posveti predaje Isusu po Mariji i prepušta se vodstvu Duha Svetoga da ga vodi

suobličenju Isusu Kristu u pashalnoj dinamici umiranja i proslave. To znači prihvatiti Isusa Krista u Duhu Svetom po Mariji kao svoj istinski novi život koji vodi duše do iskustva preobraženja po čišćenju ljubavi kako bi ona došla do iskre čiste ljubavi o kojoj svetac govori.

„Treće, od svih pobožnosti prema Presvetoj Djevici treba nam odabrati onu koja nas najviše navodi na ovo umiranje samima sebi jer je ta najbolja i najposvetnija. Da, ne smijemo držati da je zlato sve što sja, niti da je med sve što je slatko, niti što je lako učiniti i što obavlja najveći dio ljudi da je to najposvetnije. Kako god ima prirodnih tajni pomoću kojih možemo izvršiti neke prirodne radnje u kratko vrijeme, s malim troškom i lako, isto tako ima tajni u redu milosti pomoću kojih možemo izvršiti nadnaravna djela za kratko vrijeme, lako i ugodno: isprazniti se od samih sebe, napuniti se Bogom i postati savršeni. Vježba što je namjeravam objaviti jest jedna od tih tajni milosti koju ne poznaje velik broj kršćana, koju poznaje samo mali broj bogoljubnika, a još je kudikamo manje onih koji je vrše i kojima ide u slast. No prije negoli započnem objavljivati tu vježbu, evo četvrte istine koja slijedi iz treće“ (PP 82).

Montfort je jasan, valja birati ono što je za dušu najbolje, što je najviše posvećuje. I ponovno se svetac poziva na svoje pastoralo iskustvo: svi oni koji teorijski upoznaju posvetu pa se posvete ne odgovaraju jednako na dar Božje milosti jer je proživljeno iskustvo posvete različito od osobe do osobe. A već nam je ukazao na vjernost Bogu kao mjerilo da se razluči različitost učinaka posvete.[115]

Razmisli! Jesam li svjestan izranjenog dijela vlastite duše i svojih zlih sklonosti? Što mislim o poruci sveca da Duh Sveti vodi i prosvjetljuje dušu da bolje upozna tu, za nas, bolnu stvarnost? Prihvaćam li po posveti put umiranja sebi kako bih bio nanovo rođen u Isusu po Mariji?

5.3.4. Marija svojom majčinskom ulogom olakšava osobni susret s Kristom

Ljudski posrednici su imali važnu ulogu u povijesti Izraela. Dostano je sjetiti se Abrahama (usp. Izl 12, 8; 18, 22), Mojsija (usp. Izl 3, 10; 32, 11), Davida (usp. 2 Sam 7, 8), proroka (usp. Jer 15, 11) i drugih koji su bili izabrani u Božjem planu spasenja i posredovali kod Boga za narod. Oni su bili praslike Isusa i pripremali su jedino i jedinstveno Isusovo posredništvo. Mi trebamo posrednika Isusa Krista da bismo išli Bogu jer po njemu nam se Otac objavio i po njemu smo spašeni. Dajmo riječ svecu:

„Savršenije je ne približavati se Bogu sam, bez posrednika jer je to poniznije. Naše je dno, kako sam pokazao, jako pokvareno ako se oslonimo na svoje vlastite napore, na svoju vještinu i spremu da dođemo k Bogu i ugodimo mu. Stalno će se sva naša dobra djela zamrljati ili će biti od male vrijednosti pred Bogom te ga neće ganuti da se sjedini s nama i da nas usliša. Jer Bog nam zaista nije bez razloga dao posrednika kod svog veličanstva. On je vidio našu nedostojnost i nesposobnost, i bilo mu nas je žao, pa da nam dade pristup k svome milosrđu, priskrbio nam je moguće zagovornike kod svog veličanstva. Stoga, ne mariti za te posrednike i približiti se izravno k Božjoj svetosti bez ikakve preporuke, značilo bi nemati poniznosti, nemati poštovanja prema Bogu, toliko visokom i tako svetom. Tko bi tako radio, manje bi držao do kralja kraljeva nego do zemaljskoga kralja ili kneza kojemu se ne bismo htjeli približiti bez ikakva prijatelja koji bi za nas govorio. Naš je Spasitelj svojim otkupljenjem postao naš odvjetnik i naš posrednik kod Boga Oca. Po njemu nam se treba

[115] „Na tu će visinu sam Duh Sveti voditi dušu jako vjernu, da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla, da jednom dospije do svoga preobraženja u Isusu i do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu“ (PP 119).

moliti sa svom slavnom i vojujućom Crkvom. Po njemu imamo pristup k božanskom veličanstvu, i nikada drukčije ne smijemo preda nj pristupiti nego oslonjeni na Isusove zasluge i obučeni u njih, kao što je mali Jakov stupio pred svoga oca Izaka obučen u jareće kožice da primi očev blagoslov (usp. Post 27; 1 Iv 2, 1). A zar nam zbilja ne treba posrednik i kod samoga Posrednika? Je li naša čistoća dosta velika da bismo se mogli s njim sjediniti neposredno i sami po sebi? Nije li on Bog, jednak svome Ocu u svemu pa dosljedno i svetac nad svecima, jednako dostojan štovanja kao i njegov Otac? Ako je iz neizmjerne ljubavi prema nama postao naš jamac i naš posrednik kod Boga, svoga Oca da ga ublaži i plati mu što smo mu mi bili dužni, zar zato imamo manje štovanja i straha pred njegovim veličanstvom i njegovom svetosti? Recimo, dakle, otvoreno sa sv. Bernardom da nam treba posrednik kod samoga Posrednika i da je božanska Marija najviše kadra ispuniti tu ljubaznu službu. Kao što je Isus došao k nama po njoj, tako i nama pomoću nje treba doći k Isusu. Ako se bojimo izravno ići k Isusu Kristu, Bogu zbog njegove neizmjerne veličine, ili zbog naše niskosti, ili zbog naših grijeha, a mi bez bojazni molimo Mariju, svoju majku, za pomoć i zagovor: ona je dobra, ona je nježna, ona nema na sebi ništa strogog ni odbojnog, ništa previsokog ni preblistavog; gledajući je vidimo našu čistu narav. Ona nije sunce koje bi moglo zablještiti nas slabe ljude svojim jakim zrakama, nego je lijepa i ugodna kao mjesec koji prima svoje svjetlo od sunca i ravna ga prema našem slabom očinjem vidu. Tako je ljubezna da ne odbija nikoga koji je moli za razgovor, pa ne znam koliki bio grješnik, jer se, kako kažu sveci, nikad nije čulo, otkad je svijet svijetom, da se je tko utekao Presvetoj Djevici pouzdano i ustrajno, i da ga je ona odbila. Toliko je moćna da njezine molitve nisu nikada bile odbijene. Dosta joj je pokazati se pred svojim Sinom i pomoliti se, a on odmah uslišava, on odmah prima. On ne može nikada odoljeti ljubaznim molbama svoje predrage majke, sjećajući se uvijek njezina krila koje ga je nosilo i prsiju koja su ga dojila“ (PP 83-85).

Montfort ovdje naglašava Isusovo božanstvo. To nas ne smije navesti na krivi sud da sv. Ljudevit uči strah kao temeljni stav pred Isusom. Dosta je čitati šesto, deseto i jedanaesto poglavlje svečeva djela *Ljubav vječne mudrosti* pa da se vidi sva veličina Isusove dobrote, blagosti i ljupkosti koju svetac kontemplira. Što se tiče Marijinog posredništva, najjasnije nam o tome govori Drugi vatikanski sabor: „Zato se Blažena Djevica u Crkvi zaziva imenima Odvjetnica, Pomoćnica, Pomagačica, Posrednica. Ipak se to tako shvaća, da ništa ne oduzima niti dodaje dostojanstvu i moći Krista jedinog Posrednika. I kao što se jedina Božja dobrota na različite načine stvarno razlijeva u stvorove, tako i jedino posredništvo Otkupitelja ne isključuje nego pobuđuje različitu suradnju koja zahvaća iz jednoga izvora” (LG 62).

„Jedan je naš Posrednik, prema riječima apostolovim: „Jedan je Bog i jedan Posrednik između Boga i ljudi, čovjek Isus Krist, koji je dao sebe kao otkup za sve“ (1 Tim 2, 5-6). Marijina pak materinska uloga prema ljudima nikako ne potamnjuje i ne umanjuje to Kristovo jedino posredništvo, nego pokazuje njegovu snagu. Jer sav spasonosni utjecaj Blažene Djevice na ljude ne nastaje iz neke nužde, nego iz Božje dobrohotnosti, te izvire iz preobilja Kristovih zasluga, temelji se na njegovu posredništvu, potpuno zavisi i iz njega crpi svu snagu; nikako ne priječi neposredno sjedinjenje vjernika s Kristom, nego ga olakšava” (LG 60).

Razmisli! Jesam li svjestan Božje svetosti i uzvišenosti te ljudske nemoći da sam po sebi dođem do sjedinjenja s njime? Prihvaćam li Isusa Krista kao svoga Spasitelja i jedinog Posrednika kod Oca? Je li Marija prisutna u mom odnosu s Isusom?

5.3.5. Nosimo blago milosti u glinenim posudama

Tekst sv. Ljudevita koji slijedi možda najbolje odražava osobno iskustvo sveca opjevano u pjesmi *Bijeda ljudskog života i povjerenje u Boga*. Naime, na putu duhovnog

sazrijevanja ili prosvjetljenja, Bog dušu koja mu je vjerna vodi ne samo putem rasta u ljubavi prema njemu i bližnjem, koji se odražava kao polet života, obnovljena želja za služenjem i daljnjim napretkom, nego i putem duhovne spoznaje vlastite krhkosti, nemoći, sklonosti na grijeh kako bi je više oslobodio od same sebe, pročistio i ukorijenio u pravoj poniznosti koja postaje svijest o apsolutnoj potrebi za Bogom. A kao što smo gore vidjeli, Montfort se poziva na potrebno djelovanje Duha Svetoga kako bi vjernik upoznao sve te bolne pore vlastitoga bića.

Ali istovremeno u iskustvima vlastite krhkosti Božja milost jača vjernu dušu (usp. PP 119) te ona ne pada u teški grijeh, depresivne osjećaje i strahove nego se po povjerenju u Boga ta iskustva doživljava kao daljnjuu fazu vlastitoga rasta koja je vodi bliže Bogu sve do sjedinjenja s njime. Sv. Ljudevit u tekstu koji slijedi, tvrdi da je vođen Duhom Svetim (usp. MT 1). U posveti je pronašao divno sredstvo za ustrajnost u tim, za duhovne osobe, najtežim iskustvima. Svetac uči:

„Vrlo nam je teško kod naše slaboće i krhkosti, sačuvati u sebi milost i blago koje smo primili od Boga. Jer nosimo to blago, koje vrijedi više od neba i zemlje, u krhkim posudama (usp. 2 Kor 4, 7), u raspadljivu tijelu i u slaboj, nestalnoj duši koju svaka sitnica obara i poništava. Jer đavli, ti vješti lupeži, hoće da nas nenadanim napadajem orobe i oplijene. Dan i noć vrebaju zgodan čas za taj posao. Neprestano oblijeću da nas proždru (usp. 1 Pt 5, 8) i da nam u tren, jednim grijehom, otmu sve milosti i darove što smo ih mogli dobiti za više godina. Njihova zloća, njihovo iskustvo, njihove zasjede i njihov broj trebaju nam utjerati u kosti silan strah od tolike nesreće kad znademo da su neke osobe punije milosti, bogatije krjepostima, utvrđenije iskustvom i veće u svetosti, bile iznenađene i nesretno orobljene i oplijenjene. Ah, koliko se je vidjelo libanskih cedara i zvijezda na nebu kako bijedno padaju i gube svu svoju visinu i sav svoj sjaj u jedan tren! Odakle ta čudna promjena? Nije, zaista, od nedostatka milosti jer ona nikome ne uzmanjkava, nego od nedostatka poniznosti. Te su se osobe držale jačima i sposobnijima nego su bile. Smatrale su se kadrima sačuvati svoje blago. Pouzdavale su se i oslanjale na sebe. Držale su svoju kuću dosta sigurnom i svoje kovčege dosta jakima da mogu sačuvati dragocjeno blago milosti. Zbog toga neosjetljivoga oslanjanja na svoje sile, premda im se činilo da se oslanjaju samo na Božju milost, dopustio je prepravedni Gospodin da budu orobljene, prepustivši ih samima sebi. Jao! Da su bile upoznale divnu pobožnost, koju ću prikazati poslije, bile bi povjerile svoje blago moćnoj i vjernoj Djevici, a ona bi im ga bila sačuvala kao svoje vlasništvo. Dapače, to bi čuvanje smatrala svojom strogom dužnošću. Teško je ustrajati u stanju milosti zbog čudne pokvarenosti svijeta. Svijet je današnji tako pokvaren da ista redovnička srca nužno mrlja, ako ne njegovo blato, a to barem njegova prašina. Tako da je neka vrsta čuda ako netko ostaje postojan posred ove silne bujice, a da ga ona ne zanese, posred ovoga burnoga mora, a da ga ne potope valovi ili ne orobe gusari i razbojnici, pored ovoga okuženoga zraka, a da se ne zarazi. Djevica, koja je jedina vjerna i kojoj zmija nikada nije mogla ništa, samo ona čini to čudo svima onima koji joj služe koliko bolje mogu“ (PP 87-89).

Montfort vidi tri glavne prepreke za ustrajati u milosti te tako duhovno napredovati: čovjekova krhtkost, đavolske napasti i negativni utjecaj duha svijeta protivan duhu Kristovu na život onih koji žele živjeti vjeru. Mi smo slabi i krhki, izloženi mnogim opasnostima i zlu, utecimo se zato pod moćnu Marijinu zaštitu, koja nas brani i podržava. Svetac napominje ono što je već gore izložio (usp. PP 78-82). Sv. Ljudevit nas poučava mudrosti baš tog suočenja sa sobom pred Bogom. Naravno da to ne znači bijeg pred sobom, odgovornošću i poviješću. Što se tiče borbe s đavolskim napastima, čini nam se da kao komentar može poslužiti jedan tekst učiteljstva Crkve: „Čovjek utemeljen od Boga u pravednosti, no pod utjecajem Zloga, već je na početku povijesti zloupotrebljavao svoju slobodu dižući se protiv Boga i želeći da svoj cilj postigne izvan Boga. To što doznajemo po Božjoj objavi slaže se i sa samim iskustvom. Svu ljudsku povijest prožimlje teška borba protiv moći mraka. Ta borba, koja je započela već od

početka svijeta trajat će po riječi Gospodnjoj sve do posljednjega dana. Ubačen u tu borbu, čovjek se mora neprestano boriti da prione uz dobro. I jedino uz velike napore i pomoć Božje milosti može postići svoje unutarnje jedinstvo" (GS 13; 37).

Svetac dramatizira i naglašava tu ljudsku životnu situaciju, slijedeći klasičnu misao kršćanske mistike i nauka svetaca prema kojoj je nutarnja duhovna oholost najveća prepreka za rast i ustrajnosti u milosti. Oholost na žalost može biti i neprimjetna samoj duši usprkos ozbiljnom naporu da ostane vjerna Bogu. O tome je već psalmista pjevao: „Istiniti su sudovi Gospodnji svi jednako pravedni (...) Sluga tvoj pomno na njih pazi, vrlo brižno on ih čuva. Ali tko propuste svoje da zapazi? Od potajnih grijeha očisti me! Od oholosti čuvaj slugu svoga, da mnome ne zavlada. Tad ću biti neokaljan, čist od grijeha velikoga" (Ps 19, 10-14).

Vjernik koji duhovno raste i sazrijeva lako, a osobito na počecima, pa i nakon prvog perioda duhovnog života kada primijeti određeni napredak, npr. da ne pada više u teže grijehe, može pasti u određenu samodopadnost, neprimjetnu samodostatnost i duhovnu oholost. Kao što to u tekstu svetac napominje, oholost prati duhovni put sve do praga svetosti, a i tada može biti uzrokom pada i gubitka milosti. Uza sve vlastite napore duša se ne može osloboditi svake oholosti, nego je Bog sam od toga čisti u pasivnom čišćenju o čemu ćemo još govoriti. Treća poteškoća ustrajnosti u milosti je duh grijeha koji vlada u svijetu i na ovaj ili onaj način utječe na sve ljude. Sv. Ljudevit poučen vlastitim iskustvom naučava da je posveta divno sredstvo da se sačuva milost usprkos svim nutarnjim i vanjskim preprekama jer osim samog vjernika i Marija, koja je uvijek Bogu ostala vjerna, majčinski brine o putu osobe koja joj se povjeri.

Razmisli! Molim li da me Bog sačuva od duhovne oholosti? Smatram li se dovoljno jakim i sposobnim da sačuvam Božju milost u svojoj duši? Pazim li da me ne zahvati duh svijeta protivan duhu Kristovu? Predajem li se ustrajno Mariji da ona majčinski bdije nam mojim duhovnim putem i čuva me od gubitka Božje milosti?

5.4. Oznake lažne i prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici

Na putu duhovnoga rasta vjernik se treba osloboditi krivih stavova i usmjerenosti u duhovnom životu koji priječe sazrijevanje. Upravo zato ih je važno upoznati kako bismo ih odbacili i prigrlili one koji nas vode putem sjedinjenja s Kristom. Sv. Ljudevit želi vjernika voditi putem duhovnoga rasta po pravoj pobožnosti prema Mariji. Upravo zato on u *Raspravi* prije nego što opiše značajke prave pobožnosti, govori o oznakama lažne pobožnosti prema Mariji kako bi ih osoba mogla prepoznati, odbaciti i izabrati pravu.

„Pretpostavivši pet spomenutih temeljnih istina trebamo se, ako ikada, onda to sada, dati na izbor prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici. Jer danas više nego ikada ima 1ažnih pobožnosti prema njoj koje je lako uzeti za istinite. Đavao kao novčani krivotvoritelj te vješt i iskusan varalica, već je izvarao i upropastio mnoge duše lažnom pobožnošću prema Presvetoj Djevici i uvijek se služi svojim đavolskim iskustvom da upropasti još mnoge druge, zabavljajući ih i uspavljujući ih u grijehu pod izlikom koje slabo izmoljene molitve i koje izvanjske pobožnosti koju im nadahnjuje. Kao što novčani krivotvoritelj redovito krivotvori samo zlato i srebro, a rijetko druge kovine, jer mu se to ne isplati, tako i opaki duh ne krivotvori toliko druge pobožnosti koliko one koje se odnose na Isusa i Mariju i kao npr. pobožnost prema svetoj pričesti i prema Presvetoj Djevici, jer su one prema drugim pobožnostima što je zlato i srebro među kovinama. Od vrlo velike važnosti je upoznati lažne pobožnosti prema Presvetoj Djevici da ih izbjegavamo i da pravu prigrlimo, zatim koja je od tolikih raznih pobožnih vježbi prave pobožnosti prema svetoj Djevici najsavršenija, njoj najdraža, kojom Boga najviše slavimo, a sebe najlakše posvećujemo, pa da tu odaberemo. Ja nalazim sedam vrsta lažnih štovatelja i lažnih pobožnosti prema Presvetoj Djevici. To su:

štovatelji kritičari, bojažljivi štovatelji, izvanjski štovatelji, preuzetni štovatelji, nepostojani štovatelji, licemjerni štovatelji i sebični štovatelji“ (PP 90-92).

„Štovatelji kritičari redovito su oholi mudraci, jaki i umišljeni duhovi koji u dnu duše imaju nešto pobožnosti prema Presvetoj Djevici, ali koji protresaju gotovo sve pobožne vježbe prema njoj koje priprosti puk obavlja bezazleno i sveto na čast ove dobre Majke jer im nisu po ćudi. Oni dovode u sumnju sva čudesa i događaje što ih donose vjerodostojni svjedoci ili su izvađeni iz redovničkih ljetopisa, a potvrđuju milosrđe i moć Presvete Djevice. Mrsko im je vidjeti jednostavan i ponizan puk gdje kleči i moli se Bogu pred oltarom ili slikom Presvete Djevice, a katkada i na uglu ulice, dapače ih okrivljuju i zbog idolopoklonstva, kao da bi se oni klanjali drvu ili kamenu. Kažu da oni sa svoje strane nimalo ne drže do tih vanjskih pobožnosti i da nisu toliko tupi da bi vjerovali u tolike priče i pričice koje se pronose o Presvetoj Djevici. Kad im tko prikaže divne pohvale kojima sveti oci obasiplju Presvetu Djevicu, oni ili odgovore da su sveti oci govorili pretjerano kao govornici, ili njihove riječi tumače naopako. Treba se mnogo čuvati tih vrsta lažnih pobožnjaka i svjetovnih oholica jer nanose neizmjernu štetu pobožnosti prema Presvetoj Djevici i jer uspijevaju udaljiti od te pobožnosti narod, a sve pod izlikom da iz nje uklanjaju zloupotrebe“ (PP 93).

Montfort u obranu pučke pobožnosti ustaje protiv onih koji se ograničavaju samo na kritiziranje. Sigurno da Marijin kult proizlazi iz uloge koju je ona imala u povijesti spasenja, a ne iz izvještaja o čudesima i ukazanjima. Iako je sv. Ljudevit bio otvoren takvim fenomenima, on sam u *Raspravi* broju 97 oštro kritizira lakovjernost vezanu uz takve događaje i priče onih osoba koje se ne trude ozbiljno oko obraćenja. Izrazi Marijanske pobožnosti su se mijenjali kroz povijest „prema prilikama vremena i mjesta i prema ćudi i značenju vjernika”(LG 66). I danas treba donijeti zdrav sud o pučkoj pobožnosti, ali ne zato da bi se ona razorila. Mi u njoj trebamo otkriti „skrivenu Božju prisutnost” (AG 9) i autentične vjernosti kao što su jednostavnost, dobrota, osjećaj za Boga, susret s Isusom, Marijom, svecima te je u isto vrijeme pročistiti od nevjerodostojnih elemenata te usmjeriti prema evanđeoskom zalaganju. Sv. Ljudevit kritizira one koji razaraju jednostavne izraze pobožnosti vjernika, a ne vode ih u ljubavi prema pravoj pobožnosti. Kritika i kritizerstvo koji destruktivno djeluju po prosuđivanju i osuđivanju drugoga i njegova duhovnog puta, sigurno ne vode dušu putem duhovnog sazrijevanja, a mogu biti ozbiljnom preprekom za bilo kakav duhovni rast. Taj duh kritike i kritizerstva ukazuje na poteškoće u relacijama koje sama osoba, koja se tako ponaša, živi u svom iskustvu odnosa s Bogom i ljudima.

„Bojažljivi štovatelji su oni koji se boje da će osramotiti Sina častеći majku, da ne bi uzvisujući Mariju ponizili Isusa. Oni ne mogu trpjeti da se Presvetoj Djevici daju predostojne hvale koje su joj davali sveti oci. Teškom mukom podnose da više svijeta kleči pred kojim Marijinim oltarom nego pred presvetim sakramentom, kao da se te dvije pobožnosti ne daju spojiti i kao da se oni koji se mole Presvetoj Djevici ne mole i Isusu Kristu preko nje! Oni ne daju govoriti o njoj tako često, niti da joj se tko tako često obraća. Evo nekoliko njihovih običnih krilatica: čemu tolike krunice, tolike bratovštine i tolike izvanjske pobožnosti na čast Gospinu? Ima u tom puno neznanja! To će reći, ruglu izvrgavati našu svetu vjeru. Radije nam govorite o Isusovim štovateljima (često spominju Isusa, ali, govorim u zagradama, na njegovo ime ne skidaju kape). Treba se utjecati Isusu. On naš jedini posrednik. Njega treba propovijedati: to je ozbiljna pobožnost. To što oni govore u neku je ruku i istinito. Ali kako te izreke primjenjuju na pravu pobožnost prema Presvetoj Djevici da je zapriječe, njihovo je govorenje stvar veoma pogibeljna, dapače je to lukava đavolska zamka, koja se skriva za tobožnje veće dobro. Jer nikada bolje ne štujemo Isusa Krista nego kada toliko više možemo štovati Presvetu Djevicu, jer nju častimo samo zato da savršenije častimo Isusa Krista i jer se njoj obraćamo kao putu koji nas vodi k našemu cilju koji je Isus Krist. Sveta Crkva s Duhom Svetim prije blagoslivlje Mariju, a zatim Isusa Krista. Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje, Isus. Smisao tih riječi nije kao da bi Presveta Djevica bila

veća od svoga Sina ili njemu jednaka. Jer to reći bilo bi nepodnosivo krivovjerje, nego to znači da bismo savršenije blagoslivljali Isusa, trebamo prije blagoslivljati Mariju. Recimo, dakle, sa svim pravim Marijinim štovateljima, protiv njezinih bojažljivih štovatelja: o Marijo, ti si blagoslovljena među ženama, i blagoslovljen je plod utrobe tvoje, Isus (PP 94-95).

Bojažljivi kritičari s pravom naglašavaju središnju ulogu Isus Krista, ali krivo shvaćaju pravu pobožnost prema Majci Božjoj kao tome suprotnu. Montfort im daje najbolji odgovor u *Raspravi* u brojevima 61-68. Pobožnost prema Mariji je put da se dođe lakše, brže i sigurnije do sjedinjenja s Isusom Kristom (usp. PP 152-169). Bojažljivi štovatelji u vlastitom duhovnom životu žive skrupulozni strah boje se da će osramotiti Sina časteći majku; da ne bi uzvisujući Mariju ponizili Isusa. Svijest mnogih osoba nedovoljno autentičnoga duhovnoga života je uznemirivana fantazmama sumnje i straha koji je zatim projiciraju na Boga, Isusa i Mariju te u svemu vide poteškoće koje preuveličavaju ili eventualni grijeh. Najčešće je to stanje plod perfekcionizma, tj. napora i uvjerenja da osoba sama može i treba postići idealiziranu svetost do savršenstva u sitnicama i razočaranih neostvarenih očekivanja, a u biti zadnji korijen te skruplozne bojažljivosti je svjesno ili nesvjesno iskustvo vlastite slabosti i krhkosti koja se ne živi pred Bogom kao autentično iskustvo duhovnog siromaštva.

„Izvanjski su štovatelji osobe koje stavljaju svu svoju pobožnost prema Presvetoj Djevici u izvanjska djela. Jer nemaju unutarnjega duha, prija im samo vanjština pobožnosti. Oni će izmoliti silu krunica, ali na brzinu. Slušat će mnogo svetih misa, ali bez pažnje. Ići će u procesije, ali bez ikakve pobožnosti. Ući će u sve bratovštine, ali neće popraviti svoga života, niti će se opirati svojim strastima, niti će nasljedovati krjeposti ove Presvete Djevice. Njima se u pobožnosti dopada samo njezina osjetna strana, a ne mili im se njezina zbiljnost. Zato ako ne osjećaju osjetne ugodnosti u svojim vježbama, misle da ne rade više ništa, pa se zbune te ih potpuno zapuštaju ili ih obavljaju kad im padne na pamet. Svijet je pun takvih izvanjskih pobožnjaka. Oni su najstroži kritičari osoba odanih molitvi, osoba koje, dakako, ne preziru izvanjsku čednost tu stalnu pratilicu prave pobožnosti, ali najviše nastoje oko unutarnjosti jer nju smatraju bitnom“ (PP 96).

Sv. Ljudevit ukazuje na iluziju svih onih koji svode svoj odnos prema Mariji samo na izvanjske pobožnosti bez nutrine i utjecaja te pobožnosti na njihov život. Treba prevladati dualizam kult-život i posvetiti se Isusu u Mariji nasljedujući njihovu ljubav, samodarivanje, žrtvu, praštanje. Autentičan duhovni život nužno vodi vjernika u otajstveni svijet vlastite nutrine u kojem se mora sučeljavati s vlastitim mislima, nakanama, željama, strastima, strahovima, radostima, voljom i osjećajima te uz pomoć Božje milosti nastojati da evanđeoski Kristov duh prožme i oblikuje njegovu osobnost i stavove. Živjeti vlastitu duhovnost samo kao izvanjsku pobožnost znači odreći se unaprijed bilo kakovog rasta i sazrijevanja. Osobe koje tako žive svoj odnos s Bogom to čine uglavnom zbog poteškoća u sučeljavanju sa samima sobom kao i zbog izbjegavanja napora vezanoga uz nutarnje usvajanje duha Evanđelja koji može biti jako zahtjevan za dušu.

„Preuzetni štovatelji jesu grješnici koji su se pustili svojim strastima. To su ljubitelji svijeta koji pod lijepim imenom kršćanina i Gospinih štovatelja, skrivaju ili oholost, ili lakomost, ili nečistoću, ili pijanstvo, ili srdžbu, ili psovku, ili klevetanje, ili nepravdu, koji mirno spavaju u svojim zlim navikama, a da se ne trude mnogo oko svoga popravka, pod izlikom da su pobožni Djevici, koji umišljaju da će im Bog oprostiti, da neće umrijeti bez ispovijedi i da neće biti osuđeni jer mole svoju krunicu, poste subotom, u bratovštini su sv. ružarija ili škapulara ili su u Gospinim kongregacijama jer nose haljinicu ili lančić Presvete Djevice itd. Kad im tko rekne da takva njihova pobožnost nije drugo do đavolska varka i pogibeljna preuzetnost kadra da ih upropasti, oni neće to vjerovati. Oni odgovaraju da je Bog milosrdan; nije nas stvorio da nas osudi; nema čovjeka koji ne griješi; da oni neće umrijeti bez ispovijedi; dosta je na smrti lijepo reći: sagriješio sam; k tome da su pobožni prema Presvetoj

Djevojci; nose i škapular; mole svaki dan uzorno i bez taštine sedam *Očenaša* i sedam *Zdravomarija* na Gospinu čast; dapače, kadgod izmole i krunicu i Gospin časoslov, poste itd. A za potvrdu onoga što govore i da se zaslijepe još i više ponavljaju neke događaje, koje su čuli ili čitali u knjigama, bili istiniti ili lažni, nije važno. Prema tim događajima, neke su osobe voljele neke molitve na čast Presvete Djevice ili su obavljale koju pobožnu vježbu pa su, umrijevši u smrtnome grijehu i bez ispovijedi ili bile uskrišene da se ispovjede ili im je duša čudom ostala u tijelu sve dok se nisu ispovjedile, ili su na času smrti milosrdnim Gospinim zagovorom dobile od Boga savršeno pokajanje i oproštenje svojih grijeha i tako se spasile. Zato se nadaju da će i oni na taj način dobiti istu milost. Međutim, ništa u kršćanskom životu ne zaslužuje veću osudu od te đavolske preuzetnosti. Može li se reći da netko uistinu ljubi i časti Presvetu Djevicu dok svojim grijesima ranjava, probada, razapinje na križ i pogrđuje bez ikakva milosrđa Isusa Krista, njezina Sina? Da Marija smatra za se zakonom milosrdno spasavati tu vrstu ljudi, to bi ona odabrala grijeh i pomagala bi razapinjanje i vrijeđanje svoga Sina, ali tko bi se usudio i pomisliti na to? Ja kažem da je pobožnost prema Presvetoj Djevici najsvetija i najozbiljnija poslije pobožnosti prema našemu Gospodinu u presvetom sakramentu pa bi upotrebljavati je na taj način značilo počiniti grozno svetogrđe, najveće i neoprostivo poslije svetogrđa nedostojne pričesti. Priznajem da nije neophodno nužno, ako hoćemo biti pravi Gospini štovatelji, da smo tako sveti te ne upadnemo u nijedan grijeh, iako, ali pazite dobro što kažem, treba nam barem: imati tvrdu odluku da ćemo izbjegavati bar svaki smrtni grijeh, koji vrijeđa majku ništa manje nego Sina; nastojati ne počinjati nikakva grijeha; upisati se u bratovštine, moliti krunicu, sveti ružarij ili druge molitve, postiti subotom, itd. Ta su dobra djela izvanredno korisna za obraćenje i najokorjelijega grješnika; pa ako je moj čitatelj takav, sve da je jednom nogom nad ponorom, ja mu savjetujem da ih vrši, ali, dakako, s nakanom da po zagovoru Presvete Djevice dobije od Boga milost savršenog pokajanja i oproštenja grijeha, i da svladava svoje zle navike, a nikako neka ih ne vrši zato da mirno ostane u stanju grijeha, uza svu grižnju svoje savjesti, protivno primjerima Isusa Krista i svetaca i usprkos načelima svetoga Evanđelja“ (PP 97-100).

„Ima i druga vrst lažnih Gospinih štovatelja. To su licemjerni štovatelji, koji skrivaju svoje grijehe i svoje zle navike pod plašt ove Djevice vjerne, da ih ljudi drže za ono što nisu“ (PP 102).

Sv. Ljudevit strogo kritizira sve one koji pod izlikom pobožnosti Mariji žive mirno u svome grijehu. Oni zaboravljaju da je grijeh ne samo neko neodređeno moralno zlo nego uvreda Isusu Kristu koji je umro da bi ljude oslobodio od grijeha. U ova dva broja Montfort nam donosi minimum života u vjeri i ljubavi: iskrena borba s grijehom kako bismo izmijenili svoj život po uzoru na Evanđelje, što u biti znači imati dobru volju pred Bogom. Ako osoba uistinu ljubi Boga, nastoji ga ne vrijeđati, ili barem se ozbiljno boriti oko toga. U toj duhovnoj borbi za autentičan kršćanski život Marijin majčinski zagovor nam može puno pomoći. Samo po sebi je jasno da su preuzetost i licemjerstvo oprečni bilo kakvom duhovnom rastu.

„Nepostojani štovatelji su oni koji su pobožni Presvetoj Djevici na mahove i po ćudljivosti; sad su gorljivi, a sad mlaki; čas su spremni poduzeti sve na njezinu službu, a malo kasnije nisu više oni isti. Isprva će se dati na sve Gospine pobožnosti i upisati se u njezine bratovštine, a zatim već ne vrše pravila tih bratovština. Mijenjaju se kao mjesec, pa ih s pravom Marija meće pod noge zajedno s njime, jer su prevrtljivi i nedostojni ubrojiti se u sluge ove Djevice vjerne u kojima su vjernost i postojanost kao urođene. Mjesto da se pretrpavaju tolikim molitvama i pobožnim vježbama, bolje bi im bilo odabrati ih manje pa ih vršiti s ljubavlju i vjerno, usprkos svijetu, đavlu i tijelu“ (PP 101).

Nepostojanost u molitvi je znak kolebljivosti i neodlučnosti volje da se suoči sa svim dimenzijama ljudskog iskustva kao takvoga, pa onda i duhovnoga života. Naime, da bi osoba sazrijevala ljudski i duhovno, mora prihvatiti u vedrom duhu povjerenja i predanja životu i Bogu ono što je mučno, zahtjevno i naporno. Nepostojanost u takvim iskustvima je znak

narcisoidne navezanosti na sebe i u duhovnom životu. U prethodnom tekstu svetac svjedoči i o svojoj pedagoškoj duhovnoj mudrosti. Da bi se duhovno raslo, ne treba se pretrpavati ritmovima duhovnog života koji su opterećujući za dušu što je znak da ona sama još nije dovoljno porasla u milosti za taj ritam duhovnog života, nego treba u razboritoj prosudbi, imajući na umu svoje staleške dužnosti, pronaći vlastiti ritam duhovnog života koji je zadovoljavajući i istovremeno otvoren rastu.

„Ima i sebičnih štovatelja, koji se utječu Presvetoj Djevici samo da dobiju koju parnicu, da izbjegnu kojoj pogibelji, da ozdrave od bolesti ili radi koje druge slične potrebe. Bez toga bi zaboravili i na nju. Jedni i drugi su lažni štovatelji, koji se nimalo ne sviđaju ni Bogu ni njegovoj svetoj Majci. Dobro se, dakle, čuvajmo da ne bismo bili u broju štovatelja kritičara, koji ništa ne vjeruju i sve kritiziraju; bojažljivih štovatelja, koji se boje da im prevelika pobožnost prema Presvetoj Djevici ne bi smetala štovanju Isusa Krista; izvanjskih štovatelja, koji stavljaju svu svoju pobožnost u izvanjske vježbe; preuzetnih štovatelja, koji pod izlikom svoje lažne pobožnosti prema Gospi gnjiju u svojim grijesima; nepostojanih štovatelja, koji na laku ruku mijenjaju svoje pobožne vježbe ili ih sasvim napuštaju u vrijeme najmanje napasti; licemjernih štovatelja, koji se upisuju u Gospine bratovštine i nose Gospinu haljinicu kako bi ih ljudi smatrali dobrima; i napokon, sebičnih štovatelja, koji se utječu Presvetoj Djevici samo da se oslobode tjelesnih zala ili postignu vremenita dobra“ (PP 103-104).

I na kraju Montfort opisuje zadnju kategoriju lažnih štovatelja nazivajući ih s pravom sebični. Duhovni život ni na koji način ne može biti egoistično usredotočen jer se time zatvara put osobe da prihvaća duhovni dar vjere u sebedarnoj ljubavi koja je odgovor na Isusovu čistu ljubav što predstavlja samo središte življenja kršćanske vjere.

Svetac nam opisuje lažne pobožnosti prema Presvetoj Djevici. Naglašavamo da se ne radi o iskrivljenjima koja su prisutna samo u marijanskoj duhovnosti nego su općenito lažni i krivi duhovni stavovi u odnosu na cijelo kršćansko otajstvo. Njih je Montfort uvidio u svoje vrijeme, ali su aktualni, i kao napast prisutni i danas. Sve lažne pobožnosti gube s vida činjenicu da je vjera odnos osobe prema osobi, a ne samo neki neodređeni religiozni osjećaj u kojem bi sam molitelj bio mjerilo vjerodostojnosti. U kršćanskoj duhovnosti mora prevladavati osobna ljubav prema Isusu i Mariji u pouzdanju, povjerenju, iskrenom nastojanju da se popravi vlastiti život. Ovdje nećemo dulje komentirati lažne pobožnosti prema Mariji, jer one ostavljaju dušu izvan puta duhovnog rasta. Samo ćemo ih kratko opisati kako bismo uočili krive duhovne stavove prisutne u njima koji priječe put sazrijevanja.

Prve dvije kategorije krivih pobožnosti, štovatelji kritičari i bojažljivi štovatelji, kao zajednički nazivnik imaju strah pred Marijom i htjele bi staviti pobožnost prema njoj u sjenu. U prvoj ne prevladava ljubav i pouzdanje, nego sud i kritiziranje koji pod isprikom uklanjanja zlouporaba udaljavaju vjernike od pobožnosti Mariji. U drugoj, na uštrb ljubavi prema Isusu i Mariji, imamo strah da će povrijediti Isusa časteći Mariju. U biti, radi se o osobama podložnima umišljenosti i skrupuloznosti koje svoje imaginarne teološke kompetencije, psihološke strahove i neuravnoteženosti projiciraju na odnos Isusa i Marije te stavove vjernika prema njima. Treću lažnu pobožnost predstavljaju izvanjski štovatelji čiji duhovni život ne zahvaća čovjekovu nutrinu. Kod četvrte i šeste lažne pobožnosti koje svetac naziva preuzetni i licemjerni štovatelji, prisutna je zla volja. Te se osobe pod isprikom pobožnosti i molitve ne žele se odreći grijeha i poći putem obraćenja i autentičnog kršćanskog života. Kod pete lažne pobožnosti, nepostojani štovatelji, nemaju vjernosti i ustrajnosti u poduzetim kršćanskim obavezama i molitvenim praksama pa kao posljedicu toga nemaju ni autentičnih plodova duhovnog života. I na kraju sebični štovatelji predstavljaju isključivo interesni odnos s Bogom.

Kritizerstvo, skrupulozni strahovi, isključiva vanjština u pobožnosti, neodricanje od grijeha pod isprikom pobožnosti, nepostojanost u molitvi, pobožnim vježbama i obavezama duhovnog života te interesni odnos s Bogom koji traži i moli samo svoje dobitke, odrazi su i izrazi duhovnih stanja koja ne vode vjernika putem rasta i sazrijevanja u vjeri. Sve lažne pobožnosti mogu se svesti na neautentičnu ljubav prema Bogu. Držimo da su te lažne pobožnosti kao napast trajno prisutne u vjerničkim krugovima te ih duša, ako želi uistinu nasljedovati Isusa, mora odbaciti. Nasuprot krivih stavova lažnih pobožnjaka, svetac nam donosi oznake prave pobožnosti prema Mariji koje su uvijek prisutne kada se živi sinovski odnos prema majci Mariji. Svih pet oznaka prave pobožnosti su izraz ljubavi i osobnog sinovskog predanja majci Božjoj punog pouzdanja i nježnosti, suprotno gore navedenima stavovima.

„Pošto smo razotkrili i osudili lažne pobožnosti prema Presvetoj Djevici, treba nam sada u malo riječi objasniti pravu koja je: unutarnja, nježna, sveta, postojana, nesebična. Prije svega, prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici unutarnja, tj. ona proizlazi iz duše i srca i potječe od cijene kojom cijenimo Presvetu Djevicu, od uzvišenoga poimanja njezine veličine i od naše ljubavi prema njoj“ (PP 105-106).

Sve više upoznavati i ljubiti Mariju nutarnjom spoznajom, ne samo racionalnom nego iskustveno proživljenu duhovnom iz duše i srca, oznaka je prave pobožnosti koja postaje osobni odnos u molitvi. Ovo je suprotno od onih koji se zaustavljaju na vanjštini u pobožnosti. Autentičan duhovni život nužno vodi putem ulaska u nutrinu duše, sjedište ljubavi.

„Ona je nježna, tj. puna pouzdanja u Presvetu Djevicu, kao što je dijete puno pouzdanja u svoju dobru majku. Takva nas pobožnost navodi utjecati se njoj u svim našim potrebama, tjelesnim i duševnim, s velikom jednostavnošću, uzdanjem i nježnošću; njoj se obraćati za pomoć kao svojoj dobroj Majci u svako doba, na svakom mjestu i u svemu, u našim sumnjama, da nam ih riješi; u našim stranputicama, da nas privede na pravi put; u našim napastima, da nas podupre; u našim slabećama, da nas ojača; u našim posrtajima, da nas pridigne; u našem malodušju, da nas ohrabri; u našim skrupulama, da nas od njih oslobodi; u našim križevima, mukama i protivnostima našega života, da nas utješi. Jednom riječju, u svim svojim tjelesnim i duševnim nevoljama duša se redovito utječe Mariji bez ikakva straha da će dosađivati ovoj dobroj majci i da će to biti žao Isusu“ (PP 107).

Autentična ljubav prema Mariji nužno se živi i odražava u svakodnevici u potpunom sinovskom povjerenju i to u redovitim životnim situacijama. Montfort kao neke litanije nabraja bolna iskustva vjerničke svakodnevice kroz koja se redovito prolazi na putu duhovnog sazrijevanja: utjecati se Gospi u svim potrebama tjelesnim i duševnim, u svako doba i na svakom mjestu u svemu, u sumnjama, stranputicama, napastima, slabećama, posrtajima, malodušju, skrupulama, križevima, mukama i protivštinama života. Istinski duhovni put osobu vodi konkretnom životu i problemima te nema prostora za bilo kakva bježanja od odgovornosti, životnog iskustva bilo ono radosno i lijepo, ili mučno i teško. A čineći svoj dio na putu rasta u vjeri i utječući se s povjerenjem Mariji u naporima svakodnevice, vjernik kuša njenu majčinsku brigu jer ona rješava, privodi na pravi put, podupire, jača, pridiže, ohrabruje, oslobađa, tješi.

Naravno da nas svetac poučava polazeći od vlastitog iskustva, a želi i nas povesti putem posvete da i mi u svom životu iskusimo učinkovitu Marijinu prisutnost u našoj svakodnevici što će nas više od bilo čega drugoga učvrstiti i potaknuti na putu sazrijevanja u vjeri. Preduvjet tome je usvajanje svih duhovnih stavova prave pobožnosti koje Montfort opisuje, a osobito onoga kojeg iznosi u idućem odlomku i koji se odnosi na bježanje od grijeha i nasljedovanje Marijinih krjeposti. Naime, vjernik koji nema u duši stav izbjegavanja svojevoljnog grijeha, samim time što veže svoju volju uz ono što je protivno Bogu, sam sebi stavlja zapreke za bilo kakav daljni duhovni rast i sazrijevanje. I obrnuto, kad usvoji taj stav i

trudi se provesti ga u iskustvu svakodnevice o kojoj Montfort gore govori, to je jedan od najboljih pokazatelja duhovnog rasta sazrijevanja i prosvjetljenja koji vodi dušu putem sjedinjenja s Bogom.

„Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta, tj. navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, osobito njezinu duboku poniznost, njezinu živu vjeru, njezin slijepi posluh,[116] njezinu neprestanu molitvu, njezino posvemašnje mrtvljenje, njezinu božansku čistoću, njezinu žarku ljubav, njezinu junačku strpljivost, njezinu anđeosku blagost i njezinu uzvišenu mudrost. To je deset poglavitih krjeposti Presvete Djevice. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici i postojana. Ona utvrđuje dušu u dobru, navodi je da ne izostavlja lako svoje pobožne vježbe, daje joj odvažnost opirati se navikama i načelima svijeta, dosađivanjima i tjelesnim strastima te đavolskim napastima. Zato osoba koja je pravo pobožna Majci Božjoj nije nimalo prevrtljiva, turobna, skrupulozna ili bojažljiva. Neću reći da katkad ne posrne i ne izgubi osjetnu pobožnost, ali padne li ona se pridiže pružajući ruku svojoj dobroj majci. Ako li ne nalazi osjetne ugodnosti u pobožnosti, zato se ne uznemiruje, jer pravednik i vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima“ (PP 108-109).

Ne grijehu, odvažnost u borbi protiv duha svijeta, strasti i đavolskih napasti te postojanost u molitvi i vježbama pobožnosti uz odbacivanje sumnji, strahova i nemira su karakteristike prave pobožnosti prema Mariji koje naučava sv. Ljudevit. Po odlučnosti i predanju u povjerenju u Marijanu majčinsku ljubav i pomoć, vjernik koji usvoji te stavove ima uistinu sve preduvjete za duhovni napredak. Na tome putu ni padovi ga ne zaustavljaju jer pružajući ruku Mariji odmah se podigne, ne uznemiruje se zbog odsutnosti osjećaja u molitvi jer se njegov put temelji na čistoj vjeri, i to kako Montfort naglašava u duhu francuske škole duhovnosti, jer vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima, tj. po sudjelovanju u njihovim krjepostima.

„Napokon je prava pobožnost prema Presvetoj Djevici nesebična, tj. ona nadahnjuje pobožnu dušu da nimalo ne traži sebe, nego samo Boga u njegovoj presvetoj majci. Pravi Marijin štovatelj ne služi ovoj uzvišenoj kraljici iz pohlepe za dobitkom i koristi, niti radi svoga vremenitoga ili vječnoga dobra, ni tjelesnoga, ni duhovnoga, nego samo zato jer ona zaslužuje da se služi njoj i samo Bogu u njoj. Ne ljubi Mariju zato jer mu dijeli milosti ili jer se nada od nje dobru, nego jer je dostojna ljubavi. Stoga je ljubi i služi joj jednako vjerno u svojoj dosadi i suši, kao i u svojoj osjetnoj slasti i gorljivosti. Ljubi je jednako na Kalvariji kao i na svadbi u Kani. Oh, ugodan li je i mio očima Božjim i njegove presvete majke takav Marijin štovatelj, koji nimalo ne gleda sebe u njezinoj službi. Ali, i rijedak li je danas! Upravo zato da ne bude tako rijedak, uzeo sam pero u ruke da stavim na papir ono što sam s uspjehom učio javno i privatno u svojim misijama tijekom niz godina. Već sam dosta rekao o Presvetoj Djevici razvijajući svoju osnovnu misao, a ta je: oblikovati pravoga Marijinoga štovatelja i pravoga Isusovoga učenika. Dakako da o tome imam i više reći, a znam da ću neizmjerno više toga propustiti iz neznanja, nesposobnosti i nedostatka vremena. Oh, kako bi moj trud bio dobro upotrijebljen kad bi ovaj mali spis upao u ruke koje plemenite duše koja je rođena od Boga i od Marije, a ne od krvi niti od volje muževlje (usp. Iv 1, 13) pa toj duši otkrio i nadahnuo po milosti Duha Svetoga izvrsnost i cijenu prave i ozbiljne pobožnosti prema Presvetoj Djevici, koju evo želim izložiti! Kad bih znao da bi moja grješna krv mogla poslužiti da prožme srca ove istine koje pišem na čast svoje drage majke i vrhovne gospodarice, kojoj sam zadnji sin i rob, svojom bih se krvlju služio umjesto crnilom da napišem ova slova, u nadi da ću naći dobrih duša koje će vjernim vršenjem pobožnosti, što je

[116] Pod slijepom poslušnošću ne smijemo podrazumijevati stav osobe koja ne traži, ne razmišlja i ne sudi u životu. Kod navještenja Marija pita anđela, razgovara i pravi primjedbe:”Kako će to biti kad ja muža ne poznajem”(Lk 1,34). Radi se o odgovornoj poslušnosti koja kada spozna Božju volju, potpuno se predaje i prepušta Bogu da on vodi osobu svojim putovima.

naučavam, nadoknaditi mojoj dragoj majci i gospodarici gubitke koje sam joj ja nanio svojom nezahvalnošću i nevjernošću“ (PP 110-113).

Svetac u ovom odlomku više nego u kojem drugom otkriva cilj do kojega želi dovesti osobu koja živi posvetu. On želi da vjernik živi čistu ljubav, da služi Mariji ne iz kakovih interesa materijalnih ili duhovnih, vremenitih ili vječnih, nego iz čiste nesebične sebedarne ljubavi. Kad vjernik usvoji, ili barem želi živjeti takav duhovni stav, onda kuša Marijinu majčinsku pomoć u svemu jer se Gospa ne da ni na bilo koji način ni od koga nadvisiti u ljubavi. Ako vjernik ima iskru čiste ljubavi prema Mariji, ona odgovara većom majčinskom ljubavlju koje se brine za sve materijalno i duhovno onoga tko joj se posveti.

Sve navedene oznake prave pobožnosti su neophodni stavovi koje vjernik treba usvajati i izgrađivati kako bi duhovno rastao i sazrijevao. Oni su temelj puta prosvjetljenja na kojem vjernik dublje upoznaje Boga, Isusa, Mariju, ali i samoga sebe te dinamike duhovnoga rasta u borbi za ustrajnost u Božjoj milosti i ljubavi i vjerodostojno svjedočanstvo kršćanskog života.

I na kraju treba naglasiti da je put duhovnog rasta sazrijevanje u nutarnjim stavovima i krjepostima. Svaka se duša treba truditi i moliti za oslobođenje od primjesa lažnih pobožnosti. Tek na vrhuncima duhovnog života vjernik ima usvojene i proživljene krjeposti, ili kako bi rekao Montfort, „pravu pobožnost“ bez primjesa „lažnih pobožnosti“.

Razmisli! Jesam li u duhovnom životu sklon kritizerstvu i skrupuloznim strahovima? Trudim li se dovoljno oko nutarnjeg života i padam li u svojevoljne grijehe pod isprikom pobožnosti? Jesam li postojan i utječem li se u svemu Mariji?

5.5. Poticaji na ovu pobožnost[117]

Svaki utemeljitelj nove duhovne škole, pa tako i Montfort, trudio se ukazati na prednosti duhovnoga puta kojim želi voditi dušu do svetosti. Sv. Ljudevit na jednostavan način ukazuje na prednosti puta posvete za postići sjedinjenje s Isusom i izlaže velike teme duhovnog života u ovom kontekstu koje se nužnu susreću u svakoj duhovnosti i dinamici rasta.

5.5.1. Ova je pobožnost divno sredstvo ustrajnosti

Iz osobnog i pastoralnog iskustva, kao pučki misionar, Montfort je bio duboko uvjeren da je ustrajnost u milosti veliki poticaj da se prihvati duhovnost posvete. Problem ustrajnosti u dobru je jako naglašen kod većine svetaca. Radi se o otajstvenoj stvarnosti zbog toga što se kod ustrajnsoti isprepliću prvenstvo Božje milosti, neistraživa tajna ljudske slobode i sva krhtkost nutarnjeg puta čovjekove suradnje na kojeg lako negativno utječu vlastita i tuđa grješna prošlost, sklonost na zlo te sugestije i napasti svijeta i đavla. Na putu življenja vjere ne koristi jedno prolazno oduševljenje i trenutno obraćenje, ako poslije ne slijedi kontinuitet i ustrajnost na tom putu. Najbolji se plodovi u duhovnom životu dobivaju po ustrajnosti, dan za danom i godina za godinom.

Sjeme koje padne na zemlju mora umrijeti, polagano i neprimjetno rasti te u vrijeme zrelosti donijeti plod. Marija, koja je uvijek ostala vjerna i ustrajna, pomaže osobama koje se njoj posvete da dobiju tu milost od Boga te da vjerno ustraju dok ne donesu plod.

---

[117] U prikazivanju poticaja ili motiva za posvetu Isusu po Mariji, slijedimo redoslijed koji donosi p. Gaffney, *Cosacrazione,* u DSM str. 416 – 423, a ne onaj iz *Rasprave* jer bolje osvjetljava dinamiku življenja posvete.

„Napokon ima još jedan poticaj na ovu pobožnost prema Presvetoj Djevici: ona nam je divno sredstvo da ustrajemo u krjeposti i ostanemo vjerni. Jer zbilja, zašto većinom grješnička obraćenja nisu trajna? Zašto se tako lako ponovno pada u grijeh? Zašto većina pravednika, umjesto da napreduju iz krjeposti u krjepost i stječu nove milosti, gube često i ono malo krjeposti i milosti što su ih imali? Rekao sam prije da je ta nesreća stoga što se čovjek, iako je tako pokvaren, tako slab i tako nepostojan, ipak uzda u sebe, oslanja se na svoje sile i smatra se kadrim sačuvati blago svojih milosti, svojih krjeposti i zasluga. A u ovoj ih pobožnosti povjeravamo Presvetoj Djevici, Djevici vjernoj, sve što imamo i postavljamo je za opću blagajnicu svih naših dobara i naravnih i milosnih. Njezinoj se vjernosti povjeravamo, na njezinu se moć oslanjamo, na njezino se milosrđe i ljubav upiremo da ona sačuva i poveća naše krjeposti i zasluge, usprkos đavlu, svijetu i tijelu, koji se naprežu da nam ih odnesu. Kažimo joj kao dobro dijete svojoj majci i vjeran sluga svojoj gospodarici: „Čuvaj povjereno blago" (1 Tim 6, 20). Moja dobra majko i gospodarice, priznajem da sam do sada primio tvojim zagovorom od Boga više milosti negoli sam ih zaslužio, i moje me kobno iskustvo uči da nosim to blago u posudi odveć krhkoj te da sam jako slab i jako bijedan, pa ga neću moći sačuvati u sebi, jer sam nejak i prezren (usp. Ps 119, 141); zato primi, molim, na pohranu sve što posjedujem, i sve mi to sačuvaj svojom vjernošću i svojom moću. Što ti čuvaš, ništa neću izgubiti; ako me ti držiš, neću pasti; ako me ti štitiš, bit ću zaklonjen od svojih neprijatelja." Isto veli sv. Bernard kad nam preporučuje ovu pobožnost: „Ako te ona drži, ne padaš; štiti li te, nemaš straha; vodi li te, ne osjećaš umora; je li ti naklona, sretno stižeš k cilju." Sv. Bonaventura, čini se, kaže istu stvar, ali još izrazitije: „Presveta Djevica, kaže on, ne samo da se zadržava u punom zboru svetih, nego ona također uzdržava i čuva svete u njihovoj punini da se ta punina ne umanji; ona prije ći da se njihove krjeposti raspršе, da im zasluge ne propadnu, da im se milosti ne izgube, da im đavli ne naškode; napokon, ona zadržava našega Gospodina da ne kazni grješnike." Presveta Djevica je Djevica vjerna koja svojom vjernošću Bogu popravlja štete što ih je prouzrokovala nevjerna Eva svojom nevjernošću. Ona postiže vjernost Bogu i ustrajnost u dobru svima koji se nje drže. Stoga neki svetac uspoređuje Gospu s jakim sidrom, koje njezine štovatelje drži i prije ći im da ne bi doživjeli brodolom na uzburkanom moru ovoga svijeta, gdje toliko osoba propada upravo stoga što se nisu privezale uz ovo jako sidro. „Mi privezujemo" – veli taj svetac – „svoje duše uz nadu u te kao uz čvrsto sidro." Svi sveci koji su se spasili, držali su se Marije što su mogli više, kako bi uzmogli ustrajati u krjeposti, a na to su poticali i druge. Blago, dakle, kršćanima, tisuću puta blago koji je se sada drže vjerno i potpuno, kao jakoga sidra. Sav nered ovoga svijeta neće ih potopiti niti im upropastiti njihovo nebesko blago. Blago svima koji uđu u tu pravu Noinu korablju! Neće im naškoditi potopne vode grijeha koje utapaju toliko svijeta, jer „tko sa mnom radi, taj ne griješi", (Sir 24, 22) veli Marija s božanskom Mudrošću. Blago nevjernoj djeci nesretne Eve, ako se drže Majke i Djevice vjerne, koja „ostaje vjerna, jer ne može sebe zanijekati" (usp. 2 Tim 2, 13) i koja uvijek ljubi one koji nju ljube. Ljubi ih ne samo čuvstvenom nego i stvarnom i uspješnom ljubavlju, te im velikim obiljem milosti prije ći da ne bi nazadovali u krjeposti ili pali na putu gubeći milost njezina Sina. Ova dobra majka prima uvijek iz čiste ljubavi sve što joj predajemo na pohranu; i kada što jednom primi kao blagajnica, ona je po pravdi dužna da nam to čuva prema ugovoru pohrane, sasvim onako kao kad bih ja nekomu povjerio na pohranu tisuću talira, taj bi bio dužan da mi ih čuva, pa ako bi se njegovim nemarom izgubilo mojih tisuću talira, on bi s potpunim pravom bio odgovoran zato. Ali ne, nikada vjerna Marija neće pustiti da se njezinim nemarom izgubi što joj se povjeri; nebo će i zemlja prije proći nego će ona biti nemarna i nevjerna prema onima koji joj se povjere. Bijedna djeco Marijina! Vaša je slaboća skrajna, vaša je nepostojanost velika, vaše je dno sasvim pokvareno. Treba priznati, i vi proistječete iz iste pokvarene gomile Adamovih i Evinih sinova. Ali ne klonite zato duhom, nego se utješite i radujte se. Evo vas učim tajnu, tajnu koju ne poznaje skoro nijedan kršćanin, pa ni oni najpobožniji. Ne ostavljajte svoga

zlata ni svoga srebra u svojim kovčezima, koje je opaki duh, veli, razvrgnuo te vas okrao, jer su odveć maleni i odveć stari pa se u njima ne bi moglo sačuvati tako veliko i dragocjeno blago. Ne lijevajte čiste i bistre vode s izvora u svoje posude sasvim pokvarene i zaražene grijehom. Ako u njima i nema više grijeha, još je tu njegov zadah; voda će njime zaudarati. Ne točite svoga dobroga vina u svoje stare bačve, koje je, veli, napunjalo slabo vino; to bi vam ga pokvarilo, a lako da vam i isteče“ (PP 173-176).

Slabost i krhkost su opće ljudsko iskustvo. Sami po sebi ne možemo biti jaki. Crkva na to jasno ukazuje: „Ako naime čovjek pogleda u svoje srce, nalazi da je sklon na zlo i uronjen u tolike jade koji ne mogu potjecati od njegova dobrog Stvoritelja. Ne htijući često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svom posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i svim stvorenjima“ (GS). U citiranom svečevom tekstu naglašavamo jedan jako zanimljiv prijelaz. Poslije opisa ljudske bijede svetac poziva Marijinu djecu na radost i utjehu jer on uči tajnu koju ne pozna skoro nijedan kršćanin pa ni najpobožniji. U duhovnom životu spoznaja vlastite nepostojanosti i bijede redovno stvara poteškoće i probleme koji vode do nutarnjih bjegova i velikih problema. Montfort govori upravo suprotno, radujete se. Ako vjernik živi sve dinamike posvete koju uči svetac, onda i ta dinamika ogoljenja vlastitoga bića, iskustvena spoznaja, osiromašenje i krhtkosti po posvemašnjem predanju i posveti dovodi dušu do duhovnog siromaštva koje je po Isusovim riječima, temelj blaženstva. U tom posvemašnjem predanju Mariji duša kuša njen majčinski utjecaj u skladu s njenom vjernošću slušanja i čuvanja Božje riječi.

„Premda ne razumijete, o predodređene duše, govorit ću još otvorenije. Nemojte zlato svoje ljubavi, srebro svoje čistoće, vodu nebeskih milosti, vino svojih zasluga i krjeposti povjeravati prošupljenoj vreći, starom i razlupanom kovčegu, oštećenoj i pokvarenoj posudi, kakvi i jeste; inače će vas orobiti lupeži, tj. đavli koji traže i vrebaju dan i noć zgodan čas da to učine; inače ćete rđavim zadahom svoga sebeljublja, samodostatnosti i svoje volje pokvariti sve što vam Bog udijeli najčistijega. Stavite radije i u Marijino krilo i Marijino srce sakrijte sve svoje blago, sve svoje milosti i krjeposti jer ona je posuda duhovna, posuda poštovana, posuda uzorne pobožnosti. Otkad se je Bog sam zatvorio u ovu posudu sa svim svojim savršenstvima, ona je postala potpuno duhovna i duhovni stan najduhovnijih duša; postala je posuda poštovana i časno prijestolje najviših vječnih poglavica; uzorna posuda pobožnosti i najslavnije boravište utjehe, milosti i krjeposti; postala je, napokon, bogata kao kuća zlatna, jaka kao toranj Davidov i čista kao toranj bjelokosni. Oh, sretna li onoga koji je sve predao Mariji i koji se Mariji u svemu i sasvim povjeri i u njoj se izgubi! On je sav Marijin, a Marija je sva njegova. On može slobodno reći s Davidom: „Ova je postala za me“ (usp. Ps 119, 56), to jest, Marija je stvorena za me. Ili s ljubljenim učenikom: „Uzeh je k sebi“ (Iv 19, 27), tj. primih je za sve svoje dobro. Ili s Isusom: „Sve moje pripada tebi, sve tvoje pripada meni“ (usp. Iv 17, 10). Ako koji kritičar, koji ovo pročita, umisli da ja ovdje od pretjerane pobožnosti pretjeruje, on me, jao, ne razumije, ili jer je tjelesan čovjek pa mu ne prijaju duhovne stvari, ili jer je čovjek svjetovan koji ne može primiti Duha Svetoga, ili jer je ohol prosuđivač koji osuđuje i prezire sve što ne razumije. Ali mene razumiju duše koje se nisu rodile ni od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego od Boga (usp. Iv 1, 13) i Marije, i ovo im se sviđa; a za njih i pišem sve ovo“ (PP 178-180).

Samo osobe koje su duhovne, mogu kušati duhovne stvari. Mudrost svijeta to ne može razumjeti. Montfort govori jednostavnima dušama i govori o svome iskustvu. Svetac bi htio voditi do iskustva Božje Mudrosti sve one koji se otvaraju i koji se s pouzdanjem predaju u Marijine ruke. To je put sazrijevanja i prosvjetljenja koji vodi do svetosti i sjedinjenja, tj. iskustva nepristupačna uobičajnim kritičkim duhovima jer se radi o osobno proživljenom iskustvu bez kojega čista razumska prosudba nema vjerodostojnih temelja, a taj put je tako jednostavan i otvoren za evanđeoski malene. To je put duhovnosti evanđeoskih siromaha. “U

ono vrijeme reče Isus: Slavim te, Oče Gospodaru neba i zemlje, jer si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima"(Mt 11, 25).

„Međutim, nastavljajući svoj prekinuti govor, kažem i jednima i drugima da je božanska Marija najplemenitija i najdarežljivija od svih pukih stvorova pa ne pušta nikome da je nadvlada u ljubavi i darežljivosti. Ona za jaje, veli neki svetac, vola daje; tj. za onu malenkost koju joj darujemo, daje nam mnogo od onoga što je primila od Boga. Stoga, ako se koja duša daruje njoj bez ograničenja, i Marija se njoj dariva neograničeno. Samo naše pouzdanje u Mariju ne smije biti preuzetno, nego trebamo sa svoje strane nastojati steći krjeposti i ukrotiti svoje strasti. Neka, dakle, vjerne sluge Presvete Djevice slobodno reknu sa svetim Ivanom Damašćanskim: „Uzdajući se u te, Bogorodice, spasit ću se; pod tvojom obranom njega se neću bojati; s tvojom ću pomoći potući svoje neprijatelje i natjerati ih u bijeg, jer pobožnost prema tebi je spasonosno oružje što ga Bog daje onima koje hoće da spasi"" (PP 181-182).

Montfort ovim riječima opominje da posvetu ne shvatimo samo kao jednu pasivno predanje koje vjernika oslobađa napornog nastojanja oko vjerodostojnog kršćanskog života. Marija koja je preko svake mjere milosrdna i velikodušna ne uzima naše mjesto u duhovnom životu, nego nam pomaže da se založimo u našem obraćenju i da usvajamo evanđeoske vrijednosti. Prakse koje svetac navodi su kroćenje vlastitih strasti i napor za postizanje krjeposti, a podrazumijevaju odlučnu borbu protiv grijeha i temelj su duhovne dinamike prvog perioda življenja posvete ili čišćenja, koje smo opisali i u kome se postavljaju temelji duhovnog života. I na tom putu, po posveti, Marija nam pomaže, ali ne zauzima naše mjesto, i kao što se vidi iz navedenog teksta te temeljne dinamike, ostaju tijekom cijelog puta duhovnoga rasta u posveti kao preduvjet daljnjeg sazrijevanja na kome i vlastita krhkost po posveti postaje temelj svetosti.

Razmisli! Koje su glavne prepreke na koje nailazim na putu ustrajnosti? Prepoznajem li djelovanje Božje milosti u mom životu i da li se dovoljno trudim surađivati s njom? Koja je Marijina uloga u ustrajnosti u mom životu?

5.5.2. Ova nam pobožnost daje veliku unutarnju slobodu

„Ova pobožnost daje osobama koje je vjerno vrše, veliku unutarnju slobodu, slobodu Božjih sinova (usp. Rim 8, 21). Zbilja, pošto po ovoj pobožnosti postajemo Isusovi sužnji, posvema se njemu posvećujući u tome svojstvu, ovaj naš dobri Gospodar hoće nas nagraditi za ovo naše svojevoljno ljubazno sužanjstvo, pa nam najprije oduzima iz duše skrupule i ropski strah, što dušu mogu samo dovesti u tjeskobe, zaplesti i smesti; zatim nam širi srce svetim pouzdanjem u Boga, jer nam daje da u njemu gledamo Oca; i napokon nam užiže u srcu nježnu i sinovsku ljubav. Neću se zaustavljati da ovu istinu dokazujem razlozima. Ograničit ću se samo na to da iznesem jednu povijesnu crticu koju sam čitao u životu časne majke Janje od Isusa, redovnice dominikanke, koja je živjela u samostanu Langeac, u pokrajini Auvergne, i tu umrla na glasu svetosti godine 1634. Kad je ona jednom, još u sedmoj godini života trpjela strašne duševne muke, čula je glas koji je rekao: „Ako se želiš osloboditi svih ovih muka i zaštititi protiv svih svojih neprijatelja, čim prije se učini ropkinjom Isusa i njegove Presvete Majke." Netom se vrati kući, sasvim se u svojstvu ropkinje predade Isusu i njegovoj presvetoj majci, premda nikad prije nije ni znala kakva je to pobožnost; i našavši gvozden lančić, opasa ga sebi oko bokova, te ga je nosila do smrti. Čim je to učinila, prestadoše joj sve muke i skrupule, i osjeti velik mir i veselje u srcu. To ju je navelo da pouči toj pobožnosti više drugih pobožnih osoba koje su u njoj veoma napredovale. Među ostalim bio je i don Oliver, utemeljitelj Sjemeništa sv. Sulpicija, i više drugih svećenika i crkvenih ljudi istog Sjemeništa. Jednoga dana prikaže joj se Presveta Djevica i stavi joj oko

vrata zlatan lanac da joj pokaže svoju radost što je postala njezinom i ropkinjom njezina Sina, a sveta Cecilija, koja je pratila Presvetu Djevicu, nadoda ove riječi: „Blago vjernim sužnjima nebeske kraljice, jer će uživati pravu slobodu. U tvom sužanjstvu živjeti, to je sloboda" (PP 169-170)!

Iskustvo ljubavi Božjeg očinstva kao plod posvete je karakteristična crta duhovnog puta kojim nas svetac vodi. Na taj način mi doživljavamo da ono povjerenje koje smo u posveti iskazali Mariji, ona prikazuje Ocu, te nas vodi do sinovskog odnosa s Bogom. Velika nutarnja sloboda, o kojoj nam govori Montfort kada se posvetimo Isusu Kristu po Mariji, izgleda suprotna pojmu ropstva o kojemu nam je svetac govorio. U stvari, potpuno predanje u ruke Isusove i Marijine donosi osobi najveću unutarnju slobodu, vedrinu i mir te oslobađa dušu od strahova i zabrinutosti koje se redovito javljaju na duhovnom putu. Tako da je sveto ropstvo ljubavi u isto vrijeme najveća duhovna sloboda. Budući da se vjernik u potpunoj slobodi posveti Mariji, ona tu nutarnju slobodu majčinski odgaja i preusmjerava na Boga te se duša po potpunom predanju svega po povjerenju nađe slobodna od sapletenosti, sumnji, ropskih strahova i dolazi tako do nutarnjeg mira i smirenosti koji su preduvjeti za duhovno sazrijevanje.

Razmisli! Do koje mjere u mom životu kušam evanđeosku slobodu u življenju vjere? Jesam li podložan sumnjama i skrupulama? Vidim li Boga kao dobroga Oca ili kod mene prevladava druga slika o Bogu? Molim li za Marijinu pomoć u ispravljanju krive slike o Bogu?

5.5.3. Ova nas pobožnost sasvim posvećuje Božjoj službi

Razlozi koje sv. Ljudevit navodi da bi uvjerio čitatelja da se posveti Isusu Kristu po Mariji su u isto vrijeme produbljenje kršćanskog duhovnog života te služenje Bogu kao, teološki gledano, prvi razlog i poticaj. Svet je onaj koji u vjeri iz ljubavi živi za Boga, ima Boga za cilj svoga života, sluša poticaje Duha Svetoga i u svemu vrši volju Božju, te se tako preobražava u Isusa Krista i svjedoči tu ljubav u Crkvi i svijetu. Nemojmo zaboraviti da smo svi od Boga pozvani na svetost. Življenje posvete oslobađa dušu od svjesnog ili prikrivenog egoizma u duhovnom životu koji se očituje u tražnju vlastitih materijalnih ili duhovnih probitaka.

„Prvi je poticaj izvrsnost ove naše posvete Isusu Kristu preko Marijinih ruku. Ako ne postoji uzvišenija služba na zemlji od službe Bogu; ako je najmanji Božji sluga bogatiji, moćniji i plemenitiji od svih zemaljskih kraljeva i careva koji ne služe Bogu, koliko li je onda bogatstvo, moć i dostojanstvo vjernoga i savršenoga Božjega sluge koji se posveti njegovoj službi potpuno, bez ograničenja; što može bolje! Eto, takav je vjerni i ljubazni Isusov sužanj u Mariji, koji se je sav predao službi ovoga Kralja kraljeva preko ruku njegove svete Majke, i koji nije ništa pridržao za se. Svo zemaljsko zlato ni sve nebeske ljepote ne mogu ga platiti.
Druge kongregacije, udruge, bratovštine, ustanovljene na čast našega Gospodina i njegove svete majke koje čine velika dobra u kršćanstvu, ne nalažu pokloniti sve neograničeno; one propisuju svojim članovima samo neke vježbe i čine, da udovolje preuzetim obavezama, a izvan toga ostavljaju im slobodna sva ostala djela i sve ostalo vrijeme njihova života. Ovom pobožnošću mi dajemo Isusu i Mariji sve svoje misli, riječi, djela i patnje i sve vrijeme svoga života bez ikakve iznimke. Zato, bilo da bdijemo ili spavamo, bilo da pijemo ili jedemo, bilo da činimo djela najvažnija ili najneznatnija, uvijek možemo po istini reći da je sve što radimo Isusovo i Marijin, makar mi i ne mislili na to, zbog našega poklona samih sebe Isusu i Mariji, ukoliko ga nismo izrijekom opozvali. Koje li utjehe! Osim toga, kako sam već spomenuo, nema zgodnije vježbe od ove da se lakše oslobodimo od onoga duha sebeljublja koji se neopazice uvlači u naša najbolja djela; i naš dobri Isus daje nam tu veliku milost duhovnog siromaštva kao nagradu za naše junačko i nesebično djelo, kojim smo mu ustupili svu

vrijednost svojih dobrih djela preko ruku njegove svete majke. Ako on daje stostruko, pače i na ovome svijetu, onima koji iz ljubavi prema njemu ostave izvanjska, vremenska i propadljiva dobra, koliku li će stostrukost dati onomu koji mu žrtvuje i sama svoja unutarnja i duhovna dobra! Isus, naš veliki prijatelj, dao se je nama neograničeno, tijelom i dušom, s krjepostima, milostima i zaslugama. Svega me je zadobio dajući se sav za me, kaže sv. Bernard. Ne veže li nas onda dužnost pravde i zahvalnosti da i mi dademo njemu sve što mu možemo dati? On je prvi bio velikodušan prema nama; budimo i mi prema njemu i vidjet ćemo da će on biti s nama još velikodušniji za života, na našoj smrti i preko sve vječnosti. „S velikodušnim bit će velikodušan““ (PP 135-138).

Bog i služenje Bogu u ljubavi je središnja stvarnost kršćanskog života. Sv. Ljudevit dušu koja se posveti vodi posvemašnje ogoljenu u smislu da vjernik sva materijalna i duhovna dobra predaje Mariji da slobodno njima raspolaže po svojim nakanama. Na putu duhovnog rasta može se lako javiti svjesna ili nesvjesna navezanost na ono što je osobama od molitve najdraže, duhovna dobra, zasluge, jačanje krjeposti i cjelokupnog nutarnjeg života, kršćansko svjedočanstvo ljubavi koje postaje sve vjerodostojnije.

Ako vjernik nema svijest da sve po milosti dobiva kao dar uza sve neophodno uložene napore vlastite suradnje i ne prikazuje sve Bogu, lako se u duši rađa samodopadnost i to, kako kaže svetac, zbog najboljih djela, i upravo ona koja je začetak oholosti, postaje preprekom daljnjem sazrijevanju. U takvoj duhovnoj dinamici kao u nekom začaranom krugu, ni najbolja djela u duhovnom životu, zbog samodopadnosti i oholosti ne dovode do onog duhovnog sazrijevanja do kojega bi trebala i mogla. Sv. Ljudevit, sigurno poučen vlastitim iskustvom, vidi posvetu kao vrsno sredstvo koje po predanju preko nutarnje slobode od svega dovodi dušu do biblijski najpoželjnijeg stava, duhovnoga siromaštva.

Razmisli! Prihvaćam li put potpunog ogoljenja duše po posvemašnjem predanju svega što molim, radim i doživljavam Mariji? Primjećujem li nutarnju dinamiku samodopadnosti u osobnom iskustvu življenja vjere? Kako se ona rađa u duši i na koji je se način nastojim osloboditi?

5.5.4. U ovoj pobožnosti nasljedujemo primjer Isusa i vježbamo se u poniznosti

Svetac nas uvodi u samo središte monfortanske duhovnosti. Temelj duhovne poruke sv. Ljudevita je nasljedovanje Isusa, njegova ponašanja i uloge koju je Marija imala u njegovu životu, svojevoljna ovisnost o Mariji u otajstvu utjelovljenja koje se na analogan način nastavlja i u njegovom životu. Posveta koju Montfort naučava je nasljedovanje Božjeg djelovanja u povijesti spasenja.

„Drugi poticaj pokazuje nam da je pravedno u sebi i korisno kršćaninu da se ovom vježbom sav posveti Presvetoj Djevici i da tako bude savršenije posvećen Isusu Kristu. Ovom dobrom učitelju nije bilo protivno zatvoriti se u krilo Presvete Djevice kao kakav utamničenik i sužanj ljubavi, i biti joj pokoran i podložan trideset godina. Ovdje čovjeku, opet kažem, zastaje pamet kad se ozbiljno zamisli u to ponašanje utjelovljene Mudrosti, koja se je mogla izravno dati ljudima, ali nije htjela nego preko Presvete Djevice; koja nije htjela doći na svijet u dobi gotova čovjeka, neovisna o drugome, nego kao siromašno i malo djetešce, zavisno o brizi i njezi svoje Presvete Majke. Ova beskrajna Mudrost, goreći od neizmjerne želje za slavom Boga, svoga Oca, i za spasom ljudi, nije našla zato savršenijega i zgodnijega sredstva negoli se u svemu podložiti Presvetoj Djevici, i to ne samo prvih osam, deset ili petnaest godina svoga života, kao ostala djeca, već za trideset godina; i dala je veću slavu Bogu, svome Ocu, za sve to vrijeme svoje podložnosti Presvetoj Djevici i ovisnosti o njoj, nego bi je bila dala da je tih trideset godina provela tvoreći čudesa, propovijedajući po svoj zemlji, obraćajući sve ljude; inače bi ona to bila učinila. Oh! Oh! Lijepo li slavimo Boga, kad se po

Isusovu primjeru podlažemo Mariji! Kad imamo pred očima tako jasan i svakome poznat primjer, zar ćemo biti tako ludi pa vjerovati da se može naći savršenije i zgodnije sredstvo slave Božje nego podlagati se Mariji nasljedujući u tome njezina Sina“ (PP 139)?

Nasljedovati Isusa Krista je obveza svakog kršćanina. Isus je učitelj i on hoće da budemo njegovi učenici. Trebamo gledati njega kao svoj jedini primjer. Isus nam je dakle dao primjer i u tome je htio, u slobodi i po svom izboru, da s Marijom ostvari Božji plan spasenja i da tako proslavi Boga.

„Kao dokaz naše ovisnosti o Presvetoj Djevici već sam prije iznio primjere što nam ih u tom pogledu daju Otac, Sin i Duh Sveti. Prizovimo u pamet što sam tada rekao. Otac nije dao, niti daje svoga Sina drukčije nego po Mariji, niti dobiva djece nego po njoj, niti podjeljuje svojih milosti nego preko nje. Bog Sin nije oblikovan za sve ljude uopće nego preko nje, niti se oblikuje niti se rađa u srcima vjernika nego preko nje u zajednici s Duhom Svetim, niti nam dijeli svojih milosti i krjeposti nego po njoj. Duh Sveti nije oblikovao Isusa Krista nego po njoj, niti oblikuje udove svoga otajstvenoga tijela nego po njoj, i ne daje svojih darova ni svojih milosti nego preko nje. Poslije tolikih i tako velikih primjera samoga Presvetoga Trojstva zar ćemo moći, bez skrajnje zaslijepljenosti, biti bez Marije i ne posvetiti se njoj i ne ovisiti o njoj idući k Bogu i žrtvujući se njemu? Evo nekoliko izreka svetih otaca koje ovdje donosim za potvrdu svojih riječi: Marija ima dva sina, Boga-Čovjeka i običnog čovjeka; prvomu je Marija tjelesna majka, drugomu duhovna (sv. Bonaventura i Origen). Bog je htio da sve imamo po Mariji; ako dakle imamo koju nadu, koju milost, koji spasonosan dar, znajmo da nam to dolazi iz njezinih ruku (sv. Bernard). Sve darove, krjeposti i milosti samoga Duha Svetoga dijeli Marija svojim rukama komu hoće, kada hoće, kako hoće i koliko hoće (sv. Bernardin). Jer si bio nedostojan da se tebi dade, dano je Mariji, da po njoj primiš što god imaš (sv. Bernard). Videći Bog, kako veli sv. Bernard, da smo nedostojni primiti njegove milosti neposredno iz njegove ruke, on ih daje Mariji, da po njoj imamo sve što nam on hoće dati. Osim toga on smatra svojom slavom primiti preko Marijinih ruku zahvalnost, čast i ljubav što mu dugujemo zbog njegovih dobročinstava za što je sasvim pravedno da nasljedujemo to Božje ponašanje, da bi se milost povratila, kako veli isti sv. Bernard, svomu tvorcu istim vodovodom kojim je i došla. A upravo to mi i radimo našom pobožnošću: mi darivamo i posvećujemo Presvetoj Djevici sve svoje biće i sve što imamo da preko nje naš Gospodin primi slavu i zahvalnost koju mu dugujemo. Priznajemo se nedostojni i nesposobni približiti se po sebi njegovu neizmjernom veličanstvu: stoga se služimo zagovorom Presvete Djevice. K tome, ova nas pobožnost vježba u velikoj poniznosti, koju Bog ljubi nad ostale krjeposti. Duša koja se uzvisuje, ponizuje Boga; koja se ponizuje slavi Boga. Bog se protivi oholima, i daje milost poniznima. Ako se poniziš, smatrajući se nedostojnim stupiti preda nj i približiti se k njemu, on sam silazi i snizuje se da dođe k tebi, da se naslađuje u tebi i da te uzdigne, makar ti i ne tražio. Ali, nasuprot, ako se Bogu približuješ smiono, bez posrednika, Bog bježi i ne možeš ga dostignuti. Oh, koliko on ljubi poniznost srca! A upravo nas na takvu poniznost obvezuje naša pobožna vježba, jer nas uči da se svom Gospodinu ne približujemo nikada sami po sebi, ma koliko on bio blag i milosrdan, nego da se vazda služimo zagovorom Presvete Djevice, bilo da hoćemo stupiti preda nj, ili s njim razgovarati, bilo da mu se približimo ili da mu štogod prikažemo, da se s njim sjedinimo i da se njemu posvetimo“ (PP 140-143).

Osim nasljedovanja Isusa Krista, Montfort vježbanje u poniznosti vidi kao jedan od razloga da se prihvati posveta. Poniznost je svakako jedan od najvažnijih evanđeoskih krjeposti koju je nateže zadobiti jer je vezana uz umiranje našeg egoizma koji zbog posljedica grijeha najčešće stvara najviše problema i uvijek se iznova javlja kao glavna zapreka bilo kakvom napretku u duhovnom životu. Rast u svakoj krjeposti, pa tako i u poniznosti uz Božju milost, najuže je povezan s našim naporom i vježbanjem u toj krjeposti. Živeći dinamiku posvete osoba se redovno, a da toga nije ni svjesna, vježba i u poniznosti i to tako, da po

Mariji ide Isusu, te da po potpunom predanju premješta usredotočenost duhovnog života sa same sebe na Mariju.

Razmisli! Shvaćam li ispravno i cijenim li krjepost poniznosti? Uviđam li tu krjepost kao Isusovu i Marijinu krjepost i u čemu se to najviše očituje u njihovu životu? Živeći posvetu u svakodnevnici istovremeno se vježbam u poniznosti. Koji su uspjesi i poteškoće na tom putu u mome iskustvu?

5.5.5. U ovoj pobožnosti Marija se dariva svome robu ljubavi te čisti, uljepšava i prikazuje naša djela svome Sinu

„Presveta Djevica, ta slatka i milosrdna majka, nikad ne dopušta da je nadvisimo u ljubavi i plemenitosti. Zato, kad vidi da joj se netko sasvim predaje, da je časti i služi joj lišavajući se svega najdražega da nju time počasti, ona se i njemu dariva potpuno i na neizreciv način. Ona ga uranja u bezdan svojih milosti; resi ga svojim zaslugama; drži ga svojom moći; rasvjetljuje ga svojim svjetlom; raspaljuje ga svojom ljubavi, dariva mu svoje krjeposti: svoju poniznost, svoju vjeru, svoju čistoću itd.; postaje njegovim jamstvom, njegovom nadopunom i svim njegovim miljem kod Isusa. Napokon, kao što je ta posvećena osoba potpuno Marijina, i Marija je sasvim njezina; tako da se može ponoviti o tome Marijinom sužnju i djetetu ono što je sveti Ivan Evanđelista rekao o sebi, naime, da je uzeo Presvetu Djevicu kao sve svoje bogatstvo: „Uze je učenik k sebi““ (usp. Iv 19, 27) (PP 144).

Marijina prisutnost u našem duhovnom životu donosi obilje blagodati i dobra. Ona nam pomaže, štiti nas i prikazuje Bogu na posebniji i dostojanstveniji način. Marija je majka Crkve, dakle, svih kršćana. Posveta Isusu po Mariji, svjesno učinjena, stavlja osobu u povlašteni položaj jer postaje svjesna te Marijine majčinske uloge koju vjernik potpuno prihvaća, s kojom surađuje i na koju računa. Montfort se s pravom poziva na scenu Marije pod križem iz Evanđelja svetog Ivana. Suvremeni egzegetski studiji ukazuju na to da Isus ostavlja svoju majku ljubljenome učeniku da je prihvati kao dar uz sve druge darove, euharistije, riječi, vjere i Duha koje je on ostavio Crkvi. Kada se vjernik potpuno preda Mariji, ona se daruje njemu i čini ga dionikom blaga punine milosti koje joj je Bog udijelio kako bi ga vodila putem duhovnog sazrijevanja sve do suobličenja Isusu Kristu. Tako posveta obuhvaća uzajamnost darivanja, a Marija onoga tko se posveti čini dionikom svog otajstvenog i nenadmašivog sjedinjenja s Isusom.

„To Marijinu sužnju ljubavi proizvodi u duši, ako je vjeran, veliko nepouzdanje u se, prezir sebe i mržnju na se i neizmjerno pouzdanje u Presvetu Djevicu, njegovu dobru gospodaricu, te savršenu predanost njoj. Tad se ne oslanja više kao prije na svoja raspoloženja, nakane, zasluge, krjeposti i dobra djela. Budući da je to sve savršeno žrtvovao Isusu preko ove dobre majke, on odsad ima samo jedno blago, a to blago, u kojem su sva njegova dobra i koje ne drži više kod sebe, jest Marija. Tada se može približiti svome Gospodinu bez ikakva ropskoga straha i skrupula, i tada mu se moli veoma pouzdano; tad ga obuzimaju osjećaji kakve je imao pobožni i učeni opat Rupert koji, smjerajući na Jakovljevu pobjedu nad anđelom (usp. Post 32, 24), upravlja Presvetoj Djevici ove lijepe riječi: O Marijo, kraljice moja i neokaljana majko Boga-Čovjeka, Isusa Krista, želim se boriti s tim Čovjekom, to jest s božanskom Riječi, oboružan ne mojim nego tvojim zaslugama. Oh, moćni li smo i jaki kod Isusa kad smo oboružani zaslugama i zagovorom dostojne Majke Božje, koja je, kako kaže sveti Augustin, ljubavlju pobijedila Svemogućega! Budući da u ovoj pobožnoj vježbi darivamo svom Gospodinu preko ruku njegove Presvete Majke sva svoja dobra djela, to ih ova dobra gospodarica čisti, uljepšava i čini prijatnima svome Sinu. Ona čisti naša dobra djela od svake mrlje sebeljublja i svakoga nezamjetljivoga prianjanja uza stvorove, koji se neosjetljivo uvlače i u najbolja djela. Čim ona dođu u njezine prečiste i plodne ruke, odmah te iste ruke, koje se nisu nikada okaljale i bile besposlene i koje čiste sve čega se dotaknu, odmah, velim, one dignu s našega dara koji joj donesemo, svaki kvar i nesavršenost. Ona uljepšava naša dobra djela reseći ih svojim zaslugama i krjepostima. To je kao kad bi koji seljak, htijući zadobiti kraljevo prijateljstvo i naklonost, pošao kraljici pa joj poklonio jabuku koja je sav njegov prihod da je ona prikaže kralju. Kraljica bi tada, primivši siromašni seljakov dar, stavila tu jabuku na velik i lijep zlatan tanjur te bi je prikazala kralju u seljakovo ime. Na taj bi način jabuka, premda je u sebi nedostojna da se daruje kralju, ipak postala dar dostojan njegova Veličanstva s obzirom na zlatni tanjur na kojemu stoji i na osobu koja ju

prikazuje. Marija prikazuje naša dobra djela Isusu Kristu, budući da ništa ne zadržava za sebe od onoga što joj darujemo, jer sebe ne smatra vrhovnim ciljem dara, nego sve vjerno predaje Isusu. Stoga, ako što njoj darivamo, to nužno darivamo Isusu; ako nju hvalimo i slavimo, ona odmah hvali i slavi Isusa; još i sada, kad je hvalimo i blagoslivljamo, odmah pjeva, kao i nekoć kad ju je blagoslovila Elizabeta: „Veliča duša moja Gospodina“ (Lk 1, 46). Marija čini prijatnima Isusu ova dobra djela, ne znam koliko bio malen i kukavan dar za sveca nad svecima i kralja nad kraljevima. Kad što prikazujemo Isusu sami po sebi i oslonjeni na svoju sposobnost i pripravu, on pregleda dar i često ga vraća zbog sebeljubnih mrlja kojima je zamrljan, kao što je nekoć odbacio židovske žrtve, prepune njihove svojevolje (usp. Iz 1, 11-17; Mt 15, 8). No kad mu se što prikazuje preko čistih i djevičanskih ruku njegove miljenice, tada nalazimo njegovu slabu stranu, ako mi je dopušteno tako reći. Tada on ne promatra toliko dar koji mu prinosimo, koliko svoju dobru majku koja ga prikazuje; niti toliko gleda odakle je dar, koliko na onu po kojoj dolazi. Tako, eto, Marija, koju njezin Sin nikada ne odbija nego je vazda lijepo prima, čini prijatnim njegovu Veličanstvu sve što mu ona prikazuje, maleno ili veliko; dosta je da mu ga ona prinese i Isus ga prima rado. Zato je sveti Bernard dao veliki savjet svima koje je vodio putem savršenstva: “Kada misliš štogod prinijeti Bogu, nastoj to prikazati preko prečistih i predostojnih Marijinih ruku, ako ne želiš biti odbijen” (*Knjiga o Vodovodu*). Ne navodi li malene i sama narav da traže posrednika kod velikih kako smo već vidjeli? A zašto nas ne bi navodila milost da se isto tako vladamo prema Bogu, koji je neizmjerno veći od nas i pred kojim smo manji od atoma, kad s druge strane, imamo odvjetnicu tako moćnu da nigdje nije odbijena, tako domišljatu da pozna sve tajne kojima će zadobiti Srce Božje, tako dobru i ljubeznu da ne odbija nikoga, ne znam koliko on bio bijedan i zao. Jasnu sliku istine koju sam izrekao donijet ću naprijed, u povijesti Jakova i Rebeke“ (PP 145-150).

Budući da se po posveti vjernik potpuno predaje Mariji, Marija uzvraća darom same sebe te svojom majčinskom brigom pomaže, prosvjetljuje, vodi i upravlja onoga tko joj se povjerava i na poseban način nadopunjuje naše propuste i nedostatke. Poznajući naše slabosti i čineći sve što je u našoj moći treba, dakle, ne gajiti povjerenje u samoga sebe nego u Mariju. Dobro koje je u nama i koje činimo nije nikada savršeno, a po posveti Marija ga sa svojim zagovorom dostojno prikazuje Bogu. Na taj se način s Marijom možemo punim povjerenjem približiti Isusu. Njen učinkoviti majčinski utjecaj nas jača kako bi sve činili za Boga samoga i istovremeno omogućava da se predamo Duhu koji nas čisti od svega što je protivno Bogu oslobađajući nas zabrinutosti, pretjeranih nemira i navezanosti koje priječe duhovni rast.

Razmisli! Koje je obogaćenje u mom duhovnom životu donijela Marijina prisutnost po posveti? Imam li pravu mjeru odmaka od samoga sebe i pretjerane sigurnosti, te posvemašnje pouzdanje u Boga i Marijin zagovor? Da li mi življenje posvete donosi iskustvo mira, vedrine i kršćanskog optimizma?

5.5.6. Ovom pobožnošću prinosimo Bogu najveću slavu

„Ova je pobožnost, ako je vjerno vršimo, izvrsno sredstvo da vrijednost svojih djela uložimo na najveću slavu Božju. Skoro nitko ne radi s tom plemenitom nakanom, iako smo obvezani na to, ili jer ne znamo u čemu je ova najveća slava Božja, ili jer nam nije stalo do nje. Ali Presveta Djevica, kojoj ustupamo vrijednost i zasluge svojih dobrih djela, poznaje savršeno u čemu je najveća Božja slava i radi sve s tom svrhom. Stoga savršeni sluga ove dobre gospodarice, koji se njoj sav posvetio spomenutom posvetom, može slobodno reći da je vrijednost svih njegovih djela, misli i riječi uložena na najveću slavu Božju, osim ako je izričito opozvao svoj poklon. Može li se onda zamisliti veća utjeha od te za dušu koja ljubi

Boga čistom i nesebičnom ljubavlju i koja cijeni Božju slavu i njegove interese više od svojih“ (PP 154)?

Slava Božja je krajnji cilj kršćanskog života, svetosti, stvaranja i cijele povijesti. Ona je temeljni princip monfortanske duhovnosti, krajnji cilj života, apostolata i spisa sv. Ljudevita. Budući da je Bog čista ljubav, sav kršćanski život treba biti usmjeren na služenje i Božju proslavu. Posvetimo se potpuno Mariji i Isusu, ne zaustavimo se na sporednim stvarima i ciljevima koje trebamo postići vršeći svoje staleške dužnosti, nego ih činimo i ostvarujmo s jasnom sviješću da u svemu služimo Bogu sa zadnjim ciljem da se proslavi Bog i slava Božja. Montfort uči da je vjerno življenje posvete istovremeno zbog predanja Mariji i najveća proslava Boga zbog njenog jedinstvenog sjedinjenja s njime.

Razmisli! Želim li proslaviti Boga u svome životu? Je li to prisutno u nakanama mojih djela? Slavim li Boga i zahvaljujem mu redovno u životu?

5.6. Pobožnost posvete donosi našem bližnjemu velike koristi; apostolatska i misionarska dimenzija duhovnosti posvete

Put na kojem vjernik oblikuje svoju volju prema volji Božjoj vodi dušu putem preobraženja i rasta. Koliko vjernik više duhovno sazrijeva, to ljubav prema bližnjemu postaje sve više znak i ostvarenje njegove ljubavi prema Bogu. A ta zaživljena ljubav prema bližnjemu uzdiže samu dušu prema višem sjedinjenju s Bogom.

„Još nas jedan poticaj sili da prigrlimo tu pobožnost. Taj je što ona donosi našemu bližnjemu velika dobra. Zaista, ovom vježbom iskazujemo svome bližnjemu ljubav na uzvišen način: mi mu darivamo preko Marijinih ruku što god imamo najdraže, tj. naknadnu i isprosnu vrijednost svih svojih dobrih djela, ne izuzimljući ni najmanje dobre misli, ni najmanje patnje, te pristajemo da Presveta Djevica sve zadovoljštine što smo ih stekli ili ćemo ih steći do smrti, upotrijebi po svojoj volji ili za obraćanje grješnika ili za oslobođenje duša iz čistilišta. Ne znači li to savršeno ljubiti bližnjega? Nije li to biti pravi Isusov učenik koji se poznaje po ljubavi (usp. Iv 13, 35)? Nije li to sredstvo kojim obraćamo grješnike bez straha od ispraznosti i kojim oslobađamo duše iz čistilišta, ne radeći skoro ništa preko onoga što smo dužni po svom staležu? Da bismo shvatili uzvišenost ovoga poticaja trebalo bi nam shvatiti koliko je to dobro obratiti grješnika ili osloboditi dušu iz čistilišta: dobro je to neizmjerno, veće nego stvoriti nebo i zemlju, jer na taj način dovodimo dušu u posjed Boga. Kada bismo ovom vježbom oslobodili kroza sav život samo jednu dušu iz čistilišta ili obratili samo jednoga grješnika, zar već i to ne bi bio dovoljan poticaj svakomu koji iskreno ljubi bližnjega da je prigrli? Treba još primijetiti da se svim našim dobrim djelima, kada prođu kroz Marijine ruke, povećava čistoća, a dosljedno i zasluga te naknadna i isprosna vrijednost; zato ona postaju mnogo uspješnija da pomognu dušama u čistilištu i da obrate grješnike, negoli bi bila kad ne bi prošla preko djevičanskih i darežljivih Marijinih ruku. Ono malo što darivamo preko Presvete Djevice bez vlastite volje i iz najnesebičnije ljubavi, to zaista ima silnu snagu da ublaži Božju srdžbu i postigne nam Božje milosrđe. I tko je bio revan u ovoj službi, možda će na smrti vidjeti da je tim sredstvom izbavio više duša iz čistilišta i obratio više grješnika, iako je vršio samo obične poslove svoga staleža. Kojeg li veselja za nj na sudu! Koje li slave u vječnosti“ (PP 171-172).

Posveta Mariji vodi do služenja. Evanđeoska zapovijed ljubavi prema bližnjemu je nezaobilazna u svakoj autentičnoj duhovnosti. I sv. Ljudevit nas na to podsjeća. Naš duhovni život uvijek se odnosi na našu braću i sestre te treba doprinositi njihovom spasenju i čini ovaj svijet boljim. To je otajstvo crkvenog zajedništva. Po posveti mi darujemo svom bližnjem najljepši dar, svoju molitvu, a da toga možda nismo ni svjesni. Sv. Ljudevit je bio pučki misionar. Njegov osobni duhovni život i pastoral je bio usmjeren na naviještanje Evanđelja,

poglavito siromasima, te je tu stvarnost kao bitnu utkao i u duhovnost posvete koju naučava. Duhovno dobro bližnjega i njegov rast u vjeri po posveti, ne samo da je predmet želja i molitva, nego se vjernik po predanju Mariji lišava onoga što je, prema samim svečevim riječima, najdraže osobama koje se trude oko rasta u vjeri: „naknadnu i isprosnu vrijednost svih svojih dobrih djela, ne izuzimajći ni najmanje dobre misli, ni najmanje patnje“. Na taj način življenje posvete postaje neprestani čin apostolatske ljubavi. Apostolat u Montfortovu životu i duhovnosti zauzima posebno mjesto. Izbor misionarskog poziva je duboko označilo i svečevu duhovnost. Tijekom priprave za svećeništvo, Ljudevit je duhovno jako napredovao u duhovnosti kontemplativnog tipa, a već na početku misijske aktivnosti ubrzo je primijetio da pastoralna aktivnost ne samo da umanjuje ritam askeze i sjedinjenja s Bogom, nego ga vodi do novih duhovnih napredaka, prosvjetljenja, lakoće govora i otvorenosti srca svima.[118] To iskustvo će biti temelj misionarske dimenzije monfortanske duhovnosti koju će svetac tako jasno izraziti u svojim djelima. Dajmo riječ svecu:

„Otkad sam tu, stalno sam kao u misijama, jer ispovijedam skoro od jutra do večeri i dajem savjete velikom broju osoba, i veliki Bog, moj Otac, kojega iako nevjerno služim, dao mi je otkad sam tu, svjetla u duši kakvoga nisam imao, veliku lakoću izražavanja da mogu govoriti u javnosti bez priprave, zatim savršeno zdravlje i veliku otvorenost prema svakome“ (PIS 11).

Apostolat se javlja kao plod i cilj dinamike osobnog i crkvenog duhovnog rasta, a u njegovim temeljima je Isusovo poslanje: „Idite po svem svijetu i propovijedajte Evanđelje svakom stvorenju“ (usp. Mk 16, 15). Uz moralni i teologalni, apostolat je bitni element osobnog sazrijevanja u vjeri. To znači da uz čišćenje duše od grijeha i usvajanje evanđeoskih vrijednosti, uz produbljenje našeg odnosa s Bogom po vjeri, ufanju u ljubavi te svjedočanstvo kršćanskog života, briga i zauzetost za naviještanje Evanđelja i rad na širenju kraljevstva Božjega, nužno prati autentično duhovno sazrijevanje, koje se kod nekih može očitovati samo u molitvi apostolatski usmjerenoj, a kod drugih i u pastoralnoj aktivnosti. Apostoltaska i misionarska dimenzija rasta duhovnog života oslobađa vjernika od zatvaranja duhovnog puta u sferu privatnosti i intimnosti koje se kao napast mogu lako pojaviti na osobnom putu življenja vjere. Apostolat zajedno s molitvom proizlazi iz autentičnog odnosa s Kristom i predstavlja duhovno obogaćenje, ne kao produžetak molitve, ni darivanje od svog puta rasta u svetosti, nego izvor duhovnog života koji može dublje potaći i molitvu. Apostolat je plod rasta i sazrijevanja autentične kršćanske ljubavi prema Bogu i čovjeku koja potiče vjernika da uviđa potrebe bližnjega i nuka da apostolatski svjedoči Božju ljubav. Vrijedi i obrnuto. Nedostatak apostolatkse dimenzije prema Montfortu znak je neautentičnog osobnog puta rasta u vjeri:

„Odabrao sam, trčim po svijetu, uzeo sam dušu lutalice kako bih spasio moga siromašnoga bližnjega. Što? Zar ću posvuda gledati kako duša moga dragoga brata propada zbog grijeha, a da moje srce time nije dirnuto? Ne, ne Gospodine, njegova duša je predragocjena. Zar ću gledati kako ova tako lijepa duša, pada u vječnu smrt, a da nikoga to ne boli? Što? Zar ću gledati kako je krv Boga koji ljubi ovu dušu beskorisno prolivena, a njena vrijednost zauvijek izgubljena? Radije bih bio proklet. Ah, Gospodine, svi te vrijeđaju u čovjeku koji je tvoja slika, bez riječi bi trebao to trpjeti? Tvoji neprijatelji grabe tvoju slavu, a zar da ja budem na njihovoj strani? Uistinu, radije smrt! S tobom, Gospodine, ja ću pobijediti. O veliki Bože, daj mi svoje oružje kako bih pobijedio svijet i njegove čari i ono što se protivi tvojim zakonima. Kako bih obraćao duše, ulij, ulij u moju dušu svetost, u moj duh istinu, a u moje srce tvoj čisti plamen. Lažni pobožniče, dušo putena, počivaj s nevjernikom, spavaj u miru, ti nisi ranjena. Ništa ti ne smeta, nitko ti ne nanosi štetu, ne brineš se za drugoga, ako propadne, gore za njega. Okrutni odmore! Okrutna uvreda! Ja se ne mogu ni časka odmarati, niti biti na jednom mjestu vidjeći kako vrijeđaju Isusa. Jao, svi mu posvuda najavljuju rat.

[118] S. De Fiores, *Apostolo/apostolato,* u DSM, str. 103-104.

Grijeh posvuda vlada, duše padaju u vatru. Grmjet ću poput groma. O moj Bože, za tvoje Evanđelje trpjet ću od grada do grada tisuću uvreda, tisuću zala. Ako svojim životom i krvlju mojih žila uništim samo jedan jedini grijeh, ako taknem samo jedno srce, ti ćeš mi odveć platiti sve moje muke. Kad ne bih nikoga spasio, ne bih izgubio krunu pripremljenu za moja djela. Jer ne naknađuje se plod, nego sjeme koje smo posijali i trud koji smo uložili“ (P 22, 1-4; 11-15).

Odnos molitve, duhovnog rasta i apostolata je recipročan. Molitva je usmjerena i na aposotolat, a apostolat se treba obavljati s molitvom. U redu stvari, prvenstvo pripada odnosu s Bogom, dakle molitvi, a u konkretnom životu isprepleću se obje stvarnosti. Apostolat je i jedna vrsta provjere duhovnoga puta kao i drugih vrijednosti, kao što su ljudska zrelost i zauzetost u konkretnoj povijesti. Svaki autentičan kršćanski aposotolat mora imati teologalnu dimenziju, tj. proizlaziti iz motrenja Boga koji nam šalje svoga Sina kao Spasitelja i daruje Duha posvetitelja. Dakle, Crkva i svaki vjernik osobno prvenstveno trebaju raditi na evangelizaciji samih sebe i, tako vođeni Duhom, djelovati misionarski. Misionarski ideal svetac je opisao u *Gorućoj molitvi* u kojoj Boga moli za članove družbe koju je utemeljio, za obnovu Crkve i svijeta i uspostavu krljevstva Božjega. Iako apostolat ima svoju vlastitu vrijednost, u duhovnom životu i posvećenju osobe ipak nije odvojen od osobnog molitvenog puta, nego je s njime najuže povezan. „Apostolski misionari propovijedaju (...) imajući samo Boga pred očima, bez misli na drugu dobit, osim slave Božje, i prvi provodeći u djelo ono što drugima propovijedaju“ (PM 62).

Kada govori o apostolatskoj i misionarskoj mudrosti Montfort ukazuje na neophodnost ozbiljnosti nutarnjeg duhovnog života, povlačeći jasnu granicu između autentičnog apostolata i raznih aktivizama u ime apostolata koji ostaju neplodni:

„No riječi koje božanska Mudrost saopćuje ljudima nisu neke uopćene, prirodne i ljudske riječi već su one uistinu božanske (1 Sol 2, 13.) To su jake, djelujuće i prodorne riječi: „Oštrije od svakog dvosjeklog mača”(Heb 4, 12), koje idu od srca onoga koji govori do srca onoga koji sluša. Salomon je primio upravo taj dar Mudrosti, jer mu „dade Bog govoriti kako ga svjetova” (Mudr 7, 15). Te je riječi Gospodin obećao i svojim apostolima: „Ja ću vam dati riječitost i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti ni oduprijeti svi vaši neprijatelji” (Lk 21, 15). A u našem vremenu ima tako malo propovjednika koji imaju taj neprocjenjivi dar riječi, koji mogu reći sa sv. Pavlom: „Navješćujemo Mudrost Božju” (1 Kor 2, 7). Oni, naprotiv, većinom govore prema naravnom svjetlu svoga duha ili iz kakve knjige, a ne kako ih savjetuje božanska Mudrost ili iz božanskog obilja (Mt 12, 34) što im ga pruža Mudrost. Zato danas i ima tako malo obraćenika koji se obraćaju pod djelovanjem riječi. Kad bi propovjednik uistinu primio od Mudrosti taj dar riječi, njegovi bi slušatelji jedva mogli odoljeti njegovim riječima, kako nas uči primjer sv. Stjepana: „Ne mogoše odoljeti mudrosti i Duhu kojim je govorio” (Dj 6, 10). Takav bi propovjednik govorio istodobno i s puno miline i s autoritetom kao onaj koji ima vlast“ (usp. Mk 1, 22) (LJVM 96-97).

U životu sv. Ljudevita ispripletala se dvostruka duboka želja. Još od vremena odluke da bude svećenik on je želio ići u susret siromasima i naviještati im Evanđelje. To mu je bila misao vodilja priprave za svećeništvo. Ali isto tako je osjećao „tajnu privlačnost prema povučenosti”, želju za kontemplacijom. Te dvostruke naizgled oprečne čežnje dugi niz godina pratit će svetog misionara i on će trajno uz puno napora nastojati pomiriti u duši ljubav prema naviještanju Evanđelja i odvojenosti od svijeta.[119] U sv. Ljudevitu će se boriti želje za mirom, redom i pravilom kontemplativnog života i čovjeka svete avanture koji poduzima velike stvari za spas braće i slavu Božju. Montfort je obje dimenzije utakao u duhovnost posvete kao bitne elemente svoje nauke.

[119] Ta dvostruka sklonost sveca se možda najjasnije vidi u pismu br. 5 koje je kao mladi svećenik pisao svome duhovniku. *Sabrana djela I,* Split, 1980., str. 47.

Tako da za one koji žive posvetu može istovremeno reći: „Oni su vazda u kući sa svojom majkom, tj. oni ljube samoću, provode unutarnji život, nastoje oko molitve, i to sve po primjeru svoje majke, Presvete Djevice, i u njezinu društvu, kojoj je sav sjaj u unutarnjosti i koja je preko svega svoga života toliko ljubila samoću i molitvu. Istina, oni se katkada pokazuju i vani u svijetu, ali samo iz posluha volji Božjoj i svoje drage majke i da izvrše svoje staleške dužnosti. Ma ne znam kolikim se prividnim sjajem sjalo što vani rade, ipak još mnogo više cijene što čine u samima sebi, u svojoj unutarnjosti, u društvu Presvete Djevice, jer tu se bave velikim poslom svoje savršenosti, prema kojemu su svi drugi poslovi dječja igra“ (PP 196).

A s druge strane tvrdi da je naviještanje Evanđelja vrhunac savršenstva kršćanskog života:

„Nakon što se Mudrost pokazala kao majka i izvor svih dobara, potiče ljude da ostave sve i da nju traže, jer se ona daje samo onima, kaže sv. Augustin, koji je žele i traže tolikom revnošću kako to zaslužuju velike stvari. U 22. retku božanska Mudrost pokazuje tri stupnja pobožnosti, a posljednji predstavlja pravo savršenstvo: služiti Boga poniznom podložnošću, raditi u njemu i po njemu u ustrajnoj vjernosti, tražiti potrebno svjetlo i unutarnje pomazanje da bismo i drugima nadahnuli ljubav prema Mudrosti te ih dovedemo do vječnoga života“ (LJVM 30).

Monfortanska duhovnost posvete je istovremeno apostolatsko-misonarska i molitveno-mudrosna i nijedna od te dvije dimenzije se ne može dokinuti bez udaljavanja od nauka sv. Ljudevita. I jedna i druga vjernika vode putem duhovnoga rasta i sazrijevanja. To sprječava shvaćanje pastoralne djelatnosti kao čisto ljudski aktivizam, ali i življenje posvete kao zatvaranje u privatnost duhovne intime i bilo kakovog duhovnog usavršavanja koje bi bilo samo sebi cilj. Briga oko nutarnjeg života je sigurno bitna karakteristika duhovnosti posvete, ali ako je ona usvojena na autentičan način kako to svetac naučava, ne može ni na koji način zatvarati vjernika u sferu intimizma, duhovnog elitizma i individualizma. Eklezijalna i apostolatska dimenzija posvete otvorenosti potrebama Crkve i svijeta naviještanjem Evanđelja je više nego očigledna jer se radi o duhovnosti čije su bitne dimenzije nutarnjeg života i apostolata nerazdvojne. Posveta kako ju je zamislio svetac, podrazumijeva istinski napor u molitvi oko upoznavanja Isusa i rasta u njegovoj ljubavi, kao i istinski napor oko naviještanja Božje ljubavi ovome svijetu. Jasno nam je da kod nekih, osobito laika, zbog životnih prilika i poziva, apostolatska dimenzija življenja posvete nije naglašena, ali ako vjernik uistinu sazrijeva u življenju posvete, ona se očituje u osobnoj molitvi koja postaje apostolaska. U svakom slučaju, posveta, pa čak ako toga vjernik i nije svjestan, usmjerena je na dobro bližnjega kao što to govori svetac na početku ovog poglavlja, i koliko se više raste u duhu življenja posvete, ta apostolatsko-misionarska dimenzija sve više prožima svijest vjernika.

Razmisli! Shvaćam li svoje staleške dužnosti kao službu Bogu i ljudima, kao moj prvi i najvažniji apostolat u životu? Uviđam li potrebe Crkve i svijeta za naviještanjem Evanđelja? Je li moja molitva apostolatska, tj. usmjerena na dobro bližnjega i uspostavu kraljevstva Božjega?

5.7. Pobožnost posvete dovodi do sjedinjenja s našim Gospodinom

Sjedinjenje s Isusom je cilj svake duhovnosti, pa tako i posvete koju predlaže svetac koji prikazuje Mariju kao povlašteno sredstvo da se postigne taj cilj. „Ova je pobožnost lagan, kratak, savršen i siguran put da dođemo do sjedinjenja s našim Gospodinom, u čemu je bit kršćanske savršenosti“ (PP 152).

5.7.1. Kratki put

„Ova je pobožnost Presvetoj Djevici kratak put da nađemo Isusa, stoga što na njemu ne možemo zalutati, i što njime, kako netom spomenuh, idemo s većim veseljem i lakoćom, pa dosljedno i s većom spremnošću. Više na njemu napredujemo kroz malo vremena naše podložnosti Presvetoj Djevici i ovisnosti o njoj, nego kroz godine i godine svoje volje i oslona na se; jer čovjek poslušan i podložan božanskoj Mariji slavit će sjajne pobjede (usp. Izr 21, 28) nad svim svojim neprijateljima. Ti će zbilja gledati da mu zapriječe put, ili da ga vrate natrag, ili da ga sruše, ali s Marijinom potporom i pomoći i pod njezinim vodstvom ne samo da on neće pasti, uzmaknuti, pa ni zaustavljati se, nego će divovskim koracima stupati naprijed k Isusu onim istim putem o kojemu je pisano da je Isus njime k nama došao divovskim koracima i u malo vremena“ (usp. Ps 19, 6) (PP 155).

U malo vremena učiniti velike napretke u duhovnom životu, to je otajstveni učinak posvete Mariji i sve to, a da i osoba sama ne zna sa sigurnošću kako se to događa. Ta tajna duhovnoga života sastoji se u potpunom predanju i u poniznosti. To je iskustvo mistika; predati se, prepustiti se i dati Bogu prostor u našoj duši. Uza svu suradnju na koju smo uvijek pozvani, treba ući u jedan „pasivni” stav predanja, prihvaćanja i nestavljanja prepreka Božjem djelovanju u duši. To predanje je duhovno i djevičansko, u poslušnosti, podložnosti, poniznosti i čistoj vjeri, a sve skupa u potpunoj slobodi i ljubavi prema Bogu, zbog Boga samoga. To predanje nije samo općenito, nego i konkretno, osobno Mariji, a svetac ponovno samog Isusa stavlja za uzor koji treba nasljedovati u toj podložnosti.

„Što misliš zbog kojeg je razloga Isus Krist tako malo živio na zemlji i zašto je gotovo sav svoj život proživio u podložnosti i pokornosti svojoj majci? Ah! U malo vremena dugo je živio (usp. Mudr 4, 13) duže od Adama čiju je štetu došao popraviti, premda je Adam živio više od devet stotina godina. Isus je živio dugo jer je ovdje živio sasvim podložan svojoj presvetoj majci i s njom sasvim ujedinjen iz posluha svome nebeskome Ocu; jer tko časti svoju majku, sabire blago, kako kaže Duh Sveti (usp. Sir 3, 4) tj. tko časti Mariju, svoju majku, toliko da joj je pokoran i podložan u svemu, brzo će se izvanredno obogatiti, jer tom svojom tajnom, kao neke vrsti kamenom mudraca, svakoga dana gomila sebi više blaga; prema duhovnom tumačenju ovih riječi Svetoga pisma: „Moja je starost u milosrđu majčina krila, tj. u krilu Marijinu, koje je okružilo savršena muža (usp. Jer 31, 22) i koje je obuhvatilo onoga koga čitav svemir ne može obuhvatiti upravo u tom Marijinom krilu, rekoh, mladići postaju starci znanjem, svetošću, iskustvom i mudrošću, i tu se u malo godina dostiže puna dob Isusa Krista“ (usp. Ef 4, 13) (PP 156).

5.7.2. Savršen put

„Ova je vježba pobožnosti prema Presvetoj Djevici savršen put kojim dolazimo Isusu Kristu i s njime se sjedinjujemo jer je božanska Marija najsavršenije i najsvetije od svih stvorenja; pa i Isus koji je došao k nama na savršen način, nijednim drugim nego tim je putem išao na svom velikom i divnom putovanju. Previsoki, neobuhvatljivi, nepristupačni, Onaj koji jest, htio je doći k nama, sićušnim zemaljskim crvićima koji smo ništa. Kako se to dogodilo? Previsoki spusti se sve do nas savršeno i božanski preko ponizne Marije, a da nije ništa izgubio od svoga božanstva i svetosti; pa tako preko Marije treba da se i najneznatniji penju savršeno i na božanski način k Previsokom bez ikakva straha. Neobuhvatljivi je pustio da ga obuhvati i obujmi malena Marija, a da nije ništa izgubio od svoje neizmjernosti; jednako i mi trebamo dopustiti da nas malena Marija obuhvati i vodi savršeno i neograničeno. Nepristupačni pristupi k našoj ljudskoj naravi preko Marije i s tom se naravi usko sjedini, na savršen način kao osoba, a da nije ništa izgubio od svoga božanskog Veličanstva; tako isto i mi imamo pristupiti k Bogu preko Marije i savršeno se tijesno sjediniti s njegovim

Veličanstvom, bez bojazni da će nas odbiti. Napokon je Onaj koji jest htio doći k onome što nije i učiniti da ono što nije postane Bog ili Onaj koji jest; i to je učinio predajući se na savršen način i podlažući se potpuno poniznoj Djevici Mariji, a da tim nije prestao biti u vremenu Onaj koji jest od sve vječnosti; na taj način i mi, koji smo puko ništavilo, možemo po Mariji postati slični Bogu, po milosti i slavi, bez straha od ikakve prevare, samo joj se treba predati tako savršeno i potpuno da ne budemo ništa u sebi nego sve u njoj, bez bojazni da ćemo pogriješiti“ (PP 157).

Marijin put je savršen, tj. bolji je od svih drugih, jer je ona bila izabrana od Boga za jedinstveno poslanje i obdarena puninom Božje milosti da bi ga ispunila. Sa svoje strane Marija je u Duhu Svetom uvijek vjerno odgovarala na čisti Božji dar te tako učinila uistinu neponovljiv, jedinstven i savršen svoj duhovni put pred Bogom. I mi smo pozvani da nasljedujemo Isusa Krista i da ostanemo vjerni do smrti. Na tom putu nitko nas ne može bolje voditi od Marije.

„Sve da mi netko zacrta novi put kojim se može doći k Isusu, pa da je taj put popločan svim zaslugama blaženika, osvijetljen i uljepšan svim sjajem i ljepotom anđela, pa da se svi anđeli i sveci nađu na njemu, da vode, brane i pomažu one koji budu htjeli stupati tim putem, zaista, otvoreno i po istini kažem da mi je od takva puta, ma koliko on bio savršen, draži neokaljani put Marijin: „Sterem sebi put besprijekoran” (usp. Ps 18, 33), stazu ili put bez ikakve ljage i mrlje, bez istočnoga i osobnoga grijeha, bez tmina i sjena; pa ako moj ljubezni Isus dođe u svojoj slavi drugi put na zemlju (kako i hoće) da kraljuje na njoj, on na tom putovanju neće izabrati druge staze nego božansku Mariju po kojoj je došao tako sigurno i savršeno prvi put. Razlika između prvoga i posljednjeg dolaska bit će u tome, što je prvi put bio tajan i skriven, a drugi će put biti sjajan i slavan, ali će ipak oba biti savršena, jer će oba biti Marijina. Jao! Evo tajne koju ljudi ne razumiju: Neka ovdje zamukne svaki jezik“ (PP 158).

Razmisli! Kada sv. Ljudevit uči da je posveta kratki put da se postigne savršenstvo, to ne znači neposredno i olako. Kakvo je moje iskustvo brzine dinamike duhovnog rasta i Marijina uloga u tome? Kako shvaćaš nauk sveca da je posveta savršen put do Isusa. Pokušaj to prepričati svojim riječima?

5.7.3. Siguran put

„Ova je pobožnost prema Presvetoj Djevici siguran put kojim dolazimo k Isusu i postižemo savršenost sjedinjujući se s njim. Jer ova vježba koju naučavam nije nova. Ona je toliko stara da joj se ne može točno označiti početak, kako to tvrdi gosp. Boudon koji je nedavno umro na glasu svetosti u knjizi što ju je napisao o ovoj pobožnosti. Ipak je stalno da joj se tragovi nalaze u Crkvi više od sedam stotina godina. Sv. Odilon, opet iz Clunya, koji je živio oko 1040. godine, bio je jedan od prvih koji su javno obavljali ovu pobožnost u Francuskoj, kako se spominje u njegovom životu. Kardinal Petar Damjani donosi da je godine 1076. njegov brat Marin postao robom Presvete Djevice u prisutnosti svoga upravitelja na vrlo pobudan način: bio je stavio sebi oko vrata uže, izbičevao se i položio na oltar svotu novaca u znak svoje potpune predaje i posvete Presvetoj Djevici. To je i dalje radio dokle god je živio i to tako vjerno da je zaslužio da ga na času smrti pohodi i utješi njegova dobra Gospodarica i da mu ona sama na svoja usta obeća raj kao nagradu za njegovu službu. Cezarij Boland spominje nekoga slavnoga viteza, Vautira od Birbaka, prvoga rođaka louvainskih vojvoda, koji se je oko 1300. godine posvetio Presvetoj Djevici u svojstvu sužnja. Ovu je pobožnost posebno obavljalo više pojedinaca sve do 17. stoljeća, a tada je postala javnom“ (PP 159).

Da je duhovnost koju naučava sv. Ljudevit siguran put, to dokazuje i činjenica da su u povijesti Crkve razni sveci i drugi duhovni velikani slijedili posvetu. Na ovaj način Montfort pokazuje duboko poštivanje crkvene tradicije i veliki osjećaj za Crkvu, narod Božji koji vođen Duhom Božjim hodi kroz povijest.

„U Boudonovoj knjizi mogu se čitati imena raznih papa koji su odobrili ovu pobožnost; tu se spominju bogoslovci koji su je ocijenili; progonstva koja je doživjela i pobijedila, i na tisuće osoba koje su je prigrlile. Nijedan je papa nije osudio; to se uostalom ne bi moglo ni učiniti, a da se ne uzdrmaju sami temelji kršćanstva. Nepobitno je, dakle, da ova pobožnost nije nova. A ako nije općenita, to je stoga što je jako uzvišena, pa je svatko ne zna cijeniti ni vršiti. Ova pobožnost je sigurno sredstvo koje nas dovodi k Isusu, jer je svojstvo Presvete Djevice da nas stalno vodi k Isusu, kao što je Isusovo svojstvo da nas stalno vodi k vječnome Ocu. Duhovne osobe ne smiju krivo misliti da bi im Marija mogla biti zapreka da dođu do sjedinjenja s Bogom. Zar bi bilo moguće da duši bude zaprekom da nađe veliku milost sjedinjenja s Bogom baš Marija koja je našla milost pred Bogom za sav svijet uopće i za svakoga posebno? Može li se zamisliti da bi duši priječila savršeno sjedinjenje s Bogom ona koja je bila puna i prepuna milosti i tako s Bogom sjedinjena i u nj preobražena, da mu se je trebalo utjeloviti u njoj? Istina, pogled na druge stvorove, ma koliko bili sveti, mogao bi nam možda katkad i usporiti naše sjedinjenje s Bogom, ali Marija nikako, kao što sam već kazao i neumorno ću uvijek ponavljati. A ako tako malo duša dosiže puninu dobi Isusove, tome je razlog što Mariju, koja je jednako i sada kao i uvijek, majka Božja i plodna zaručnica Duha Svetoga, nismo dovoljno oblikovali u svome srcu. Tko želi imati plod potpuno zreo i potpuno gotov, treba imati i stablo koje nosi taj plod. Tako, tko želi imati plod života, Isusa Krista, treba imati i stablo života, Mariju. Tko želi imati u sebi djelovanje Duha Svetoga, treba imati njegovu vjernu i nerastavljivu zaručnicu, božansku Mariju, koja ga čini plodnim i rodnim, kako sam spomenuo na drugom mjestu“ (PP 163-164).

Marija nas sigurno vodi k Isusu. To je uvjerenje koje svetac više puta ponavlja. Na ovaj način on bi htio da čitatelj nadvlada strah i skrupulu koja se često javlja kad se osoba odluči na posvetu. Instinktivni strah da ćemo se, potpuno predajući Mariji, udaljiti od Isusa. Marija je potpuno izgubljena u Bogu i potpuno preobražena u Isusa te ni na koji način ne priječi naše predanje i suobličenje Isus, naprotiv kako to uči svetac, čini ga lakšim, bržim i savršenijim.

„Zato, što budeš više gledao Mariju u svojim molitvama, promatranjima, djelima i patnjama, ako i ne pogledom jasnim i zornim, a ono barem pogledom općim i nezapažljivim, to ćeš savršenije, vjeruj mi, naći Isusa koji je uvijek s Marijom velik, silan, djelotvoran i neshvatljiv, i to više negoli je u samom nebu ili ikojemu drugom stvoru svemira. Zaista, božanska Marija, koja se sasvim izgubila u Bogu, nije ni najmanja zapreka savršenima da postignu sjedinjenje s Bogom. Naprotiv, niti je ikada bilo niti će biti kojeg stvora koji bi nas u tom velikom poslu pomagao uspješnije od nje, bilo što će nam u tu svrhu dati svoje milosti, te će nas jedino preko nje potpuno osvojiti misao na Boga, kako veli neki svetac: nitko se ne ispunja mišlju na Boga osim po tebi, bilo što će nas svojom brigom očuvati od obmana varke i opakog duha. Gdje je Marija, tu nema opakog duha. Najočitiji je znak da nas vodi dobri duh, ako smo mnogo pobožni Mariji, ako na nju često mislimo i često o njoj govorimo. To je misao jednog sveca, koji nadodaje da je često sjećanje i zazivanje Marije siguran znak da nam duša nije umrla po grijehu, kao što je disanje stalan znak da tijelo nije mrtvo. Jedino je Marija satrla sva krivovjerja, kako veli Crkva i s njom Duh Sveti koji je vodi: „Sama si satrla sva krivovjerja na svemu svijetu.” Stoga se nikada neće dogoditi da vjerni Marijin štovatelj, upadne u herezu ili zabludu, bar ne očitu, ma koliko protiv toga mnijenja sumnjali kritičari. Da, moći će i on, iako teže nego drugi, pogriješiti nesvjesno, zamijeniti istinu s laži, uzeti opakoga duha za dobroga, ali će prije ili kasnije upoznati svoju pogrješku ili svoju nesvjesnu zabludu, pa kad je upozna, nipošto neće više tvrdokorno ustrajati ni braniti ono što je prije

nesvjesno držao istinitim. Tko god, dakle, želi napredovati na putu savršenstva bez ikakva straha i varke, kojima su lako podložne osobe odane molitvi, i naći Isusa sigurno i savršeno, neka se prihvati dragovoljno, velikodušno i spremna duha ove Marijine pobožnosti koju možda do sada nije poznavao, i neka udari ovim izvrsnim putem, koji je za nj nov, a što mu ga evo pokazujem kao još uzvišeniji put (usp. 1 Kor 12, 31). Taj je put označio Isus Krist, utjelovljena Mudrost, jedini naš Poglavica, pa mi, Kristovi udovi, idući njegovim stopama ne možemo zalutati. Taj je put lak jer ga napunja punina milosti i pomazanja Duha Svetoga. Na njemu nema umora niti uzmicanja s njega. Taj je put kratak i učas nas dovodi k Isusu Kristu. Taj je put savršen jer na njemu nema nimalo blata niti prašine, ni najmanjeg kala grijeha. Napokon, taj je put siguran. On nas izravno i sigurno dovodi k Isusu i u život vječni, bez skretanja desno ili lijevo. Krenimo, dakle, tom stazom i idimo njome dan i noć, sve do punine dobi Isusa Krista“ (PP 165-168).

Čini nam se da najbolje možemo komentirati ovaj odlomak citirajući Drugi vatikanski sabor: “Crkva pobožno misleći o njoj (Mariji) i promatrajući je u svjetlu Riječi, koja je postala čovjekom, s poštovanjem dublje prodire u veliki misterij utjelovljenja i sve više postaje slična svome Zaručniku”(LG 65).

Razmisli! Poštujem li i poznajem li svetačku duhovnu tradiciju i promatram li je kao provjerenu te nastojim li učiti iz nje u mom iskustvu življenja vjere? Je li Marijina uloga u tvom duhovnom iskustvu općenita i nezapažena ili jasna i zorna?

5.8. Življenje posvete je lagan put za proći kroz tamne noći i čišćenja duše neophodna za sjedinjenje s Bogom

„Ovo je lagan put. Probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njem nas nikakva zapreka ne priječi doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtne muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje. A Marijinim putem idemo ugodnije. Istina, i na tom se putu imamo upustiti u žestoke borbe i svladavati velike teškoće, ali ova se dobra majka i gospodarica približava svojim vjernim štovateljima i uz njih stoji da ih rasvijetli u njihovim tminama, da im riješi njihove sumnje, da ih ohrabri u njihovom strahu, da ih podupre u njihovim borbama i poteškoćama, tako da ovaj djevičanski put na kojem nalazimo Isusa, prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden. Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni Zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogibeljnije kušnje“ (PP 152).

Sv. Ljudevit kao poticaj da se živi posvetu navodi lakoću kojom duša posvećena Mariji prolazi kroz tamne noći kroz koje teže i s puno više muka i opasnosti prolaze oni koji se ne posvete Mariji kako bi došli do sjedinjenja s Bogom. Svetac drži da mu je Bog objavio tajnu milosti koja je velika pomoć i olakšanje u suhoćama i tamama na putu rasta i sazrijevanja, a upravo to su duhovnim osobama najteža iskustva za proživjeti na putu rasta. Put posvete je put po Mariji, na kome usprkos svih poteškoća ona majčinski rasvjetljuje, pomaže, podupire i ohrabruje te je u odnosu na sve druge lagan. Razlog tome je neokaljana Marijina svetost, a po potpunom predanju u njene ruke po posveti ona ima slobodu djelovanja u životu posvećenika. Zato Montfort tvrdi:

„Ali tko hoda neokaljanim Marijinim putem i vrši ovu divnu vježbu koju naučavam, taj radi samo obdan, radi na svetom mjestu i radi malo. U Mariji nema noći, jer u njoj nije

nikad bilo grijeha, pače ni najmanje sjene grijeha. Marija je sveto mjesto, dapače svetište nad svetištima, gdje se oblikuju i odlijevaju sveti“ (PP 218).

Inače ustaljena nauka o duhovnom životu redovito govori o suhoćama, pustinjama, čišćenjima i tamnim noćima,[120] koje gore spominje i Montfort, kao putu koji vodi do sjedinjenja, a i svetac to priznaje napominjući da je taj put za dušu teži i izloženiji većim napastima. Sv. Ljudevit koji je i sam proživio tamne noći duha,[121] u življenje duhovnosti posvete sažeo je sve bitne dinamike duhovnoga puta koje osobi, ako ih vjerno živi, omogućava vedar put u svim situacijama duhovnog života, pa i onima koje autori opisuju kao tamne noći. Naime, početak obraćenja i osobnog puta vjere može biti prožet velikom radošću i slašću jer duša otkriva Boga ljubavi koji je slatko sebi privlači. U tim iskustvima redovito se javlja napast navezanosti na radost i utjehu koje Bog daruje i manje ili više neprimjetno traženje Božje utjehe nego Boga samoga. Svetac se je u pastoralu često susretao s tim iskustvima obraćenika, a neka opisao i u svojim pjesmama:

„Veliki Bože, divni Gospodine, hoćeš li dopustiti grješniku da nosi časnu titulu tvoga poniznoga sluge? Neka mi je tvoje milosrđe dade i udjeli kako bih mogao svima reći da te ljubim i da ti služim. Služiti Bogu, velike li uzvišenosti, to je više nego biti kralj. Gospodine, nisam dostojan da budem tvoj sluga, ali ti to želiš, veliki Učitelju, nastojat ću to biti, kazujući cijelom svemiru da te ljubim i da ti služim. Primio sam tvoje svjetlo, tvoju milost i oproštenje u zadnjim pučkim misijama slušajući propovijed. Započeo sam svete vježbe te ih preveo u hvalospjeve. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća“ (P 139, 1-6).

Nakon osobnog opredjeljenja za Boga po obnovi krsnih zavjeta, vjernik se potpomognut Božjom milošću mora usredotočiti na postojanost u procesu obraćenja, na opasnosti od gubitka Božje milosti po teškim grijesima i zadobivanje krjeposti što smo opisali u putu čišćenja. Pa ipak i nakon više godina ozbiljnog napora da se živi autentičan kršćanski život i oslobodi se teških grijeha, vjernik kuša vlastitu nemoć u pročišćenju duše od korijena samih grijeha, slabosti, sklonosti na zlo, pa i padova u lagane grijehe. Vjernik u suradnji s Božjom milošću može izbjeći pad u teške grijehe, ali ne može iskorijeniti njegov nutarnji uzrok u duši. Na posebno bolan način duša to kuša u borbi protiv samodopadnosti koja rađa duhovnom ohološću te tako priječi daljnji duhovni rast. Svetac opominje:

„Čuvaj se, dakle, nemoj nasljedovati farizejevu oholu molitvu koja ga je učinila još tvrdokornijim i prokletijim (usp. Lk 18, 9-14). Radije se povedi za poniznim carinikom u svojim molitvama, koje mu pribaviše oproštenje njegovih grijeha“ (TSK 143).

Za to je potrebno posebno Božje djelovanje u kome Bog dušu koja mu se pokaže vjernom uvodi u nutarnje stanje u kome je n sam pročišćava. To su iskustva u kojima duša doživljava duhovni život više kao pasivni, u smislu da ona nastavlja činiti svoj udio, ali uočava vlastitu nemoć jer joj se događaju stvari koje ne može ni na koji način proizvesti, nego Bog sam djeluje u duši, a ona treba u povjerenju iz ljubavi prihvatiti način i mjeru Božjeg djelovanja. Naime, Bog sam oduzima duši osjećajne doživljaje u molitvi te ona kuša nutarnje suhoće i poteškoće u samoj molitvi koje kod vjernika mogu pobuditi osjećaj ostavljenosti i osamljenosti. Tada počinje teži pasivni period duhovnog života. Ako duša tada otvrdne i ne bude poučljiva prihvaćajući Božansku pedagogiju, izlaže se opasnosti da uspori ili čak prekine put duhovnoga rasta i sazrijevanja. Sv. Ljudevit u takvim iskustvima vidi življenje posvete kao najbolje sredstvo da se ostane postojan u miru i živi od čiste vjere, i to ne samo vlastite, nego vjeran postavkama francuske škole duhovnosti govori o komunikaciji Isusove i Marijine vjere duši koja joj omogućava u miru i vedrini, iako u suhoći, podnijeti taj put.

[120] I. Rodriguez, *Purificazione,* u DES, str. 2097- 2100. Autor slijedeći nauku sv. Ivana od Križa govori o pasivnoj noći sjetila i pasivnoj noći duha, obrazlažući ulogu i učinke u duhovnom životu.

[121] M. Sušac, nav. dj.. 142-147. U životopisu sveca je detaljno opisan duhovni put tame kroz koji je prošao Montfort prije mističnog sjedinjenja s Isusom kojega on naziva Mudrošću Božjom.

„Zato osoba pravo pobožna majci Božjoj nije nimalo prevrtljiva, turobna, skrupulozna ili bojažljiva. Neću reći da katkad ne posrne i ne izgubi osjetnu pobožnost. Ali padne li, ona se podigne pružajući ruku svojoj dobroj majci. Ako li ne nalazi osjetne ugodnosti u pobožnosti, zato se ne uznemiruje, jer pravednik i vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima“ (PP 109).

Duhovni život, dakle, podrazumijeva i iskustva tame, suhoće i poteškoće u molitvi koje božanska pedagogija šalje kao pripravu za duhovni rast i sazrijevanje. Oni se očituju ponajprije u krjepostima, a među njima poglavito u vjeri, ufanju i ljubavi prema Bogu i bližnjemu te poniznosti. Takva iskustva tame mogu se javiti periodično i nakon obraćenja i to iz više razloga: premorenost, slabost karaktera, posljedica grijeha, neodlučnost u borbi protiv grijeha. Nakon što je duša dovoljno ojačala, sam Bog je uvodi u tamnu noć i preko nutarnjeg ogoljenja i duhovnog siromaštva provodi kroz nutanje čišćenje do onih dubina do kojih duša sama po sebi ne bi mogla nikako doći. Duhovni život, dakle, prolazi kroz različite faze, a općenito se može podijeliti na dva velika dijela: aktivni i pasivni. Dok u aktivnom dijelu duhovnoga puta prevladava ljudsko nastojanje potpomognuto Božjom milošću, u pasivnom prevladava samo Božje djelovanje. Preko pasivnih čišćenja i puta prosvjetljenja duša prelazi na put zrelosti u ljubavi, put savršenstva i sjedinjenja. Svetac rođenu sestru koja se prikazala Bogu na službu u kontemplativnom samostanu i sve nas opominje: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Kada je tama posljedica Božanske pedagogije tada je odsutan teški grijeh. Naime, usprkos nutarnjih poteškoća, vjernik želi služiti Bogu i traži ga, a ne nalazi, istovremeno molitva i meditacija postaju teške, ali usprkos svemu on ne odustaje niti traži zadovoljstvo u stvarima koje su protivne duhu Evanđelja. U takvim se situacijama može javiti teška napast da je vjernik ostavljen od Boga. Duhovni vođa koji uistinu prepoznaje to stanje, može pomoći vjerniku u prihvaćanju puta kojim ga Bog vodi. Još jedna stvar se može javiti u takvim iskustvima, naime, duša u molitvi ne nazire Boga, ali vidi sebe i svoje grijehe, pa i one koje do tada nije uviđala.[122] Svetac je ta iskustva opjevao u obliku dijaloga u jednoj pjesmi:

„Ožalošćeni: Moj Bože, kako se mučim tijekom molitve! U agoniji sam, potpuno rastresen. Đavao: Ne činiš ništa dobro, gubiš ovdje vrijeme, moraš raditi, idi, jer te čekaju. Prijatelj Božji: Isus Krist je ustrajao, moli u muci, on je tvoj uzor, trpi poput njega. Moli strpljivo, usprkos duši i tijelu. Molitva patnje je molitva jakih. Bog sam djeluje u duši kad duša zna trpjeti, on je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 33-38).

Iako osobi koja se nalazi u stanju tame izgleda da su njene molitve i meditacije naporne i bez ikakvoga učinka, kao što vidimo iz teksta, svetac uvjerava upravo suprotno. Još jedna muka muči duše u tami i suhoći, a to je velika rastresenost u molitvi, meditaciji kao i nesposobnost molitve. S druge strane duša želi služiti Bogu, moliti i ljubiti ga. Bog sam i u molitvenom životu vodi dušu razvojnim putem od meditacije do kontemplacije u tami duha, i o tome ćemo više govoriti u sljedećem poglavlju,[123] a ovdje samo napominjemo da je prema sv. Ljudevitu krunica meditativna i kontemplativna molitva, te po ustrajnosti u molitvi krunice, iako uz velike napore, duša ostaje postojana u poteškoćama tame i suhoće te napreduje u sazrijevanju i prosvjetljenju koje vodi do sjedinjenja s Bogom. Govoreći o toj nutarnjoj borbi u molitvi Montfort poručuje:

[122] Svu složenost mističnog iskustava opisuje C.V. Truhlar, *L'espezienza mistica,* Rim, 1984.

[123] O molitvi kao sredstvu da se postigne sjedinjenje s Kristom te o samom razvojnom putu molitve u tamnim noćima, vidi 6.2. cijelinu.

„Ne vjeruj mu, dragi subrate krunice i ohrabri se ako je tijekom cijele krunice tvoja mašta bila ispunjena rastresenošću i čudnim mislima koje si, čim si ih uoči, pokušavao odagnati što si bolje mogao. Tvoja je krunica toliko bolja koliko je zaslužnija; ona je toliko zaslužnija koliko je teža; toliko je teža koliko je manje prirodno duši ugodna, i više uznemirivana dosadnim mravima i mušicama koje lutaju bez reda i protivno tvojoj volji vrte se u mašti te ne dopuštaju duši da uživa u onom što govori niti da se odmori u miru. Čak i onda kad se moraš boriti protiv rastresenosti tijekom cijele krunice, bori se hrabro s oružjem u ruci, to jest nastavi je moliti iako bez ikakve slasti ili osjetne utjehe. Bit će to strašna, ali i spasonosna bitka za vjernu dušu.[124] Naprotiv, ako položiš oružje, tj. ostaviš svoju krunicu, bit ćeš pobijeđen. I tada će te đavao, koji je trijumfirao nad tvojom voljom, ostaviti na miru, ali na sudnji dan, spočitavat će ti tvoju malodušnost i nevjernost. Onaj koji je vjeran u malim stvarima, vjeran je i u velikim (usp. Lk 16, 10): onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom vrlo kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovog: to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete majke, koji ste odlučili svakog dana moliti krunicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite krunicu“ (TSK 124-125).

Naime, sazrijevanje u kršćanskom životu podrazumijeva da se vjernik distancira od samoga sebe, svojih prosudbi i osjećaja i uči se hoditi putem čiste vjere koja se oslanja na Boga i njegovu riječ. Ako vjernik u ljubavi prihvaća put kojim ga Bog vodi onda suhoće, tame i poteškoće u molitvi pred Bogom imaju veliku vrijednost jer su upravo dokaz autentične ljubavi prema Boga koja ustraje i ostaje usprkos svih poteškoća. O tome svetac tako poticajno kontemplativnoj redovnici, vlastitoj sestri Luizi, piše:

„Draga žrtvo u Isusu Kristu, čista Božja Ljubav neka vlada u našim srcima. Veoma sam zahvalan našem dobrom Bogu na milosti koju ti je udijelio da te je učinio savršenom žrtvom Isusa Krista, ljubimicom Presvetoga Sakramenta i nadoknadom za tolike zle kršćane i nevjerne svećenike. Koje li časti za tvoje tijelo da bude žrtvovano na nadnaravni način za vrijeme jednog sata klanjanja pred Presvetim. Koje li časti za tvoju dušu da obavlja na zemlji, bez užitka, bez spoznaje, bez svjetla, bez slave, u samoj tami vjere, ono što na nebu anđeli i sveti obavljaju s toliko užitka i svjetlosti. Koliku li slavu pribavlja mojemu Bogu vjerna klanjateljica na zemlji, ali se tako rijetko susreće, jer svi pa i najduhovniji, hoće da uživaju i gledaju, inače se dosađuju i sustaju. Pa ipak, sama vjera je dovoljna“ (PIS 19).

Dakle, ako duša ustraje u iskustvima tame, Bog je čisti od korijena grijeha i od svega onoga do čega nije mogla doprijeti samo svojim naporima potpomognutima milošću. A u dobro proživljenom iskustvu tame u duši, kako kaže Montfort, Bog je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Sv. Ljudevit od Marije za sebe traži upravo tu čistu vjeru u potpunom povjerenju i predanju: „Ne tražim od tebe ni viđenja, ni objava, ni osjećaja slasti, pa ni duhovnih radosti. Tebi pripada da gledaš jasno, bez tmina; da potpuno uživaš bez gorčine; da slaviš pobjedonosno slavlje na desnoj svoga Sina u nebu bez trunka poniženja; tebi pripada da neograničeno zapovjedaš anđelima i ljudima i đavlima, bez otpora, i konačno, da raspolažeš

[124] I drugi sveci govore o iskustvima takve molitve bez ikakve osjetne utjehe koja je strašna, ali donosi puno plodova duši. Takva iskustva i ta molitva su veliki znak napretka na putu svetosti i vezana je uz nutarnja čišćenja. Tako sv. Ivan od Križa kaže: “Prva je noć strašna za osjete, no druga se ne može usporediti s njom, jer je jednostavno užasna i strahovita za duh…Nešto drugo veoma žalosti i muči dušu a to je da joj tamna noć drži vezane duševne moći, tako da ne može kao prije uzdizati osjećaje i pamet k Bogu niti mu se može moliti.”(*Taman noć* I, 8, 2; II, 8,1.). Sv. pater Pio potanko opisuje takvo svoje iskustvo: “ Stanje moje duše je ogorčeno, užasno i zastrašujuće. Sve oko mene i u meni je tama, tama u razumu, žalost u volji, nemir u sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama…dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kad bih barem mogao moliti i vikati. Izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve.” (*Pensieri, esperienze, suggerimenti,* San Givanni Rotondo 1995., st.109 i 115).

po svojoj volji svim Božjim dobrima, bez ikakva izuzetka. Eto, božanska Marijo, uzvišenog djela koji ti je Gospodin dao i koji ti se nikada neće oduzeti, a to mi prouzrokuje veliku radost. Za svoj dio ovdje na zemlji hoću samo onaj koji si ti imala, naime: vjerovati čisto, bez ikakva kušanja i gledanja; trpjeti radosno, bez utjehe stvorova; umirati neprekidno samom sebi, bez odmora; i jako raditi sve do smrti za tebe, bez ikakve koristi, kao najniži od tvojih robova. Jedina milost koju te molim da mi je udijeliš iz čistoga milosrđa jest da sve dane i časove svoga života izgovaram trosrtuki amen. Amen, na sve što si na zemlji radila dok si na njoj živjela; amen, na sve što sada radiš u nebu; amen, na sve što radiš u mojoj duši, da budeš samo ti u meni na potpunu proslavu Isusa u vremenu i vječnosti. Amen“ (MT 69).

Živjeti u čistoj vjeri ne znači ne kušati u životu svu veličinu i ljepotu Marijine majčinske skrbi. Upravo suprotno. Po posveti duša se potpuno predaje Mariji i izabire da o njoj svakodnevno ovisi u svim situacijama i prilikama te da ona majčinski vodi dušu putem duhovnog rasta i suobličenja s Kristom sve do sjedinjenja s njime. Dušu koja joj se preda, Marija čini dionicom svog jedinstvenog i nenadmašivog puta svetosti. Ako Montfort od Marije traži čistu vjeru, ona mu sa svoje strane dopušta da kuša svu ljepotu njene majčinske ljubavi. Svetac pjeva:

„Kad se uzdižem Bogu, svome Ocu, iz dubine moje nepravičnosti činim to pod okriljem moje majke, oslanjajući se na njenu dobrotu. Kako bih utišao gnjev Isusov, kažem mu: evo ti majke i on se odmah smiri jer je s Marijom uvijek radostan. Ova dobra majka i učiteljica pritječe mi posvuda snažno u pomoć, a kad u slabosti padnem, ona me odmah podiže. Kad je moja duša ožalošćena i uznemirena mojim svakodnevnim grijesima, odmah se umiri kad kažem Marijo, u pomoć! Kada sam u borbama, ona mi svojim glasom kaže: „Hrabro, moje dijete, hrabro, neću te napustiti!“ Poput dojenčeta privijen sam na njezine grudi. Djevica čista i vjerna hrani me božanskim mlijekom. Evo, što će se teško povjerovati: nosim je u sebi urezanu crtama slave iako u tami vjere. Ona me čini čistim i plodnim svojom čistom plodnošću, ona me čini snažnim i pokornim svojom dubokom poniznošću. Marija je moj čisti izvor u kojem otkrivam svoju rugobu, u kojem uživam bez uznemirivanja, gdje ublažujem svoja izgaranja. Po Isusu idem Ocu i nisam odbačen, po Mariji idem Isusu i nisam odbijen. Sve činim u njoj i po njoj. To je tajna svetosti kako bih uvijek bio vjeran Bogu, kako bih u svemu vršio njegovu volju. Kršćani, molim vas nadomjestite moju veliku nevjernost, ljubite Isusa, ljubite Mariju u vremenu i vječnosti. Bog sam“ (P 77, 9-20).

Svoje osobno iskustvo hoda u čistoj vjeri svetac je ugradio u duhovnu nauku posvete kojim želi voditi i vjernika. Upravo zbog toga u iskustvima tame sv. Ljudevit inzistira na važnosti ustrajnosti u molitvi i čistoj vjeri te tako dopustiti Duhu Svetome da čini svoje djelo u duši jer mu naše tjeskobne uznemirenosti priječe njegovo djelovanje ili ga barem otežavaju i ometaju. Daljnji put prema svetosti ovisi upravo o predanju punom povjerenja u Božje i Marijine majčinske ruke. Ne treba se nipošto udaljiti od molitve u tami i suhoći, iako ona može izgledati beskorisnom. Svetac potiče:

„Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više mudrosti; što imamo više mudrosti, to imamo i više vjere. Pravednik, mudar čovjek, živi samo od vjere (usp. Rim 1, 17), a da ne gleda, da ne osjeća, da ne kuša i ne sumnja. Bog je tako rekao ili obećao, to je kamen temeljac svih njegovih nastojanja i molitava, iako mu se čini da Bog ne gleda na njegovu bijedu i ne sluša njegove prošnje, niti mu pruža ruku na pomoć protiv njegovih neprijatelja, iako je obasut rastresenošću, sumnjama i tamom duha, iluzijama, odbojnošću i prazninom u srcu, žalošću i bolju u duši. Mudrac ne traži da vidi izvanredne stvari kakve su gledali sveci, ne traži da kuša osjetne radosti u molitvi i pobožnosti. On u vjeri traži božansku Mudrost i dati će mu se. On unaprijed zna da će je dobiti kao da mu je anđeo sišao s neba da ga uvjeri, jer Bog je sam rekao: svi koji od Boga traže nešto dobro, dobit će ga (usp. Lk 11, 10). „Ako vi, premda ste zli, možete davati svojoj

djeci dobre darove, koliko će više Otac nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole" (Lk 11, 13) (LJVM 187).

Svetačka tradicija uči da i u samim nutarnjim poteškoćama u molitvi ima razlike. Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti i doživljaja utjehe molitvi u osjećajima, a razlikuje se od suhoća i tama duha koje dolaze od božanskog svjetla kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo.[125] Ovdje se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji. Budući da je odlučna pobijediti sebe u svemu i biti pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj da ju je Bog već od sebe odvojio i napustio kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok to čini s najvećom mukom i naporom, vjeruje da više zaslužuje kaznu i ima osjećaj da je još mrskija Bogu. Naprotiv, ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene tisućama drugih napasti nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje, otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili barem sumnjiv, zbog prisutnih tama, boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.[126] Montfort u obliku kratkog dijaloga opisuje mučninu i napasti duše:

„Ožalošćeni: Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen. Đavao: Proklinji, očajavaj, jer Bog te napustio, on je srdit, previše si ga vrijeđao. Prijatelj Božji: Gospodin te kuša, izdrži, moli: sigurno je, on će u tome naći i svoju i tvoju čast. Traži od njega milost. Podnosi sebe i trpi i vidjet ćeš lice svoga dragog Zaručnika. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati" (P 101, 33-43).

Sve nutarnje i vanjske poteškoće na putu duhovnoga rasta i molitve imaju za cilj oslobađanje duše od nje same, od samodopadnosoti, navezanosti na sebe te je po spoznaji vlasitog ništavila i bijede voditi putem rasta u svetosti po poniznosti i ljubavi. Da bi došla do čiste ljubavi, duša se mora suočiti sama sa sobom i vlastitim zlim skonostima koje Bog putem čišćenja odstranjuje preobražavajući samu dušu.[127]

„Budite uistinu uvjereni, da je sve, što je u nama, najvećim dijelom pokvareno po grijehu Adamovu i po našim osobnim grijesima, i to ne samo tjelesna sjetila, nego također moći duše. Niste li opazili da Gospodin često odvraća oči svoje od darova i milosti, kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove, milosti i djela koja iz njih izviru, sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo. Kada, dakle, pogled i misli ljudskoga duha tako pokvare najbolja djela i božanske darove, što da tek reknemo o činima naše vlastite volje, koji su još pokvareniji nego oni duha? Nemojmo se

[125] Nutarnje poteškoće u molitvi i kod iskustava u tamnim noćima koje dolaze od Boga i uvode dušu u pasivna čišćenja (ako koristimo terminologiju sv. Ivana od Križa) ili u suhoćama sjetila i duha (ako koristimo terminologiju sv. Alfonsa Liguorija) su uzrokovane od ulivenoga Božanskog svjetla koje duša zbog vlastite nepročišćenosti ne može usvojiti su razlog i promjene u molitvi koja od meditativne postaje kontemplativna. O razvojnom putu molitve u monfortanskoj duhovnosti vidi cjelinu 6.2. koja kao i cijelo 6 poglavlje u sklopu dinamike duhovnog rasta je najuže povezana s ovim prethodnim.

[126] Sv. Alfons Liguori, *Kratka vježba za savršenstvo i kako se treba ponašati ispovjednik u vodstvu duhovnih duša, Sav tvoj ,* Zagreb, 2007., str. 30. Svetac upravo u ovim kategorijama opisuje to bolno duhovno iskustvo. Upozoravamo i na različitos upotrebe u terminlogiji u svetačkoj tradiciji. Sv. Alfons govori o sjetilnoj suhoći i suhoći duha, dok sv. Ivan od Križa govori o tamnoj noći sjetila i tamnoj noći duha, a u biti opisuju istu duhovnu stvarnost.

[127] Tu spoznaju vlasititog ništavila i bijede sv. Ljudevit opisuje kao prvi učinak življenja posvete, a mi smo je izložili u cjelini 7.1. A da je to općenito iskistvo u mistici, govori C.V. Truhlar, nav. dj. str. 52- 55.

čuditi ako Gospodin u otajstvima svoga lica sakriva svoje odabranike (usp. Ps 31, 21), tako da ih ne može okaljati ni pogled ljudski ni vlastito znanje. Što sve ne dopušta ljubomorni Bog da ih tako može sakriti? Ne pribavi li im tolika poniženja? Koliko puta dopušta da pogriješe? Ne dopušta li da ih muče mnoge napasti poput sv. Pavla (usp. 2 Kor 12, 7)? Zar ih ne pušta često biti u velikoj neizvjesnosti, nesigurnosti i tami? O kako je Bog čudnovat u svojim svecima i svetim putovima, kojima ih hoće dovesti do poniznosti i svetosti“ (PPK 47).

Montfort služeći se biblijskom prispodobom o Rebeki i Jakovu (usp. PP 183-212), kao metaforom pokazuje kakav bi trebao biti odnos osobe koja se posveti i Marije. U figuri Jakova Montfort nam predstavlja svoj ideal zrelog kršćanina. To je osoba koja otvorene duše sluša Boga, u svemu zavisi od Boga i Marije, ponizno se podlaže Mariji puna sinovskog pouzdanja, odana molitvi i spremna ulagati potrebne napore za daljnji duhovni rast. Marija je majčinski prisutna i djelatna u svim etapama duhovnog života od samog obraćenja, preko čišćenja i prosvjetljenja sve do sjedinjenja. Marija ljubi duše koje joj se posvete, uzdržava ih na duhovnom putu, vodi i upravlja, brani, štiti i zagovara (usp. PP 201-212). Put čišćenja i sazrijevanja kojim Marija vodi duše je onaj duhovnog siromaštva, koji podrazumijeva ogoljenje, lišenost, odricanje od grijeha i sebeljublja, umiranje samome sebi iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu, nutarnje preobraženje u želji da se njemu služi, njega proslavi u životu, a sve u potpunom povjernju u Boga i Marijinu majčinsku ljubav.

„Predodređenici nježno ljube i istinski časte Presvetu Djevicu kao svoju dobru majku i gospodaricu. Ljube je ne samo jezikom, nego uistinu, časte je ne samo izvanjskim načinom, nego u dubini svoga srca; poput Jakova izbjegavaju sve što joj može biti mrsko, a vrše gorljivo sve čime misle da mogu zadobiti njezinu dobrohotnost. Donose joj i darivaju ne svoje jaradi, kao Jakov Rebeki, nego ono što su ta dva jareta označavala, svoje tijelo i svoju dušu sa svime što im pripada, s ovih razloga: da ih primi kao svoje vlasništvo; da ih ubije, tj. da učini da umru grijehu i samima sebi i da ih odere i liši njihove kože, njihova sebeljublja, tako da se mogu dopasti Isusu, njezinu Sinu, koji traži za prijatelje i sluge samo one koji su umrli samima sebi; da ih pripremi prema ukusu nebeskoga Oca, tj. na njegovu veću slavu, koju on poznaje bolje od ijednoga stvora; napokon, da to tijelo i ta duša, njezinom brigom i zauzimanjem dobro oprani od svake ljage, potpuno mrtvi, sasvim očišćeni i lijepo ugotovljeni, postanu ugodno jelo, dostojno ustiju i blagoslova Oca nebeskoga. Zar tako neće učiniti predodređeni, koje će rado prihvatiti i vršiti savršenu posvetu Isusu preko Marijinih ruku, koju posvetu, evo, ja naučavam da tako posvjedoče Isusu i Mariji svoju djelotvornu i junačku ljubav“ (PP 197)?

Dakle, da bi duša došla do sjedinjenja s Bogom, treba proći kroz tamne noći i nutanja čišćenja koja mogu trajati dugi niz godina, te biti mučna i teška za dušu, a često ta su iskustva popraćena različitim križevima, vanjskim poteškoćama i progonstvima.[128] Sv. Ljudevit, koji je s Marijom po posveti prošao ta iskustva, tvrdi „da je ovaj djevičanski put, na kojemu nalazimo Isusa, prema svakom drugom putu sav ružičast i meden“ (PP 152).

[128] Jedan od klasičnih priručnika duhovnosti A. Royo Marin, *Teologia della perfezione cristiana,* Rim 1961, str. 514- 518; tvrdi da dužina trajanja tamnih noći ovisi o stupnju ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu te o većoj ili manjoj količini nesavršenosti od koji Bog treba osloboditi pojedinu dušu. Kod nekih osoba smjenjuju se periodi prosvjetljenja i tame te se ne može reći ni kada su ušli u ta iskustva ni kada su iz njih izišli. Citirajući kardinala Bonu tvrdi da je na primjer sv. Franjo Asiški proveo 10 godina u tim tamnim iskustvima čišćenja, sv. Terezija 18 godina, sv. Klara iz Montefalca 15 godina, sv. Magdalena Paziška prvo 5 a zatim 16 godina. Isti autor sabirući klasične savjete svetačke tradicije duši koja prolazi kroz takva iskustva savjetuje potpunu i ljubeznu podložnost volji Božjoj prihvaćanjem svoga nutarnjeg stanja u predanju u Božju providnost; ustrajnost u molitvi koja može postati mučeništvo za dušu zbog želje za molitvom i kušane nemoći ostvarenja te iste želje kao što bi to duša htjela; ustrajati u slobodi i miru duše u nemoći razmatranja i zadržavanje u nutarnjem miru i jednostavnom pogledu na Boga bez želje da se kuša i uživa u njegovoj prisutnosti što u biti predstavlja početne stadije ulivene kontemplacije te na kraju razgovor i podložnost razboritom duhovniku koji je i sam prokušan na putovima molitve.

Neposredno prije nego što će sv. Ljudevit doći do iskustva mističnog trajnog sjedinjenja u obliku duhovnoga braka s Kristom Mudrošću, on u pismu Luizi Trichet piše da su takva iskustva „nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani“ te da tim putem Bog vodi „velike duše“.

„Osjećam da ti ne prestaješ tražiti u Boga, za ovog jadnog grješnika, Božansku Mudrost putem križa, poniženja i siromaštva. Ustrajno, draga kćeri, ustrajno! Neizmjerno sam ti dužan; osjećam učinak tvojih molitava, jer sam više no ikad osiromašen, razapet, ponižen. Ljudi i zlodusi vode protiv mene u ovom velikom gradu Parizu veoma poželjnu i veoma slatku borbu. Neka me kleveću, nek mi se izruguju, neka ruše moj dobar glas, neka me bacaju u zatvor. Kako li su dragocjeni ovi darovi, kako su ovi zalogaji slasni, kako li očaravaju ove velike stvari. Ovo je posluga i nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani. O, kad ću posjedovati ovu ljubeznu i nepoznatu mudrost! Kad će se ona nastaniti kod mene? Kad ću biti tako dobro ukrašen da joj poslužim da se povuče u moj stan? O, tko će mi dati da jedem ovoga kruha razumijevanja kojim ona hrani svoje velike duše“ (PIS 16).

Svetac uči da u odnosu na druge puteve, posveta je lak, kratak, savršen i siguran put da se postigne svetost jer daje potpunu slobodu Marijinom majčinskom djelovanju u duši:

„Budući da je ona posvuda Djevica plodna, u svaku nutarnjost u kojoj prebiva unosi čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima. Ne misli draga dušo da Marija, najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu, a Isus u njoj. Dječice moja, koju iznova rađam dok se Krist ne oblikuje u vama (usp. Gal 4, 19); i ako je tako Isus Krist Marijin plod u svakoj duši posebno i u svima općenito, to je u duši gdje ona prebiva na osobit način Isus Krist njezin plod i njezino remek-djelo“ (MT 56).

Razmisli! Kakva su moja iskustva suhoće, tame i poteškoća u molitvi? Što iz njih učim? Da li sam ustrajan u molitvi u takvim iskustvima? Imam li tada povjerenje u Boga? Na koji način je Marija u njima prisutna?

5.9. Nasljedovanje Krista po križu kao sredstvo čišćenja, duhovnoga rasta i prosvjetljenja

Kada svetac tvrdi da je prava pobožnost Mariji ili posveta povlašteno sredstvo da se lako postigne sjedinjenje s Isusom i prođe kroz iskustva suhoća i tama u duhovnom životu, onda to treba dobro shvatiti. Ta tvrdnja nipošto ne znači odsutnost ni patnje, ni poteškoća ni nutarnjih tmina, ili jednom riječju križa, što je nemoguće u bilo kojoj duhovnosti. U ovome i ovakvom svijetu ranjenom grijehom, čovjek je od rođenja do smrti označen patnjom. Na ovaj ili onaj način u svakoj životnoj dobi osoba se susreće s poteškoćama, problemima i napetostima u sebi ili izvan sebe često puta i na dramatičan način. Sam je Isus prihvaćanje vlastitoga križa postavio kao uvjet njegova nasljedovanja: „Ako tko hoće ići za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka me slijedi“ (Mt 16, 24). Nasljedovanje Krista po križu je neophodno, ali iskustveno doći do praktične mudrosti nošenja vlastitoga križa što postaje sredstvo daljnjeg duhovnoga rasta i sazrijevanja je bolna i mučna stvarnost u životu vjernika. Posveta kako ju naučava Montfort, odnosi se i na tu duhovnu dinamiku kao velika olakšavajuća tajna nasljedovanja Krista po križu.

„Zašto onda, reći će mi gdjekoji vjerni sluga Marijin, zašto onda vjerni sluge ove dobre majke imaju toliko prilika trpjeti, i to više nego oni koji joj nisu jednako pobožni? Ta svatko im se protivi, progone ih, kleveću ih, ne podnose ih; ili su sami u unutarnjim tminama i u pustinjama gdje ne pada ni najsitnija kaplja nebeske rose. Ako ova pobožnost Presvetoj Djevici olakšava put kojim ćemo naći Isusa, zašto su oni najviše prezreni? Na to odgovaram:

Jest, sasvim je istinito da najvjernije sluge Presvete Djevice, jer su najveći njezini miljenici, dobivaju od nje najviše milosti i nebeskih darova, a to su križevi; ali tvrdim i to, da upravo Marijine sluge nose te križeve s većom lakoćom, zaslugom i slavom. Što bi nekoga drugoga zaustavilo tisuću, puta ili ga oborilo na zemlju, to njih ne zaustavlja niti jedanput, nego im pomaže ići naprijed, jer ova dobra majka, prepuna milosti i pomazanja Duha Svetoga, sama usiječe njihove križeve te ih osladi u šećeru svoje majčinske slasti i u pomazanju čiste ljubavi. Stoga oni te križeve gutaju veselo kao kakve oslađene orahe, ma ne znam koliko bili pregorki sami po sebi. Držim i ovo: koja osoba hoće biti pobožna i živjeti pobožno u Isusu Kristu, te dosljedno trpjeti progonstvo i nositi svoj križ svakoga dana, ona neće nikada moći nositi velikih križeva, ili ih neće moći nositi veselo i do konca, ako nije nježno pobožna Presvetoj Djevici, koja zaslađuje svaki križ; kao što nitko ne može jesti zelenih oraha nego na veliku silu, koja opet neće dugo potrajati, ako se ti orasi ne zaslade“ (PP 153-154).

Treba dobro shvatiti ovu nauku koja ima svoje temelje u Novom zavjetu. Marijina prisutnost u otajstvu Isusove muke je bila volja Božja, kao što je to još prorokovao starac Šimun u hramu kad je rekao da će joj mač boli probosti dušu. Marijina prisutnost pod križem svoga Sina je Božji dar, a za Isusa i Mariju je značila zajedništvo i sjedinjenje u ljubavi i patnji, te potpora u odlučujućoj bitci za spasenje svijeta u najvećim mukama, gorčinama i samoj Isusovoj smrti. Tako je ponizna službenica Gospodnja na određeni način po ljubavi supatnje bila potpora i samom Isusu u nošenju križa i otkupiteljskoj smrti na Kalvariji gdje ju je Isus učinio majkom vjernika.[129] Ne možemo shvatiti otajstvo Marijina majčinstva za nas, a da ga ne smijestimo u kontekst ove vrhunske kušnje, patnje, ljubavi i smrti u nadi u uskrsnuće. Oni koji se posvete Mariji, u svemu se njoj utječu te kušaju njenu majčinsku brigu i ljubav u svim životnim prilikama, a poglavito u patnjama i križevima jer ne kroče sami kroz ta bolna iskustva. Naši problemi, muke, brige i križevi po predanju pripadaju i Mariji. Od nas se traži sinovsko bezrezervno povjerenje koje najčešće nedostaje ili je nepotpuno, zbog nutarnje navezanosti na same sebe što se uvijek u duši rađa kao neizostavna posljedica grijeha. I koliko se duša više čisti i sazrijeva, toliko se više oslobađa od te žalosne posljedice grijeha. Živjeti posvetu znači učiti tešku mudrost predanja Mariji svega što nas žalosti, što nije lagano jer traži vjeru i postojan asketski napor. Iznad svega iziskuje povjerenje da se Marija brine za nas i naše dobro. Ljudi bi hitjeli živjeti bez križeva, a to je, kao što smo rekli, obična iluzija. Bog hoće da se sazrijeva i ide putem spasenja po nasljedovanju Isusu po križu. A zbog Isusove pobijede i proslave, te dara Duha Svetoga i milosti, vjernik u svemu ima perspektivu nade. A sve što je mučno i teško u životu može biti preobraženo i posvećujuće. Ovo „čudo“ milosti se može kušati predanjem vlastitih križeva Isusu po Mariji. Kao što je bila potpora Isusu u križu, Marija pomaže vjerniku nositi križ i mudrosno ga shvatiti. To je rješenje problema kada nas napasnik želi prestrašiti našim križevima, obeshrabriti i oboriti, sam križ tada postaje dvostruko teži. Tko se s povjerenjem u svemu predaje Mariji, kuša da nije prepušten sam sebi, da se nema čega u životu bojati te da i patnje mogu postati izvori dobra. Montfort kaže da Marijin sluga nosi svoje križeve većom lakoćom, zaslugom i slavom, veselo i do konca jer su zaslađeni majčinskom ljubavlju. Duhovni život neminovno uključuje duhovno shvaćanje križa, koji se nužno susreće u životu. Imati zreo i ekvilibriran odnos prema križu je uistinu veliko duhovno umijeće. Lako je s krivim naglascima shvatiti i usvojiti duhovnost križa, a kao posljedica toga dolazi do usporenja ili potpunog zastoja u duhovnom rastu i sazrijevanju. Sv. Ljudevit je veliki učitelj duhovnosti križa Kristova i želi nas odgajati u nasljedovanju Krista po našim križevima.[130] Sv. Ljudevit križ u duhovnom životu kršćanina promatra počevši od Isusova pashalnog otajstva muke, smrti i uskrsnuća:

[129] L. Fanzaga, *L'affidamento a Maria,* Milano 2005. str. 143-147.

[130] Duhovnost križa prema sv. Ljudevitu vidi *Pismo prijateljima križa, 13. i 14. poglavlje Ljubavi vječne Mudrosti, Pjesme o muci i križu u Pjesme, prvi dio,* kao gore citirani tekst i drugi tekstovi iz *Rasprave.* Prikaz tog viđenja smo iznijeli u poglavlju 4.2. o ovdje ćemo naglasiti bitne dimenzije duhovnosti križa na putu rasta u vjeri.

„Evo što je, po mom mišljenju, najveća kraljeva tajna (Tob 12, 7), najveće otajstvo Vječne Mudrosti: to je križ. O kako su misli i putovi Vječne Mudrosti udaljeni i različni od misli i putova ljudi, pa i od onih najmudrijih! Taj veliki Bog želi otkupiti čovjeka, otjerati i sputati đavle, zatvoriti pakao i otvoriti ljudima nebo i povratiti vječnome Ocu beskrajnu slavu. Evo te velike odluke, toga teškog djela i ogromnog pothvata. Kojim će se sredstvom poslužiti ta Mudrost koje se snaga prostire s jednoga kraja svijeta na drugi i blagotvorno upravlja svemirom (usp. Mudr 8, 1)? Ona ima svemoguću mišicu i jednim jedinim njezinim pokretom može uništiti sve što joj se protivi i učiniti sve što hoće; jednom jedinom riječi svojih ustiju može sve stvoriti i sve uništiti. Potrebno je da samo nešto htjedne, i sve će se dogoditi. Ali njezina ljubav daje zakone njezinoj svemoći. Želi se utjeloviti da pokaže ljudima svoje prijateljstvo, sama želi sići na zemlju da bi se čovjek popeo na nebo. Neka bude! I ona gleda taj križ i u njemu nalazi svoju nasladu, uzljubila ga je iznad svih velikih i znamenitih stvari na nebu i na zemlji, jer on će biti oruđe njezinih pobjeda i ukras njena veličanstva, njezina bogatstva, slast njezina kraljevstva, prijatelj i zaručnik njezina srca. O dubino mudrosti i znanja Božjega (usp. Rim 11, 33). Kako je iznenađujuć njezin izbor i kako su njezini sudovi i njezine odluke uzvišeni i neshvatljivi! A kako je tek neizreciva njezina ljubav prema tom križu“ (LJVM 167-168).

Isusova muka i smrt na križu su Božji odabir te najveći dokaz i ostvarenje spasiteljske ljubavi Sina Božjega koji u potpunoj slobodi prikazuje sebe za naše otkupljenje. Upravo zbog toga što je Isusova muka dokaz i ostvarenje ljubavi, ona potiče i poziva vjernika na odgovor u ljubavi. Kršćanski život je nasljedovanje Isusa Krista i odgovor na pozive njegove ljubavi koji se konkretiziraju u svakodnevici kao nasljedovanje Isusa po križevima. Tek u toj duhovnoj dinamici se može shvatiti duhovnost križa koju naučava Montfort. Svetac poručuje:

„Jedan od najsnažnijih razloga koji nas mogu, po mom mišljenju, potaknuti da uzvratimo ljubav Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, jesu njegove boli koje je htio podnijeti da nam zasvjedoči svoju ljubav“ (LJVM 154).

„Na ovaj ljubezni poziv Isusa Krista, uzdignimo se nad same sebe, ne dajmo da nas kao Evu zavedu naša sjetila; gledajmo jedino na začetnika i dovršitelja naše vjere, Isusa Krista, raspetoga (usp. Heb 12, 2). Izbjegavajmo iskvarenost i požudu pokvarenog svijeta, a ljubimo savršeno Isusa Krista i to u križevima svake vrste. Razmatrajmo često one čudesne riječi našega ljubljenoga Učitelja koje sadržavaju u sebi svu savršenost kršćanskoga života: „Ako tko hoće ići za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka me slijedi““ (Mt 16, 24) (PPK 12).

Sv. Ljudevit duhovnost križa stavlja u središte nauke o kršćanskom životu. Mudrost nošenja vlastitoga križa je znak da je netko uistinu vođen Duhom Svetim. To podrazumijeva prihvaćanje Božje ljubavi u životu u mučnim i teškim situacijama. A ljubav Božja ima pashalnu dimenziju proslave jer osoba koja trpi u vjeri prihvaća Isusovu ljubav, zalaže sebe u ljubavi po istoj logici križa koja vodi do uskrsnuća. Montfort tvrdi: „Križ je duboko otajstvo, bez puno svjetla ne može ga se spoznati. Da bi se razumjelo križ, potreban je uzvišen duh, a potrebno ga je shvatiti kako bismo se spasili“ (P 19, 1).

Malo po malo koliko se vjernik vježba u nošenju vlastitog križa nasljedujući Kristov križ, raste u toj mučnoj, ali neophodnoj mudrosti kršćanskog života, a nikada se ne smije smetnuti s uma kontekst duhovnosti križa kako ga je predočio svetac. Nošenje križa ne smije biti odvojeno od Isusa i njegove proslave po križu, Duha Svetoga i Marijine pomoći po zagovoru u protivnom postaje samo čisto trpljenje i patnja koja razara. U odnosu na križ, u duhovnom životu mogu se javiti različiti nejasni stavovi koji izlaze iz okvira zdrave duhovnosti. Oni često imaju korijene u nedovoljnom shvaćanju osobe i djela Isusa Krista te njegova križa kao ostvarenja ljubavi. Tako se lako može pronaći i u kršćanskoj literaturi jedan patnički mentalitet križa koji veliča patnju u Isusovu križu, te motrenje naše patnje u njemu. Kušajući samilost prema Isusu, oplakuje se svoja patnja te istovremeno otvoreno ili prikriveno

hvali se patnja, a zapravo se traži samilost. Drugi krivi stav se može odnositi na herojski mentalitet križa, u kome osoba gleda Krista patnika s tim naglaskom, te se po vlastitom mišljenu uzdiže tražeći križeve. Duša umišlja da može postati slična Kristu predajući se patnji ili je čak tražeći, a u biti pada u oholost jer čovjek umišlja da može sam ponosno tražiti, birati i prigrliti križ kad Isus moli Oca nebeskoga da ga poštedi križa ako je to njegova volja? Treći krivi stav u duhovnosti križa može se očitovati u rezignaciji i prihvaćanju patnje na načni koji gasi svaku želju za životom i očitovanjem svega što je lijepo te se na kraju pokaže kao neka vrsta samokažnjavanja ili, još gore, prihvaćanja strašnoga Boga koji kažnjava.[131]

Kao što je vidljivo u životu i djelima sv. Ljudevita, on naučava mudrosnu duhovnost križa neodvojivo povezanu s Isusom, Duhom Svetim i Marijom u shvaćanju križa Kristova kao događaja ljubavi i proslave po uskrsnuću, a potiče i poziva vjernika na odgovor u ljubavi. Tek u tom kontekstu se ispravno shvaća vlastiti križ kao i mučno otajstvo patnje koja ga prati. A svetac kao veliki poznavatelj ljudske duše i duhovnog puta rasta i sazrijevanja, uči o nasljedovanju Krista po križu. Sv. Ljudevit, kao i mnogi drugi sveci, govori o tome kako treba ljubiti križ, ali objašnjava i kako treba shvatiti značenje te ljubavi:

„Kada vam govorimo da ljubite križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav: sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima, ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, tj. razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše, a to je vjerom prosvijetljeni razum. Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grješna (usp. Iv 1, 13), pa je sve što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapio na Maslinskoj gori: „Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja“ (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav! Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati s Davidom: „Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu (Ps 84, 3). Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski. Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha. Po njoj, iako se ne osjeća u osjetilima nikakva radost i ne vidi razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljubi i kuša u svjetlu čiste vjere križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo s Isusom Kristom: „Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja“ (Lk 22, 42) ili s blaženom Djevicom Marijom: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi“ (Lk 1, 38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo ljubiti i prigrliti križ“ (PPK 50-53).

Ova trostruka podjela duševnih moći je bila raširena u 16. i 17. st. kada je naš svetac živio i pisao. Ona potječe od renano-flamanske mistike i služi kao model da se izrazi ljubav prema križu koja u isto vrijeme može biti doživljaj patnje, tame i boli u osjećajima koji se opiru samom križu.[132] Istovremeno se radi i o putu dušu u vlastitu nutrinu ili kako to svetac kaže u „vrhunac duše“ gdje prebiva Bog, ne samo po stvaranju i po životu u milosti nego i po

[131] AA.VV. *La passione secondo i quattro Vangeli,* Brescia, 1983, str. 82- 84.
[132] P. O. Maire, *Uomini di desiderio,* u *Spiritualità monfortana 1.,* Rim 2003, str. 95-97.

prijateljstvu s dušom koja se pokaže vjernom. To prijateljstvo s Bogom u vlastitoj nutrini duše postupno raste kao usvojeno i proživljeno iskustvo, a može poprimiti i mistične karakteristike sjedinjenja u kome duša Boga doživljava u sebi neposredni i izravno. Duša vlastitim naporom ne može ni na bilo koji način do toga doći nego Bog sam nju do toga dovede. Ljudska duša, naime, kao da je sastavljena od više spiralnih dijelova, a na površni se nalaze njene moći, volja, razum, osjećaji, mašta i pamćenje. Svojom slobodnom voljom i zdravim razumom čovjek se određuje te je moralno odgovaran za svoje čine dok nad osjećajima, maštom i drugim funkcijama u duši, npr. obrambenim mehanizmima, nema izravnog svjesnog i voljnog utjecaja pa nije za njih ni posve moralno odgovoran. Zbog posljedica istočnog i osobnih grijeha te drugih čimbenika, između naše osobnosti i središta duše postoji raskorak i nesklad. Naime, grijeh unosi nered u volju i razum, krivo usmjerava osjećaje, maštu i strasti te čovjek kuša podijeljenost i kao neku udaljenost od samoga sebe, od središta svoga bića te živi kao da živi na površini. O toj bolnoj stvarnosti svakog ljudskog bića Crkva uči:

„Ako čovjek pogleda u svoje srce, nalazi da je sklon na zlo i uronjen u tolike jade, koji ne mogu potjecati od njegova dobroga Stvoritelja. Ne htijući često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svome posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i stvorenjima. Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. Zbog toga sav život ljudi, pojedinaca i skupina pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svijetla i tame. Štoviše, čovjek otkriva da je nesposoban da sam od sebe uspješno suzbija nastaje zla, tako da se svatko osjeća kao okovan verigama. No sam je Gospodin došao da oslobodi čovjeka i da ga ojača, obnavljajući ga iznutra i izbacujući napolje kneza ovoga svijeta (usp. Iv 12, 31) koji ga je držao u ropstvu grijeha. A grijeh umanjuje samog čovjeka sprječavajući ga da postigne svoju puninu. U svijetlu te objave nalaze svoj konačni razlog i uzvišeni poziv i duboka bijeda što je ljudi doživljavaju" (GS 13).

Duhovni život i molitveni put sastoje se i u tome da se sa površine duša malo po malo, uz puno napora i vremena, spušta u vlastite dubine tamo gdje prebiva Bog. Samo sveci dođu do potpunog sjedinjenja s Bogom koji boravi u dubini vlastite duše. Montfort piše:

„Moja dušo, uđi u srce, ostavi bezvrjednosti, sva izvanjska dobra, za tebe neka budu dobra dugoga. U srcu Bog te zove, sve je tvoje dobro kod njega. Uđimo svi u svoju nutrinu, u tajnosti, u tišini, kako bismo vidjeli Boga prisutnog više nego i na jednom drugom mjestu, kako bismo sačuvali nevinost ili je malo po malo stekli. Pazimo, dakle, i živimo u Božjoj prisutnosti" (P 24, 37-39).

„Bože srca moga i baštino moja! Isuse Kriste, neka moje srce umre sebi, i ti budi život moj! Neka se u mojoj duši užeže živi plamen tvoje ljubavi i razgori se u savršenu vatru! Nek plamsa uvijek na žrtveniku moga srca! Nek upali svu moju nutrinu i bukti do dna moje duše. Na dan svog svršetka da dođem k tebi, skončan od tvoje ljubavi" (PP 67).

Ako bismo gledali ljudsku dušu, s Božje strane ili iz njenog središta, duhovni život i molitveni put se sastoji u tome da Bog prožme čovjekovu volju, misli, osjećaje, pamćenje, maštanje. Na tom putu svijetlo Božje milosti nailazi na prepreke i otpore zbog nepočišćenosti duše i njenih moći, posljedica osobnih i tuđih prošlih grijeha, aktualnih lakih grijeha, sklonosti na zlo, požude i strasti, neurednih osjećaja i maštanja. Duhovni život se sastoji, dakle, u tome da Bog iz sredine duše prožme, očiti, preobrazi i pobožanstveni cjelovitost ljudskog bića, a to za molitelja sobom donosi veliki napor zbog neusklađenosti vlastitih duševnih moći i njihove neusmjerenosti u ljubavi na Boga. Krajnji cilj duhovnog života je sjedinjenje Boga i duše u ljubavi. Na tom putu Bog se služi pedagogijom provođenja duše kroz tamne noći, o čemu smo govorili u prethodnom poglavlju, pri čemu dušu istovremeno čisti, preobražava i sa sobom sjedinjuje. A za samu dušu, koja koliko je nepočišćenija je i udaljenija od Boga te živi kao izvan sebe i svoje nutrine, to znači prijeći put do Boga koji stanuje u samom njenom središtu. Dakle, do sjedinjenja s Bogom dolazi se samo po čistoj

ljubavi. Da bi ljudska ljubav postigla taj cilj mora se čistiti, rasti i usavršavati logikom križa.[133]

Svaka duhovnost križa se ispravno shvaća samo u kontekstu nasljedovanja Isusa Krista u osobnom životnom iskustvu koja vodi do sučeljavanja sa samim sobom, čišćenjem vlastite duše, silaska u vlastite dubine kako bi po rastu u ljubavi i drugim krjepostima vjernik došao do sjedinjenja s Bogom. Što je osoba duhovno i ljudski zrelija, to više prihvaća samu sebe, sve što u sebi nosi, pa tako i ono što je teško i mučno u životu, a to je križ kao simbol cjelokupne patnje i podijeljenosti. Ljudski i afektivno nezrele osobe nastoje ponajprije ugađati sebi, ići linijom manjeg otpora te izbjegavati sve ono što im je teško. Psihološki nezrele osobe bježe od križa, no od njega se ne može pobjeći.[134] Na putu sazrijevanja i rasta u vjeri u Krista, a po sv. Ljudevitu i po predanju u Marijine ruke, vjernik prihvaća napore i napetosti, patnje i poteškoće, i onda kada se prirodno u duši javljaju osjećaji koji to stanje odbacuju, te i na taj način sazrijeva u čistoj ljubavi neophodnoj da se postigne sjedinjenje s Bogom. Sv. Ljudevit je svjestan da je duhovnost križa plod sazrijevanja i zato poziva vjernike da u molitvi od Boga traže njeno ispravno shvaćanje:

„Vi možete, pače morate moliti, da vam Gospodin udijeli mudrost križa, to više što je ona slatka znanost iskustva istine i daje nam u svjetlu gledati najskrovitija otajstva vjere, a među kojima napose otajstvo križa. Ovu znanost postižemo samo s velikim naporima, dubokim poniženjima i revnom molitvom“ (PPK 45).

Kada svetac govori o nošenju križa, onda ukazuje i na njegove učinke u duhovnom životu, a oni su povezani uz čišćenje i rast ljubavi:

„Naprotiv, ako trpite kako treba, tada vam križ postaje slatki jaram, što ga s vama nosi Isus Krist; pretvara se u dva krila duše kojima se diže u nebesa; postaje jarbol lađice koja vas sretno i lagano vodi u luku spasenja. Nosite strpljivo svoj križ pa ćete po sjaju ovoga križa, biti prosvjetljeni u vašim duhovnim tamama; jer tko ništa ne trpi u kušnjama, malo zna (usp. Sir 34, 10). Nosite radosno svoj križ, to će vas raspaliti ognjem božanske ljubavi jer nitko ne može čisto i savršeno ljubiti Spasitelja, a da ne trpi” (PPK 34).

„Križ je dobar i dragocjen iz mnogo razloga: čini nas sličnim Isusu Kristu; po njemu postajemo dostojna djeca nebeskog Oca, dostojni udovi Isusa Krista i dostojni hramovi Duha Svetoga. Bog Otac kažnjava svu svoju djecu koju prihvaća (usp. Heb 12, 6). Isus Krist priznaje za svoje samo one koji nose svoje križeve. Duh Sveti kleše i obrađuje svaki živi kamen nebeskog Jeruzalema, tj. sve predodređenike. Križ je dobar jer prosvjetljuje duh i daje mu veću spoznaju nego što mu daju sve knjige svijeta: „Tko nije ništa iskusio, malo znade” (Sir 34, 10). Ako ga dobro nosimo, postaje izvor, hrana i svjedočenje ljubavi. On u srcu raspiruje vatru božanske ljubavi i odvaja ga od stvorenja. On podržava i povećava tu ljubav. I kao što je drvo hrana vatri, tako je i križ hrana ljubavi. On je najsigurniji dokaz da ljubimo Boga, a Bog se tim dokazom služi da nam pokaže svoju ljubav, ali traži i dokaz da mi njemu zasvjedočimo svoju ljubav. Križ je dobar jer je obilan izvor svih slasti i utjeha i jer daje radost, mir i milost u duši. Konačno, križ je dobar jer donosi onome tko ga nosi, izvanredno veliku vječnu slavu (usp. 2 Kor 4, 17) (LJVM 176).

Svetac poznaje slabost ljudske naravi kao i trajnu napast da se duhovni život shvati apstraktno samo kao neko razumsko ili spoznajno umijeće, dok se istovremeno u iskustvu svakodnevnice ne ulaže napor provođenja u praksu tih istih uvjerenja:

„Od križa se ne bježi na području teorije jer se nikad nije toliko govorilo i pisalo o njegovoj uzvišenosti i ljepoti kao danas, već na području prakse jer ga se bojimo, na nj se tužimo, ispričavamo se i od njega bježimo kad treba bilo što pretrpjeti. Zahvaljujem ti, Oče, reče jednog dana u zanosu radosti na pogled ljepote križa ta Utjelovljena Mudrost, što si

[133] Ž. Blagus, *Razvoj molitvenog puta unutar kršćanske duhovnosti,* u ZOV-u, XIII., 2 (35), 2006., str. 17-22.
[134] M. Nikić, *Voljeti teške stari,* Glasnik srca Isusova i Marijina, 3. 2007. str. 383.

sakrio od mudrih i razumnih ovoga svijeta ljepotu i blago mojega križa, i što si ih objavio poniznima i malenima“ (Lk 10, 21) (LJVM 174).

Montfort u poučavanju duhovnosti križa želi vjernika voditi što bliže svakodnevnom iskustvu u kome se u naizgled beznačajnim situacijama događa ili ne događa usvajanje mentaliteta Evanđelja. Križ nikada nije samom sebi cilj, patnja nije zbog patnje vrijedna. Ona je uvijek mučna i naporna, a svoju duhovnu vrijednost dobiva od duha u kome se s njom suočava:

„Ali nije dovoljno trpjeti; đavao i svijet imaju također svoje mučenike; moramo trpjeti i svoj križ nositi hodajući stopama Kristovim. Neka me slijedi (usp. Mt 16, 24), tj. neka nosi križ kako ga je nosio Isus; i zato evo pravila koja treba opsluživati.[135] Upotrijebi male križeve još više nego velike. Bog ne gleda toliko na trpljenje, koliko na vrstu trpljenja i način kako trpimo. Trpjeti mnogo i loše znači trpjeti poput prokletnika; trpjeti mnogo i hrabro, ali za zlu stvar, znači biti mučenikom sotone; trpjeti malo ili mnogo, ali za Boga, znači trpjeti poput sveca. Ako možemo birati križeve, tada birajmo naročito malene i skrivene, i ako su uz njih u isti čas vidljivi i veliki križevi. Ohola narav može tražiti napadne i velike križeve, dapače ih zahtijevati, izabrati i obujmiti, ali izabirati samo malene i skrivene križeve i nositi ih radosno može biti samo po djelu velike milosti i u velikoj vjernosti Bogu. Radite, dakle, poput trgovaca pred svojom blagajnom: upotrijebite sve, nemojte izgubiti ni najmanji komadić pravoga križa, makar da je samo ubod muhe i igle, ili ma kakva neugodnost od vašega susjeda, mala uvreda ili prjezir, mali gubitak ma i jedne kune, kakav maleni duševni nemir ili mala bol nekog uda, ili tjelesna nezgoda itd. Nastojte poput trgovca u dućanu iz svega crpsti korist, pa ćete brzo biti bogati u Bogu, kao onaj trgovac novcem, jer je skupljao kunu po kunu u svoju blagajnu. U svakoj i najmanjoj protivštini koja vas zadesi, recite: „Hvaljen budi Bog! Bože moj, hvala ti.” Tada onaj križ, koji hoćete steći, sakrijete u Božjem sjećanju koje je kao vaša blagajna i ne mislite više na nj, osim da kažete: „Tebi, Bože moj, neka bude hvala!” ili : “Hvala ti, Gospodine, ili budi mi milosrdan!”“ (PPK 49).

Nema ljubavi bez poniznosti. Montfort u svim dimenzijama duhovnog života želi dušu sačuvati od oholosti, pa tako i u nošenju vlastitoga križa. U malim protivštinama života, pa i onima koje se smatraju banalnima, u križevima koje nismo birali, koji donose napor svakodnevnice, koji život donose i u kojima je najmanje opasnosti da se smatramo boljima od drugih. Tu bi svetac htio voditi dušu da u Kristovu duhu bude vjerna kako bi sigurno duhovno napredovala. A da bi to vjernik uspijevao treba pobjeđivati samoga sebe i vježbati se u izgrađivanju nutarnjeg stava prihvaćanja otajstva i dinamike križa.

„Hoćete li postati dostojni primiti križeve koji će vam doći, a da im vi sami ne dodate ništa – a takvi su najbolji – tada si nametnite s privolom dobroga duhovnoga vođe dragovoljne križeve. Npr. imate kakav nepotreban predmet koji vam je osobito omilio, poklonite ga siromasima misleći: „Zar da ja obilujem, a Isus da je siromašan.” Gadi li vam se ili ne mili koje jelo, kakav miris, ili vam je tegobna kakova krjepost, uživajte to jelo, mirišite taj miris, vježbajte se u toj krjeposti, pobijedite sami sebe. Ljubite li brižno i s prevelikom nježnošću koju osobu ili stvar, želite li vidjeti nešto, udaljite se od nje, lišite se toga predmeta, koji vam godi, ne gledajte, šutite, sakrijte se, svrnite svoje oči drugamo. Mrzite li koju osobu ili predmet, idite često k njoj, svladajte sami sebe. Ako ste, dakle, pravi prijatelji križa, tada će vam ljubav koja je uvijek dosjetljiva pomoći da nađete stotinu svakojakih malih križeva, kojima ćete se neopazice obogatiti, a da se ne trebate bojati taštine, koja se često miješa sa strpljivošću, kojom podnosimo veće i očitije križeve. Budući da ste u malom bili vjerni Bogu, postavit će vas Gospodin nad mnoge (usp. Mt 25, 1), kako je obećao, tj. dat će vam mnoge

[135] Pravila za nošenje križa možemo pronaći u *Pismu prijateljima križa,* a mi ćemo ovdje naglasiti ona po koja najbolje odražavaju praktičnu mudrost nasljedovanja Krista po križu kako je to činio i naučavao svetac.

milosti, poslat će vam mnoge križeve, a najposlije će vas nagraditi neizrecivo velikom slavom“ (PPK 61-62).

Kao i svi drugi stavovi i krjeposti tako i vjernost, postojanost, ustrajnost u nasljedovanju Krista po križu rastu u vremenu. Odnos prema križu pokazuje stupanj duhovne zrelost jer otkriva stvarni stupanj pročišćene ljubavi koji duša živi. Bog sa svoje strane onome tko je vjeran daruje uliveni dar mudrosti križa kao ostvarenje i znak čiste ljubavi koja vodi k sjedinjenju s njime.

„Ako je spoznaja tajne križa toliko posebna milost, što je tek kad duša uživa u njemu i stvarno ga posjeduje! Takav dar Vječna Mudrost daje samo svojim najvećim prijateljima nakon mnogih molitava, želja i preklinjanja. Ma kako bio uzvišen dar vjere kojim se posebno dopadamo Bogu, njemu se približujemo i nadvisujemo svoje neprijatelje, a bez kojega bivamo odbačeni, dar križa još je mnogo veći“ (LJVM 175).

Razmisli! Kako ja shvaćam svoj križ? Na koji način je Marija prisutna u mojim križevima? Jesam li vjeran Kristu u malim protivštinama svakodnevice i što iz njih učim?

6. Sredstva kojima postižemo Vječnu Mudrost kao izraz duhovnog rasta sve do sjedinjenja

Na putu duhovnog rasta u življenju posvete koji smo do sada opisali, spominjali smo različita sredstva duhovnog života koja svetac preporučuje. Pa ipak kada Montfort govori o sredstvima da postigne i sačuva Vječnu Mudrost (usp. LJVM 14), a to znači doći do trajnog sjedinjenja s Isusom, onda naglašava četiri povlaštena sredstva (usp. LJVM 181-223), koja u sebi, ako se žive kako to svetac preporuča, podrazumijevaju, sažimlju i sadrže sva ostala. Ta sredstva su: žarka želja, neprestana molitva, sveopće mrtvljenje i prava pobožnost prema Mariji.[136] Ta sredstva održavaju temeljnu dijalošku dinamiku monfortanske duhovnosti od njenih začetaka do vrhunaca svetosti i mistike. Naime, vjeran francuskoj školi duhovnosti sv. Ljudevit u duhovnom životu daje prvenstvo motrenju Božjeg plana spasenja, osobe i uloge Isusa Krista u njemu i veličine njegove ljubavi. Sam duhovni život je odgovor ljubavlju na ponuđenu Isusovu ljubav. Ljubav kojom vjernik odgovara Bogu je potaknuta i pobuđena Isusovom ljubavlju koja je nesebična i ničim zaslužena, a sredstva duhovnog života su samo izraz i odgovor te u ljudskoj duši probuđene ljubavi. Isusov poziv ljubavi Montfort ovako motri:

„Između Vječne Mudrosti i čovjeka postoji nevjerojatno tijesna veza prijateljstva. Mudrost je za čovjeka, a čovjek je stvoren za Mudrost. Ona je neiscrpiva riznica ljudima (Mudr 7, 14), a ne za anđele, ni za druga stvorenja. To prijateljstvo Mudrosti prema čovjeku proizlazi iz same njegove biti već u stvaranju, jer je čovjek zgusnuti sadržaj njezinih čudesa, njezin mali i veliki svijet, njezina živa slika i namjesnik na zemlji. I otkad je iz preobilne ljubavi prema čovjeku postala njemu slična postavši i sama čovjekom i predala se u smrt da ga spasi, ona ga ljubi kao svoga brata i prijatelja, kao učenika, sljedbenika, cijenu svoje krvi i subaštinika svoga kraljevstva. I kad joj srce kojeg čovjeka odbije ljubav, ili joj se ta ljubav preotme, tad je nad njom izvršen pravi zločin i pravo nasilje. Ta vječna i toliko ljupka ljepota toliko želi prijateljstvo ljudi da je nadahnula i knjigu da postigne to prijateljstvo otkrivajući čovjeku svoju uzvišenost i živu želju kojom ga želi imati. Ta je knjiga kao pismo ljubljene svom ljubljenom da zadobije njegovu ljubav. Tako žarkom željom čezne za čovjekovim srcem i tako nježno traži njegovo prijateljstvo, a izrazi i pozivi toliko su puni ljubavi da, rekao bi, dok ih sluša, to nije Vladarica neba i zemlje, i da joj je potreban čovjek da tek onda postane

[136] O važnosti ovih sredstava u monfortanskoj duhovnosti vidi AA.VV. *Insieme... sulle orme degli apostoli poveri. La formazione alla vita monfotrana.* Rim, 2005. str. 76 -89.

sretna. Da bi našla čovjeka, navrh brda, uza cestu, na raskrižjima, kod izlaza iz grada, kraj ulaznih vrata, ona glasno viče: „Vama, o ljudi, propovijedam i upravljam svoj glas sinovima ljudskim“ (Izl 8, 4). Ja vas tražim, ja vas želim, vama svoj glas upravljam. Poslušajte i dođite k meni, ja ću vas učiniti sretnima! (...) Nakon tolikih nježnih i privlačnih riječi da za se pridobije prijateljstvo ljudi, kao da se još boji da se oni zbog njezina uzvišena sjaja i vrhovnog veličanstva ne usude iz poštovanja pristupiti k njoj.(...) Konačno, da bi se Vječna Mudrost što više približila ljudima i što bolje im pokazala svoju ljubav, išla je dotle da je postala čovjekom, da je postala djetetom, postala je siromahom i za čovjeka umrla na križu. I koliko je puta za vrijeme svoga zemaljskog života uzviknula da dođemo k njoj, da dođemo svi k njoj! Ja sam, ne bojte se; zašto se bojite (usp. Mt 11, 28)? Ta ja sam vam sličan, ja vas ljubim. A vi ste grješnici? Pa upravo njih ja tražim. Ja sam prijateljica grješnika! Udaljili ste se iz ovčinjaka svojom krivnjom? Ja sam dobri Pastir! Opterećeni ste grijesima, prekriveni gnusobama, ucviljeni žalošću? Baš zato treba da dođete k meni, jer ja ću vas okrijepiti, ja ću vas odmoriti! Ako nas ne takne ova žarka želja kojom nas s toliko ljubavi traži i ako nas ne ganu toliki znakovi prijateljstva ove ljubezne Mudrosti, znajmo da je velika okorjelost našega srca i da smo vrlo nezahvalni“ (LJVM 64-70).

Dinamička i dijaloška struktura duhovnog života: Isusova ljubav prema nama i naša prema njemu, daje temeljni kontekst cjelokupnom kršćanskom životu. Sredstva da se postigne i sačuva Mudrost su ostvarenje i izraz pobuđenog pokreta ljubavi koji prožima i angažira vjernika. U samom rasporedu sredstava nalazi se postupni put rasta ljubavi koji odgovara na Isusovu ljubav tražeći sjedinjenje s njime. Žarka želja je onaj potrebni pokretač koji usmjerava ljudsko srce. Iz želje se rađa neprestana molitva kao izraz traženja Mudrosti. Sveopće mrtvljenje stvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom. A s pravom pobožnošću prema Mariji, otvoreni prostor duše može biti zaposjednut Isusom, Mudrošću.[137]

Četiri sredstva da se postigne sjedinjenje s Kristom Mudrošću na putu duhovnog sazrijevanja imaju svoju vlastitu dinamiku duhovnoga rasta razmjerno kako duša prolazi put čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja. Tako na primjer, želja za Bogom nije iste kvalitete, jačine i intenziteta na početku duhovnoga puta i neposredno prije sjedinjenja. Od gotovo nepostojeće i nepročišćene želje na početku duhovnoga puta kroz rast i sazrijevanje, želja za sjedinjenje s Bogom postaje jasna, dominantna, jaka i žarka sve do jedne vrste mučeništva. Isto vrijedi za neprestanu molitvu i sveopće mrtvljenje. Valja naglasiti da četvrto sredstvo, prava pobožnost prema Mariji (posveta) je prema svecu povlašteno sredstvo da se dođe do sjedinjenja s Kristom, ali treba biti shvaćeno kao cjelina s prva tri. Te tek pri prakticiranju žarke želje, neprestane molitve i sveopćeg mrtvljenja prava pobožnost Mariji (posveta) vodi dušu putem duhovnoga rasta sve do vrhunaca svetosti.

6.1. Žarka želja i duhovni rast

Pojam *želja* podsjeća nas na mnoge bitne stvari ljudske egzistencije. Ona se općenito opisuje kao sklonost i usmjerenost prema nekom dobru koje se još ne posjeduje, ali se djelomično poznaje, te tako potiče ljudsko djelovanje na potrebni napor kako bi osoba dosegla žuđeno dobro. Želja motivira i potiče čovjeka u volji na odluku i djelovanje. U onome što osoba želi, očituje se ona sama, njena uvjerenja, moral i ljestvica vrijednosti.[138] Kvaliteta ljudskog života ovisi o tome koje želje imaju prednost u ostvarenju ideala življenja. Želja se nalazi u temelju ljudskog života i gotovo uvijek prethodi voljnim činima. Ona je neizostavna

[137] P. Humblet, *Il processo di trasformazione in "L'amore dell'eterna Sapienza" di Grignion da Montfort,* Nimega, 1994. str. 30-40.
[138]M. Ivančević, *Želja i duhovni život,* u *Kateheza,* 28, (2006.), str. 86 -75

stvarnost koja pomaže u izgradnji autentičnog kršćanskog života, koji kao što smo rekli, počinje odgovorom ljubavi na ponuđenu Isusovu ljubav. Montfort uči:

„O djeco čovječja, dokle ćete imati srca teška i okrenuta k zemlji? Dokle ćete ljubiti ispraznost i tražiti laž? (usp. Ps 4, 3.). Zašto ne okrenete oči i srca božanskoj Mudrosti koja je najpoželjnija od svih stvari? U želji da je ljudi uzljube sama im otkriva svoje podrijetlo, pokazuje im svoju ljepotu, pruža im svoje blago i pokazuje im na tisuće načina kako joj je milo kad je ljudi žele i traže. „Žudite stoga za riječima mojim i čeznite za njima. Ona pretječe sve koji je žude" (Mudr 6, 11 i 13). „Želja za Mudrošću vodi u vječno kraljevstvo"" (Mudr 6, 21) (LJVM 182).

Početno razdoblje kršćanskog života je označeno željom za oslobađanjem od grijeha, duha svijeta i služenjem Isusu. Sv. Ljudevit je više puta u misionarskom iskustvu susretao ljude koji su se obratili i kušali tu vrstu želje te je to iskustvo opisao u jednoj svojoj pjesmi:

„Konačno je, Gospodine, tvoja milost pobijedila nad mojim srcem. Vidim sada svoje zablude i svoju nesreću. Odmaknimo se od svijeta koji viče i vara, udaljimo se od svijeta, on je varalica. Zbogom svijete, zbogom vremenska dobra, moje je srce besmrtno, stvoreno za Vječnoga; odmaknimo se od svijeta koji prolazi i viče, udaljimo se od svijeta, tražimo nebo. Usprkos ognju i čeliku, usprkos žalopojkama tijela, usprkos paklenom bijesu, zbogom svijete koji očaravaš i vičeš, zbogom svijete, treba pobijediti. Ostavi me svijete koji griješiš i koji vičeš, ostavi me svijete zauvijek. Sami ti i ja, o moj dobri Isuse, želim samo tebe i ništa više. Zbogom svijete i njegove zablude. Ostavi me svijete koji prolaziš i koji vičeš, ostavi me svijete da živim u Isusu" (P 142).

Na duhovnom putu, kao i kod drugih krjeposti i duhovnih stvarnosti, postoji jedan put i dinamični proces rasta želje.[139] U duhovnom životu želje trebaju proći proces odgoja i čišćenja sučeljavajući se sa cjelovitošću otajstava vjere putem odgoja, askeze, duhovnog vodstva, dijaloga, mudrosnog vrednovanja prilika u koje nas život dovodi jer nisu sve želje u ljudskom srcu od Boga, niti su u skladu s voljom Božjom.

„Potrebno je da želja za Mudrošću bude veliki Božji dar, jer je on kao nagrada za vjerno vršenje Božjih zapovijedi: „Sinko, želi Mudrost i čuvaj pravdu, i Bog će ti je dati. Razmišljaj o zapovijedima Gospodnjim i neprestano se drži njegovih naredaba, i Gospod će osnažiti srce tvoje, i steći ćeš mudrost koju želiš"(Sir 6, 37). „Jer Mudrost ne ulazi u dušu opaku i ne nastanjuje se u tijelu grijehu podložnu"(Mudr 1, 4). Potrebno je da ta želja za Mudrošću bude sveta i iskrena i da vjerno čuva Božje zapovijedi, jer ima bezbroj luđaka i lijenčina koji imaju tisuće želja, ili bolje rečeno, željica za dobrim, ali ništa ne čine da se okane grijeha i ne nanose sebi ni u čem silu. To su lažne i varave želje koje ih ubijaju i osuđuju. „Lijenčinu ubija želja njegova" (Izr 21, 25). Jer Sveti Duh pouke bježi od prijevare i uklanja se od misli bezumnih, i uzmiče kad se nepravda pojavi (usp. Mudr 1, 5), jer je on učitelj znanosti koji ne podnaša dvoličnost. Salomon, kao uzor koji nam je dao Duh Sveti da postignemo Mudrost, primio ju je nakon dugotrajnih želja, traženja i molitava: „Zato se pomolih i razbor dobih, zavapih i primih duh Mudrosti" (Mudr 7, 7). „Nju zavoljeh i za njom čeznuh od svoje mladosti; i nastojah da mi bude zaručnica. Stao sam tad okolo hoditi i nastojati kako bih je zadobio" (Mudr 8, 2. 18). Potrebno je da budemo ljudi želja kao Salomon i Danijel (usp. Dn 9, 23), da bismo postigli to veliko blago Mudrosti" (LJVM 182-183).

Kao što vidimo, kršćanski život prema sv. Ljudevitu animiran je željom koja podupire i potiče put duhovnoga rasta čiji je cilj sjedinjenje duše s Bogom. Početna želja da se služi Isusu popraćena pokajanjem za grijehe i odbacivanjem duha svijeta, treba se učvrstiti i postati sveta i iskrena, odnosno odlučna u obračunavanju s grijehom i u naporu vjernosti Bogu po vršenju njegovih zapovijedi, u protivnom ne vodi vjernika u život nego u smrt, tj. ne vodi

[139] Za dublje shvaćanje žarke želje kao sredstva za postići sjedinjenje s Kristom u mnofortanskoj duhovnosti upućujemo na O. Maire, *Uomini di desiderio,* u *Spiritualità monfortana 1,* Rim 2003, str. 61 – 150.

putem duhovnoga rasta i sazrijevanja, nego gubitka Božje ljubavi i milosti što dovodi do gašenja i same želje. U pjesmi u kojoj kao da nam sama ljubav govori, svetac poručuje: „Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 31).

Kada se duša pokaže vjerna Bogu dolazi do daljnjeg rasta u samoj želji za Bogom. Svetac tvrdi: „Potrebno je da želja za Mudrošću bude veliki Božji dar, jer je on kao nagrada za vjerno vršenje Božjih zapovijedi.“ Daljnje jačanje želje za Bogom koja postaje glavni pokretač daljnjeg traženja Boga sve do sjedinjenja s njime je Božji dar, dakle ulivena krjepost, što je najbolji znak i zalog duhovnoga rasta. U tom stupnju duhovnog života duša ulazi u pasivnost. Osjeća da je raspaljena željom za Bogom u vremenskim periodima koji mogu duže ili kraće trajati. Duša sama ne može pobuditi takvu duboku želju niti može postići njeno zadovoljenje po sjedinjenju s Bogom. Pa ipak, vjernik ne može pasivno čekati da mu taj dar bude udijeljen jer o njemu uvelike ovisi dinamika življenja i zadovoljenja želje za Bogom. Bog daruje goruću želju za njime kada se duša usmjerava prema njemu i istinski se trudi opsluživati zapovijedi. Tako da u Božjem daru žarke želje imamo paradoks, jer ona ostaje istovremeno čisti dar, do kojega vjernik samo po sebi i svojim naporima nikako ne može doći, ali taj dar se daruje onome tko se potpuno zalaže i odlučno trudi na putu vjere. U biti daruje se onome tko istinski traži Boga i to dokaže svojom vjernošću. Kada Bog vodi dušu putem sjedinjenja sa sobom, daruje joj milost da iskustveno kuša ljepotu i slast njegove ljubavi. Istovremeno u duši raspaljuje još veću i žarču želju da ga traži sve do posjedovanja, odnosno mističnog sjedinjenja s njim na zemlji i potpunog u vječnosti. Tu dinamiku duhovnog rasta koji postaje rast žarke želje za Bogom po kušanju slasti Božje ljubavi, svetac opisuje ovako:

„Nema ničega ugodnijega nego spoznati božansku Mudrost. Blaženi oni koji je slušaju, još blaženiji oni koji je žele i traže, a najblaženiji su oni koji slijede njezine putove i kušaju u srcu tu beskrajnu slast koja je radost i sreća vječnog Oca i slava anđela! O, kad bismo okusili slast koju kuša duša koja pozna ljepotu Mudrosti, koja siše mlijeko s tih Očevih grudiju (mamilla Patris), uskliknuli bismo sa Zaručnicom: „Ljubav je tvoja slađa od vina“ (Pj 1, 1), slađa od svih slasti stvorenja, a posebno kad govori dušama koje razmatraju ove riječi: „Kušajte i vidite“ (Ps 33 (34), 9), jedite i pijte, i opijte se (Pj 5, 1) mojim vječnim slastima, jer u drugovanju sa mnom nema gorčine, i nema bola u zajedništvu sa mnom, već sam užitak i radost“ (Mudr 8, 16) (LJVM 10-11).

To kušanje slasti Božje ljubavi kao čisti Božji dar, u duši rađa novi dar, tj. pobuđuje još jaču želju neutažive žeđi za Bogom, te vjernika potiče da neumorno i u svem traži da ugodi Bogu, odnosno da vrši volju Božju. Duhovni život na zemlji postaje neizbrisivo označeno dinamikom želje za Bogom i iščekivanja posjedovanja Boga. Božanska pedagogija se time služi da širi ljudsko srce i uči vjernika neprestanom traženju Boga u svemu, u svim situacijama te mu daruje spremnost potpunog prihvaćanja puta koji ga vodi do sjedinjenja po svim nutarnjim i vanjskim križevima koji stoje na tom putu. Duša koja kuša ta iskustva već kroči putovima mistike.[140] Montfort pjeva:

„O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim. Potpuno podložan tvome Zakonu, od Pariza do Rima, izabirem te za svoga kralja i prisežem ti svoju vjernost, prisežem svima usprkos. Želim te ljubiti, o Bože, herojskom ljubavlju, i ako me posvuda ismijavaju, zatvaraju mi vrata, iako posvuda nailazim na protivljenje. Cijeli je pakao u gnjevu, pokreće nebo i zemlju. Ali Gospodine, usprkos vukovima, ako me Ti pomažeš, navijestit ću rat svima, sa svima ću se boriti“ (P 138, 1-8).

Istovremeno djelomično zadovoljenje žarke želje duše za Bogom po kušanju Božje ljubavi i iščekivanje potpuno ostvarenog sjedinjenja s Bogom, budi u duši još žarču želju za sjedinjenjem s njime. Ili kako to kaže svetac: „Potrebno je da budemo kao Salomon i Danijel ljudi želja (usp. Dn 9, 23.), da bismo postigli to veliko blago Mudrosti.“

[140] C. V. Truhlar, nav. dj. str. 38 - 48.

A dar žarke želje je čisti Božji dar i po njemu se dodatno čisti duša do onih dubina do kojih ne bi nikada sama po sebi mogla doći. Ta žarka želja čisteći dušu po ljubavi istovremeno je preobražava i pripravlja za ostvarenje mističnog sjedinjenja s Bogom. Nakon udovoljene želje slijedi još žarča želja.[141] Na taj način vjernik uči da Bog nije samo divan nego i beskrajan, uzvišen i nepristupačan te da sam po sebi ne može nikada doći do sjedinjenja s njime, istovremeno uviđa svu Isusovu veličinu, ljepotu i uzvišenost kao najveći Božji dar jer je on naš Otkupitelj i Posrednik po kome dolazimo do sjedinjenja s Bogom u vremenu i vječnosti. To stanje goruće želje koje postaje neposredna priprava za mističnu milost sjedinjenja može za dušu postati pravo mučeništvo. Sv. Ljudevit ovako opisuje to svoje mučeništvo želje i ljubavi koje ga je dovelo do vrhunaca mistike, sjedinjenja, preobraženja ili duhovnoga braka o čemu ćemo govoriti u slijedećem poglavlju.

„O Mudrosti, dođi, siromah te moli, po krvi moga blagog Isusa, po utrobi Marijinoj. Zašto produžuješ moje mučeništvo? Tražim te dan i noć. Dođi, moja duša te želi, dođi jer ljubavlju čeznem za tobom. O ljubljena, otvori, kucam na tvoja vrata, nisam stranac, nego duša koju ljubav nosi, koja jedino kod tebe pronalazi dom. Ako ne želiš da ti pripadam, dopusti mi da ti dosađujem, ostavi me u muci, da te tražim, a da te ne nalazim. U duhu se bacam podno tvoga prijestolja, ako me ne želiš, barem mi udijeli milostinju namijenjenu siromahu ispunjenom vjerom. Mudrosti, bojim se da me ne snađe nesreća, a to je da budem mlak i nemaran, da mi nedostaje žive vjere kako bih te silno ljubio. Dostojna Majko Božja, Djevice čista i vjerna daj mi svoju vjeru, imat ću po njoj Mudrost i sva će mi dobra s njom doći. O Mudrosti, dođi po Marijinoj vjeri, ne možeš joj se oduprijeti, ona ti je dala život, ona je doprinijela da se ti utjeloviš. Vjerujem bez oklijevanja: ništa mi nije nemoguće. Mudrost će doći k meni, Bog je rekao, On je nepogrješiv. Tko vjerujući moli, dobit će, tko vjerujući kuca, ući će, tko vjerujući traži, naći će. Bog sam" (P 124).

Razmisli! Želim li u duhovnom životu prvenstveno Boga samoga? Je mi moja želja za Bogom postojana i trudim li se živjeti u skladu s njome? Kako prolazi vrijeme osjećam, li rast same želje za Bogom ili ona gasne i prestaje?

6.2. Neprestana molitva i razvojni put molitve u duhovnom životu

U dosadašnjem izlaganju već smo u više cjelina iznosili razmišljanja sv. Ljudevita o molitvi kao i o njezinoj važnosti u duhovnom životu.[142] Sada ćemo prikazati samo neke dinamike koje svetac naglašava govoreći o molitvi kao sredstvu postizanja Mudrosti te razvojnom putu molitve u duhovnom životu. Molitva je najuže povezana s prethodnim sredstvom, žarkom željom koja potiče vjernika na traženje sjedinjenja s Bogom. Prvi izraz i ostvarenje tog traženja je molitva. Sv. Ljudevit prije svega želi podsjetiti na uzvišenost cilja prema kome je usmjeren duhovni život da bi u nama pobudio svijest o važnosti molitve kao i o ulaganju svih potrebnih napora da se do njega dođe:

„Što je veći Božji dar to ga je teže zadobiti. Koliko nam je potrebno, molitava i napora da zadobijemo dar Mudrosti koji je veći od svih ostalih Božjih darova! Poslušajmo što kaže sama Mudrost: „Molite, i dat će vam se! Tražite, i naći ćete! Kucajte, i otvorit će vam se" (Mt 7, 7). Kao da nam time želi reći: Ako me želite naći, treba da me tražite; želite li ući u moju palaču, kucajte na moja vrata; želite li me primiti, treba da me potražite. Nitko me ne nalazi, ako me ne traži; nitko ne ulazi k meni, ako ne pokuca na moja vrata; nitko me ne prima, ako me ne zatraži, jer se sve postiže molitvom. Molitva je redoviti kanal kroz koji nam Bog šalje

[141] V. Battaglia, *Cristologia e contemplazione,* Bologna, 1997, str. 147-149.

[142] Ulogu molitve kod samoga čina obraćenja 3.1.2.; molitva u programu svakodnevnog življenja vjere 4.1.1.; O molitvi kao glavnom sredstvu za ustrajnost u milosti i duhovnom rastu 4.1.2.; o meditaciji kao temelju duhovnog života i poteškoćama kod meditiranja 4.1.3. i 4.1.4., o molitvi i prolaženju kroz iskustva tamnih noći u duhovnom životu i nošenju križa 5.8. i 5.9.

svoje milosti, a posebno svoju Mudrost. Svijet je četiri tisuće godina molio za utjelovljenje božanske Mudrosti. Marija se četrnaest godina pripremala da je primi u svoje krilo. Salomon ju je primio nakon dugih i posebno žarkih molitava: „Pristupih Gospodinu i pomolih se i svim srcem svojim rekoh: Daj mi mudrost, prisjednicu svoga prijestola“ (Mudr 8, 21; 9, 4). „Ako komu od vas nedostaje mudrosti, neka ište od Boga, koji svima daje obilno i bez prigovora, i dat će mu je” (Jak 1, 5). Pogledajte, Duh Sveti ne kaže: Ako komu od vas treba ljubavi, poniznosti, strpljivosti itd., a to su sve tako uzvišene krjeposti, već: Ako kome treba Mudrosti..., jer nju tražeći, tražimo i sve ostale krjeposti koje su u njoj sadržane. Da bismo je imali, treba da je tražimo; ”neka je traži”, ali kako je tražiti“ (LJVM 184)?

Nije dosta moliti da bi se dobro molilo i duhovno sazrijevalo. U duhovnom životu i prakticiranju molitve postoje profinjenije napasti koje su odraz duhovnih lutanja. Na neke do njih smo već ukazali. Tako na žalost nekima molitva postane izgovor da nastave živjeti u grijehu. A nekima molitva na profinjeniji način može postati jedan vrsta duhovnog egoizma tražeći utjehu i radosti u molitvi, a ne Boga samoga.[143] Zato svetac navodi oznake vjere koja treba prožimati molitvu da bi vodila sazrijevanju, a to su: živa i čvrsta vjera koja ne dopušta sumnji da narušava duhovni rast, čista vjera koja oslobađa dušu od oslanjanja na duhove utjehe i doživljaje kojima se Bog služi da nas potakne na rast, a mi ih možemo krivo shvatiti i egoistično tražiti umjesto Boga samoga, te vjera koja se odražava u ustrajnoj molitvi koja ne sustaje u vremenu usprkos poteškoćama duhovnoga sazrijevanja ili ne dobivanja onoga što se od Boga traži. Prema sv. Ljudevitu to su preduvjeti da bi molitva dovela dušu do sjedinjenja s Isusom, Mudrošću Božjom. Istovremeno to su karakteristike molitve i življenja duhovnog života potrebne da bi duša prošla kroz tame nutarnjih čišćenja[144] u kojima se ostvaruje i razvojni put molitve od meditacije do kontemplacije. Montfort opominje:

„Prvo, treba se tražiti Mudrost živom i čvrstom vjerom bez oklijevanja, bez sumnjanja: jer tko sumnja, neka ne misli da će što primiti od Gospodina (Jak 1, 6-7). Drugo, treba je tražiti čistom vjerom, i ne oslanjati svoje molitve na osjetne utjehe, vizije ili kakve posebne objave. Mada sve to može biti dobro i istinsko, kao što je slučaj kod nekih svetaca, ipak može biti i opasno da se samo na to oslanjamo, a vjera je to manje zaslužna, što se više oslanjamo na tu vrstu izvanrednih i osjetnih milosti. Dosta nam je što nam Duh Sveti objavljuje o veličini i ljepoti Mudrosti, o Božjoj želji da nam je pokloni kao i o potrebi da je primimo, da je želimo i molimo od Gospodina svom vjerom i svim žarom. Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više mudrosti; što imamo više mudrosti, to imamo i više vjere. Pravednik, mudar čovjek, živi samo od vjere (usp. Rim 1, 17), a da ne gleda, da ne osjeća, da ne kuša i ne sumnja. Bog je tako rekao ili obećao, to je kamen temeljac svih njegovih nastojanja i molitava, iako mu se čini da Bog ne gleda na njegovu bijedu i ne sluša njegove prošnje, niti mu pruža ruku na pomoć protiv njegovih neprijatelja, iako je obasut rastresenošću, sumnjama i tamom duha, iluzijama, odbojnošću i prazninom u srcu, žalošću i bolju u duši. Mudrac ne traži da vidi izvanredne stvari kakve su gledali sveci, ne traži da kuša osjetne radosti u molitvi i pobožnosti. On u vjeri traži božansku Mudrost i dati će mu se. On unaprijed zna da će je dobiti, kao da mu je anđeo sišao s neba da ga uvjeri, jer Bog je sam rekao: svi koji od Boga traže nešto dobro, dobit će ga (usp. Lk 11, 10). „Ako vi, premda ste zli, možete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više Otac nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole“ (Lk 11, 13). Treće, potrebno je moliti za Mudrost ustrajno. Da dobijemo taj dragocjeni biser, trebamo moliti Boga sa svetim dodijavanjem, jer bez njega je nećemo nikada dobiti. Ne budimo kao mnogi koji mole nešto od Boga. Kada takvi mole neko duže vrijeme, npr. koju godinu, a ne vide da ih je Bog uslišio,

[143] Svetac govori o lažnoj pobožnosti u *Raspravi,* a u br. 97-100 opisuje preuzete štovatelje koji se pod isprikom nekih molitvenih praksi ne trude istinski oko svoga obraćenja. O tome smo govorili u cjelini 3.1.1.

[144] Vidi cjeline 4.1. 4. i 5.8.

oni obeshrabreni prestaju moliti vjerujući da ih Bog i neće uslišiti. Tako gube plod svojih molitava i nanose Bogu nepravdu, jer on voli davati i uvijek uslišava dobre molitve bilo na ovaj ili na onaj način. Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju danju i noću, a da se ne umoriš i da ti ne dodija blažen i tisuću puta blažen onaj tko dobije Mudrost nakon deset, dvadeset, trideset godina molitava, pa i jedan sat prije smrti! I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju. Ne, ne, Mudrost neće dobiti duše koje ju nemarno i nestalno traže i mole. Dobit će je oni koji su slični onom čovjeku koji ide noću svom prijatelju da ga zamoli da mu posudi tri kruha. U toj nas paraboli, ili događaju, sama Mudrost uči kako ćemo moliti. Taj čovjek kuca i udvostručava svoje molbe i kucanje, kuca opet i opet sa sve većom snagom i upornošću, premda je već prošla i ponoć i njegov prijatelj koji je legao odbio ga dvaput i triput kao bezobraznika i dosadnog čovjeka. Ali kad je vidio da mu sve više dodijava svojim molbama, ustade, otvori vrata i dade mu sve što je tražio. Evo načina kako da molimo za Mudrost. I, nedvojbeno, prije ili kasnije, Bog koji želi da mu dosađujemo, dići će se i otvoriti nam vrata svog milosrđa i dat će nam tri kruha svoje Mudrosti: kruh života, kruh shvaćanja i razumijevanja, i kruh anđela“ (LJVM 185-190).

Nakon što je objasnio karakteristike koje mora zadovoljavati dobra molitva, svetac se kratko osvrće na razne vrste molitve koje su izraz razvojnog puta same molitve. Naime, usmenu molitvu koju izgovaramo riječima kao na primjer *Oče naš*, *Zdravo Marijo*, *Slava Ocu* treba pratiti mislena molitva, to jest treba misliti na ono što izgovaramo i kome govorimo, Bogu. Jer ne može duša umišljati da je Bog sluša ako ona ne sluša samu sebe. Pri tome se mogu javiti rastresenosti, ali one ne smiju biti svojevoljne ili plod nemara i nehaja kao što smo to već pojasnili.[145]

„Na usmenu molitvu treba dodati i mislenu jer ona prosvjetljuje duh, raspaljuje srca i priprema dušu da bude sposobna poslušati glas Mudrosti, kušati njezine slasti i posjedovati njezino blago. Osobno ne nalazim ništa moćnijega da u naše duše privuče Kraljevstvo Božje, vječnu Mudrost, od mislene i usmene molitve združene zajedno dok molim sveti ružarij razmišljajući o petnaest otajstava koja su u njemu sadržana“ (LJVM 193).

O razvojnom putu molitve Montfort u svojim djelima govori i opširnije pa ćemo tu temu bolje objasniti. Poznato je da razvojni put molitve prati duhovni rast i sazrijevanje kao njegov sastavni i bitni dio.[146] Sv. Ljudevit je svima, pa i najokorijelijim grješnicima, na početku duhovnoga puta preporučivao molitvu, posebno molitvu svete krunice kao sredstvo oslobađanja od teških grijeha i kao početak autentičnog duhovnog puta.

„Ako budete vjerno i pobožno molili krunicu sve do svoje smrti, unatoč množine vaših grijeha, vjerujte mi: primit ćete neuveli vijenac slave“ (1 Pt 5, 4). Ako se nalazite na rubu ponora ili ste jednom nogom u paklu, čak i ako ste prodali dušu đavlu kao kakav vrač, ili ste okorjeli i tvrdokorni krivovjernik kao kakav demon, prije ili kasnije ćete se obratiti i spasiti. Samo ako, ponavljam i dobro pripazite na riječi moga savjeta, svakodnevno do smrti pobožno molite svetu krunicu, da biste upoznali istinu, zadobili milost pokajanja i oproštenje svojih grijeha“ (TSK 4).

Osobama koje su se obratile i obnovile svoje krsne zavjete, Montfort kao u jednom dnevnom programu življenja vjere preporuča sredstva za duhovni rast i ustrajnost kako bi išle putem duhovnog sazrijevanja. U tom programu molitva je opisana kao vježba s asketskim naporima. Uz vrijeme posvećeno molitvi i meditaciji preporuča se često prikazanje Bogu i

[145] Vidi poglavlje 4.2.4.
[146] M. Herraiz, *Meditazione,* u DM str. 803 – 807.

vježbanje življenja u njegovoj prisutnosti. Cilj je postići dobar kršćanski život.[147] Svetac traži od vjernika da njegov život odražava molitvu i obrnuto, uči da dobar život jača molitvu:

„Dobro moliti Boga nije lako, često molitva umjesto da ga umiri, udvostruči njegov gnjev. Dobru molitvu ćemo prepoznati po dobrom životu, ona prebiva u toj razboritosti ili se radi o prijevari. Molitva u kojoj se jasno vidi razboritost i uzoran život su dvije sestre koje zajedno idu i djeluju“ (P 15, 27-30).

Sv. Ljudevit slijedeći klasičnu katoličku nauku, jasno označava put duhovnoga rasta koji prati razvojni put molitve.

„Prije nego što se uzdignemo do najvišeg stupnja kontemplacije potrebno je proći ovu lakšu meditaciju. To je misao sv. Tome Akvinskog;[148] to je savjet koji on daje kada kaže da se prvo treba vježbati, kao na bojnom polju, u zadobivanju svih krjeposti, čiji savršeni uzorak imamo u otajstvima svete krunice. I upravo u toj meditaciji kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše“ (TSK 76).

Pojam meditacija ili razmatranje dolazi od latinske riječi *meditatio* što znači razmišljanje, umovanje. U duhovnom životu tim se pojmom označava razmišljanje o vjerskim istinama uz buđenje čuvstava i stvaranje odluka za budući život. Pojam kontemplacija ili motrenje dolazi od latinske riječi *contemplatio* što znači gledanje, motrenje, duševno promatranje. Kontemplacija je jedan od klasičnih nezaobilaznih tema u kršćanskoj duhovnosti, ali se često može krivo shvatiti označavajući njome posebna iskustva rezervirana samo za neke elitne krugove, ili duhovna iskustva u suprotnosti s aktivnim životom. Ne radi se, dakle, o nekom iskustvu rezerviranom za mistike, monahe i pustinjake, nego o duhovnoj stvarnosti na koju su pozvani svi oni koji su kršteni. Kontemplacija se budi u duši kao odgovor ljubavi na slušanu Božju riječ i u meditaciji motrenu stvarnost osobe Isusa Krista ili nekih istina naše vjere. Kao i sve druge stvarnosti duhovnog života, kontemplacija je otvorena rastu i sazrijevanju sve do oblika mistične molitve nedokučive samom ljudskom naporu potpomognutom milošću u kojoj prevladava Božje djelovanje u duši kao čisti i nezasluženi dar.[149]

U duhovnom životu kontemplacijom se označava duhovno promatranje i motrenje kod kojeg osoba po vjeri, nutarnjim pogledom u ljubavi, gleda i promatra otajstva vjere što se tjelesnim okom ne može vidjeti. Duhovni učitelji drže da je prijelaz na kontemplaciju znak napretka u duhovnom životu i veliki poticaj za daljnji duhovni rast. O važnosti meditacije u življenju posvete smo već govorili,[150] a sada ćemo kratko prikazati razvojni put molitve do kontemplacije.

Meditacija i vježbanje u krjepostima su, dakle, neizostavni temelj duhovnog života bez kojega je nemoguće duhovno rasti i sazrijevati, a niti ostvariti sam razvoji put molitve. Kada svetac govori o neprekidnoj molitvi kao sredstvu postizanja Mudrosti, onda podrazumijeva i ovaj razvojni put molitve. Izričito kaže da mislena molitva (meditacija) ima veliku učinkovitost „jer ona prosvjetljuje duh, raspaljuje srca“, a s druge strane to je molitva priprave „priprema dušu da bude sposobna poslušati glas Mudrosti, kušati njezine slasti i posjedovati njezino blago“ (LJVM 193).

U istom odlomku Montfort neizravno kaže da je neprestana molitva ne samo plod asketskog napora nego i dar. Istinska molitva treba biti popraćena čistom, ustrajnom i

[147] Molitvu u programu svakodnevnog življenja vjere opisali smo u 4.1.1. cjelini.

[148] *Summa Th. II. 2.q. 182, čl.3.*

[149] Klasični katolički nauk je razlikovao kontemplaciju u kojoj je više prisutan ljudska aktivnost i nazivao ju je pojmom „zadobivena“ od kontemplacije u kojoj prevladava čisti i nezasluženi dar Božje milosti a nazivana je „ulivena“. Za zadobivenu kontemplaciju vidi P. Gabriele di s. Maria M., *Contemplazione acquisita,* u *Rivista di Spiritualità,* 1949, str. 23-43.

[150] O tim temama vidi poglavlja 4.1.2.; 4.1.3.; 4.1.4. te 4.1.9.

postojanom vjerom. Samo ljudskim naporom ne može se doći do vrste molitve koju preporuča Montfort. Naime, potrebno je djelovanje Duha Svetoga slično kao i kod dinamike rasta žarke želje:

„Dosta nam je što nam Duh Sveti objavljuje o veličini i ljepoti Mudrosti, o Božjoj želji da nam je pokloni kao i o potrebi da je primimo, da je želimo i molimo od Gospodina svom vjerom i svim žarom“ (LJVM 186).

Na drugom mjestu svetac izričito povezuje djevovanje Duha Svetoga, molitvu i sjedinjenje s Bogom: „Dođi Duše Sveti, Oče svjetla i Bože ljubavi, oblikuj moju molitvu, pokaži mi istinu, daj da u moju dušu siđe žar tvog plamena, neka prožme moju dušu i ispuni je Bogom“ (P 141,1-2).

Svetac je jasan. Razvojni put molitve kreće od početnog asketskog napora u meditaciji i vježbanju krjepostima i po čistoj, ustrajnoj i postojanoj vjeri sve više napreduje putem mistične molitve, u kojoj naglašeno djeluje Duh Sveti, a ta molitva je dar i vodi sjedinjenju s Bogom. Razmjerno jačini sjedinjenja s Mudrošću jača čista vjera kao neophodni temelj puta duhovnog rasta koji vodi do sjedinjenja. Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više Mudrosti; što imamo više Mudrosti, to imamo i više vjere. A krajnji cilj molitvenog puta, sjedinjenje s Kristom Mudrošću, ostaje čisti i nezasluženi dar:

„Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću. I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju“ (LJVM 188).

Svetac je duboko svjestan da je mistična molitva čisti Božji dar. I kao takvog ga treba promatrati u duhovnom životu. Vjernik treba činiti svoj dio u meditaciji i naporu za zadobivanje i rast u krjepostima te svim dugim praksama življenja vjere. Montfort na više mjesta molitelja opominje da se sam svojim naporima ne pokušava uspinjati putem uzvišenije molitve, jer je ona Božji dar, nego neka velikodušno služi Gospodinu na redovitim putovima.

„Moliti Gospodina u srcu, to je mislena molitva, moliti ga ustima i srcem to je usmena molitva. Meditirajte, meditacija učvršćuje; kontemplirajte, kontemplacija uznosi, činite ih rado, i jedna i druga su dobre, ako morate nekada izabrati, činite onu koju Bog daje, ali čuvajte se hinjenja uzvišenih molitava jer bi vas oholost mogla baciti na dno ponora. Ne pretvarajte se uzvišenom molitvom kontemplirajući, duša je često po tom lažnom dragom kamenu odbačena. Meditirajte jednostavno, ali vjerno, bez profinjenih umijeća umovanja, neka vam je vjera dosta; nemojte željeti vidjeti ili osjetiti nešto izvanredno, ova zamka vodi u propast, ona je česta. Molite u čistom strpljenju i ustrajte do kraja usprkos nemoći, usprkos tijelu i duhu i đavlu koji viče. Budite čvrsti kao Isus Krist moleći u agoniji. Ako se želite spasiti, ako vam je drago spasenje, imajte često na usnama *Oče naš* i *Zdravo Marijo*, molite krunicu, cijeli i ružarij. Krunico, o lijepa molitvo savršenoga“ (P 15, 25-27; 32-36).

Za sv. Ljudevita je molitva krunice kako on preporuča meditativna molitva koja s vremenom kroz duhovni rast i sazrijevanje postaje i molitva kontemplacije:

„I upravo u toj meditaciji, kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše. Da su kvijetisti,[151] lažno prosvijetljeni naših dana, slijedili ovaj savjet, ne bi bili doživjeli tolike strašne padove niti uzrokovali toliko sablazni u pobožnosti. Posebne su đavolske zablude vjerovati da postoje uzvišenije molitve od *Oče naš* i *Zdravo Marijo*, i napustiti ove božanske molitve koje su

[151] Kvijetizam je bio jedan duhovni pokret u Katoličkoj Crkvi koji ima svoje korijene u nauku M. Molinosa. A radi se o odnosu između kontemplacije i meditacije – akcije. Molinos je naučavao potpuno predanje u Boga a bitno umanjivao ljudsku odgovornost i držao suvišnima čine, djela i vježbe u vjeri. Papa Inocent XI. 1687. je osudio taj nauk kao krivovjeran. Montfort aludira na svoje suvremenike i njihove sljedbenike Madame Guyon (+ 1717.) i biskupa F. Fénelona (+ 1715.) koji su bili osuđeni kao kvijetisti.

oslonac, snaga i čuvar duše. Slažem se da nije uvijek potrebno moliti na glas, i da je nutarnja molitva, u određenom smislu, savršenija od usmene, ali uvjeravam vas da je vrlo opasno, da ne kažem pogubno, svojevoljno napustiti molitvu krunice pod izgovorom jednog savršenijeg sjedinjenja s Bogom. Duša profinjeno ohola, prevarena od đavla što hara o podne (usp Ps 91, 6), nastoji koliko joj je to moguće u nutrini, uzdići se do uzvišenog stupnja molitve svetaca. Ona zato prezire i zanemaruje tradicionalne načine molitve koje smatra dobrima samo za obične duše; sama sebi zatvara uho anđeoskom pozdravu i čak molitvi koju je Bog sam sastavio, molio i zapovjedio: „A vi molite ovako: *Oče naš*…" (Mt 6, 9). Na taj način ta duša pada iz obmane u obmanu, iz ponora u ponor. Vjeruj mi, dragi subrate svete krunice, želiš li doći do visokog stupnja molitve, bez pretvaranja i opasnosti od pada u đavolske obmane u koje redovito padaju pobožne osobe, moli svaki dan, ako možeš, cijeli ružarij ili barem jednu krunicu. Može biti da si s Božjom milošću već stigao do toga; onda ako želiš ostati i napredovati u poniznosti, moli svetu krunicu. Duša koja svakodnevno vjerno moli svetu krunicu, naime, nikada neće biti formalno krivovjerna niti je može đavao prevariti. Ovu tvrdnju bih potpisao svojom krvlju" (TSK 77-78).
I Crkva izričito naglašava meditativni i kontemplativni karakter molitve svete krunice: „Kršćanska molitva prvenstveno nastoji razmatrati Kristova otajstva, kao u božanskom čitanju (lectio divina) ili u Gospinoj krunici" (KKC 2708). Ali crkveno učiteljstvo dodaje i precizira da je krunica bitno kontemplativna molitva, moljenje koje zahtijeva miran ritam i gotovo misaono otezanje, što molitelju omogućuje razmatranje otajstava Gospodinova života."[152]

„Krunica, upravo zato što polazi od Marijina osobnog iskustva, izrazito je kontemplativna molitva. Bez te kontemplativne protege, izgubila bi svoje značenje, kao što je to Pavao VI. jasno istaknuo: „Krunica je bez razmatranja kao tijelo bez duše, njeno moljenje u tom slučaju pada u pogibao da postane mehaničko opetovanje formula." Moljenje krunice po samoj svojoj naravi zahtjeva polagan ritam, pružanje dovoljnog vremena kako bi molitelj mogao razmišljati o otajstvima života Gospodinova, gledanima kroz srce one koja je bila Gospodinu najbliža, pa da bi se na taj način mogla odatle crpsti neslućena bogatstva.Vrijedi se zadržati na tom dubokom razmišljanju Pavla VI., da bi se istaknuli neki vidici krunice koji pokazuju da je doista Krist u središtu te kontemplativne molitve."[153]

Sv. Ljudevit, koji je sam bio veliki molitelj i promicatelj svete krunice, poziva vjernika da budno pazi da se pod isprikom uzvišenije kontemplativne molitve ne udalji od molitve svete krunice. Naime, i molitva krunice po čistom Božjem daru može prerasti u mističnu kontemplativnu molitvu.[154] Pri tome se svetac poziva na potrebu osobnog proživljenog iskustva u molitvi kao i na djelovanje Duha Svetoga.

„Ako se posavjetuješ s nekim od pobožnih molitelja, a takvih u svijetu ima puno, koji ne poznaju iz osobnog iskustva uzvišenost i važnost krunice, oni ne samo da je neće nikome preporučiti nego će radije uputiti na kontemplaciju, kao da su krunica i kontemplacija međusobno nespojive, te kao da mnogi sveci, koji su bili vjerni molitelji krunice, nisu bili uzdignuti do najuzvišenijih kontemplacija" (TSK 149).

„Pobožne duše prosvijetljene Duhom Svetim, neka vam ne bude žao ako vam ponudim mali mistični ružičnjak koji je nebeskog porijekla, da biste ga vi presadili u vrt vaše duše. On neće škoditi miomirisnom cvijeću vaših kontemplacija. Jako je mirisan i posve božanstven: neće nimalo pokvariti plan vaših lijeha. Prečist i dobro uređen, on sve dovodi u sklad i blistavost. Ako ga svaki dan zalijevamo i pravilno obrađujemo, on čudesno raste i širi

[152] Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenta, *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji,* Zagreb, 2003. str.159.
[153]Papa Ivan Pavao II., *Krunica Djevice Marije,* Zagreb 2003, str. 17-18.
[154] D. Mastalska, *Il Rosario via alla preghiera mistica secondo la Rosarium Viginis Marie,* u Associazione Mariologica Polacca, *La vergine Maria nel magistero di Giovanni Paolo II,* Vatikan, 2007, str. 123–143.

se tako ne samo da ne priječi sve ostale pobožnosti, već ih čuva i usavršava. Vi koji ste duhovni, razumijete me! Ovaj su ružičnjak Isus i Marija u životu, smrti, vječnosti. Ne prezrite, dakle, moju malu blagoslovljenu i božansku biljku u cvatu. Posadite je i vi sami u svoju dušu odlučni da ćete moliti krunicu. Uzgajajte i zalijevajte je moleći je vjerno svaki dan, čineći dobra djela. Primijetit ćete da će ovo sjeme, koje sada izgleda tako malo, s vremenom postati veliko stablo, gdje će se ugnijezditi i nastaniti nebeske ptice, odnosno predodređene duše visokih kontemplacija. U njegovom hladu bit će zaštićene od sunčeve žege, na njegovim će vrhovima naći utočište od divljih zemaljskih zvijeri i otkrit će fini ukus njegovog ploda; Isus dostojan štovanja, kojem neka je svaka čast i slava u vjeke vjekova“ (TSK 4-5).

Na putu molitve, osobito kada se prelazi na kontemplaciju, mogu se javiti teške nutarnje borbe da se ustraje u molitvi krunice. One su plod Božjeg ulivenog samodarivanja, nepročišćenosti duše koja ga ne može prihvatiti i izraz nutarnjih poteškoća u preobraženju duševnih moći. Jer da bi se duša sjedinila s Bogom mora se pročistiti, a nutarnje moći volje, razuma, pamćenja, mašte i osjećaja preobraziti i pobožanstveniti kako bi bile osposobljenje za prihvaćanje Boga koji se ulijeva u dušu. Svetac daje i jedan kriteriji za razlučivanje jačinu tih nutarnjih napora. Taj napor je razmjeran većoj ili manjoj navezanosti duše na samu sebe, a napor preobraženja duše, prema svecu, još se povećava zbog napasti i sugestija đavla koje se miješaju s naravnim nutarnjim poteškoćama.

„Vaši kućni neprijatelji napast će vas toliko žešće koliko ste bili dublje s njima sjedinjeni. Kanim govoriti o duševnim moćima i tjelesnim osjetilima, o rastresenosti duha i dosadama volje, o suhoći srca, o potištenostima i bolestima; svi ovi protivnici sa zlim duhovima, koji će se među njih umiješati vikat će ti: Ma ostavi krunicu! Zbog krunice te boli glava! Dakle, pusti je! Ionako molitva krunice nije obavezna u savjesti te je izostaviti nije grijeh. Ili bolje, moli samo jedan njen dio. Tvoje su muke samo jedan dokaz da Bog ne želi da je moliš, ostavi krunicu za sutra, kada se budeš bolje osjećao, itd. Ukratko, dragi subrate, svakodnevna krunica od petnaest otajstava ima puno neprijatelja te ja držim da je jedan od najvećih Božjih darova milost da se ustrajno moli do smrti. Stoga, budi ustrajan u njoj i dobit ćeš divnu krunu, pripremljenu u nebu kao dar za tvoju vjernost: „Budi vjeran do smrti i dat ću ti vijenac života““ (Otk 2, 10) (TSK 149-150).

Iako sv. Ljudevit redovito na sve načine potiče vjernika na ustrajnost u svakodnevnoj molitvi krunice on je svjestan da mistična molitva ima svoje dinamike nekada teško razumljive i samoj duši. Naime, vjernik se može naći u nutarnjem stanju nemoći moliti krunicu, ne samo naravnom, zbog bolesti ili drugih sličnih razloga, nego i nadnaravnom kada Bog otajstvenim putovima čini nemoguću kontemplativnu molitvu krunice jer dušu vodi putem veće lišenosti, umiranja sebi i ogoljenja pred Bogom i spoznajom vlastitoga ništavila te je tako ukorijenjuje u poniznosti. Ipak duša koja živi posvetu u takvim iskustvima, kuša žalost što ne može moliti krunicu, drži je dragocjenom molitvom i redovno je preporuča drugim vjernicima. Svetac nas poučava:

„Ja ne znam kako to biva i zašto, ali je, međutim, ovo istina: da doznam da li je netko Božji, ja boljega sredstva nemam negoli ispitati da li mu je drago moliti *Zdravomariju* i krunicu. Velim: “je li mu drago”, jer se može dogoditi da se netko nađe u nemogućnosti, naravnoj ili dapače vrhunaravnoj, moliti je,[155] ali mu je ipak vazda draga i rado je preporučuje drugima“ (PP 251).

Kontemplacija se općenito smatra jednim od načina i središta cjelokupnog mističnog života. Ona se u duhovnom životu javlja postepeno kao čisti dar koji Bog daruje na putu

[155] Da napredak u milosti može zadavati poteškoće u molitvi vidi kod sv.Ivana od Križa, *Tamna noć,* II.,8,1i I.,8,3.

duhovnog sazrijevanja i rasta nakon što se duša pokaže vjerna Bogu. Dar kontemplacije usavršava kršćanski život na planu teologalnih krjeposti, vjere, ufanja i ljubavi i na određeni način usavršava molitvu vjernika. Kontemplacija se, dakle, javlja u dinamici duhovnoga rasta kao plod izravnog Božjeg samodarivanja u pasivnim iskustvima čišćenja duše u suhoćama i tamama kojima Bog vodi dušu putem savršenstva sve do vrhunaca mistike, a javlja se postepeno i konstantno s dinamikom rasta same kontemplacije. Tame i suhoće kroz koje duša prolazi poprimaju karakteristiku mističnog mučnog iskustva upravo zbog nepročišćenosti duše koja ne može primiti tu ulivenu Božju ljubav.

Klasična nauka o kontemplaciji opisuje i stupnjeve same kontemplacije na temelju nutarnjega izvanrednog osjećaja Božje prisutnosti u duši, različitih duševnih moći koje to iskustvo zahvaća te plodova preobraženja koje to iskustvo uzrokuje u duši. Obično se među stupnjevima mistične molitve kontemplacije kao njen rast razlikuju: ulivena sabranost kao neodoljivi poziv prema vlastitoj nutrini, molitva mira kao Božja prisutnost koja snažno zahvaća volju, njeno jače iskustvo koje zahvaća i razum, potpuno sjedinjenje s Bogom kao prisutnost, sigurnost iskustva Boga koje zahvaća sve moći duše, sjedinjenje ekstaze koje zahvaća i sjetila te sjedinjenje preobraženja kao potpuno sjedinjenje i uranjanje u Božanski život.[156]

Sv. Alfons Liguori govori o rastu same kontemplativne molitve koja prolazi kroz faze i događa se u različitim nutarnjim naizgled oprečnim iskustvima bilo osjećaja Božje prisutnosti i velike sabranosti bilo velike rastresenosti u sjetilima kada sama duša ne primjećuje nikakav učinak molitve. Kontemlacija prolazi kroz faze od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrdne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranosti i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog potamnjenja što vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem je duša sjedinjena s Bogom, ali još ga ne kuša kao trajno stanje te duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem je duša sjedinjena s Bogom kao trajno mistično stanje.[157] Upravo o tome vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost. Sv. Ljudevit je prema vlastitom pisanju došao do vrhunaca mističnog i kontemplativnog života, o čemu ćemo govoriti u sljedećem poglavlju, ali se nije htio upuštati u dublje analize kontemplativne molitve. Kao što smo vidjeli on priznaje vrijednost kontemplativne molitve kao Božjega dara i upućuje vjernika na molitvu krunice koja nakon perioda ozbiljnog duhovnog života u meditaciji i vježbanju u krjepostima postaje i kontemplativna molitva. U molitvi krunice duša s Marijom i po njenom zagovoru razmišlja o Isusu u otajstvima njegova života, a prema sv. Ljudevitu osobito o njegovim krjepostima (usp. TSK 65) i to je molitva meditacije, ali u molitvi krunice po čistom daru, kako to svetac s pravom naglašava, dolazi se i do kontemplacije u kojoj duša s Marijom i po njenom zagovoru, ljubavlju privučena motri Isusa, a to je kontemplativna molitva. U tom kontemplativnom pasivnom iskustvu Bog sam privlači dušu, djeluje i moli u duši. Dajmo riječ svecu:

„Ako te zatim Bog, po svojem milosrđu, privlači k sebi dok moliš krunicu, tako snažno kao što je to činio i s nekim svecima, pusti se privući, prepusti se njemu, pusti da on djeluje i moli u tebi, a na svoj način moli krunicu; i ovo će ti biti dovoljno za jedan dan.

[156] F.Ruiz, *Dinamica spirituale II,* (skripta) Rim 1990., str. 39 - 40, autor slijedi karmelsku nauku na koji se odvije i mi pozivamo. Širi prikaz mističnog dijela duhovnog puta i stupnjeva kontemplacije na uistinu jednostavan i genijalan način možemo naći kod sv. Alfons Liguori, *Kratka vježba za savršenstvo i kako se treba ponašati ispovjednik u vodstvu duhovnih duša,* Sav tvoj, Zagreb, 2007., str. 27-48.

[157] Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli. Za cjelovitost razumijevanja te duhovne stvarnosti kod življenja posvete uz ovo poglavlje preporučamo proučiti i cijeline 5.8., 5.9., 7.1., 8.4. i 8.5.

Međutim, ako si samo u aktivnoj kontemplaciji ili uobičajenoj molitvi i miru, u Božjoj prisutnosti i ljubavi, onda imaš još manje razloga ostaviti krunicu. Daleko od toga da ćeš moleći krunicu nazadovati u kontemplaciji i krjeposti, naprotiv ona će ti čudesno pomoći, kao prave Jakovljeve ljestve od petnaest stepenica po kojima ćeš se penjati iz krjeposti u krjepost, iz svjetla u svjetlo i stići ćeš jednostavno, bez obmana do zrele dobi Isusa Krista“ (TSK 78).

Krunica koju Katekizam katoličke Crkve naziva „sažetak svega Evanđelja“ (br. 971) upravo zbog toga ostaje neiscrpno blago za molitvu. Montfort koji je to i sam kušao tvrdi:

„Nitko nikada neće moći razumjeti čudesna bogatstva posvećenja koja su sadržana u molitvama i otajstvima svete krunice. Razmišljanje o otajstvima života i smrti našega Gospodina Isusa Krista jest izvor najčudesnijih plodova za onoga tko se tome posveti“ (TSK 75).

O svojim mističnim iskustvima molitve, svetac kao u jednom dahu kliče: „O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim“ (P 138, 1).

Razmisli! Molim li ustrajno usprkos nutarnjim i vanjskim poteškoćama? Pazim li na nutarnji duh i promjene koje se u duši događaju tijekom molitve? Kako bh opisao svoj razvojni put molite?

6.3. Sveopće mrtvljenje i duhovni rast

Treće sredstvo da se zadobije i sačuva sjedinjenje s Isusom, Mudrošću Božjom, prema sv. Ljudevitu je sveopće mrtvljenje. Ono je u duhovnoj dinamici najuže povezano s dva prethodna sredstva. Žarka želja je onaj potrebni pokretač koji usmjerava ljudsko srce. Iz želje se rađa neprestana molitva kao izraz traženja Mudrosti, a sveopće mrtvljenje stvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom. Tako da se sveopće mrtvljenje odnosi na mistično umiranje starog čovjeka u duši, njegove egoistične navezanosti na svijet i samoga sebe te rađanje novoga po krsnoj dinamici. Upravo na to se poziva svetac kad govori o sveopćem mrtvljenju.[158] Ne zaboravimo da je obnova krsnih zavjeta i prihvaćanje odgovornog življenja krsnih obećanja u temeljima monfortanske duhovnosti:

„Mudrost se, kaže Duh Sveti, ne nalazi kod onih koji žive po vlastitim prohtjevima, koji daju svojim strastima i svojim sjetilima sve što im se svidi. „Jer oni koji žive po tijelu, ne mogu se svidjeti Bogu, a tjelesna je mudrost neprijateljica Bogu” (Rim 8, 7-8). „Neće moj duh u čovjeku ostati dovijeka; čovjek je tjelesan”(Post 6, 3). Svi koji pripadaju Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno su umrli i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23).[159] Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje, ako želimo zadobiti Isusa Krista, Utjelovljenu Mudrost, trebamo se vježbati u mrtvljenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

Jedan autor ovako objašnjava ulogu mrtvljenja u duhovnom životu: „Četvrti i peti način pokore često ima i naziv askeza ili mrtvljenje (mortificatio). Razlikuje se od pokore utoliko što je ovoj glavni cilj ispaštanje prošlih grijeha, a mrtvljenju sprječavanje i budućih padova. Toj krjeposti Sveto pismo daje različita imena: odricanje (Lk 14, 33-35), mrtvljenje (Kol 3, 5; Rim 8, 4), svlačenje starog čovjeka (Kol 3, 9), borba (2 Tim 4, 7) i slično. Koje mu god ime dali, kršćansko mrtvljenje sadrži u sebi proces „usmrćivanja“ svega što vuče čovjeka

[158] P. Humblet, nav. dj. str. 46 – 49; P.M. Esher, *Mortificazione,* u DM str. 899.

[159] Montfort aludira na novozavjetni tekst koji govori o krštenju i umiranju starog čovjeka te rađanju novoga: *„Dakle, s njim smo zajedno ukopani po krštenju u smrt da bismo, kao što je Krist uskrsnuo od mrtvih Očevom slavom, i mi živjeli novim životom.“ (Rim 6,4)*

zlu i radosnu muku „dograđivanja“ božanskoga i svetoga na naravnim temeljima ljudskoga. Ne označuje samo odricanje od grješnih užitaka, nego i od dozvoljenih, ne samo onoga što mi pripada, već i samog sebe. Ali mrtvljenje ne smije biti samom sebi svrha. Uvijek mu je cilj težnja za savršenstvom i ujedinjenje s Najsvetijim.“[160]

Mrtvljenje je sastavni dio svakoga procesa duhovnoga rasta jer podrazumijeva odreknuće od svega što priječi nasljedovanje Isusa te nas čuva od lažne mudrosti ovoga svijeta i usmjerava želje prema Kristu i vjerodostojnom kršćanskom životu. Montofrt je bio svjestan da je mrtvljenje neophodno kako bi vjernik mogao zaživjeti dobrim kršćanskim životom zbog toga je vjernicima koji su obnovili krsne zavijete kao u nekom dnevnom programu življenja vjere preporučivao mrtvljenje kao jedno od sredstava ustrajnosti u početnoj fazi puta obraćenja:

„Osuđujem i prezirem sva zabranjena zadovoljstva, znajući da je po ovoj kugi propalo mnogo duša i najsvetijih. Umjeren sam i u neophodnim zadovoljstvima. Da bi pripadao Isusu Kristu, potrebno se raspeti. Uvijek se umrtvljujem i u tijelu i u duhu, a da to nitko ne primjećuje, bilo da jedem ili pijem. Od najboljeg stavljenog na stol, od rijetkoga, od mjesta, od ugodne vijesti, od svega činim žrtvu Bogu kako bih sačuvao u duši čistoću njegova plamena. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća. Tamo presijecam riječ, ovdje zaustavljam neku želju, ili olaki smijeh, ili kakvo drugo isprazno zadovoljstvo, ludost, pogled, šalu. Ne govorim o košulji od kostrijeti, ni o željeznim pojasevima, ni o dragovoljnom bolu koji tijelo može trpjeti. Volim činiti pokoru u poslušnosti. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća. Mrzim najvećom mržnjom svaki grijeh, pa i laki, jer ide Boga samoga, jer nam zatvara nebo. Izbjegavam i njegov privid pa i u najmanjim prigodama“ (P 139, 40-46).

Kao što možemo vidjeti svetac je umjeren i odmjeren kada govori o mrtvljenju i to neprimjetnom te uglavnom u malim dogodovštinama života, priznaje ljudsku potrebu neophodnih zadovoljstava u kojima treba biti umjeren. Duša neka se usredotočuje na odbojnost prema grijehu i izbjegavanju grješnih prigoda. Kako duhovni život raste i sazrijeva tako i krjeposti poprimaju nove dimenzije i naglaske, a svaki daljnji rast u sebi proživljen sadrži prethodne etape i dinamike koje u novom svjetlu i okolnostima ostaju prisutne i djelatne u življenju vjere. Kako u duhovnom životu raste želja za posjedovanjem Boga sve do toga da postane jedna vrsta mučeništva, a molitva slijedi razvojni put prema kontemplaciji to je svetac nošen ljubavlju mogao uskliknuti: „počinjem izgarati“ raste i dinamika mrtvljenja u duhovnom životu, a Montfort to mrtvljenje naziva sveopćim. Sv. Ljudevit izričito povezuje sveopće mrtvljenje kao ulivenu krjepost s darom Duha Svetoga, a sve u dinamici sjedinjenja s Kristom, Mudrošću:

„Kada se Vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne krjeposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd. To su te krasne krjeposti i nebeski darovi o kojima Duh Sveti u malo riječi ovako govori: „Ako li pak tko ljubi pravednost, krjeposti su plodovi njezinih napora: ona poučava umjerenosti i razboritosti, pravednosti i hrabrosti, od kojih u životu nema ništa korisnijeg ljudima” (usp. Mudr 8, 7) (LJVM 99).

U tom novom duhovnom kontekstu u kojem je djelatan Duh Sveti, Mudrost postaje predmetom privlačnosti i usredotočenosti duše, a ne više borba s grijehom i grješnim prigodama kao u gore citiranom tekstu, što znači da duša spremno prihvaća potrebni napor

[160] Ž. Bezić, nav. dj. str. 343.

kako bi se potpuno oslobodila za čistu ljubav. Upravo to podrazumijeva nužnost umiranja staroga čovjeka i svih njegovih usmjerenosti na samoga sebe i zadovoljenje svetih želja kako bi Isus, Mudrost, mogao zaživjeti u duši. Montfort poručuje:

„Nemojte misliti da će ta Mudrost, čišća od sunčevih zraka, ući u dušu i tijelo okaljano sjetilnim užicima. Ne vjerujte da će ona dati svoj odmor i neizrecivi mir onima koji vole zabave i svjetske ispraznosti: „Svoju sakrivenu manu dat ću samo pobjedniku" (Otk 2, 17), tj. onomu koji je pobijedio svijet i samoga sebe. Iako ta ljupka gospodarica svojim beskrajnim svjetlom pozna i razlikuje sve stvari u jednom času, ona ipak traži sebi osobe nje dostojne (Mudr 6, 17). Ona ih traži, jer je njihov broj tako malen; jedva da nađe koga da je posve odlijepljen od svijeta, da je okrenut u svoju nutrinu i tako umrtvljen da je dostojan nje i njezine osobe, njezina blaga i njezina saveza. Da bi se mogla saopćiti, Mudrost ne traži neko polumrtvljenje, mrtvljenje od nekoliko dana, već mrtvljenje sveopće neprestano, odlučno i diskretno. Da zadobijemo Mudrost, potrebno je ili stvarno ostaviti sva materijalna dobra kako su učinili i apostoli, učenici, prvi kršćani i redovnici – što to prije ostaviš, to bolje za tebe, jer je to najsigurnije sredstvo da dobiješ Mudrost – ili da odlijepiš svoje srce od tih dobara, da ih imaš kao da ih nemaš, ne nastojeći tjeskobno da ih imaš, da ih sačuvaš, da se ne tužiš i ne postaneš nestrpljiv ako ih izgubiš, a to je sve teško izvršiti. „Nemojte se uobličavati ovomu svijetu" (Rim 12, 2), ponašanju svjetskih osoba, bilo u odijevanju, bilo u namještaju, u kućama, jelima, običajima i djelovanju u životu. Ova je vježba mnogo potrebnija nego li se misli. Ne vjerujte u kriva pravila svijeta i ne slijedite ih. Ne mislite, ne govorite i ne radite kako rade svjetski ljudi. Njihova se nauka tako protivi nauci Vječne Mudrosti kao što se tama protivi svjetlu i smrt životu. Dobro proučite njihove osjećaje i njihove riječi: zlo govore i misle o najvećim istinama. Istina, oni otvoreno ne lažu, ali prikrivaju svoje laži plaštem istine; čak ni ne vjeruju da lažu, a ipak lažu. Neće oni otvoreno hvaliti grijeh, ali, ili ga proglašavaju vrlinom ili čašću ili nekom indiferentnom stvari s beznačajnim posljedicama. Te je finese svijet naučio od đavla da prikrije rugobu grijeha i laži od kojih se i sastoji ta zloća o kojoj govori sv. Ivan: „Sav je svijet u vlasti Zloga" (1 Iv 5, 19), a danas više nego ikada. Potrebno je, koliko se može, izbjegavati društvo ne samo svjetskih opasnih ili pogubnih ljudi, već i onih „pobožnih" koji su beskorisni i s kojima se samo gubi vrijeme. Tko hoće postati mudar i savršen, neka primijeni na se one tri zlatne riječi koje je Vječna Mudrost rekla sv. Arseniju: „Pobjegni, sakrij se, šuti!" „Izbjegavaj koliko možeš društvo ljudi kako su to činili i najveći sveci." „Neka je vaš život sakriven s Kristom u Bogu" (Kol 3, 3). Konačno, ne govorite previše s ljudima da možete razgovarati s Mudrošću. „Tko šuti, smatra se mudrim" (Sir 20, 5). Da zadobijemo Mudrost, potrebno je mrtviti svoje tijelo, ne samo tako da strpljivo podnosimo tjelesne boljetice, vremenske nepogode ili napadaje koje mu u ovom životu zadaju stvorenja, već i sami moramo naći kakvu muku i mrtvljenje: kao postove, bdjenja i druge strogosti svetih pokornika. Za takav život potrebna je hrabrost, jer se tijelo obično klanja samome sebi, a svijet gleda na sva tjelesna mrtvljenja kao na nepotrebno i kao takvo ih odbacuje. Što taj svijet ne govori i ne čini da odvrati od strogosti svetaca bilo koga na kojeg bi se mogle primijeniti ove riječi: mudrac ili svetac svoje je tijelo stavio u pokornost trajnim bdjenjima, postovima, bičevanjem, hladnoćom, golotinjom i ostalim vrstama strogosti, i s njime je sklopio savez da mu na ovom svijetu neće dati nikakva pokoja. Duh Sveti govori za svece da su mrzili i haljinu okaljanu tijelom" (Jd 1, 23) (LJVM 195-201).

Montfort je uvjeren da mrtvljenje prethodi prihvaćanju i sjedinjenju s Mudrošću, a na tom putu vjernik može rasti sve do vrhunaca mistike. Ali isto tako koliko je duša više sjedinjenja s Mudrošću, uz dar Duha Svetoga i ostale ulivene krjeposti, Isus daruje i sveopće mrtvljenje kao jedno od sredstava koje pripravlja, prati i potiče daljnji duhovni rast sve do mističnog sjedinjenja s njime. Tako da prihvaćanje i posjedovanje Mudrosti u duhovnom životu se ne događa samo na kraju duhovnoga puta nego upravo postupno sa sve većim intenzitetom u samom procesu rasta koji duša doživljava kao sve veću Božju blizinu i sve

dublje sjedinjenje s njime u dinamci rastuće želje za potpunim sjedinjenjem. U tom kontekstu sveopće mrtvljenje je sredstvo mističnog umiranja starog čovjeka i postupnog sjedinjenja s Kristom, Mudrošću, a za dušu to zahtijeva i podrazumijeva veliki napor te na prvi pogled sveopće mrtvljenje, najmanje izgleda kao dar, osobito ako se nema na pameti kontekst duhovne dinamike koju smo upravo opisali. Svetac višestruko nabraja u čemu se sve treba ogledati mrtvljenje te spominje: razapinjanje mana i požuda tijela, ostavljanje materijalnih dobara ili barem odvajanje srca od njih, ne slijedi duh svijeta i ponašanje svjetskih osoba, ni u odijevanju, ni namještaju, kućama, jelima, običajima i djelovanju u životu, ne slijediti mentalitet duha svijeta u sudovima ili govoru, izbjegavati druženja ne samo svjetskih opasnih ili pogubnih ljudi, već i onih „pobožnih" koji su beskorisni i s kojima se samo gubi vrijeme, mrtvljenje tijela podnošenjem tegoba života kao i svojevoljno nametanje pokora kao postove, bdjenja i druge strogosti svetih pokornika.

Ako se osoba usredotoči samo na ove vidike sveopćeg mrtvljenja, onda lako može krivo zaključiti da Montfort ima samo negativnu sliku o čovjeku i kršćanskom životu, a istina je upravo obrnuta. Kod sv. Ljudevita naglasak u duhovnom životu nije na mrtvljenju, ono je doduše neophodno i nužno sredstvo, ali ne zaboravimo i dar Duha Svetoga, ali i takvo ostaje manje ili više naporno i mučno za dušu. Pravi naglasak kršćanskog života, kako to naučava svetac, je na posjedovanju Mudrosti, odnosno sjedinjenju s Isusom sve do mističnog preobraženja. Na svakom stupnju tog duhovnog rasta razmijerno intenzitetu sjedinjenja s Mudrošću, duša kuša slast i radost Božje ljubavi. Ili kao u gore citiranom tekstu, Montfort tvrdi da Mudrost daruje „svoj odmor i neizrecivi mir" ali ne „onima koji su okaljani sjetilnim užicima nego onima koji su odcijepljeni od svijeta, okrenuti u svoju nutrinu tako umrtvljeni da su dostojni njene osobe, blaga i saveza sa njom." Mrtvljenja su prema sv. Ljudevitu uistinu takva samo kada nisu odraz svoje volje nego kada se ostvaruju kao izraz Božje volje po poslušnosti.

„Da bi to vanjsko i svojevoljno mrtvljenje bilo dobro, nužno ga je potrebno spojiti s mrtvljenjem suda i volje po svetoj poslušnosti, jer bez nje svako bi mrtvljenje bilo okaljano provođenjem vlastite volje i često bi bilo ugodnije đavlu nego Bogu. Stoga ni jedno znatnije vanjsko mrtvenje nije dobro činiti bez savjeta. „Mudrost boravi s razboritošću, sa savjetom" (Izr 8, 12), a „bezuman je tko se uzda u svoje srce" (Izr 28, 26). Mudar čovjek djeluje promišljeno, pita za savjet (usp. Izr 13, 16). Tko se god ne želi kajati zbog svojih djela, traži savjet u drugoga, traži savjet u mudraca. To je velik savjet koji nam daje Duh Sveti da tražimo uvijek savjet od mudroga. Poslušnost tjera sebeljublje koje zna sve pokvariti; po poslušnosti i najmanja stvar postaje velikom i vrlo zaslužnom, otkrivamo đavolske varke, svladavamo svoje neprijatelje, sigurno i lako kao u snu stižemo pred vrata spasenja. Sve što sam rekao, sadržano je u savjetu: ostavi sve i nađi ćeš sve, jer ćeš naći Isusa Krista, Utjelovljenu Mudrost" (LJVM 202).

Dakle, bit kod mrtvljenja nije u samim činima mrtvljenja nego u želji i nastojanju slijediti put duhovnoga rasta podlažući se volji Božjoj po poslušnosti. Odricanje od svoje volje i prihvaćanje volje Božje po kojoj on sam, uz svestranu suradnju i napor duše vodi proces umiranja staroga čovjeka i suobličenja Isusu Kristu sve do mističnoga preobraženja. Na tom putu vjernik se susreće s vlastitim nutarnjim opiranjima i upravo po borbi s njima i savladavanju samoga sebe duhovno raste. Potpuno pristajanje uz volju Božju ne ostvaruje se jedanput zauvijek, nego je to sastavni dio dinamike duhovnog sazrijevanja. Rast u ljubavi prema Bogu pomaže i potiče umiranje samome sebi i svojoj volji te sve potpunije pristajanje iz ljubavi na volju Božju. U jednoj pjesmi svetac je to ovako opisao:

„Ali sada mnome ljubav upravlja, vodi me dan i noć, čini me čistom, slobodnom i božanskom. Ljubav čini da ljubim poslušnost, težim siromaštvu, izbjegavam zadovoljstva, grlim patnju. Ja slušam i ljubim Boga" (P 45, 19-20).

Razmisli! Koji je zadnji čin mrtvljenja koji sam učinio za Boga? Da li mrtvljenje i umiranje sebi doživljavam kao depresivno gubljenje i odricanje od užitaka i stvari, ili kao čin ljubavi prema Bogu koji me želi slobodnoga i privlači me k sebi? Oslobađa li se u mrtvljenju moja nutarnja sloboda za veću ljubav prema Bogu i čovjeku?

6.4. Nježna i istinska pobožnost prema Presvetoj Djevici, privilegirano sredstvo za postizanje Božje Mudrosti

Četvrto sredstvo da se postigne i sačuva Mudrost je prava pobožnost prema Mariji. Ona je najuže povezana uz duhovnu dinamiku prethodnih sredstava. Žarka želja za Bogom je najjači poticaj koji pokreće dušu na traženje, a neprestana molitva je prvi izraz i ostvarenje te želje traženja Mudrosti. Sveopće mrtvljenje stvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom, a po pravoj pobožnosti prema Mariji se ostvaruje dolazak i sjedinjenje Mudrosti s dušom. Sv. Ljudevit, govoreći o pobožnosti prema Mariji kao sredstvu da se zadobije Mudrost, u nekoliko stranica sažima svoj nauk o posveti koji opširno razlaže u *Raspravi* i *Marijinoj tajni*. Kao i uvijek kada želi govoriti o pobožnosti prema Mariji, svetac počinje od njene ključne uloge u otajstvu utjelovljenja:

„Evo konačno najvećeg sredstva i najčudesnije tajne kako da postignemo i sačuvamo božansku Mudrost: to je nježna i istinska pobožnost prema svetoj Djevici. Samo je Marija ona koja je našla milost pred Gospodinom za se i za čitav ljudski rod, samo je ona utjelovila u svom tijelu i rodila Vječnu Mudrost; samo je ona kadra, da tako kažem, da po Duhu Svetom tu Mudrost utjelovi i u izabranicima. Svi patrijarsi, proroci i sveci Staroga zavjeta molili su, vapili i zazivali da se k njima spusti Vječna Mudrost, ali nisu to zaslužili. Našla se jedino Marija, da zbog uzvišenosti svojih krjeposti dopre do prijestolja Božanstva i da zasluži tu beskrajnu prednost. Ona je postala majkom, gospodaricom i prijestoljem Mudrosti. Ona je toj Mudrosti dostojna majka, jer ju je utjelovila i rodila kao plod svoga krila: „I blagoslovljen je plod utrobe tvoje, Isus“ (usp. Lk 1, 24). I tako, gdje god je Isus, na nebu i na zemlji, u našim tabernakulima i u našim srcima, s pravom možemo reći da je on plod i izdanak Marijin, da je Marija drvo života, a sam Isus da je njezin plod. Tko god želi u svom srcu posjedovati taj divni plod, mora imati i drvo koje ga je proizvelo: tko želi imati Isusa, mora imati i Mariju. Marija je gospodarica božanske Mudrosti, ne kao da bi ona bila iznad nje, tj. iznad pravoga Boga, ili da mu je jednaka; i pomisliti tako bila bi hula; već zato što je Božji Sin, Vječna Mudrost, bio njoj savršeno podložan kao dijete majci i što joj je dao neprotumačivu majčinsku i prirodnu vlast nad sobom ne samo za svoga zemaljskog života, već i u nebu, jer slava ne uništava narav, nego je usavršuje. I zbog toga je i u nebu, još više nego ikada, Isus Marijino dijete, a Marija Isusova majka. I kao takva, ona ima nad njim vlast, i on joj je u neku ruku podložan, naravno, jer on tako želi. Na taj način Marija svojim moćnim zagovorom svoga bogomajčinstva postiže od Isusa sve što želi. I ona te milosti daje kome želi i izvodi ih u dušama u kojima želi. O kako je sretna duša koja je našla milost u Marije! Ona može biti sigurna da će uskoro posjedovati i samu Mudrost. Jer Marija ljubi one koji nju ljube i punim pregrštima daje im svoje milosti, a najveća od njih u kojoj su sve ostale sadržane jest Isus, plod njezine utrobe. Ako, dakle, s pravom smijemo reći da je Marija na neki način gospodarica Utjelovljene Mudrosti, što tek da kažemo o moći i vlasti koje ima nad svim milostima i Božjim darovima kao i o slobodi da te darove daje kako joj je drago! Ona je, kažu sveti oci, neizmjerni ocean Božjeg veličanstva, poklad njegovih dobara, neiscrpna riznica Gospodnja, čuvarica i djeliteljica njegovih darova. Bog je tako odredio, da preko njezinih ruku, otkad joj je povjerio svog Sina, primamo sve što nam daje; i s neba na zemlju ne silazi ni jedna milost, a da ne prolazi po njoj kao po kanalu. I od njezine punine svi mi primamo, bilo kakvu milost, bilo nadu u spasenje, jer nam sva ta dobra od Boga dolaze po njoj. Ona je

tako velika gospodarica nad dobrima Gospodnjim da može dijeliti kome hoće, koliko hoće, kako hoće i kada hoće sve Božje milosti, sve zasluge Isusa Krista, sve darove Duha Svetoga, sva dobra naravi, milosti i slave. To su misli i izrazi svetih otaca. Ovdje ne navodim latinske tekstove da budem kratak. No dala nam ta ljubezna vladarica ne znam kakve darove, ona još nije zadovoljna dok nam ne da Utjelovljenu Mudrost, svoga Sina Isusa, i vječito je zaokupljena time da traži duše nje dostojne, da im dade svoga Isusa. Marija je, štoviše, kraljevsko prijestolje Vječne Mudrosti. U njoj Mudrost pokazuje svoju veličinu, izlaže svoje blago i nalazi svoju milinu, i nema na nebu ni na zemlji mjesta u kojem bi ta Mudrost pokazala toliko veličanstva i u kojem bi toliko uživala kao u neusporedivoj Mariji. S tog razloga sveti je oci zovu svetištem Božanstva, pokojem i milinom Presvetoga Trojstva, prijestoljem Božjim, gradom Božjim, hramom, svijetom i rajem Božjim. Svi su ovi naslovi i pohvale vrlo istiniti kada se gleda na milosti i čudesa koja je Svevišnji u njoj proizveo“ (LJVM 203-208).

Montfort inzistira na Marijinoj ulozi u utjelovljenju te u jednom paralelizmu motri sjedinjenje Isusa s dušom u istoj dinamici utjelovljenja po istim akterima. Kao što se po Duhu Svetom i Mariji dogodilo utjelovljenje Sina Božjega, slično se po Duhu Svetome i Mariji događa rađanje Isusa u dušama vjernika.[161] Samo je ona utjelovila u svom tijelu i rodila Vječnu Mudrost; samo je ona kadra, da tako kažem, da po Duhu Svetom tu Mudrost utjelovi i u izabranicima. Radi se o utjelovljenju vječne Mudrosti i rađanju iste u dušama, a svetac, koristeći se raznim slikama želi objasniti kontinuitet Marijina majčinstva koji se na duhovan način proteže na sve vjernike. Sv. Ljudevit motreći čovjeka objašnjava i zašto Marija treba obaviti majčinsku ulogu u rađanju Vječne Mudrosti u dušama vjernika. Naime, zbog istočnoga i osobnih grijeha te njihovih posljedica, ljudska duša je nepripravna i nedovoljno čista za tako uzvišeno sjedinjenje i zato joj treba Marijina čistoća. Montfort uči:

„Jedino, dakle, po Mariji zadobivamo Mudrost. I ako mi dobivamo tako veliki dar Mudrosti, gdje da je smjestimo? Kakvu kuću, kakvo prijestolje i tron da nađemo toj vladarici pred kojom su i sunčeve zrake okaljane i mračne? Možda će mi netko odgovoriti da ona traži jedino naše srce da je u nj smjestimo. No ne znamo li kako je naše srce okaljano, nečisto, tjelesno i ispunjeno tolikim strastima, i kao takvo nedostojno da bude stan tako plemenitoj i svetoj gospodarici? Pa kad bismo imali i sto tisuća srdaca sličnih našemu da joj ih damo za prijestolje, ona bi ih s pravom odbila i oglušila se na naše molbe, pače bi nas osudila zbog drskosti i preuzetnosti što smo je htjeli uvesti u tako nečisto i nedostojno mjesto za njezino veličanstvo. Što da učinimo da nam srce bude nje dostojno? Evo velike tajne, evo divnog savjeta: neka Marija uđe u našu kuću, da tako kažemo, a mi se njoj posve i bez pridržaja posvetimo kao njezine sluge i robovi. Povjerimo njezinim rukama i u njezinu čast sve najdraže što imamo, ne ostavljući ništa za sebe, i ta dobra Gospodarica koja se nije nikada dala preteći u velikodušnosti, dat će nam se na neprotumačiv, ali stvaran način i u njoj će se nastaniti Vječna Mudrost kao na svom slavnom prijestolju. Marija je sveti magnet koji tako neodoljivo privlači Vječnu Mudrost na mjesto gdje se nalazi, da joj se ta Mudrost ne može oduprijeti. Taj ju je magnet privukao na zemlju da se dade svim ljudima, a privlači je i danas u svaku dušu u kojoj se i sam nalazi. Kad se Marija nađe u jednom od nas, i mi ćemo lako i u kratko vrijeme po njezinu zagovoru imati i božansku Mudrost. Od svih sredstava da zadobijemo Isusa, Marija je najsigurnije, najlakše, najkraće i najsvetije. Pa kad bismo činili i najstrože pokore, poduzeli i najmučnija putovanja i najteže napore, pače kad bismo prolili i svu svoju krv da zadobijemo božansku Mudrost, a kad zagovor svete Djevice i pobožnost prema njoj ne bi pratili naše napore, sve bi bilo beskorisno i nesposobno da nam dade tu Mudrost. Ako Marija kaže samo jednu riječ i ako je njezina ljubav u nama, ako smo označeni znakom njezinih vjernih slugu koji čuvaju njezine putove, uskoro ćemo s malo napora

[161] Tu temu smo detaljno razradili u cjelini 2.7.

zadobiti božansku Mudrost. Pogledajte, Marija nije samo majka Isusova koji je Glava svih izabranika, već je ona majka i svih njegovih udova, i to tako da ih začinje, nosi u svom krilu i rađa za život slave po Božjim milostima koje im dijeli. To je nauka svetih otaca, među ostalima i Augustina koji kaže da su izabranici u njezinu krilu i da ih ona rađa tek onda kad ulaze u slavu. Mariji je Bog odredio da se nastani u Jakovu i da u Izraelu uzme baštinu, da se ukorijeni u njegovim izabranicima i predodređenicima (usp. Sir 24, 13). Iz ovih istina možemo zaključiti: da se uzalud hvalimo da smo Božja djeca i učenici Mudrosti ako nismo Marijina djeca. Ako želimo biti u broju izabranika, potrebno je da se Marija nastani i ukorijeni u nama po nježnoj i iskrenoj pobožnosti prema njoj. Da upravo ona rađa nas u Isusu i Isusa u nama dok ne prispijemo do savršenstva i punine njegove dobi, da tako ona može reći još istinitije nego sv. Pavao: „Djeco moja, koju ponovo s bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama““ (Gal 4, 19) (LJVM 209-214).

Nasuprot naše nečistoće koja sprječava sjedinjenje s Mudrošću, imamo Marijinu čistoću koja privlači Isusa, Mudrost u dušu. Dakle, da bismo postali dostojni Mudrosti, trebamo se potpuno predati i posvetiti Mariji u svojstvu roba kako bi se ona nama darovala i nastanila u nama i postala naša čistoća duše u kojoj se onda može nastaniti Mudrost. Ne zaboravimo da u dinamici sredstava da se postigne i sačuva Mudrost, pobožnost Mariji je četvrto sredstvo. To znači da vjernik može i treba činiti svoj udio na putu čišćenja duše po žarkoj želji, neprestanoj molitvi i sveopćem mrtvljenju, a po duhovnosti posvete vjernik i to čini s Marijom. Kada živi duhovnu dinamiku tih triju prvih sredstava, pobožnost Mariji ima svu onu učinkovitost o kojoj svetac govori. Upravo kako bi to objasnio, svetac ukratko objašnjava u čemu se sastoji prava pobožnost prema Mariji koju naučava kao tajnu svetosti:

„Možda će me tko pitati u čemu se sastoji prava pobožnost prema Presvetoj Djevici? Ukratko odgovaram: ona se sastoji u velikom štovanju njezine veličine, u velikoj zahvalnosti za primljena dobročinstva, u velikoj revnosti za njezinu slavu, u neprestanom zazivanju njezine pomoći, u posvemašnjoj ovisnosti o njezinom autoritetu i njezinoj zaštiti i u nježnom povjerenju u njezinu majčinsku dobrotu. Potrebno je čuvati se krivih pobožnosti prema Presvetoj Djevici kojima se služi sam đavao da prevari i osudi mnoge duše. Neću se na njima zadržavati, već ću samo reći da je prava pobožnost: uvijek nutarnja bez pretvaranja i praznovjerja, nježna, bez ravnodušnosti i skrupula, ustrajna, bez okretanja i nevjere, sveta, bez preuzetnosti i raspojasanosti. Ne budimo u broju onih lažnih pobožnjaka licemjera kojima je pobožnost tek na usnama i izvana. Ne budimo ni u broju onih pobožnjaka kritičara i skrupulanata koji se boje da su previše štovali presvetu Djevicu i tako, kažu, štujući Majku, obeščastili Sina. Ne budimo ravnodušni ni nezainteresirani; to su oni koji nemaju one nježne ljubavi i sinovskog povjerenja u presvetu Djevicu, već joj se utječu samo kad treba dobiti ili sačuvati vremenita dobra. Ne budimo u pobožnosti nepostojani i lakomisleni; to su oni koji imaju pobožnost samo za kratko vrijeme iz mušičavosti, a otpadnu u vrijeme napasti. Konačno, čuvajmo se i onih preuzetnih koji pod plaštem neke vanjske pobožnosti sakrivaju srce iskvareno grijehom. Oni si zamišljaju da će po toj pobožnosti prema Presvetoj Djevici biti spašeni, ma učinili ne znam kakav grijeh, jer misle da neće umrijeti bez ispovijedi. Nastojmo se upisati u kakvu bratovštinu presveta Djevice, a napose u onu svetog ružarija, da bismo se posvetili i vršenjem tih dužnosti. No najkorisnija i najsavršenija pobožnost prema Mariji jest osobna posveta svega sebe njoj i Isusu po njezinim rukama u svojstvu roba, posvećujući joj posve i zauvijek svoje tijelo i svoju dušu, svoja nutarnja i vanjska dobra, zadovoljštine i zasluge svojih dobrih djela, i pravo da ona njima raspolaže kao i svim dobrima prošlim, sadašnjim i budućim. Budući da ima više knjiga koje pišu o pobožnosti prema Presvetoj Djevici, mogu reći da nijedna nije uspješnija od ove posvemašnje posvete, jer je oslonjena na primjer Isusa Krista; nijedna ne pribavlja Bogu veću slavu, a dušama sigurnije spasenje, niti je koja strašnija neprijateljima našeg spasenja. Ova je pobožnost, konačno, najugodnija i najmilija. Ako ovu pobožnost dobro obavljamo, ona ne samo da u dušu privlači

Isusa Krista, Vječnu Mudrost, već ga u njoj i zadržava i čuva do smrti. Jer, molim vas, čemu nam služi da tražimo na tisuću načina uz nebrojene napore kako da zadobijemo blago Mudrosti, ako bismo je zbog naše nevjere izgubili poput Salomona, nakon što smo je dobili? Koliko je bio od nas i mudriji i prosvjetljeniji i jači, a ipak, bio je prevaren i pobijeđen, zapao je u grijeh i ludost, i tako je ostavio u dvostrukom čuđenju sve one koji su ga slijedili: zaprepastili su se zbog njegovih rasvjetljenja i njegovih tmina, zbog mudrosti i zbog ludosti grijeha. Može se reći, kao što su Salomonov primjer i njegove knjige trebale biti potomcima na pobudu da traže Mudrost, da su još više njegov pad i sumnja je li uopće i posjedovao tu Mudrost, odvratili mnoge da ne traže jednu po sebi inače divnu stvar, ali koja se vrlo lako može izgubiti. Da bismo nekako bili mudriji od Salomona, stavimo u Marijine ruke sve što posjedujemo, pa i blago iznad svega drugoga blaga, Isusa Krista, da nam ga ona čuva. Mi smo previše krhke posude. Ne stavljajmo u njih to predragocjeno blago i tu manu nebesku! Oko nas je mnoštvo profinjenih i vrlo iskusnih neprijatelja, ne pouzdavajmo se u svoju razboritost i snagu! Previše smo dobro iskusili svoju nestalnost i prirodnu prevrtljivost, ne vjerujmo u svoju mudrost ni u svoju revnost! Marija je mudra, povjerimo sve njezinim rukama. Ona će znati svime dobro upravljati na veću slavu Božju. Marija je puna ljubavi: ona nas ljubi kao svoju djecu i sluge; predajmo joj sve, i nećemo ništa izgubiti. Ona će sve učiniti da sve bude na našu korist. Marija je velikodušna: više vraća nego li joj se daje. Predajmo joj sve što imamo, bez pridržaja, i primit ćemo stostruko, uzvratiti će nam suhim zlatom. Marija je moćna; nitko ne može ništa oteti iz njezine ruke: stavimo se i mi u njezine ruke, i ona će nas obraniti i proslaviti nad svim našim neprijateljima. Marija je vjerna: ona ne dopušta da se itko izgubi i zaluta od onih što su joj se povjerili. Ona je Djevica *par excellence* vjerna Bogu i vjerna ljudima. Ona je čuvala i sačuvala sve što joj je Bog povjerio, a da nije izgubila ni djeličak, i vječito čuva posebnom brigom sve one koji su se stavili u posvemašnju njezinu zaštitu i obranu. Povjerimo, dakle, sve njezinoj vjernosti. Prionimo uz nju kao uza čvrstu liticu koja se ne može oboriti, kao uza sidro koje se ne može odvezati, ili, još bolje: kao uz brdo Sion koje se neće poljuljati. Ma bili ne znam kako slabi, slijepi i nepostojani po svojoj naravi, a naši neprijatelji tako brojni i zlobni, ipak se nećemo nikada prevariti, niti ćemo zalutati i nikada nećemo doživjeti tu nesreću da izgubimo milost Božju i neizmjerno blago Vječne Mudrosti“ (LJVM 215-222).

Kad je svetac govorio o sveopćem mrtvljenju vidjeli smo već da traži od vjernika odricanje od svoje volje i suobličenje volji Božjoj, a posveta još više zahtijeva od duše potpuno odricanje od same sebe i predanje u Marijine ruke radi sjedinjenja s Isusom Mudrošću i našeg preobraženja u njega. Cilj posvete je predanje Mariji povjerivši joj cijelo naše biće i upravljanje duhovnim životom kako bi ona i u nama rodila Vječnu Mudrost. Čišćenje i preobraženje duše po Marijom djelovanju čine jedinstvenu cjelinu. Prava pobožnost prema Mariji ili „sveto ropstvo ljubavi“ (MT 32) je kao neki polet rasta u ljubavi koja se očituje u potpunom zaboravu sebe odbacivanjem svih lažnih pobožnosti koje su egoistički usmjerene, dok je ona oslonjena na primjer Isusa Krista. Upravo po posveti, Marija vodi dušu putem veće čistoće i ljubavi te je ona vrsno sredstvo sjedinjenja i ustrajnosti do kraja. Ili da se izrazimo riječima sveca: „Ako ovu pobožnost dobro obavljamo, ona ne samo da u dušu privlači Isusa Krista, Vječnu Mudrost, već ga u njoj i zadržava i čuva do smrti“ (LJVM 220).

Razmisli! Oslanjam li se i koliko na Mariju kad pristupam Isusu? Smatram li se dovoljno jakim da sam sačuvam Isusa u svom srcu? Koliko cijenim blago Božje milosti? Zahvaljujem li Bogu na tom velikom daru i načinu kako ga on daruje svijetu?

7. Učinici življenja posvete

Kada Montfort u knjizi *Ljubav Vječne Mudrosti* govori o pobožnosti prema Mariji, kao o povlaštenom sredstvu uz tri ostala za postići i sačuvati sjedinjenje s Isusom, Mudrošću sve do smrti, onda u biti sažimlje nauk o posveti koji je šire izložio u djelu *Marijina tajna*, a sustavno obradio u *Raspravi*. U *Raspravi* svetac detaljnije razrađuje učinke življenja posvete na koje u djelu *Ljubav Vječne Mudrosti* samo sažeto ukazuje: „Ako ovu pobožnost dobro obavljamo, ona ne samo da u dušu privlači Isusa Krista, Vječnu Mudrost, već ga u njoj i zadržava i čuva do smrti“ (LJVM 220). Sv. Ljudevit u *Raspravi* izlaže učinke življenja posvete u duhovnom životu kao neki monfortanski prikaz „zamka duše“ potpune posvete Isusu po Mariji.[162] Sedam etapa puta koji vodi do sjedinjenja s Isusom koje svetac opisuje nisu međusobno neovisne nego su dinamički međusobno povezane. Učinci življenja posvete su prikazani u progresivnom redu rasta u duhovnom životu i ne mogu biti izolirani od nauke o naravi, motivima i praksi življenja posvete jer su njihov bitni dio, a te učinke u duši može kušati samo onaj tko vjerno živi duhovnost posvete kako je uči svetac.

Svaka duhovnost ako je dobro proživljena, sobom nosi učinke u duši koja je živi. Ti učinci nisu isti, niti su istog intenziteta u različitim fazama duhovnoga života. To vrijedi i za posvetu. Učinci življenja posvete koje sv. Ljudevit opisuje, u punini se osjećaju kada dušu živi i doživi sjedinjenje s Kristom Mudrošću. U ovom poglavlju započinje raspravljanje o duhovnim dinamikama sjedinjenja, ali se nastavlja na kraju opisa puta prosvjetljenja i raspravljanja o sredstvima kojima postižemo Mudrost sve do sjedinjenja, jer i duše koje nisu dosegle sjedinjenje s Kristom, dakle, i one koje žive put čišćenja ili prosvjetljenja, doživljavaju ove iste učinke prilikom življenja posvete, ali na drugi način. Ti učinci življenja posvete kod njih su nepotpuni, jer nisu dovoljno usvojeni u nutarnjoj slobodi, nepotpuno interiorizirani jer proces čišćenja njihove duše još nije dovršen da bi mogli kušati u punini učinke življenja posvete, ili barem intenzivnije nego li ih doživljavaju. Tako, npr. spoznaja vlastitog ništavila ili bijede nema istu dinamiku doživljaja kod osoba koje proživljavaju put čišćenja, prosvjetljenja ili sjedinjenja. Na počecima duhovnog puta ta spoznaja vlastite bijede može biti mučna, za dušu jako naporna, uznemirujuća i plod vlastite slabosti po padovima u grijehe s kojima se duša bori. Upravo u toj borbi duše protiv grijeha, a za krjeposti, spoznaje se vlastito ništavilo i važnost Božje milosti. Kod onih koji dobro prolaze put prosvjetljenja i idu prema sjedinjenju s Kristom, ta ista spoznaja vlastite bijede je plod mističnog iskustva u kojem ulivena Božja ljubav po kontemplaciji u iskustvima tame i suhoće vodi do spoznaje korijena vlastitih zlih sklonosti i navezanosti duše na samu sebe po duhovnoj oholosti i samodopadnosti. Podnoseći ta iskustva Bog dušu čisti, prosvjetljuje i preobražava te ona doživljava ogoljenje vlastitog bića pred Bogom, ili duhovno siromaštvo, te se prepoznaje ljubljena u svim dimenzijama vlastitog bića, pa tako i u ništavilu. Upravo zbog toga, kao što ćemo vidjeti, sv. Ljudevit kada govori o toj spoznaji ništavila poziva i na radost. Slično vrijedi i za druge učinke življenja posvete: dioništvo u Marijinoj vjeri, milost čiste ljubavi, veliko pouzdanje u Boga i Mariju i udjeljivanje duše i duha Marijina. Svi ti učinci se na putu čišćenja i prosvjetljenje kušaju kao kroz tamu, uz poteškoće i nesigurnosti, ali djelatno i stvarno, jer osobe koje žive posvetu nakon određenog vremena uz sve poteškoće kroz koje su prolazile ili prolaze, iskustveno prepoznaju veću i posebnu Marijinu prisutnost i skrb u svom životu. Dok duše koje žive sjedinjenje s Bogom, kušaju snažno i proživljeno te iste učinke življenja posvete.

7.1. Prvi učinak: prjezir samoga sebe i mudrosna spoznaja vlastitog ništavila

„Dragi moj brate, budeš li vjeran nutarnjim i izvanjskim vježbama ove pobožnosti, koje ću ti malo kasnije pokazati, budi uvjeren da ćeš najprije, svjetlom koje će ti dati Duh

[162] P. Gaffney, *Consacrazione,* u DSM, str. 423.

Sveti po Mariji, predragoj svojoj zaručnici, upoznati svoje opako dno, svoju pokvarenost i svoju nesposobnost za ikakvo dobro, i pod uplivom toga spoznanja, sam ćeš se prezirati i s grozom ćeš pomišljati na se. Smatrat ćeš se pužem koji sve mrlja svojom slinom, ili žabom krastačom koja sve truje svojim otrovom, ili opakom zmijom koja samo radi o prijevari. Napokon će te ponizna majka učiniti dionikom svoje duboke poniznosti, iz koje ćeš prezirati sebe, nećeš prezirati nikoga i drago će ti biti što si prezren“ (PP 213).

Svaka promjena nabolje u duhovnom životu počinje od prave istine o nama samima ma kako on bila bolna i teška za dušu. Ljudi ne spoznaju istinski same sebe. Uglavnom se poznaju površno bez poznavanja dubljih korijena vlastitog bića, skrivenih motivacija koje često ostaju i nama samima nepoznate. Da bismo dublje upoznali sebe, trebamo se pitati ne samo što činimo nego i zašto činimo te pokušati otkriti skrivene motive i emocije koji pokreću naše djelovanje. Jedno od boljih sredstava za upoznavanje samoga sebe je svakako ispit savjesti po kojem vjernik u ozračju molitve ponire dublje u svoje srce i uviđa svoje grijehe i slabosti kajući se za njih. Svaki puta kada se pokajemo za grijehe i propuste, istovremeno odlučimo da ih više nećemo činiti, iako zbog slabosti i ranjivosti naše naravi to opet činimo. Pa ipak uz molitvu i naš napor, uz odlučnost u volji može se očekivati napredak u moralnom životu uz puno dublje upoznavanje samoga sebe.

A to upoznavanje samoga sebe podrazumijeva cjelovitost isitne o čovjeku, tj. da je on istovremeno krhak, slab i sklon na zlo te Božje dijete s uzvišenim dostojanstvom kojeg Bog ljubi tamo gdje je najpotrebniji. A spoznaja vlastite bijede i ništavila o kojoj svetac ovdje govori ima i drugačije puno dublje značenje. Radi se o iskustvu koje je plod duhovnog sazrijevanja po molitvi i ulivenoj kontemplaciji u kojoj Bog sam iznutra počinje duši pokazivati svu njenu nedostojnost, zloću, zle sklonosti i bijedu. Na počecima takvog iskustva duša može lako padati u tjeskobe, strahove, depresije i sumnje oko vlastitog duhovnog puta pa i samog vječnog spasenja jer uviđa svu razliku između Božje svetosti i vlastitog stanja. Ta iskustva su poglavito teška jer čovjek da bi normalno funkcionirao ima psihološku potrebu pozitivne slike o sebi i samopoštovanja što Bog u svoj pedagogiji i podržava bilo povremenim utjehama ili vanjskim pomoćima duši preko duhovnika.

A u biti duši najviše pomaže hod u čistoj vjeri, bez ikakvog doživljaja i osjećaja koji se treba graditi na povjerenju u Božju Riječ koja jasno poručuje da je Bog ljubav i da ljubi svakog čovjeka. A kao najveća potvrda toga je Isusova muka i smrt koje je u slobodi iz ljubavi podnio za naše spasenje. Upravo zbog toga su sveci, pa tako i sv. Ljudevit, naglašavali važnost ustrajne meditacije o ljubavi Krista patnika i pobožnosti muci Isusovoj. Dakle, kada sv. Ljudevit govori o spoznaji vlastite bijede u kontekstu duhovnog rasta, ne radi se o vlastitoj intelektualnoj spoznaji koja je plod čisto ljudskog napora kao na počecima duhovnog puta, nego o izravnoj, intuitivnoj spoznaji koju u nama čini Božje djelovanje, te se ona događa kao da dolazi iznutra iz središta same duše. Kada duša po božjem djelovanju, dođe do takve spoznaje vlastite bijede i vlastitog ništavila Bog u njoj izgrađuje prave temelje svetačke poniznosti i duhovnog siromaštva, a sama duša se smatra najgorom i najbjednijoj od svih ljudi.

Ova iskustva na duhovnom putu mogu trajati i dugi niz godina. Na takav način Bog čuva dušu da ne padne u duhovnu oholost zbog primljenih milosti. Pa ipak duša koja prolazi kroz ova čišćenja na autentično duhovan način ne pada u depresiju niti je na bilo koji način psihološki labilna.

Sv. Ljudevit kao veliki učitelj duhovnog života to gotovo nenadmašivo naglašava. Da bi se dobro shvatio ovaj duhovni nauk sveca o spoznaji samoga sebe, treba ga pažljivo razmotriti. Pazimo na prijelaze koje nam donosi svetac. „Budeš li vjeran…” Duhovni plodovi zriju samo u vjernosti i u vremenskim periodima koje Bog hoće. „Svjetlom koje će ti dati Duh Sveti po Mariji...” U ozračju beskrajne Božje svetosti i dvostruke ljubavi Duha Svetoga i Marijine događa se čudesna mudrosna spoznaja vlastite bijede i tamne strane vlastite duše.

Redovito ta izranjenost duše postaje izvor poteškoća, problema, nervoza, bijega, nezadovoljstva ili samo opravdavanja koje ne rješavaju bit problema. Tek u vjernosti Bogu i ozračju Duha ljubavi s Marijom, osoba otvara sve dubine svoga bića ljubavi, spoznaje samu sebe i doživljava da je dokraja ljubljena. Takva spoznaja vlastite bijede, općenito govoreći u duhovnom životu, je temelj duboke svetačke poniznosti, a Montfort vjeran francuskoj školi duhovnosti precizira da po posveti duša postaje dionicom Marijinih krjeposti, u ovom slučaju, poniznosti. Iz navedenog se vidi da se ne radi ni o kakvoj mazohističkoj introspekciji psihološke naravi niti o tehnici, ni o vlastitom naporu jer je to dar vjernosti Bogu. Zbog toga svetac kada drugdje govori o istoj stvari poziva na utjehu i radost:

„Bijedna djeco Marijina! Vaša je slaboća skrajna, vaša je nepostojanost velika, vaše je dno sasvim pokvareno. Treba priznati, i vi proistječete iz iste pokvarene gomile Adamovih i Evinih sinova. Ali ne klonite zato duhom, nego se utješite i radujte se. Evo vas učim tajnu, tajnu koju ne poznaje skoro nijedan kršćanin, pa ni oni najpobožniji“ (PP 177).

Spoznaja samoga sebe je neophodna u duhovnom životu i samo tako duša može ljudski i kršćanski sazrijevati. Ako ima neko područje duhovnog života u kome se lako pada u zabludu, to je upravo mudrosna spoznaja samoga sebe. Kako prolazi vrijeme i duhovni život raste na putu spoznaje samoga sebe javljaju se zapreke koje mogu lako spriječiti daljnji duhovni rast i cjelovistost istine o sebi. One su vezane uz svjesnu ili nesvjesnu navezanost na samoga sebe, a očituju se najčešće u samodopadnosti koja rađa duhovnom oholosti i kao posljedicu toga javlja se nutarnje sljepilo pa duša ne vidi cjelovitost istine o samoj sebi. Svetac opominje:

„Niste li opazili da Gospodin često puta odvraća oči svoje od darova i milosti kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove i milosti i djela, koja iz njih izviru, samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo“ (PPK 47).

Ta bolna stvarnost se redovito očituje i u molitvi. Pozivajući se na evanđeosku usporedbu o farizeju koji se moli i istovremeno prezire carinika, Montfort naglašava: „Čuvaj se, dakle, nemoj nasljedovati farizejevu oholu molitvu koja ga je učinila još tvrdokornijim i prokletijim. Radije se u svojim molitvama povedi za poniznim carinikom, koje mu pribaviše oproštenje njegovih grijeha“ (TSK 143).

Poniznost je prihvaćanje istine o dostojanstvu, ali i o bijedi ljudske osobe,[163] a istina u ljubavi oslobađa. Kada Crkava uči o čovjeku, onda s jedna strane naglašava dostojanstvo svakog čovjeka jer je stvoren na sliku Božju, otkupljen od Isusa i pozvan na vječni život u Bogu, a s druge strane ukazuje na bijedu koju kuša svaki čovjek u svome biću kao posljedicu grijeha. Drugi vatikanski Koncil piše:

„Čovjek, utemeljen od Boga u pravednosti, no pod utjecajem Zloga, već je na početku povijesti zloupotrijebio svoju slobodu dižući se protiv Boga i želeći da svoj cilj postigne izvan Boga. Iako su upoznali Boga, nisu mu iskazali zahvalnost kao Bogu (...) nego je potamnjelo njihovo nerazumno srce i klanjali su se i iskazivali štovanje stvorenju umjesto Stvoritelju. To što doznajemo po božanskoj objavi slaže se i sa samim iskustvom. Ako, naime, čovjek pogleda u svoje srce, nalazi da je sklon na zlo i uronjen u tolike jade koji ne mogu potjecati od njegovoga dobroga Stvoritelja. Ne htijući često priznati Boga kao svoje počelo, čovjek je poremetio i dužno usmjerenje prema svome posljednjem cilju i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i stvorenjima. Tako je čovjek u samom sebi podijeljen. Zbog toga sav život ljudi, i pojedinaca i skupina, pruža sliku borbe, i to dramatične, između dobra i zla, između svjetla i tame. Štoviše, čovjek otkriva da je nesposoban da sam od sebe uspješno suzbija nastajanje zla, tako da se svatko osjeća kao okovan verigama. No sam je Gospodin došao da oslobodi čovjeka i da ga ojača, obnavljajući ga iznutra i izbacujući napolje kneza ovoga svijeta (usp. Iv 12, 31) koji ga je držao u ropstvu grijeha. A grijeh umanjuje samog

[163] O tome smo pisali u cjelini 2.6.

čovjeka sprječavajući ga da postigne svoju puninu. U svijetlu te objave nalaze svoj konačni razlog i uzvišeni poziv i duboka bijeda što je ljudi doživljavaju" (GS 13).

Sv. Ljudevit po posveti želi voditi dušu putem iskustvene spoznaje upravo ove dimenzije svakog ljudskog bića. Kako bi vjernik prihvatio vlastita ograničenja, slabosti i spoznao vlastite sklonost na zlo i grijeh, treba biti ponizan, a istovremeno poniznost jača i ukorjenjuje se u duši upravo po toj mudrosnoj spoznaji. U duhovnom životu nema napretka bez rasta u poniznosti. Svetac to dobro zna i naglašava. Duša tu mudrosnu spoznaju vlastite bijede uči iz svoga iskustva i po padovima i nastojanjima da bude vjerna Bogu. Željeti posjedovati vječnu Mudrost u smislu trajnog sjedinjenja s Isusom, podrazumijeva biti spreman prihvatiti i sva sredstva duhovnoga života za osloboditi se od svega što nije u skladu s Evanđeljem, a to podrazumijeva umiranje samome sebi.[164] Upravo u tim kategorijama Montfort u odnosu na druge marijanske pobožnosti vidi posvetu kao onu najbolju „koja bi od duše zahtjevala više žrtava za Boga, koja bi je više ispraznila od same sebe i od njezina sebeljublja, koja bi je vjernije sačuvala u milosti i milost u njoj, koja bi je savršenije i lakše sjedinila s Isusom" (PP 118).

A da spoznaja vlastite bijede o kojoj govori svetac nije plod samo ljudskog napora vidljivo je iz uvodnog naglašavanja djelovanja Duha Svetoga i Marije koji vode vjernika putem spoznaje tamne strane duše do onih dubina koje ni sama duša ne percipira, a ne može svojim naporom do tih čišćenja ni doći. Svetac sestri koja se potpuno predala u službu Bogu i nama poručuje: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu" (PIS 17).

Na tom putu kao i u svim drugim dimenzijama duhovnog života, Montfort vidi Marijinu djelatnu prisutnost: „Ona čisti naša dobra djela od svake mrlje sebeljublja i svakoga nezamjetljivoga prianjanja uza stvorove koje se neosjetljivo uvlači i u najbolja djela" (PP 146).

Mudrosna spoznaja vlastitog ništavila je mistično iskustvo, jedna od bitnih karakteristika procesa nutarnjeg čišćenja koje Bog sam izvodi u duši koje opisuju i drugi sveci. Sv. Ivan od Križa kao učinak prolaska kroz duhovne noći opisuje: „Prva i glavna korist koju duša ima od ove suhe i tamne noći jest ovo: spoznaja sebe i svoje bijede" (*Taman noć*, prvi dio, XII. 2).

Duša, dakle, na putu duhovnoga rasta prvo svojim naporima, a zatim Božjim ulivenim djelovanjem koji je provodi kroz čišćenja, dolazi do spoznaje svoje bijede i ništavila kako bi se ukorijenila u poniznosti, oslobodila same sebe i stavila sve svoje pouzdanje u Boga, a to su preduvjeti za put duhovnog obogaćenja kojim Bog vodi dušu na putu sjedinjenja sa sobom.[165] U protivnom bez te spoznaje vlastite bijede i krhtkosti koja je temelj poniznosti, duša obdarena velikim darovima milosti lako bi pala u duhovnu oholost, a mogla bi izgubiti Božju milost i to kad je već bila došla gotovo do praga svetosti. Zato svetac opominje:

„Jer đavli, ti vješti lupeži, hoće da nas nenadanim napadajem orobe i oplijene. Dan i noć vrebaju zgodan čas za taj posao. Neprestano oblijeću da nas prožderu (usp. 1 Pt 5, 8) i da nam u tren, jednim grijehom, otmu sve milosti i darove što smo ih god mogli dobiti za više

[164] O tim dinamikama smo govorili u 6. poglavlju.

[165] Sv. Ljudevit uči da se ta mučna spoznaja samoga sebe puno lakše čak i radosno događa kod onih koji žive posvetu. A spoznaja vlasitog ništavila i vlastite nutarnje bijede u tamnim noćima može uistinu biti mučna za dušu. Često je popraćena nutarnjim mukama koje prožimlju dušu i bude osjećaje suprotne od onih ljubavi i pobožnosti koje bi duša htijela imati. V. Truhlar, *nav.dj.* str. 52-59. sažimljući klasični nauk svetačke tradicije te osjećaje u tamnim noćima, koji se javljaju zbog ulivene kontemlacije i nepočišćenosti duše, ovako nabraja: Kuša se nemoć i nesposobnost utjehe u patnjama. Duša ne uviđa u sebi nikakve pozitivne moralne vrijednosti. Osjećaj duše da neprestano griješi. Osjećaj isključenosti iz Božje ljubavi. Osjećaj nesposobnosti činjenja dobra. Osjećaj odbojnosti prema dobru. Sumnja u autentičnost primljenih milosti. Osjećaj da se duša Bogu ne sviđa. Osjećaj da ju je Bog napustio. Osjećaj odijeljenosti od stvorenja i očaj.

godina. Njihova zloća, njihovo iskustvo, njihove zasjede i njihov broj trebju nam utjerati u kosti silan strah od tolike nesreće, kad znademo da su neke osobe, punije milosti, bogatije krjepostima, utvrđenije iskustvom i veće u svetosti, bile iznenađene i nesretno orobljene i oplijenjene. Ah, koliko se je vidjelo libanskih cedara i zvijezda na nebu kako bijedno padaju i gube svu svoju visinu i sav svoj sjaj u jedan tren! Odakle ta čudna promjena? Nije, zaista, od nedostatka milosti, jer ona nikome ne uzmanjkava, nego od nedostatka poniznosti. Te su se osobe držale jačima i sposobnijima nego što su bile; smatrale su se kadrima sačuvati svoje blago; pouzdavale su se u se i oslonile se na sebe. Držale su svoju kuću dosta sigurnom i svoje kovčege dosta jakima, da mogu sačuvati dragocjeno blago milosti. Zbog toga neosjetljivoga oslanjanja na svoje sile, premda im se činilo da se oslanjaju samo na Božju milost, dopustio je prepravedni Gospodin da budu orobljene, prepustivši ih samima sebi. Jao! Da su bile upoznale divnu pobožnost, koju ću prikazati poslije, bile bi povjerile svoje blago moćnoj i vjernoj Djevici, a ona bi im ga bila sačuvala kao svoje vlasništvo; dapače to bi čuvanje smatrala svojom strogom dužnošću“ (PP 88).

Naravno da spoznaja vlastitoga ništavila i bijede o kojima govori svetac, sa sobom nosi sve druge plodove mira, slobode i pouzdanja koje Montfort naprijed opisuje.

Razmisli! Jesam li otvoren Božjem djelovanju u svim dimenzijama svoga bića? Koje pozitivne, a koje zle vlastite sklonosti raspoznajem? Je li za mene spoznaja vlastite bijede depresivna i uznemirujuća, ili mudrosna i oslobađajuća kako to uči Montfort?

7.2. Drugi učinak: dioništvo u Marijinoj vjeri

„Zatim će te Djevica učiniti dionikom svoje vjere koja je na zemlji bila veća od vjere svih patrijarha, proroka, apostola i svih svetih. Ona sada kada kraljuje u nebu nema više ove vjere, jer jasno vidi sve stvari u Bogu, svjetlom slave; ali ipak, uz privolu Previšnjega, ona tu vjeru nije izgubila ulazeći u slavu, nego ju je sačuvala da je udijeli u vojujućoj Crkvi svojim najvjernijim slugama i službenicama. Dakle, što više zadobiješ naklonost ove uzvišene vladarice i vjerne Djevice, to ćeš više imati čiste vjere u svemu svomu vladanju: čiste vjere, koja će te učiniti nehajnim za sve osjetno i izvanredno; žive vjere i prožete ljubavlju, po kojoj ćeš sva djela obavljati jedino iz poticaja najčistije ljubavi; vjere stalne i nepokolebljive kao hridina, koja će ti dati snage da ostaneš stalan i postojan posred oluja i muka; vjere djelotvorne i pronicave, koja će ti kao neki otajstveni otpirač otvoriti ulaz u sva Isusova otajstva, u posljednje stvari čovječje i u samo Božje Srce; vjere odvažne, iz koje ćeš bez kolebanja poduzeti i izvršiti velika djela za Boga i spas duša; napokon vjere koja će ti biti gorućom zubljom, tvojim božanskim životom, tvojim sakrivenim blagom božanske Mudrosti, i tvojim svemoćnim oružjem kojim ćeš se poslužiti da prosvijetliš one koji su u tami i u smrtnoj sjeni; da raspališ mlake i one kojima treba žeženoga zlata ljubavi; da dadeš život onima koji su umrli u grijehu; da takneš i preneš svojim blagim i moćnim riječima mramorna srca i libanske cedre; i napokon da odoliš đavlu i svim neprijateljima spasenja“ (PP 214).

Nakon spoznaje vlastite bijede i ništavila sv. Ljudevit kao učinak življenja posvete vidi rast u vjeri po sudjelovanju u Marijinoj vjeri. Kršćanski život započinje vjerom dobivenom na krštenju, a ona ostaje temelj puta i duhovnog rasta sve do svetosti. Bez vjere ne možemo se dopasti Bogu niti doći do sjedinjenja s njime. Živjeti od vjere znači ići putem svetosti. Po vjeri shvaćamo i ulazimo u otajstva Isusova života. Vjera živa i prožeta ljubavlju vodi nas djelovanju iz ljubavi. Po vjeri mi pripadamo Isusu i sjedinjujemo se s njime u svim dimenzijama i iskustvima našeg života. Prema Montfortu življenje posvete dovodi vjernika do sudjelovanju u Marnijoj vjeri. Elizabeta nazva Mariju blaženom jer je povjerovala (Lk 1, 45). Marija, žena vjere, potpuno je preobražena od Duha Svetoga. Ona je prva kršćanka jer je vjerom prihvatila Krista u srce prije negoli u krilo. Cijeli Marijin život je bio u znaku vjere,

usprkos kušnji, poteškoća i križa. Crkva uči: „Tako je i Blažena Djevica napredovala na putu vjere i vjerno je sačuvala svoje sjedinjenje sa Sinom sve do križa" (LG 58). Ona je za nas primjer, poticaj i majčinski nas uvodi u svoju nutrinu te tako nadahnjuje naše ponašanje. Na taj način postajemo sposobni razumjeti njenog Sina, ulazimo u otajstva Isusa Krista i dolazimo do samoga Božjega srca.

Sv. Ljudevit ovdje pripisuje Mariji krjepost vjere i u slavi. Ne radi se o vjeri u strogom smislu pojma, jer u viđenju Boga vjera prestaje (1 Kor 13, 8-13), nego o tome da Duh Sveti želi da Marija priopćuje kršćanima svoj primjer vjere (usp. PP 34) koja je tako duboko oblikovala Marijin život.[166] Ukazujemo i na važnost pridjeva kojima svetac opisuje Marijinu vjeru u čijem opisu je lako uočiti njen utjecaj na naš duhovni put koji postaje smjerokaz vjerniku za gajenje duha vjere u životu što je neophodno za duhovno sazrijevanje. Govoreći o Marijinoj vjeri Montfort uči da je ona čista vjera bez oslanjanja na osjećaje i izvanredne putove; živa vjera prožeta ljubavlju koja animira naša djela; postojana vjera u svim poteškoćama života, pronicljiva vjera po kojoj ispravno shvaćamo Isusa, otajstva vječnosti; odvažna vjera koja poduzima velika djela apostolata na slavu Božju i spas bližnjega te vodi putem ustrajnosti do kraja. Gajenje takve vjere uz Marijinu pomoć i sudjelovanje po mističnoj milosti u samoj njenoj vjeri rađa u duši iskustvo Božje blizine i ljubavi koja treba postati bitna oznaka svakog autentičnog duhovnog puta.

Razmisli! Učvršćuje li se moja vjera i raste ili je kolebljiva i slabi? Koji su razlozi tome? Od gore navedenog opisa karakteristika Marijine vjere, koja mi je uvom trenutuku najpotrebnija? Na koji je način Marija prisutna u mom življenju vjere?

7.3. Treći učinak: milost čiste ljubavi

„Onda će ti Majka lijepe ljubavi oduzeti iz srca svaki skrupul i svaki ropski strah. Ona će ti otvoriti i raširiti srce, da možeš trčati putem zapovijedi njezina Sina sa svetom slobodom Božje djece, i raspaliti onom čistom ljubavlju čije bogatstvo ona čuva; tako da tvoje ponašanje neće više biti prožeto strahom pred Bogom koji je ljubav kao do sada, nego čistom ljubavlju. Ti ćeš ga gledati kao dobrog Oca kojemu ćeš neprestano nastojati ugoditi i s kojim ćeš pouzdano općiti kao dijete sa svojim dobrim Ocem. Ako bi ga po nesreći i uvrijedio, odmah ćeš se stoga poniziti i ponizno zamoliti oproštenje, jednostavno ćeš mu pružiti ruku pa ćeš se podići bez uzrujavanja i nemira, i nastavit ćeš svoj put k njemu bez malodušnosti" (PP 215).

Treći učinak življenja posvete odnosi se na ljubav prema Bogu. Duša po djelovanju Duha Svetoga i Marije, ogoljena u svom ništavilu, ojačana u vjeri (prva dva učinka posvete), doživljava nutarnji preobražaj svojega temeljnoga stava prema Bogu. Bog je već u stvaranju, a još više u otkupljenju paloga svijeta u Isusu Kristu objavio svoju ljubav. Pa ipak, u ljudskom se srcu kao posljedica grijeha javlja strah. Adam, slika starog čovjeka s kojim se i mi moramo boriti, nakon grijeha se pobojao Boga (usp. Post 3, 10). Ista dinamika straha pred Bogom popratna je i neizbježna posljedica osobnih grijeha. Ništa tako ne zaprječuje put duhovnog sazrijevanja kao skrupule i ropski strah pred Bogom. Oslobađanje od krive slike o Bogu i straha pred Bogom, nije plod samouvjeravanja ili tehnike meditacije, nego življenja objavljene vjere u Isusa Krista. Autentična kršćanska duhovnost dovodi osobu do ljubavi prema Bogu. Na putu duhovnoga rasta javljaju se trenuci kada duša u molitvi naslućuje uzvišenost i veličinu Božju. Pred Bogom svakako treba imati poštovanje, ali temeljni stav vjernika treba biti povjerenje i ljubav. Ljubav širi ljudsko srce i oslobađa slobodu. Ovdje

[166] A. Bossard, *Fede,* u DSM str. 665. Autor obrazlaže ovu teološku tvrdnju ukazujući na pripadnost sv. Ljudevita francuskoj školi duhovnosti i njihovoj teologiji Kristovih otajstava na koju se poziva i KKC u br. 521. O toj teološkoj postavci smo govorili u cjelini 1.2.

svetac govori o vjeri koja je dosegla kršćansku zrelost. Ljubiti Boga kao svoga Oca znači biti sin Božji u Sinu i osjećati se tako, ali ne sin Boga kojega se bojimo. Kako nas uči sv. Ljudevit, radi se o učinku posvete ako se ona vjerno živi u svakodnevnom životu. Pazimo, kako kaže Montfort, Marija vodi taj put sazrijevanja našega odnosa u ljubavi prema Bogu.

Razmisli! Naš odnos prema Bogu prolazi kroz faze rasta i sazrijevanja. Kakvo je moje osobno iskustvo u tome? Prevladava li strah i sumnja u mom odnosu prema Bogu ili povjerenje i ljubav? Je li Marija prisutna u oblikovanju moje slike o Bogu?

7.4. Četvrti učinak: veliko pouzdanje u Boga i Mariju

„Još će te Presveta Djevica ispuniti velikim pouzdanjem u Boga i u nju jer nećeš više pristupati k Isusu sam po sebi, nego uvijek preko ove dobre Majke; jer kad si joj dao sve svoje zasluge, milosti i zadovoljštine da njima raspolaže po svojoj volji, ona će ti udijeliti svoje krjeposti i uresit će te svojim zaslugama, te ćeš moći pouzdano reći Bogu: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj“ (Lk 1, 38); jer budući da si joj se predao potpuno, dušom i tijelom, ona koja je velikodušna s velikodušnima, dapače velikodušnija od njih, za uzvrat će se tebi darovati na čudesan način, ali istinit, pa ćeš joj moći slobodno reći: „Tvoj sam, Presveta Djevice, spasi me“ (usp. Ps 119, 94). Ili ćeš reći, kako sam već spomenuo, s milim učenikom: „Primih te k sebi, uzeo sam te, sveta Majko, za sve svoje dobro.“ Moći ćeš kazati i sa sv. Bonaventurom: „Moja draga Gospodarice i Spasiteljice, radit ću s pouzdanjem i neću se bojati, jer ti si moja jakost i hvala u Gospodinu.” Ili opet s istim: „Sav sam tvoj i sve moje tvoje je, o slavna i nad sve stvorove blagoslovljena Djevice; evo postavit ću te kao pečat na svoje srce, jer je tvoja ljubav jaka kao smrt.” I Bogu ćeš moći reći s prorokom: Ne gordi se srce moje, niti se oči uznose. Ne idem za stvarima velikim, niti za čudima što su iznad mene. Ako nisam mislio ponizno, nego sam se uzdigao, neka mi se odvrati kao djetetu odbijenu od majke njegove (usp. Ps 131, 1-2). Kao da kaže: Gospodine, niti mi srce niti oči imaju kakva razloga da se uznose i ohole, niti da traže stvari velike i čudesne; uza sve to nisam još dovoljno ponizan, ali sam podigao i osokolio svoju dušu pouzdanjem. Ja sam kao dijete odbijeno od zemaljskih naslada i naslonjeno na prsi svoje majke; i upravo sam na tim prsima obasut dobrim. Još i s ovoga razloga povećat će se tvoje pouzdanje u Mariju: pošto si kod nje položio sve što imaš dobra, da ga razdijeli ili da ti sačuva, to ćeš se manje pouzdavati u sebe, a mnogo više u nju, tu svoju riznicu. Oh, velika li pouzdanja i utjehe duši koja može reći da Božja riznica, u koju je Bog stavio sve svoje dragocjenosti, jest također i njegova riznica. “Ona je, veli jedan svetac, Božja riznica” (PP 216).

Duhovnost posvete je duhovnost povjerenja i potpunog predanja. Povjerenje u Boga i Mariju. To je misao na koju se često vraća sv. Ljudevit. Marija nas vodi k Bogu. Ti si se potpuno predao Mariji, predao si cijeloga sebe njoj, prepusti se potpuno da je uistinu osjetiš kao Majku, i ona će te voditi da uistinu osjetiš Boga kao Oca. Još jedan od učinaka življenja posvete sastoji se u tome da na putu duhovnog rasta imamo više povjerenja u Mariju nego u samoga sebe. U duhovnom životu spontano se javlja i pouzdanje u sebe. Poteškoće nastaju kada se u to počmu uvlačiti samodopadnost i duhovna oholost (usp. PP 89), a osobito se to događa kada duša počne primjećivati da se oslobodila teških grijeha i većih padova. Pred njom je još dug i naporan put na kojem treba izgaditi i usvojiti evanđeoski stav duhovnog siromaha koji je preduvijet da bi došla do sjedinjenja s Bogom. Zbog toga je oslobađanje od svjesnog ili nesvjesnog oslanjanja na samoga sebe i čin potpunog predanja u Marijine ruke čin evanđeoske mudrosti duhovnog siromaštva koji nema ništa zajedničkoga sa psihološkom nestabilonošću bilo koje vrste. Posveta nas upravo vodi putem potpunog predanja i povjerenja. Praktično to znači zaživjeti dimenziju duhovnog djetinjstva po kojem vjernik živi sigurno pod zaštitom majke Marije koja bdije nad njegovim putem rasta u svetosti. Na taj

način življena posveta nas ne oslobađa samo od prepreka na putu duhovnoga rasta nego nam donosi i potpuno povjerenje koje postaje jedna vrsta duhovne sigurnosti. Ta sigurnost i povjerenje u Boga i Mariju nije prvenstveno afirmacija nas samih, jer duša u svemu uvijek ide Isusu po Mariji, nego odraz evanđeoske mudrosti življenja vlastitog ništavila. Pa ipak duša kuša radost potpunog povjerenja i ono postaje znak življenja posvete. Nepokolebivo povjerenje da nas Bog i Marija ljube postaje dinamička snaga koja nas potiče u sjedinjenju s Gospodinom. Povjerenje i predanje su u duhovnom životu važan učinak življenja posvete i bitne karakteristike te duhovnosti.

Razmisli! Kakvo je moje iskustvo s pouzanjem u Boga i Mariju? Što mi na tom putu najviše pomaže i koje su glavne poteškoće na koje nailazim?

7.5. Peti učinak: udjeljivanje duše i duha Marijina

„Udijelit će ti se duša Presvete Djevice da slaviš Boga; njezin će duh ući na mjesto tvojeg da se raduje u Bogu svomu spasenju. Samo trebaš biti vjeran vježbama ove pobožnosti. Neka u svakome bude Marijina duša da tu slavi Boga; neka Marijin duh bude u svakome da se tu raduje u Bogu (sv. Ambrozije). Ah, kada će prispjeti sretno vrijeme, veli jedan suvremeni svetac, koji je bio sav zanesen Marijom. Ah! Kad će prispjeti to sretno vrijeme kad će božanska Marija biti proglašena gospodaricom i vladaricom srdaca da ih sasvim podloži pod vlast svoga velikoga i jedinoga Isusa? Kada će duše udisati Mariju kao što tjelesa udišu zrak? Tada će se događati čudesne stvari u ovim krajevima dolje, gdje će Duh Sveti naći svoju dragu zaručnicu na neki način ponovno živu u dušama, pa će na te duše sići u obilju i napunit će ih svojim darovima, a osobito darom svoje Mudrosti da izvodi čudesa milosti. O moj dragi brate, kad će doći to sretno vrijeme i taj Marijin vijek kad će mnoge odabrane duše koje će Marija pribaviti od Svevišnjega, uroniti dragovoljno u bezdan njezine unutarnjosti i postati njezine žive slike i prilike da ljube i slave Isusa Krista? To će vrijeme doći tek onda kad se bude poznala i obavljala pobožnost koju naučavam. Da dođe kraljevstvo tvoje, Gospodine, neka dođe kraljevstvo Marijino“ (PP 217)!

Svakodnevno se predajući Mariji u molitvi i nastojanju da je nasljeduje, između posvećene osobe i Marije se uspostavlja duboka duhovna komunikacija. Sv. Ljudevit koristeći mistične kategorije zaručništva poručuje da Marija u ljubavi samu sebe daruje osobi koja joj se posveti te tako vjernik može imati u sebi Marijin duh. Radi se o mističnom sjedinjenju, duhovnom iskustvu zajedništva dviju osoba te o preobraženju u Duhu Božjem. Svetac koristi simbolički način govorenja da bi izrazio ovu istinu i ovu tajnu duhovnog života: udisati Mariju, uroniti se u bezdan njezine unutarnjosti, biti njen živući otisak. Marija ne stanuje u našim dušama prisutnošću posvudašnjosti koja je svojstvena samo Bogu, nego je ona u nama po prisutnosti motrenja, djelovanja i mističnog sjedinjenja. Ona nas motri u Bogu i kao majka nas proniče do srži našeg bića. Njen je pogled nad nama, njena misao u nama i mi nismo kadri zamisliti kakvo bogatstvo pruža taj način prisutnosti, kakvu ozbiljnost zahtijeva i kakvu radost u duši koja to razumije i pristane živjeti pod pogledom svoje majke. Ona djeluje na nas i u nama, također i po nama. Marija divno djeluje u duši koja joj se posveti reseći je blagom milosti da u dušu utiskuje svoj duhovni biljeg i lik. Utječe na nas svojim molitvama i svojim krjepostima, milostima koje nam daje, majčinskim odgojem, savjetima. Marija stanuje u našim dušama, naročito zato što u duši koja je u stanju milosti živi u Božjoj ljubavi, a to uključuje prisutnost mističnog sjedinjenja s Isusom i Marijom. Po tom sjedinjenju biće koje ljubi u ljubljenom je biću i obrnuto.[167] Svojstvo je ljubavi da dosegne ljubljenoga i da se s

[167] S. De Fiores, *Maria nella vita secondo lo Spirito,* Casale Monferatto, 1998., str.219-220. Poznati rimski mariolog piše o teološkom utemeljenju Marijine prisutnosti na duhovnom putu i u mističnom sjedinjenju. Prema njemu Marijina prisutnost je moguća po zajedništvu ljubavi, po njenoj majčinskoj aktivnosti, a na poseban način

njim sjedini. Snagom nadnaravne ljubavi mi smo s Marijom sjedinjeni sjedinjenjem prisutnosti, što se ne da uistinu izreći. S Marijine strane ne nedostaje ništa i njena majčinska ljubav je usmjerena na naše biće, dok s naše strane često ne razumijemo tu Marijinu prisutnost jer je naša ljubav ranjena egoizmom i grijehom koji sprečavaju da osjetimo i razumijemo to jedinstvo u ljubavi. Zbog toga sv. Ljudevit u *Raspravi* često govori o potrebi čišćenja ili o Mariji koja sama uklanja te zapreke ako joj se duša posveti. Put svetosti onoga tko se posveti Mariji kada su te zapreke uklonjene, sastoji se i u tome da doživljava i odražava njenu ljepotu i krjeposti. Za sv. Ljudevita to je odlučujući trenutak na putu duhovnoga rasta jer označava zadnji odlučujući zaokret na putu sjedinjenja s Kristom, Mudrošću. Ustanovljenje Marijina života na taj način u duši je apsolutno bitna karakteristika i učinak življenja duhovnosti posvete koji prethodi, pripravlja i prati sjedinjenje s Isusom.

Razmisli! Na koji bi način mogao opisati Marijinu prisutnost u svome duhovnome iskustvu? Primjećujem li promjene vezane uz Marijinu prisutnost u osobnom iskustvu? Molim li Boga i Mariju da mi udijele njen duh kako bih mu vjerno služio?

7.6. Šesti učinak: preobraženje duše u Mariju, a po njoj u Isusa

„Ako Mariju, to stablo života, dobro uzgajamo u svojoj duši vjerno vršeći vježbe ove pobožnosti, ona će donijeti svoj plod u svoje vrijeme, a taj plod jest sam Isus Krist. Vidim da mnoge pobožne osobe traže Isusa, jedne jednim putem i jednom vježbom, druge drugom; a često puta, pošto su se obnoć mnogo trudile, mogu reći da su se svu noć trudile, ali nisu ništa uhvatile (usp. Lk 5, 5). I slobodno im se može odvratiti i reći da su radile, a postigle malo (usp. Hag 1, 6). Isus Krist je još preslab u vama. Ali tko hoda neokaljanim Marijinim putem i vrši ovu divnu vježbu, koju naučavam, taj radi samo obdan, radi na svetu mjestu i radi malo. U Mariji nema noći jer u njoj nije nikad bilo grijeha, pače ni najmanje sjene grijeha. Marija je sveto mjesto, dapače svetište nad svetištima, gdje se oblikuju i odlijevaju sveti. Pazite, molim lijepo. Ja velim da se sveti oblikuju prema Mariji. Velika je razlika: izraditi lik u reljefu udarcima čekića i dlijeta ili izraditi taj lik lijevanjem u formi. Vajari i kipari s velikim trudom izrađuju likove na prvi način i treba im puno vremena; dok radeći na drugi način trude se malo i upotrijebe sasvim malo vremena. Sv. Augustin naziva Presvetu Djevicu Božjom formom: „Dostojna si da te nazovem Božjom formom", formom za lijevanje, kadrom proizvesti i izrađivati bogolike ljude. Tko je bačen u tu božansku formu, taj je brzo oblikovan i izrađen u Isusu Kristu, a Krist u njemu. S malim troškom i u kratko vrijeme on postaje sličan Bogu, jer je ubačen u istu formu u kojoj je dobio ljudski lik i Sin Božji. Čini mi se da s pravom mogu one duhovne vođe i pobožne osobe, koje hoće da u sebi ili u drugima oblikuju Isusa Krista drugim pobožnostima, a ne ovom, mogu usporediti s kiparima koji uzdajući se u svoju sposobnost, vještinu i umijeće, udaraju bezbroj puta čekićem ili dlijetom u tvrd kamen ili u komad neotesana drveta da izrade lik Isusa Krista. Taj im lik kadšto ne iziđe naravan, bilo što ne poznaju osobe Isusa Krista, niti ga mogu poznati, bilo što im se omakne koji neoprezan udarac koji im pokvari djelo. Dok, nasuprot, oni koji prigrle ovu tajnu milosti koju im prikazujem, s pravom mogu biti uspoređeni s taliocima i ljevačima koji, našavši lijepu uzor-formu, Mariju, u kojoj je Krist bio oblikovan naravno i na božanski način, bacaju se u Mariju i u njoj se gube, da izađu odatle kao vjeran otisak Isusa Krista. O, lijepe li i istinite poredbe! Ali tko će je razumjeti? Želim, dragi moj brate, da ti budeš taj. Ali spomeni se da se u uzor-formu baca samo ono što je rastaljeno i tekuće, tj. treba da smrviš i rastališ u sebi staroga Adama kako bi postao novi u Mariji" (PP 218-221).

---

jer je ona svojim proslavljenim tijelom već cijelim bićem preobražena u Bogu. Sv.Toma Akvinski, Sum.Teol. I 2 q. 28 i slij.

Na vrhuncima svetosti događa se preobrazba duše u Boga. Cijelo ljudsko biće sa svim svojim djelovanjem preobraženi su u Boga. Duša je oslobođena od svega što je priječilo djelovanje Duha Svetoga te kuša stanje trajne Isusove, a sv. Ljudevit kaže i Marijine, prisutnosti. To je moguće samo izravnim Božjim samodarivanjem koje više ne nalazi zapreke u samoj duši te tako čini djelo preobraženja i pobožanstvenjenja. Šesti i sedmi učinak življenja posvete označuju postizanje krajnjeg cilja duhovnog puta: suobličenje Isusu i život na veću slavu Božju. To posvemašnje predanje i preobraženje kao proživljeno i usvojeno iskustvo može u potpunosti zaživjeti samo nakon što je duša prošla put čišćenja i prosvjetljenja, ili kako kaže svetac, nakon smrti starog Adama. Krajnji cilj je svetost, tj. biti oblikovan i preobraženi na sliku Isusa Krista. Nutarnje i skrovito djelovanje Marije u duši kako tvrdi svetac:

„Marija, kraljica u jednoj duši, kakve li sve divote u njoj ne izvodi! Budući da je umjetnica velikih čudesnih djela, posebno u nutrini, ona tu radi potajno, čak i bez znanja te duše koja bi pokvarila ljepotu njezinih djela kada bi to saznala“ (MT 56), vodi putem preobraženja na sliku Isusa Krista. Svrha njezinog majčinskog djelovanja u nutrini kod čišćenja i prosvjetljenja jest postizanje naše svetosti po sjedinjenju s Isusom. Da bi to izrazio, sv. Ljudevit koristi usporedbu s pravljenjem kipa klesanjem i odljevom u otisku. Marija je jedina, računajući i svece, koja je savršeni otisak Isusa Krista. Marija koja je najuže sjedinjena s Isusom i najviše u njega preobražena, po Isusovoj volji ima majčinsku ulogu u Crkvi te duše koje joj se posvete, trajno u povijesti nastavlja oblikovati i suobličavati Isus Kristu. Put svetosti jest put preobraženja u Isusa Krista po Duhu Svetome, tj. put oblikovanja Isusa u duši. Na tom putu Marija je najbolja forma i otisak da bismo dobili savršenu živuću sliku Isusa Krista. Treba se predati i posvetiti Mariji da ona i Duh Sveti (usp. PP 21; 43-44) oblikuju Isusa u nama. Drugi put je po sv. Ljudevitu puno teži i simbolički je izražen klesanjem. Neke duhovne vođe i učitelji svjesno ili nesvjesno se oslanjaju na sebe, uzdaju se u sebe, u svoje sposobnosti i talente u vođenju duša. Prema sv. Ljudevitu, bolji i sigurniji put je većeg i potpunog predanja posvete koji ostavlja prostor Mariji i Duhu Svetome u duši da oni izvrše to djelo u nama.

Razmisli! Jesam li razumio nauk Montforta o Mariji kao formi za oblikovanje svetaca? Jesi li spreman prihvatiti dinamiku umiranja staroga čovjeka koja prethodi to iskustvo? Primjećuješ li ikakav napredak u oblikovanju Isusa u duši po Marijnom djelovanju?

7.7. Sedmi učinak: najveća slava Božja

„Ako ovu vježbu obavljaš sasvim vjerno, njome ćeš dati veću slavu Isusu Kristu za mjesec dana negoli ikojom drugom, pa bila i teža, za više godina. Evo tome razloga: prvo, čineći dobra djela po Mariji, kako uči ova vježba, napuštaš svoje nakane i svoje djelatnosti, ne znam koliko bile dobre i tebi poznate da se tako reći izgubiš u onima Presvete Djevice, ma bile ti i nepoznate i na taj način ulaziš u dioništvo njezinih uzvišenih nakana. Te su bile tako čiste da je ona dala veću slavu Bogu najmanjim svojim činom, npr. predući preslicu, ili jednim ubodom igle, nego sv. Lovro svojim okrutnim mučeništvom na svojoj rešetci, pače više nego svi sveci sa svojim najjunačkijim djelima. Zato je Marija tijekom svoga umrloga života stekla neizrecivo obilje milosti i zasluga, da bi lakše bilo izbrojiti zvijezde na nebu, kaplje vode u moru, i zrna pijeska na obali morskoj negoli njezine zasluge i milosti, a Bogu je dala veću slavu negoli su mu je dali ili će je ikada dati svi anđeli i sveti. O Marijo, čudo veliko! Ti ne možeš, a da ne proizvodiš čudesa milosti u dušama koje zbilja hoće da se izgube u tebi! Drugo, budući da duša koja vjerno vrši ovu pobožnost ništa ne drži do svojih vlastitih osnova i djela, nego se radije oslanja na ono što Marija rasporedi da se približi k Isusu, pače da s njim razgovara. Na taj način vrši djelo poniznosti mnogo bolje od onih duša koje rade po

sebi te se oslanjaju na svoje sposobnosti i u njima se neopazice naslađuju. Dosljedno, ta duša daje veću slavu Bogu kojega savršeno slave samo maleni i ponizna srca. Treće, budući da je Presvetoj Djevici zbog njezine velike ljubavi, drago primiti u svoje djevičanske ruke dar naših djela, to im ona daje neizmjernu ljepotu i sjaj te ih sama prikazuje Isusu Kristu. A jasno je da njega na taj način slavimo više nego da bismo mu ih pokazali mi svojim grješnim rukama. Četvrto, napokon, ti nikada ne misliš na Mariju, a da Marija mjesto tebe ne misli na Boga; niti ti ikada hvališ i častiš Mariju, a da Marija zajedno s tobom ne hvali i ne časti Boga. Kod Marije se sve odnosi na Boga, i ja ću je s potpunim pravom nazvati Božjim odnosom jer se u svemu odnosi na Boga. Ona je Božja jeka koja kazuje i odjekuje samo „Bog“. Ako ti kažeš: „Marija“, ona odgovara: „Bog“. Sv. Elizabeta pohvali Mariju i nazva je blaženom što je uzvjerovala; a Marija, vjerni Božji odjek, zapjeva: „Veliča duša moja Gospodina“ (Lk 1, 45). Što je učinila u toj prigodi, to radi i svaki dan. Kad je hvalimo, ljubimo, častimo ili darivamo, Boga hvalimo, Boga častimo, Boga ljubimo, Bogu dar nosimo po Mariji i u Mariji“ (PP 222-225).

Krajnji cilj ljudskoga života, cijele povijesti i svega stvorenja jest slava Božja i proslava Boga koja za čovjeka i čovječanstvo u isto vrijeme znači punina smisla i života. Bog je sam u sebi punina i blaženstvo te ne treba ništa od svojih stvorenja, ali po stvaranju i otkupljenju on sam sebe daruje čovjeku i pridružuje ga svojoj svetosti i slavi. To je istovremeno i najviše dobro za čovjeka kojemu treba težiti. Apostol Pavao poručuje: „Bilo da jedete, bilo da pijete, bilo da što drugo činite, sve činite na salvu Božju“ (1 Kor 10, 31). Nastojanje oko izvršenja ovoga savjeta je mnoge svece dovelo do savršenstva. I sam sv. Ljudevit je cijeli svoj život za to založio. Marija nam pomaže na tom putu i vodi k svome Sinu Isusu Kristu da po njemu u Duhu Svetome iskažemo slavu Ocu. Put posvete je put veće proslave Boga u životu jer vjernik na njemu svoje molitve i djela predaje i podlaže Marijinim nakanama, a one su pred Bogom najuzvišenije.

„Bog sam” to je geslo i moto koje najčešće nalazimo u životu i spisima sv. Ljudevita. Sve nam dolazi od Boga Oca koji je na nebesima „koji ne može uzmanjkati” (PIS 2). On je providnost i milosrđe. Njegovi putovi su često tajanstveni i nama nerazumljivi. Marija je prošla njima bolje od ikojeg drugog ljudskog stvorenja i poznaje ih više i bolje nego bilo tko drugi, pa tako može voditi život i upravljati djela onih koji se njoj predaju na veću slavu Božju. Od Boga sve dolazi i sve se treba vrati Bogu. „Slava Isusu u Mariji! Slava Mariji u Isusu! Slava samo Bogu”(PP 265). Tako sv. Ljudevit završava *Raspravu*, to je zadnji horizont posvete.

Razmisli! Želim li u svom životu proslaviti Boga? Imam li živu svijest o tome u životu i djelovanju? Jesam li uvjeren da će življenje posvete istovremeno biti najviša proslava Boga i najbolji put za mene?

8. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao put sjedinjenja

U rastu duhovnog života vjernik treba težiti za sazrijevanjem i napretkom koji ga vode prema krajnjem cilju, a to je sjedinjenje s Bogom. Čovjek sam po sebi i svojim naporima ne može to postići nego mora djelotvorno na tom putu surađivati s Božjom milošću te će ga Bog sam dovesti do sjedinjenja s njime. Na tom putu valja ostvariti ljudsku i kršćansku zrelost. A to se, da se izrazimo riječima Drugoga vatikanskoga koncila, događa kada čovjek uz velike napore i pomoću Božje milosti ostvari svoje nutarnje jedinstvo (usp. GS 37). Čovjek je ljudski sazreo kada stabilno i odgovorno živi, kada je kao osobnost usvojio temeljenje ljudske vrijednosti koje jednim nazivnikom možemo nazvati dobrotom. Zrela ljudska osoba u stavovima i ponašanju vođena je ljubavlju sebedarja što u biti znači da njenim prosudbama, ponašanjem i relacijama ne dominira egoizam i posesivnost. Ljudska zrelost podrazumijeva

vedro i objektivno poznavanje samoga sebe i razboritu prosudbu životnih osobnih i društvenih prilika sa svim problemima i poteškoćama, uspjesima i neuspjesima, radostima i mogućnostima te prihvaćanje istih ulažući napore za vlastito i opće dobro. Kršćanski milosni život nadilazi i prožima čisto ljudsku stvarnost svake osobe, ali ne kao neki dodatak na način da su ljudska narav i nadnarav milosti odvojene i izolirane. Božji dar milosti se ucijepi i „utjelovi" na ljudsku dimenziju, prožima je i oplemenjuje, vodi putem potpunog ostvarenja krsnom dinamikom umiranja „staroga čovjeka" egoizma, požude i grijeha te rađanja „novoga čovjeka" u Isusu Kristu, sazrijevanjem, oplemenjenjem sve do preobraženja i pobožanstvenjenja ljudskog bića. U tom smislu kršćanin u svom djelovanju sudjeluje cjelovitim svojim ljudskim bićem. Kršćanski život milosti je tako najuže povezan s ljudskom naravi i ne može se pravilno razvijati ako je ljudska dimenzija vjernika nestabilna, krhka, nezrela i podložna egoističnim hirovima, strastima, željama, posesivnom traženju sebe u relacijama s bližnjim. U tom će kontekstu vjernik teško ostvariti kršćansku nadnaravnu ljubav prema bližnjemu ako nema izgrađenu naravne društvene krjeposti jer kršćanska ljubav nije isprazni neučinkoviti osjećaj, nego služenje Bogu u ljudima u konkretnoj povijesti, što nije moguće ako je deklarirani vjernik netolerantan, nestrpljiv, nehuman i tvrd prema bližnjemu. Zbog toga Crkva preporučuje vjernicima da se „nauče cijeniti one krjeposti do kojih ljudi više drže i koje preporučuju Kristovi sluge kao što su iskrenost, stalna briga za pravdu, vjernost obećanjima, uglađenost u odnosima, u govoru, čednost povezana s ljubaznošću".[168] Dakle, težnja za kršćanskom zrelošću, savršenstvom, svetošću i sjedinjenjem s Bogom po slobodnom rastu života milosti se potpuno ostvaruje i živi u dinamici ljudskog sazrijevanja. U tom smislu kršćanska zrelost i svetost se mogu ostvariti samo u ostvarenju ljudske zrelosti. Milost obično ne nadoknađuje nedostatke u ljudskoj zrelosti nego potiče i potpomaže vjernika da se trudi oko njene izgradnje. Zbog toga kršćanin u težnji za savršenstvom i svetošću nužno mora težiti i za ljudskim sazrijevanjem, a vrijedi i obrnuto. Svako autentično kršćansko sazrijevanje je istovremeno i ljudsko sazrijevanje. A najjasnije je to Crkva izrekla i na Drugom vatikanskom koncilu: „Tko slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjekom" (GS 41). Cilj duhovnog puta na kojem se postiže ljudska i duhovna zrelost je sjedinjenje. Svetac pod različitim vidicima izražava bit puta sjedinjenja.

Kristološki: „Sva naša savršenost stoji u ovome: upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti" (PP 120).

Marijnaska crta sjedinjenja po posveti: „Dok nasuprot oni koji prigrle ovu tajnu milosti našavši lijepu uzor-formu, Mariju, u kojoj je Krist bio oblikovan naravno i na božanski način, bacaju se u Mariju i u njoj se gube da izađu odatle kao vjeran otisak Isusa Krista" (PP 220).

Pneumatološki ili duhovski: „Duh Sveti govori: Došla si, o draga dušo koju volim. Ništa ne želiš, već da postanem tvoj zaručnik." „O Duše Sveti! Udijeli mi veliku pobožnost i veliku naklonost prema Mariji da u njoj na naravan način oblikuješ u meni Isusa Krista, velikog i moćnog, sve do punine njegove savršene dobi. Tako budi" (MT 67).

Duh Sveti je onaj koji vodi duše putem duhovnoga rasta: „K ljubavi vas vodi Duh Sveti, budite savršeni, kao Bog vaš Otac nebeski, kaže Isus Krist" (P 4,6).

A kada svetac promatra duhovni život sjedinjenja pod vidikom krjeposti, rast u duhovnom životu je rast u ljubavi bez ograničenja, a sve druge krjeposti se sažimlju u ljubavi: „Ja sam kraljevska krjepost, prva teologalna krjepost koja se zove ljubav. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene. Ja sam bez granica, bez kraja i početka, jer voljeti Boga kako on zaslužuje, znači voljeti ga beskrajno" (P 5 1-4 dijelovi; 26).

Da bi duša na putu duhovnoga rasta došla do čiste ljubavi sjedinjenja treba biti pročišćena: „Ovih pet stvari ratuje protiv mene: tijelo, vlastita volja, svjetovna i zemaljska

[168] Dekret drugoga vatikanskoga koncila *Optatam totius,* br. 11.

ljubav, lijenost i bezakonje. Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-32).

Ipak duša svojim naporima potpomognutima milošću, ne može doći do čiste ljubavi nego je Bog sam mora pročistiti i do toga dovesti. Svetac rođenu sestru koja se prikazala Bogu na službu u kontemplativnom samostanu i sve nas opominje: „A sada, ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Čista ljubav po kojoj se ostvaruje sjedinjenje s Bogom je sebedarna ljubav i istovremeno potpuno vršenje Božjih zapovijedi, ili drugim riječima potpuno sjedinjenje volje s voljom Božjom: „Ljubav velika i čista nosi dušu u najviše visine neba, čista poput zlata i još čišća. Ljubim Boga bez interesa, bez obzira na stvorenje. Izvan njega samoga ništa mi se ne sviđa. Ja sam u svojoj vlastitoj naravi ispunjenje zakona, ali čim ga čovjek krši, on je zaveden, to više nisam ja“ (P 5, 27-28).

Kao što smo već rekli, put rasta i duhovnog sazrijevanja prolazi kroz različite faze, a općenito se može podijeliti na dva velika djela: aktivni i pasivni. Dok u aktivnom dijelu duhovnoga puta prevladava ljudsko nastojanje potpomognuto Božjom milošću, u pasivnom prevladava samo Božje djelovanje.[169] Preko pasivnih čišćenja i puta prosvjetljenja duša prelazi na put zrelosti u ljubavi, put savršenstva i sjedinjenja. Pročišćena duša je oslobođena svih prepreka na putu postizanja savršenstva i svetosti koji se sastoje u sjedinjenju volje s voljom Božjom. Na putu sjedinjenja bogoslovne krjeposti su već pročišćenje, a sama ljubav postaje središtem cjelokupnog duhovnog života na način da sažima u sebi sve druge te postaje kraljicom svih krjeposti. Na putu sjedinjenja u duši na poseban način djeluje Duh Sveti tako da je obasipa svojim darovima u punini koliko je to na zemlji moguće. Duh Sveti je djelatan na duhovnome putu od samih početaka, ali tek kada se duša po čišćenju oslobodi zapreka, on može slobodno djelovati po ulivenim krjepostima i svojim darovima. Duhovni napredak u molitvi se očituje u pojednostavljenju koje vodi prema kontemplaciji i mistici. Kontemplacija se općenito smatra jednim od načina i središta cjelokupnog mističnog života. Ona se u duhovnom životu javlja postepeno i to kao čisti Božji dar na putu duhovnog sazrijevanja i rasta nakon što se duša pokaže vjerna Bogu te ni na koji način ne može biti plod čisto ljudskog napora. Sv. Ljudevit opominje:

„Moliti Gospodina u srcu, to je mislena molitva, moliti ga ustima i srcem je usmena molitva. Meditirajte, meditacija učvršćuje; kontemplirajte, kontemplacija uznosi, činite ih rado, i jedna i druga su dobre, ako morate nekada izabrati, činite onu koju Bog daje, ali čuvajte se hinjenja uzvišenih molitava jer bi vas oholost mogla baciti u dno ponora. Ne pretvarajte se uzvišenom molitvom kontemplirajući, duša je često po tom lažnom dragom kamenu odbačena“ (P 15, 25-27).

Dar kontemplacije usavršava kršćanski život na planu teologalnih krjeposti vjere, ufanja i ljubavi i na određeni način usavršava molitvu vjernika.[170] Kontemplacija se, dakle, javlja u dinamici duhovnoga rasta u pasivnim iskustvima čišćenja duše u nutarnjim poteškoćama, suhoćama i tamama kojima Bog vodi dušu putem savršenstva sve do vrhunaca mistike, a javlja se postepeno i konstantno s dinamikom rasta same kontemplacije. Kada sv. Ljudevit u prethodnom poglavlju govori u učincima posvete na kraju kratko razlaže i sjedinjenje s Isusom po Mariji i življenje na veću slavu Božju što predstavlja bit samoga puta

[169] O tom prijelazu na pasivi dio duhovnoga puta govorili smo u cjelinama 5.8 i 6.2.

[170] O razvojom putu molitve i kontemlaciji kod življenja posvete već smo govorili u cjelini 6.2.

sjedinjenja. A o svim bitnim temama življenja posvete kao puta sjedinjenja s Isusom govorit ćemo u ovom poglavlju. U duhovnom iskustvu općenito, a osobito kada budemo govorili o mističnom iskustvu življenja posvete te osobnom iskustvu sv. Ljudevita, duhovna nauka koju je izložio u svojim spisima i put kojim želi voditi vjernika najuže se isprepleću. O tome smo vodili računa kod izlaganja materije.

Put sjedinjenja predstavlja najviši vrhunac duhovnog rasta u kojem se događa potpuni razvoj kontemplacije, a prisutnost i djelovanje Duha Svetoga u duši je oslobođeno od svih prepreka te na neki način kao da postaje predmet izravnog iskustva. Sjedinjenje s Bogom je uvijek čisti dar Božje milosti koji se ne može ni na koji način zaslužiti. I sv. Ljudevit je toga duboko svjestan te nazivajući Isusa Mudrošću Božjom uči: „Iako je Mudrost dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju“ (LJVM 188).

Duše sjedinjene s Bogom su one u kojima se aktualizira na proživljen način stanje istinskog sjedinjenja, budući da su se odrekle i oslobodile beskorisne navezanosti. Duše u tom stanju imaju potpuno pristajanje uz volju Božju, one žele ono što Bog hoće i ne žele ništa izvan onoga što Bog želi.

Duše koje žive sjedinjenje, kušaju žarku želju da ljube Boga, koju sam Bog budi u dušama pokazujući im uvijek na nov način koliko je on više ljupkiji i dostojniji ljubavi nego je uistinu ljubljen. Ta iskustva su često popraćena s boli jer duša kuša koliko je slaba njena sposobnost da istinski ljubi Boga i u kojoj mjeri to ne uspijeva u razmjeru sa željom koju osjeća u sebi. Istovremeno te duše žive veliku slobodu i veliko nutarnje distanciranje od svega što im je prije bilo jako važno, a sada u odnosu na to osjećaju se slobodne jer njihovo srce boravi u Bogu koji je svo njihovo blago. Naravne želje, nemiri i zemaljske brige koje su jako uznemirivale duše na prethodnim stupnjevima duhovnog rasta, ne mogu ih više pomutiti u dubokom miru. Uz to duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom, prakticiraju gorljivu ljubav prema bližnjemu na koju ih potiče Duh Sveti te su uz duboku svijest o svom ništavilu osjetljive na radosti i patnje bližnjega, one kušaju duboku poniznost jer uz spoznaju o vlastitom dostojanstvu djece Božje, po spoznaji vlastite bijede i krhkosti kao da rukom dodiruju ništavilo vlastitoga stvorenoga bića. Uz to imaju jasnu svijest da su uz već dobivene milosti trebale donijeti puno više duhovnih plodova. Na taj način kušaju veliku odbojnost prema i najmanjim nesavršenostima. Žele biti vjerne Bogu i u najmanjim sitnicama, ali ne zbog vlastitog perfekcionizma nego iz čiste želje da Bogu u svemu ugode. Iskustveno uviđaju što su vjernije, Bog ih to više prosvjetljuje. I na kraju, duše koje su došle do sjedinjenja, kušaju duboki mir i vedrinu. Porazi ih ne obaraju, poniženja ih ne ogorčavaju. Čine najbolje što mogu, a uspjeh svog nastojanja predaju u volju Božju. Računaju i oslanjaju se na volju Božju, a ne na ljudska sredstva. Pa ipak postoji daljnji duhovni rast duša koje su došle do sjedinjenja s Bogom. Bog ih jača i dovodi u stanja koja zahtijevaju prakticiranje krjeposti u teškim prilikama za ljudsku narav koje daleko nadilaze čisto ljudske snage u kojima one smjelo i bez oklijevanja, ne iznimno nego redovno, vrše teške čine krjeposti ostajući istovremeno u vedrini i miru. Često se na duhovnom putu u tim stanjima mogu događati i različiti mistični fenomeni kao što su viđenja, lokucije, objave, bilokacije i slično. To su samo popratni fenomeni i nipošto ne predstavljaju bit komunikacije duše s Bogom. U tim se iskustvima za prosječnog vjernika događa zbunjujući učinak kontemplacije koja vodi daljnjem vrhunskom čišćenju i prosvjetljenju. Ništa nije tako čudesno kao srce sveca koje trpi, a istovremeno je i sretan. Njegov život je neshvatljiva mješavina radosti i patnje koje istovremeno ostaju bez da se uzajamno ponište. O tom svom iskustvu sv. Ljudevit piše kontemplativnoj redovnici, svojoj sestri Luizi. Sveti misionar i u svojim vrhunskim mističnim iskustvima živi apostolatsku dimenziju.

„Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnji te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa kad je natopljen u krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske majke. No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana“ (PIS 26).

Bog prosvjetljuje duše da spoznaju njegovu veličinu, ali i da kušaju vlastitu nemoć i gubitak svih oslonaca popraćenih potpunim ogoljenjem po jakim patnjama ili po lišenosti svega što ih privlači i tješi. Duhovni život ulazi u sferu neizrecivoga po kušanju bilo čisto duhovne radosti, bilo čiste duhovne patnje, tamne noći duha, i na taj ih način Bog čisti za najviše moguće sjedinjenje s njim na zemlji. Sva ta iskustva uzrokuju veliki rast u vjeri, ufanju i ljubavi. Duše koje dođu do vrhunaca duhovnog puta i svetosti žive ono što se po preobraženjskom sjedinjenju naziva duhovnim brakom. Tada one kušaju beskrajnu ljubav Božju, koliko je to moguće ljudskom srcu ovdje na zemlji, žive u velikom zaboravu na sebe i u potpunom predanju i zalaganju za slavu Božju, kušaju želju za trpljenjem ili bolje reći za sudjelovanjem u Kristovim patnjama te skoro potpunu odsutnost suhoća i nutarnjih nemira. Sv. Ljudevit Montfortski je po vlastitom govorenju došao upravo do tog duhovnog stanja u kojem duša kuša svoje sjedinjenje s Bogom kao neku vrstu predokusa vječnosti:

„U novoj obitelji kojoj pripadam, vjenčao sam se s Mudrošću i križem. Tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojima govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi” (PIS 20). A govoreći svom prijatelju Blainu o mističnom iskustvu koje je živio, Ljudevit reče da je u duši kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

8.1. Potpuno vršenje volje Božje – ideal ostvarenja svetosti i savršenstva duhovnosti posvete

Još je starozavjetna tradicija govorila o Božjem pozivu na svetost. Bog od svoga naroda traži: „Sveti budite jer sam ja svet“ (Lev 11, 44). Isus nas poziva: „Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski“ (Mt 5, 48). Vjernici su, dakle, Božji odabranici da se sjedine s njime i upravo zato pozvani na rast do savršenstva. Taj put ostaje uvijek otvoren za daljnji rast jer nema mjere rasta ljubavi koja je bit kršćanskog savršenstva. Apostol Ivan poručuje: „Tko je pravedan neka bude još pravedniji, a tko svet još svetiji“ (Otk 22, 11). Crkva je taj svetopisamski nauk jasno potvrdila na Drugom vatikanskom koncilu naučavajući opći poziv na svetost kršćana svih staleža: „Svi su, dakle, vjernici pozvani i dužni da teže za svetošću i savršenošću vlastitoga staleža“ (LG 42).

Sv. Ljudevit naučava o kršćanskom pozivu na svetost: „Dušo, živo sliko Božja, otkupljena dragocjenom krvlju Isusa Krista, Gospodin tvoj želi da u ovom životu postaneš sveta kao on, a u drugom slavna kao on! Posve je sigurno da je tvoj poziv postići svetost Božju. Tome moraju smjerati sve tvoje misli, sve tvoje riječi, svi tvoji čini, sve tvoje pokore i sva tvoja nastojanja u životu; inače se protiviš Bogu, jer ne činiš ono za što te je stvorio i radi čega te uzdržava. Oh, divnoga li djela! Prah se pretvara u svjetlo, blato u čistoću, grijeh u svetost, stvor u Stvoritelja i čovjek u Boga! Oh, divnoga li djela! – ponavljam, ali to je djelo tako teško u samome sebi i nemoguće samoj naravi. Jedini ga Bog može proizvesti svojom milošću, i to milošću obilnom, izvanrednom. Stvaranje čitavog svemira nije tako veliko remek-djelo kao to“ (MT 3).

Kada se radi o idealu svetosti i savršenstva u kršćanstvu prema sv. Ljudevitu gledajući osobno to su Isus i Marija, a gledajući kršćanski život kao takav svetac nema dvojbi:

kršćansko savršenstvo i svetost se sastoji u vršenju volje Božje,[171] u potpunoj i spremnoj poslušnosti Bogu iz ljubavi. Isus je samoga sebe dao za uzor vršenja volje Božje: „Moje je jelo vršiti volju onoga koji me poslao“ (Iv 4, 34), a to je postavio i kao apsolutni uvjet: „Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine ući u kraljevstvo nebesko, nego samo onaj koji vrši volju Oca moga nebeskog“ (Mt 7, 21).

Svetac uči: „Trebalo bi biti kerubin pa pokazati izvrsnost posve božanske žrtve; svetu poslušnost koja čini da se sluša Gospodina, radilo se o djelu ili o vjerovanju, poslušnost potčinja duh i srce kako bi se bolje pjevala pobjeda. To je najveća žrtva svakog čovjeka i svakog kršćanina bez koje Bog ne prihvaća ništa. Bog želi da mu budemo poslušni. Uistinu, velika žrtva, ne tjelesna, nego vlastite volje, poslušnost velika učiteljica. Među Spasiteljevim krjepostima ova je uzorno čudo koje zauzima središte njegovog srca, toliko je neophodna. Sišao je i postao djetetom u majčinom krilu kako bi bio poslušan rekavši: Oče, želim vršiti tvoj Zakon, tvoju volju. Taj zakon ljubim i stavljam ga usred duše. Kao posljednji od djece, on je cijeli život bio podčinjen svojim roditeljima, Josipu i Mariji. Isus nije učinio ništa većega, to je njegovo najveće čudo. Evanđelje je jamac toga, to je njegovo najveće proroštvo. Bio je poslušan do smrti, bez ikakvog protivljenja. Po učinku poslušnosti umro je na križu. Za ovu podložnost Bog mu je dao slavno ime, ime nad svim drugim imenima, ime puno pobjede. Bez poslušnosti krjepost propada, ostaje samo dvoličnost. Poslušnost je izvor krjeposti, duha, zasluga i života. Što je čovjek poslušniji, to je njegovo djelo zaslužnije. Po ovoj krjeposti se vidi koja je prava zasluga, prepoznaje se lažni štovatelj. Kako bi se upoznala istinska svetost poslušnost je kamen kušnje. On čini da se vidi istina čim ga se dotakne. Kad bi imao svetosti da čini čuda i kad bi te smatrali jednim od najvećih proroka, ako nisi ponizan i poslušan, onda te je đavao prevario, lažnim oduševljenjem prekrivaš bijedno zlo.
Isus poslušnima daje krunu iz svoje ruke i tako očaravajuće draži da se i nebo njima divi. Daje im ime nad svakim imenom, ime istinskoga kralja koje neće imati premca na svetoj gori Sionu. Poslušnost je otajstvo, siguran put postizanja savršenstva, za kratko vrijeme, bez muke. Budite poslušni u potpunosti jer je to neophodno. Bog vam naređuje i vi ćete to, dakle, učiniti. Vršite sve njegove zapovijedi bez zadrške, uvijek i posvuda, inače ćete ga uvrijediti“ (P 10, 1-25, dijelovi).

Montfort je jasan, potpuna poslušnost volji Božjoj je nepogrješivo mjerilo svetosti i stupnja savršenstva kršćanskoga života. Duhovnost posvete Isusu Kristu po Mariji je prikladna za svakog vjernika ne samo po tome što je utemeljena na obnovi krsnih zavjeta i predanju Mariji da ona majčinski vodi put duhovnoga rasta, nego i zato što sv. Ljudevit savršenstvo kršćanskoga života i svetost vidi iznad svega u vršenju volje Božje. Dakle, da bi vjernik došao do svetosti, nije potrebno ići izvanrednim putovima duhovnoga života i mistike. Živeći svoje staleške dužnosti, nastojeći oko rasta u krjepostima i vršeći volju Božju, osoba koja se posveti može doći do savršenstva i svetosti. Marijanska dimenzija posvete kršćanskom životu nadodaje poseban naglasak; majčinsku molitvu, nježnost i ljubav koji postaju poticaj i zalog potpunog vršenja volje Božje te sjedinjenja s njime:

„Po Mariji nas nebo želi očarati. Da bismo bili sretni, moramo je ljubiti. Sve nas u ovom životu zove ljubiti je. Kako je blaga, kako je blaga, sakrijmo se u njezin zaklon. U njezinom okrilju je zaklon dobrote gdje su grješnici na sigurnom. Najbuntovniji postaju najvjerniji. Neka se svatko nada da će u sjeni njenog svetog imena pronaći zaštitu. Na njezinu prošnju Bog stišava svoj gnjev. Neka se svatko divi sjaju njezine svetosti pod sjenom poniznosti. Tko će objasniti ovo otajstvo njenog kraljevstva? Koje veliko otajstvo! Sjena samog Duha Svetoga u njoj je oblikovala Isusa Krista, učinila ga njegovom majkom, ne postavši mu ocem. Njena sjajna vjera u divnoj skrovitosti nadilazi zvijezde nebeske. Cijelo nebo pjeva o moći njezina zaklona. Kako je blaga, kako je blaga. U tišini, u sjeni i tami

[171] O traženu volje Božje u monfortanskoj duhovnosti smo pisali u cjelini 4.1.8.

Marija je sakrila svoju ljepotu. Nebo je želi pokazati. Božanska majko, kraljuj u mom srcu, u sjeni tvoje vjere, kako bih vjerovao i vršio volju moga Oca. Puna milosti, po sjeni Duha Svetoga oblikuj u mom srcu Isusa Krista. Rastopi moj led kako bih mogao slijediti tvoje stope. Polažem svoje povjerenje u tebe, Kraljice Neba, kako bih u tvojoj sjeni sretno živio u nadi da ću imati Boga za nagradu. Kako je blaga! Kako je blaga! Sakrijmo se svi u njenu sjenu“ (P 155,1-9; 15-17).

Sv. Ljudevit na još jedan način povezuje ideal svetosti življenja posvete s potpunim vršenjem volje Božje. Naime, on u svojim djelima na više mjesta opisuje svoj ideal zaživljene svetosti, velike svece, apostole zadnjih vremena, koje će Bog podignuti kako bi pripravio dolazak Isusa Krista i ostvario svoje planove obraćenja svih naroda. Prema Montfortu, upravo oni vođeni Duhom Svetim i Marijom će bolje od svih drugih shvatiti i prakticirati posvetu (usp. PP 55; GM 15-26). Ideal ostvarenja njihove svetosti Montfort vidi upravo u potpunom suobličenju njihove volje volji Božjoj:

„To će biti pravi apostoli posljednjih vremena, kojima će Gospodin dati rječitost i moć činiti čudesa i otimati slavan plijen njegovim neprijateljima. Spavat će bez zlata i srebra i, što je još važnije, bez tjeskobne skrbi posred ostalih svećenika, crkvenih ljudi i klerika, a ipak će imati posrebrena krila golubice da polete, čistom nakanom slave Božje i spasenja duša, kamo ih zovne Duh Sveti, i zato će u mjestima gdje budu propovijedali ostaviti za sobom samo zlato ljubavi, koja je ispunjenje svega zakona“ (PP 58).

A kada traži da Bog pošalje te dobre misionare svojoj Crkvi, Montfort moli za „Liberos – slobodne sinove, koji će robovati tvojoj ljubavi i tvojoj volji, ljude po tvom srcu koji će bez vlastite volje koja bi ih uprljala i zadržavala, ostvariti sve što ti hoćeš i oboriti sve tvoje neprijatelje, kao toliki novi Davidi, sa štapom križa i praćkom svetoga ružarija u rukama“ (GM 8).

Razmisli! Težim li uistinu i molim li da u svemu vršim volju Božju? Vršim li spremno ono što sam spoznao kao volju Božju? Jesam li uvjeren da je volja Božja put koji me vodi do punine života?

8.2. Rast vjere, ufanja i ljubavi na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom

Bog vjerniku već na krštenju daruje posvećujuću milost koja ga opravdava i po bogoslovnim krjepostima osposobljuje da vjeruje u Boga, da se ufa u njega i da ga ljubi. Zbog toga se vjera, ufanje i ljubav nazivaju bogoslovnim krjepostima. Darujući taj dar, Bog od kršćanina traži osobnu suradnju s milošću kako bi duhovno napredovao sve do sjedinjenja s njime u vječnosti.

Po vjeri duša pristaje na Božju riječ koja nam objavljuje njegov plan spasenja i poduzima put služenja Bogu. Ufanje ili nada upravljaju našu nakanu i želju za posjedovanjem Boga oslanjajući se na njega kako bi prevladali sve poteškoće i opasnosti koje dovode u opasnost naš put prema Bogu. Po ljubavi vjernik je već sjedinjen s Bogom, iako nesavršeno zbog nesavršenog spoznavanja po vjeri i uvijek prisutne opasnosti gubljenja Božje milosti po grijehu.[172] Na putu duhovnoga rasta od samih početaka duhovnog života pa sve do vrhunaca svetosti i mistike događa se i porast vjere, ufanja i ljubavi. Sv. Ljudevit je u pastoralnom iskustvu puno puta susreo osobe koje su se nakon kraćeg ili duljeg perioda lutanja obraćale Bogu i započimale osobni duhovni put rasta u vjeri. Ta iskustva ponovnog rađanja na život vjere redovno su popraćena sviješću o Božjoj ljubavi, kajanjem za vlastite grijehe i željom da se počne služiti Bogu. Svetac to ovako opisuje:

„Svojim grijehom izgubio sam Boga, ah, kako je moje srce ganuto, istina, grijehom je umrljano, ali je zbog grijeha raskajano. Izdati svoga kralja kao neki nezahvalnik, boriti se protiv svoga odvjetnika, vrijeđati Boga, koji udar! Anđeli, plačite nad mojim stanjem. Ah,

[172] Ch. A. Bernard, *Teologia spirituale,* Milano, 1987, str. 159-160.

zašto ne mogu žrtvovati stotine srdaca? Zašto nemam izvor suza da oplačem sva svoja zla. Jao, onesvijestit ću se, jao, umirem. Veliki Bože, ni pakao ni đavao me ne nukaju da tražim oproštenje, ti jedini si razlog tomu, ti koji si dobar. Odbijam srcem i duhom sve što te srdi, smiluj se skrušenom srcu pokrivenom krvlju Isusa Krista. Nikad nitko nije čuo ni vidio da bi pored ove krvi prolivene raskajano srce propalo. Pogledaj, veliki Bože, pogledaj veliki kralju, tvoga Sina između tebe i mene. Ako ti njegova krv ne naloži, ja ću izgubiti nadu i vjeru. Istina je da sam zaslužio pakao zauvijek, ali znam da tvoja dobrota nadilazi moje bezakonje. Oprosti moj Gospodine, jadnom takvom grješniku, po majci Spasiteljevoj, Isusovoj krvi i po njegovom srcu. Srca prožetog žaljenjem, Gospodine, molim za mir, uvjeravam i obećajem da te više nikada neću vrijeđati“ (P 140).

Nakon obraćenja vjera jača i raste ako se duša bori za ustrajnost u milosti svladavajući grijehe, posljedice grijeha, zle sklonosti i strasti. A u tom naporu vjera je i pokretač daljnjeg rasta. Vjera je čin povjerenja prema Bogu, spoznaja na temelju ljubavi i povjerenja. Vjera je osobno predanje Bogu dostojnom našeg povjerenja, osobni odnos duše i Boga. Kršćanin vjeruje u Boga, vjeruje Bogu, vjeruje i ono što on govori i naučava. Gledano s ljudske strane, vjera je čin našeg razuma i volje nadahnuta Božjom milošću. Bez dara Božje milosti vjerovanja ne bi bilo, niti bi vjernik imao čvrstinu i sigurnost, a čovjek cjelovito sudjeluje u vjeri sa svojim sposobnostima razuma i volje te moralnim nastojanjem za vlastito oplemenjene. Vjera rasvjetljuje Božjim svjetlom ljudsku pamet, širi znanje, čuva od zabluda, daje snagu i volju, pomaže u poteškoćama, zapaljuje ljubavlju srce, tješi u nevoljama, potiče nadu.[173] U pjesmi u kojoj kao da sama vjera pjeva u prvom licu Montfort uči:

„Ja sam čisto svjetlo koje čini da svatko čvrsto vjeruje budući da Bog i Crkva zajedno to jamče. Ja sam nadnaravno i ne može me se spoznati osjetom. Ja sam tajnovito, ali lijepo, sva je moja slava u nutrini. Ja sam čvrsto uporište onoga čemu se čovjek ovdje dolje nada, divni dokaz svega što čovjek ne vidi. Ja sam ona sjajna svjetiljka koja sjaji u mraku, gorući stup koji u noći vodi u nebo. Neophodno sam, jer Boga se vidi jedino vjerom i nitko mu se bez vjere ne može dopasti, pa bio to i najveći kralj. Sjetila stvaraju putenu životinju, um čovjeka čini dobrim, a ja stvaram vjernoga Božjega čovjeka, dobroga kršćanina. Ja sam svjetlo života, koje vodi istini, treba me ili slijediti ili ostati u tami. Ja pjevam o pobijedi male siromašne dječice, priskrbljujem slavu svim vjernim vjernicima. Ja udaram i poražavam đavla, tog oholog kraljevića, pružam mu otpor, uranjam ga u njegovu vlastitu vatru. Ja sam pobjeda svijeta koji ima tolike dostojanstvenike. Treba se na mene osloniti kako bi se vidjelo zlo svijeta.

Ja krotim i umrtvljujem tijelo i njegove putene želje, pokazujući mu u drugom životu slatkoću vječnih dobara. Ja činim da čovjek bude čist bez zlobe u tijelu, duhu i srcu, činim ga žrtvom ugodnom u Gospodnjim očima. Činim dušu podatnu za milost, a tijelo potčinjeno duhu. Pokazujem ono što je prolazno, varljivo, prljavo, osuđeno na propast i pogubno. Ja uništavam opačine svojom božanskom čistoćom. Imamo pravo i vlast nad krjepošću i pravednošću. Ja sam u Bogu Svemogućemu, dobivam od njega ono što želim, mojom je snagom neuka duša u stanju činiti divna čuda“ (P 6, 1-15).

Vjernik vjeruje Bogu zbog njegove objavljene Riječi i to mora biti glavni motiv vjere, ali na putu duhovnog rasta i sazrijevanja javljaju se i sporedni motivi koji olakšavaju čin vjere i povjerenja. Duša vjeruje jer sjetilno kuša u svom životu Božje djelovanje, slast njegove ljubavi, jer duhovno napreduje oslobađajući se poroka koji su je sputavali, uspijeva u stvarima koje čini, jer dobiva od Boga ono što moli, jer vidi sklad, važnosti i ljepotu svih istina vjere. Za rast u vjeri treba moliti, obnavljati čine vjere, produbljivati vjersko znanje čitanjem, odbacivati sumnje i napasti i što je najvažnije, truditi se živjeti po vlastitoj vjeri.[174] Put rasta i

[173] Ž. Bezić, nav. dj. 91-92.

[174] A. Bossard, *Fede,* u DSM, str. 659 -670. Autor obrađuje krjepost vjere u mnofortanskoj duhonvosti ukazujući na njene karakteristike po nauci sv. Ljudevita.

pročišćenje bogoslovnih krjeposti je sastavi dio puta čišćenja i preobraženja duše. U poteškoćama i tamama, u neuspjesima i drugim mučnim iskustvima u koje sam Bog može uvesti dušu, svi sporedni gore navedeni motivi izblijede te se duša mora osloniti na čistu vjeru i hodati u tami. Treba vjerovati samo zato jer je Bog to rekao usprkos vlastitom iskustvu što može suprotno svjedočiti. Svetac nam poručuje:

„Treba je tražiti čistom vjerom, a da ne oslanja svoje molitve na osjetne utjehe, vizije, ili kakve posebne objave. Mada sve to može biti dobro i istinsko, kao što je slučaj kod nekih svetaca, ipak može biti i opasno da se samo na to oslanjamo, a vjera je to manje zaslužna, što se više oslanjamo na tu vrstu izvanrednih i osjetnih milosti. Dosta nam je što nam Duh Sveti objavljuje o veličini i ljepoti Mudrosti, o Božjoj želji da nam je pokloni kao i o potrebi da je primimo, da je želimo i molimo od Gospodina svom vjerom i svim žarom“ (LJVM 186).

Sve kršćanske krjeposti, pa i vjera, proizlaze iz milosti, a rastu uz našu suradnju i olakšavaju vršenje napornih zahtjeva kršćanskog života. Krjepost se stječe ustrajnim ponavljanjem dobrih djela, molitvom za dotičnu krjepost te vježbanjem i naporima vlastitih moći koje potpomaže Božja milost za rast u željenoj krjeposti. Na ovom stupnju sazrijevanja vjernik percipira i doživljava duhovni rast prvenstveno kao vlastiti napor popraćen sviješću da se oslanja na Boga i da mu Bog pomaže. Ovaj razvojni stupanj krjeposti naziva se stečeni. Ukoliko se pokaže vjernom Bogu u određenom stupnju duhovnog rasta, kada je duša već prokušana i dokazala svoju vjernost, Bog je može obdariti posebnim darovima i ulivenim krjepostima koje se dobivaju bez zasluge. Po njima vjernik uspijeva daljnje sazrijevati i doći do stupnjeva duhovnog života do kojega nikada stečenim krjepostima i svojim moćima i naporima ne bi mogao doći. Sv. Ljudevit s tradicijom crkve uči da vjera, ufanje i ljubav, osim što su bogoslovne krjeposti, na putu rasta mogu postati i ulivene krjeposti koje vode duhovni život prema vrhuncima mistike i svetosti:

„Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne kreposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd. To su te krasne krjeposti i nebeski darovi o kojima Duh Sveti u malo riječi ovako govori: „Ako li pak tko ljubi pravednost, krjeposti su plodovi njezinih napora: ona poučava umjerenosti i razboritosti, pravednosti i hrabrosti, od kojih u životu nema ništa korisnijeg ljudima” (Mudr 8, 7) (LJVM 99).

Ulivene ili kako to kaže svetac „darivane krjeposti u visokom stupnju“, ostvaruju posebne učinke u duši koji se u duhovnoj terminologiji nazivaju herojski čini, a krjeposti tog stupnja herojske krjeposti. Ti herojski čini duše počinju već kod puta prosvijetljena, a jačaju i očituju se u tamnim čišćenjima duše i naporima koji prate daljnji put sazrijevanja i vode prema sjedinjenju. U teškim situacijama, mučnima za ljudsku narav koje nadilaze prosječne ljudske snage, duša potpomognuta darom Duha Svetoga i ulivenim krjepostima, spremno, relativno lako, sa svetom kršćanskom radošću, redovito u sličnim prigodama bez straha i oslanjajući se na Boga, čini čine koji nadilaze čisto ljudsku snagu.[175] Ti čini herojskih krjeposti su istovremeno dokaz i ostvarenje sjedinjenja s Bogom. Sv. Ljudevit u citiranoj pjesmi u kojoj kao da vjera govori u prvom licu jednine sama o sebi opisuje tu vjeru:

„Ja sam davala radost progonjenim apostolima koja ih je neprestano dalje nosila usprkos svim poteškoćama. I usred najvećih muka činila sam da se mučenici osmjehuju, dala sam im više slasti nego što je željelo i samo njihovo srce. Pokazala sam im krunu dobra i

---

[175] R. Garrigou – Lagrage, *Le tre età della vita interiore, IV, La via unitiva dei perfetti, le grazie, straordinarie,* Rim 1984, str. 115-117.

slasti neba, i to da ih Gospodin daje jedino vjernim pobjednicima. Blažena Djevica je slavljena zbog svoje vjere u Gospodina. Vjera ju je posvetila i učinila Stvoriteljevom majkom. Poslušaj, poslušaj, stvore: Bog sam se poslužio sa mnom u milosti i u naravi. Ja sam njegova ruka, njegov zakon. Gospodin uvijek pita: Ozdravit ćeš, vjeruješ li? Bez vjere ne činim ništa, a po vjeri činim sve. Pokazujem vjernoj duši u jednom času cijeli svemir, smrt i vječni život, nebo, zemlju i pakao. Ja sam ključ po kojem se ulazi u otajstva Isusa Krista, u čuda prirode, u velike tajne Duha Svetoga. Ja sam onaj božanski štit kojim su naoružani pravi kršćani kojim se, kako nas Bog uvjerava, gase goruće strjelice zloga. Ja sam neizrecivo blago dobrog siromaha ovdje na zemlji, ja bježim od jadnog škrtca; uzajamno se poništavamo. Činim više dobra nego se može zamisliti. Ja oblikujem blaženike, činim na zemlji njihove zasluge i veličinu slave na nebu. Ja sam u Crkvi vidljivo, čvrsti sam oslonac istine, presveto, nepogrješivo, nepobjedivo, srditom paklu u prkos“ (P 6, 19-30).

I druga bogoslovna krjepost ufanja ima svoj razvoji put u duhovnom životu. Kada duša po vjeri spoznaje Boga, u njoj se rađa čežnja da se sjedini s njime. Bogoslovna krjepost nade čini da duša stiječe sigurnost da će doći do sjedinjenja s Bogom zbog njegovih obećanja. Da bi duša došla do sjedinjenja s Bogom u vječnosti, ona se u nadi oslanja na Boga samoga. Dakle, temelj ufanja je sam Bog i sjedinjenje s njime kao najveće dobro za dušu, a upravo nam je to Bog izričito obećao u svojoj objavi. Bog je svemoguć pa svoja obećanja može ispuniti, vjeran je i hoće ih ispuniti.[176] Vjernik se od Boga može i treba nadati svim naravnim, duhovnim i materijalnim dobrima, uspjehu u radu, obitelji, staleškim dužnostima. Sve to ga podržava u nadi za postizanjem dobra i potpunom ostvarenju željenog cilja, a to je sjedinjenje s Bogom. Nadu kršćanina na poseban način potpomaže motrenje Kristovih zasluga, osobito njegove muke i zagovor Majke Božje. Montfort u pjesmi u kojoj krepost nade kao da govori u prvom licu to ovako izražava:

„Ja sam krjepost nade, koja čini da se od Gospodina čeka milost i nagrada po Otkupiteljevim zaslugama. Ja sam čvrsto i postojano sidro koje učvršćuje nestabilnost, stup neizostavni koji podupire svaku svetost. Crpim svoja bogatstva iz Boga punog istine, vjernog svim svojim obećanjima u vremenu i vječnosti. Evo, što me čini velikom. Bog želi da se čovjek u njemu nada, on viče, ponavlja, traži: smrtniče, postavi u mene svoj oslonac. Ljubim te kao svoje djelo, ja sam tvoj Bog, tvoj kralj. Nadaj se u meni, evo časti koju trebaš samo meni iskazati. Ne želim da propadneš, ja sam tvoj prijatelj, dobar sam, želim da se obratiš i da tražiš oproštenje. Kršćani, Bog je vaš otac, nadajte se njegovome milosrđu, luđak je tko očajava i zdvaja o njegovoj očinskoj dobroti. Isus je vaš vjerni prijatelj, vaš Spasitelj i zaručnik. On kaže: Ja vas zovem, ne bojte se, povjerite mi se. Marija je vaša dobra Majka i utočište grješnika. Nadajte se svemu po njenoj molitvi, sve očekujte od njezine naklonosti. Tolika neizreciva dobročinstva kojima vas Bog svakodnevno obasipa, neoborivi su razlozi da se nadate njegovoj pomoći. Može li nada biti ništavna u onome što je Bog obećao? On je vjeran svojoj riječi, on je najbolji prijatelj. Tko god stavi svoje povjerenje u Boga, nije posramljen, Bog je dao u izobilju, a čovjek uvijek dobio još i više. Činim dušu neosvojivom, kao toranj, kao stijenu, ni najstrašniji neprijatelj ne može je poraziti. Čovjek baca sidro u oluji da ne bi potonuo, ja sam sidro mudrog čovjeka i usred najvećih opasnosti. Sa mnom sve postaje lako, čovjek je zadovoljan, radostan, poput orla okretan s krilima za let u nebo. Po meni čovjek mijenja svoju snagu u snagu Svemogućega. Distancira se od sebe samoga i postaje marljiv. Svi su se mučenici u mojoj prisutnosti smiješili i u najvećim nevoljama ja sam im pokazivala njihovu nagradu, a oni pobjeđivali svoje mučitelje. Ja ne tražim – govori nam nada – do li milost i vječna dobra, i prezirem ono što je prolazno kao čistu ispraznost. Proklet je čovjek, rekao je Bog, koji svoj oslonac stavi u tijelo, proklet je u ovome životu, a poslije

[176] G. Barbera, *Speranza,* u DSM, str. 1623-1635. Autor obrađuje krepost nade u mnofortanskoj duhonvosti ukazujući na njene karakteristike po nauku sv. Ljudevita.

smrti past će u pakao. To je nerazborita ludost, kao da se oslanjate na vodu. Stvorenje je nestalno poput vode i trske. Čovjek nema trajnosti, on je vjetar kojeg ne možeš uhvatiti, ukrašena pjena, lud je onaj tko se na nju oslanja. Na zemlji sve vara siromašnog čovjeka, često je i on sam varalica, obmanjivač, fantom ako se ne uzda u Gospodina. Ako Bog ne želi utješiti nekog ožalošćenog, uzalud se on oslanja na čovjeka, on ga ne može rasteretiti“ (P 7, 1-24).

U početku duhovnog života vjernik treba posebno paziti s jedne strane da se ne bi preuzeto uzdao u svoje vlastite snage ili u neku vrstu olakih obećanja sebi i drugima koji bi budili lažnu i kršćanski neutemeljenu nadu, a s druge strane stanja depresivnosti i očaja zbog nutarnjih i vanjskih poteškoća te tako izgubio ne samo kršćansku nadu, nego i ono čisto ljudsko povjerenje u život. Ljudska nada postaje kršćankom krjepošću tek kada proizlazi iz vjere u Božja obećanja, te vjernik potaknut milošću živi svoju vjeru prakticirajući sva sredstva duhovnog života, ustrajno se trudi oko napretka u dobru te uz pomoć Božje milosti savladava poteškoće na putu. Pa ipak na putu rasta u vjeri duša se, osobito u početnom periodu duhovnog života, svjesno ili nesvjesno oslanja na samu sebe, svoje napore, krjeposti, uspjehe u dobrim djelima, pomoć drugih ljudi. Sklona je da sebi pripisuje duhovne pobjede nad porocima, grijesima, zlim sklonostima, kao i duhovni rast, a sve to istovremeno ispovijedajući da se oslanja samo na Boga. Sve dok kršćanin ne dosegne visoki stupanj duhovnog života, njegova nada nije postojana. Ona je manje ili više nestabilna i duša lako naginje prema preuzetnosti kada sve u životu dobro ide, ili prema obeshrabrenju kada doživi probleme ili neuspjehe.

Slično kao kod krjeposti vjere, Bog sam po tamama, suhoćama, nutarnjim i vanjskim poteškoćama koje duši otkrivaju svu njenu krhkost i bijedu, dovodi u pitanje sve sporedne oslonce i motive puta duhovnoga rasta.[177] U tim iskustvima, ako ih vjernik dobro kršćanski proživi, duša se čisti i preobražava, jača i sazrijeva duhovni život, a krjepost nade usavršuje jer duša ostaje postojana, čini čine čiste nade usprkos protivnim i mučnim iskustvima oslanjajući se samo na Boga i njegova obećanja da je neće napustiti. Kako prolazi vrijeme, u takivim iskustvima dolazi do jačanja bogoslovne krjeposti nade, a Bog može duši udijeliti i ulivenu nadu, te ona postaje nepobjedivo postojana u predanju punom povjerenja u Boga, bez tjeskobne zabrinutosti. Istovremeno duša se koristi svim ljudskim i naravnim sredstvima, bez oslanjanja na njih nego na Boga samoga i njegova obećanja.[178] Ova nepobjediva postojanost nade u duhovnom životu očituje se osobito u trenutcima kada izgleda da Božja providnost od duše udaljuje svaki ljudski oslonac ili kad se kušaju mučni neuspjesi. Ta iskustva trebaju biti proprćena predanjem punim povjerenja uz vjerno vršenje svojih staleških dužnosti i vršenje onoga što je spoznato kao volja Božja sve do u sitnice. Koliko vjernik više duhovno sazrijeva i ostaje vjeran darovima Božje milosti koje dobiva, time istovremeno izgrađuje nutarnje raspoloženje sinovskog predanja koje je tipično za nadu. Na taj način duša čineći sve što treba u duhovnom životu, usklađuje aktivnost življenja vjere i pasivnost potpunog predanja u Boga. Sv. Ljudevit opisuje tu potpunu i općenitu nadu bez oslanjanja na čovjeka i samoga sebe te nabraja sredstva kojima se ona postiže: djelatno nastojati oko svoga spasenja, odricanje od duha svijeta, čuvanje čistoće srca, molitva, povjerenje nakon padova te pokora. U pjesmi o nadi svetac nastavlja:

„Ja se oslanjam isključivo na Boga, a ne na ljudski oslonac, ali ako mi čovjek pomaže i podupire me onda mu ja posuđujem ruke. Ne temeljite ništa na vašoj bijedi; kod ljudi ništa nije snažno ni veliko, nego se oslonite na Oca svjetla od kojega dolazi svaki savršeni dar. Nadajte se svemu vremenskomu i vječnomu od njegove milosti jer on se svojom providnošću očinski brine za vas. Ništa mu ne čini tako veliku uvredu kao kad očajavate i zdvajate o njemu jer je dobar po naravi, a kad oprašta, Bog je oduševljen. Radite sa strahom oko spasenja ne

[177] Ta iskustva smo opisali u cjelinama 5.8 i 5.9.
[178] Ž. Bezić, nav. dj. 95-97; R. Garrigou – Lagrage, nav. dj. 131-141.

padajući u beznađe, dodajte svetu nadu, ali bez preuzetosti. Bez oklijevanja odrecite se svijeta, varljivog, nestalnog i zlog i neka se vaša nada oslanja samo na Boga koji vas drži u svojoj ruci. Kako biste imali ovo povjerenje i oslonac u Gospodina, čuvajte vašu nevinost, imajte čisto srce. Recite: Bog je moj dobri Otac i njemu vičem: Abba, Oče! Marija je moja slatka Majka, neću pasti u pakao. Kada po slabosti ili zlu sagriješite, padate dolje, molite Boga neka vam bude milostiv i ne očajavajte. Prigrlite njegovo milosrđe, uronite u njegovu krv svoje grijehe. On je uvijek dobar i prašta skrušenim srcima. Nasljedujte vjernu Djevicu, posvetite se njezinom služenju, stavite svoju nadu u nju i ne možete propasti. Gospodine, zasigurno je moj grijeh manji od tvoje dobrote. Uzdam se u tebe s pravom, bez straha da ću biti odbačen. Uzdam se u tebe poput mojih otaca, a ti ćeš me uslišati kao i njih. Što je moja nevolja veća, ti ćeš se više proslaviti. Kad bi imao u ruci munju spremnu da me satere svojim udarcima, ja bih se i tada uzdao u tebe. Uzdam se u tebe i protiv svake nade i kad ću morati izgubiti život, ako me ti ne budeš branio, ali ne, poznajem tvoju ljubav. Moje pouzdanje je potpuno: oprosti ako je to presmiono, učini mi po mojoj nadi u tvoje blago milosrđe. Nadam se na zemlji tvojoj milosti, dobrima duše i tijela. Nadam se da ću te vidjeti licem u lice i uživati sva tvoja blaga. I po Isusu i po Mariji, u tebe se Gospodine uzdam u miru. Nadat ću se cijeli svoj život i sigurno neću propasti“ (P 7, 25-41).

Treća bogoslovna krjepost je ljubav. Ljubav je najuzvišenija krjepost kršćanstva po kojoj ljubimo Boga zbog njega samoga, jer je beskrajno dobar, i jer je on nas prvi ljubio (1 Iv 4, 10), a same sebe i bližnjega ljubimo zbog Boga samoga jer nas on ljubi. Ljubav se iznad svega očituje u potpunom predanju čitavoga bića Bogu u kome vjernik sjedinjuje svoju volju s voljom Božjom jer je sam u sebi dobrota i ljepota i jer je beskrajno nesebičan prema ljudima koje je iz ljubavi stvorio, otkupio od grijeha, učinio svojim sinovima i pripravio za njih vječni život po sjedinjenju sa sobom. U kršćanstvu ljubav uvijek iznova ostaje prva, glavna i najveća zapovijed (usp. Mt 22, 37). Dakle, i kao krjepost ljubav je najveća jer međusobno povezuje sve krjeposti i daje smisao svakom i svačijem kršćanskom savršenstvu. Ljubav sama u sebi ne poznaje granice, beskrajna je i uvijek otvorena daljnjem rastu.[179] Po svojoj naravi teži za sjedinjenjem i dovodi do njega. Na putu sjedinjenja upravo ljubav prema Bogu i bližnjemu dominira cjelokupnim duhovnim životom. Svetac u pjesmi kao da sama ljubav govori u prvom licu tako zanosno potiče:

„Ja sam kraljevska krjepost, ili bolje, božanstvenost, prva bogoslovna krjepost koja se zove ljubav. Ja sama činim da se Boga čisto ljubi, a Bogu za ljubav svoga bližnjega kao sebe samoga. Teško me je shvatiti, vječna sam, Gospodin me u svom srcu stvorio, nad njim imam svu vlast. Sama sam pobijedila, ali bez rata, strahopoštovanog kralja neba učinila čovjekom na zemlji kako bi spasio nesretnike. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene. Ja u svojoj ovlasti imam sva dobra i Bog sam sluša moj zakon. Zakon od mene dobiva život, on u meni doseže cilj, bez mene se ništa ne posvećuje, bez mene svaka krjepost vene. Činim sve krjeposti ugodnima, njihov sam ljubavni žalac. Po mojoj gorućoj snazi i najteži tereti lete u nebo. Ja činim da mudar čovjek sve napusti, sve podnosi, sve hrabro poduzima i raduje se smrti. Ja po svojim moćnim dražima mijenjam gorčinu u slast, činim da i najtvrđi pobjednici polože oružje iz ruku. Činim da se vjerna duša u vatrenim kolima uspne do Boga, zaručujem je s Bogom i preobražavam posve u Boga. Ja sam vlastita narav koja razlikuje sve izbrane, ja sam slava i svjetlo i povezanost njihovih krjeposti. Bez mene zlato je samo glina i sama krjepost je grijeh, a s druge strane sve je veliko, sve je korisno kad je sa mnom povezano. Ja razlikujem i mjerim stupanj časti blaženih. Ljubav velika i čista nosi dušu u najviše visine neba. Ljubite Boga koji želi da ga se ljubi, to je njegova najveća zapovijed.

[179]J. Morinay, *Virtu,* u DSM, str. 1877 -1902. Autor obrađuje nauku i dimenike krjeposti u monfortanskoj duhovnosti te ukazuje na dinamiku njihovoga rasta; G. Madore, *Amore,* u DSM, str. 63-70, obrađuje krjepost ljubavi.

Ljubite ili budite odbačeni i prokleti vječno. Bog vas ljubi, on je istinit, ljubite i vi njega; on je dobar i ljubak, dajte i vi njemu svu vašu ljubav. Kako ljubiti, treba li biti vješt, svet ili bogat, snažan ili moćan? Ako čovjek ima srce, to je lako. Ljubav je slatka i očaravajuća. Tko ljubi čini čuda i činit će sve što želi. Bez velike muke i bez velikih bdijenja, usprkos svemu on će se spasiti. Bez mene život je beskoristan, čovjek je bez milosti i krjeposti, uzalud se u Evanđelje vjeruje, i najveće srce je poraženo. Milost i sva priroda, zemlja, voda, zrak i vatra, i svaki stvor kliče ljubavi, ljubavi Božjoj. Čista ljubav se izvrće finom suptilnošću, dopustite onda da vam kažem moje istinske osobine. Ja nisam nikad dokona, ako se odmaram, to je u Bogu. Moja narav je poduzetna, ja sam aktivna poput vatre. Nepobjediva sam ratnica, jaka sam kao smrt, ništa nije tako snažno ni tako mučno da ga ne bih s uspjehom pobijedila. Svaki teret činim laganim, poravnavam put u nebo. I najgorče križeve činim slatkima poput meda. Spretnošću nevinosti privlačim srce poput magneta, u jednom času činim od njega izvrsnu hostiju u Božjem srcu. Nema ništa što bi mi bilo slično, bez mene sve je uzaludno, sve prolazi samo ja trajem poput Boga u vječnosti. Ja sam bez granica, bez kraja i početka, jer voljeti Boga kako on zaslužuje, znači voljeti ga beskrajno. Čista poput zlata i još čišća, ljubim Boga bez interesa, bez obzira na stvorenje, izvan njega samoga ništa mi se ne sviđa“ (P 5, 1-27).

Kao i druge krjeposti ljubav ima svoj put rasta. Na počecima duhovnog života vjernik se prije svega treba truditi da po grijehu ne izgubi život milosti te svoju ljubav prema Bogu dokazuje borbom protiv svega što bi je moglo ugasiti. Kako se duša više čisti i sazrijeva i ljubav postaje sve vjerodostojnija. Uz glavni motiv ljubavi prema Bogu zbog Boga samoga, duša često ljubi Boga i zbog drugih razloga jer nas privlači darujući nam ono što molimo, jer nam uspijevaju djela koja poduzimamo, jer kušamo radost i slast u samoj molitvi ili činima ljubavi, dobrim djelima itd. A kad se duša nađe u suhoćama, tami, nutarnjim i vanjskim poteškoćama i mučnim situacijama te kuša nešto slično od onoga stanja kada je Isus s križa povikao: Bože moj, Bože moj zašto si me ostavio?, te usprkos svega, osoba nastavlja moliti, vjerovati, izvršavati svoje obaveze i činiti čine ljubavi prema Bogu. On sam na taj način pročišćuje ljubav od svake primjese sebeljublja i vodi je prema savršenstvu. Sv. Ljudevit u nastavku iste pjesme govori o preprekama koje treba savladati kao i sredstvima da se zadobije čista ljubav kao da nam sama ljubav govori:

„Ja sam u svojoj vlastitoj naravi ispunjenje zakona, ali čim ga čovjek krši, on je zaveden, to više nisam ja. Ovih pet stvari ratuje protiv mene: tijelo, vlastita volja, svjetovna i zemaljska ljubav, lijenost i bezakonje. Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba. Gdje će me u punini naći ako ne u Presvetom Sakramentu? Ja sam tu skrivena u povučenosti, to je moj istinski sadržaj. Sretan onaj tko se pričešćuje, srca poniznog, vjernog i čistog, bez mlakosti, bez dvoličnosti, on će imati moj plamen, on je čist. Želite li da vas potaknem? Prionite na molitvu, vi ćete tako postati moja žrtva, a ja vaša savršenost. Pobjegnite od svijeta u povučenost kako biste u miru molili Boga. Tako su sveci u skrovitosti kušali moju vatru poprimili moje crte. Budite milosrdni prema svima, ljubite i vaše neprijatelje, bez ove istinske ljubavi, nije dopušteno posjedovati me. Kako biste ljubili Isusa dan i noć tajna je u ljubavi prema Mariji. Ona je majka i požar lijepe i savršene ljubavi. Govoriti o Bogu svojim ponašanjem, trpjeti za njega, čuvati njegov zakon, ljubiti križ i molitvu, to su sigurni moji znaci. Moje te srce tisuću puta želi, ljubavi božanska, dođi u mene, biti bez tebe je mučeništvo, dođi i daj mi zakon. Evo moga tijela, evo moje duše, sve je tvoje, o Kraljice Neba, zapali tvoj plamen i žrtvuj sve u tvojoj vatri. Ne štedi stvorenja kako bi učinila mjesto za Stvoritelja, učini ga usprkos mojoj naravi učiteljem i zakonom moga srca. Oprosti, o božansko milosrđe, moja odbijanja i moju hladnoću. Evo, otvaram svoje grudi tvojim čarima i tvome žaru. Po utrobi Marijinoj, po zaslugama Isusovim, dođi k meni, molim

te, neću se više odupirati. Božanski Isuse, ljubavi uzvišena, samo tebe ljubim ovdje na zemlji, ljubim te i kažem prokleti koji te ne ljube. Da, predraga ljubavi, ljubim te, ne zbog straha od kazne, ni zbog nagrade, nego jedino zbog tebe samoga. Moj dragi zaručniče, grlim te, potpuno ti se predajem, tako i treba, jer si ti prvi mene zagrlio“ (P 5, 29-47).

Ljubav prema Bogu je nedjeljiva od ljubavi prema bližnjemu.[180] On želi i zapovijeda ljubav prema bližnjemu. U ljubavi prema bližnjemu ne samo da treba izbjegavati sve što joj se protivi kao mržnju, antipatiju, zavist, ogovaranje, klevetanje, ljubomoru, sumnjičavost, nepromišljene sudove, svađu, uvrede sablazni nego treba praštati, misliti, željeti i činiti dobro svima sve do herojske ljubavi čak i prema neprijateljima. Naravno da to sve skupa samom čovjeku nije moguće, nego je kršćanska ljubav prema bližnjemu izraz i odraz naše ljubavi prema Bogu iz koje crpi i motive i snagu. Bližnjeg se ljubi zbog Boga samoga i snagom njegove milosti koja traži svu našu suradnju. Svetac potiče:

„Više ne želim pjevati uzalud! Pjevajući moje srce se izražava, a ljubav prema bližnjemu otvara moje srce i sklada ovu pjesmu. Živjela sveta ljubav zbog koje osjećam ustreptalost srca. Po njoj čovjek ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga, samo za ljubav Božju, jer on zapovijeda da se ljubi bližnjega bez obzira na manjkavosti, bez zgražanja nad njegovim grijesima. Uzvišeni apsolutno želi da čovjek ljubi svoga brata čovjeka, to je najveća zapovijed Stvoriteljeva i Očeva. One koji se ne pridržavaju te zapovijedi on strogo kažnjava. Ljubav po svojoj ljepoti i sjajnoj čistoći prekriva i ruši najveće bezakonje. Srce je puno čistoće čim u njemu vlada ljubav. Imajte ljubavi jedan za drugoga, rekao nam je sv. Petar. To je najvažnija točka, nema ničeg većeg na zemlji. Ljubav je savršenostvo svake religije. Obilježje predodređenih je milosrđe za svoga brata. Isus nam je dao ovaj nepogrješivi znak kako bi razlučio svoje sluge od lažnih štovatelja. Evo moje velike zapovijedi, rekao nam je svima sam Isus, ljubite nježno jedan drugoga jednako kao što ja ljubim vas. Ta je zapovijed nova u svojoj blagosti, a drevna u svojoj veličini. Čovjek je posve crven od krvi Isusa Krista, moga dragog učitelja. Ako on u mome srcu nema svoje mjesto, onda sam ja Juda, još veći izdajnik. Može li kršćanin činiti krivo onomu za koga je sam Bog umro? Ljubi svoga brata, dobri kršćanine, bez kojega bi bez sumnje bio proklet. Poganin je onaj tko ne zna za Boga, za cijenu njegova koštanja. Možeš li ga prezirati znajući koja je njegova cijena. Što da kažem?“ (P 14, 1-20, dijelovi).

Rast vjere, ufanja i ljubavi kod življenja posvete ima još jednu važnu dimenziju koju druge duhovnosti nemaju u toj mjeri. Živeći posvetu, Marijino se majčinstvo ostvaruje na više načina, a na poseban način se to očituje u tome da Marija utiskuje u dušu svoj pečat svetosti vodeći je do sjedinjenja s Kristom Mudrošću. Marija divno djeluje u duši koja joj se posveti čineći je dionicom svojeg duhovnog bogatstva. Marijino djelo u duši sastoji se i u tome da u nju utiskuje duhovni pečat svoje slike, vodeći dušu tako da postane slična njoj. Put svetosti onoga tko se predaje i povjerava Mariji ostvaruje se tako da ona ima potpunu slobodu da u dušu utiskuje ljepotu svoje duše i krjeposti, a to ima veliki učinak na rast vjere, ufanja, ljubavi kao i ostalih krjeposti. Prepustimo riječ svecu:

„Ako ovu pobožnost vjerno obavljamo, ona proizvodi u duši bezbroj učinaka. Ali glavni dar koji duše uživaju jest uspostava Marijina života u duši ovdje na zemlji, tako da ne živi više duša nego Marija u njoj: ili duša Marijina postaje njezina duša, da tako kažemo. Dakle, kada je po neizrecivoj, ali istinskoj milosti Marija kraljica u jednoj duši, kakve li sve divote u njoj ne izvodi! Budući da je umjetnica velikih čudesnih djela, posebno u nutrini, ona tu radi potajno, čak i bez znanja te duše, koja bi pokvarila ljepotu njezinih djela kada bi to saznala. Budući da je ona posvuda Djevica plodna, unosi u svaku nutarnjost u kojoj prebiva čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima. Ne misli, draga dušo, da Marija, najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu,

[180] O ljubavi prema bližnjemu u monfortanskoj duhovnosti pisali smo u cjelini 4.3.

a Isus u njoj. Dječice moja, koju iznova rađam dok se Krist ne oblikuje u vama (Gal 4, 19); ako je Isus Krist, Marijin plod, u svakoj duši posebno, i u svima općenito, to je u duši gdje ona prebiva na osobit način Isus Krist njezin plod i njezino remek-djelo. Konačno, Marija postaje sve toj duši kod Isusa: rasvjetljuje njezin duh svojom čistom vjerom. Produbljuje njezino srce svojom poniznošću, širi ga i raspaljuje svojom ljubavlju, čisti ga svojom čistoćom, oplemenjuje ga i obogaćuje svojim majčinstvom. Ali čemu se zadržavam? Samo je iskustvo kadro pokazati nam sva ta čudesa Marijina, koja ne mogu shvatiti učeni i oholi ljudi, pa čak ni oni osrednje pobožni“ (MT 55-57).

I veliki papa naših dana Ivan Pavao II. u *Pismu o nauci sv. Ljudevita Montforskoga* govori o življenju posvete kao svetosti koja se sastoji u savršenstvu u ljubavi: „Svetost se sastoji u savršenstvu u ljubavi prema Bogu i čovjeku što je predmet prve i najveće Isusove zapovijedi (usp. Mt 22, 38), a i najveći je dar Duha Svetoga (usp. 1 Kor 13, 13). Tako u svojim pjesmama sv. Ljudevit predstavlja vjernicima uzvišenost ljubavi (P 5), svijetlo vjere (P 6) i postojanost nade (P 7).

U monfortanskoj duhovnosti dinamizam ljubavi je na poseban način izražen simbolom ropstva ljubavi Isusu po primjeru i uz pomoć Marije. Radi se o punom zajedništvu s Kristovim poništenjem (kenosis); zajedništvu življenom s Marijom, blisko prisutnom u otajstvima života Sina. Ropstvo ljubavi, dakle, treba interpretirati u svijetlu divne razmjene između Boga i čovječanstva u otajstvu Utjelovljene Riječi. Radi se o istinskoj razmjeni ljubavi između Boga i njegova stvorenja, u uzajamnom potpunom daru samoga sebe: „Duh ove pobožnosti, se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj“ (MT 44). Paradoksalno ova „veza ljubavi“ ovo „ropstvo ljubavi“ čini čovjeka potpuno slobodnim, istinskom slobodom djece Božje (usp. PP 169). Radi se o tome da se potpuno predamo Isusu, odgovarajući na ljubav kojom nas je on prvi ljubio. Svatko tko živi u toj ljubavi može reći sa sv. Pavlom: „Ne živim više ja, nego Krist žive u meni“ (Gal 2, 20).[181]

Kako duhovni život raste, ljubav prema Bogu i bližnjemu postaje njegovom glavnom oznakom i sredstvo sjedinjenja s Bogom. Vjera, ufanje i sve druge krjeposti se sažimlju s njom, a ljubav postaje kraljicom svih krjeposti. Duša koja je po posveti uz Marijinu pomoć došla do sjedinjenja s Bogom, sve čini prožeta ljubavlju i zahvalnošću. Ni na koji način ni najmanjim svojevoljnim grijehom ne želi više uvrijediti Boga, ali sve do kraja života može padati u nesvojevoljne slabosti i nesavršenosti koje su izraz krhkosti i bijede ljudske izranjene naravi. Ponesen i prožet ljubavlju svetac pjeva:

„Kako je ugodno dan i noć pjevati hvalospjev o predivnoj ljubavi! O moj Isuse, ljubavi moja, ljubim te, ništa ne želim ljubiti osim tebe. Čovjek ne zna koja je sreća ljubiti te, moj Spasitelju. Ljubim Isusa! Kršćani, uzviknite tako, kušajte koliko je slatka ljubav. Uistinu, nemamo li razlog ljubiti tako dobrog Gospodina? On sam je beskrajno dobrostiv, čista ljepota, bez mane, bogat i darežljiv, dobar bez primjese zla. Što je slađe, što li razboritije do li voljeti ga cijelim srcem? Kad ne bih ljubio njega miloga, moje srce ne bi bilo zadovoljno. Bilo bi zarobljeno i uznemireno, sve bi mu postalo gorko. Ljubav oslobađa i kaže mu: O Gospodine, tvoj jaram nije težak! O, kako je slatko ljubiti te! Što? Dobrom Gospodinu ljubav nije uzvraćena? Je li uzalud to što on nas neprestano ljubi i što nas obasiplje svojim dobročinstvima? Ne, ne, prokletstvo grješnicima koji mu ne daju svoje srce! Ljubimo, kršćani, njegovo milosrđe nas potiče, ljubimo ga svi zauvijek. O Bože ljubavi, ognju gorući, budi naš slatki osvajač. Zagrli nas, ražari svojim božanskim plamenom neka naša srca budu tvoje boravište. Oprosti, Božansko milosrđe, što smo ti se toliko odupirali. Od sada ćeš ti

[181] *Lettera di Giovanni Paolo II sulla dottrina di san Luigi Maria de Montfort,* Rim, 2004, Edizioni monfortane, str. 7-8.

vladati našim dušama, a mi ćemo ponavljati dan i noć: Ljubavi, ljubavi, ljubavi, ljubavi. Amen. Isus i Marija, na veću slavu Božju“ (P 135).

Razmisli! Prolazi li moja vjera u Boga kroz faze rasta u fazu sazrijevanja? Je li moja nada postojana usprkos vanjskih i nutarnjih poteškoća? Do koje mjere ljubav prema Bogu i bližnjmu prožima moje iskustvo? Što bi o mom svjedočanstvu življenja vjere kazali moji bližnji?

8.3. Duh Sveti i duhovni rast od obraćenja do sjedinjenja

Duhovni život je život u Duhu Svetome, a to znači da je Duh Sveti prisutan i djelatan u kršćanskom životu od početka, tj. od krštenja kada ga Bog daruje duši pa kroz čišćenje i prosvjetljenje do vrhunaca svetosti i mistike kada Duh u duši, koja je oslobođena od zapreka, pokazuje svu veličinu i ljepotu djelovanja u duhovnom životu. Teološko razmišljanje sv. Ljudevita o Duhu Svetome smo već izložili u drugom poglavlju,[182] a sada ćemo ukazati na ulogu Duha Svetoga u duhovnom životu. Da bi vjernik mogao upoznati Božju ljubav, treba vjerovati u Isusa Krista i biti otvoren djelovanju Duha Svetoga. Sv. Ljudevit je s bolom u duši u svom misionarskom iskustvu susretao ljude koji odbacuju vjeru i ostaju zatvoreni djelovanju Duha Svetoga jer su usvojili duh svijeta protivan Evanđelju. O tom svetac uči:

„Sudovi svijeta su izvrnuti, svijet vjeruje da su luđaci mudri, a mudri bezumnici, da su bogomoljci luđaci, i kako to čvrsto vjeruje, tako okrutno i odlučuje. Ova zaslijepljenost je ohola i okrutna, ne želi ono što je tlači, u njegovoj zaglušenosti uzalud ga opominjati, on je, kako je pisano, nesposoban primiti Duha Svetoga. O začuđujuće li stvari, on ne može primiti nikakvu svjetlost. On ostaje sve dok ne prođe kao i njegov otac đavao, bezbožan, ohol, skandalozan, slijep, okorio, nesretan“ (P 29, 28-30).

Samo grješnikovo obraćenje je ponovno rađanje na život u vjeri. Poticaj za prihvaćenje vjere u Isusa, odbacivanje grijeha i ulazak u duhovni život dolazi od samoga Boga. To je prva milost po kojoj, ako je duša prihvati i odbaci grijeh, postaje ponovno „pravedna“ pred Bogom i u njoj se nastanjuje Bog sam, presveto Trojstvo. Ipak u katoličkoj teologiji Božji boravak u duši se na poseban način pripisuje Duhu Svetome. Milost Duha Svetoga vjernicima daje Božju pravednost sjedinjujući ih po vjeri i krštenju s mukom i uskrsnućem Kristovim. Duh Sveti nas čini dionicima Kristova života. Svaki vjernik ima svoj osobni put u vjeri. Kod nekih se početak osobnog života u vjeri, tj. duhovni život, dogodio neočekivano kao posebni trenutak početnog obraćenja, a kod drugih gotovo neprimjetno kao proces osobnog usvajanja kršćanskih vrijednosti koje su baštinili iz tradicije ili obitelji. Sv. Ljudevit u pjesmi u obliku dijaloga naglašava djelovanje Duha Svetoga u početnoj fazi duhovnog života:

„Duh Sveti: Došla si, o draga dušo koju volim. Ništa ne želiš, već da postanem tvoj zaručnik. Nogama si gazila zavjete svoga krštenja; anđeli, plačite! O nebesa, potresite se! Je li potrebno da se ljutiš na me, ako sam dobar? Tvoje zlobno srce je svakodnevno griješilo. Više no tvoja hladnoća, nadvladana su tvoja protivljenja. Više bi me volio da sam te manje ljubio. Prijatelj: Duh Sveti nas moli i potiče da mu se vratimo u našoj nutrini, kuca na naša vrata, želi ući. Hoćemo li, dakle, uvijek činiti suprotno? Njegov glas se čuo u našim pogrješkama, tražio nas je bez prestanka. Zaručnik je to, zaručnik najnježniji; dopustimo mu ući u našu dušu i prestanimo ga vrijeđati. Obraćeni i poniženi grješnik: Ah! Sagriješih protiv samoga Boga, prezreo sam svoga Stvoritelja. Oprosti, oprosti, o uzvišeno dobro, kajem se od svega srca. Napustio sam te, dobri Oče, gazeći sva tvoja dobročinstva. Umiri, umiri svoju srdžbu, plačući tražim mir. Ne uzvraćaj ratom na rat, gledaj moje ponizno i raskajano srce. Zaštićen Krvlju Isusa Krista ne bojim se tvoga groma. Spasitelju, odloži, ostavi oružje. Cijena sam tvoje Krvi,

[182] O ljubavi prema bližnjemu u monfortanskoj duhovnosti pisali smo u cjelini 4.3.

oprosti, oprosti, pogledaj moje suze, odsada više neću griješiti. Dođi Duše Sveti, Bože vatre, budi ponovno moj zaručnik. Oprosti, oprosti, Bože moje duše daj da se vratim u tvoju milost. Moli za me Božanska mati, sigurno utočište grješnika. Oprosti, oprosti! Tvoja molitva može sve pred mojim Spasiteljem. O beskrajno milosrđe, ne odbaci me o blagi Isuse, o blaga Marijo, ne možete me odbiti“ (P 98, 13-23).

Ritam kršćanskog života ima svoju dinamiku i na tom putu rasta Bog je htio da vjernik ima mogućnost primiti sakrament punine Duha Svetoga ili svetu potvrdu. Potvrda usavršava krsnu milost, a po njoj nas Duh Sveti dublje ukorjenjuje u Božje posinstvo te nam pomaže da kršćansku vjeru svjedočimo riječima i djelima. Montfort kaže: „Sakrament što ga zovemo potvrda, ispunja čovjekovo srce snagom i pomazanjem. Potvrda daje Duha Svetoga i jača čovjeka da bi postojano ispovijedao sve što nas vjera uči, pa i u opasnostima za život“ (P 109, 9).

Nažalost, duhovni život nije uvijek linearni put sazrijevanja i uspinjanja do Boga. Čovjek uza sve što je dobro i lijepo u njegovoj osobi i djelovanju, na putu vjere često kuša vlastita ograničenja, uviđa svoje slabosti i zle sklonosti, a događaju mu se veći ili manji padovi u grijeh. Sv. Ljudevit sa Crkvom uči da pad u grijehe sa sobom nosi i bolne posljedice, potpuno gasne ili slabi milosni život Duha Svetoga: „Smrtnim grijehom uvijek gubimo milost. Čovjek se izlaže nemilosti pravednog i besmrtnoga Boga. Tako čovjek zaslužuje vječnu kaznu. Laki grijeh slabi milost Duha Svetoga, a kazna je vremenita“ (P 109, 17). Da bi duhovno rastao, vjernik se treba boriti da ne pada u grijehe, a na tom putu milosti Božja inicijativa pretječe, pripravlja i potiče slobodan čovjekov odgovor. Čovjek kod pada u grijeh redovno kuša nemir i nutarnju mučninu. Božja milost koja ga poziva na povratak Bogu, odgovara najdubljim težnjama ljudske slobode za ljubavlju i mirom. Taj poziv osim što se kuša u srcu može se dogoditi i preko drugih vjernika. I tu je prisutan i djelatan Duh Sveti.

Svetac uči: „Jedna jedina riječ gorljive osobe ponekad otvara vrata i dotiče tvrda srca. Srce taknuto njenim tajnim dodirom odjedanput postaje srce pokajničko. Duh Sveti ulazi u trenutku i mir je stečen zauvijek“ (P 21, 5).

Duboki mir u duši, plod Duha Svetoga, se gubi samo grijehom. Svi su vjernici pozvani ne samo odbaciti grijeh, nego i na puninu kršćanskog života i savršenstvo u ljubavi. I upravo na tom putu duhovnog rasta duša prolazi kroz čišćenja i sazrijevanja. Napredak u duhovnom životu je plod djelovanja milosti i ljudske suradnje. Na poticaj Duha Svetoga vjernik može sebi, a i drugima u smislu vjerne suradnje zaslužiti sve milosti koje su korisne za postizanje savršenstva i svetosti. Sv. Ljudevit taj napor vjernika na putu duhovnoga rasta povezuje s pojmom križa i naglašava djelanu prisutnost Duha Svetoga koji vodi, čisti, oblikuje i preobražava dušu:

„Vi dobro znate, prijatelji moji, da ste hram Duha Svetoga (usp. 1 Kor 6, 19). Jednom će i vas Gospodin, Bog ljubavi, upotrijebiti kao živo kamenje za gradnju nebeskoga Jeruzalema (usp. Otk 21, 2). Budite, dakle, pripravni za života biti odrezani, obrađeni i izvajani čekićem križa da ne ostanete neobrađeno kamenje, kamenje koje ne služi ničemu, bezvrijedno je i baca se daleko. Čuvajte se da se ne opirete kladivu koje vas teše, pazite na ruku koja vas okreće i na dlijeto kojim vas vaja. Možda ovaj ljubazni i okretni majstor iz vas želi isklesati jedan od prvih kamena temeljaca za svoju vječnu građevinu, ili jedan od najljepših kipova u svom nebeskom hramu. On, jer vas ljubi, iskusan je i zna što radi; dopustite mu neka radi po miloj volji. On udara sigurno i s ljubavlju, a ne promašuje cilj, izuzev kada ti radi nestrpljivosti učiniš udarce beskorisnima. Duh Sveti uspoređuje križ čas sa sitom što čisti dobru pšenicu od slame i pljeve kao što sito prevrće pšenicu tamo i ovamo, dopusti i ti, bez otpora Ocu obitelji, da te vije. Sad si u situ, brzo ćeš biti u njegovoj žitnici. Čas opet Duh Sveti uspoređuje križ s ognjem, koji žestinom svoga plamena čisti rđu sa željeza (usp. 1 Pt 1, 7). Naš Bog je oganj koji proždire (usp. Heb 12, 29), oganj, koji ostaje po križu u duši zato da je čisti, ali nipošto uništi, kao nekoć gorući grm. Čas opet uspoređuje križ

s peći u kojoj se čisti suho zlato strpljivo podnoseći vatru koja ga prokušava, dok nevaljano zlato nestaje u plamenu ognja i dima. Pravi se prijatelji križa čiste u ognjenoj peći patnje i napasti svojom strpljivošću, a njegovi se neprijatelji svojom nestrpljivošću i mrmljanjem gube u dimu“ (PPK 27-28).

Što se duša više pročišćuje i duhovni život raste, i djelovanje Duha Svetoga u njoj postaje jače i obasipa je svojim darovima u punini. Duh Sveti usavršuje i posvećuje duše jer je to njegovo poslanje. Duh Sveti nakon čišćenja preobražava dušu, pobožanstvenjuje nju i njeno djelovanje prvenstveno svojom ulivenom ljubavlju.

Montfort kliče: „Ljubavi vas vodi Duh Sveti, budite savršeni kao što je Bog, vaš Otac nebeski, kaže Isus Krist. Zašto si, Marto, zbunjena? Krjepost ti je, kao i svima, jedina potrebna. To je uistinu najbolji dio, koji uvijek kasno prigrlimo. Bože, Bože, Bože! Krjeposti moga Boga, tebi se nadam“ (P 4, 6).

Duh Sveti vodi dušu prema sjedinjenju s Isusom po ljubavi, a koliko se to sjedinjenje više ostvari, toliko upravo ono postaje izvor daljnjeg djelovanja Duha Svetoga i ulivenih krjeposti te duša kroči putem vrhunaca svetosti.

Sv. Ljudevit tvrdi: „Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju“ (LJVM 99).

A govoreći o duhovnom rastu u samoj posveti koji prolazi kroz različite faze i aludirajući na ostvarenje preobraženja duše, svetac to vidi prvenstveno kao djelo Duha Svetoga: „Na tu će visinu sam Duh Sveti voditi dušu jako vjernu, da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla, da jednom dospije do svoga preobraženja u Isusu i do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu“ (PP 119).

Kada se govori o djelovanju Duha Svetoga u kršćanskom životu življenom kao posveta Isusu po Mariji, onda nezaobilazno valja naglasiti uzajamnost djelovanja Duha Svetoga i Marije. Koliko duša više ostavlja prostora Duhu Svetome, to on jasnije u nju utiskuje Marijin duhovni lik. Montfort je to osobno iskusio, za to molio i preporučio isto svim vjernicima:

„O Duše Sveti! Udijeli mi sve ove milosti i zasadi, zalijevaj i uzgajaj u duši mojoj ljubeznu Mariju, to pravo drvo života, da raste, cvjeta i donese obilne životne plodove. O Duše Sveti! Udijeli mi veliku pobožnost i veliku naklonost prema Mariji, svojoj božanskoj zaručnici, daj da nađem veliku pomoć u njezinom materinskom krilu i neprestano utočište u njezinu milosrđu, da u njoj na naravan način oblikuješ u meni Isusa Krista, velikog i moćnog, sve do punine njegove savršene dobi. Tako budi“ (MT 67).

Polazeći od utjelovljenja koje je za sv. Ljudevita kao neko otajstvo koje otkriva neopozivu datost sjedinjenja Marije i Duha Svetoga u povijesti spasenja te Marijine prisutnosti pod križem Isusovim, sv. Ljudevit promatra ulogu Marije i Duha Svetoga na djelu u duhovnom životu. Taj povlašteni i jedinstveni odnos između Marije i Duha Svetoga proizlazi iz suradnje na planu spasenja i posebnog osobnog sjedinjenja. Marija živi u ljubavi usko sjedinjena s Duhom Svetim i od njega preobražena. Radi se o jednom nerazrješivom i plodnom savezu gdje Duh Sveti po Mariji djeluje i daruje svoje darove i milosti. O tom velikom otajstvu svetac piše:

„Duše Sveti, spomeni se da proizvedeš i uobličiš sinove Božje sa svojom božanskom i vjernom zaručnicom Marijom. Ti si s njome i u njoj uobličio glavu izabranih, ti moraš s njome i u njoj uobličiti i udove. Od tebe ne proizlazi nijedna božanska osoba u Bogu, ali zato ti sam uoblikuješ sve božanske osobe izvan Boga, i svi sveti koji su bili i koji će biti do kraja svijeta bit će djelo tvoje ljubavi koja se sjedinjuje s Marijom“ (GM 15).

Otajstvena prisutnost Duha Svetoga u duši čini duboku nutarnju preobrazbu. Darovi Duha Svetoga prožimlju dušu do srži te je osposobljavaju i pripravljaju da prihvati njegove poticaje i provede ih u praksu. Tada duhovni život postaje postojan, a duša sve više osjetljiva na poticaje Duha Svetoga u svim dimenzijama ljudskoga života, nutarnjim i vanjskim,

kontemplativnim i apostolatskim, počevši od same molitve koja na putu savršenstva poprima obilježje dara.

„Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju i uzvišenu molitvu“ (LJVM 99).

Sv. Ljudevit u pjesmi o Duhu Svetome, počevši upravo od zaziva Duhu da prožme, ražari i ispuni dušu Bogom opisuje njegovo životvorno djelovanje u svim segmentima kršćanskoga života:

„Dođi Duše Sveti, Oče svjetla i Bože ljubavi, oblikuj moju molitvu, pokaži mi istinu, daj da u moju dušu siđe žar tvog plamena, neka prožme moju dušu i ispuni je Bogom. Dođi Duše Sveti koji podižeš mučenike, ispovjedaoce, apostole, proroke, velike heroje i velika srca. Moj Spasitelj je slijedio tvoje vodstvo, da bih ga nasljedovao, vodi i mene kao njega. Duše Sveti, ti koji činiš čuda nemoćnim smrtnicima, nadahnjuješ proroštva neukim siromasima snagom svoje milosti, ojačaj moju slabost; govoreći dubinama moga srca istopi led koji je u mojoj duši. Udalji me od pomodarstva, puta kojim mnogi hode, od toga komotnoga privida punoga bezumnosti i nepravde. Pokaži mi put gotovo svima nepoznat, koji bez privida, sigurno vodi ravno u nebo k tebi. Duše Sveti, milošću otvori moje uši da čuju riječi vjere, da bih opsluživao divote tvog božanskog zakona, da bih preko svakog propovjednika slušao samo Boga i vičući odbacio lažni svijet. Govori, tvoje riječi tražim dan i noć. Govori, sruši idole koji se bore protiv tvoje ljubavi. Govori da bih pjevao pobjedu protiv svih mojih neprijatelja, govori da bih posjedovao slavu i njoj se podložio. Govori Duše Sveti, učini da u mom srcu provrije izvor žive, čiste i spasonosne vode koja će spasiti najveće grješnike, ozdraviti neizlječive, na kojemu će otvoriti oči i zadobiti oproštenje najveći grješnici i poletjeti k nebesima. Više od Magdalene, od Lazara u grobu, od Samaritanke tražim tu vodu, želim je piti, znam da je dragocjeni dar, i što je dar veći, ti ćeš biti više proslavljen. Podupri moju nemoć. Živuća sam trstika, zaustavi moju nepostojanost. Mijenjam se više od vjetra, raspršii moje neznanje. Slijepac sam od rođenja, smiri moje strasti, u protivnom ću propasti. Bez tebe moja je duša pustinja, prazni se od svakog dobra. Bez tebe trčim putem propasti i za sitnicu padnem, ne mogu ni misliti, ni reći, ni činiti ikakvo dobro za Boga osim ako mi ti u svemu ne pomogneš. Udijeli mi svoju mudrost, slast istine, ljubav koja potiče, a ne sili volju, tu plodnu milost, očaravajuću privlačnost, sveti i duboki mir i svemoguću pomoć. Ako želiš da plačem, da mi je srce potreseno, tad mi daj da zamrzim svoje grijehe; daj da te dobro upoznam i uzljubit ću te. Obrati me, veliki učitelju i bit ću obraćen. Ti se ne želiš protiviti mojoj zloj volji i zbog toga se trebam bojati svoje vlastite slobode. Prečesto sam se opirao privlačnostima i pozivima tvoje milosti, predajem se svom vlašću, uzmi mjesta u meni. Veliki Bože, budi učitelj mom srcu kako bih ljubio, mom duhu kako bih spoznao, mom jeziku kako bih poticao, mojim sjetilima i moćima kako bih dobro činio i trpio i u svemu ti služio. Učini od moga srca hram, od moga jezika instrument da svima govorim rječito i primjerom. Po Isusu i Mariji, u meni moćno vladaj da bih vječno slavio samo Boga. Djevice sveta i vjerna, zaručnice Duha Svetoga, promijeni moje buntovno srce u ponizno i raskajano. Daj mi poslušno srce, vjerno glasu Duha da bih živio sveto Evanđelje, njegove savjete i zapovijedi“ (P 141).

Razmisli! Da li ustrajno gajim molitvu i svijest o djelovanju Duha Svetoga u svom životu? Kako bih opisao djelovanje Duha Svetoga u mome dostadašnjem iskustvu? Na koje prepreke nailazi Duh Sveti u mom životu? Na što me najčešće potiče Duh Sveti?

8.4. Apostolatski i misionarski ideal svetosti življenja posvete

Kada sv. Ljudevit izlaže svoj nauk, on pred očima ima ideal svetosti koji sadrži apostolat kao bitnu dimenziju duhovnosti posvete. Sjedinjenje s Isusom i postignuta svetost

nužno sadrži i misionarsko apostolatsku karakteristiku naviještanja Evanđelja.[183] Za sveca je Isus sam učitelj i uzor svake svetosti. On je naš Spasitelj jer jedino u njemu stanuje sva punina Božanstva (usp. Kol 2, 9) i sve ostale punine milosti, krjeposti i savršenosti; jer smo jedino u njemu bili blagoslovljeni svakim duhovnim blagoslovom (usp. Ef 1, 3), jer je on naš jedini učitelj koji nas treba učiti, naš jedini gospodar o kojem imamo ovisiti, naša jedina glava s kojom moramo biti sjedinjeni, naš jedini uzor kojemu se trebamo upriličiti" (PP 61).

Montfort naglašava posebne krjeposti i vidike pod kojima je Isus uzor svake kršćanske svetosti. Osobito je u pjesmama Isus opjevan kao uzor poniznosti (P 8, 9-10), ljupkosti (P 9,3-11), poslušnosti (P 11,13-14), ljubavi prema bližnjemu (P 14, 11 i 40), molitve (P 5, 10), siromaštva (P 23, 18), zahvalnosti (P 26, 6), čednosti (P 25, 6), ljubavi prema križu (P 19, 9-12). Pa ipak neki naglasci sv. Ljudevita u motrenju otajstva i osobe Isusa Krista kao uzora svetosti na poseban način karakteriziraju duhovnost posvete koju svetac uči. Prvenstveno se tu radi o apostolatskoj i misionarskoj dimenziji duhovnog života koje svetac kristološki utemeljuje. Svaka evanđeoski autentična duhovnost mora biti usmjerena življenju i naviještanju Evanđelja, a temelj i uzor svakog poslanja je sam Isus Krist poslan od Oca da spasi svijet:

„Vječna Riječ, Vječna Mudrost, velikom odlukom Presvetoga Trojstva odlučila je postati čovjekom da spasi izgubljenoga čovjeka. Ako tu Mudrost promatramo u njezinu izvoru, vidimo da je sama dobrota i milina. Ona je dar ljubavi vječnoga Oca i kao učinak ljubavi Duha Svetoga. Ona je dana po ljubavi i oblikovana po ljubavi. „Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenoga Sina" (Iv 3, 16.). Mudrost je, dakle, sva ljubav, ona je ljubav Oca i Duha Svetoga" (LJVM 104, 118).

Misionarsko i apostolatsko poslanje Crkve, dakle, ima svoj temelj u Kristovom poslanju od Oca koje je on ispunio svojim pashalnim otajstvom te u Kristovom poslanju apostola da naviještaju Evanđelje svemu stvorenju (usp. Mk 16, 15-18). Kao što je Isus bio poslan od Oca, tako on šalje apostole da naviještaj Božjeg kraljevstva donesu svim narodima. Zbog toga Montfort svoje apostolatsko djelovanje i cjelokupnu duhovnu nauku kojim želi voditi vjernika do svetosti vidi najuže povezanima s tim izvornim poslanjem s ciljem spasenja ljudi i proslave Boga. Vjerodostojna interpretacija duhovnosti posvete koju sv. Ljudevit naučava mora održavati tu dimenziju duhovnoga života koju je na poseban način opisao u *Gorućoj molitvi* u kojoj moli da Bog pošalje svete misionare koji će nasljedovati Isusa Krista i raditi na obnovi Crkve i svijeta:

„Ti ćeš se naslađivati među ovim preljubljenima, koji će imati svojstva kralja krjeposti, preljubljenoga Isusa Krista, jer u čitavoj svojoj misiji neće imati druge svrhe, nego da tebi daju slavu za sav plijen što će ga zadobiti od tvojih neprijatelja" (GM 23).

U toj dimenziji Isusa Poslanika svetac naglašava još jednu značajku koja duboko označava njegov duhovni nauk. Naime, kršćanin u svom pozivu i poslanju treba nasljedovati Isusa Krista u njegovoj svojevoljnoj podložnosti Mariji. Montfort motri cjelokupni Isusov život u ovoj dimenziji:

„Bog Sin je sišao u njezino djevičansko krilo, kao novi Adam u svoj zemaljski raj, da se tu naslađuje i otajstveno izvodi čudesa milosti. Bog, koji je postao čovjekom, smatrao je svojom slobodom svoje utamničenje u Marijinu krilu; svoju je snagu pokazao kad je pustio da ga nosi ova djevojčica. Držao je svojom i Očevom slavom sakriti svoj sjaj u svakome stvoru na ovoj zemlji i otkriti ga samo Mariji. Proslavio je svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazivanju u hramu, u svom skrovitom životu kroz trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje Vječnome Ocu, kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2).

[183] U prikazu ove cjeline koristimo S. De Fiores, *Apostolo/ apostolato,* u DSM, str. 105- 111, te. R. Gabbiadini, *Modelli,* u DSM str. 1229 – 1237.

Upravo ona ga je dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas. Oh! Kako puno slavimo Boga kad se, da mu ugodimo, podlažemo Mariji po primjeru Isusa Krista, našega jedinog uzora“ (PP 18).

Nakon Isusa Krista sv. Ljudevit za uzor svetosti stavlja Mariju. Marija je „velika kraljica krjeposti“ (P 4, 22) i kršćanin je treba nasljedovati osobito u njenim krjepostima (usp. PP 108). Ona je potpuno preobražena u Isusa te „trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti, što ga je Duh Sveti naumice proizveo u netaknutom stvoru da se ugledamo na nj prema svojim slabim silama“ (PP 260).

U monfortanskoj duhovnosti Marija nije samo uzor svetosti za nasljedovanje nego ona oblikuje svece i vodi ih putem suboličenja Isusu Kristu (usp. PP 33). Nakon Isusa i Marije Montfort apostole smatra uzorima ideala svetosti. On sam je od pape Klementa IX. dobio titulu apostolskoga misionara, i preko razmatranja uloge i stila života apostola koje je htio nasljedovati, duhovno se povezivao sa samim Isusom i njegovim poslanjem naviještanja Evanđelja svemu stvorenju. Montfort je sanjao i molio da Bog pošalje svece misionare koji bi naviještali Evanđelje „poput siromašnih apostola“ (PM 2), koji bi bili spremni sve podnijeti „kao apostoli“ (GM 10), bili odgojeni u „apostolskom duhu“ (PM 12), koji ne bi dopuštali da budu razdijeljeni „u njihovoj apostolskoj službi“, bili živi „nasljedovatelji apostola“ (GM 22), odlučni slijediti u svemu primjer „koji su nam dali Isus Krist, apostoli i apostolski muževi“ (PM 50).

Nakon što smo kratko teološki utemeljili i izložili uzore svetosti sv. Ljudevita, opisat ćemo stil života i bitne značajke duhovnosti od njega željenih i moljenih svetaca. Upravo oni su ostvarenje ideala svetosti koje je sv. Ljudevit živio i ostvareni cilj duhovnosti posvete koje uči:

„Da, Bog hoće da njegova sveta majka bude sada poznatija i ljubljenija i čašćenija više negoli je ikada bila. A to će se bez sumnje i dogoditi ako predodređenici, po milosti i prosvijetljenju Duha Svetoga, shvate kako treba vršiti unutarnju i savršenu pobožnost koju će im otkriti poslije. Tada će jasno gledati, koliko to dopušta vjera, ovu krasnu zvijezdu mora, te će pod njezinim vodstvom stići u sigurnu luku, uza sve oluje i gusare. Upoznat će veličinu ove vladarice i potpuno će se posvetiti njezinoj službi kao njezini podložnici i sužnjevi ljubavi. Tada će kušati njezine slasti i njezinu materinsku dobrotu i ljubit će je nježno kao njezina mila djeca. Tada će upoznati njezino milosrđe, kojega je puna, i potrebu njezine pomoći, te će joj se utjecati u svim prilikama kao svojoj dragoj odvjetnici i posrednici kod Isusa Krista. Tada će uvidjeti da je ona najsigurnije, najlakše, najkraće i najsavršenije sredstvo da uzmognemo doći k Isusu Kristu, pa će joj se predati dušom i tijelom, bez ograničenja, da na taj način budu i Isusovi. Ali kakvi će biti ovi sluge, robovi i djeca Marijina? Bit će to vatra živa, sluge Gospodnje, koji će sve upaljivati vatrom božanske ljubavi. Bit će to oštre strijele u ruci jakoga (Ps 127, 4), u snažnoj Marijinoj ruci, kojima će ona strijeljati svoje neprijatelje. To će biti sinovi Levijevi, sasvim očišćeni (usp. Mal 3, 3) u vatri velikih nevolja i sasvim priljubljeni uz Gospodina (usp. 1 Kor 6, 17). Oni će nositi zlato ljubavi u srcu, tamjan molitve u duhu i smirnu mrtvenja u tijelu, te će svuda prosipati miomiris Isusa Krista za siromahe i malene, dok će biti kao smrtni zadah velikašima, bogatašima i svjetskim oholicama. To će biti gromovni oblaci koji će letjeti zrakom kamo ih pogna svaki i najmanji dah Duha Svetoga; ni uza što neće prianjati, niti će se čemu čuditi, niti će i za što mariti, nego će lijevati kišu riječi Božje i vječnoga života; grmjet će protiv grijeha, obarat će se na svijet, tući će đavla i njegove pomagače i, dvosjeklim mačem riječi Božje, probost će, na život ili smrt, sve kojima ih pošalje Svevišnji. To će biti pravi apostoli posljednjih vremena, kojima će Gospodin dati rječitost i moć činiti čudesa i otimati slavan plijen njegovim neprijateljima. Spavat će bez zlata i srebra i, što je važnije, bez tjeskobne skrbi posred ostalih svećenika, crkvenih ljudi i klerika, intermedios cleros; a ipak će imati posrebrena krila golubice da polete čistom nakanom slave Božje i spasenja duša kamo ih zovne Duh Sveti, i zato će u mjestima gdje

budu propovijedali ostaviti za sobom samo zlato ljubavi koja je ispunjenje svega zakona. Napokon znademo da će to biti pravi Kristovi učenici, koji će nasljedovati njegovo siromaštvo, poniznost, prjezir svijeta i ljubav; naučavat će uski Božji put u čistoj istini, prema Evanđelju, a ne prema načelima svijeta, a pri tom se neće uznemirivati, niti će gledati ikome u lice, niti će štedjeti, slušati ili se bojati ikojega smrtnika, ma ne znam koliko on bio moćan. U ustima će svojim imati dvosjekli mač riječi Božje; na svojim će leđima nositi krvavu zastavu križa, raspelo u desnoj ruci, a krunicu u lijevoj; sveta imena Isusa i Marije u svome srcu, a čednost i umrtvljenost Isusovu u svemu svome vladanju. Eto takvi će biti oni veliki ljudi koji će doći, koje će Marija podignuti po naredbi Svevišnjega da raširе njegovu vlast nad oblašću bezbožnika, idolopoklonika i muhamedinaca. Ali kad će to biti i kako? Sam Bog to zna: naše je moliti, uzdisati i u šutnji čekajući čekati“ (usp. Ps 40, 2) (PP 55- 59).

U ovom tekstu sv. Ljudevit iznosi značajke njegova ideala svetosti. Prvenstveno se radi o vjernicima koji će na autentičan način shvatiti i živjeti duhovnost posvete Isusu po Mariji kako je on naučava. Opisujući duhovne karakteristike apostolskog ideala svetosti, sv. Ljudevit govori i o svome osobnom duhovnom iskustvu, a zatim i o vrhunskom ostvarenju ideala duhovnoga puta posvete kojim bi on htio voditi duše.[184] Po posveti u punini zaživi majčinski odnos između Marije i apostola i misionara. Marija duhovno rađa, vodi uzdržava u svetosti misionare te mogu ispuniti svoje poslanje (usp. GM 11; MT 59). Marijino majčinstvo je misionarsko budući da je rodila Krista, duhovno rađa i navjestitelje njegova Evanđelja tako da ih vodi putem suobličenja slici svoga Sina (usp. GM 25). Zbog toga naviještaj Evanđelja Marnijih apostola i misionara uz sve druge stvari, obuhvaća i propovijedanje prave pobožnosti prema noj, tj. posvete kao sredstva obraćenja i ustrajnosti u vjeri (usp GM 12; PM 57). Apostoli i misionari kakve želi i moli svetac, su potpuno predani u ruke Božje providnosti i posvećeni naviještanju Božjeg kraljevstva i radu na spasenju ljudi iz čiste ljubavi prema Bogu i čovjeku. Živjeti u dobrovoljnom siromaštvu predanjem po Mariji u ruke Božje prividnosti je stil njihova života i naviještanja (usp. PM 50; GM 7-10).

Vođeni su Duhom Svetim po poslušnosti te gorljivo i proživljeno navještaju Evanđelje te prosvjetljuju slušatelje istinom Evanđelja i vode ih putem obraćenja (usp. PM 60-64). Upravo zbog tog uzvišenog poslanja, Montfort preporučuje da se trajno bave svojim posvećenjem (usp. P 22) kako bi mogli vjerodostojno naviještati Evanđelje i pristupati ljudima vođeni Kristovom ljupkošću (usp. GM 21-22). Sv. Ljudevit posebno naglašava odnos svetih misionara i apostola s raspetom Mudrošću. Za Montforta Krist Mudrost se identificirao s križem (usp. LJVM 180), zbog toga sjedinjenje s njime i naviještanje njegova Evanđelja, nužno je povezano s nošenjem križa Kristova (usp. GM 24-25). U školi raspete Mudrosti po Mariji apostol uči biti mudar mudrošću križa i znak protivljenja duhu svijeta i sredstvo obraćenja onima koji povjeruju (usp. PM 37, GM 1-4). I u svom izvanjskom načinu življenja sv. Ljudevit motri misionarski ideal na „apostolski način“. Naime, oni ne trebaju biti nevezani nikakvom službom, niti zemaljskim zabrinutostima koji bi ih mogli priječiti u obavljanju njihova misionarskog poslanja (usp. PM 6), nego trebaju biti slobodni za navještaj Evanđelja, slobodni „da trče sa svetim Pavlom“ (PM 6). Sv. Ljudevit sam je bio pučki misionar, nikada nije bio redovnik u strogom smislu riječi, a nije htio ostati sam, nego je gorljivo želio i molio za družbu misionara (usp. P 5). On je svetac koji je svoje vrhunce mistike i svetosti proživio ne u ćeliji nekog samostana nego na putovima Francuske naviještajući Evanđelje siromasima. Sam za sebe reče: „Odabrao sam, trčim po svijetu, uzeo sam dušu lutalice kako bih spasio moga siromašnoga bližnjega“ (P 22,1).

[184] Osim gore citiranog teksta Montfort o svom idealu apostolske svetosti piše u *Gorućoj molitvi* i *Pravilima misionara Družbe Marijine.* Mi ćemo odvije sažeti fizionomiju duhovnog lika upućujući na tekstove koji o tome govore.

Taj misionarski ideal svetog putovanja zbog naviještanja Evanđelja utkao je u duhovnost posvete kao njen bitni element. Zbog toga i njegovi idealni sveti misionari i apostoli trebaju biti prožeti duhom gorljivog naviještanja Evanđelja, podložni poslušnosti Duha Svetoga i poglavara te za to slobodni od svih zapreka. Cilj njihova apostolata je rad na uspostavljanju kraljevstva Božjega i proslave Boga po spasenju ljudi. Montfort duboko dirnut tim otajstvima piše:

„Zar ću posvuda gledati kako duša moga dragoga brata propada zbog grijeha, a da moje srce time nije dirnuto? Što? Zar ću gledati kako je krv Boga koji ljubi ovu dušu beskorisno prolivena, a njena vrijednost zauvijek izgubljena? Radije bih bio proklet. Ah, Gospodine, svi te vrijeđaju u čovjeku koji je tvoja slika, bez riječi bi trebao to trpjeti? Tvoji neprijatelji grabe tvoju slavu, a zar da ja budem na njihovoj strani? Uistinu radije smrt! S tobom Gospodine, ja ću pobijediti. O veliki Bože, daj mi svoje oružje kako bih pobijedio svijet i njegove čari i ono što se protivi tvojim zakonima. Kako bih obraćao duše, ulij, ulij u moju dušu svetost, u moj duh istinu, a u moje srce tvoj čisti plamen“ (P 22, 2-8). Isti taj cilj imaju sveti apostoli i misionari za koje je Montfort molio i želio ih okupiti u svojoj družbi. (GM 12, 17; PM 60-64) Na poseban način to će se dogoditi na kraju vremena kako je Montfort prorekao njihov dolazak čiji će apostolat dovesti do procvata Crkve po obraćenju svih naroda (usp. PP 59; GM 17). A kada će se to dogoditi „sam Bog to zna: naše je moliti, uzdisati i u šutnji čekajući čekati“ (usp. Ps 40, 2) (PP 59).

Razmisli! Otvara li življenje posvete moje srce za suosjećanje sa Crkvom u potrebi naviještanja Evanđelja? Uviđam li potrebe bližnjega za iskustvom vjere u Boga? Jesu li moja molitva i duhovni život apostolatski i zalažem li se za uspostavu kraljevstva Božjega?

8.5. Posveta kao iskustvo mističnog sjedinjenja s Bogom

Klasični katolički nauk govori o dva dijela duhovnoga života: naravni (aktivni) i nad naravni (pasivni). Prvi, naravni dio duhovnog puta (čišćenje i sazrijevanje) je karakteriziran početničkom ljubavlju i asketskim dijelom u kome prevladava ljudski napor potpomognut Božjom milošću, u kome duša više upoznaje Boga, samu sebe i temeljne dinamike i prakse duhovnog puta. U početnom periodu duhovnog života nakon obraćenja koji se obično naziva put čišćenja, glavna briga vjernika je izbjegavanje grijeha, svladavanje požude, strasti te svega što bi moglo dovesti do gubitka Božje ljubavi i milosti. To je početni stupanj ljubavi u kojoj vjernik treba ustrajati i rasti. Čišćenje je napor da se postigne nutarnja sloboda, jer rasti i duhovno sazrijevati znači postajati evanđeoski slobodan, ne toliko od vanjskih uvjetovanja, što uvijek nije moguće, nego od svih nutarnjih neurednih navezanosti, prvenstveno od grijeha koji je uvijek jedna vrsta ropstva, a zatim i od onoga što su duhovni autori nazivali strastima duše. Egoistične strasti, zlopamćenja, zavisti, strasti gospodarenja, oholosti i želje za vlašću, neurednim užicima. Strasti se u konkretnom životu iskazuju i očituju konkretnim činima, u lakšim ili težim grijesima. Kršćanin treba čistiti srce, potpomognut milošću činiti napore koji vode umiranju staroga čovjeka s njegovim željama kako bi se u nama u Kristu rodio novi čovjek. Ova askeza čišćenja i preobraženja duše je usmjerena prema novom životu, rastu, uskrsnuću. Ona oslobađa za život, stvara prostor obnovljenoj ljubavi i otvara put željenoj punini.[185]

A nakon dužeg ili kraćeg perioda, koji može potrajati i mnogo godina askeze, napora, odricanja, mrtvljenja, slavljenja sakramenta, liturgijske i osobne molitve, razmatranja te služenja Bogu kada duša pokaže i dokaže svoju odlučnost da istinski želi ljubiti Boga, Bog može, a ne mora, uvesti dušu u nadnaravni dio duhovnog života (prosvjetljenje i sjedinjenje) i na mistični put na kojem duša ne može ni na koji način sama proizvesti nego pasivo prima od

[185] Taj put duhovnoga rasta obradili samo u 4. poglavlju.

Boga ono što joj on daruje, u mjeri i na način kako to Bog hoće. Općenito govoreći, mistični put je karakteriziran pasivnim čišćenjima duše po suhoćama i tamama, željom potpuno služiti Bogu te popraćene iskustvom vlastite nemoći odgovoriti na Božju ljubav, spoznajom vlastite bijede i ništavila, kontemplacijom i iskustvima Duha Svetoga kao ulivenog dara, te mističnim sjedinjenjima duše i Boga sve do mističnih zaruka i braka.

U duhovnom bogoslovlju se raspravlja o ulozi mistične dimenzije duhovnoga puta. Postavlja se pitanje je li mistika punina i vrhunac razvoja duhovnog života, ili je samo jedan od njegovih izražaja, pa i ako ga se želi promatrati privilegiranim? Drugim riječima, može li vjernik doći do vrhunaca svetosti i sjedinjenja s Bogom, a da ne prolazi kroz mistična iskustva? Teolozi koji se bave duhovnošću imaju različita mišljenja o tome. Neki, slijedeći tradiciju sv. Tome Akvinskog, mistiku smatraju normalnim stanjem razvoja savršenog duhovnog života, dok drugi naglašavaju da mistika nije nužno vezana uz puninu ostvarenja duhovnog života niti je savršenstvo sjedinjenja s Bogom.[186] Sv. Ljudevit se nigdje u svojim djelima ne osvrće na ovu diskusiju iako u njegovim spisima postoji tendencija da se savršenstvo i svetost kao punina duhovnoga života i sjedinjenje s Bogom promatraju kao sjedinjenje ljudske volje s voljom Božjom, kao ostvarenje herojskih krjeposti, poglavito ljubavi i djelovanje ulivenoga dara Duha Svetoga, što smo gore i objasnili. A s druge strane u životu i djelima sveca imamo i jasno izraženu mističnu dimenziju na razvojnom putu življenja posvete. Sv. Ljudevit koji je sam prošao mistični put sve do vruhnaca mistike, nije tražio da kroči tim putem, niti osobi koja se posveti i duhovno raste preporuča traženje i molitvu da je Bog povede putem mistike, jer je uvjeren da se može doći do vrhunaca svetosti bez gore navedenih dinamika. U *Marijinoj tajni*, objašnjavajući življenje posvete, svetac u obliku molitve upućene Mariji poručuje:

„Ne tražim od tebe ni viđenja, ni objava, ni osjećaja slasti, pa ni duhovnih radosti. Tebi pripada da gledaš jasno bez tmina; da potpunoma uživaš bez gorčine; da slaviš pobjedonosno slavlje na desnoj svoga Sina u nebu bez trunka poniženja; tebi pripada da neograničeno zapovijedaš anđelima i ljudima i đavlima, bez otpora, i konačno, da raspolažeš po svojoj volji svim Božjim dobrima, bez ikakva izuzetka. Eto, božanska Marijo, uzvišenog dijela koji ti je Gospodin dao i koji ti se nikada neće oduzeti, a to mi prouzrokuje veliku radost. Za svoj dio ovdje na zemlji hoću samo onaj koji si ti imala, naime, vjerovati čisto, bez ikakva kušanja i gledanja; trpjeti radosno, bez utjehe stvorova; umirati neprekidno samom sebi, bez odmora; i jako raditi sve do smrti, za tebe, bez ikakve koristi, kao najniži od tvojih robova. Jedina milost koju te molim da mi je udijeliš iz čistoga milosrđa jest da sve dane i časove svoga života izgovaram trostruki amen. Amen, na sve što si na zemlji radila dok si na njoj živjela; amen, na sve što sada radiš u nebu; amen, na sve što radiš u mojoj duši, da budeš samo ti u meni na potpunu proslavu Isusa u vremenu i vječnosti. Amen“ (MT 69).

8.5.1. Putovi mistike u životu sv. Ljudevita

Duhovni spisi i nauka sv. Ljudevita odišu njegovim osobnim iskustvom stoga ćemo ukratko opisati njegovo najvažnije mistično iskustvo[187] po kojem je dospio do vrhunca sjedinjenja s Bogom, tj. do duhovnoga braka s Kristom Mudrošću i njegovim križem. To mistično iskustvo je samo vrhunac dugogodišnjeg puta, rasta i sazrijevanja sv. Ljudevita. Nakon tri godine svećeničkog života i dva apostolata koje je morao napustiti zbog neprihvaćanja i nerazumijevanja od proljeća 1703. do proljeća 1704., Montfort u Parizu

[186] Ch. A. Bernard, nav. dj. str. 492.

[187] O tijeku života koji je sv. Ljudevita preko tamnih noći duha doveo do vrhunaca mističnog života duhovnog braka s Kristom Mudrošću i Križem po Mariji, vidi životopis sveca p. Miljenko Sušac, nav. dj. 124-177. Ukazujemo i na studij o mističnoj dimenziji duhovnog iskustva sv. Ljudevita do njegova svećeničkog ređenja R.R. Thelagathori, *Amare Dio e farlo conoscere; Riflessi di mistica nell'esperienza di san Luigi Maria di Montfort,* u *Spiritualità monfortana 3,* Rim 2004., str. 67- 125.

prolazi ono što se u mistici naziva tamna noć duha. Prijatelj sv. Ljudevita, velečasni Blain, koji ga je redovno posjećivao u Parizu piše:

„Prosudite sami muku gospodina de Montforta, koji vidje ljude tako svete i toliko prosvijetljene na Božjim putovima kako sumnjaju u njegov put, i čak se ne usuđuju preuzeti ga na duhovno vodstvo, u strahu da ga zalutaloga ne bi mogli voditi, ili da na sebe ne navuku prijekore zbog njegovih neuobičajenih čina. Koliko je osoba više Božja, to više osjeća, toliko njenu dušu više prožima bol i strah. U vezi s time sv. Petar Alkatranski reče sv. Tereziji da je kušala jednu od najvećih patnji koje se mogu pretrpjeti na zemlji.“

Ova bol i strah izazvani sumnjom onih kojima je on do kraja otvarao svoj duhovni život, duboko prodiru u dušu sv. Ljudevita te uz nutarnja i vanjska progonstva, odbačenost i nerazumijevanja čine bit mistične noći duha sv. Ljudevita. Sve njegove velike ljubavi i svi veliki planovi u životu ruše se. Želi biti misionar, a zatvoren je i zaboravljen od svih u podstubištu isusovačkoga novicijata. Planovi sv. Ljudevita za utemeljenje novih redovničkih zajednica izgledaju puste iluzije. Najbolji prijatelji nisu u stanju biti mu potpora. Blain, jedini koji zalazi u podstubište, više dolazi tražiti objašnjenja u svojim sumnjama o njemu ili objašnjenje glasina što o njemu kruže doli podržati ga kao prijatelja. Luiza Trischet, duhovna kći sv. Ljudevita, samo nakon par mjeseci njegova odlaska iz Poitiersa, i sama u sumnji, pokuša postati redovnica u nekom samostanu, pokazujući tako nepovjerenje na put utemeljenja nove redovničke zajednice kojim je vodi Montfort. Njegova rođena sestra miljenica Luiza Ivana-Guyonne, jedna od rijetkih osoba koja je uvijek imala potpuno povjerenje u Ljudevita i koja zahvaljujući njegovoj bratskoj ljubavi uđe u samostan, razboli se te dođe u pitanje nastavak njene redovničke formacije. Ljudevit trpi sa svih strana, u svim svojim planovima, željama i prijateljima. Grandet je zapisao da je proživljavao jedan slijed najtežih križeva, napuštenosti, lišenosti, suhoća, poništenja i umiranja. Na sve to sv. Ljudevit odgovara molitvom, pokorom, kontemplacijom i traženjem Mudrosti Božje koja se očituje u križu Kristovu. Uza svu tamu noći duha i trpljenja, Blain na svoje veliko čuđenje nalazi svoga prijatelja u miru. Pater Descartes, isusovac, koji preuze vodstvo sv. Ljudevita u najtežem trenutku njegova života, jednom će zgodom razgovarajući s Blainom o njemu, puno godina nakon ovih događanja, reći: „Najteži križevi za njega bijahu kao slamčica bačena u veliku vatru, u čas bi bila spaljena.”

Životopisci i duhovni autori koji su studirali sv. Ljudevita pitali su otkuda njemu toliki mir i predanje u tim najtežim čišćenjima, križevima, patnjama i progonstvima. Sam Ljudevit u svojim djelima otkriva tajnu svoga duhovnoga puta koja se sastoji u svetom ropstvu ljubavi ili posveti Isusu Kristu po Mariji. U *Marijinoj tajni* svetac je zapisao: „Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj. Povjeravam ti je pomoću Duha Svetoga” (br. 1). A u *Raspravi*, govoreći o posveti, osvijetlio nam je način na koji je on prošao kroz iskustva tamnih noći i čišćenja i kako je nosio svoj križ (usp. PP 152-154). Nakon što je Božja providnost otvorila nove putove sv. Ljudevitu i svim njegovim planovima, svetac koji je u međuvremenu nastavio apostolat kao kapelan opće ubožnice u Poitiersu, u pismu od 28. kolovoza 1704. i distancirajući se od vlastite obitelji, vlastitoj majci djelomično otvara dušu i govori o vrhuncima mističnog sjedinjenja do kojega je došao prošavši kroz tamne noći duha.

„U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojoj govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi. Pozdravljam tvoga anđela čuvara i tvoj sam sav u Isusu i Mariji, Montfort, svećenik i nevrijedni rob Isusov koji živi u Mariji” (PIS 20).

Ljudevit svojoj majci i nama daje naslutiti nešto od veličine svoje svetačke duše. On govori o mističnom braku svoje duše s Mudrošću i križem. Naime, u proteklom periodu u

duhovnom životu traženje Mudrosti bijaše dominantna težnja svečevog nutarnjeg života, a ovdje nam govori o mističnom vjenčanju s Mudrošću u smislu jednog trajnog duhovnog stanja, sjedinjenja, posjedovanja. Ovaj tekst nije jedino svjedočanstvo o mističnom životu sv. Ljudevita. Znamo da je Grignionu, još kao sjemeništarcu, duhovnik Leschassier uvjeren u njegovo duboko sjedinjenje s Kristom naložio da mu napiše o tome izvještaj koji nažalost nije sačuvan, a pred kraj je života svetac u zadnjem suočavanju s Blainom, svojem prijatelju, priznao da trajno osjeća u duši Isusovu i Marijinu prisutnost. Više puta u svojim djelima svetac aludira na te vrhunce mistike, a ti tekstovi odišu njegovim vlastitim iskustvom:

„Tko god želi da zadobije veliko blago Mudrosti treba je poput Salomona tražiti vrlo rano, ako je moguće, već od svoje mladosti. Neka je traži duhom i čisto kao što čisti zaručnik traži svoju zaručnicu. Tražiti je treba ustrajno i neumorno sve dok je ne nađe. Jedno je sigurno: Vječna Mudrost toliko ljubi duše da ih uzima za svoje zaručnice i s njima sklapa duhovni, ali pravi brak kakav ovaj svijet ne poznaje“ (LJVM 53).

Sv. Ljudevit je misionar i živio je apostolatsku duhovnost. I u mistici je usmjeren na naviještanje jer svetac tvrdi: „Mudrost ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima“ (LJVM 95).

Visine mističnoga sjedinjenja do kojih je svetac došao, teško je iskazati riječima. Tako majci govori da će u vječnosti, ako se spasi, spoznati tu vrstu sjedinjenja s Bogom. I drugi mistici kad govore o tom vrhunskom sjedinjenju duše s Bogom, koriste iste ili slične usporedbe predokusa vječnosti. Tako sv. Terezija Avilska govoreći u *Zamku duše*, u sedmoj odaji o duhovnome braku kaže: „Tako je velika tajna i tako uzvišena milost ono što tu Gospodin saopćava duši u jednom času da ne znam s čime da to usporedim, nego s time da joj Gospodin hoće pokazati u tom času kakva je slava na nebu, na tako uzvišen način kakvo nije nijedno viđenje niti duhovni užitak”.(VII. 2. br. 3).

Sv. Ljudevit je sam kazao da u duši kuša trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.[188] Montfort o Marijanskoj karakteristici svoga mističnoga sjedinjenja govori i u pjesmi *Pobožni rob Isusa Krista u Mariji*. Svetac pjeva: „Ova dobra majka i učiteljica posvuda me snažno pomaže i kada zbog slabosti padnem, ona me odmah podiže. Evo, kazujem vam nevjerojatnu stvar. Ja nosim Mariju u sebi, urezanu crtama slave, ali u tami vjere” (P 77, 11-15).

Uistinu mlad, u 31. godini, sv. Ljudevit se vinuo do najvećih vrhunaca mistike. Sv. Ljudevit živi mistiku sjedinjenja s Mudrošću i križem po Mariji, a sve skupa on sažimlje u formuli posvete ili svetog ropstva ljubavi. Kad smo govorili o duhovnoj formaciji sv. Ljudevita u francuskoj školi duhovnosti, naglasili smo trajni duhovni napor i želju poistovjećenja s Kristovim životom, zajedništvo s njegovim nutarnjim duhovnim stavovima i krjepostima u iskustvu velikana te škole duhovnosti. Križ u Isusovom životu ostvarenje je i znak veličine njegove ljubavi prema Ocu i ljudima. Sv. Ljudevit govoreći o odnosu Isusa Krista prema križu koristi iste kategorije zaručničke mistike braka i sjedinjenja koje koristi opisujući svoje mistične putove. Imajući Krista pred očima svetac živi mistični duhovni brak s njegovim Križem.

Razmisli! Jesam li dobro shvatio bit mističnoga iskustva sv. Ljudevita kojim je došao do sjedinjenja s Bogom? Pokušaj to iskustvo prepričati svojim riječima? Što bih mogao u osobnom iskustvu naučiti iz ovog primjera iz života sv. Ljudevita?

8.5.2. Mistika i mistično iskustvo kao takvo

[188] S. De Fiores, *Maria nella vita secondo lo Spirito,* Casale Monferatto, 1998., str.202-223. Poznati rimski mariolog donosi teološko utemeljenje Marijine prisutnosti na duhovnom putu i u mistici te aktualizirani opis njenog utjecaja na sva tri perioda duhovnog puta.

Mistika promatrana kao teološko istraživanje dio je teologije duhovnosti koja se bavi ulivenim i nadnaravnim dijelom puta duhovnog iskustva do kojega vjernik ne može doći nikakvim svojim nastojanjem jer se radi o čistom Božjem daru. A ako govorimo o mistici kao mističnom iskustvu, onda je to novi i viši stupanj spoznaje i sjedinjenja s Bogom na zemlji, a sastoji se od nadnaravnoga i neposrednoga iskustva Božje prisutnosti u duši. Mistična duša živi u potpunom predanju i osjeća se vođena Duhom Svetim, sjedinjena s Bogom po nadnaravnom kontemplativnom motrenju i iskustvu, uzdignuta iznad same sebe, preobražena u Krista.[189] Put kojim Bog vodi dušu do vrhunaca mističnog iskustva obično počinje iskustvom početne kontemplacije i pasivnih čišćenja duše u tamnim noćima u kojima Bog ulijeva svoj Duh u dušu, a ona ga ne može potpuno prihvatiti zbog vlastite nepročišćenosti. U tom iskustvu duša doživljava duhovni život kao pasivno iskustvo, tj. svojim molitvama, naporima volje i razuma ne može u ta iskustava niti ući, niti iz njih pronaći izlaz, nego ih prihvaća i prikazuje Bogu čekajući da on učini svoje djelo u njoj. Kontemplativna molitva u kojoj se Bog očituje i daruje duši je sastavni dio čišćenja i preobraženja duše, prati je i duhovno jača u svim iskustvima prolaska kroz tame i suhoće, pa i onda kada se osjeća ostavljenom, ta dinamika prati dušu sve do sjedinjenja.

Sv. Alfons Liguori navodi i rast same kontemplativne molitve koji od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrdne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranost i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog potamnjenja vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem duša sjedinjenje s Bogom još ne kuša kao trajno stanje, i duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem duša kuša sjedinjenje s Bogom kao trajno mistično stanje.[190] Upravo o tom vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

Taj postupni duhovni rast u iskustvu mističnog sjedinjenja s Bogom može se karakterizirati kao pojednostavljenje cjelokupnog duhovnog života. Duša koja kroči tim putem, doživljava ljubav prema Bogu i sjedinjenje s njime kao isključivu privlačnost, kao žarku želju i čežnju za Bogom koja se kuša kao jedna vrsta nutarnjeg mučeništa te ljubav postaje primarni motiv svih svojih nastojanja.

Ako bismo htjeli općenito opisati mistično iskustvo, onda treba kazati da se radi o neposrednom iskustvu sjedinjenja s Bogom gledanog kao prisutnog i transcendentalnog. To iskustvo duša živi u potpunom predanju, a doživljava ga kao čisti Božji dar koji je zahvaća i potpuno preobražava u sjedinjenju bića, života, djelovanja po ljubavi s Bogom. Duša ima potpuni osjećaj Božje prisutnosti kao novost u duhovnom životu koji je preobražva, osjećaj pasivnosti ili besplatnog dara tog iskustva, te osjećaj neizrecivosti kako se Boga daruje ili objavljuje, ili onoga kako to ona sama proživljava te korištenje simbola i slika da bi to izrazila.

Uz mistična iskustva se obično povezuju i posebni mistični fenomeni kao što su viđenja, nutarnji govori, krvarenja, izbijanje svjetla, stigme, lebdenja, bilokoacije i druge slične pojave koje su samo popratne stvari i manifestacije mističnog iskustva, nipošto bit mistike, a još manje bilo kakav dokaz svetosti osobe. Bit mistike nije u tim fenomenima koji kod nekih mistika mogu potpuno izostati kao kod sv. Terezije od Djeteta Isusa ili sv. Dominika Savia. Srž mistike je neposredno, izravno i osobno ulijevanje Boga u dušu koji

[189] C.V. Truhlar, *L'esperienza mistica,* Rim, 1985., Izvrsna studija o svim bitnim elementima mističnog iskustva; J. Jaegen, *Mistični život milosti,* Split, 1983., donosi opis rastućeg mističnog iskustva sve do vruhnaca mistike ili mističnog braka.

[190] Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli.

osobno čisti, prožima, preobražava, misli, volju, osjećaje, pamćenje i maštu te sjedinjuje duše sa sobom po ljubavi. Ni mistična iskustva nisu sva ista. Ona se razlikuju po naglascima i opisima samoga iskustva. Tipologiju mističnoga iskustva možemo podijeliti u tri velike skupine prema dominantnim naglascima, a u opisu jednoga mističnoga iskustva mogu biti prisutni elementi iz drugih skupina. Prva je mistika usredotočena na objekt svoga iskustva. U tu skupinu spadaju: kozmička mistika u kojoj je naglašen skladan odnos sa stvorenim svemirom; spekulativna ili intelektualna mistika koja naglašava misaoni, spoznajni proces duše, te afektivna mistika koja inzistira na osobnom odnosu s Bogom ljubavi, a u svojem klasičnom obliku postaje zaručnička. Brojni sveci su predstavnici upravo ovog mističnog iskustva. Druga skupina, manje poznata, je mistika usredotočena na djelovanje i apostolat, a usmjerena je na iskustvo sudjelovanja u Božjem djelovanju u povijesnom trenutku i sudjelovanje mistika u tom djelovanju. Kao predstavnike te mistike, autor navodi sv. Ignacija Loyolskog, sv. Vinka Paulskog i bl. Tereziju iz Kalkute. Treća skupina je mistika usredotočena na subjekt, na samu osobu koja proživljava mistično iskustvo s opisom temeljnih unutarnjih stavova duše koja ide putem sjedinjenja s Bogom u mističnom iskustvu. U ovu kategoriju spada mistika koja inzistira na posveti Bogu i sudjelovanje u Isusovu životu, čiji je glavni predstavnik kardinal de Berulle te mistika koja opisuje ne toliko objekt svoga iskustva, nego njegov unutarnji proces. Sv. Terezija Avilska je najveći predstavnik ove mistične struje.[191]

8.5.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao mistično iskustvo

U opisu duhovnog rasta življenja posvete, pojedine su teme sadržavale i elemente mistike.[192] Sada ćemo sažeti prikaz mističnog iskustva življenja posvete. Sv. Ljudevit je uvjeren da duša mora duhovno rasti slijedeći krsnu dinamiku umiranja starog i rađanja novoga čovjeka u Isus Kristu. Vjernik se treba ozbiljno truditi na tom put suobličenja Isusu Kristu:

„Svi koji pripadaju Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvljenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno su umrli i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23; Rim 6, 4). Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje, ako želimo zadobiti Isusa Krista, Utjelovljenu Mudrost, trebamo se vježbati u mrtvljenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

Da bi duša u duhovnomu rastu došla do čiste ljubavi sjedinjenja, treba biti pročišćena: „Ovih pet stvari ratuje protiv mene: tijelo, vlastita volja, svjetovna i zemaljska ljubav, lijenost i bezakonje. Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju duše čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-32).

Usprkos vlastitim naporima potpomognutima milošću, duša ne može po njima doći do sjedinjenja s Bogom, nego on sam uvodi dušu u iskustva koja će je dovesti do toga. Ta iskustva se obično u duhovnosti i mistici nazivaju pasivna čišćenja ili tamne noći. Kroz njih Bog provodi duše koje su mu pokazale i dokazale vjernost u molitvi, borbi s grijehom i samom sobom. Duše koje su pobijedile teške grijehe, a odlučno se bore i protiv lakih grijeha, Bog obično uvodi u ta iskustva. U protivnom neodlučna duša ne bi mogla podnijeti daljnji

[191] Ch. A. Bernard, nav. dj. str. 496- 498.

[192] Upućujemo na cjeline 5.8 i 5.9; na cijelo 6. poglavlje, te na cjeline 8.2 i 8.3. O Mističnoj dimenziji monfortanske duhovnosti vidi H.J. Junemann, *Mistica,* u DSM, str. 1211 – 1224; G. Dal Maso, *Dieu seul, scrittura mistica e teologia in s. Louis-Marie Grignion de Montfort,* Rim, 2005. Autor je u doktorskoj disertaciji dokazao mističnu karakteristiku nauke sv. Ljudevita.

napor pasivnih čišćenja u kojima Bog daruje velike milosti, a ako bi i primila milosti zbog kompromisa, u volji s grijehom bi mogla lako pasti te se naći i više odgovornom pred Bogom. I mlake duše na putu vjere koje neodlučno služe Bogu, te padaju u teže ili redovno u svojevoljne lakše grijehe prolaze kroz iskustva tame, ali ona nije posljedica Božjeg zahvata koji pasivnim čišćenjem želi osloboditi i osposobiti dušu za veću ljubav, nego je posljedica aktualnih grijeha i kompromisa koji sa sobom nose bolne posljedice. Svetac opominje:

„Smrtnim grijehom uvijek gubimo milost. Čovjek se izlaže nemilosti pravednoga i besmrtnoga Boga. Tako čovjek zaslužuje vječnu kaznu. Laki grijeh slabi milost Duha Svetoga, a kazna je vremenita“ (P 109, 17).

Iz ovih iskustava tame se izlazi po obraćenju i vlastitom naporu koji se očituje u činima pokore, redovne molitve, vršenja dužnosti. Iz tih iskustava se izlazi po onome što se u duhovnosti nazivaju aktivna čišćenja koja smo opisali u četvrtom poglavlju, tu prevladava vlastiti napor duše potpomognut milošću u kojem duša Bogu pokazuje i dokazuje svoju odlučnost, spremnost i velikodušnost. Duhvni život ima dimezije skrivene i samoj duši te je potrebno proći kroz pasivna čišćenja čiju potrebu ni sama duša ne uviđa, a ne može ih sama po sebi ni učiniti, nego ih obavlja sam Bog.

Svetac opominje: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Sv. Ljudevit govori o prolasku kroz iskustvo tamnih noći kako bi duša došla do sjedinjenja s Bogom:

„Ova je pobožnost lagan, kratak, savršen i siguran put da dođemo do sjedinjenja s našim Gospodinom u čemu je i bit kršćanske savršenosti. Ovo je lagan put; probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njemu nas nikakva zapreka ne priječi doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtne muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje. A Marijinim putem idemo ugodnije. Istina, i na tom se putu imamo upustiti u žestoke borbe i svladavati velike teškoće, ali ova dobra majka i gospodarica približuje se svojim vjernim štovateljima i uz njih stoji da ih rasvijetli u njihovim tminama, da im riješi njihove sumnje, da ih ohrabri u njihovom strahu, da ih podupre u njihovim borbama i poteškoćama, tako da ovaj djevičanski put, na kojemu nalazimo Isusa, prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden. Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogubnije kušnje. Zašto onda, reći će mi gdjekoji vjerni sluga Marijin, zašto onda vjerni sluge ove dobre majke imaju toliko prilika trpjeti, i to više nego oni koji joj nisu jednako pobožni? Ta svatko im se protivi, progone ih, kleveću, ne podnose ih; ili su sami u unutarnjim tminama i u pustinjama gdje ne pada ni najsitnija kaplja nebeske rose. Ako ova pobožnost Presvetoj Djevici olakšava put kojim ćemo naći Isusa, zašto su oni najviše prezreni? Na to odgovaram. Jest, sasvim je istinito da najvjernije sluge Presvete Djevice, jer su najveći njezini miljenici, dobivaju od nje najviše milosti i nebeske darove, a to su križevi; ali tvrdim i to, da upravo Marijini sluge nose te križeve s većom lakoćom, zaslugom i slavom. Što bi nekoga drugoga zaustavilo tisuću puta ili ga oborilo na zemlju, to njih ne zaustavlja niti jedanput, nego im pomaže ići naprijed, jer ova dobra Majka, prepuna milosti i pomazanja Duha Svetoga, sama usiječe njihove križeve te ih osladi u sšećeru svoje majčinske slasti i u pomazanju čiste ljubavi. Stoga oni te križeve gutaju veselo kao kakve oslađene orahe, ma ne

znam koliko bili pregorki po sebi. Držim i ovo: koja osoba hoće biti pobožna i živjeti pobožno u Isusu Kristu, te dosljedno trpjeti progonstvo i nositi svoj križ svakoga dana, ona neće nikada moći nositi velikih križeva, ili ih neće moći nositi veselo i do konca, ako nije nježno pobožna Presvetoj Djevici koja zaslađuje svaki križ; kao što nitko ne može jesti zelenih oraha nego na veliku silu koja opet neće dugo potrajati ako se ti orasi ne zaslade“ (PP 152-154).

Montfort govori o tipično mističnom iskustvu čišćenja duše u kome Bog ulijeva u dušu svoje svjetlo, a ona ga zbog vlastite nepročišćenosti ne može primiti te u njoj nastaje nutarnja tama. Ta nutarnja tama stvara poteškoće u molitvi, duša koja odlučno želi služiti samo Bogu po tom ulivenom svjetlu, vidi svu svoju tamnu stanu grijeha, slabosti i zlih sklonosti. Ili da to izrazimo riječima sveca, vjernik koji prolazi ta iskustva ovako sebe doživljava: „Moj Bože, kako se mučim tijekom molitve! U agoniji sam, potpuno rastresen. Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen“ (P 101, 33 i 38). Montfort sa svom mističnom tradicijom uči da u tim iskustvima Bog sam čini svoje djelo u duši bez da je ona toga svjesna ili da to primjećuje te tvrdi: „Bog sam djeluje u duši kad duša zna trpjeti, on ju obasjava i zapaljuje, a da se to ni ne osjeti. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 36 i 41-43).

Iz svoga osobnoga puta duhovnoga rasta sv. Ljudevit uči da je u tim iskustvima čišćenja po posveti Marija prisutna i djelatna te na taj način svojom majčinskom prisutnošću, ljubavlju i zagovorom čini ta bolna iskustva lakšima za dušu. Svetac za posvetu tvrdi: „Tako da ovaj djevičanski put na kojem nalazimo Isusa prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden“ (PP 152) Isto vrijedi i za nasljedovanje Isusa Krista po križu. Sv. Ljudevit sukladno tradiciji uči da razvojni put molitve od početnoga asketskoga neophodnoga napora u meditaciji i vježbanju u krjepostima, po čistoj, ustrajnoj i postojanoj vjeri, sve više napreduje putem mistične molitve u kojoj naglašeno djeluje Duh Sveti, a ta molitva je dar i vodi k sjedinjenju s Bogom. Svetac je duboko svjestan da je mistična molitva čisti Božji dar i kao takovoga ga treba promatrati u duhovnom životu. Vjernik treba činiti svoj dio u meditaciji i u rastu u krjepostima te svim drugim praksama življenja vjere. Svetac na više mjesta molitelja opominje da se sam svojim naporima ne pokušava uspinjati putem uzvišenije molitve, jer je ona Božji dar, nego neka velikodušno služi Gospodinu na redovnim putovima.

„Moliti Gospodina u srcu, to je mislena molitva, moliti ga ustima i srcem to je usmena molitva. Činite ih rado, i jedna i druga su dobre, ako morate nekada izabrati, činite onu koju Bog daje. Meditirajte, meditacija učvršćuje; kontemplirajte, kontemplacija uznosi, ali čuvajte se hinjenja uzvišenih molitava jer bi vas oholost mogla baciti u dno ponora. Ne pretvarajte se uzvišenom molitvom kontemplirajući, duša je često po tom lažnom dragom kamenu odbačena“ (P 15, 25-27).

U tim iskustvima s vremenom duša vođena Duhom Božjim osjeća da prelazi na novi način molitve, kontemplaciju. Osjeća se da je Bog na poseban način sebi privlači. Montfort uči: „Ako te zatim Bog po svojem milosrđu privlači k sebi dok moliš krunicu, tako snažno kao što je to činio i s nekim svecima, pusti se privući, prepusti se njemu, pusti da on djeluje i moli u tebi, a na svoj način moli krunicu; i ovo će ti biti dovoljno za jedan dan“ (TSK 78).

Kako se duša više čisti i preobražava, kontemplativna molitva jača u njoj nutarnji život kojeg istovremeno prožimalju mistična iskustva ljubavi koja ražaruje srce i žarka želja za sjedinjenje s Bogom. Sv. Ljudevit o tome svjedoči: „O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim“ (P 138, 1).

Kada duša iskustveno kuša tu Božju ljubav, u njoj se rađa žarka želja za sjedinjenjem s Bogom jer Bog dok se daruje, istovremeno izmiče i skriva se samoj duši. Dok se daruje duši, Bog je postupno preobražava i uči kako se treba ponašati da bi ga u potpunosti posjedovala. A kada Bog izmiče duši, to je samo zato da je nauči motriti nadilazeći samu sebe iskustveno kušajući da Bog beskrajne ljubavi, nježnosti i dobrote nadilazi nju samu te ga ona sama po

sebi na bilo koji način ne može posjedovati. Ta iskustva istovremeno čiste, prosvjetljuju dušu, ispražnjavaju je od nje same i pripremaju za sjedinjenje. Ta iskustva kušanja Božje ljubavi te naknadne odsutnosti koja postaje žarka želja sve do neke vrste mučeništva Montfort je opjevao u pjesmi *Čežnja za Mudrošću*:

„O Mudrosti dođi, siromah te moli, po krvi moga blagoga Isusa, po utrobi Marijinoj. Zašto produžuješ moje mučeništvo? Tražim te dan i noć. Dođi, moja duša te želi, dođi jer ljubavlju čeznem za tobom. O ljubljena, otvori, kucam na tvoja vrata, nisam stranac, nego duša koju ljubav nosi, koja jedino kod tebe pronalazi dom. Ako ne želiš da ti pripadam, dopusti mi da ti dosađujem, ostavi me u muci, da te tražim, a da te ne nalazim. U duhu se bacam podno tvoga prijestolja ako me ne želiš, barem mi udijeli milostinju namijenjenu siromahu ispunjenom vjerom. Mudrosti, bojim se da me ne snađe nesreća, a to je da ne budem mlak i nemaran, da mi ne bi nedostajalo žive vjere kako bih te silno ljubio. Dostojna majko Božja, Djevice čista i vjerna, daj mi svoju vjeru, imati ću po njoj Mudrost i sva će mi dobra s njom doći. O Mudrosti, dođi po Marijinoj vjeri, ne možeš joj se oduprijeti, ona ti je dala život, ona je doprinijela da se ti utjeloviš. Vjerujem bez oklijevanja: ništa mi nije nemoguće. Mudrost će doći k meni, Bog je rekao, on je nepogrješiv. Tko vjerujući moli, dobit će, tko vjerujući kuca, ući će, tko vjerujući traži, naći će. Bog sam" (P 124).

Duša nošena žarkom željom za sjedinjenjem s Bogom neprestano ga traži u molitvi. Iz vlastitoga iskustva Božje prisutnosti i odsutnosti uči važnost molitve koja se temelji na čistoj vjeri, jer uviđa da sjedinjenje s Bogom nju neizmjerno nadilazi te da se u tome ne može oslanjati na svoje osjećaje nego na vjeru u objavljenu Božju riječ. U takvim mučnim iskustvima za dušu sve krjeposti jako jačaju, a osobito vjera, ufanje i ljubav. Tako duša uči da razmjerno jačini sjedinjenja s Bogom, jača i čisti vjeru koja se ne oslanja na osjećaje utjehe niti se obeshrabruje kod osjećaja napuštenosti, te vjernik uviđa čistu vjeru kao neophodni temelj puta duhovnoga rasta koji vodi do sjedinjenja.

Svetac tvrdi: „Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više Mudrosti; što imamo više Mudrosti, to imamo i više vjere" (LJVM 187).

Žarka želja i molitva u iskustvima Božje prisutnosti i odsutnosti jačaju svijest duše o Božjoj veličini, ljepoti, čistoći i svetosti kao i o potrebi umiranja i samoj sebi kako bi došla do željenog cilja te je spremna prihvatiti sveopće mrvljenje.

Montfort: „Nemojte misliti da će ta Mudrost, čišća od sunčevih zraka, ući u dušu i tijelo okaljano sjetilnim užicima" (LJVM 195). U tom kontekstu sveopće mrtvljenje je sredstvo mističnog umiranja staroga čovjeka i postupnoga sjedinjenja s Kristom Mudrošću po uvijek iznova pročišćenoj ljubavi, a za dušu to zahtijeva i podrazumijeva veliki napor te na prvi pogled sveopće mrtvljenje, najmanje izgleda kao pozitivno, osobito ako se nema na pameti kontekst duhovne dinamike koju smo opisali. Kako duhovni život raste i sazrijeva, tako i krjeposti poprimaju nove dimenzije i naglaske, a svaki daljnji rast u sebi sadrži prethodne etape i dinamike koje u novom svjetlu i okolnostima ostaju prisutne i djelatne u življenju vjere. U određenom trenutku duhovnoga rasta Bog sam u svim dimenzijama duhovnog života po ulivenim darovima, uzdiže dušu do nutarnjeg stanja neophodnog za sjedinjenje do kojega sama po sebi ne može nikada doći.

Sv. Ljudevit uči: „Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne krjeposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd." (LJVM 99).

U tom novom duhovnom kontekstu u kojem je naglašen djelatan Duh Sveti, Isus postaje predmet svih usmjerenja i napora duše. Na cijelom putu duhovnoga rasta još od samih

početaka, duša po posveti sve predaje Mariji i prepušta se njenom majčinskom vodstvu. U određenom trenutku ona primjećuje naglašeno uzajamno djelovanje Duha Svetoga i Marije. Koliko duša više ostavlja prostora Duhu Svetome, to on u nju utiskuje Marijin duhovni lik. Montfort je to osobno iskusio, za to molio:

„O Duše Sveti! udijeli mi sve ove milosti i zasadi, zalijevaj i uzgajaj u duši mojoj ljubeznu Mariju, to pravo drvo života, da raste, cvjeta i donese obilne životne plodove. O Duše Sveti! Udijeli mi veliku pobožnost i veliku naklonost prema Mariji, svojoj božanskoj zaručnici, daj da nađem veliku pomoć u njezinom materinskom krilu i neprestano utočište u njezinom milosrđu, da u njoj na naravan način oblikuješ u meni Isusa Krista, velikog i moćnog, sve do punine njegove savršene dobi. Tako budi“ (MT 67).

Na putu rasta u mističnom iskustvu življenja posvete, Marija majčinski pomaže duši u profinjenijim đavolskim napastima koje se događaju kada duša duhovno napreduje. Naime, raspaljena ljubavlju i nošena žarkom željom, duša nesvjesno može usvojiti naglašeni nutarnji stav jakosti i sigurnosti i nesvjesno pripisujući sebi zasluge velikih duhovnih napredaka koje kuša u svom iskustvu i tako se duhovno uzoholiti te pasti iako je došla na sami prag svetosti. Svetac opominje:

„Jer đavli, ti vješti lupeži, hoće da nas nenadanim napadajem orobe i oplijene. Dan i noć vrebaju zgodan čas za taj posao. Neprestano oblijeću da nas prožderu (usp. 1 Pt 5, 8) i da nam u tren, jednim grijehom, otmu sve milosti i darove što smo ih god mogli dobiti za više godina. Njihova zloća, njihovo iskustvo, njihove zasjede i njihov broj trebaju nam utjerati u kosti silan strah od tolike nesreće, kad znademo da su neke osobe, punije milosti, bogatije krjepostima, utvrđenije iskustvom i veće u svetosti, bile iznenađene i nesretno orobljene i oplijenjene. Ah, koliko se je vidjelo libanskih cedara i zvijezda na nebu kako bijedno padaju i gube svu svoju visinu i sav svoj sjaj u jedan tren! Odakle ta čudna promjena? Nije, zaista, od nedostatka milosti, jer ona nikome ne uzmanjkava, nego od nedostatka poniznosti. Te su se osobe držale jačima i sposobnijima nego su bile; smatrale su se kadrima sačuvati svoje blago; pouzdavale su se u se i oslonile se na sebe. Držale su svoju kuću dosta sigurnom i svoje kovčege dosta jakima, da mogu sačuvati dragocjeno blago milosti. Zbog toga neosjetljivoga oslanjanja na svoje sile, premda im se činilo da se oslanjaju samo na Božju milost, dopustio je prepravedni Gospodin da budu orobljene, prepustivši ih samima sebi. Jao! Da su bile upoznale divnu pobožnost, koju ću prikazati poslije, bile bi povjerile svoje blago moćnoj i vjernoj Djevici, a ona bi im ga bila sačuvala kao svoje vlasništvo; dapače to bi čuvanje smatrala svojom strogom dužnošću“ (PP 88).

Mistično iskustvo posebne prisutnosti Duha Svetoga i Marije po posveti dovede dušu do spoznaje same sebe u kojoj je ona potpuno ogoljena u svojoj bijedi pred Bogom, a ta spoznaja postaje temelj poniznosti neophodne da se dođe do sjedinjenja s njime. U tom iskustvu duša se osjeća poništenom i priznaje svu svoju nedostojnost. To ni na koji način nije plod psihološkog depresivnog učinka nego mistično iskustvo u vjeri koje sobom nosi mir i radost kao što se to vidi iz svečevih citata:

„Dragi moj brate, budeš li vjeran nutarnjim i izvanjskim vježbama ove pobožnosti, koje ću ti malo kasnije pokazati, budi uvjeren da ćeš najprije, svjetlom koje će ti dati Duh Sveti po Mariji, predragoj svojoj zaručnici, upoznati svoje opako dno, svoju pokvarenost i svoju nesposobnost za ikakvo dobro, i pod uplivom toga spoznanja sam ćeš se prezirati i s grozom ćeš pomišljati na se“ (PP 213).

„Bijedna djeco Marijina! Vaša je slaboća skrajna, vaša je nepostojanost velika, vaše je dno sasvim pokvareno. Treba priznati, i vi proistječete iz iste pokvarene gomile Adamovih i Evinih sinova. Ali ne klonite zato duhom, nego se utješite i radujte se: Evo vas učim tajnu, tajnu koju ne poznaje skoro nijedan kršćanin, pa ni oni najpobožniji“ (PP 177).

Na taj je način duša iskustveno utvrđena u poniznosti i uvjerenju da kada kuša Božju prisutnost i sjedinjenje s njime, to je samo zahvaljujući čistoj i besplatnoj Božjoj ljubavi. Tako

uči da može motriti i posjedovati Boga samo zahvaljujući njegovoj čistoj dobroti, može ga spoznati jer ju je Bog učinio sposobnom za to, može ga ljubiti jer ju je obdario darom vjere koja rađa ljubavlju. Duša mora naučiti da može ljubiti Boga samo zahvaljujući Bogu samome, a ni na koji način samoj sebi, iako na cijelom putu duhovnoga rasta od početaka do vrhunaca mistike, ostaje potreba ljudske suradnje s Bogom.

Svetac uči: „Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću. I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa kao milostinju“ (LJVM 188).

Kako s vremenom Bog dušu sve više i više prosvjetljuje i preobražava, sve više je čini sličnom sebi i sjedinjuje sa sobom po ljubavi. Duša plodove svoga nutarnjeg mističnog preobraženja višestruko osjeća. S jedne strane ima svijest da je potpuno spoznata i ogoljena u vlastitoj bijedi pred Bogom kao u gore opisnom iskustvu, a s druge da spoznaje Boga po ljubavi i s njim se tajno sjedinjuje. To mistično iskustvo u kome duša osjeća trajno sjedinjenje s Bogom po ljubavi u mistici se naziva duhovni brak i predstavlja vrhunac mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji. A upravo je to, kao što smo gore vidjeli, po vlastitom svjedočanstvu svojoj majci doživio sv. Ljudevit. Ili kako je sam Montfort kazao prijatelju Blainu: „Osjećam u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.“ U svojim djelima svetac to i na drugačiji način izražava:

„O Bože ljubavi, ognju gorući, budi naš slatki osvajač. Zagrli nas, ražari svojim božanskim plamenom neka naša srca budu tvoje boravište. Oprosti, Božansko milosrđe, što smo ti se toliko odupirali. Od sada ćeš ti vladati našim dušama, a mi ćemo ponavljati dan i noć: ljubavi, ljubavi, ljubavi, ljubavi! Amen. Isus i Marija, na veću slavu Božju“ (P 135, 5).

Možda je najljepši izričaj svoga mističnoga iskustva sv. Ljudevit opisao u pjesmi *Zaljubljenik u Isusa*. Dok u pjesmi *Čežnja za Mudrošću* prije iskustva mističnoga braka, prevladava goruća želja za sjedinjenjem s Isusom Mudrošću raspaljena ljubavlju sve do neke vrste mučeništva. U ovoj pjesmi svetac govori o iskustvu trajnog posjedovanja toga sjedinjenja. Svetac pjeva o svom iskustvu vrhunca mistike:

„Isus je moja ljubav, Isus je moje blago, dan i noć samo ponavljam bez prestanka: ljubavi! Isus je moja ljubav dan i noć, idemo dušo moja, pođimo istinskoj sreći, ljubimo Isusa, ljubimo istinsku i pravu ljubav. Isus je moja ljubav dan i noć. Govorimo o dobrom Isusu na nepoznatim mjestima i javnim trgovima, usprkos svim kritikama. Govorimo o njegovim krjepostima, navješćujmo njegovu pobjedu, hvalimo njegove odlike, slavimo njegove blagdane. U prilikama i u neprilikama, i ljudima i anđelima, bezumnicima i učenima objavljujmo njegovu slavu. Ljubav, Isus je moja ljubav dan i noć. O udovi moga tijela, sveta ljubav vas požuruje, krenite u zanos, ljubite Isusa bez prestanka. Ljubi Isusa srce moje, traži u svemu njegovu slavu, dopusti da ovaj blagi pobjednik pjeva nad tobom pobjedu. O oči moje zatvorite se za sva vidljiva bića, ostavite to za luđake, motrite nevidljivo biće. Uši moje, zatvorite se za sve novosti, pustite neka luđaci jure za ništavostima. Ljubav, Isus je moja ljubav dan i noć. Kako bih hvalio Spasitelja moj jeziče glasno govori, na njegovu slavu izreci lijepi govor. Ruke moje bavite se svetim djelima koja će potaknuti na ljubav prema zaručniku i slaviti ga. Noge moje tražite ljepotu uzvišenu, jurite, približite me, učinite da moja muka prestane. Srce moje, pjevaj dan i noć ovu pjesmu: Isus je moj pobjednik i moja jedina ljubav. Isus je moja ljubav dan i noć! Marija je moja ljubav dan i noć. Bog sam“ (P 54).

Treba dobro shvatiti značenje mističnoga iskustva duhovnoga braka u životu nekog sveca. Sv. Ljudevit u pismu majci od 28. kolovoza 1704. svjedoči da je doživio to iskustvo, a pred njim je bilo još dvanaest godina života koje će provesti kao pučki misionar u velikim borbama i poteškoćama. Iako je svetac po milosti mističnoga braka kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost koja mu je davala duboki duhovni mir, to ne znači da je to uvijek kušao u sjetilnom dijelu duše, te da nije bio podložan slabostima, poteškoćama ili patnjama koji su

neminovno prisutni na duhovnom putu koji vodi Bogu, a koji završava samo sa smrću. Pa ipak, u duši usprkos svemu ostaje ljubav duha.

Montfort uči: „Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakva radost i ne vidi razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljubi i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo s Isusom Kristom: Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja (Lk 22, 42) ili s Blaženom Djevicom Marijom: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi (Lk 1, 38) (PPK 53).

Isto tako je krivo mišljenje da sveci na vrhuncima mistike nisu podložni pogjreškama i nesavršenostima. Kod svetaca su one izraz slabosti ljudske naravi, i u njima nema ni primisli grijeha jer nisu svojevoljne, a sam Bog ih pripušta i želi kako bi sveca držao u stanju trajne poniznosti.

„Često, da, vrlo često dopušta Gospodin Bog, da njegove najveće sluge, koje su se najviše uzvisile u životu milosti, čine pogrješke koje ih strahovito ponizuju, a to radi toga, da ih ponizi pred njima samima i pred ljudima, da odvrati od njih oholost poradi milosti,[193] koje im daje, ili pomisao na dobro, što ga čine, da se – kako kaže Duh Sveti – nijedan čovjek ne može ponositi pred Bogom“ (1 Kor 1, 29) (PPK 46).

A što se tiče tipologije mističnog iskustva u životu i spisima sv. Ljudevita, on je sam naznačava: „U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno“ te kada je rekao prijatelju Blainu: „Osjećam u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.“

Dakle, mistično se iskustvo sv. Ljudevita može opisati u kategorijama afektivne zaručničke mistike koja je usredotočena na odnos s Kristom, kojega svetac motri kao Mudrost Božju, a na poseban način u otajstvu križa. Druge karakteristike mističnog iskustva sv. Ljudevita su usredotočenost na Mariju u otajstvu utjelovljenja i njenog duhovnog majčinstva te apostolatska dimenzija mistike, a prisutna je usmjerenost i na opis temeljnih nutarnjih stavova duše koja ide putem sjedinjenja s Bogom u mističnom iskustvu, što je tipično za mistiku usmjerenu na subjekt osobe koja proživljava mistični iskustvo. Pozitivne učinke obogaćenja i preobraženja koji se događaju u duši po mističnom iskustvu sjedinjenja s Kristom Mudrošću po Mariji donosimo u poglavlju koje slijedi.

Razmisli! Prepričaj ili napiši dinamiku mističnog iskustva življenja posvete. Koji duhovni prijelaz u toj dinamici mi se čini najvažnijim? Da li u mome osobnom iskustvu prepoznajem nešto od dinamike tog iskustva?

8.6. Opis učinaka i nutarnjeg stanja iskustva sjedinjenja s Isusom Mudrošću po življenju posvete te njegova apostolatska i marijanska dimenzija

Sv. Ljudevit na više mjesta u svojim djelima s različitim naglascima piše o učincima koje u duši proizvodi sjedinjenje s Isusom. Ti tekstovi odišu osobnim mističnim iskustvom sveca. Montfort govori o saopćenju Mudrosti, o Bogu koji se daruje kao izrazu i ostvarenju Božje ljubavi koja se može za dušu dogoditi i na otajstveno skrovit i neprimjetan način. Sa svoje strane duša treba biti pripravljena i osposobljena za sjedinjenje s Bogom.[194] Dinamike te priprave smo opisali u petom i šestom poglavlju, a sada riječ o učincima sjedinjenja. Svetac

[193] Sv. Ljudevit kao duboki poznavatelj ljudske duše i duhovnog života skupa s drugim svecima vidi u potajnoj i duhovnoj oholosti najveću prepreku i rastu i ustrajnosti u milosti (usp. Ps 19, 13-14). U *Raspravi* Montfort naglašava Marijinu ulogu na tom putu čišćenja od svake mrlje sebeljublja (br. 146).

[194] Za teološki komentar učinka sjedinjenja s Kristom vidi M. Sušac, nav. dj. str. 55-56.

govori o onome što je sam proživio, a tek onda to treba shvatiti i kao dio njegove duhovne nauke:

„Budući da je ta uzvišena ljepota po prirodi prijateljica dobra (usp. Mudr 7, 22.), a posebno dobra koje posjeduje čovjek, njezina je najveća radost da se saopćuje. Zato kaže Duh Sveti da ona među narodima traži osobe nje dostojne i da se izlijeva i predaje svetim dušama (Mudr 6, 17; 7, 27.). I upravo ta komunikacija Vječne Mudrosti čini od tih duša Božje prijatelje i proroke. Nekoć je ušla u dušu Božjega sluge Mojsija i komunicirala mu obilnu svjetlost da je vidio velike stvari i divnu snagu da čini čudesa i odnaša pobjede: „Ušla je u dušu sluge Gospodnjeg, i on se strašnim kraljevima opro čudesima i znacima" (Mudr 10, 16.). Kad božanska Mudrost uđe u dušu, ona u nju sa sobom donosi svakovrsna dobra i nebrojeno bogatstvo. „S njome su mi došla sva dobra i od ruku njezinih blago nebrojeno" (Mudr 7, 11.). Tako svjedoči za istinu Salomon nakon što je primio Mudrost. Između bezbrojnih učinaka koje Mudrost izvodi u dušama, a često na tako tajanstven način da ih možda ni sama duša ne zapaža, evo samo nekoliko onih najobičnijih. Vječna Mudrost saopćuje duši koja je posjeduje svoj duh pun svjetla: „Zato se pomolih, i razbor dobih; zavapih, i primih duh Mudrosti" (Mudr 7, 7). Taj profinjeni i pronicljivi duh kakav je bio u Salomona prosuđuje oštroumno i prodorno o svim stvarima: „Na sudu će se vidjeti kako sam oštrouman, i divit će mi se velikaši kad stanem pred njih" (Mudr 8, 11). Ona priopćuje čovjeku veliku znanost svetaca, ali i druge prirodne znanosti, pa i one najtajnije, ukoliko su joj podesne: „Ako li tko čezne za većim znanjem, ona poznaje prošlost i proriče budućnost, vična je izrekama i umije odgonetati zagonetke" (Mudr 8, 8). Jakovu je dala znanje svetaca, podarila mu znanje o svetinjama (usp. Mudr 10, 10.). Salomonu je dala istinsku znanost o cijeloj prirodi, o svemu što jest (usp. Mudr 7, 17.). „I spoznadoh sve što god je tajno i javno" (Mudr 7, 21). Iz tog istog beskrajnog izvora svjetlosti crpili su svoje uzvišene spoznaje svi crkveni naučitelji, između ostalih sv. Toma Akvinski kako sam priznaje, a mi ih upravo i cijenimo zbog tih spoznaja. Sami zapažate da ta rasvjetljenja i spoznaje koje daje Mudrost nisu suhe, besplodne i nepobožne, već su pune svjetla i unkcije, one su djelatne i pobožne, zadiru u srce i zadovoljuju ga, a istodobno nam prosvjetljuju duh" (LJVM 90-94).

Prvi učinak sjedinjenja s Kristom Mudrošću je prosvjetljenje i preobraženje same duše. Kako bi duša sigurno hodila putovima Božjim i ostala uvijek sjedinjena s Isusom, Bog joj ulijeva svoje svjetlo, svjetlo Duha Svetoga, koje prožima i zapaljuje cijelo biće. Ta spoznaja nadilazi redovnu ljudsku spoznaju jer se Bog koji je duh, izravno daruje ljudskom duhu, a to se kakao kaže svetac, može dogoditi neprimjetno i za samu dušu. Bog duši daruje poseban način spoznaje „veliku znanost svetaca," tj. iskustvenu mističnu spoznaju Božje prisutnosti i ljubavi. Svetac nastavlja:

„Mudrost ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima: „Ima znanje da govori"(Mudr 1, 7). Mudrost posjeduje spoznaju onoga što se govori, i ona daje znanje da se to dobro govori, jer „ona je otvorila usta nijemima i obdarila djecu nejaku jezikom rječitim" (Mudr 10, 21). Ona je razriješila nerječit jezik Mojsijev, ona je „dala svoje riječi u usta prorocima da istrjebljuju i ruše, da zatiru i nište, da grade i sade" (Jer 1, 9-10), mada se oni branili da ne znaju govoriti više od maloga djeteta. Mudrost je dala i apostolima lakoću u propovijedanju Evanđelja da posvuda objavljuju divotna djela Božja (usp. Dj 2, 1). „Ti puniš usta besjedom." Od njihovih je ustiju načinila riznicu riječi. Budući da je Božanska Mudrost od vječnosti i u vremenu, ona je uvijek govorila, i na njezinu je riječ sve stvoreno i sve obnovljeno. Ona je govorila preko proroka i preko apostola, a govorit će i do konca vjekova kroz usta onih kojima se daje. No riječi koje božanska Mudrost saopćuje ljudima nisu neke uopćene, prirodne i ljudske riječi već su one uistinu božanske (usp. 1 Sol 2, 13). To su jake, djelujuće i prodorne riječi: „Oštrije od svakog dvosjeklog mača" (Heb 4, 12), koje idu od srca onoga koji govori do srca onoga koji sluša. Salomon je primio upravo taj dar Mudrosti, jer mu „dade Bog govoriti kako ga svjetova"

(Mudr 7, 15). Te je riječi Gospodin obećao i svojim apostolima: „Ja ću vam dati riječitost i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti ni oduprijeti svi vaši neprijatelji" (Lk 21, 15). A u našem vremenu ima tako malo propovjednika koji imaju taj neprocjenjivi dar riječi, koji mogu reći sa sv. Pavlom: „Navješćujemo Mudrost Božju"(1 Kor 2, 7). Oni, naprotiv, većinom govore prema naravnom svjetlu svoga duha ili iz kakve knjige, a ne kako ih savjetuje božanska Mudrost ili iz božanskog obilja (usp. Mt 12, 34) što im ga pruža Mudrost. Upravo danas i ima tako malo obraćenika koji se obraćaju pod djelovanjem riječi. Kad bi propovjednik uistinu primio od Mudrosti taj dar riječi, njegovi bi slušatelji jedva mogli odoljeti njegovim riječima, kako nas uči primjer sv. Stjepana: „Ne mogoše odoljeti mudrosti i Duhu kojim je govorio" (Dj 6, 10). Takav bi propovjednik govorio istodobno i s puno miline i s autoritetom kao onaj koji ima vlast (usp. Mk 1, 22) (LJVM 95-97).

Drugi učinak najuže povezan s prvim je apostolatska dimenzija iskustva sjedinjenja s Isusom. Sv. Ljudevit koji je sam bio pučki misionar i navjestitelj Evanđelja, upravo ovu dimenziju duhovnog i mističnog života smatra vrhuncem kršćanskog savršenstva (usp. LJVM 30). Naime, sjedinjenje s Kristom Mudrošću ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima. Za sveca je sposobnost učinkovitog naviještanja Evanđelja Božji dar. Duša koja je sama u molitvi i kontemplaciji usvojila duh i poruku Evanđelja, prošla kroz čišćenja i došla do sjedinjenja s Bogom te iskustveno kuša Božju ljubav, tu istu ljubav učinkovitim naviještanjem prenosi drugima. Svetac nastavlja:

„Vječna Mudrost, predmet blaženstva i naslade Vječnoga Oca i radost anđela, postaje u čovjeku koji je posjeduje počelom najčišćih slasti i utjehe. Ona mu daje tek za sve što je Božje, a odvraća ga od stvorenja. Duh mu razveseljuje blještavilom svoga svjetla, a u srce mu ulijeva neopisivu radost, zadovoljstvo i mir usred gorčina i okrutnih muka kako kaže i sv. Pavao: „Preobilna je radost moja zbog sve nevolje naše" (2 Kor 7, 4). „Kada se vratim kući, tad ću počinuti kraj nje, jer u drugovanju s njome nema gorčine, i nema bola u zajedništvu s njom, već samo užitak i radost" (Mudr 8, 16). I u svemu tome sam se radovao, jer Mudrost sve donosi (usp. Mudr 7, 12). U ljubavi je njezinoj radost čista (usp. Mudr 8, 18). A radosti i užici koje donose stvorenja samo izgledaju kao radost, a u stvari su opterećenje duha" (LJVM 98).

Treći učinak sjedinjenja je nutarnje kušanje ljepote Božje ljubavi. Duša osjeća da je ljubljena od Boga te da mu ljubavlju odgovara na ljubav. Ta igra ljubavi duše i Boga rađa slašću i utjehom, donosi duboki nutarnji mir i odvraća dušu od stvorenja. To mistično sjedinjenje s Bogom ostaje u duši aktualno i u svim protivštinama i mukama koje doživljava (usp PPK 52-53).

Svetac nastavlja: „Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne krjeposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd. To su te krasne krjeposti i nebeski darovi o kojima Duh Sveti u malo riječi ovako govori: „Ako li pak tko ljubi pravednost, krjeposti su plodovi njezinih napora: ona poučava umjerenosti i razboritosti, pravednosti i hrabrosti, od kojih u životu nema ništa korisnijeg ljudima" (Mudr 8, 7) (LJVM 99).

Četvrti učinak sjedinjenja je uzdizanje duhovnog života po ulivenom Božjem daru na one stupnjeve do kojih duša sama po sebi i svojim naporima nikada ne bi mogla doći. Na taj način u svim bitnim dimenzijama duhovnog života vjernik živi novim božanskim životom što se očituje prvenstvenom u činima krjeposti koji nadilaze ljudske snage. Po sjedinjenju Bog je ne samo prisutan nego uz ljudsku suradnju i djelatan u konkretnom životu.

Svetac nastavlja: „Konačno, budući da je Mudrost najaktivnija od svega, „gibljivija je od svakog gibanja", ona ne ostavlja one kojima je poklonila svoje prijateljstvo u stavu

mlakosti i nemara, već ih raspaljuje ognjem ljubavi i nadahnjuje im velike pothvate na slavu Božju i spasenje duša. No da ih prokuša i da ih učini što dostojnijima sebe, pribavlja im velike borbe i čuva za njih protivštine i oprečnosti gotovo u svemu što poduzimaju. Dopušta čak i đavlu da ih kuša, a svijetu da ih ocrnjuje i prezire, dok ih njihovi neprijatelji nadvladavaju i pobjeđuju. Čak ih i sami prijatelji i rođaci napuštaju ili izdaju. Sad pripušta da izgube dobra, sad im opet šalje kakvu bolest. Ondje ih čeka nepravda, tamo opet žalost i utučenost srca. Kuša ih na svaki način u tijesku raznih nevolja. „Ako su u očima ljudskim bili kažnjeni, nada im je puna besmrtnosti. Za malo muke zadobili su dobra velika, jer ih je Bog stavio na kušnju i našao da su ga dostojni. Iskušao ih je kao zlato u taljiku i primio ih kao žrtvu paljenicu" (Mudr 3, 4-6). „Mudrost je pravedniku uspjehom okrunila napore njegove i umnožila plodove truda njegova. Kad su ga pritijesnili lakomci, pomogla ga je i obdarila bogatstvom, sačuvala ga od neprijatelja i zaštitila ga od zasjeda, darovala mu pobjedu u žestokom boju da spozna kako je bogobojaznost od svega jača" (Mudr 60, 10-12). Eto, tako križ postaje baština i nagrada onih koji žele ili već posjeduju Vječnu Mudrost. Ali ta ljupka gospodarica sve proračunava, važe i mjeri te daje svoje križeve svojim prijateljima u onoj mjeri u kojoj ih oni mogu nositi, te na njih izlijeva toliku bujicu svojih naslada da im ti križevi postaju pravi užici" (LJVM 100 i 1003).

Peti učinak sjedinjenja se nadovezuje na prethodne. Redovno duhovno iskustvo ili mistika življenja posvete usmjereni su prema sjedinjenju s Bogom i dioništvu u Božjem djelovanju u svijetu i dušama po naviještanju Evanđelja što sobom nužno nosi protivljenja kao što se to vidi iz Isusova života. Nakon što je doveo dušu do sjedinjenja s Bogom, on je vodi daljnjem suobličenju Isusu Kristu po nasljedovanju njegova života. To uvijek ostaje otvoren put za daljnji rast. Sjedinjenje s Bogom daje duši ispravno razumijevanje svih križeva i protivština u životu kao i snagu da ih podnose u Kristovu Duhu s njime. Upravo ta stvarnost, usprkos svim protivštinama u duši rađa i duhovnom radošću. O toj mudrosno-mističnoj spoznaji Kristova križa koja postaje izvor plodnog svetačkog apostolata u osobnom iskustvu sv. Ljudevit opisuje u pismu upućenom sestri Luizi. Sestra Katarina od sv. Bernarda, Ivana Guyonne (Luiza) iz Rambervilliersa, svjesna koliko mora biti zahvalna Ljudevitu za svoje zvanje, piše bratu u Pariz i poslije toliko godina želi ga vidjeti. Ako je već u Parizu, mogao bi doći i do nje. Zahvaljujući toj sestrinoj želji, ostao nam je jedan od najljepših bisera koje je napisao Montfort, pismo od 15. kolovoza 1713. Montfort govori o mističnom sjedinjenju s Kristovim križem koje postaje izvor plodnoga apostolata. Svetac po sjedinjenju s Kristom živi onu duhovnu stvarnost koju je još sv. Pavao apostol u Poslanici Galaćanima opisao riječima: „Dječice moja koju ponovno u bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama" (Gal 4,1 9).

„Živio Isus, živio njegov križ! Kad bi ti znala moje križeve i moja poniženja u pojedinostima, sumnjam da bi tako živo željela vidjeti me, jer u svakom kraju gdje se nađem uvijek pružam jedan krak križa svojim najboljim prijateljima da ga nose, često protiv moje i protiv njihove volje. Nitko me ne može podržavati niti se usuđuje izjasniti za mene, a da zbog toga ne bi trpio, a često pada i pod udar pakla protiv koga se borim, svijeta komu se protivim i tijela koje progonim. Mravinjak grijeha i grješnika što ih napadam, ne pušta nikakva mira ni meni ni mojima. Uvijek u pripravnosti, uvijek na bodljikama, na oštrom kamenju, osjećam se kao lopta u igri: još nije udarena s jedne strane, već je biju s druge krutim udarcem. To je sudbina siromašnog grješnika. Tako sam bez predaha i bez odmora već trinaest godina, otkako sam izašao iz sv. Sulpicija. Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnji, te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa, kad je natopljen u krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske majke. No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana. Hrabro, predraga sestro, nosimo nas troje, naš križ u dva suprotna područja kraljevstva. Nosi ga dobro sa svoje strane, ja ću nastojati

pomoću Božje milosti da ga nosim sa svoje strane, i ne tužimo se, ne mrmljajmo, ne skidaj ga i ne ispričavaj se, i ne plačimo poput djece koja prolijevaju suze i koja se tuže na to što im se daje da nose stotine librica zlata, ili kao onaj zemljoradnik koji je očajavao nad time što su mu polje pokrili zlatnicima da ga obogate" (PIS 26).

Mudrost križa koju svetac gore navodi kao učinak sjedinjenja s Kristom i o kojoj govori sestri u citiranom pismu, a detaljnije opisuje u *Pismu prijatelja križa*. Njegovo osobno iskustvo i duhovna nauka o vrhuncima mističnoga iskustva mudrosti križa najbolje se odražava u opisu prijatelja križa koji po sjedinjenju s Kristom postaje „pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist" (PPK 4). Ako se u citiranom pismu najbolje vidi kako je sv. Ljudevit osobno proživljavao mističnu dimenziju sjedinjenja s Kristom po križu, u tekstu koji slijedi on najjasnije opisuje nutarnju dinamiku iste duhovne stvarnosti sjedinenja. Duhovno bogoslovlje naučava da duša, iako po sjedinjenju s Kristom kuša trajnu Božju prisutnost koja sobom nosi mir i sigurnost, zbog toga nije oslobođena nesvojevoljnih nesavršenosti koje su najčešće izraz ograničenosti ljudske naravi, a nekada i Božjeg dopuštenja (usp. PPK 47). Još manje je pošteđena poteškoća i trpljenja na duhovnom putu koji završava samo smrću, ali isto tako treba naglasiti da duša sve što misli, odlučuje, osjeća, radi, podnosi i trpi čini sjedinjenja s Kristom, ostvaruje Pavlove riječi „živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni" (Gal 2, 20):

„Vi se zovete prijatelji križa. Uzvišeno li je ovo ime! Priznajem vam, da sam tim imenom očaran i gotovo zabliješten. Ono je sjajnije od sunca, uzvišenije od neba, slavnije i veličanstvenije od najkrasnijih naslova i imena careva i kraljeva. To je veliko ime Isusa Krista, pravoga Boga i čovjeka; da, to mora biti i jedino pravo i jasno ime svakoga kršćanina (usp. Gal 6, 14). Ali kolikogod me oduševljava njegov sjaj, toliko se bojim njegove težine. Kolike li nepropustive i teške dužnosti su sadržane u ovom imenu, sam Duh Sveti izriče ih ovim riječima: „Vi ste izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu" (1 Pt 2, 9). Prijatelj križa je od Boga izabrani čovjek, između deset tisuća ljudi, koji žive po svojim sjetilima i samo po svojoj glavi, da postane božanski duhovan, uzdignut iznad razuma. Provodi život posve protivan sjetilima u svijetlu čiste vjere i žarke ljubavi prema križu. Prijatelj križa je svemoćni kralj i junak, koji slavi pobjedu nad đavlom, svijetom, tijelom i nad njihovim trima požudama (usp. 1 Iv 2, 16). Ljubavlju, kojom ljubi poniženja, pobjeđuje oholost sotone; ljubavlju prema siromaštvu, nadvladava škrtost svijeta; ljubavlju prema trpljenju, mrtvi sjetilnost tijela. Prijatelj križa je svet čovjek, rastavljen od svega vidljivoga. Srce je njegovo uzvišeno nad sve ništavno i prolazno, njegova domovina je u nebu, na zemlji boravi samo kao stranac i došljak i ne poklanja joj svoga srca (usp. 1 Pt 2, 11); promatra je posvema ravnodušno, pače je prezirno gazi nogama. Prijatelj križa je dragocjena svojina Isusa Krista koju je zadobio raspet na Kalvariji u zajedništvu s Majkom. On je Benjamin, sin boli i sin desnice, rođen u njegovom bolnom srcu, proizišao iz njegova ranjenoga boka i još rumen od njegove krvi. Rođen u ovakvoj krvavoj žrtvi, želi jedino križ, smrt svijetu, tijelu i grijehu, da uzmogne već ovdje na zemlji živjeti sakriven život s Kristom u Bogu (usp. Kol 3, 3). Napokon je savršeni prijatelj križa, pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist, tako da uistinu može reći s apostolom: „Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni"" (Gal 2, 20) (PPK 3-4).

Marijanska dimenzija iskustva sjedinjenja s Kristom

Raspravljajući o ovoj temi govorimo o najosobnijem vidiku mističnog iskustva sv. Ljudevita koje je utkao u duhovnu nauku posvete. Sv. Ljudevit je prijatelju Blainu sam kazao da je u duši kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost, a o Marijanskoj karakteristici svoga mističnog sjedinjenja govori i u pjesmi *Pobožni rob Isusa Krista u Mariji*. Svetac pjeva: „Ja nosim Mariju u sebi urezanu crtama slave, ali u tami vjere."

Svakodnevno se predajući Mariji po posveti u molitvi i nastojanju da je nasljeduje, između nje i posvećene osobe se uspostavlja duboka duhovna komunikacija. Sv. Ljudevit, koristeći mistične kategorije zaručništva, poručuje da Marija u ljubavi samu sebe daruje osobi koja se njoj posveti te tako vjernik može imati u sebi Marijin duh. Radi se o mističnom sjedinjenju, duhovnom iskustvu zajedništva dviju osoba te o preobraženju u Duhu Božjem.

„Udijelit će ti se duša Presvete Djevice da slaviš Boga. Njezin će duh ući na mjesto tvojeg da se raduje u Bogu, svome spasenju. Samo trebaš biti vjeran vježbama ove pobožnosti. Neka u svakome bude Marijina duša da tu slavi Boga. Neka Marijin duh bude u svakome da se tu raduje u Bogu“ (PP 217).

Sada ćemo se samo ukratko osvrnuti na opis samog mističnog iskustva Marijine prisutnosti u duši koja vjerno živi posvetu te tako dođe do sjedinjenja s Isusom. Da bi išla tim putem, duša se mora vježbati u prakticiranju svih sredstava kojima se postiže i čuva sjedinjenje s Mudrošću. Na poseban način se treba vježbati u nutarnjim i vanjskim vježbama življenja posvete, o čemu ćemo govoriti u narednom poglavlju. Ovdje ćemo samo prikazati tekst sv. Ljudevita koji najbolje opisuje marjansku dimenziju mističnog iskustva življenja posvete:

„Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi zemaljski raj novoga Adama, i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika. U ovom, dakle, raju zemaljskom postoje bogatstva, ljepote, rijetkosti i neizrecive slasti što ih je tu ostavio novi Adam, Isus Krist. U tom je raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću. Ovo presveto mjesto sastoji se jedino od djevičanske i neoskvrnjene zemlje od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam, djelovanjem Duha Svetoga koji tu prebiva. U ovom je zemaljskom raju uistinu stablo života koje je donijelo Isusa Krista, plod života i stablo znanja dobra i zla, koje je dalo svjetlo svijetu. Ima na ovome divnome mjestu stabala zasađenih Božjom rukom i natapanih njegovim božanskim pomazanjem, koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim cvijećem krjeposti koji širi miomiris te njime mirišu i sami anđeli. Ima na tom mjestu zelenih livada, nade neosvojenih tvrđava jakosti, čarobnih zgrada pouzdanja itd. Jedino nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta. Na ovome je mjestu čist, neokužen zrak čistoće; bijeli, bez noći, dan svetoga čovječanstva; sjajno, bez sjena, sunce Božanstva; neprestano užarena peć ljubavi u koju se netom ubaci gvožđe, sve se ono usije i pretvori u zlato; tamo je i rijeka poniznosti koja ključa iz zemlje i, dijeleći se na četiri rukavca, natapa čitavo ono čarobno mjesto. Ta četiri rukavca označuju četiri stožerne krjeposti“ (PP 261).

Formula u Mariji pokazuje prebivanje i jedinstvo.[195] Ova formula se može najmanje opisati. Sam svetac se koristi slikama i simbolima. U njemu prevladava neizrecivo kao tipični naglasak govora mističara koji žele opisati samo iskustvo. Cijeli ovaj broj je duhovni komentar Post 2, 8-10. Radi se, o “marijanskoj mistici”, o mističnom iskustvu, o jednom općenju duha s Marijom toliko dubokom da se skoro više ne razlikuje duh onoga koji se posveti od njenog duha. Sv. Ljudevit nam daje razumjeti da naše sjedinjenje s Marijom nije samo prisutnost jednog uzora u našem životu, nego je to nutarnje jedinstvo, svojstvo žarke ljubavi koje dinamički, a ne ontološki, prenosi biće koje ljubi u ljubljeno biće. Samo iskustvo nam može pomoći da to shvatimo. Montfort nas uvjerava da je moguće doći do tih otajstvenih dubina, koja su dar Duha Svetoga, onima koji su ustrajni na Marijinom putu. Sveci i duhovni velikani koji su slijedili Montfortov savjet, potvrđuju da on ima pravo. Montfort nastavlja:

[195] C.V. Truhlar, nav. dj. str.28. Neizrecivost samog mističnog iskustva i korištenje slika i simbola u govoru je tipično za mistično iskustvo. U ovom tekstu sv. Ljudevit upravo na taj način govori o Marijinoj mističnoj prisutnosti.

„Duh Sveti na usta svetih otaca naziva Presvetu Djevicu: 1. Istočna vrata, na koja Veliki svećenik Isus Krist ulazi u svijet i izlazi iz njega, jer zbilja preko nje je on ušao u svijet prvi put, a preko nje će u nj doći i drugi put; 2. Svetište Božanstva, odmaralište Presvetoga Trojstva, Božje prijestolje, Božji grad, Božji oltar, Božji hram, Božji svijet. Svi ti razni nazivi i pohvale sasvim su istiniti s obzirom na razna čudesa i milosti, što ih je Svevišnji učinio u Mariji. Kolikoga li bogatstva! Kolike li slave! Kolikog li uživanja! Kolike li sreće moći unići u taj vrt-Mariju i stanovati gdje je Svevišnji postavio prijestolje svoje najveće slave! Ali teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti, koji se je učinio njegovim neomeđenim gospodarom i govorio o njoj: „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren, zdenac zapečaćen“ (Pj 4, 12). Marija je zatvoren vrt! Marija je zapečaćen studenac! Bijedna djeca Adamova i Evina, izgnana iz raja zemaljskoga ne mogu unići ni u ovaj raj nego po osobitoj milosti Duha Svetoga koju moraju zaslužiti. No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti da bi se u djevičanskom Marijinu krilu duša hranila mlijekom njezine milosti i njezina majčinskog milosrđa; oslobodila od svih svojih smetnji, bojazni i skrupula; bila sigurna od svih svojih neprijatelja: đavla, svijeta i grijeha koji tamo nisu nigda imali pristupa, radi čega Marija izjavljuje: „Tko u meni radi, taj ne griješi“ (Sir 24, 22), tj. koji ostaje duhom u Presvetoj Djevici, neće počiniti znatnijega grijeha; da bi se tu oblikovala u Isusa, a Isus u njoj, jer je djevičansko Marijino krilo, po riječima otaca, dvorana Božjih tajni gdje su bili oblikovani Krist i svi odabranici: „Ovaj i onaj u meni je rođen“ (Ps 86, 5) (PP 262-264).

A svetac je duhovnu dinamiku tog mističnog iskustva ukratko naznačio u tekstu. Samo Duh Sveti može dovesti dušu do tih visina mistike, svetosti i razumijevanja samog iskustva: „Jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta.“ Taj put za dušu nije lagan zbog vlastite nepočišćenosti: „Ali, teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti.“ Svaka duša i sama manje ili više doprinosi svom duhovnom rastu ovisno i o tome koliko surađuje s milošću, a do tog vrhunskog mističnog iskustva, uz Božji dar, djelovanje Duha svetoga dolazi svojom vjernošću: „No, ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati.“ Učinci mističnog prebivanja u Mariji su iskustveno kušanje Marijine majčinske ljubavi, sloboda od prepreka, bojazni i skrupula, sigurnost od duhovnih neprijatelja, ne činjenje znatnijeg grijeha i preobraženje u Isusa. Montfort je svjestan da će malo duša doći do tih razina i življenja posvete i ustrajati u tome stanju (usp. PP 119, MT 44).

9. Mistagogija i življenje posvete u svakodnevici

Mistagogija ili praktično uvođenje u duh i življenje u svakodnevici je sastavni i bitni dio svake škole duhovnosti. Tako i sv. Ljudevit na kraju *Rasprave* u nekoliko brojeva daje okvirni plan priprave na posvetu Isusu Kristu po Mariji. Upute priprave za posvetu s molitvama koje treba svakodnevno moliti su načelne i nisu razrađene kao teme po danima. Zbog toga čitatelje upućujemo na priručnik meditacija o pripravi na posvetu koji smo priredili vjerno slijedeći svečeve upute.[196] Posveta koju uči sv. Ljudevit nije samo pobožnost, shvaćena kao određena praksa molitve i življenja vjere, nego i autentična duhovnost s teološkim osnovama. Da bi osoba što svjesnije obavila posvetu i plodonosnije je živjela, sv. Ljudevit je

[196] P. Miljenko Sušac, *Meditacije o pripravi na posvetu Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montforskoga,* Sav Tvoj, Zagreb, 2005.

htio da se dostojno pripravi za sam čin posvete u molitvi i razmatranju kroz mjesec dana. Čin posvete Isusu Kristu po Mariji je istovremeno kraj priprave i početak puta življenja posvete u svakodnevici. Oni koji nastoje živjeti posvetu, trebaju toga postati svjesni. Cilj nije čin posvete, on je samo uvođenje u duhovnost. Cilj je stanje našeg trajnog predanja Isusu Kristu po Mariji koje se očituje u svakodnevnim životnim prilikama. Po posveti vjernik slobodno izabire da na svojem putu rasta u vjeri i suobličenju Isusu Kristu ovisi o Mariji. On želi da čineći svoj dio u duhovnom životu i prikazujući ga Isusu po Mariji, Gospa ima svu slobodu majčinskog djelovanja i raspolaganja s njime. Sv. Ljudevit bi htio da vjernik koji se posveti bude spreman na ustrajni i svakodnevni rad i napor u življenju posvete koja postaje škola duhovnosti i vodi do svetosti. Svetac govoreći duši o posveti, kaže: „I u onoj mjeri kojom se budeš njome služila u običnim poslovima svoga života, upoznat ćeš njezinu vrijednost i izvrsnost“ (MT 1).

9.1. Priprema za obavljanje posvete i njeno svakodnevno i godišnje obnavljanje

„Prva vježba. Koji žele prigrliti ovu posebnu pobožnost, koja još nije podignuta na bratovštinu iako bi to bilo poželjno, upotrijebit će barem dvanaest dana da se isprazne od svjetovnog duha toliko protivna duhu Kristovu, kako sam već rekao u prvom dijelu ove priprave na Kraljevstvo Isusa Krista. Zatim će upotrijebiti tri tjedna da se napune Isusa Krista preko Presvete Djevice. A evo mogu se držati ovoga reda:

U prvom tjednu, u svim svojim molitvama i pobožnim djelima molit će za spoznanje samih sebe i savršeno pokajanje za svoje grijehe; i sve će činiti u duhu poniznosti. U tu svrhu moći će, ako budu htjeli, razmišljati ono što sam rekao o našem opakom dnu, i za prvih šest dana ovog tjedna neće drukčije sebe promatrati, nego kao puževe, gusjenice, žabe krastače, svinje, zmije i jarčeve, ili će imati na umu ove tri izreke sv. Bernarda: „Promisli što si bio, truo zametak; što si sada, posuda blata; što ćeš biti, hrana crvima.” Molit će se Gospodinu Isusu Kristu i njegovom Duhu Svetom: Gospodine, da progledam; ili: o da bih upoznao sebe!; ili: Dođi, Duše Presveti. I molit će svakog dana litanije Duhu Svetome s molitvom koja slijedi, kako su naznačene u prvom dijelu ovoga spisa. Utjecat će se Presvetoj Djevici i molit će je ovu veliku milost spoznanja samih sebe koja ima biti temeljem svih ostalih. U tu će svrhu izmoliti svakoga dana Zdravo, Zvijezdo mora, i njezine litanije. U drugom tjednu u svim svojim molitvama i dnevnim djelima nastojat će upoznati Presvetu Djevicu, i za to će spoznanje moliti Duha Svetoga. Moći će čitati i razmišljati što smo o tom rekli i molit će kao prvog tjedna litanije Duhu Svetome i Zdravo, Zvijezdo mora, i uz to jedan ružarij svakoga dana, ili barem jednu krunicu na tu nakanu. Treći će tjedan upotrijebiti za upoznavanje Isusa Krista. Moći će čitati i razmišljati što smo rekli o tome i izreći molitvu sv. Augustina koja je postavljena pri početku ovoga drugoga dijela. S istim će svecem moći reći i ponoviti stotinu i stotinu puta dnevno: Gospodine, da upoznam tebe; ili: Gospodine, da progledam, da vidim tko si ti. I izmolit će kao i prijašnjih tjedana litanije Duhu Svetomu i Zdravo, Zvijezdo mora, nadodavši svakoga dana litanije Imena Isusova“ (PP 227-230).

O samom danu posvete Isusu Kristu po Mariji sv. Ljudevit piše: „Na svršetku tih triju tjedana, ispovjedit će se i pričestiti s nakanom da se predaju Isusu Kristu preko Marijinih ruku u svojstvu sužnja ljubavi. A poslije pričesti, koju će nastojati primiti po uputi što je donosim kasnije, izmolit će obrazac svoje posvete, koji će također naći ovdje malo naprijed. Ako taj obrazac nije tiskan neka ga prepišu ili neka im ga netko drugi prepiše, i u koji dan obave posvetu, neka ga toga istoga dana potpišu svojim imenom. Bit će dobro ako toga dana plate kakav danak Isusu i njegovoj presvetoj majci, bilo za pokoru za svoje prošle nevjernosti zavjetima krštenja, bilo da time posvjedoče svoju zavisnost o vlasti Isusa i Marije. A taj će danak biti prema pobožnosti i mogućnosti svakoga pojedinoga, kao npr. post, koje mrtvljenje,

koja milostinja ili svijeća. I kad ne bi donijeli na poklon ništa drugo nego pribadaču, ali samo draga srca, to je dosta Isusu koji gleda samo dobru volju" (PP 231-232).

Posvetu možemo obaviti osobno ili u prisutnosti nekoga svećenika. Na sam dan posvete Montfort preporuča da se osoba ispovjedi i pričesti. Držimo da je za dan posvete dobro izabrati neki Marijin blagdan ili spomendan. A ako osoba zna da se taj dan ne može ispovjediti, dobro je da to učini koji dan prije. Kada je sv. Ljudevit pripravljao vjernike na posvetu skupno u pučkim misijama ili osobno, uvijek je sam čin posvete obavljao u tri dijela. Na krsnom zdencu vjernici bi obnovili svoje krštenje, nakon toga položili bi ruku na Evanđelje i ispovjedili svoju vjeru riječima: „Vjerujem u sve istine koje su sadržane u Evanđelju Isusa Krista", a zatim bi išli pred Marijinu sliku ili kip i molili obrazac posvete. U dodatku ovog izdanja imamo jedan prijedlog obrasca za takvo slavljenje posvete. I kod naše posvete možemo, ali ne moramo ponoviti ta tri čina popraćena odgovarajućim simbolima kao što je upaljena svijeća, krsni zdenac, ispovjediti vjeru moleći *Vjerovanje* i obnoviti svoje krštenje, imati pred sobom Evanđelje i pred njim ispovjediti vjeru te poći pred Marijinu sliku ili kip te izmoliti molitvu posvete. Za one koji žele slijediti ovaj prijedlog obavljanja samog čina posvete, u drugom dodatku ovog izdanja donosimo obrazac koji vjerno slijedi svečeve upute.

Za svakodnevno i godišnje obnavljanje posvete sv. Ljudevit kaže: „Barem svake godine, istog dana, obnovit će istu posvetu, vršeći iste pobožne vježbe kroz tri tjedna. Pače, moći će svakoga mjeseca i svakoga dana obnoviti sve što su učinili i to s ovo malo riječi: Sav sam tvoj, i sve moje pripada tebi, moj ljubezni Isuse, po Mariji, tvojoj presvetoj majci" (PP 233).

Smisao svakodnevnog i godišnjeg obnavljanja posvete je u tome da se vjernik vježba u življenju posvete te tako dublje ulazi u duh posvete. U tome procesu živeći posvetu otvara se put rasta koji može ići sve do vrhunaca svetosti.

9.2. Uzgajanje i rast stabla života ili kako u svakodnevnici usvajati duh posvete i ići putem sjedinjenja s Isusom po Mariji

Vježbe priprave na posvetu, kako ih je zamislio sv. Ljudevit, su sklad meditacija i molitve koje za cilj imaju isprazniti dušu od duha svijeta i same sebe kako bi se po Mariji ispunila Isusom. Koliko vjernik više i predanije u nutrini pristaje na posvetu, nastoji oko priprave i življenja posvete, toliko će se više i duhovno obogatiti. Svetac predlaže da vjernik nakon što je obnovio čin posvete, svakodnevno obnavlja posvetu kratkim obrascem: *Sav sam tvoj i sve moje pripada tebi, moj ljubezni Isuse, po Mariji, tvojoj presvetoj majci*, te da svake godine ponovi put priprave za posvetu. To znači da je Montfort bio svjestan da su priprava i čin posvete sjeme bačeno u zemlju koje da bi izraslo treba vrijeme i njegu. O tome govori i sam sv. Ljudevit na kraju *Marijine tajne*, gdje uspoređuje posvetu sa stablom života koje će u svoje vrijeme donijeti plod, a to je sam Isus Krist. Monrfort uspoređujuće posvetu ili sveto ropstvo ljubavi sa stablom života koje je Duh Sveti zasadio u našu dušu i daje kratki niz praktičnih savjeta za duhovni život od velike važnosti. Što ih budemo više razmatrali i slijedili, otkrivat ćemo u njima veću razboritost i evanđeosku mudrost. Svetac uči:

„Posveta jest pravo Drvo života. Izabrana dušo, jesi li djelovanjem Duha Svetoga razumjela što sam upravo rekao? Zahvali Bogu! To je tajna skoro svima nepoznata. Ako si našla skriveno blago u Marijinom polju, dragocjeni evanđeoski biser, treba sve prodati da ga stekneš; treba prinijeti žrtvu sama sebe u ruke Marijine, i u njoj se sretno izgubiti da nađeš Boga sama. Ako je Duh Sveti zasadio u tvojoj duši pravo Drvo života, a to je pobožnost koju ti upravo rastumačih, treba uložiti svu moguću brigu da ga uzgojiš, da bi ti dao plod u svoje vrijeme. Ova je pobožnost goruščino zrno o kojem se govori u Evanđelju; ono je po izgledu najmanje od svih zrna, pa ipak naraste dosta veliko i tjera svoju stabljiku tako visoko da ptice

nebeske, tj. izabrani na njoj savijaju svoje gnijezdo i odmaraju se u njezinoj sjeni za vrijeme sunčane žege i nalaze u njoj sigurno utočište protiv divljih zvijeri. Kršćanska sloboda: prvo, ovo Drvo zasađeno u srcu zaista vjernom, hoće da bude na punom vjetru bez ikakva ljudskog oslonca; ovo Drvo, budući božansko, hoće da uvijek bude bez ikakva stvorenja koje bi ga moglo priječiti da se diže prema svom počelu, a to je Bog. Prema tome, ne smijemo se oslanjati na vlastitu vještinu, ili na svoje darove čisto naravne, ili na ugled i vlast ljudi: potrebno je da se utječemo Mariji i oslanjamo na njezinu pomoć. Neprekidni kontemplativni pogled duše: drugo, potrebno je da duša, u kojoj je zasađeno ovo Drvo bude neprekidno zauzeta poput dobra vrtlara s time da ga čuva i promatra. Jer ovo Drvo, budući da je živo i da mora dati plod života, hoće da ga neprekidni pogled i promatranje duše uzgaja i povećava; i posao savršene duše jest da na to neprekidno misli, da joj to bude glavno zanimanje. Evanđeosko odricanje: treće, treba iščupati i posjeći korov i trnje koji bi mogli s vremenom ugušiti ovo Drvo ili ga spriječiti da donese svoj plod, tj. treba biti vjeran, te mrtvljenjem i nanošenjem sile samome sebi presijecati i odrezivati sve beskorisne užitke i isprazne poslove sa stvorenjima, drugim riječima, razapinjati svoje tijelo, šutjeti i mrtviti svoja sjetila. Daleko od samoljublja: četvrto, treba paziti da ga gusjenice ne oštete. Te su gusjenice neuredna ljubav prema samom sebi i svojim ugodnostima što izjeda zeleno lišće i lijepe nade u plod koje je Drvo imalo jer se samoljublje i ljubav prema Mariji nikako ne slažu. Borba protiv grijeha: peto, ne smijemo pustiti životinje da mu se približe. Te životinje su grijesi koji bi mogli zadati smrt Drvetu života samim svojim dodirom. Ne smije ga se dotaći ni njihov dah, tj. laki grijesi, koji su uvijek jako opasni ako o njima ne vodimo brigu. Molitve i euharistija: šesto, treba neprestano natapati ovo božansko Drvo svetim pričestima, svetim misama i drugim javnim i privatnim molitvama, bez čega bi to drvo prestalo donositi ploda. Vjernost i mir u kušnjama: sedmo, ne trebamo se rastužiti ako ga vjetar trese i drma, jer je potrebno da ga vjetar kušnji trese da ga obori, da ga okruži snijeg i led kako bi ga pogubio, tj. ovu će pobožnost prema Svetoj Djevici nužno napadati i protusloviti joj, ali ipak ako ustrajemo da je gajimo, ne treba se ničega bojati. Plod Drveta života, plod Marije jest Isus. Predodabrana dušo, budeš li na taj način uzgajala svoje Drvo života koje je nedavno zasadio u tvojoj duši Duh Sveti, uvjeravam te da će u kratko vrijeme tako visoko uzrasti da će nebeske ptice u njemu prebivati, i postat će tako savršeno da će konačno, kada za to bude vrijeme, dati svoj plod časti i milosti, tj. ljubaznog i poklona dostojnog Isusa koji je bio i uvijek će biti jedini Marijin plod. Sretne li duše u kojoj je zasađena Marija, Drvo života; još sretnija ona u kojoj Marija raste i cvjeta; veoma sretna je ona u kojoj Marija donosi svoj plod; ali najsretnija od svih jest ona koja taj plod kuša i čuva sve do smrti i u vijeke vjekova. Tako budi“ (MT 70-78).

Vidimo da sv. Ljudevit na slikovit način prikazuje dinamiku rasta duhovnoga življenja posvete objašnjavajući na koji način usvajati stil duhovnoga života pa da put sazrijevanja dovede dušu do sjedinjenja s Isusom. Radi se o istoj temi koju svetac razlaže kada govori o sredstvima da se postigne i sačuva Mudrost. Duhovna je dinamika ista, iako izražena na drugi način.[197] Sv. Ljudevit duhovnost posvete uspoređuje sa stablom života i ukazuje na pravu pobožnost Mariji kao sredstvo da se postigne sjedinjenje s Isusom. Pri tom se poziva na djelovanje Duha Svetoga čije djelovanje je u temeljima svake kršćanske duhovnosti pa i življenja posvete. Naime, u Duhu Svetome vjernik ispravno shvaća temelje nauke posvete kao i potrebu suradnje s milošću. Duhovni život kao takav je nužno otvoren rastu i sazrijevanju. Na tom putu nije dosta jedanput se posvetiti, učiniti jedan čin. Traži se ustrajan i svakodnevni napor koji je potrebno ulagati da bi se dogodio duhovni rast. Taj napor koji vjernik ulaže u življenje posvete, što je Montfort izrazio koristeći i terminologiju sredstava, vodi dušu putem umiranja sebi i kršćanske slobode u potpunom povjerenju u Boga i Marijin zagovor, i to istim sredstvima žarke želje, mrtvljenja i neprestane molitve. Na taj način vjernik se oslobađa svega

[197] Zbog toga preporučamo usporedno čitanje ovog poglavlja sa šestim u kojima smo obradili duhovnu dinamiku sredstava da se postigne i sačuva Mudrost.

što bi moglo biti zaprekom sjedinjenju s Isusom. Da bi osoba rasla i sazrijevala u duhovnosti posvete, što je simbolički izraženo slikom stabla koje je Duh Sveti zasadio u dušu, sv. Ljudevit preporučuje kršćansku slobodu, evanđeosko odricanje, odbacivanje samoljublja, borbu protiv grijeha, a kad smo govorili o sredstvima vidjeli smo to su teme povezane sa sveopćim mrtvljenjem. Svetac isto tako preporuča i molitvu, euharistiju, neprekidni kontemplativni pogled duše i vjernost i mir u kušnjama, teme povezane s dinamikama neprestane molitve.

9.3. Nutarnje vježbe življenja posvete

Na kraju *Rasprave*, nakon što je izložio posvetu, sv. Ljudevit govori o nutarnjim vježbama njenog življenja. „Ima i drugih, nutarnjih pobožnih vježbi koje imaju veliku snagu posvetiti one koje Duh Sveti zove na visoku savršenost. Te se vježbe sastoje u tome, da se izrazim u četiri riječi, da sva svoja djela činimo po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju, da ih tako savršenije činimo po Isusu, s Isusom, u Isusu i za Isusa“ (PP 257).

Ono što sv. Ljudevit zove unutarnjim vježbama posvete Isusu Kristu po Mariji, u stvari su duhovni stavovi i raspoloženja koje treba njegovati onaj koji prihvati ovu duhovnost. Naravno da osoba čini svoj dio u rastu u vjeri, ali ga čini po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju, a krajnji cilj, kao što kaže svetac, uvijek ostaje Isus. Kad svetac govori o nutarnjim vježbama življenja posvete, radi se o opisu osobnog odnosa s Marijom na putu vjere u ljubavi. Kada istinski ljubimo neku osobu, onda želimo da ona bude prisutna u svim dimenzijama i oblicima našeg života. Nutarnje vježbe življenja posvete imaju za cilj oblikovati u duši nutarnji stav svetoga ropstva ljubavi, tj. svojevoljnog predanja i potpune podložnosti i ovisnosti duše o Mariji na putu čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja s Isusom, na putu oblikovanja Isusa u duši.

„Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje, ali je jako teško ući u duh ove pobožnosti koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

Na prvi pogled nutarnje vježbe življenja posvete ostavljaju utisak složenosti i dodatne kompliciranosti življenja duhovnog života. Međutim, upravo obrnuto, sve ove četiri formule su izraz samo jednog jednostavnog nutarnjeg stava duše, trajnog raspoloženja i usmjerenosti na Mariju u svemu što se živi, moli i radi te predanja u njene ruke da ona vodi dušu Isusu. Dakle, nije nužno prije svakoga čina ili djela strogo razlučiti koju nutarnju vježbu valja primijeniti, nego oblikovati jedinstveni i jednostavni nutarnji stav. Svetac kaže:

„Treba se izgubiti u Mariji i njoj se prepustiti poput kamena što ga bacimo u more. To možemo učiniti jednostavno i u tren, jednostavnim duhovnim pogledom, kratkim činom volje, ili riječju, npr. govoreći: Ja se odričem sebe i darujem se tebi, mila moja majko! Pa sve i da ne osjećamo nikakve slasti u ovom činu sjedinjenja, on je ipak istinit kao što bi netko jednako istinito pripao sotoni kad bi, Bože sačuvaj, jednako iskreno rekao: ja se predajem sotoni, makar on i ne osjetio u sebi na te riječi nikakve osjetne promjene“ (PP 259).

Kako tjelesni, tako i duhovni život ima svoje faze i dinamike rasta. Možemo govoriti o postepenim etapama duhovnog rasta i razvoja života milosti u nama. Svaki stupanj duhovnog života podrazumijeva određeno stanje duše, duhovne potrebe i sredstva duhovnosti koja potiču rast na putu vjere. Bit puta je suobličenje Isusu Kristu u nutrini duše koje se očituje u konkretnom životu i življenju Evanđelja u ljubavi i poniznosti pred Bogom i ljudima, a naši osjećaji nisu mjerilo rasta na tom putu. To vrijedi i za nutarnju komunikaciju između duše i

Marije koja ima svoju dinamiku rasta od samih početaka življenja posvete pa sve do vrhunaca svetosti i mistike:

„Pripazi također da se ne siliš da osjećaš i uživaš u onome što govoriš i činiš, nego sve govori i čini u onoj čistoj vjeri koju je i Marija imala ovdje na zemlji i koju će ti ona s vremenom dati. Pusti, mala siromašna ropkinjo, pusti svojoj gospodarici jasno gledanje Boga, zanesenja, veselja, uživanja i bogatstva, a za sebe uzmi samo čistu vjeru punu nehaja, rastresenosti, dosade, suhoće i reci: amen! Tako neka bude, na ono što radi Marija, moja gospodarica u nebu. To je najbolje što mogu u ovom času učiniti. Dobro pazi i na to da se ne ražalostiš ako tako brzo ne uživaš slatku prisutnost svete Djevice u svojoj unutrašnjosti. Ta milost nije za svakoga;[198] i kada Bog njome obdari jednu dušu po svome velikom milosrđu, može je duša vrlo lako izgubiti ako nije vjerna vježbi "često se sabrati". Ako ti se ta nesreća dogodi, povrati se mirno svojoj gospodarici i prikaži joj dostojnu naknadu" (MT 51-52).

Nutarnje vježbe o kojima svetac govori uz stil duhovnog života koji smo izložili u prethodnoj cjelini su bit življenja posvete i ključ dinamizma rasta. O tome kako i koliko ustrajno ih duša živi ovisiti će učinkovitost i plodnost posvete. Svetac opominje:

„Budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti. Neki će se zaustaviti na njezinoj vanjštini i neće ići dalje, tih će biti najveći broj. Neki će, i to malo njih, unići u njezinu unutarnjost, ali će se popeti samo na prvu njezinu stepenicu. A tko će se popeti na drugu stepenicu? Tko će doprijeti do treće? Napokon, tko će na toj trećoj stepenici stajati stalno? Samo onaj kome Duh Isusov otkrije tu tajnu. Na tu će visinu sam Duh Sveti voditi dušu jako vjernu da napreduje od krjeposti do krjeposti, od milosti do milosti, od svjetla do svjetla, da jednom dospije do svoga preobraženja u Isusu i do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu" (PP 119).

Treba odmah napomenuti da kao kada se radi i o svim drugim duhovnim stavovima koje duša treba usvojiti na putu vjere, ne može se umišljati niti tražiti, od sebe ni od drugih, da se odmah na početku ima potpuno jasan, cjelovito proživljen i doživljen stav predanja Mariji. Na početku će se raditi samo o sjemenu koje, ako brižno i strpljivo uzgajamo, raste i sazrijeva te će bitno označiti duhovni put i donijet svoj plod. Po nutarnjoj spremnosti, stvarnoj sposobnosti i u mjeri u kojoj posvećena osoba uistinu živi nutarnje vježbe, mjeri se duhovni put pojedine osobe i stupnjevi napretka na ovom putu svetosti. To su pobožne vježbe kojima je cilj uskladiti svoj život s Marijinim životom te doći do sjedinjenja s Njom kako bi se dublje u ljubavi živio odnos s Isusom Kristom. Ako nutarnje vježbe promatramo po redoslijedu kako su izložene, one predstavljaju istinski put duhovnoga rasta. Treba ih sve živjeti istovremeno iako se njihovo razumijevanje i iskustveno usvajanje događa progresivno u vremenu. Tako se može promatrati put rasta od želje da Marija bude prisutna u životu (po Mariji), do izbora Marije kao uzora (s Marijom), sve do mističnog sjedinjenja s Marijom (u Mariji) i apostolatske dimenzije posvete (za Mariju). Nutarnje vježbe življenja posvete sadrže u sebi evanđeoski radikalizam potpunog predanja i umiranja starog i života novog čovjeka u Isusu Kristu po Mariji.[199] Ovdje iznosimo općeniti prikaz vježbi, a detaljno razrađenu analizu s praktičnim uputama i savjetima za življenje nutarnjih vježbi posvete donosimo u četvrtom dodatku ovog izdanja koje čini cjelinu s ovim poglavljem.

„Trebamo raditi svoja djela po Mariji, tj. trebamo se pokoravati u svemu Presvetoj Djevici i vladati se također u svemu po njezinu duhu koji je Duh Sveti Božji. Koje vodi duh Božji, oni su sinovi Božji (Rim 8, 14); koje vodi duh Marijin, oni su Marijini sinovi i, prema

[198] Kada Svetac ovdje kaže da ta milost nije za svakoga, govori o izvanrednoj mističnoj milosti i o vrlo visokom stupnju; ne protuslovi onome što je tvrdio u broju 15 *Marijine tajne* o redovnoj Marijinoj prisutnosti u dušama koje joj se posvete.

[199] Upućujemo na studije monfortanske duhovnosti u kojima se obrazlažu prakse življenja posvete. Citiramo samo one koje mi ovdje koristimo. P. Gaffney, nav. dj. str. 428 - 432. P. G. D'Amico, nav. dj. str. 251 – 275. A. Polverelli, *Regalita di Maria, studio tratto dagli scritti di Gebhard,* Rim., 1958, str. 225 – 258.

tome, sinovi Božji, kako smo to dokazali. Zato između tolikih štovatelja Presvete Djevice samo su oni pravi i vjerni njezini štovatelji koje vodi njezin duh. Spomenuo sam da je duh Marijin Božji duh, jer nju nikada nije vodio njezin duh, nego vazda Božji duh, koji je tako zavladao njome da je postao njezinim vlastitim duhom. Zato kaže sv. Ambrozije: „Neka u svakome bude Marijina duša da tu slavi Boga. Neka Marijin duh bude u svakome, da se tu raduje u Bogu." Sretne li duše kad je sasvim zaposjedne i njome upravlja duh Marijin, po primjeru nekog dobrog brata Družbe Isusove, imenom Rodriguez, koji je umro na glasu svetosti, jer je taj duh blag i jak, revan i razborit, ponizan i srčan, čist i plodan. Želi li duša da je vodi ovaj Marijin duh treba: prvo, da se odrekne svoga vlastitoga svjetla i volje prije svakog svoga djela, npr. prije nego ćemo se pomoliti, reći ili slušati svetu misu, pričestiti se i tako dalje. Jer bi tmine našega vlastitoga duha i zloća naše vlastite volje i djelovanja, kad bismo se povodili za njima, bile zapreka svetom Marijinu duhu, ma koliko nam se činile dobre. Drugo, treba se predati Marijinu duhu da nas pokreće i vodi kako se njoj svidi. Treba se staviti i pustiti u njezine djevičanske ruke, kao što je oruđe u rukama radnika, ili kao lutnja u rukama izvrsna svirača. Treba se izgubiti u Mariji i njoj se prepustiti poput kamena što ga bacimo u more. To možemo učiniti jednostavno i u tren, jednostavnim duhovnim pogledom, kratkim činom volje, ili riječju, na primjer govoreći: ja se odričem sebe i darujem se tebi, mila moja majko! Pa sve i da ne osjećamo nikakve slasti u ovom činu sjedinjenja, on je ipak istinit, kao što bi netko jednako istinito pripao sotoni kad bi, Bože sačuvaj, jednako iskreno rekao: ja se predajem sotoni, makar on i ne osjetio u sebi na te riječi nikakve osjetne promjene. Treće, treba od vremena do vremena, za naših djela i poslije njih, obnoviti isti čin darivanja samih sebe i ujedinjenja. Što budemo to češće radili, to ćemo se prije posvetiti i brže doći do ujedinjenja s Isusom Kristom, koje vazda dolazi nužno iza našega ujedinjenja s Marijom, jer je duh Marijin duh Isusov" (PP 258-259).

Formula po Mariji znači sredstvo. To je izraz koji susrećemo puno puta u *Raspravi*. Riječ „po" ne znači pasivno sredstvo, nego radije posredništvo. Ako živimo posvetu, sva naša djela i molitve trebamo predati u Marijine ruke s velikim povjerenjem u Gospu. Duh Sveti u Mariji kod utjelovljenja sjedinjuje Božju i ljudsku narav Isusa Krista. Ona je „ambijent Božji", puna milosti. Uđimo u to prebivalište Božje i bit ćemo u zajedništvu s Bogom. To je prvi korak koji svaki istinski učenik Isusa Krista treba učiniti u poslušnosti njegovoj riječi: „Evo ti Majke" (Iv 19, 27). Mi trebamo prihvatiti Isusov dar te dati Mariji mjesto i prostor u našem duhovnom životu. To znači ići Bogu računajući s njom na duhovnom putu rasta u vjeri. Svetac navodi tri praktična uvjeta koja je potrebno opsluživati za nutarnji rast u duhu posvete. Prvi uvjet je odricanje od samoga sebe ili možda bolje rečeno od staroga čovjeka. Montfort traži od vjernika da se na putu življenja posvete prvenstveno vježba u odricanju svoje volje, prosudbe, nakana, planova. Ovaj duhovni savjet je jako koristan jer iskustvo pokazuje da mnoge duše upravo jer su imale odviše povjerenja u vlastite snage, krjeposti i duhovno umijeće zaustavile su se na putu duhovnoga rasta i kršćanskog savršenstva, ili su ponovno pale u uobičajene grijehe bez ozbiljne nakane i volje da ih se oslobode. Svetac bi htio da duša koja živi posvetu redovno se vježba u spoznavanju vlastitog ništavila jer bi tmine našega vlastitoga duha i zloća naše vlastite volje i djelovanja, kad bismo se povodili za njima, bile zapreka svetom Marijinu duhu, ma koliko nam se činile dobre i na taj se vježba u mudrosnom spoznanju vlastite bijede, a upravo je to kako smo vidjeli, i prvi učinak življenja posvete. Ali vježbati se u pažljivom motrenju vlastitog ništavila i ponora nutarnje bijede bez čvrstog oslonca može biti naporno i pogibeljno za dušu. Zbog toga taj nutarnji čin treba biti popraćen činom predanja i povjerenja u Marijinu majčinsku ljubav. Svetac koji je sam to živio uči: „To možemo učiniti jednostavno i u tren, jednostavnim duhovnim pogledom, kratkim činom volje, ili riječju, npr. govoreći: ja se odričem sebe i darujem se tebi, mila moja majko! Na taj način malo po malo događa se komunikacija Marijinog duha s dušom koji je sve više potiče i vodi u duhovnom životu i rastu. Treće, ove čine treba često ponavljati u svakodnevnici. Kao što nije

dosta jedanput pročitati gramatiku nekog stranog jezika i znati je odmah u svemu primijeniti tako nije dosta jedanput se odreći sebe i predati Mariji, nego to treba postati stil života svakodnevice u molitvi i djelovanju koji se postiže napornim vježbanjem i molitvom. Rast u duhu posvete ovisi upravo o vježbanju u čestom nutarnjem ponavljaju ovih čina.

„Druga vježba, sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti, što ga je Duh Sveti naumice proizveo u netaknutom stvoru da se ugledamo na nj prema svojim slabim silama. Valja nam, dakle, pri svakom činu promatrati kako ga je vršila Marija, ili kako bi ga učinila da je na našemu mjestu.

S tom svrhom trebamo proučavati i promišljati velike krjeposti što ih je ona vršila tijekom svoga života, a osobito njenu živu vjeru kojom je povjerovala bez kolebanja anđeoskoj riječi. Ona je vjerovala vjerno i postojano sve do podno križa na Kalvariji. Zatim, njenu duboku poniznost iza koje se je skrivala, šutjela, u svemu se podlagala i odabirala zadnje mjesto. Njenu potpunu božansku čistoću kojoj nikada pod nebom nije bilo ravne niti će ikada biti, i uopće sve ostale njene krjeposti. Spomenimo se, drugi put to kažem, da je Marija velika i jedina Božja uzor-forma, vrijedna da proizvede žive slike Božje s malim troškom i u malo vremena; pa koja duša ovu formu nađe i u njoj se izgubi, ona se sasvim brzo promijeni u Isusa Krista, kojega ova forma prirodno prikazuje“ (PP 260).

Formula s Marijom iskazuje duhovno zajedništvo, nastavak je onoga što je gore rečeno. Tko se odluči uzeti Mariji kao primjer i uzor u svakoj životnoj situaciji, treba naučiti od nje kako živjeti vjeru i živjeti od vjere. To znači u zajedništvu s Marijom pitati sebe kako bi se ona ponašala da je na našem mjestu. Naravno da se ne radi o tome da mi ponovimo Marijine osobne izbore, jer svaka je osoba jedinstvena i neponovljiva u povijesti spasenja, nego da imamo njen duh poniznosti, vjere, povjerenja, spremnosti, služenja kada mi moramo odlučivati u našem životu. Ako se živi nadahnuto i potaknuto Marijinim duhom iz toga prirodno slijedi nasljedovanje njenih krjeposti i nutarnjih stavova. To znači da vjernik koji živi posvetu treba često razmatrati Marijin život u Evanđelju, a i djela sv. Ljudevita mu mogu u dobroj mjeri pomoći dublje nju upoznati, više zavoljeti i nasljedovati. Montfort ovdje navodi tri Marijine krjeposti: živu vjeru, duboku poniznost i potpunu božansku čistoću. U svojim spisima navodi i druge Marijine krjeposti:

„Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta, tj. navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, osobito njezinu duboku poniznost, njezinu živu vjeru, njezin slijepi posluh njezinu neprestanu molitvu, njezino posvemašnje mrtvljenje, njezinu božansku čistoću, njezinu žarku ljubav, njezinu junačku strpljivost, njezinu anđeosku blagost i njezinu uzvišenu mudrost. To je deset poglavitih krjeposti Presvete Djevice“ (PP 108).

Na kraju sv. Ljudevit, spominjuću sliku uzor-forme, napominje da nasljedovanje Marijinih krjeposti nije samo ugledanje na njih, nego se sama Marija angažira i pridružuje naporima vjernika te ona majčinskim djelovanjem čini da njene krjeposti prožmu njegovu dušu.

„Konačno, Marija postaje sve toj duši kod Isusa: rasvjetljuje njezin duh svojom čistom vjerom. Produbljuje njezino srce svojom poniznošću, širi ga i raspaljuje svojom ljubavlju, čisti ga svojom čistoćom, oplemenjuje ga i obogaćuje svojim majčinstvom. Ali čemu se zadržavam? Samo je iskustvo kadro pokazati nam sva ta čudesa Marijina, koja ne mogu shvatiti učeni i oholi ljudi, pa čak ni oni osrednje pobožni“ (MT 57).

„Treća vježba, trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi raj zemaljski novoga Adama, i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika. U ovom, dakle, raju zemaljskom postoje bogatstva, ljepote, rijetkosti i neizrecive slasti, što ih je tu ostavio novi Adam, Isus Krist. U tom je raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću. Ovo presveto mjesto sastoji se jedino od djevičanske i neoskvrnjene zemlje, od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam i to djelovanjem Duha Svetoga koji tu prebiva. U

ovom je zemaljskom raju uistinu stablo života koje je donijelo Isusa Krista, plod života, i stablo znanja dobra i zla, koje je dalo svjetlo svijetu. Ima na ovom divnom mjestu stabala zasađenih Božjom rukom i natapanih njegovim božanskim pomazanjem koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim cvijećem krjeposti koji širi miomiris, te njime mirišu i sami anđeli. Ima na tom mjestu zelenih livada, nade neosvojenih tvrđava jakosti, čarobnih zgrada pouzdanja itd. Jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta. Na ovome je mjestu čist, neokužen zrak čistoće; bijeli, bez noći, dan svetoga čovječanstva; sjajno, bez sjena, sunce Božanstva; neprestano užarena peć ljubavi, u koju netom se ubaci gvožđe, sve se ono usije i pretvori u zlato; tamo je i rijeka poniznosti, koja ključa iz zemlje i, dijeleći se na četiri rukavca, natapa čitavo ono čarobno mjesto. Ta četiri rukavca označuju četiri stožerne krjeposti. Duh Sveti na usta svetih otaca još naziva Presvetu Djevicu: Istočna vrata, na koja Veliki svećenik Isus Krist ulazi u svijet i izlazi iz njega, jer zbilja preko nje je on ušao u svijet prvi put, a preko nje će u nj doći i drugi put; Svetište Božanstva, odmaralište Presvetoga Trojstva, Božje prijestolje, Božji grad, Božji oltar, Božji hram, Božji svijet. Svi ti razni nazivi i pohvale sasvim su istiniti s obzirom na razna čudesa i milosti što ih je Svevišnji učinio u Mariji. Kolikoga li bogatstva! Kolike li slave! Kolikog li uživanja! Kolike li sreće moći unići u taj vrt-Mariju i stanovati gdje je Svevišnji postavio prijestolje svoje najveće slave! Ali, teško je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti, koji se učinio njegovim neomeđenim gospodarom i govorio o njoj: „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren, zdenac zapečaćen“ (Pj. 4, 12). Marija je zatvoren vrt! Marija je zapečaćen studenac! Bijedna Adamova i Evina djeca, izgnana iz raja zemaljskoga, ne mogu unići ni u ovaj raj nego po osobitoj milosti Duha Svetoga koju moraju zaslužiti. No, ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslonac, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti da bi se u djevičanskom Marijinu krilu duša hranila mlijekom njezine milosti i njezina majčinskog milosrđa; oslobodila od svih svojih smetnji, bojazni i skrupula; bila sigurna od svih svojih neprijatelja: đavla, svijeta i grijeha koji tamo nisu nikada imali pristupa radi čega Marija izjavljuje: „Tko u meni radi, taj ne griješi“ (Sir 24, 22), tj. koji ostaje duhom u Presvetoj Djevici, neće počiniti znatnijega grijeha; da bi se tu oblikovala u Isusa, a Isus u njoj, jer je djevičansko Marijino krilo, po riječima otaca, dvorana Božjih tajni gdje su bili oblikovani Krist i svi odabranici: „Ovaj i onaj u meni je rođen“ (Ps 86, 5) (PP 261-264).

Kako bi prikazao treću nutarnju vježbu sv. Ljudevit se koristi samo slikama i simbolima jer se radi o neizrecivom i neopisivom iskustvu mistike. Zbog toga je teško uočiti njegov jasan smisao. Formula u Mariji ukazuje na prebivanje i jedinstvo. Ovaj vidik predstavlja vrhunac nutarnjih vježbi i najvišeg stupnja življenja duha posvete. Cijeli ovaj odlomak je duhovni komentar Post 2, 8-10. Radi se o “marijanskoj mistici”, o mističnom iskustvu, o boravku kršćanina u Mariji,[200] o jednom općenju duha s Marijom toliko dubokom da se skoro više ne razlikuje duh onoga koji se posveti od njenog duha. Sv. Ljudevit daje nam razumjeti da naše sjedinjenje s Marijom nije samo prisutnost jednog uzora u našem životu, nego je to nutarnje jedinstvo, svojstvo žarke ljubavi koje dinamički, a ne ontološki, prenosi biće koje ljubi u ljubljeno biće. Montfort nas uvjerava da je moguće doći do tih otajstvenih dubina koja su dar Duha Svetoga onima koji su ustrajni na Marijinom putu. Sveci i duhovni

[200] Poznati talijanski duhovni autor p. Livio Fanzaga drži da se u upravo u ovome sastoji velika novost koju sv. Ljudevit donosi u marijansku duhovnost u odnosu na sve druge njene najveće i najpoznatije predstavnike u katoličkoj Crkvi počevši od sv. Bernarda i sv. Alfnosa Liguorija koji slove za najveće Gospine štovatelje koji su prvenstveno naglašavali majčinsko - sinovski odnos u povjerenju Marije i vjernika, dok Ljudevit ide korak dalje i govori o mističnom iskustvu boravka u Mariji po posveti. *P. Livio Fanzaga, Maria nel cammino di santità,* 1998,, Milano, str. 106-107.

velikani koji su slijedili Montfortov savjet potvrđuju da on ima pravo. Sam Ljudevit svom prijatelju Blainu jednom zgodom reče: „Osjećam u duši trajnu Marijinu i Isusovu prisutnost.“ Na kraju sv. Ljudevit daje lijepi opis onoga što se nalazi na kraju dugoga puta posvete: život u Kristu! To je radost, odmor, mir, milost i milosrđe, nutarnja sloboda i sigurnost od zla. Radi se o vrhuncima kontemplacije, mistike i svetosti. Samo iskustvo može pomoći da se to shvati. A svetac je duhovnu dinamiku tog iskustva ukratko naznačio u tekstu. Samo Duh Sveti može dovesti dušu do tih visina mistike, svetosti i razumijevanja samoga iskustva: „Jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta.“ Taj put za dušu nije lagan zbog vlastite nepočišćenosti: „Ali, teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti.“ Svaka duša i sama manje ili više doprinosi svom duhovnom rastu ovisno i o tome koliko surađuje s milošću, a do tog vrhunskog mističnog iskustva, uz Božji dar i djelovanje Duha Svetoga, dolazi svojom vjernošću: „No, ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati.“

Učinci mističnog prebivanja u Mariji su iskustveno kušanje Marijine majčinske ljubavi, sloboda od prepreka, bojazni i skrupula, sigurnost od duhovnih neprijatelja, ne činjenje znatnijeg grijeha i preobraženje u Isusa. Montfort je svjestan da će malo duša doći do tih razina i življenja posvete i ustrajati u tome stanju (usp. PP 119, MT 44).

„Četvrta vježba, napokon trebamo sva svoja djela raditi za Mariju. Doista je pravedno kad smo se potpuno predali njoj na službu da radimo sve za nju kao dvorjanici, sluge i sužnjevi; ne kao da bi nju uzeli za posljednju svrhu svoje službe, jer je to samo Isus Krist. Ali svakako ona nam treba biti naš bliži cilj, naša otajstvena okolina i naše lako sredstvo da dođemo k Isusu Kristu. Zato, poput dobrih slugu i robova, ne smijemo se predati besposlici, nego trebamo, potpomognuti njezinom zaštitom, poduzimati i činiti velike stvari za ovu uzvišenu vladaricu. Trebamo ustati na obranu njezinih povlastica kad ih tko osporava. Trebamo braniti njezinu slavu kad je netko napada. Trebamo privesti sav svijet, ako je moguće, u njezinu službu i na ovu krasnu i ozbiljnu pobožnost. Trebamo govoriti i vikati protiv onih koji zloupotrebljavaju pobožnost prema njoj, vrijeđajući njezina Sina, i ujedno trebamo nastojati promicati ovu pravu pobožnost. A kao nagradu za ove naše male usluge ne smijemo tražiti od nje ništa, nego neka nam bude dosta čast što pripadamo tako ljubeznoj vladarici, i sreća što smo po njoj sjedinjeni s Isusom, njezinim Sinom, nerazrješivom vezom u vremenu i u vječnosti. Slava Isusu u Mariji! Slava Mariji u Isusu! Slava samomu Bogu“ (PP 265).

Formula za Mariju ukazuje na apostolatsku i misionarsku dimenzija posvete. Ono što vjernik živi i iskusi u vjeri, to trebamo drugima svjedočiti i naviještati kako bi i oni upoznali, povjerovali i uzljubili Boga. Zadnja od nutarnjih vježbi življenja posvete ukazuje na neophodnost apostolata kao bitnu dimenziju monfortanske duhovnosti. Posvetiti se Mariji kušajući njenu ljubav i mjačinsku pomoć na putu življenja vjere, nužno rađa željom i radom naviještanja radosne vijesti spasenja Isusa Krista. Posveta ili sveto ropstvo ljubavi ne znači samo potpuno predanje, podložnost i ovisnost o Mariji nego i velikodušno se staviti u njenu službu. U Marijinoj školi se uči činiti sva djela po Mariji i u služenju njoj. Ako netko misli služiti Mariji u nekoj vrsti privatnosti, duhovnog intimizma, pobožnosti koja bi bila samo neki osjećajni odnos u kojem se traži utočište samo za sebe, onda će ostati zbunjen i iznenađen Montfortovom naukom. Duhovnost posvete vjernika nužno izvodi iz egoistične pobožnosti jer je Marija bila prva navjestiteljica i misionarka jer je u njenoj duši trajna majčinska skrb za spasenjem sve njene djece. One koji se njoj posvete, Marija vodi, potiče i nadahnjuje da surađuju na tom velikom djelu spasenja. Činiti sve za Mariju znači živjeti kao posvećeni i potpuno predani njenoj službi, širiti pravu pobožnost prema njoj. Učiniti sve da drugi upoznaju Marijinu tajnu na putu posvete Isusu Kristu kako bi ona učinila i u njima ono što

čini s onima koji joj se posvećuju. Svetac tvrdi da tko posjeduje Mudrost ima divnu sposobnost tu istinu predati drugima (usp. LJVM 95). Cijeli život sv. Ljudevita je bio aktivan, prožet naviještanjem Evanđelja. Njegova apostolska duhovnost dolazi do izražaja naročito u *Gorućoj molitv* i u *Izvornim pravilima* koje je napisao za svoje misionare. Na kraju možemo primijetiti kako Montfort završava govor vježbama življenja posvete. Zadnji horizont života, spisa i nauke sv. Ljudevita je slava, Isusova i Marijina, slava Božja. Sve činiti za Mariju pomaže vjerniku da se oslobodi od samodopadnosti i oholosti u djelovanju i naviještanju. Sve dobro koje vjernik čini može se raspršiti i ostati bez ikakve posvetne vrijednosti i učinkovitosti bilo za njega ili za druge, ako po tome traži samoga sebe i ljudsku slavu. I Isus nas opominje da smo samo u tom slučaju već dobili svoju plaću (usp. Mt 6, 2). A po posveti čineći sve za Mariju, dušu istovremeno vodi putem evanđeoskog duhovnog siromaštva i proslave Boga samoga.

9.4. Kako živjeti duhovnost posvete Isusu Kristu po Mariji kod svete pričesti

Kršćanski život neophodno je i euharistijski. Crkva u euharistiji sudjeluje u Isusovom pashalnom otajstvu, susreće se s Gospodinom i sjedinjuje s njime po svetoj pričesti. Budući da prava pobožnost prema Mariji vodi putem sjedinjenja s Isusom, ona se ostvaruje i u ovom velikom otajstvu. Zbog toga učiteljstvo crkve poručuje da u Mariji prepoznajemo savršen uzor Isusova učenika i u „duhovnom stavu u kojem Crkva slavi i živi božanska otajstva“ (MC 16). Tko se posvetio Mariji, ona ga vodi putem usvajanja načina života potpunog prikazanja samoga sebe i sve dubljeg otkrivanja neistraživog blaga euharistije. Sv. Ljudevit, na kraju *Rasprave*, donosi nauku kako živjeti duhovnost posvete kod sudjelovanja u euharistiji i na poseban način kod svete pričesti. Marija nas uči da dublje zaživimo to središnje otajstvo kršćanskog života i jedan od najvažnijih trenutaka na putu rasta u vjeri. Možemo se pitati zašto inzistirati na Marijinoj prisutnosti u samom činu svete pričesti koja se obično shvaća kao neposredni susret duše i Isusa? Treba naglasiti da kada svetac govori o pričesti po Mariji onda se ne radi o tome da bi duša prevladala neku distancu između nje i Isusa, jer ona ne postoji nego da mu priprave što dostojnije uvjete kod njegova silaska u dušu. Montfort na taj način naglašava naše duhovno siromaštvo koje po sjedinjenju s Marijom postaje dostojnije boravište euharistijskom Isusu. Budući da onaj tko se posveti nastoji sve činiti s Marijom, po Mariji, u Mariji, to naravno vrijedi i za najuzvišeniji čin duhovnoga života, a to je sveta pričest. Ne radi se o tome da mi doslovno izmolimo cijelu pripravu koju preporuča Montfort, nego da uđemo u duh koji nam poručuje. On bi htio da stvaramo u duši duhovni stav sjedinjenja s Marijom, slikom Crkve koja u vjeri prihvaća Isusa. Sam sv. Ljudevit na kraju kaže da će Duh Sveti duši koja se na ovaj način pričešćuje nadahnuti druge slične misli.

„Prije pričesti ponizi se duboko pred Bogom, odreci se svoga sasvim pokvarenoga dna i svoje priprave, makar se ne znam koliko pričinjala dobra tvome sebeljublju, obnovi svoju posvetu govoreći: sav sam tvoj, moja draga gospodarice, i sve je moje tvoje. Zamoli ovu dobru majku da ti pozajmi svoje srce, da u nj primiš njena Sina s njenom pripravom. Prikaži joj da bi trpjela slava njezina Sina kad bi on bio primljen u tvoje tako prljavo i tako nestalno srce koje bi Isusu okrnjilo slavu ili ga izgubilo. Ali ako se ona hoće nastaniti kod tebe da sama primi svoga Sina, to joj je slobodno zbog vlasti koju ima nad srcima, a njen će Sin na taj način sasvim lijepo biti primljen od nje bez ljage i bez pogibelji da bude uvrijeđen ili izgubljen: „Bog je posred nje, poljuljat se neće“ (Ps 45, 6). Reci joj pouzdano da su sva ona dobra što si joj darovao mali doprinos njezinoj časti, ali da joj svetom pričešću želiš darovati onaj isti dar koji joj je nekoć darovao vječni Otac, i da će biti više počašćena tim darom, nego da joj daruješ sva dobra svijeta. Reci joj, napokon, da Isus, koji je ljubi neizmjerno, želi opet s ugodnošću otpočinuti u njoj, premda će se to zbiti u tvojoj duši, prljavijoj i siromašnijoj od staje, u koju mu nije bilo teško doći, jer je u njoj bila ona, Marija. Zamoli je da ti daruje svoje

srce ovim nježnim riječima: uzimam te za sve blago svoje. O Marijo, daj mi srce svoje! Za vrijeme pričesti, stupajući da primiš Isusa Krista, poslije Očenaša, reci mu tri puta: Gospodine, nisam dostojan... Govoreći prvi put, pomisli na vječnog Oca, pa mu reci da nisi dostojan primiti njegova jedinoga Sina zbog svojih opakih misli i svojih nezahvalnosti prema tako dobrome Ocu, ali eto Marije, njegove službenice: evo službenica Gospodnja, koja to čini mjesto tebe i nadahnjuje ti najveće pouzdanje i nadu kod njegova božanskog Veličanstva: jer si me posebnim načinom utvrdio u nadi. Reci zatim Sinu: Gospodine nisam dostojan... da nisi dostojan primiti ga radi svojih nekorisnih i opakih riječi i svoje nevjernosti u njegovoj službi, ali ga ipak moli da ti bude milostiv jer ćeš ga uvesti u kuću njegove rođene majke i tvoje majke, i nećeš mu dati otići dok se ne nastani kod nje. Uhvatih ga i neću ga pustiti dok ga ne uvedem u kuću majke svoje, u ložnicu roditeljke svoje (Pj 3, 4). Zamoli ga da ustane i da pođe k svom počivalištu i u svoj sveti šator (usp. Ps 131, 8). Reci mu da se nimalo ne uzdaš u svoje zasluge, u svoju snagu i u svoje priprave kao Ezav, nego u zasluge, snagu i priprave Marije, svoje drage majke, kao mali Jakov u brigu Rebekinu, i da se ipak usuđuješ približiti njegovoj svetosti, premda si grješnik i pravi Ezav, jer su tvoja snaga i nakit zasluge i krjeposti njegove presvete majke. Reci i Duhu Svetomu: Gospodine, nisam dostojan... da nisi dostojan primiti remek-djelo njegove ljubavi zbog mlakosti i opakosti svojih djela i svoga protivljenja njegovim nadahnućima, ali da je Marija, njegova vjerna zaručnica, sve tvoje uzdanje, pa reci sa sv. Bernardom: ona je moja najveća sigurnost, ona je sav razlog moga ufanja. Možeš mu se također pomoliti da opet siđe u Mariju, svoju nerazdružívu zaručnicu, jer je njezino krilo jednako čisto i njezino srce jednako užeženo kao što je i nekoć bilo; i da bez njegova dolaska u tvoju dušu ni Isus ni Marija neće biti oblikovani ni dostojno nastanjeni u tvojoj duši. Poslije svete pričesti, sabravši se u se i zatvorivši oči, uvedi Isusa u srce Marijino. Daj ga njegovoj majci, koja će ga primiti ljubezno, smjestiti časno, klanjati mu se duboko, ljubiti ga savršeno, zagrliti ga nježno i iskazati mu u duhu i istini mnoge počasti, koje su nama nepoznate zbog naše guste tame. Ili se drži sasvim ponizna srca u prisutnosti Isusa nastanjena u Mariji; ili se vladaj kao rob na vratima kraljevskog dvora, gdje je kralj u razgovoru s kraljicom; pa dok oni razgovaraju i dok ne trebaju tebe, ti pođi duhom u nebo i svuda po zemlji i zamoli sve stvorove da zahvaljuju i časte i ljube Isusa i Mariju mjesto tebe: „Dođite, poklonimo se“ (Ps 94, 6). Ili također moli sam Isusa, u zajedništvu s Marijom, za dolazak njegova kraljevstva na zemlju preko njegove svete majke, ili ga moli božansku mudrost, ili ljubav Božju, ili oproštenje grijeha, ili koju drugu milost, no vazda preko Marije i u Mariji. Gledajući na se poprijeko, reci: ne obaziri se, Gospodine, na moje grijehe, nego neka tvoje oči gledaju na Marijinu pravdu, tj. neka oči tvoje vide u meni samo Marijine krjeposti i zasluge. A spominjući se svojih grijeha nadodaj: neprijatelj čovjek to učini, a taj moj najljući neprijatelj, koji je počinio ove grijehe, jesam upravo ja. Možeš također reći: od čovjeka opaka i himbena izbavi me (usp. Ps 43, 1), ili još: ti treba da rasteš, a ja da se umanjujem (usp. Iv 3, 30). Moj Isuse, ti treba da rasteš u mojoj duši, a ja da se umanjujem; Marijo, ti treba da rasteš u meni, a ja da budem manji nego sam bio. Ili reci ovo: rastite i množite se (usp. Post 1, 28). Isuse i Marijo, rastite u meni i množite se vani u drugima. Bezbroj je drugih misli koje nam Duh Sveti donosi na pamet pa će ih donijeti i tebi, ako budeš dobro sabran, umrtvljen i vjeran ovoj velikoj i uzvišenoj pobožnosti u kojoj sam te, evo, poučio. Ali spomeni se da će Isus biti to više proslavljen što više pustiš Mariju da ona radi u tvojoj pričesti, a da ćeš to više pustiti Mariji da radi za Isusa, a Isusu da radi u Mariji što se dublje poniziš i budeš ih slušao u miru i šutnji, ne mučeći se da gledaš, kušaš i osjećaš. Jer pravednik živi o vjeri svagdje, a osobito u svetoj pričesti koja je čin vjere: „Pravednik moj živi od vjere““ (Heb 10, 38) (PP 266-273).

9.5. Vanjske vježbe življenja posvete

Sv. Ljudevit se ne odriče znakova i izvanjskih vježbi kod življenja duhovnosti posvete, dobro znajući da u njegovo vrijeme, kao i danas mogu biti krivo shvaćene. On je bio pučki misionar. Iz svoga iskustva je vidio važnost i učinkovitost vanjskih znakova te poticaj koji simboli mogu dati u buđenju i rastu duhovnog života. Od vježbi življenja posvete koje nabraja svetac i o kojima ćemo danas razmišljati za rast i sazrijevanje u duhovnosti posvete svakako je najvažnija molitva svete krunice. Sv. Ljudevit, i sam veliki molitelj krunice, svima je preporučivao upravo tu molitvu za ustrajati na putu vjere. U tu svrhu je napisao i knjigu *Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se* koja je prevedena na hrvatski jezik i tiskana u izdavačkom nizu monfortanske duhovnosti.

„Premda je ova pobožnost po svojoj biti u nutrini duše, ipak ona ima i više izvanjskih pobožnih vježbi, koje ne valja propuštati, držeći se one Svetoga pisma: „Ovo je trebalo činiti, a ono ne propustiti“ (Mt 23, 23). To stoga što dobro obavljene izvanjske vježbe pomažu unutarnje; što čovjeku koji se vazda vlada po sjetilima, prizivaju u pamet što je uradio i što ima uraditi; što su prikladne da djeluju na korist bližnjega koji ih vidi, a za to nisu zgodne one samo unutarnje. Neka se, dakle, nijedan svjetovan čovjek ni kritičar ne upliće ovamo govoreći da je prava pobožnost u srcu; da treba izbjegavati sve što je izvanjsko, jer da u tome može biti taštine; da treba skrivati svoju pobožnost itd. Ja im odgovaram sa svojim učiteljem: neka ljudi vide vaša dobra djela, da slave vašega Oca koji je na nebesima. Dakako, ne smijemo, kako veli sv. Grgur, obavljati svoja djela i izvanjske pobožnosti zato da ugodimo ljudima i da nas oni pohvale jer to bi bila ispraznost; nego ih vršimo katkada pred ljudima s namjerom da ugodimo Bogu i da tim svojim primjerom navedemo i druge da slave Boga, bez ikakve brige hoće li nas tko stoga prezirati ili hvaliti. Iznijet ću ukratko samo nekoliko izvanjskih vježbi. Tako ih nazivam ne zato što bi se vršile bez unutarnje pobožnosti, nego jer su zbilja dijelom izvanjske, pa ih po tome lučimo od onih čisto unutarnjih“ (PP 226).

Prva izvanjska vježba je priprava za obavljanje posvete o čemu smo govorili u cjelini 9.1.

Druga vježba je da će osoba moliti svakoga dana cijelog svog života malu Gospinu krunicu, ali ne smatrajući se obvezatnima na nju. Ona se sastoji od tri *Očenaša* i dvanaest *Zdravomarija* na čast dvanaest Gospinih povlastica i veličina. Ova je vježba jako stara, a temelj joj je u Svetom pismu. Sv. Ivan vidio je ženu s krunom od dvanaest zvijezda, obučenu u sunce i s mjesecom pod nogama (usp. Ot 12, 1). Ta je žena, prema tumačima, Presveta Djevica“ (PP 234).

Za sve one koji žele moliti ovu lijepu Gospinu molitvu onako kako ju je sastavio i molio sv. Ljudevit, njen prijevod smo objavili na hrvatski jezik u već citiranim *Meditacijama priprave za posvetu.*

Treća vježba: koji se tako učine sužnjima Isusa u Mariji, učinit će stvar veoma pohvalnu, vrlo časnu i vrlo korisnu ako budu nosili kao oznaku svoga ljubeznoga sužanjstva željezni lančić, upravo u tu svrhu blagoslovljen posebnim blagoslovom, koji se nalazi ovdje, malo naprijed. Istina, ovi izvanjski znakovi nisu bitni, pa čovjek može biti sasvim dobro bez njih, premda je prigrlio ovu pobožnost. Ipak, ne mogu ne pohvaliti puno one koji su stresli sramotne lance đavolskog ropstva, kojima ih je bio okovao istočni grijeh, a možda i osobni grijesi, pa su dobrovoljno prešli u slavno sužanjstvo Isusa Krista te se ponose sa svetim Pavlom da su u lancima za Isusa, lancima doista željeznim i nimalo sjajnim, ali tisuću puta slavnijim negoli su zlatne carske ogrlice“ (PP 236).

„Ovi lančići nose se iz ovih razloga: prvo, da napominju kršćaninu zavjete i obaveze njegova krštenja, savršenu njihovu obnovu koju je učinio u ovoj pobožnosti, i tvrdu dužnost koja ga veže da im ostane vjeran. Budući da se čovjek često vlada više prema osjetilima nego prema živoj vjeri, lako zaboravlja svoje obaveze prema Bogu, ako mu ih koji izvanjski predmet ne prizivlje u pamet. Zato ovi lančići sasvim dobro služe kršćaninu da mu napominju veze grijeha i sužanjstva đavlu, od kojih ga je oslobodilo sveto krštenje, i njegovu zavisnost o

Isusu Kristu koju je obećao na svetom krštenju i koju je potvrdio obnovom krsnih zavjeta. A zašto tako malo kršćana misli na svoje svete krsne zavjete te živi raspušteno poput pogana, kao da ništa nisu obećali Bogu, jedan od razloga jest što nemaju na sebi nikakva izvanjskoga znaka koji bi im ih prizivao u pamet“ (PP 238).

Praksa nošenja lančića kao znaka posvete, bila je u prošlosti kritizirana zbog pretjerivanja koja su se događala, a i zbog toga što je podsjećala na sužanjstvo. Sam svetac se pohvalno izražava o toj praks, ali ne drži da je ona bitna i neophodna. Važan je duh posvete, a ne znak. Pogotovo je nevažno gdje se nosi taj znak. Montfort je nosio jedan mali lančić oko nožnog gležnja. Svaki znak je vezan za kulturu i svoje vrijeme. Danas se obično nose lančići oko vrata. Za one koji danas hoće prihvatiti jedan lančić ili drugi znak posvete, mogu više o tome naći u *Meditacijama priprave*.

Četvrta vježba: osobita pobožnost prema otajstvu Utjelovljenja. Ti Isusovi i Marijini sužnji imat će osobitu pobožnost prema velikom otajstvu Utjelovljenja Riječi, koje se svetkuje 25. ožujka, a to je otajstvo u osobitoj vezi s ovom pobožnošću. Zaista, Duh Sveti je nadahnuo vjernicima ovu pobožnost iz slijedećih razloga: da častimo i nasljedujemo neizrecivu zavisnost, kojom je Sin Božji htio zavisiti o Mariji na slavu Boga, svojega Oca, i na naše spasenje. Ta se zavisnost pokazuje osobito u spomenutom otajstvu, u kojemu je Isus Krist zarobljenik i sužanj u djevičanskom krilu božanske Marije, gdje on zavisi o njoj u svemu;da zahvalimo Bogu na neusporedivim milostima koje je udijelio Mariji, a osobito što ju je izabrao za svoju predostojnu majku, a taj je izbor učinjen u ovom otajstvu. To su dvije glavne svrhe našega sužanjstva Isusa u Mariji“ (PP 243).

„Vrijeme mi ne dopušta ovdje duže tumačiti odlike i veličine otajstva Isusova življenja i vladanja u Mariji, tj. otajstva Utjelovljenja. Zato ću se zadovoljiti da kažem, s dvije tri riječi, da je ovo prvo najskrivenije, najuzvišenije i najmanje poznato Isusovo otajstvo; da je Isus u ovom otajstvu izvršio izbor svih odabranika u dogovoru s Marijom boraveći u njezinom djevičanskom krilu, koje sveci stoga nazvaše dvoranom Božjih tajni, da je on u ovom otajstvu izveo sva sljedeća otajstva svoga života time što je prihvatio da ih izvrši. Ulazeći u svijet, Krist govori: „Evo dolazim vršiti tvoju volju“ (Heb 10, 7); da ovo otajstvo, dosljedno tome, sadrži u jezgri sva otajstva i uključuje volju i milost svih otajstava, napokon da je ovo otajstvo prijestolje milosrđa za nas jer pošto se Isusu možemo približiti jedino po Mariji, to ga bez njezina posredovanja ne možemo ni vidjeti ni s njim govoriti. Isus, koji vazda uslišava svoju majku, s toga prijestolja vazda dijeli milosti i pokazuje svoje milosrđe bijednim grješnicima. Pristupimo, dakle, s pouzdanjem k prijestolju milosti (usp. Heb 4, 16). Otajstvo Utjelovljenja je također prijestolje Kristove darežljivosti prema Mariji jer je ovaj novi Adam za svog boravka u ovom pravom zemaljskom raju tu skrovito učinio tolika čudesa da ih ne shvaćaju ni anđeli ni ljudi. Zato sveci nazivaju Mariju Božjom veličanstvenošću, kao da je Bog veličanstven jedino u Mariji. Samo je ondje Gospodin veličanstven (usp. Iz 33, 21). Kristovo utjelovljenje je također prijestolje slave nebeskome Ocu. Isus Krist je, naime, u Mariji savršeno ublažio svoga Oca, rasrđena na ljude. U njoj mu je savršeno povratio slavu, koju mu je bio oteo grijeh; u njoj je žrtvom svoje volje i samoga sebe, dao svom Ocu više slave nego bi mu je ikad bile dale sve žrtve Staroga zakona; u njoj je, napokon, dao nebeskom Ocu neizmjernu slavu, kakve još nikad ne bijaše primio od ljudi“ (PP 248).

Peta vježba: velika pobožnost prema *Zdravomariji* i krunici. Marijini sluge će pobožno moliti *Zdravomariju* ili *Anđeoski pozdrav*, kojemu malo kršćana, pa i prosvijetljenih, poznaje cijenu, vrijednost, izvrsnost i potrebu. Trebalo je da se Presveta Djevica prikaže više puta velikim i veoma prosvijetljenim svecima da im pokaže vrijednost ove molitve kao na primjer sv. Dominiku, sv. Ivanu Kapistranu i bl. Alanu de la Rocheu. Oni su sastavili čitave knjige o čudesima i uspješnosti ove molitve u obraćanju duša; svečano su izjavljivali i javno propovijedali kako je spas svijeta počeo po *Zdravomariji*, da je tako i spas svakoga pojedinca povezan s tom molitvom; da je upravo ova molitva donijela suhoj i neplodnoj zemlji plod

života pa da će ta ista molitva, pobožno moljena, nužno činiti da nikne u našim dušama riječ Božja i donese plod života, a taj je Isus Krist; da je *Zdravomarija* nebeska rosa koja natapa zemlju, tj. našu dušu, i daje joj da donese svoj rod u svoje vrijeme; a duša koju ne natapa ta nebeska rosa, ova molitva ne nosi plod nego samo kupinu i trnje i blizu je da bude prokleta.

Evo što je Presveta Djevica otkrila bl. Alanu de la Rocheu, kako je zabilježeno u njegovoj knjizi *O dostojanstvu ružarija*, i kako to donosi za njim Cartagena: „Znaj, sinko, i javi svakome da je vjerojatan znak da je netko blizu vječne osude, ako osjeća odvratnost, mlakost i nemar prema *Anđeoskom pozdravu*, koji je popravio štetu svega svijeta." Eto sasvim utješnih, a ujedno i sasvim strašnih riječi! Čovjek bi im jedva vjerovao da nam za njihovu istinitost ne jamči ovaj sveti čovjek, a još prije njega sv. Dominik, a zatim više velikih osoba i iskustvo od više vjekova. Jer vazda se zapažalo da mrze i preziru *Zdravomariju* i krunicu svi koji nose znak odbačenosti, kao što su svi heretici, bezbožnici, oholice i svjetovni ljudi. Heretici uče i mole još *Očenaš*, ali ne i *Zdravomariju* niti krunicu. Oni se na te molitve kostriješe; više bi voljeli nositi uza se zmiju nego krunicu. I oholice, taman bili katolici, pošto imaju iste sklonosti kao i otac Lucifer, preziru *Zdravomariju* ili su ravnodušni prema njoj, a krunicu smatraju pobožnošću za ženice, koja je dobra jedino za neznalice i nepismene. Nasuprot, vidjelo se je iz iskustva da ljube, vole i mole s uživanjem *Zdravomariju* svi koji inače imaju velikih znakova predodređenja, i koliko su sjedinjeniji s Bogom, toliko im je draža ova molitva. A to je upravo i nadodala Presveta Djevica bl. Alanu poslije već spomenutih riječi. Ja ne znam kako to biva i zašto, ali je, međutim, ovo istina: da doznam da li je netko Božji, ja boljega sredstva nemam negoli ispitati je li mu drago moliti *Zdravomariju* i krunicu. Velim: „je li mu drago", jer se može dogoditi da se netko nađe u nemogućnosti, naravnoj ili dapače vrhunaravnoj, moliti je, ali mu je ipak vazda draga i rado je preporučuje drugima. O predodređene duše, sužnji Isusovi u Mariji, znajte da je *Zdravomarija* najljepša od svih molitava poslije *Očenaša*. To je najsavršeniji pozdrav kojim možete pozdraviti Presvetu Djevicu, jer je to pozdrav koji joj je Svevišnji poslao po arkanđelu da zadobije njezino srce; a taj pozdrav, pun tajnog čara, tako se silno dojmio Marijina srca da je dala svoj pristanak Utjelovljenju Riječi kod sve svoje duboke poniznosti. Tim ćete pozdravom i vi, izgovarate li ga kako treba, sigurno pridobiti Marijino srce. Molimo li *Zdravomariju* dobro, tj. pomno, pobožno i čedno, ona je, kako kažu sveci, neprijatelj đavlu kojeg nagoni u bijeg, malj koji ga obara; ona je posvećenje duša, veselje anđela, milopoj predodređenika, pjesan Novoga zavjeta, Marijino uživanje i slava Presvetog Trojstva. *Zdravomarija* je nebeska rosa koja dušu čini plodnom; ona je čist i nježan poljubac, što ga dajemo Presvetoj Djevici; rumena ruža koju prikazujemo Mariji; dragocjen biser što joj ga poklanjamo; čaša ambrozije i božanskog nektara kojim je nudimo. Sve su to poredbe svetaca. Zato vas vruće molim, iz ljubavi koju imam prema vama u Isusu i Mariji, da vam ne bude dosta mala krunica Presvete Djevice, nego da molite i treći dio ružarija, a također, imate li vremena, i čitav ružarij svakoga dana, pa ćete na času smrti blagoslivljati dan i sat kad ste mi povjerovali; i poslije sijanja s blagoslovom Isusa i Marije požet ćete vječne blagoslove u nebu: „Tko obilato sije, obilato će i žeti"" (2 Kor 9, 6) (PP 249-254).

Molitva svete krunice u osobnom iskustvu, pastoralu i spisima sv. Ljudevita zauzima sasvim posebno mjesto. On je duboko uvjeren u važnost i vrijednost molitve svete krunice te da se po njenoj molitvi duša može uzdići do vrhunaca kontemplacije i svetosti. O tome smo pisali i u 4.1.3. i 6.2. cjelinama, a sada ovdje donosimo i poticajno svjedočanstvo samoga sveca.

„Što se tiče mene koji ovo pišem, osobno sam vidio djelotvornost ove molitve za obraćanje najtvrdokornijih srdaca. Tijekom jednih misija susreo sam ljude koji nisu bili nimalo dirnuti propovjedima o najstrašnijim istinama, ali su prihvatili moj savjet da svakog dana mole krunicu te su se potom obratili i potpuno se predali Bogu. Čak sam uočio i ogromnu razliku u ponašanju među stanovništvom župa u kojima sam propovijedao misije:

jedni su, napustivši molitvu krunice ponovno zapali u grijeh; drugi su, ustrajući u njenoj molitvi sačuvali Božju milost i iz dana u dan rastu u krjeposti“ (TSK 113).

Šesta vježba: Marijina pjesma *Veliča*! Marijini sluge, da zahvale Bogu na milostima koje je udijelio Presvetoj Djevici, molit će često *Veliča*, ugledajući se na bl. Mariju d'Oignies i na više drugih svetaca. To je jedina molitva i jedino djelo koje je sastavila Presveta Djevica, ili radije koje je Isus učinio u njoj, jer je on govorio na njezina usta. To je najveća pohvalna žrtva koju je Bog primio u zakonu milosti. To je najponizniji i najzahvalniji, ali najdivniji i najuzvišeniji od svih himana: u njemu ima otajstava tako velikih i tajnih, da ih sve ne znaju ni anđeli. Gerson, vrlo pobožan i vrlo mudar naučitelj, pošto je utrošio velik dio svog života sastavljajući veoma učene i pobožne rasprave o najtežim predmetima, sa strahom se je prihvatio na koncu života protumačiti *Veliča* i da tako okruni sva svoja djela. On nam iznosi mnogo divnih stvari o tom krasnom i pobožnom himnu u knjizi in-folio koju je sastavio o njemu. Među ostalim kaže da ga je sama Presveta Djevica molila često, a osobito poslije svete pričesti kao zahvalu. I učeni Benzonij protumačio je *Veliča* i donio više čudesa što ih je proizvela moć ove molitve, te kaže da se đavli tresu i bježe kad čuju ove riječi iz *Veliča*: ... raspršio one koji su oholi u misli srca svojega (usp. Lk 1, 51) (PP 255).

„Sedma vježba: preziranje svijeta. Vjerne sluge Marijine trebaju jako prezirati, mrziti i izbjegavati pokvareni svijet i služiti se u tu svrhu vježbama preziranja svijeta, koje smo naveli u prvom dijelu“ (PP 156).

Montfort ovdje govori o prvom dijelu *Rasprave* koji je izgubljen. Distancirati se od svijeta, izbjegavati duh svijeta i grijeh je sastavni dio svake kršćanske duhovnosti, tako i posvete, a mora biti usklađeno s prisutnošću među ljudima i naviještanjem spasenja svijetu u Isusu Kristu.

9.6. Življenje posvete i pojedine pobožnosti koje preporučuje sv. Ljudevit

Posveta koju uči sv. Ljudevit nije samo pobožnost shvaćena kao određena praksa molitve i vjere, nego kao što smo vidjeli, autentična i teološki utemeljena duhovnost koja vodi vjernika putem vjerodostojnog kršćanskog života od obraćenja do vrhunaca svetosti.

„Nije dosta jedanput se predati Mariji u svojstvu roba; nije dosta to ponavljati čak ni svaki mjesec, ni svake sedmice: takva bi pobožnost bila suviše kratkotrajna i ne bi mogla uzdići dušu do one savršenosti do koje je može uzdići. Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

Na putu duhovnoga rasta svetac razlučuje što je bitno: nutarnji duh posvete, a što sekundarno: pojedine pobožne prakse i vježbe. Pa ipak treba dobro shvatiti ovu pouku jer ozbiljno nastojanje oko nutarnjeg duha življenja posvete na bilo koji način ne isključuje vanjske vježbe pobožnosti nego one potiču i pomažu rast u tom nutarnjem duhu posvete. Za rast u nutarnjem duhu posvete prema nauci sv. Ljudevita, najvažnije je ozbiljno nastojanje duše u usvajanju nutarnjih vježbi življenja posvete i stila života koji odražava četiri povlaštena sredstva za postizanje Mudrosti, te pričešćivati se s Marijom i na meditativni način moliti krunicu prema svečevim uputama.[201] Pa ipak, sv. Ljudevit je sam gajio i drugima preporučivao razne oblike marijanske pobožnosti i druge ustaljenje pobožnosti u svetačkoj tradiciji Katoličke Crkve. O tome je pisao u svojim djelima. Sv. Ljudevit vjernicima preporučuje redovni sakramentali život, zatim klanjanje euharistijskom Isusu, razne

[201] Te duhovne dinamike smo opisali u cjelinama 4.1.3., 6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 9.2., 9.3. i 9.4.

marijanske pobožnosti, poglavito molitvu svete krunice, razmatranje o zadnjim starima vjere, molitvu za duše u čistilištu, pobožnost sv. Mihaelu arkanđelu (usp. P 139), anđelu čuvaru (usp. P 110; 121), sv. Josipu (usp. P 122). Puno mjesta u poetskom opusu sveca zauzimaju pjesme koje imaju teme pobožnosti božićnom otajstvu i djetetu Isusu, euharistiji, Srcu Isusovu i Marijinu, a svakako je veliki naglasak i na pobožnosti muci, križu i ranama Isusovim. Sv. Ljudevit na poseban način preporučuje razmatranje muke Kristove kao povlašteno sredstvo ustrajnosti i izvor snage u protivštinama: „Život Isusa Krista je bio glavni predmet izučavanja svetaca. Oni su razmišljali o njegovim krjepostima i patnjama i tako su stigli do kršćanskog savršenstva. Sv. Bernard je počeo s takvim pobožnim vježbama i ustrajao u njima do kraja: „Od početka mojeg obraćenja, kaže, napravih jednu kiticu miomirisne pomasti, sastavljenu od muke moga Spasitelja i postavih je u moje srce misleći na bičeve, trnje i čavle njegovih muka. Potrudih se čitavom dušom razmatrati svaki dan o tim otajstvima." To je isto tako bila vježba mučenika. Mi se divimo načinu na koji su oni znali pobijediti najokrutnije muke. Ali otkuda je mogla doći, primjećuje sv. Bernard, ta divna ustrajnost mučenika ako ne od rana Isusa Krista o kojima su oni često razmišljali? Gdje je bila duša ovih velikodušnih i jakih ljudi, kada je tekla njihova krv i kada su njihova tijela bila zlostavljana tjelesnim mukama? U ranama Isusa Krista! I te rane su ih učinile nepobjedivima" (TSK 71).

Vidimo da sv. Ljudevit preporučuje obavljanje cijelog spektra klasičnih katoličkih pobožnosti, ali treba dobro shvatiti svečev naum. Smisao nije taj da se vjernik svakodnevno preoptereti svim tim pobožnostima, nego da tu i tamo u skladu s liturgijskom godinom, tjednim ritmom dana i vlastitim nadahnućem i sklonostima moli pojedine pobožnosti znajući da one nisu cilj duhovnoga puta, a ni bit življenja duhovnosti posvete. Cilj duhovnoga puta je suobličenje Isusu Kristu (usp. PP 120), bit življenja posvete je nutarnji duh predavanja Isusu po Mariji, a pojedine pobožnosti imaju svoj smisao i važnost upravo kao sredstva i pomoć na tom putu. Vrijedi napomenutu da, ako želimo slijediti praksu i svečev duhovni nauk pojedine pobožnosti ne može odbaciti kao bezvrijedne za duhovni rast.[202] Samo praktično mudro i razborito iskustvo življenja vjere može pomoći vjerniku da dođe do usklađenosti tih dviju stvarnosti duhovnog puta dajući mjesto, prostor i vrijeme koje im odgovaraju u dinamici autentičnog duhovnog rasta i sazrijevanja.

10. Bitne karakteristike monfortanske duhovnosti

Montfortanska duhovnost posvete nije alternativna kršćanskom životu življenom u punini, nego je jedan njegov izričaj s tipičnim naglascima na pojedinim vidicima jednistvene katoličke duhovnosti kako ju je živio i naučavao sv. Ljudevit. Zbog toga su bitne karakteristike monfortnaske duhovnosti one opće kršćanske duhovnosti s posebnim naglascima što i čini bit svake pojedine škole duhovnosti u sklopu jednog i jedinstvenog kršćanskog života. Ako bismo htjeli kao u nekoj formuli sažeti monfortansku duhovnost, onda bismo to mogli ovako: živjeti monfortansku duhovnost znači odgovoriti na Očevu ljubav iskazanu u povijesti spasenja po poslanju svoga Sina i Duha Svetoga, živjeti za Boga samoga, providonosnog Oca po posvemašnjoj posveti Isusu po Mariji u poslušnosti Duhu Svetome i zajedništvu u Crkvi koja je navjestiteljica kraljevstva Božjega. Ili u skraćenom obliku: Bogu samome po Kristu Mudrosti u Duhu Svetome u zajedništvu s Marijom u Crkvi za izgradnju kraljevstva Božjega. A stil ili način života posvete u svakodnevnici bi se mogao sažeto ovako:

[202] Ispravno vrednovanje pojednih pobožnosti u sklopu duhovnog puta na kome prvenstvo svakako spada na litugrijsku molitvu crkve se s različitim naglascima interpretiralo u povijesti Crkve. Problematiku ispravnog odnosa prema izrazima pučke pobožnosti danas obrađuju i službeni vatikanski domkumeti. Vidi *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji,* koji je priredila Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata. A o odnosu posjednih osobnih pobožnosti i temeljnih dinamika duhovnoga puta, vidi T. Špidlik, *Manuale fondamentale di spiritualità,* Casale Monferrato, str. 458 – 480.

činiti sve po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju gajeći žarku želju za Bogom u neprestanoj molitvi i sveopćem mrtvljenju kako bi došli do sjedinjenja s Isusom, Božjom Mudrošću.[203]

Kao objašnjenje ovog stila življenja posvete, naglasit ćemo samo neke od do sada iznešenih stvari. Svetac poručuje: „Nakon svega toga ipak, evo, svečano izjavljujem: neka sam pročitao skoro sve knjige koje raspravljaju o pobožnosti prema Presvetoj Djevici, i neka sam razgovarao s najsvetijim i najmudrijim osobama ovih zadnjih vremena, uza sve to nisam mogao upoznati ni naučiti pobožnu vježbu prema majci Božjoj sličnu ovoj o kojoj ću govoriti, a koja bi od duše zahtijevala više žrtava za Boga, koja bi je više ispraznila od same sebe i od njezina sebeljublja, koja bi je vjernije sačuvala u milosti i milost u njoj, koja bi je savršenije i lakše sjedinila s Isusom i koja bi, napokon, bila slavnija za Boga, posvetnija za dušu i korisnija bližnjemu“ (PP 118).

Sv. Ljudevit jasno poručuje ako netko uistinu na autentičan način želi živjeti posvetu, ona ga vodi uskim evanđeoskim putem oslobađanja od egoizma i sebeljublja. Ali treba odmah naglasiti da taj negacijski vidik kršćanskog života nije sebi cilj. Cilj je pročišćenje i rast u ljubavi. U biti, Marija vjernika koji joj se posveti, vodi putem veće i čišće ljubavi, a upravo to podrazumijeva umiranje grijehu i samome sebi. Svetac u pjesmi kao da sama ljubav govori o sebi poručuje:

„Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju duše čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-31).

Dakle, Montfort želi putem posvete voditi dušu do čistoće ljubavi i sjedinjenja s Isusom Mudrošću. On je svjestan da je lako krivo shvatiti i usvojiti bit duhovne poruke posvete zato naglašava:

„Budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti“ (PP 119).

„Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj“ (MT 44).

Dakle, da bi netko ispravno shvatio u svakodnevici stil življenja duhovnosti posvete Isusu Kristu po Mariji, treba prvenstveno nastojati oko iskustvenog usvajanja temelja ove duhovnosti koji se sastoje u posvemašnjem predanju Mariji da ona vodi put našeg suobličenja Isusu u svim situacijama i prilikama života, bdijući nad nutarnjim duhom tog predanja, prihvatiti put umiranja grijehu i sebeljublju da bi duhovno rastao i sazrijevao, prihvatiti za to sva potrebna i neophodna sredstva duhovnog života kako bi putem čiste ljubavi došao do sjedinjenja s Isusom. Naravno da je to duhovna dinamika koja prati cijeli život i čije ostvarenje ne ovisi samo o ljudskom naporu nego je dar Božje milosti. Kao što znamo, Montfort uči da na tom putu žarka želja za duhovnim napretkom sve do postizanja sjedinjenja s Isusom, ostaje povlašteno sredstvo.

„Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću, a da se ne umoriš i ne dodija ti. Blažen i tisuću puta blažen onaj tko dobije Mudrost nakon deset, dvadeset, trideset godina molitava, pa i jedan sat prije smrti! I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli

[203] U prikazu ovog poglavlja prvenstveno se oslanjamo na članke S. De Fiores, *Proposta di lettura sistematica; Sintesi sistematica* u DSM str. 32 – 35; i 1667 – 1673. i *Montfort teologo di classe u Framenta monfortana 3.* Rim, 1999., str. 84-107. A same formule sažetka monfortankse duhovnosti su u drugom citiranom članku str. 1667.

da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju. Ne, ne, Mudrost neće dobiti duše koje ju nemarno i nestalno traže i mole (LJVM 184-188).

Uz žarku želju sv. Ljudevit potiče duše na neprestanu molitvu koja se temelji na čistoj vjeri i ne oslanja se na osjećaje utjehe niti se obeshrabruje kod osjećaja napuštenosti, te vjernik uviđa čistu vjeru kao neophodni temelj puta duhovnoga rasta koji vodi do sjedinjenja. Kao i svaka škola duhovnosti tako i posveta u svakodnevnici podrazumijeva sve ono što život sobom nosi, kao i sve vrijednosti kršćanskog života kao što su ljubav prema Bogu i bližnjemu, dobro obavljanje svojih staleških dužnosti, osjećaj i življenje crkvenog zajedništva, sakramentalni život, prijateljstvo i druženje, radosti i žalosti, uspjehe i neuspjehe, a sve to u duhu prihvaćanja i predanja u povjerenju da Bog onima koji ga ljube sve izvodi na dobro. Općenito govoreći o kršćanskom životu, raznim školama duhovnosti pa i posveti, za vjernika je možda najmučnije u duhovnom životu prihvatiti neophodan asketski dio puta borbe s grijehom, požudama, svladavanje sebe, umiranje sebeljublju kako bi duša došla do čiste ljubavi i sjedinjenja s Isusom. S Evanđeljem i svom duhovnom tradicijom, sv. Ljudevit uči da je to neophodno: „Nemojte misliti da će ta Mudrost, čišća od sunčevih zraka, ući u dušu i tijelo okaljano sjetilnim užicima. Ne vjerujte da će ona dati svoj odmor i neizrecivi mir onima koji vole zabave i svjetske ispraznosti: „Svoju sakrivenu manu dat ću samo pobjedniku" (Otk 2, 17), tj. onome koji je pobijedio svijet i samoga sebe" (LJVM 195).

Sv. Ljudevit je, kao što smo to vidjeli u prvom poglavlju, bio veliki pokornik, mrtvljenje je preporučivao misionarima svoje družbe (usp. PM 29-35), Kćerima Mudrosti (usp. PKM 168-171), svim vjernicima (usp. P 139), a sveopće mrvljenje je ugradio kao jedno od bitnih sredstava duhovnog rasta za postići i sačuvati sjedinjenje s Kristom, pa ipak on je u praktičnim savjetima svim navedenim kategorijama odmjeren i umjeren. Svecu je puno više stalo da duša koju vodi uđe u nutarnji duh umiranja sebi, nego da konkretno naloži ovu ili onu praksu pokore. Tako u pravilima svojih misionara piše: „Nije im više propisana nikakva tjelesna pokora, u tome su prepušteni svojoj revnosti koju vodi poslušnost" (PM 36).

To uvođenje u nutarnji duh umiranja sebi kako bi duša došla do čistoće ljubavi događa se, očituje i raste u svakodnevnim malim životnim dogodovštinama. Montfort uči: „Osuđujem i prezirem sva zabranjena zadovoljstva, znajući da je po ovoj kugi propalo mnogo i najsvetijih. Umjeren sam i u neophodnim zadovoljstvima. Da bih pripadao Isusu Kristu potrebno se raspeti. Uvijek se umrtvljujem u tijelu i u duhu, a da to nitko ne primjećuje i kad jedem ili pijem... Tamo presijecam riječ, ovdje zaustavljam neku želju, ili olaki smijeh, ili kakvo drugo isprazno zadovoljstvo, ludost, pogled, šalu" (P 139, 40-43).

Prema sv. Ljudevitu ta vjernost u malenome je odlučujuća za duhovni rast i ulaženje u nutarnji duh posvete. Ona se očituje ne samo u izvanjskim životnim prilikama kao što on gore navodi nego još više u odnosu vjernika s Bogom u molitvi i možda iznad svega, u nutarnjem stavu duše koja se sučeljava sa životnim protivštinama ili kako to svetac naziva križem: „Onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom vrlo kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovoga, to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete majke koji ste odlučili svakog dana moliti krunicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite krunicu" (TSK 125).

„Možemo li birati križeve, tada birajmo naročito malene i skrivene, i ako su uz njih u isti čas vidljivi i veliki križevi. Ohola narav može tražiti napadne i velike križeve, dapače ih zahtijevati, izabrati i obujmiti, ali izabirati samo malene i skrivene križeve i nositi ih radosno, može biti samo po djelu velike milosti i u velikoj vjernosti Bogu. Radite, dakle, poput trgovaca pred svojom blagajnom: upotrijebite sve, nemojte izgubiti ni najmanji komadić pravoga križa, makar da je samo ubod muhe i igle, ili ma kakva neugodnost od vašega susjeda, mala uvreda ili prezir, mali gubitak ma i jedne samo kune, kakav maleni duševni

nemir ili mala bol nekog uda ili tjelesna nezgoda itd. Nastojte poput trgovca u dućanu iz svega crpsti korist, pa ćete brzo biti bogati u Bogu, kako je onaj trgovac novcem, jer je skupljao kunu po kunu u svoju blagajnu. U svakoj i najmanjoj protivštini koja vas zadesi, recite: hvaljen budi Bog! Bože moj, hvala ti. Tada onaj križ, koji hoćete steći, sakrijete u Božjem sjećanju koje je kao vaša blagajna i ne mislite više na nj, osim da kažete: tebi, Bože moj, neka bude hvala ili hvala ti, Gospodine, ili budi mi milosrdan" (PPK 49).

Kada sv. Ljudevit uči o potrebi ulaska u nutarnji duh posvete o čemu ovisi duhovni rast i učinkovitost samog puta svetosti kojim vodi dušu, onda on uz gore navedeni životni stil koji treba usvajati i sredstva koja treba koristiti, na poseban način naglašava marijansku dimenziju nutarnje ovisnosti duše na putu posvećenja kao i praktične vježbe kako bi vjernik to stanje postigao.

10.1. Trojstvena i kristološko-mudrosna karakteristika monfortanske duhovnosti

U svojim spisima Montfort ima jasnu povijesno-spasenjsku viziju Božje objave i duhovni život prvenstveno temelji na naviještanju Božjega djela spasenja u ljudskoj povijesti. Može se tvrditi da je povijest spasenja, opisana u Bibliji, teološki horizont i temelj monfortanske duhovnosti. Svetac motri djelo Presvetoga Trojstva polazeći od vječnosti uključujući u njega slijed cjelokupne povijesti od stvaranja preko spasenja sve do eshatološkog dovršenja u vječnosti. Montfort gleda Presveto Trojstvo kao na protagoniste u povijesti nastojeći razlučiti tragove djelovanja pojedinih Božanskih osoba (usp. GM 16). Tri Božanske osobe zajednički djeluju u ljudskoj povijesti i u cjelokupnom vremenu raspodijele spasenja. Sv. Ljudevit iznad svega vidi otajstvo utjelovljenja Sina Božjega kao sažetak svih otajstva (usp. PP 248) i na temelju motrenja sklada Božjeg plana spasenja zaključuje o načinu djelovanja Presvetoga Trojstva u cjelokupnoj ekonomiji spasenja:

„Kako su se tri božanske osobe Presvetoga Trojstva vladale kod Utjelovljenja i prvoga dolaska Isusa Krista, tako se vladaju uvijek, na nevidljiv način, u svetoj Crkvi, i tako će se vladati sve do konca vjekova, kod zadnjeg dolaska Isusa Krista" (PP 22).

Ne samo to nego Montfort specificira i vlastitost pojedinih osoba Presvetoga Trojstva. Kada motri Boga Oca, svetac naglašava da je on apsolutna vrijednost, počelo i cilj svega stvorenja izražavajući to motom „Bog sam". Bog Otac je čista ljubav. „Bog je sama ljubav i blagost" (P 21, 13). Svetac je zadivljen tom tajnom ljubavi. Upravo zato Bog mu je sve i to mu je dosta: „Bog sam je moja ljubav, moja potpora, sve moje dobro, moj život i moje bogatstvo" (P 52, 11). Bog ljubavi je Bog providnosti koji se brine za svoju djecu jer je on „Bog Otac od kojega dolazi svaki savršeni dar i svaka milost kao iz svoga bivstvenoga izvora" (MT 9). Od Boga ljubavi dolazi svaki dar. On nam se iz ljubavi približava darujući nam svoga Sina, a istovremeno ostaje uzvišeni Bog „Previsoki, Neobuhvatljivi, Nepristupačni, Onaj koji Jest" (PP 157), ali dopušta da ga nazivamo „slatkim imenom Oče" (TSK 139).

Življenje posvete vodi dušu do iskustvenog otkrića ljubavi Božjega očinstva i slobode djece Božje: „Onda će ti majka lijepe ljubavi oduzeti iz srca svaki skrupul i svaki ropski strah. Ona će ti otvoriti i raširiti srce da možeš trčati putem zapovijedi njezina Sina sa svetom slobodom Božje djece i da ti se raspali onom čistom ljubavlju čije bogatstvo ona čuva; tako da tvoje ponašanje neće više biti prožeto strahom pred Bogom, koji je ljubav, kao do sada, nego čistom ljubavlju. Ti ćeš ga gledati kao dobrog Oca kojemu ćeš neprestano nastojati ugoditi i s kojim ćeš pouzdano općiti kao dijete sa svojim dobrim Ocem" (PP 215).

Ako je Bog najveća vrijednost, počelo i izvor ljudskoga života, čista ljubav koja nam je dala svoga Sina za spasitelja, očinska providnost koja se brine za svoju djecu i vodi ljudsku povijest, onda ga vjernik treba ljubiti, a zbog njega ljubiti i svoju braću ljude: „Oče naš, najnježniji od svih očeva, svemoguć u stvaranju, čudesan u uzdržavanju, preljubazan u svojoj

Providnosti, uvijek dobar, dapače beskrajno dobar u otkupljenju! Bog je naš Otac, a mi smo svi braća, raj je naša domovina i naša baština. Zar nije dosta samo to da ljubimo Boga i bližnjega i oslobodimo se svih navezanosti na zemlju? Ljubimo, dakle, jednoga Oca i ponavljajmo mu na tisuće puta: Oče naš, koji jesi na nebesima“ (TSK 139).

Vjernik treba ljubavlju odgovoriti na Očevu ljubav, ponašati se kao njegovo dijete, klanjati mu se u duhu i istini, živjeti u njegovoj prisutnosti, slaviti ga u svom životu i radu. Na poseban način svetac potiče pročišćenje nakane pred Bogom ljubavi. Ne treba tražiti vlastiti probitak nego nastojati rasti u čistoj ljubavi prema Bogu i proslaviti ga u životu. Svetac moli: „Učini od moga srca hram, od moga jezika instrument da svima govorim rječito i primjerom. Po Isusu i Mariji u meni moćno vladaj da bih vječno slavio samo Boga“ (P 141, 15).

Vjernik u svakodnevnom životu, ulažući sav potrebni napor za duhovno i materijalno dobro sebe i bližnjega, treba živjeti oslanjajući se na Božju providnost. Upravo to je bilo iskustvo sv. Ljudevita koje je on utkao u svoj duhovni nauk. Tim putem želi i nas voditi:

„Imajmo potpuno povjerenje u Boga, našega Oca, beskrajno darežljivog, za sveopće dobro, za milost i za svjetlo vanjsko i nutarnje, i za sva potrebna dobra i za dušu i za tijelo. Budite mirni u slučaju vaših preokrenutih planova, jer uznemirenost je štetna, Bog sam i to je dosta. Ljubite jedino Boga koji vas ljubi i koji vas neće napustiti, posve mu se predajte bez nemira i neodlučnosti“ (P 28, 22).

Sv. Ljudevit s cijelom crkvenom tradicijom motri središnju ulogu Isusa Krista u kršćanskoj vjeri. Nazivajući Isusa Božjom Mudrošću ispovijeda vjeru Crkve: „Vječna i Utjelovljena Mudrosti, preljubezni i klanjanja dostojni Isuse, pravi Bože i pravi čovječe, jedini Sine vječnoga Oca i Marije vazda Djevice! Duboko ti se klanjam u krilu i sjaju tvojega Oca u vječnosti i u djevičanskom krilu Marije, tvoje predostojne majke u vremenu tvoga utjelovljenja“ (LJVM 223).

Svetac se oslanja na biblijsku tradiciju Staroga i Novoga zavjeta i naziva Isusa Božjom Mudrošću motreći ga u vječnosti i vremenu kao Božju ljubav: „Ako tu Mudrost promatramo u njezinu izvoru, vidimo da je sama dobrota i milina. Ona je dar ljubavi vječnoga Oca i kao učinak ljubavi Duha Svetoga. Ona je dana po ljubavi i oblikovana po ljubavi. „Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina” (Iv 3, 16). Mudrost je, dakle, sva ljubav, ona je ljubav Oca i Duha Svetoga“ (LJVM 118).

Taj isti Sin Božji koji se utjelovio je kao Božja Mudrost, prisutan i djelatan u stvaranju svemira kojeg Montfort vidi kao dokaz i ostvarenje Božje stvaralačke domišljatosti: „Ta se neopisiva igra božanske Mudrosti doista i vidi u različitim stvorenjima koja je stvorila u svemiru“ (LJVM 33). Na poseban način Mudrost pokazuje svoju ljubav i ljepotu u stvaranju čovjeka na sliku Božju „jer je on njezino divotno remek-djelo, živa slika njezine ljepote i njezinih savršenosti, velika posuda njezinih milosti, čudesna riznica njezinih bogatstava i njezin jedinstveni zamjenik na zemlji“ (LJVM 35).

Kada čovjek pada u tešku nesreću grijeha (usp. LJVM 39-40), Mudrost saziva Trojstvo kako bi odlučili o njenom utjelovljenju iz ljubavi da spasi čovjeka (usp. LJVM 42-46). Cijela povijest spasenja Starog zavjeta svjedoči o Božjoj ljubavi prema čovjeku i pripravlja silazak Mudrosti među ljude po utjelovljenju. Poslije vremena dugog iščekivanja „Vječna Mudrost sama je sazdala sebi kuću (Izr 9, 1), boravište dostojno nje same. Ona je oblikovala božansku Mariju“ (LJVM 106). Kod utjelovljenja „snažna bujica beskrajne Božje dobrote nasilno zaustavljena zbog grijeha ljudi od postanka svijeta, opet je snažno proključala u svoj svojoj punini u srcu Marijinu“ (LJVM 106).

Sv. Ljudevit pripovijeda i sažimlje evanđeosku poruku o Isusovu životu naglašavajući njegovu ljubav i život predanja za druge. Isus se utjelovio i rodio iz ljubavi (LJVM 13, P 58, 1). Živio i umro iz ljubavi (LJVM 170-171), uskrsnuo za nas (LJVM 116; P 84, 3). Svetac se uz motrenje otajstva utjelovljenja, na poseban način zaustavlja na otajstvu Isusove muke i smrti kao dokazu i ostvarenju njegove ljubavi koja od vjernika traži uzvraćenu ljubav: „Jedan

od najsnažnijih razloga koji nas mogu, po mom mišljenju, potaknuti da uzvratimo ljubav Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, jesu njegove boli koje je htio podnijeti da nam zasvjedoči svoju ljubav. To, naime, vrhunsko dobročinstvo koje si nam iskazao i taj divni dokaz tvoje ljubavi, nužno povlače našu ljubav, jače nas privlače k tebi i nukaju nas na sebedarje i uzvraćanje ljubavi“ (LJVM 159).

Ta veza ljubavi između Božje Mudrosti i čovjeka proizlazi od uzajamne usmjerenosti: „Između Vječne Mudrosti i čovjeka postoji nevjerojatno tijesna veza prijateljstva. Mudrost je za čovjeka, a čovjek je stvoren za Mudrost. Ona je neiscrpiva riznica ljudima (Mudr 7, 14), a ne za anđele, ni za druga stvorenja“ (LJVM 64).

Od Krista umrlog i uskrslog dolazi naše otkupljenje i posvećenje, oslobađanje od grijeha i posinjenje koje mi baštinimo u liturgijskom slavljenju pashalog otajstva u sakramentima Crkve. Vjernik treba prepoznati, prihvatiti Isusovu ljubav i predati „svoje srce zauvijek i neopozivo toj vječnoj Utjelovljenoj Mudrosti, jer to je jedino i sve što od nas traži“ (LJVM 132). Vjernik se treba Kristu posvetiti obnavljajući i živeći vjerno svoje krsne zavjete (usp. PP 120-133).

Isus Krist je cilj svekolikoga duhovnoga života. Življenje posvete nužno tome treba voditi: „Isus Krist, naš Spasitelj, pravi Bog i pravi čovjek, treba biti vrhovni cilj svih naših pobožnosti, inače bi one bile krive i lažne. Isus Krist je alfa i omega (Otk 1, 8), početak i svršetak svih stvari (usp. Otk 21, 16). Mi se trudimo, kako kaže apostol, jedino oko toga da svakoga čovjeka učinimo savršenim u Isusu Kristu (usp. Ef 4, 13), jer jedino u njemu stanuje sva punina Božanstva (Kol 2, 9) i sve ostale punine milosti, krjeposti i savršenosti; jer smo jedino u njemu bili blagoslovljeni svakim duhovnim blagoslovom (Ef 1, 3) jer je on naš jedini učitelj koji nas treba učiti, naš jedini gospodar o kojem imamo ovisiti, naša jedina glava s kojom moramo biti sjedinjeni, naš jedini uzor kojemu se trebamo upriličiti, naš jedini liječnik koji će nas izliječiti, naš jedini pastir koji će nas hraniti, naš jedini put koji nas treba voditi, naša jedina istina u koju moramo vjerovati, naš jedini život koji nas treba oživljavati, i u svim stvarima naše jedino sve koje nam ima biti dovoljno“ (PP 61).

Isus Krist je Božja mudrost i na tom putu duhovnoga života i rasta jer nam daje kušati slast svoje ljubavi: „Vječna Mudrost, predmet blaženstva i naslade vječnoga Oca i radost anđela, postaje u čovjeku koji je posjeduje počelom najčišćih slasti i utjehe“ (LJVM 98).

Na tom putu duhovnoga rasta koji od obnove krsnih zavjeta i obraćenja preko čišćenja i prosvjetljenja vodi do sjedinjenja s Kristom Mudrošću, duša se mora voditi čistom vjerom, prihvatiti put umiranja staroga čovjeka i rađanja novoga po pravoj pobožnosti prema Mariji, posveti, prožeta žarkom željom, neprestanom molitvom i sveopćim mrtvljenjem kao sredstvima da se postigne i sačuva sjedinjenje te nasljedovati Krista po nošenju križa (LJVM 154-180) i naviještati radosnu vijest Evanđelja svemu stvorenju u čemu se sastoji vrhunac kršćanskoga života (usp. LJVM 10).

Duh Sveti je jedna od osoba Presvetog Trojstva, istobitan s Ocem i Sinom, te je s njima na djelu od početka do svršetka plana spasenja. Kada Bog šalje Sina, uvijek šalje i Duha Svetoga, njihovo je poslanje združeno i nerazdvojivo. Svojom smrću i uskrsnućem Isus je postao Gospodinom te od svoje punine, on kao Spasitelj izlijeva Duha Svetoga na svoju Crkvu koju Duh izgrađuje, oživljava i posvećuje. Montfort kao misionar i navjestitelj Evanđelja, kada govori o Duhu Svetome, ne zadržava se toliko na teološkom umovanju o Duhu Svetom unutar Presvetog Trojstva. Svetac kratko napominje da je Duh Sveti je bitna ljubav Oca i Sina (usp. PP 36); „Oče i Sine, ljubeći se nadišete Duha Svetoga koji je Bog kao i Vi“ (TK 41); veza ljubavi Oca i Sina: „Slava Ocu vječnomu, slava uzvišenoj Riječi, slava Duhu Svetomu koji ih svojom ljubavlju ujedinjuje vezom neizrecivom“ (P 85, 6).

Sv. Ljudevit usredotočuje svoju pažnju na razmatranje o ulozi Duha Svetoga u čudesnim Božjim djelima u povijesti spasenja. U duhu francuske škole duhovnosti svetac slijedi trojstvenu postavku. Kada sv. Ljudevit govori o Duhu Svetome, redovito ga spominje u

odnosu s drugim dvjema Božanskim osobama, Ocem i Sinom te Marijom u kontekstu ostvarenja Božjeg plana spasenja u povijesti: utjelovljenje, otkupljenje, posvećenje (usp. PP 22). Duh Sveti je oblikovao Isusa u Marijinom krilu: „Izjavljujem sa svecima: božanska je Marija zemaljski raj novoga Adama, gdje se on utjelovio po Duhu Svetom, da tu učini nečuvena čudesa“ (PP 6). „Marija je proizvela s Duhom Svetim najveće djelo što ga je ikada bilo ili će ga biti: Boga-Čovjeka; i ona će dosljedno proizvesti najveće stvari i u zadnja vremena“ (PP 35).

Montfort često govori o rođenju i rastu Krista u dušama vjernika. Svetac vidi posvećenje duše kao nastavak dinamike utjelovljenja s naglascima na ulogu Marije i Duha Svetoga. Radi se o jednoj od središnjih tema monfortanske duhovnosti.

„Duše Sveti, spomeni se da proizvedeš i uobličiš sinove Božje sa svojom božanskom i vjernom zaručnicom Marijom. Ti si s njome i u njoj uobličio glavu izabranih; ti moraš s njome i u njoj uobličiti i udove. Od tebe ne proizlazi nijedna božanska osoba u Bogu, ali zato ti sam uoblikuješ sve božanske osobe izvan Boga, i svi sveti koji su bili i koji će biti do kraja svijeta bit će djelo tvoje ljubavi koja se sjedinjuje s Marijom“ (GM 15).

Sv. Ljudevit govori i o ulozi i djelovanju Duha Svetoga u Crkvi. Tako i kada piše o tome, on ne govori o Duhu kao počelu jedinstva Crkve, ne govori o uskrsnuću tijela kao djelu Duha Svetoga, ali svetac naglašava neke posebne odnose Duha Svetoga i Crkve. Duh Sveti je graditelj Crkve, a vjernici su njegovi hramovi: „Vi dobro znate, prijatelji moji, da ste hram Duha Svetoga (usp. 1 Kor 6, 19). Jednom će i vas Gospodin, Bog ljubavi, upotrijebiti kao živo kamenje za gradnju nebeskoga Jeruzalema (usp. Otk 21, 2). Budite, dakle, pripravni za života biti odrezani, obrađeni i izvajani čekićem križa da ne ostanete neobrađeno kamenje, kamenje koje ne služi ničemu, bezvrjedno je i baca se daleko (PPK 28).

Sv. Ljudevit u svojim proročkim tekstovima govori o budućoj obnovi Crkve (usp. GM 17) i u tom velikom Božjem djelu vidi Duha Svetoga kao činitelja u obraćenju naroda (usp. GM 17), kao i u pripravi misionara koji će raditi na obnovi Crkve (usp. GM 17, PP 46-47). Nijedna duhovnost ne može se zrelo živjeti bez oživljavajućeg djelovanja Duha Svetoga. Montfort je duboko svjestan da Duh Sveti svojom milošću budi našu vjeru i proizvodi novi život koji se sastoji u spoznaji Oca i onoga koga je on poslao, Isusa Krista (usp. Iv 17, 3). Duhovni život je život u Duhu Svetome, a to znači da je Duh Sveti prisutan i djelatan u kršćanskom životu od samih početaka, tj. od krštenja kada ga Bog daruje duši pa sve kroz čišćenje i prosvjetljenje sve do vrhunaca svetosti i mistike kada Duh u duši, koja je oslobođena od zapreka, pokazuje svu veličinu i ljepotu djelovanja u duhovnom životu.

10.2. Marijanska karakteristika monfortanske duhovnosti

Sv. Ljudevit motri plan spasenja Presvetoga Trojstva i dolazak vječne Mudrosti po utjelovljenju ljudima koji se ostvario po Mariji. Bog je postao čovjekom kako bi se čovjek pobožanstvenio. Svetac je svjestan da je Marijina uloga čisti dar Božje ljubavi i odabira: „Priznajem sa svom Crkvom da je Marija puko stvorenje izašlo iz ruku Svevišnjega pa je u usporedbi s njegovim neizmjernim Veličanstvom, manja od atoma; ili radije, ona nije ništa jer je on sam Onaj koji jest (Iz 3,1 4); dosljedno, ovaj veliki Gospodin, uvijek neovisan i dostatan sam sebi, nije uopće ni najmanje trebao Presvetu Djevicu, niti je treba da može izvršiti svoju volju i očitovati svoju slavu. Njemu je dosta htjeti, pa će sve biti. Međutim, kažem i ovo: uzevši stvari kako stoje, otkad je Bog stvorio Presvetu Djevicu, on je po njoj htio početi i dovršiti svoja najveća djela pa možemo slobodno vjerovati da on neće svoj postupak promijeniti kroza sve vjekove jer je on Bog, te nimalo ne mijenja ni svoje misli ni svoje ponašanje“ (usp. Heb 1, 12) (PP 14-15).

Čitajući djela sv. Ljudevita lako je uočiti da on nikada o Mariji ne govori individualistički nego uvijek u odnosu na Božji plan njene uloge u životu Krista i Crkve.

Budući da je najuže povezana i sjedinjena sa središnjim otajstvom vjere, osobom i djelom Isusa Krista, Marija je povezana i sa svim drugim stvarnostima vjere do te mjere da Montfort vidi i na neki način definira Mariju kao biće odnosa s Bogom. Marija je za sveca čisti odnos Božji: „Napokon, ti nikada ne misliš na Mariju, a da Marija mjesto tebe ne misli na Boga; niti ti ikada hvališ i častiš Mariju, a da Marija zajedno s tobom ne hvali i ne časti Boga. Kod Marije se sve odnosi na Boga i ja ću je s potpunim pravom nazvati Božjim odnosom jer se u svemu odnosi na Boga; ona je Božja jeka koja kazuje i odjekuje samo Bog. Ako ti kažeš: Marija, ona odgovara: Bog. Sv. Elizabeta pohvali Mariju i nazva je blaženom što je uzvjerovala; a Marija, vjerni Božji odjek, zapjeva: „Veliča duša moja Gospodina“ (Lk 1, 45). Što je učinila u toj prigodi, to radi i svaki dan: kad je hvalimo, ljubimo, častimo ili darivamo; Boga hvalimo, Boga častimo, Boga ljubimo, Bogu dar nosimo po Mariji i u Mariji“ (PP 225).

Marijina uloga u povijesti spasenja i otajstvima vjere dostiže svoj vrhunac u njenom Bogomajčinstvu. Radi se o odluci Presvetog Trojstva da Marija postane majkom utjelovljenoga Sina Božjega, Isusa Krista. U skladu s tim poslanjem ona je bila ispunjena svim potrebnim milostima i darovima tako da ju je arkanđeo Gabrijel kod utjelovljenja pozdravio riječima: „Zdravo, milosti puna, Gospodin je s Tobom“ (Lk 1, 26-28). Marija u svojoj osobi predstavlja cijeli Božji narod koji prihvaća mesijansko obećanje, iščekivano kroz stoljeća. Bog Otac, po slobodnom Marijinom pristanku i djelu Duha Svetoga, ispunja svoja obećanja i daruje svijetu Utjelovljenoga Sina.

„Vječna Riječ, Vječna Mudrost velikom odlukom Presvetog Trojstva odlučila je postati čovjekom kako bi spasila izgubljenoga čovjeka. Konačno je došlo vrijeme spasenja, i Vječna Mudrost sama je sazdala sebi kuću (Izr 9, 1), boravište dostojno nje same. Ona je oblikovala božansku Mariju u krilu sv. Ane uz veću radost nego kad je stvarala svjetove. Nemoguće je, s jedne strane, opisati to neizrecivo davanje Presvetog Trojstva tom divnom biću, a s druge strane, ne može se sagledati vjernost toga bića kojom je ona odgovarala na milosti svoga Stvoritelja“ (LJVM 104).

Iskustvo majčinstva za Mariju je značilo i jedinstvenu i nenadmašivu blizinu sa Sinom Božjim. Isus je uzeo ljudsku narav od svoje majke, a ona je bila i prva njegova odgajateljica. Kao i svaka majka, Marija je aktivno sudjelovala u oblikovanju, sazrijevanju i odrastanju ljudske dimenzije svoga i Božjega Sina.

„A Isus je napredovao u mudrosti, rastu i milosti pred Bogom i ljudima“ (Lk 2, 52). Gospa je ljubila Isusa svom snagom prečistoga majčinskoga srca, okruživala ga pažnjom i poštovanjem. Odgajala ga svojim jednostavnim i vedrim životom, predanim radu, predanjem i povjerenjem u Boga i iskazivanjem ljubavi prema bližnjemu. Ipak valja naglasiti da sjedinjenje i život s Isusom nisu u Marijinom životu odstranili dramatičnost egzistencije i poteškoće svakodnevice. Osim radosti sveta je obitelj kušala progonstvo, izbjeglištvo, siromaštvo pa i nerazumijevanje. „A oni ne razumješe riječi koju im je rekao“ (Lk 2, 50). Marija je živeći s Isusom prošla autentičan put sazrijevanja u vjeri. Na otajstven način sam Isus, Sin Božji, koga je majka odgajala, odgajao je Mariju u vjeri počevši još od djetinjstva kada je kao dvanaestogodišnjak u hramu uvodio majku u otajstva svog potpunog pripadanja Ocu i predanja djelu spasenja svijeta. Isus je poticao majku na duhovni rast i razumijevanje njegova otajstva utjelovljenja, muke i uskrsnuća, a Marija je cijelim svojim bićem na to pristajala te je pod križem Isusovim sudjelujući u njegovoj muci postala majka svih vjernika. Svetac o tim uzajamnim odnosima majke i Sina piše:

„Bog Sin je sišao u njezino djevičansko krilo, kao novi Adam u svoj zemaljski raj, naslađivati se i otajstveno izvoditi čudesa milosti. Bog koji je postao čovjekom, smatrao je svojom slobodom svoje utamničenje u Marijinu krilu; svoju je snagu pokazao kad je pustio da ga nosi ova djevojčica. Držao je svojom i Očevom slavom sakriti svoj sjaj u svakome stvoru na ovoj zemlji i otkriti ga samo Mariji. Proslavio je svoju nezavisnost i svoje veličanstvo oviseći o ovoj ljubeznoj Djevici u svom začeću, u svom rođenju, u svom prikazivanju u

hramu, u svom skrovitom životu kroz trideset godina, sve do svoje smrti kojoj je htio da i ona prisustvuje, da s njom zajedno prinese jednu te istu žrtvu i da se s njezinom privolom žrtvuje vječnome Ocu kao nekoć Izak Abrahamovom privolom Božjoj volji (usp. Post 22, 2). Upravo ona ga je dojila, branila, uzdržavala, odgajala i žrtvovala za nas“ (PP 18).

Marijina majčinska uloga u oblikovanju i posvećenju Crkve sukladno Božjem planu, traje do konca svijeta (usp. GS 62). Polazeći od utjelovljenja, Marijine prisutnosti pod križem Isusovim i u molitvi na dan Pedesetnice, sv. Ljudevit promatra ulogu Marije i Duha Svetoga na djelu u Crkvi. Taj povlašteni i jedinstveni odnos između Marije i Duha Svetoga proizlazi iz suradnje na planu spasenja i posebnog osobnog sjedinjenja. Marija živi u ljubavi usko sjedinjena s Duhom Svetim i od njega preobražena te je Montfort s pravom naziva zaručnicom Duha Svetoga. Radi se o jednom nerazrješivom i plodnom savezu gdje Duh Sveti po Mariji djeluje i daruje svoje darove i milosti. O tom velikom otajstvu svetac piše:

„Duše Sveti, spomeni se da proizvedeš i uobličiš sinove Božje sa svojom božanskom i vjernom zaručnicom Marijom. Ti si s njome i u njoj uobličio glavu izabranih; ti moraš s njome i u njoj uobličiti i udove. Od tebe ne proizlazi nijedna božanska osoba u Bogu, ali zato ti sam uoblikuješ sve božanske osobe izvan Boga, i svi sveti koji su bili i koji će biti do kraja svijeta bit će djelo tvoje ljubavi koja se sjedinjuje s Marijom“ (GM 15).

Upoznati Mariju znači spoznati i ulogu koju ona ima u životu Crkve. Živjeti posvetu podrazumijeva svjesno i slobodno sudjelovanje u duhovnoj stvarnosti koju Gospa zauzima u zajednici vjernika. Govoreći o poslanju koje Marija ima u Božjem narodu, Montfort s pravom razabire da je ona suradnica Božja, znak prave vjere, uzor i pralik Crkve. Ipak, majka Crkve je naslov koji najbolje izražava poslanje Djevice iz Nazareta u zajednici vjernika. Marija je majka Crkve jer je kao majka Boga i Spasitelja s ljubavlju sudjelovala u rađanju udova otajstvenog Tijela Kristova kojemu je glava sam Isus Krist. Sa svetačkom tradicijom oslanjajući se na biblijsku sliku Crkve (usp. Ef 4, 7-16), sv. Ljudevit tu duhovnu stvarnost slikovito i upečatljivo ovako izražava:

„Bog Sin hoće da sebe oblikuje i, na neki način, neprestano utjelovljuje u svojim udovima po svojoj dragoj majci te joj veli: „Uđi u baštinu Izraelu“ (Sir 24, 8). Čovjek i čovjek rođen je u njoj (usp. Ps 86, 5), kaže Duh Sveti. Neki oci tumače te riječi tako da je prvi čovjek, koji se je rodio od Marije, Čovjek-Bog, Isus Krist; a drugi da je samo čovjek, posinak Božji i Marijin. Ako se je Isus Krist, glava ljudi, rodio od Marije, tada se i predodređenici koji su udovi ove glave nužno moraju roditi od nje. Nikad jedna te ista majka ne daje na svijet glavu bez udova, niti udove bez glave, jer bi to bila nakaza u prirodi; jednako u redu milosti. Glavu i udove rađa jedna te ista majka. Ako bi se koji od mističnoga tijela Kristova, koji predodređenik, rodio od druge majke, a ne od Marije koja je rodila glavu, to on u stvari ne bi bio predodređenik niti od Isusa Krista nego nakaza u redu milosti“ (PP 31-32). Marija je, dakle, uz Duha Svetoga, euharistiju, Crkvu i riječ, jedan od velikih darova koje je Isus ostavio zajednici svojih vjernika. Otkupitelj s križa u najsvečanijem trenutku svoga života pobjede nad protivnikom i pomirenja ljudi s Ocem, izgovara sedam riječi koje su oporuka njegove ljubavi. Jedna od njih se odnosi na njegovu majku (usp. Iv 19, 26-27). Isus je htio, ne bez razloga, zacrtati duhovni put svojih učenika tako da prije ili poslije na njemu susretnu Mariju i uzmu je za svoju majku. Tako da je Gospa Isusov dar učeniku kojega treba prihvatiti u duhovnom životu. Sv. Ljudevit je svim srcem prigrlio taj Isusov dar, a to preporuča i svima:

„Više volim umrijeti nego živjeti, a da ne budem sav Marijin. Ja sam je tisuću i tisuću puta uzeo za sve dobro moje sa sv. Ivanom Evanđelistom podno križa i isto toliko puta predao se njoj“ (MT 66).

„Oh, sretna li onoga koji je sve predao Mariji, i koji se Mariji u svemu i sasvim povjeri i u njoj se izgubi! On je sav Marijin, a Marija je sva njegova. On može slobodno reći s ljubljenim učenikom: „Uzeh je k sebi“ (Iv 19, 27), tj. primih je za sve svoje dobro“ (PP 179).

Obnova krsnih zavjeta i to prihvaćanje Marije za majku po potpunom predanju i posveti samoga sebe Isusu po Mariji kako bi ona majčinski bdjela nad vjernikom i vodila put suboličenja Isusu Kristu od obraćenja do sjedinjenja i vrhunaca svetosti, bit je monfortanske duhovnosti jer kako kaže Montfort: „Marija je sveto mjesto, dapače svetište nad svetištima, gdje se oblikuju i odlijevaju sveti“ (PP 218).

Vjernik koji se posveti, čineći svoj udio na duhovnom putu rasta, nastoji sve činiti po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju izgrađujući nutarnji duh potpunog predanja. Kao što je vidljivo iz ovog kratkog prikaza i cjelokupnog izlaganja u knjizi, monfortanska duhovnost se ne može ni na koji način reducirati samo na marijansku dimenziju niti sv. Ljudevit gleda na Mariju izvan cjelokupnoga otajstva vjere. Živeći posvetu vjernik nastoji sve činiti po Mariji, a oni koji nedovoljno shvaćaju poruku sv. Ljudevita ponekada to krivo iskazuju kao da bi Marija bila sve u monfortanskoj duhovnosti što ne odgovara svečevu nauku.

10.3. Crkveno-antropološka karakteristika monfortanske duhovnosti

Kada svetac govori o Crkvi naglašava njenu ulogu u osobnom spasenju i potrebu pripadanja Crkvi kao mističnom tijelu Kristovu koje za to ima na raspolaganju sva potrebna sredstva spasenja. Sv. Ljudevit se u vrijeme formacije pripremao za misionarski rad s narodom, imao je duboki osjećaj za Crkvu i crkvene dimenzije koje danas izražavamo kategorijama naroda Božjega i Božjeg kraljevstva te misionarskog poslanja Crkve. Kada se radi o Crkvi i njenom životu te poslanju u svijetu, Montfort nije naivni idealist. On je duboko svjestan da grijeh označava također i život kršćana u Crkvi. Opis tog lošeg stanja svijeta i Crkve duboko označava svečeve spise.

„Spomeni se ove družbe, Gospodine, radi svoje pravednosti. Čas je, Gospodine, da se javiš: oskvrnuše Zakon tvoj“ (Ps 118, 126) (GM 15). Crkva je „oslabljena i uprljana grijesima svoje djece“ (GM 20).

Sv. Ljudevit vidi Crkvu kao hodočasnicu u svijetu koja se prepoznaje grješnom, potrebitom trajne duhovne obnove. On sam je cijeli svoj život posvetio upravo tome. Montfortov apostolat se predstavlja kao poziv na trajno obraćenje:

„Ne otvrdnjuj srce pred glasom koji te zove, ne budi buntovnik prema ovom moćnom Gospodinu. Što, zar će muke Boga koji te toliko ljubi biti izgubljene? Što, zar će krv Boga koji te toliko ljubi biti izgubljena?“ (P 105, 5 i 10).

Svetac se trudio oko sredstava ustrajnosti u obraćenju naroda u pučkim misijama. Te je svima koji su sudjelovali na kraju predlagao ispovijest vjere prije obnove krsnih zavjeta i posvetu Mariji kao i mali obrazac ugovora saveza s Bogom koji je tiskao kao listiće na koje bi se osoba na kraju svega potpisala i sačuvala kao znak obaveze i sjećanja. Jedan od dubokih intuicija sv. Ljudevita koja je bila važni element njegovoga misionarskoga rada bitno je vezana uz svaki osobni put svetosti kao i uz obnovu cijele Crkve, a to je ustrajanje na obnovi krsnoga saveza (usp. PP 127).

„Dušo, živa sliko Božja, otkupljena dragocjenom krvlju Isusa Krista, Gospodin tvoj želi da u ovom životu postaneš sveta kao on, a u drugom slavna kao on! Posve je sigurno da je tvoj poziv postići svetost Božju“ (MT 3).

Sv. Ljudevit kao i toliki drugi duhovni autori, naglašava crkvenu nauku o uzvišenom dostojanstvu i dubokoj čovjekovoj bijedi (usp. GS 13). To podrazumijeva da je čovjek stvoren na sliku Božju te ima uzvišeno dostojanstvo sa svim darovima i talentima koje je dobio stvaranjem kao ljubljeno Božje biće te poziv na vječni život u zajedništvu s Bogom (LJVM 35-36; 64-65); ali i duboku slabost i bijedu koja se očituje u životu svakog čovjeka kao posljedica grijeha (LJVM 38-41). Za sveca nema sumnje, čovjek i nakon pada u grijeh ostaje ljubljeno Božje stvorenje, a njegovo dostojanstvo proizlazi iz odnosa s Bogom.

„I otkad je iz preobilne ljubavi prema čovjeku, Mudrost njemu slična postavši i sama čovjekom i predala se u smrt da ga spasi, ona ga ljubi kao svoga brata i prijatelja, kao učenika, sljedbenika, cijenu svoje krvi i subaštinika svoga kraljevstva. I kad joj srce kojeg čovjeka odbije ljubav, ili joj se ta ljubav preotme, tad je nad njom izvršen pravi zločin i pravo nasilje“ (LJVM 164).

Da bi uspio pobijediti i nadići nutarnju razdijeljenost, prema Montfortu vjernik treba obnoviti zavijete svoga krštenja i posvetiti se Mariji te treba duhovno rasti u krsnoj dinamici umiranja samom sebi, mrtviti staroga čovjeka i preobraziti se na sliku novoga čovjeka: „Svi koji pripadaju Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, razapeli su svoje tijelo s manama i požudama, uvijek nose u tijelu mrtvenje Isusa Krista, stalno trpe silu, nose svaki dan svoj križ, i konačno su umrli i pokopani s Kristom (usp. Lk 9, 23; Rim 6, 4). Ovim nam riječima Duh Sveti bjelodano pokazuje, ako želimo zadobiti Isusa Krista, utjelovljenu Mudrost, da treba da se vježbamo u mrtvenju i odricanju od svijeta i samih sebe“ (LJVM 194).

Iznad svega čovjek treba prihvatiti svoju ovisnost o Bogu kako bi ostvario samoga sebe. Sv. Ljudevit je vidio potpuno predanje samoga sebe iz ljubavi, posvetu, kao ostvarenje čovjeka i njegove slobode, jer u krajnjoj liniji on je za Boga stvoren kao biće komunikacije i dijaloga čiju slobodu i Bog poštuje.

„Nakon ovih snažnih i nježnih riječi Duha Svetoga kojima nam pokazuje ljepotu, uzvišenost i bogatstvo Mudrosti, može li postojati koji čovjek, a da je ne uzljubi i da je ne traži svim srcem? Neka je traži tim više, jer je ona neizmjerno blago svojstveno čovjeku jedinom, ta za nju je čovjek i stvoren, a ona sama živo želi da se tom čovjeku potpuno preda“ (LJVM 63).

Ljudski život je čisti Božji dar, a kada čovjek odbacuje Boga gubi i autentično ostvarenje svoje osobnosti koja tek u Bogu pokazuje svu svoju puninu i ljepotu. Svetac naglašeno poziva na odvojenost i prezir duha svijeta (P 29-39), pokoru, mrtvljenja, ali u sklopu cjelokupne monfortanske duhovnosti to ne znači gubljenje vlastite osobnosti nego se radi o mističnom iskustvu preobrazbe čovjeka u Božjoj ljubavi koja postaje nasljedovanje i svjedočanstvo raspetoga i proslavljenog Krista. Vjernik koji živi posvetu Isusu po Mariji, treba ostvariti krsnu dinamiku umiranja samome sebi i rađanja novog čovjeka u Isusu Kristu, a to se događa u procesu trajnog obraćenja i suobilčenja prolazeći kroz periode duhovnog rasta čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja koristeći za to sva potrebna sredstva. A sam svetac u duhovnosti posvete naglašava četiri povlaštena sredstva za postići i sačuvati sjedinjenje s Kristom: žarku želju, neprestanu molitvu, sveopće mrtvljenje i pravu pobožnost prema Mariji, tj. posvetu.

10.4. Liturgijska, osobna, pučka i pedagoška karakteristika monfortanske duhovnosti

Kršćansko liturgijsko bogoštovlje je bila važna dimenzija duhovnog života sv. Ljudevita od djetinjstva, preko sjemeništa i svećeništva sve do kraja njegova života. U njegovim spisima može se uvidjeti koliko su slavljenja sakramenata krštenja, euharistije i ispovijedi bili važni u njegovu životu i apostolatu. Cijeli svoj svećenički život Montfort se trudio odgajati prosti puk, poglavito siromahe, za molitvu i vrednovanje liturgijskih slavlja skupa sa širenjem raznih oblika pučke pobožnosti.[204]

Općenito gledano, misionarski apostolat sv. Ljudevita se temeljio na katehetskim propovijedima o glavnim vjerskim istinama koje su imale za cilj potaknuti vjernike na obnovu krsnih zavjeta, ispovijed i redovito sudjelovale na slavljenju euharistije. Cilj misija je bilo obraćenje vjernika po iskrenom pristajanju uz Krista, a duhovni put kojima ih je svetac htio voditi ide od krsnog studenca do euharistijskog žrtvenog oltara. Jedna od obaveza koju je

[204] C. Maggioni, *Montfort e la liturgia,* u DSM str. 989 – 1003.

svetac sebi zadao u održavanju pučkih misija je katehiziranje vjernika učeći ih temeljne vjerske istine, a dobar dio tog apostolata odnosio se na sakramente što je vidljivo i u pjesmi koju je ispjevao za potrebe misija *Temeljna otajstva vjere u hvalospjevima*. Montfort je u pučkim misijama usklađivao izraze i vježbe pučke pobožnosti s liturgijskim slavljima. Na poseban način je inzistirao na pučkom pjevanju, procesijama, metodama i načinima raznih molitava, hodočašća, slavlja, podizanja križeva kao sjećanja na misije. Posebno upečatljiva po strukturi i sadržaju bila je procesija obnove krsnih zavjeta i posvete Mariji. Svaki vjernik bi osobno pred otvorenim Evanđeljem ispovijedao vjeru, zatim bi pred krsnim studencem obnovio zavjete krštenja te bi se onda pred Gospinim oltarom posvećivao Isusu po Mariji kako bi ostao vjeran krsnim zavjetima. Sve to je ostavilo duboki trag u spisima sveca i duhovnosti posvete koju naučava. Posveta Isusu Kristu po Mariji, kao što znamo po nauku sveca je obnova krsnih zavjeta i potpuno predanje Mariji da ona majčinski bdije nad vjernošću kršćanskog življenja i vodi put suobličenja od samog početka duhovnog života pa sve do vrhunaca svetosti (usp. PP 120-134). Isto tako znamo da *Rasprava,* glavno djelo u kojem svetac naučava o posveti, završava s naukom kako živjeti posvetu kod svete pričesti. S jedne strane sve to ukazuje na najužu povezanost liturgije i posvete na putu duhovnoga rasta, a s druge na prikladnost duhovnosti posvete za svakoga, jer duhovni put svakoga vjernika je utemeljen upravo na krštenju, a usredotočen na euharistiju. A kada govorimo o odnosu liturgije, pučke pobožnosti i osobnog duhovnog puta, naravno da prvenstvo u duhovnom životu spada na liturgiju kako to kaže i Drugi vatikanski koncil: „Doista, liturgija je prvo i nenadoknadivo vrelo iz kojega vjernici valja da crpe pravi kršćanski duh“ (SSC 14). A duhovni život u svakoj školi duhovnosti mora biti s njom najuže povezan. U monfortanskoj duhovnosti posvete Isusu Kristu po Mariji je ta povezanost sadržajno i strukturalno više nego jasno izražena, a uvijek pa tako i danas može biti više promišljana i aktualizirana u duhu postkoncilske liturgijske obnove.

Sv. Ljudevit je i veliki pedagog. Posveta koju uči sv. Ljudevit nije samo pobožnost shvaćena kao određena praksa molitve i vjere, nego kao što smo vidjeli, autentična i teološki utemeljena duhovnost koja vodi vjernika putem vjerodostojnog kršćanskog života od obraćenja do vrhunaca svetosti.

10.5. Apostolatsko-misionarska i eshatološka karakteristika monfortanske duhovnosti

„Još nas jedan poticaj sili da prigrlimo tu pobožnost. Taj je što ona donosi našemu bližnjemu velika dobra“ (PP 171).

Posveta Mariji vodi do služenja. Evanđeoska zapovijed ljubavi prema bližnjemu je nezaobilazna u svakoj autentičnoj duhovnosti. I sv. Ljudevit nas na to podsjeća. Naš duhovni život uvijek se odnosi i na našu braću i sestre te treba doprinositi njihovom spasenju i čini ovaj svijet boljim. To je otajstvo crkvenog zajedništva. Po posveti mi darujemo svom bližnjem najljepši dar, svoju molitvu, a da toga možda nismo ni svjesni. Sv. Ljudevit je bio pučki misionar, njegov duhovni život i pastoral su bili usmjereni na naviještanje Evanđelja, osobito siromasima, te je tu stvarnost kao bitnu utkao i u duhovnost koju naučava. Apostolat s molitvom proizlazi iz autentičnog odnosa s Kristom i predstavlja duhovno obogaćenje, ne kao produžetak molitve, ni darivanje od svoga puta rasta u svetosti, nego izvor duhovnog života koji može dublje potaknuti i samu molitvu. Apostolat je plod rasta i sazrijevanja autentične kršćanske ljubavi prema Bogu i čovjeku koja potiče vjernika da uviđa potrebe bližnjega i nuka na samodarivanje. I obrnuto, nedostatak apostolatkse dimenzije prema Montfortu je znak ne autentičnog osobnog duhovnoga puta:

„Odabrao sam, trčim po svijetu, uzeo sam dušu lutalice kako bih spasio moga siromašnoga bližnjega. Što? Zar ću posvuda gledati kako duša moga dragoga brata propada zbog grijeha, a da moje srce time nije dirnuto? O veliki Bože, daj mi svoje oružje, kako bih

pobijedio svijet i njegove čari i ono što se protivi tvojim zakonima. Kako bih obraćao duše, ulij, ulij u moju dušu svetost, u moj duh istinu, a u moje srce tvoj čisti plamen“ (P 22, 1-3).

Odnos molitve, duhovnoga rasta i apostolata je recipročan. Molitva je usmjerena i na aposotolat, a apostolat se treba obavljati imajući na pameti potrebu molitve. Montfort je te obje dimenzije utkao u duhovnost posvete kao bitne elemente svoje nauke. Tako može istovremeno za one koji žive posvetu reći:

„Oni su vazda u kući sa svojom majkom, tj. oni ljube samoću, provode unutarnji život, nastoje oko molitve, i to sve po primjeru svoje majke, Presvete Djevice. Ma ne znam kolikim se prividnim sjajem sjalo što vani rade, ipak još mnogo više cijene što čine u samima sebi, u svojoj unutarnjosti, u društvu Presvete Djevice, jer tu se bave velikim poslom svoje savršenosti, prema kojemu su svi drugi poslovi dječja igra“ (PP 196).

S druge strane svetac tvrdi da je navještanje vrhunac savršenstva kršćanskog života: „Nakon što se Mudrost pokazala kao majka i izvor svih dobara, potiče ljude da ostave sve i da nju traže, jer se ona daje samo onima, kaže sv. Augustin, koji je žele i traže tolikom revnošću kako to zaslužuju velike stvari. U 22. retku božanska Mudrost pokazuje tri stupnja pobožnosti, a posljednji predstavlja pravo savršenstvo: služiti Boga poniznom podložnošću, raditi u njemu i po njemu u ustrajnoj vjernosti, tražiti potrebno svjetlo i unutarnje pomazanje da bismo i drugim nadahnuli ljubav prema Mudrosti te ih doveli do vječnoga života“ (LJVM 30).

Tako da je monfortanska duhovnost posvete istovremeno apostolatsko-misonarska te molitveno-mudrosna i nijedna od te dvije dimenzije se ne može dokinuti bez udaljavanja od nauke sv. Ljudevita. I jedna i druga zajedno vjernika vode putem duhovnoga rasta i sazrijevanja. S jedne strane to sprječava shvaćanje pastoralne djelatnosti kao čisto ljudski aktivizam, a s druge življenje posvete kao zatvaranje u privatnost duhovne intime i bilo kakovog duhovnog usavršavanja koje bi bilo samo sebi cilj. Sv. Ljudevit je apostolatsku i misionarsku dimenziju posvete utkao u duhovnu nauku, a na određen način i institucionalizirao osnivanjem misionarske družbe. U *Gorućoj molitvi* je opisao njene ideale. Za sveca apostolatska i misionarska dimenzija posvete znače sudjelovanje u izgradnji Božjeg kraljevstva na zemlji i preobrazbi svijeta na putu dovršenja ljudske povijesti po navještanju Evanđelja. Govoreći o eshatološkom značenju putujuće Crkve i njezinom sjedinjenju s nebeskom Crkvom Drugi vatikanski koncil posebno naglašava:

„Crkva u koju smo u Kristu Isusu svi pozvani i u kojoj po Božjoj milosti postižemo svetost, bit će dovršena tek u nebeskoj slavi, kada dođe vrijeme obnove sviju (usp. Dj 3, 21) i kad se s ljudskim rodom u Kristu savršeno obnovi i cijeli svijet, koji je tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe (usp. Ef l, 10; Kol l, 20; 2 Petr 3, 10-13). Već su, dakle, k nama došla posljednja vremena (usp. 1 Kor 10, 11) i neopazivo je ustanovljena obnova svijeta i na neki način anticipirana u ovom vremenu: jer Crkva već na zemlji ima znakove prave svetosti, iako nesavršene“ (LG 48).

Sv. Ljudevit kao rijetko koji duhovni autor, govori proročki o budućnosti kao i o eshatološkom dovršenju povijesti. Kad svetac podiže pogled prema budućnosti opisuje ga kao sintezu sadašnjosti i prošlosti. Buduća vremena, tj. „posljednja vremena“ (PP 50-54, 58) će biti „teška vremena“ (PP 114) u kojima će đavao „podvostručiti svoje napore i svoje navale“ (PP 50). Ali isto tako bit će i „sretno vrijeme“ u kojem će Duh Sveti i Marija pripremiti Kristovo Kraljevstvo (PP 217). Prema sv. Ljudevitu pojmovi „zadnja vremena“ i „apostoli zadnjih vremena“ označavaju svu složenost budućnosti Crkve. Montfort polazi od svog sadašnjeg trenutka i sučeljava ga s Božjim planom te proročki zaključuje i naglašava neodložive duhovne i misionarske zadaće. A pred tom dramatičnom situacijom svetac ne očajava niti se prepušta rezignaciji, nego vapije Bogu u molitvi uvjeren da se ostvarenje Božjega kraljevstva ne treba odlagati za onostrani svijet, nego se treba ostvariti na zemlji.

Kršćani u molitvi *Očenaša* zazivaju ostvarenje toga kraljevstva. Motfort tako sugestivno piše: „Čas je, Gospodine, da se javiš: oskvrnuše Zakon tvoj (usp. Ps 118, 126), vrijeme je da učiniš što si obećao učiniti, jer se tvoj božanski zakon obeščašćuje, tvoje se Evanđelje napušta, potoci nepravde poplavljuju čitavu zemlju pa odnose i tvoje službenike; sva je zemlja opustošena (Jr 12, 11), nepravda caruje, oskvrnjeno je tvoje svetište, groza pustoši nalazi se na svetom mjestu (Dn 9, 7; Mt 24, 15; Mk 13, 14). Nisi li ti unaprijed pokazao nekima od svojih prijatelja buduću obnovu svoje Crkve“ (GM 5)?

Prema sv. Ljudevitu treba doći do preokreta u sadašnjoj situaciji odnosa koja će dovesti do ostvarenja Kristova kraljevstva. A tko će biti činitelj te preobrazbe svijeta? Montfort ne sumnja: samo Bog to može učiniti. On će zahvatiti povijest „potopom plamena ljubavi“ Duha Svetoga (usp. GM 15-16), uz višestruku Marijinu suradnju (usp. GM 13, 15, 24-25) (usp. PP 49-56), ali i po apostolatsko-misionarskom djelovanju velikih svetaca „apostola zadnjih vremena“ koji će „uništiti grijeh i uspostavi kraljevstvo Isusa Krista“ (GM 59) što će dovesti do reforme Crkve i obnove svijeta (usp. GM 5, 17). Tako da je življenje posvete dinamički i proročki usmjereno na ostvarenje Božjega kraljevstva.

11. Kriteriji provjere rasta u monfortanskoj duhovnosti

Svaki kršćanin vjeran riječi Božjoj treba razlikovati duhove kako bi shvatio što je u njegovu životu u skladu s voljom Božjom, a što ga udaljava od Boga. Ljubljeni, nemojte vjerovati svakom duhu, već duhove podvrgnite kušnji da vidite jesu li od Boga (usp. 1 Iv 4, 1). To znači da on treba pažljivo i ustrajno u svijetlu vjere i Evanđelja provjeravati vlastite nakane, osjećaje, motive, djela i ponašanje i na taj način otkrivati svoje mjesto u Božjem planu spasenja u Crkvi i svijetu. Sv. Ljudevit je u svom životu brižno na to pazio, a u njegovim djelima se može naći mnogo elemenata koji nam u tome mogu pomoći. Nakon studijskoga pristupa životu i spisima sv. Ljudevita, jedan autor[205] ovako ukazuje na te elemente: poslušnost Duhu Svetome i slušanje riječi Božje, predanje u volju i providnost Božju, redovno bdijenje i provjeravanje unutarnjih pokreta duše i prihvaćanje samo onih koji dolaze od Duha Svetoga, nepovjerenje u svoje nastojanje, izbore i odabire, potpuno otvaranje srca duhovniku, ustrajno traženje potvrde od crkvenih autoriteta u važnijim odabirima i poslušnost, realna analiza situacije, čitanje znakova vremena i važnijih događanja tijekom procesa razlikovanja, prihvaćanje protivština u nasljedovanju Isusa, sinovsko povjerenje u Mariju, molitva, pokora, neprestana molitva i traženje samoće kako bi se dobio dar razlikovanja, obilni Božji blagoslov u apostolatu te mir i sloboda srca kao provjera pravog razlučivanja. Preduvjet u kojem je moguće ostvariti razlučivanje želja vjernika je ustrajno traženje volje Božje koja se sigurno očituje u krjepostima, te napor da se uistinu živi u evanđeoskom duhu uz savjesno obavljanje vlastitih staleških dužnosti, a sve to živeći duhovni život u vjeri i zajedništvu Crkve. Cilj i zadnji kriterij svakog razlučivanja za sveca je više nego jasan. To je Isus Krist:

„Želimo li već na ovom svijetu savršenu svetost, i ponovno, upoznajmo Mudrost. Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, Utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati znači uistinu ništa ne znati“ (LJVM 11).

Specifično za monfortansku duhovnost posvete je da ta spoznaja i razlučivanje ima marijansku karakteristiku: „Evo konačno najvećeg sredstva i najčudesnije tajne kako da postignemo i sačuvamo božansku Mudrost: to je nježna i istinska pobožnost prema svetoj Djevici“ (LJVM 203). Kako bismo pažljivije motrili i istraživali svoje duhovno iskustvo,

[205]A. Van der Hulst, *Discernimento,* u DSM, str. 521- 539. Esej ukazuje na svu složenost i bogatstvo razlikovanja u životu i spisima sveca s upućivanjem na odlomke pojedinih spisa u kojima se vide elementi koje mi ovdje navodimo.

donosimo nekoliko kriterija koji bi nam mogli pomoći vlastitoj provjeri rasta i sazrijevanja u duhovnosti posvete. Oni na jednostavan način sažimlju temeljne dinamike rasta na koje sv. Ljudevit ukazuje.[206] I sami kriteriji provjere rasta u življenju duhovnosti posvete po kojima predlažemo vjernicima da istražuju vlastiti put sazrijevanja, nalazi se važna i temeljna duhovna dinamika. Naime, vjernik prvenstveno treba njegovati autentičan kršćanski život ili kako svetac kaže, pravu pobožnost. Uz to ne smije se zadovoljiti prosječnošću nego treba gajiti težnju za svetošću. A da bi postigao svetost, potrebno je prakticirati određena sredstva u duhovnom životu. I na kraju, vjerodostojno življenje svake duhovnosti sa sobom nosi određene učinke, a sve skupa u kršćanskom životu sažimlje se u ljubavi. Sve te stvarnosti izražene u kategorijama monfortanske duhovnosti uzeli smo kao kriterije provjere duhovnoga rasta u življenju posvete.

11.1. Prvi kriterij: kriva ili prava pobožnost prema majci Božjoj

Sv. Ljudevit je kao pučki misionar koristio jednostavan pristup otkrivanja evanđeoske istine pozivajući svoje slušatelje, a danas čitatelje, jer taj isti duh je utkao u svoje spise da u životu razlikuju kriva od lažnih usmjerenja. Montfort je opisujući dvije strane iste stvarnosti, vodio osobe često da ni same ne primijete do razlučivanja i odabira koji im pomažu u duhovnome rastu. Svetac tako često u svojim djelima kao kriterij razlikovanja donosi izbor između krivog i pravog. Tako govori o krivoj i pravoj Mudrosti (usp. LJVM 74-89), krivim i pravim prijateljima križa (usp. PPK 7-12), krivim i pravim propovjednicima (usp. PM 60, P 4 ,129). Pa ipak gledajući cjelovitost poruke sv. Ljudevita, govor o krivoj i pravoj pobožnosti prema Mariji na najjednostavniji cjelovitiji i sažetiji način može poslužiti kao temeljni kriterij provjere rasta monfortanske duhovnosti.

Na putu duhovnoga rasta vjernik se treba osloboditi krivih stavova i usmjerenja u duhovnom životu koji ne priječe sazrijevanje. Upravo zato važno ih je upoznati kako bi ih odbacili i prigrlili one koji nas vode putem sjedinjenja s Kristom. Isto tako treba naglasiti da je put duhovnog rasta sazrijevanje u nutarnjim stavovima i krjepostima. Tako da se svaka duša treba truditi i moliti za oslobađanje od primjesa lažnih pobožnosti kako bi došla do prave. Tek na vrhuncima duhovnog života vjernik ima usvojene i proživljene krjeposti ili kako bi kazao Montfort „pravu pobožnost“ bez primjesa „lažnih pobožnosti“. A za početak dovoljno je da vjernik po svojevoljnom grijehu pod isprikom pobožnosti ne ostaje izvan autentičnog duhovnog puta koji prolazi kroz rast i sazrijevanje.

Kao lažne pobožnosti prema Mariji svetac navodi kritičare, bojažljive, izvanjske, preuzete, nepostojane, licemjerne i sebične štovatelje (usp PP 93-104). Uistinu, kritizerstvo, skrupulozni strahovi, isključiva vanjština u pobožnosti, neodricanje od grijeha pod isprikom pobožnosti, nepostojanost u molitvi i pobožnim vježbama i obavezama duhovnoga života te interesni odnos s Bogom koji traži i moli samo svoje dobitke su odrazi i izrazi duhovnih stanja koji ne vode vjernika putem rasta i sazrijevanja u vjeri. Sve lažne pobožnosti mogu se svesti na neautentičnu ljubav prema Bogu. Držimo da su te lažne pobožnosti kao napast trajno prisutne u vjerničkim krugovima te ih duša, ako želi uistinu nasljedovati Isusa, mora odbaciti.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da ustrajno vrši ispit savjesti na temelju ovih svečevih poticaja, promatra svoj duhovni život te uz molitvu Duhu Svetome i Mariji trudi se uvidjeti u kojim segmentima i do koje je mjere njegov odnos prema Bogu i Mariji požet ovim krivim stavovima. U tu svrhu mogu se praviti i bilješke. Dobro je češće se vraćati na ovu pobožnu vježbu te uspoređivati vlastite zabilješke, jer kako

[206] Na žalost govor o kriterijima provjere rasta duhovnog života je nepostojeći ili jako rijedak u priručnicima i rječnicima duhovnosti. Obično se o sličnim temama govori u poglavljima i člancima koji govore o temama razlikovanja duhova. O ovoj temi pronašli smo samo jedan članak p. M.I. Rupnika, *Spiritualità per la nuova evangelizzazione,* (Skripta) Rim, 1995., str. 24-28.

prolazi vrijeme, duhovni život sa sobom nosi i promjene koje se na taj način mogu lakše uočiti. Dobro je o tome porazgovarati i s duhovnikom, ako se ima mogućnosti.

Nasuprot krivih stavova lažnih pobožnjaka, svetac nam donosi oznake prave pobožnosti prema Mariji koje su uvijek prisutne kada se živi sinovski odnos prema majci Mariji. Svih pet oznaka prave pobožnosti su izraz ljubavi i osobnog sinovskog predanja majci Božjoj punog pouzdanja i nježnosti upravo suprotno gore navedenima stavovima. Prava pobožnost prema Mariji je nutarnja, nježna, sveta, postojana i nesebična (usp. PP 105-114). Tim karakteristikama prave pobožnosti svetac nam poručuje da autentičan duhovni život nužno vodi putem ulaska u nutrinu duše, sjedište ljubavi. Čineći svoj dio na putu rasta u vjeri i utječući se s povjerenjem Mariji u naporima svakodnevice, vjernik kuša njenu majčinsku brigu jer ona rješava, privodi na pravi put, podupire, jača, pridiže, ohrabruje, oslobađa, tješi. Po odlučnosti i predanju u povjerenju u Marijinu majčinsku ljubav i pomoć, vjernik spremno odbacuje svaki grijeh i odvažno se borbi protiv duha svijeta, strasti i đavolskih napasti te je postojan u molitvi i vježbama pobožnosti usprkos vanjskim i nutarnjim poteškoćama. Na kraju, svetac želi da vjernik živi čistu ljubav i da služi Mariji ne iz interesa materijalnih ili duhovnih, vremenitih ili vječnih, nego iz čiste nesebične sebedarne ljubavi.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da istom dinamikom i praksom kao i gore, promatra svoj duhovni život i pokuša uvidjeti do koje mjere je on odraz stavova nutarnje, nježne, svete, postojane i nesebične pobožnosti. Neka na poseban način pokuša uvidjeti u svome iskustvu prijelaze ili nutarnje promjene od lažnih prema pravoj pobožnosti. Napominjemo da duhovni rast nije plod samo ljudskog napora nego je djelo Božje milosti u duši te vjernik čineći svoj treba s povjerenjem u Boga i sa strpljenjem prihvaćati svoj osobni put u vjeri kao i dinamiku sazrijevanja.

11.2. Drugi kriterij: postojanje težnje za svetošću i duhovnim rastom?

Montfort u svojim djelima naglašava cilj prema kojem želi voditi vjernika, a to je svetost. Ne zadovoljava se prosječnim, neophodnim ili minimumom. U tome sv. Ljudevit prethodi nauci Drugoga vatikanskoga koncila (usp. GS 39-43). U konkretnom svakodnevnom životu svetac vidi sve naše čine i djela usmjerene na postizanje svetosti. Bez ucjepljenja u praksu svakodnevice, općeniti poziv na svetost ostaje bez korijena na kojemu bi mogao izrasti plod. Montfort to poručuje kada govori o življenju posvete, uvjerava o potrebi „da se njome poslužiš da postaneš sveta i nebeska, jer je ova tajna samo toliko velika koliko se koja duša njome okoristi. Pazi da ne ostaneš skrštenih ruku, besposlena, jer bi ti moja tajna mogla postati otrov i biti na propast. I u onoj mjeri kojom se budeš njome služila u običnim poslovima svoga života, upoznat ćeš njezinu vrijednost i izvrsnost“ (MT 1).

Za kršćane je svetost najviša vrednota koja nadopunja i usavršuje sve druge ljudske i duhovne vrijednosti i krjeposti. Svetost svjedoči o Božjoj prisutnosti u nama koja preobražava, usavršuje i usrećuje privlačeći ljude k Bogu. Mi u vjerovanju ispovijedamo: „vjerujem u općinstvo svetih“. Dakle, svaka svetost je crkvena, eklezijalna, ostvaruje se živeći u Crkvi i za izgradnju same Crkve. Ne postoji privatna svetost, nego je uvijek osobna u zajednici vjernika i za izgradnju Crkve. Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da u molitvi, razmišljanju, ispitu savjesti i razgovoru s duhovnikom, ako je moguće, nastoji uvidjeti kako on doživljava i živi poziv na svetost. To je Božji poziv na čistoću savjesti i ljubav prema njemu i čovjeku. Važno je shvatiti da je bit duhovnoga rasta u želji za Bogom i sve većom i vjerodostojnom ljubavlju prema njemu i našim nastojanjima da živimo u skladu s time. Samo naše iskustvo često je označeno poteškoćama, uspjesima, neuspjesima, padovima i podizanjima te iz vlastitog iskustva najviše učimo o dinamikama duhovnoga života. Ako duša ima iskrenu i čvrstu volju da ljubi Isusa te ulaže napore u tome

sama, negativna iskustva i neuspjesi neće priječiti duhovno sazrijevanje jer iz njih uviđa vlastitu krhkost i potrebu za Bogom što postaje temeljem duhovnog siromaštva i poniznosti.

Kakva je moja želja za svetošću, moja težnja da čistom ljubavlju uzvratim Isusu na njegovu ljubav? Jesam li se zbog negativnih iskustava pokušaja i neuspjeha, nutarnjih ili vanjskih poteškoća, pomirio s nemogućnošću moga daljnjega duhovnoga rasta i kompromisima u savjest, a to sa sobom nosi i podrazumijeva gašenje nutarnje želje da sazrijevam te vodi dušu do nezadovoljstva i nutarnje učmalosti? Da li težnja za Bogom u meni gasne ili ostaje živa? Koje težnje dominiraju u mom duhovnom iskustvu?

11.3. Treći kriterij: življenje sredstva za postići i sačuvati Mudrost

Duhovni rast i ostvarenje težnje da se postigne svetost po duhovnosti posvete je najuže povezao uz četiri povlaštena sredstva sjedinjenja s Kristom Mudrošću. Prvo sredstavo je žarka želja koja je pokretač duhovnog života. Na početku duhovnog života osoba postane svjesna Božje ljubavi, vlastite grješnosti i potrebe Božjeg praštanja, ali iskustveno ne poznaje dinamike duhovnoga rasta i sazrijevanja. Na duhovnom putu, kao i kod drugih krjeposti i duhovnih stvarnosti, postoji dinamičan proces rasta želje. Želje trebaju proći proces odgoja i čišćenja u duhovnom životu sučeljavajući se sa cjelovitošću otajstava vjere putem odgoja, askeze, duhovnog vodstva, dijaloga, mudrosnog vrednovanja prilika u koje nas život dovodi jer nisu sve želje u ljudskom srcu od Boga, niti su u skladu s voljom Božjom. Kršenje Božjih zapovijedi i svjesno pristajanje uz grijeh, ne samo da vodi do gubitka Božje milosti, nego u duši gasi i želju za Bogom. U mjeri u kojoj osoba vjerno služi Bogu i trudi se oko duhovnog napretka, Bog duši daje kušati slast svoje ljubavi i budi veću čežnju za njime sve do mističnih dimenzija nutarnje goruće želje za Bogom koja postaje jedna vrsta nutarnjeg mučeništva. Ta dinamika se nastavlja sve do sjedinjenja.

Svetac poručuje: „Potrebno je da želja za Mudrošću bude veliki Božji dar jer je on kao nagrada za vjerno vršenje Božjih zapovijedi“ (LJVM 182).

Tako da u Božjem daru žarke želje imamo paradoks jer ona ostaje istovremeno čisti dar do kojega vjernik samo po sebi i svojim naporima nikako ne može doći, ali taj dar se daruje onome tko se potpuno zalaže i odlučno trudi na putu vjere. Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da u molitvi, razmišljanju, ispitu savjesti i razgovoru s duhovnikom, ako je moguće, nastoji uvidjeti koje želje dominiraju u njegovom životu. Isto tako neka pokuša razlučivati koliko su one u skladu sa svetošću na koju ga Bog poziva. Zatim neka pokuša napraviti presjek svoga duhovnoga puta prvenstveno gledajući želju za Bogom. Je li ona još uvijek živa u duši, je li jača ili slabi? Koja su pozitivna iskustva i koje prakse življenja vjere bude u njemu tu želju, a što je slabi? Ako želja za Bogom u njegovom životu jača i postaje žarča s vremenom koje prolazi, onda je to jedan od sigurnih znakova duhovnoga rasta.

Drugo sredstvo je neprestana molitva. Molitva je najuže povezana sa žarkom željom koja potiče vjernika na traženje sjedinjenja s Bogom. Prvi izraz i ostvarenje tog traženja je upravo molitva. Zato svetac navodi oznake vjere koje trebaju prožimati molitvu da bi vodila putem sazrijevanja, a to su: živa i čvrsta vjera koja ne dopušta sumnji da narušava duhovni rast, čista vjera koja oslobađa dušu od oslanjanja na duhove utjehe i doživljaje kojima se Bog služi da nas potakne na rast, a mi ih možemo krivo shvatiti i egoistično tražiti umjesto Boga samoga te vjera koja se odražava u ustrajnoj molitvi koja ne sustaje u vremenu usprkos poteškoćama duhovnoga sazrijevanja ili ne dobivanja onoga što se od Boga traži. Prema sv. Ljudevitu to su preduvjeti da bi molitva dovela dušu do sjedinjenja s Isusom, Mudrošću Božjom.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da u razmišljanju, ispitu savjesti i razgovoru s duhovnikom, ako je moguće, nastoji uvidjeti kvalitetu vlastite molitve prema karakteristikama kako je opisuje Montfort. Da li molim živom vjerom ili

dopuštam sumnji da razorno djeluje u mome duhovnome iskustvu? Čineći svoj dio u životu sa svime što mi zdrav razum i razboritost nalažu, vjernik sebe, svoje materijalne i duhovne potrebe predaje u ruke Božje providnosti u vjeri i povjerenju da Bog otvara i vodi putove života. Na tom putu upravo sumnja prječi pravo duhovno sazrijevanje. Je li moja molitva prožeta čistom vjerom i oslanjanjem na Riječ Božju ili se oslanjam na osjećaje, doživljaje i utjehe u molitvi tražeći ih svjesno ili nesvjesno? I na kraju možemo istraživati jesmo li postojani u povjerenju u Boga i u molitvi usprkos nutarnjim i vanjskim poteškoćama?

Treće sredstvo da se zadobije i sačuva sjedinjenje s Isusom, Mudrošću Božjom prema sv. Ljudevitu je sveopće mrtvljenje. Ono je u duhovnoj dinamici najuže povezano s dva prethodna sredstva. Žarka želja je onaj pokretač koji usmjerava ljudsko srce. Iz želje se rađa neprestana molitva kao izraz traženja Mudrosti, a sveopće mrtvljenje otvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom. Tako da se sveopće mrtvljenje odnosi na mistično umiranje staroga čovjeka u duši, njegove egoistične navezanosti na svijet i samoga sebe te rađanje novoga po krsnoj dinamici. Svetac to ovako sažimlje: „Trebaš smrviti i rastaliti u sebi staroga Adama kako bi postao novi u Mariji“ (PP 221).

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da u molitvi, razmišljanju, ispitu savjesti i razgovoru s duhovnikom, ako je moguće, nastoji uvidjeti duhovnu dinamiku mrtvljenja u svome osobnom iskustvu. Doživljavam li mrtvljenje i umiranje sebi kao depresivno gubljenje i odricanje od užitaka i stvari, ili kao čin ljubavi prema Bogu koji me želi slobodnoga i privlači me k sebi? Oslobađa li se u mrtvljenima moja nutarnja sloboda za veću ljubav prema Bogu i čovjeku? Svetac tvrdi da se pravi duh mrtvljenja najbolje stječe u naizgled malim, mučnim, neznatnim situacijama i dogodovštinama života (usp. PPK 49; P 139, 40-46). Na koji način ih ja proživljavam? Nastojim li se s njima nositi u Duhu Kristovu ili se bunim i mrmljam protiv svake i najmanje neugodnosti?

„Evo konačno najvećeg sredstva i najčudesnije tajne kako postići i sačuvati božansku Mudrost: to je nježna i istinska pobožnost prema presvetoj Djevici“ (LJVM 203).

Četvrto sredstvo za postići i sačuvati Mudrost prema sv. Ljudevitu je prava pobožnost prema Mariji. U biti Montfort govori o duhovnosti posvete. Ona je najuže povezana s duhovnom dinamikom prethodnih sredstava. Žarka želja za Bogom je najjači poticaj koji pokreće dušu na traženje, a neprestana molitva je ostvarenje te želje traženja Mudrosti. Sveopće mrtvljenje stvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom, a po posveti Mariji ostvaruje se dolazak i sjedinjenje Isusa Mudrosti s dušom.

Cijela knjiga je sustavni prikaz duhovnosti posvete Isusu po Mariji, ali ako bismo htjeli naglasiti jedan element kao središnji za dinamiku duhovnoga rasta, onda je to oblikovanje nutarnjeg duha naše ovisnosti o Mariji na putu duhovnog rasta i sazrijevanja do vrhunaca svetosti. Svetac poručuje: „Budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti“ (PP 119).

„Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj“ (MT 44).

Za oblikovanje nutarnjega duha uz duhovnu dinamiku triju prethodnih sredstava, držimo da je najvažnije nastojanje duše oko nutarnjih vježbi življenja posvete, meditativni način molitve svete krunice kako to preporuča Montfort te pričešćivati se s Marijom. Upućujemo na praktične savijete u prakticiranju duhovnog života po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju četvrtom dodatku ovog izdanja. Ovdje samo kao poticaj za preispitivanje puta možemo razmišljati o tome da li od trenutka kad smo se posvetili pa do danas

primjećujemo neki rast u našoj nutarnjoj svojevoljnoj ovisnosti o Mariji? U čemu se on najviše očituje?

11.4. Četvrti kriterij: kakvi su učinci življenja posvete?

Svaka duhovnost koja se na vjerodostojan način živi nakon određenoga vremena proizvodi učinke u duhovnom životu. Sv. Ljudevit je bio toga duboko svjestan i o tome je naučavao. O tome smo već pisali. Ovdje kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete biramo samo neke od učinaka koji nam mogu pomoći da bdijemo nad vlastitim iskustvom. Prvi učinak življenja posvete je mudrosna spoznaja samoga sebe i vlastitog ništavila. Spoznaja samoga sebe je neophodna u duhovnom životu i samo tako duša može ljudski i kršćanski sazrijevati. Ako ima neko područje duhovnoga života u kome se lako pada u zabludu, to je upravo mudrosna spoznaja samoga sebe. Na početku duhovnoga života, kod obraćenja, duša potpomognuta Božjom milošću dublje upoznaje ljepotu Božju i samu sebe u onome što je dobro i lijepo kao i u onome što je mučno i bolno, te rugobu grijeha kao i dvoličnost duha svijeta protivna Evanđelju.

Ako bismo htjeli u nekoliko redaka opisati daljni put duhovnoga rasta, onda treba reći da on ide od početnog oduševljenja i željene idealizirane svetosti k prikazivanju vlastitog siromaštva koji autentičan duhovni put iznosi vjerniku na vidjelo. Čovjek je sklon da idealizira i zamisli put kojim bi trebao kročiti, a to je plod nepoznavanja Božje logike djelovanja u povijesti spasenja, nepoznavanja samoga sebe niti dinamike duhovnoga života. Malo po malo živeći posvetu, vjernik dublje upoznaje Boga i samoga sebe te raste u poniznosti.

Poniznost je prihvaćanje istine o dostojanstvu, ali i o bijedi ljudske osobe, a istina u ljubavi oslobađa. Kada Crkava uči o čovjeku onda s jedne strane naglašava dostojanstvo svakoga čovjeka jer je stvoren na sliku Božju, otkupljen od Isusa i pozvan na vječni život u Bogu, a s druge strane ukazuje na bijedu koju kuša svaki čovjek u svome biću kao posljedicu grijeha. Sv. Ljudevit kao veliki poznavatelj ljudske duše i dinamika duhovnog života tvrdi da je prvi učinak življenja posvete upravo spoznaja vlastite bijede i ništavila. Ali to nije vježba psihološke naravi, nego duhovni plod življenja posvete i to u ozračju ljubavi Duha Svetoga i Marije (usp. PP 213).

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da u molitvi, razmišljanju, ispitu savjesti i razgovoru s duhovnikom, ako je moguće, nastoji uvidjeti duhovnu dinamiku spoznaje samoga sebe. Je li otvoren Duhu Svetom i Mariji za spoznaju tamne strane vlastite duše? Bježi li u toj spoznaji od samoga sebe i postaje li mu ona izvor poteškoća, nervoza, nezadovoljstva, samoopravdavanja, optuživanja drugih? Sv. Ljudevit uči upravo suprotno i poziva na radost i povjerenje jer ta spoznaja u življenoj vjeri postaje temelj prave poniznosti? Kao i kod svih drugih stvarnosti duhovnog života, sazrijevanje u toj spoznaji je plod djelovanja milosti koji se događa uz unutarnje borbe i u vremenu.

Kao drugi od učinaka življenja posvete je milost čiste ljubavi prema Bogu. Naime, na putu duhovnoga sazrijevanja vjernik doživljava nutarnji preobražaj svojega temeljnoga stava prema Bogu. Bog je već u stvaranju, a još više u otkupljenju paloga svijeta u Isusu Kristu, objavio svoju ljubav. Pa ipak, u ljudskom se srcu kao posljedica grijeha javlja strah. Adam, slika staroga čovjeka s kojim se i mi moramo boriti, nakon grijeha se pobojao Boga (usp. Post 3, 10). Ista dinamika straha pred Bogom popratna je i neizbježna posljedica osobnih grijeha. Ništa tako ne blokira put duhovnoga sazrijevanja kao skrupule i ropski strah pred Bogom. Oslobađanje od krive slike o Bogu i straha pred Bogom, nije plod samouvjeravanja ili tehnike meditacije, nego življenja objavljene vjere u Isusa Krista. Autentična kršćanska duhovnost dovodi osobu do ljubavi prema Bogu. Na putu duhovnoga rasta javljaju se trenuci kada duša u molitvi naslućuje uzvišenost i Božju veličinu. Pred Bogom svakako treba imati poštovanje, ali

temeljni stav vjernika treba biti povjerenje i ljubav. Upravo ljubav i povjerenje prema Bogu sv. Ljudevit vidi kao učinak življenja posvete (usp. PP 215-217). Ljubav širi ljudsko srce i oslobađa slobodu. Svetac govori o vjeri koja je odrasla do kršćanske zrelosti. Ljubiti Boga kao svoga Oca znači biti sin Božji u Sinu i osjećati se tako, ali ne sin Boga kojega se bojimo. Kako nas uči sv. Ljudevit, radi se o učinku posvete ako se ona vjerno živi u svakodnevnom životu. Pazimo, kako kaže Montfort, Marija vodi taj put sazrijevanja našega odnosa u ljubavi prema Bogu.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da ispita svoj odnos prema Bogu koji prolazi kroz razne faze rasta i sazrijevanja. Kakvo je moje osobno iskustvo u tome i prevladava li u mom odnosu prema Bogu strah i sumnja ili povjerenje i ljubav? Je li Marija prisutna u oblikovanju moje slike o Bogu? Skrupulozni strahovi, sumnje, nemiri, negativna iskustva vlastita i tuđa priječe nutarnju slobodu i povjerenje u Boga kao i percepciju njegove ljubavi. Kako se ja u mom osobnom iskustvu nosim s time? S vremenom vjerodostojno življenje posvete donosi veću nutarnju slobodu i kako svetac kaže, milost čiste ljubavi prema Bogu. Primjećujem li u svome osobnome iskustvu rast u toj duhovnoj dinamici?

Kao treći kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete, razmišljat ćemo o njenoj apostolatskoj i misionarskoj karakteristici. Posveta Isusu po Mariji vodi do služenja. Evanđeoska zapovijed ljubavi prema bližnjemu je nezaobilazna u svakoj autentičnoj duhovnosti. I sv. Ljudevit nas na to podsjeća. Naš duhovni život uvijek se odnosi i na našu braću i sestre te treba doprinositi njihovom spasenju i činiti ovaj svijet boljim. To je otajstvo crkvenoga zajedništva. Po posveti mi darujemo svome bližnjemu najljepši dar, svoju molitvu, a da toga možda nismo ni svjesni.

Sv. Ljudevit je bio pučki misionar. Njegov osobni duhovni život i pastoral bili su usmjereni na navještanje Evanđelja, osobito siromasima te je tu stvarnost kao bitnu utkao i u duhovnost posvete. Duhovno dobro bližnjega i njegov rast u vjeri po posveti, ne samo da je predmet želja i molitava, nego se vjernik po predanju Mariji lišava onoga što je prema svečevim riječima najdraže osobama koje se trude oko rasta u vjeri: „naknadnu i isprosnu vrijednost svih svojih dobrih djela, ne izuzimljući ni najmanje dobre misli, ni najmanje patnje“ (PP 171). Na taj način življenje posvete postaje neprestani čin apostolatske ljubavi.

Odnos molitve, duhovnog rasta i apostolata je uzajaman i recipročan. Molitva je usmjerena i na aposotolat, a apostolat se treba obavljati imajući na pameti potrebu molitve. U analizi stvari prvenstvo ide odnosu s Bogom, dakle molitvi, a u konkretnom životu isprepliću se obje stvarnosti. Montfort je te obje dimenzije utkao u duhovnost posvete kao bitne elemente svoje nauke. Tako je monfortanska duhovnost posvete istovremeno apostolatsko-misonarska i molitveno-mudrosna i nijedna od te dvije dimenzije se ne može dokinuti bez udaljavanja od nauke sv. Ljudevita. I jedna i druga vjernika vode putem duhovnoga rasta i sazrijevanja. S jedne strane to sprječava shvaćanje pastoralne djelatnosti kao čisto ljudskoga aktivizma, a s druge življenje posvete kao zatvaranje u privatnost duhovne intime i bilo kakovoga duhovnoga usavršavanja koje bi bilo samo sebi cilj. Eklezijalna i apostolatska dimenzija posvete otvorenosti potrebama Crkve i svijeta naviještanjem Evanđelja je više nego očigledna jer se radi o duhovnosti čije su bitne dimenzije nutarnjeg života i apostolata nerazdvojne.

Prema sv. Ljudevitu jedan od učinaka sjedinjenja s Kristom jest apostolatska dimenzija. Naime, sjedinjenje s Kristom Mudrošću „ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima“ (LJVM 95). Za sveca ta sposobnost učinkovitog naviještanja Evanđelja nije samo ljudsko nastojanje nego je i Božji dar. Duša koja je sama u molitvi i kontemplaciji usvojila duh i poruku Evanđelja, prošla kroz čišćenja i došla do sjedinjenja s Bogom te iskustveno kuša Božju ljubav, tu istu ljubav učinkovitim naviještanjem prenosi drugima.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da ispituje svoje duhovno iskustvo pod vidom naviještanja Evanđelja. Koliko vjernik više sazrijeva, to ga ljubav više nuka da drugima navijesti Evanđelje spasenja. Živa svijest o apostolatskoj dimenziji duhovnog života znak je napretka, ali praktično življenje apostolata treba biti prožeto mudrošću i razboritošću u crkvenom zajedništvu. Možemo istraživati u vlastitom iskustvu shvaćamo li svoje staleške dužnosti kao službu Bogu i ljudima, kao prvi i najvažniji apostolat u životu? Uviđamo li potrebe Crkve i svijeta za naviještanjem Evanđelja? Je li moja molitva apostolatska, tj. usmjerena na dobro bližnjega i uspostavu kraljevstva Božjega?

11.5. Peti kriterij: ljubav kao središte koje ujedinjuje duhovni život

Kao zadnji kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete razmišljat ćemo o ljubavi. Sv. Ljudevit s otačkom i svetačkom tradicijom vidi ljubav kao bit i savršenstvo kršćanskoga života, a rast u duhovnom životu kao rast u ljubavi bez ograničenja. Ljubav je najuzvišenija krjepost kršćanstva po kojoj ljubimo Boga zbog njega samoga, jer je beskrajno dobar i jer je on nas prvi ljubio (usp. 1 Iv 4, 10), a same sebe i bližnjega ljubimo zbog Boga samoga jer ih i on ljubi. Ljubav se iznad svega očituje u potpunom predanju čitavoga bića Bogu. U tom predanju vjernik sjedinjuje svoju volju s voljom Božjom jer je sam u sebi dobrota i ljepota te jer je beskrajno nesebičan prema ljudima koje je iz ljubavi stvorio, otkupio od grijeha, učinio svojim sinovima i pripravio za njih vječni život po sjedinjenju sa sobom. U kršćanstvu ljubav uvijek iznova ostaje prva, glavna i najveća zapovijed (usp. Mt 22, 37). Dakle, i kao krjepost ljubav je najveća jer međusobno povezuje sve krjeposti i daje smisao svakom i svačijem kršćanskom savršenstvu. Ljubav sama u sebi ne poznaje granice, beskrajna je i uvijek otvorena daljnjem rastu. Po svojoj naravi teži za sjedinjenjem i dovodi do njega. Na putu sjedinjenja upravo ljubav prema Bogu i bližnjemu dominira cjelokupnim duhovnim životom. Ljubav prema Bogu je nedjeljiva od ljubavi prema bližnjemu. On želi i zapovijeda ljubav prema bližnjemu. Ljubav prema bližnjemu ne sastoji se samo u tom da siromahu pružimo milostinju ili da ne govorimo loše o drugima. Ona je nešto puno dublje i šire u duhovnom životu. Ljubav prema bližnjemu je bogoslovna krjepost koja ima za predmet izravno Gospodina Boga kroz bližnjega. Ona je samo jedan vid ljubavi prema Bogu. Ona čini da ljubimo Boga kroz bližnjega, a bližnjega kroz Boga. Drugim riječima ona je jedna nadnaravna snaga pomoću koje mi možemo ljubiti bližnje istom onom ljubavlju kojom ih Bog ljubi. U biti to je svjedočanstvo same Božje ljubavi za konkretnog čovjeka. Ako u bližnjima ne gledamo Boga, dok prema njima nemamo nešto od one ljubavi kojom Bog želi da njega ljubimo i kojom on nas ljubi, mi nismo gotovo ništa razumjeli od Isusove ljubavi. Bog nas doista ljubi istom onom ljubavlju kojom ljubi samoga sebe. To je uzvišena misao, a ipak istinita: Bog nas je ljubio i još nas ljubi do ludosti križa.

Kao kriterij provjere rasta u duhovnosti posvete pozivamo čitatelja da ispituje svoje duhovno iskustvo usredotočujući se na ljubav prema Bogu i bližnjemu. Ljubav prema Bogu i bližnjemu je prva i najveća Isusova zapovijed. Ljubim li istinski Boga ili barem ga želim ljubiti? Očitujem li tu svoju ljubav prema njemu tako da ga ne želim vrijeđati svojevoljnim grijehom? U ljubavi prema bližnjemu ne samo da treba izbjegavati sve što joj se protivi kao mržnju, antipatiju, zavist, ogovaranje, klevetanje, ljubomoru, sumnjičavost, nepromišljene sudove, svađu, uvrede sablazni nego treba praštati, misliti, željeti i činiti dobro svima sve do herojske ljubavi, čak i prema neprijateljima. Naravno da to sve samom čovjeku nije moguće, nego je kršćanska ljubav prema bližnjemu izraz i odraz naše ljubavi prema Bogu iz koje crpi i motive i snagu. Bližnjeg se ljubi zbog Boga samoga i snagom njegove milosti koja traži svu našu suradnju. Kako je moje iskustvo ljubavi i primjećujem li sazrijevanje u njoj prema Bogu i prema bližnjemu?

Dodatak

1. Monfortanska duhovnost u životima svetaca, duhovnih velikana i naučiteljstvu Crkve

Već više godina postoji pokret koji radi na proglašenju sv. Ljudevita Marije Grigniona Montfortskog naučiteljem Crkve. Više o tome se može naći u *Rječniku monfortanske duhovnosti*. Neka svjedočanstva o utjecaju Montforta na Crkvu u ovim zadnjim vremenima, donosimo u dodatku izdanja *Rasprave,* Sav Tvoj, Zagreb, 2007. Ovdje donismo samo osobno svjedočanstvo pape Ivana Pavla II. i citate crkvenog učiteljstva koje preporuča duhovnost posvete prema nauci sv. Ljudevita.

Papa Ivan Pavao II. i sv. Ljudevit

Brojna su svjedočanstva pape Ivana Pavla II. o utjecaju duhovnosti sv. Ljudevita u njegovu životu kao i papinska razmišljanja o monfortanskoj duhovnosti posvete.[207] A Papa je monfortanskoj redovničkoj obitelji napisao i pismo u kome potiče na širenje duhovnosti posvete u Crkvi. To pismo na hrvatskom jeziku možete pronaći u dodatku Symposion izdanja *Rasprave*, Split 2005., str. 228-245. Ovdje donosimo citate dvaju svjedočanstava pokojnog Pape iz kjiga: Andre Fosard dialoga con Giovanni Paolo II: „Non abbiate paura!" Rusconi, 1983. i "Prijeći prag nade" Ivan Pavao II. s Viktorijem Messorijem.

„Čitanje ove knjižice za mene je predstavljalo jedan odlučujući preokret u životu. Rekoh preokret, iako se radi o jednom dugom nutarnjem putu koji se podudarao s potajnom pripravom za svećeništvo. Upravo tada mi u ruke dođe *Rasprava o pravoj pobožnosti prema blaženoj Djevici Mariji,* jedna od onih knjiga koju nije dosta jedanput čitati. Sjećam se da sam dugo vremena nosio tu knjižicu i u tvornicu sode tako da su se njene lijepe korice uprljale vapnom. Čitao sam uvijek iznova njene odlomke jedan za drugim. Dok sam se prije suzdržavao u strahu da bi pobožnost prema Presvetoj Djevici mogla priječiti, umjesto otvoriti put prema Isusu, u svijetlu *Rasprave* sv. Ljudevita Montforskoga shvatih da se događa baš suprotno. Naš odnos prema majci Božjoj bitno proizlazi iz našeg odnosa s Isusom. Poznato je da Montfort naučava pobožnost prema Majci Božjoj koju definira kao jednu vrstu ropstva. Taj pojam može smetati našim suvremenicima. Što se mene tiče, nemam nikakvih poteškoća u vezi s time. Radi se o jednoj vrsti paradoksa koji se često nalaze u Evanđelju, jer sveto ropstvo ljubavi znači da ne možemo bolje koristiti našu slobodu, najveći dar koji nam je Bog dao. Jer sloboda se mjeri po mjeri ljubavi za koju smo spremni. „Totus tuus – sav tvoj", ovaj izraz nema samo jednu pobožnu oznaku, nije samo izraz jednostavne pobožnosti, to je nešto više. Zahvaljujući sv. Ljudevitu Montforstkom shvatih da je prava pobožnost prema majci Božjoj kristocentrična te duboko utemeljena u tajni Presvetoga Trojstva, u otajstvima Utjelovljenja i Otkupljenja. Mislim da ovo što sam rekao dovoljno objašnjava marijansku pobožnost sadašnjeg pape i pogotovo njegovo potpuno predanje Mariji."

U službenim dokumetima Crkve

Ivan Pavao II., veliki papa, govoreći o marijanskoj duhovnosti u svojoj enciklici *Otkupiteljeva majka*, piše: „U tom smislu, među tolikim svjedocima i učiteljima takve duhovnosti, rado podsjećam i na lik sv. Ljudevita Mariju Grignona de Montforta koji je kršćanima ponudio posvetu Kristu po Marijinim rukama kao uspješno sredstvo da kršćanin može vjerno zaživjeti svoje krsne zavjete. Ističem sa zadovoljstvom, kako i u našim danima

[207]Tridesetak dokumenata o tome vidi p. A. Rum, *Montfort e Giovanni Paolo II, due testiomoni di spititualità mariana,* u *Framenta monfortana 3,* Rim, 1999., str. 107–142.

ima dosta novih očitovanja ove duhovnosti i pobožnosti (RM 48). Direktorij o liturgiji i pučkoj pobožnosti kojega je izdala rimska Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, govori i o posveti: „Posveta je jedna od pobožnosti i marijanskih duhovnosti koju preporučuje *Direktorij*: „Prateći povijest pobožnosti, susrećemo se različita osobna i zajednička iskustva posvete, predanja, povjeravanja Djevici Mariji (oblatio, servitus, commendatio, dedicatio). Ona se odražavaju u molitvenicima i u statutima marijanskih udruga i društava u kojima pronalazimo obrasce posvete i molitve koje nju imaju u vidu ili su sjećanje na nju. Glede pobožne prakse posvete Mariji nimalo nisu rijetki izražaji poštovanja rimskih papa, a poznati su i obrasci koje su oni javno molili. Poznati učitelj duhovnosti koji podupire takvu praksu jest sv. Ljudevit Maria Grignon Montfortski, koji je kršćanima predlagao posvetu Kristu po Marijinim rukama kao učinkovito sredstvo za vjerno življenje krsnih obećanja. U svjetlu Kristove oporuke (usp. Iv 19, 25-27), čin posvete je svjesno priznavanje jedinstvenoga mjesta koje zauzima Marija iz Nazareta u otajstvu Krista i Crkve, primjerne i sveopće vrijednosti njezina evanđeoskog svjedočanstva, pouzdanja u njezin zagovor i učinkovitost njezine zaštite, mnogovrsne majčinske uloge koju ona vrši kao prava majka u redu milosti na korist svih i svakoga od svoje djece“ (br. 204).

Papa Ivan Pavao II. u apostolskom pismu *Krunica Djevice Marije* piše: „Krunica nas na mističan način dovodi pred Mariju, koja je brižno pratila odrastanje Krista u nazaretskom domu. To je čini sposobnom da i nas istom brigom odgaja i oblikuje, sve dok se Krist ne oblikuje u nama (usp. Gal 4, 19). Ta Marijina uloga, koja se potpuno temelji na Kristovu posredništvu i potpuno zavisi od njega, nikako ne priječi neposredno sjedinjenje vjernika s Kristom nego ga olakšava. To svijetlo načelo koje je izrazio Drugi vatikanski koncil, snažno sam iskusio u svome životu i na njemu utemeljio svoje biskupsko geslo „Totus tuus“. To geslo, kao što je poznato, nadahnuto je učenjem sv. Ljudevita Marije Grigniona de Montforta, koji ovako tumači Marijinu ulogu u procesu našeg suobličavanja Kristu: „Sva naša savršenost stoji u ovome: upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti. Zato je, bez sumnje, najsavršenija od svih pobožnosti ona koja nas najsavršenije Isusu upriličuje, s njim nas sjedinjuje i njemu posvećuje. A pošto je Marija od svih stvorova najviše upriličena Isusu, dosljedno i pobožnost prema blaženoj Djevici, svetoj majci našega Gospodina, više od ijedne druge pobožnosti posvećuje i upriličuje dušu Isusu, pa što je neka duša više posvećena Mariji, to će biti više posvećena i Isusu Kristu“ (PP 120). Nigdje kao u krunici Kristov život i Marijin ne izgledaju tako duboko sjedinjeni. Marija živi samo u Kristu i za Krista“ (br. 15). „Bilo bi nemoguće navesti imena mnoštva svetaca koji su u krunici pronašli istinski put posvećenja. Treba svakako spomenuti sv. Ljudevita Mariju Grigniona de Montforta, pisca dragocjenog djela o krunici“ (br. 8).

2. Čin slavljenja posvete Isusu Kristu po Mariji

Sam čin obavljanja posvete Isusu Kristu po Mariji može se obaviti jednostavnom molitvom posvete onom koju sv. Ljudevit preporuča ili nekom vlastitom. Važno je da ona u sebi sadrži bit posvete, a to je obnova krsnih zavjeta i predanje Isusu po Mariji. Svetac preporuča i obavljanje puta priprave za posvetu o čemu smo govorili u cjelini 9.1. Posveta može biti učinjena osobno, bez ičije prisutnosti u prostoru koji vjernik izabere, vlastitoj sobi, nekoj crkvi ili svetištu, može biti obavljenja u prisutnosti nekog prijatelja, člana obitelji, svećenika ili u nekoj molitvenoj zajednici. Sam svetac kaže da nije teško izmoliti ovu ili onu molitvu, nego je važno, i teško, ući u nutarnji duh posvete (usp. MT 44) što se stječe samo dužim vremenskom razdobljem življenja posvete dinamikama, praksama i sredstvima koje smo opisali u knjizi. Za one koji osobno ili u grupi žele na svečaniji način obaviti sam čin posvete Isusu po Mariji, donosimo obrazac koji nastoji vjerno slijediti praksu koju je Montfort obavljao u pučkim misijama. Ona se sastojala iz ispovijesti vjere pred otvorenim Evanđeljem,

obnovom krsnog zavjeta pred krstionicom i molitvom posvete pred oltarom ili kipom majke Božje.

Za slavljenje čina posvete koji slijedi ovaj obrazac treba prirediti Sveto pismo, blagoslovljenu vodu, ako nema krsnog studenca, i Marijinu sliku ili kip. Naravno da se mogu koristili i drugi simboli tijekom slavlja kao paljenje svijeće prigodom obnove krsnih zavjeta, prikazivanje cvijeća, lančića ili tamjana na oltaru ako se obred slavi u Crkvi. A može se zamoliti nekog svećenika da predvodi ovo slavlje.

Za početak se može zapjevati neka prikladna pjesma.

Znak Križa: *U ima Oca i Sina i Duha Svetoga*

Predvoditelj: Bog koji nas je u Kristu ponovno rodio iz vode i Duha Svetoga, neka bude sa svima vama.
Odgovor: I s duhom tvojim.

Uvodni pozdrav predvoditelja ovim ili sličnim riječima: Braćo i sestre, skupili smo se da slavimo čin posvete N.N. Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montfortskoga. Zahvalimo Bogu koji nam je darovao život, a nakon pada u grijeh iz ljubavi nas otkupio smrću i uskrsnućem svoga Sina Isusa, Božje Mudrosti, i posvetio izljevom Duha Svetoga u svojoj Crkvi. Molimo da N.N. koji će obnoviti svoje krsne zavijete pod Marijom zaštitom vjerno živjeti svoj kršćanski život i jednoga dana dospije u vječno zajedništvo blaženih u nebu. A sada ćemo našu žarku želju za Bogom iskazati molitvom psalma.

Antifona: Dođite, slavimo Gospodina koji je izvor života.

O Bože, ti si Bog moj:
gorljivo tebe tražim;
tebe žeđa duša moja,
tebe želi tijelo moje,
kao zemlja suha, žedna, bezvodna.
U Svetištu sam tebe motrio
gledajuć' ti moć i slavu.

Ljubav je tvoja bolja od života,
moje će te usne slavit'.
Tako ću te slavit' za života,
u tvoje ću ime ruke dizati.
Duša će mi biti kao sala i mrsa sita,
hvalit ću te kliktavim ustima.

Na postelji se tebe spominjem,
u bdjenjima noćnim mislim na tebe.
Ti postade meni pomoć,
kličem u sjeni krila tvojih.
Duša se moja k tebi privija,
desnica me tvoja drži.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetome...

Antifona: Dođite, slavimo Gospodina koji je izvor života.

Pomolimo se: Bože, koji si u pashalnom otajstvu tvoga Sina, rođena od Djevice Marije, čovječanstvu otvorio prolaz iz smrti u život daj da u našem svakodnevnom umiranju kušamo snagu njegova uskrsnuća kako bismo po uzoru na sv. Ljudevita pristali uz tebe cijelim našim bićem. Po Kristu Gospodinu našemu. Amen.

Slušanje Božje riječi

Čitanje poslanice sv. Pavla apostola Rimljanima (6, 3-19)

Braćo, zar ne znate: koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života. Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasti i po sličnosti njegovu uskrsnuću. Ovo znamo: naš je stari čovjek zajedno s njim raspet da onemoća ovo grješno tijelo te više ne robujemo grijehu. Ta tko umre, opravdan je od grijeha. Pa ako umrijesmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime. Znamo doista: Krist uskrišen od mrtvih, više ne umire, smrt njime više ne gospoduje. Što umrije, umrije grijehu jednom zauvijek; a što živi, živi Bogu. Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu! Neka, dakle, ne kraljuje grijeh u vašem smrtnom tijelu da slušate njegove požude; i ne predajte grijehu udova svojih za oružje nepravde, nego sebe, od mrtvih oživjele, predajte Bogu i udove svoje dajte Bogu za oružje pravednosti. Valjda grijeh neće vama gospodovati! Ta niste pod Zakonom nego pod milošću! Što dakle? Da griješimo jer nismo pod Zakonom nego pod milošću? Nipošto! Ne znate li: ako se komu predate za robove, na poslušnost, robovi ste onoga koga slušate: bilo grijeha – na smrt, bilo poslušnosti – na pravednost. Bijaste robovi grijeha, ali ste, hvala Bogu, od srca poslušali ono pravilo nauka kojemu ste povjereni; da, oslobođeni grijeha, postadoste sluge pravednosti. Po ljudsku govorim zbog vaše ljudske slabosti: kao što nekoć predadoste udove svoje za robove nečistoći i bezakonju – do bezakonja, tako sada predajte udove svoje za robove pravednosti – do posvećenja. Riječ Gospodnja.

Antifona: Hvalite Gospodina, svi puci!

Hvalite Gospodina, svi puci,
slavite ga, svi narodi!

Silna je prema nama ljubav njegova,
i vjernost Jahvina ostaje dovijeka!

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetome....

Antifona: Hvalite Gospodina, svi puci!

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djevica se zvala Marija. Anđeo uđe k njoj i reče: „Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom!“ Na tu se riječ ona smete i stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav. No anđeo joj reče: „Ne boj se, Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin

Svevišnjega. Njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijeke i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.“ Nato će Marija anđelu: „Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?“ Anđeo joj odgovori: „Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. A evo tvoje rođakinje Elizabete: i ona u starosti svojoj zače sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće!“ Nato Marija reče: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!“ I anđeo otiđe od nje. Riječ Gospodnja.

Nagovor ili čitanje nekog teksta iz dijela sv. Ljudevita

Slijedi čin ispovijedi vjere, obnove krsnih zavjeta i posvete Isusu po Mariji. Iza svakog dijela može se zapjevati prikladna pjesma.

1. Obnova vjere u Riječ Božju

Na knjigu Svetoga pisma položi se desna ruka i izgovori osobni čin vjere i predanja:

Čvrsto vjerujem u sve istine svetog Evanđelja jer su to riječi Isusa Krista koji je put, istina i život. Njemu slava, čast i hvala u sve vijeke vjekova! Amen.

Nakon toga, ako se koristi simbolika svijeće, upali se svijeća.

2. Obnova krsnih zavjeta

Pristupi se krsnom zdencu, ili pripravljenoj blagoslovljenoj vodi, i slijedi obnova krsnih zavjeta.

Predragi, odlučili ste se spomenuti svoga krštenja i ponovno prihvatiti sve obaveze krsnog saveza, zato se odrecite grijeha i ispovjedite vjeru u Isusa Krista.
Predvoditelj: Odričete li se grijeha da živite u slobodi djece Božje?
Odgovor: Odričem.
Predvoditelj: Odričete li se zavodljivosti zla da vas grijeh ne nadvlada?
Odgovor: Odričem.
Predvoditelj: Odričete li se Sotone, začetnika i vođe grijeha?
Odgovor: Odričem.
Predvoditelj: Vjerujete li u Boga Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje?
Odgovor: Vjerujem.
Predvoditelj: Vjerujete li u Isusa Krista, Sina njegova jedinorođenoga, Gospodina našega, koji je rođen od Djevice Marije, trpio i bio pokopan, koji je od mrtvih uskrsnuo i sjedi s desna Ocu?
Odgovor: Vjerujem.
Predvoditelj: Vjerujete li u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela i život vječni?
Odgovor: Vjerujem.
Predvoditelj: To je vjera naša. To je vjera Crkve. Njom se dičimo. Nju ispovijedamo u Kristu Gospodinu našemu. Amen.
Osobni čin obnove krsnoga zavjeta: Ja N.N. obnavljam zauvijek zavijet svoga krštenja. Odričem se grijeha i đavla i predajem u potpunoj slobodi Isusu Kristu, mome Spasitelju, koji me ljubi i koji mi je obećao život vječni. Njemu slava, čast i hvala u sve vijeke vjekova! Amen.

Na kraju predvoditelj blagoslovi vodom osobe koje su se posvetile ili one same učine svetom vodom znak križa. Upaljena svijeća se može odložiti na glavni oltar ili pred sliku (kip) majke Božje. Ako se koristi simbolika cvijeća, lančića ili tamjana, prikazati ih Isusu i moliti sljedeću molitvu posvete Isusu po Mariji:

3. Osobna posveta Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti po Marijinim rukama

Ovu molitvu posvete napisao je sam sv. Ljudevit Montfortski. Vjernik, ako želi, može moliti ovu molitvu ili drugu koju je sam napisao, ali ona treba sadržavati bitne elemente monfortanske posvete, tj. obnovu krsnih zavjeta i potpuno predanje Isusu po Mariji:

Vječna i Utjelovljena Mudrosti, preljubezni i klanjanja dostojni Isuse, pravi Bože i pravi čovječe, jedini Sine vječnoga Oca i Marije vazda Djevice! Duboko ti se klanjam u krilu i sjaju tvojega Oca u vječnosti i u djevičanskom krilu Marije, tvoje predostojne majke, u vremenu tvoga utjelovljenja. Zahvaljujem ti što si se poništio uzevši lik roba da mene izbaviš iz okrutnog đavolskog ropstva. Hvalim te i slavim što si se u svemu htio podložiti Mariji, svojoj svetoj majci, da me po njoj učiniš svojim vjernim robom. Ali jao! Ja nezahvalan i nevjeran, nisam održao zavjeta ni svečanih krsnih obećanja. Nisam ispunio svojih obaveza, pa ne zaslužujem nazivati se tvojim djetetom ni tvojim robom. Budući da na meni nema ništa što ne zaslužuje tvoju odvratnost i tvoju srdžbu, to se sam ne usuđujem približiti tvome svetom i uzvišenom Veličanstvu. Zato se utječem zagovoru tvoje presvete majke, koju si mi dao za posrednicu kod tebe. Po njoj se nadam od tebe postići pokajanje i oproštenje svojih grijeha, te primiti i sačuvati Mudrost.

Zdravo, dakle, o Bezgrješna Marijo, ti živi šatore Božanstva, gdje se Vječna Mudrost sakrila da joj se tu klanjaju anđeli i ljudi! Zdravo, Kraljice neba i zemlje, čijoj je vlasti podložno sve što je manje od Boga! Zdravo, o sigurno utočište grješnika, kojega milosrđe nije nikada nikome uskraćeno! Usliši moje želje za božanskom Mudrošću, i u tu svrhu primi zavjete i poklone koje ti prinosim u svojoj neznatnosti.

Ja, N.N., nevjerni grješnik, danas obnavljam i stavljam u tvoje ruke zavjete svoga krštenja. Zauvijek se odričem sotone, njegova sjaja i njegovih djela, i potpuno se predajem Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, da za njim nosim svoj križ sve dane svoga života. A da budem vjerniji nego do sada, ja te, o Marijo, danas izabirem pred cijelim nebeskim dvorom za svoju majku i gospodaricu. Predajem ti i posvećujem kao rob svoje tijelo i svoju dušu, svoja nutarnja i vanjska dobra, kao i samu vrijednost svojih dobrih djela, prošlih, sadašnjih i budućih i dajem ti čitavo i potpuno pravo da raspolažeš sa mnom i sa svim što je moje, bez ikakve iznimke kako samo ti želiš, na veću slavu Božju u vremenu i u vječnosti. Primi, o blaga Djevice, ovaj mali poklon moga ropstva, da tako počastim i postanem sudionik one podložnosti koju ti je kao majci iskazivala Vječna Mudrost; da počastim vlast koju vi oboje imate nad ovim crvom i bijednim grješnikom i da zahvalim Presvetom Trojstvu na povlasticama kojima te je odlikovalo. Svečano izjavljujem da ću odsada tražiti samo tvoju čast i u svemu ti se pokoravati kao tvoj pravi rob. O divna majko, predstavi me svom dragom Sinu kao svoga vječnoga roba, da me po tebi primi kao što me je po tebi i otkupio. O majko milosrđa, udijeli mi milost da dobijem pravu Božju Mudrost, pa me u tu svrhu ubroji među one koje ti ljubiš, učiš, vodiš, hraniš i štitiš kao svoju djecu i svoje robove. O Djevice vjerna, učini me tako savršenim učenikom, nasljedovateljem i robom Utjelovljene Mudrosti, Isusa Krista, svoga Sina, da po tvome zagovoru i po tvom primjeru dođem do punine njegove dobi na zemlji i do njegove slave na nebu. Amen. „Tko može shvatiti, neka shvati" (Mt 19, 12). „Tko je mudar, nek o svemu tome razmišlja" (Ps 107 (106), 43).

Zajednička molitva: *Oče naš... Zdravo Marijo... i Slava Ocu...*

Predvoditelj: Bože, koji si nas u sakramentu krštenja po Duhu Svetom posvetio za svoju djecu i pridružio svome narodu novoga i vječnog saveza, daj da po zagovoru Blažene Djevice Marije i sv. Ljudevita Montfortskoga vjerno u srcu čuvamo krsnu milost, postanemo istinska tvoja i Marijina djeca, da od nje vođeni i odgajani dođemo do punine zrelosti u Kristu, te da se jednog dana pojavimo pred tobom odjeveni vječnim Kristovim svjetlom. On koji s tobom i Duhom Svetom živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

Završni blagoslov:
Gospodin s vama. – *I s duhom tvojim*.
Blagoslovio vas svemogući Bog Otac i Sin i Duh Sveti. – *Amen.*

Završna pjesma.

3. Metoda molitve krunice po uputama i razmatranjima sv. Ljudevita Montfortskoga

Sv. Ljudevit Montfortski bio je veliki molitelj ružarija. Svetac je razradio i posebnu metodu moljenja krunice. Evo njegovih savjeta: „Nakon što zazoveš Duha Svetoga da bi dobro molio krunicu, na trenutak se saberi pred Bogom, i na način kako ću ti kasnije pokazati, prikaži pojedine desetice. Prije nego što zapošneš deseticu, zaustavi se na trenutak, duže ili kraće, ovisno o vremenu kojim rasplažeš, kako bi sagledao otajstvo koje slaviš, te po tom otjastvu i po zagovoru Presvete Djevice uvijek traži jednu od krjeposti koja je na poseban način sadržana u tom otajstvu i koja ti je najpotrebnija. Navjše pazi na dvije pogrješke koje čine gotovo svi koji mole krunicu. Prva je da ne formuliraju nikakvu nakanu prije nego je počnu moliti. Ako ih pitaš za što mole ne znaju ti odgovoriti. Zbog toga uvijek imaj na pameti da moliš za neku milost, da nasljeduješ neku krjepost ili da se oslobodiš od nekoga grijeha. Druga pogrješka u koju se redovito pada moleći krunicu je ta da već od početka molitve mislimo samo na to da je čim prije završimo" (TSK 126).

Osim što je sv. Ljudevit propovijedao o krunici u svim svojim pučkim misijama i napisao ovu knjigu o uzvišenosti svete krunice, on je sastavio i pet praktičnih metoda razmatranja svete krunice. Mi u ovom pastoralnom izdanju *Čudesne tajne svete krunice za obratit se i spasiti se* donosimo sažetak dviju najvažnijih metoda koje najbolje odražavaju duh molitve svete krunice kako ju je zamišljao sv. Ljudevit. Skrećemo pažnju na ove elemente takvog načina molitve svete krunice:

1. Uvod je u svako otajstvo u obliku molitve koja je upućena gospodinu Isusu (usp. Otk 22, 20). Na taj nas način Montfort želi odmah dovesti u osobni i neposredni odnos s Isusom Kristom koga susrećemo u njegovim otajstvima.

2. Po Marijinom zagovoru moli se za krjepost koja je na poseban način vezana uz to otajstvo života Isusa i Marije. Montfort se oslanja na karakterističnu postavku francuske škole duhovnosti, a posebno na kardinala de Berulla, koja razlučuje u otajstvima života Isusa Krista povijesne prolazne činjenice i trajno nutarnje stanje milosti i tako kardinal može reći da ta otajstva „kao događaj pripadaju prošlosti, ali su sada prisutna po njenim krjepostima".(De Berulle, *Opuscule de piété*, 77, 1052). Sličnu misao donosi i Katekizam katoliče Crkve u broju 521, citirajući sv. Ivana Eudesa, koji i sam pripada istoj školi duhovnosti: „Moramo u sebi nastavljati i dopunjati stanja otajstva Isusova i često ga moliti da ih sam dovrši i ostvari u nama i u svoj svojoj Crkvi (…) jer Sin Božji je naumio uspostaviti stanovito zajedništvo te svoja otajstva u nama i u svoj svojoj Crkvi nekako proširiti i nastaviti po milostima koje nam želi priopćiti i plodovima što ih tim otajstvima želi u nama izvesti. Time želi da ih u nama dovrši" (sv. Ivan Eudes, *Tractatus de regno Jesus*).

3. Na ovaj je način krunica istovremeno marijanska i kristološka molitva. Zapravo kontempliramo s Marijom otajstva života Isusa Krista u skladu s poslanjem koje je majka Božja imala u povijesti spasenja, a koje se sastoji u tome da nas vodi k svome Sinu.

4. Na kraju napominjemo na važnost zaziva koji slijedi iza *Slava Ocu.* Radi se o molitvi kojom se traži da otajstva Isusova života sada prožmu život molitelja, kako je to naglašeno u gore navedenoj primjedbi broj 2, te da potaknu rast u krjepostima. Moleći na ovakav način krunicu, mi molimo za sve važnije evanđeoske krjeposti i sve velike potrebe Crkve. U istom duhu molitve otajstava svete krunice kako ju je sastavio sv. Ljudevit, p. Miljenko Sušac, monfortanac, obradio je i nova otajstva svjetla.

O dođi Stvorče, Duše Svet…

U jedinstvu sa svima svetima na nebu, sa svim pravednicima na zemlji, sjedinjujem se s tobom, o moj Isuse, da uzmognem dostojno hvaliti tvoju Presvetu Majku i tebe u njoj i kroz nju. Odbijam svaku rastresenost koja bi mi mogla doći za vrijeme moljenja krunice.

Prikazujem ti, Presveta Djevice, ovo *Vjerovanje* da počastim tvoju vjeru na zemlji i da te zamolim da mi dadeš udjela u njoj!

Vjerujem u Boga Oca...

Prikazujem ti, Gospodine, ovaj *Očenaš*, da ti se poklonim u tvome jedinstvu i da ti dam priznanje, tebi koji si početak i svršetak.

Oče naš...

Prikazujem ti, Presveto Trojstvo, ove tri *Zdravomarije*, da ti zahvalim za sve milosti što si ih ostvario u Mariji i koje si nama dao po njezinom zagovoru.

Zdravo Marijo (triput) nakon riječi *Isus*, doda se:

1. koji neka nam umnoži vjeru!
2. koji neka nam učvrsti ufanje!
3. koji neka nam usavrši ljubav!

Slava Ocu...

RADOSNA OTAJSTVA

Prvo otajstvo: Utjelovljenje Sina Božjega
Plod otajstva: Poniznost
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Beskrajna Božja ljubav

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga utjelovljenja i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke za duboku poniznost srca. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Žalosno stanje neposlušnog Adama i pravedna osuda njega i njegove djece.
2. Častimo želje patrijarha i proroka koji su čeznuli za dolaskom Spasitelja.
3. Častimo Marijine zavjete i njene molitve koje su potaknule dolazak Mesije.

4. Ljubav Vječnoga Oca koji nam je darovao svoga Sina.
5. Ljubav Sina Božjega koji se je žrtvovao za nas.
6. Poslanje arkanđela Gabrijela.
7. Marijina djevičanska suzdržanost i strah.
8. Marijina vjera i njen pristanak na utjelovljenje Sina Božjega.
9. Stvaranje duše i oblikovanje tijela Isusa Krista u Marijinu krilu po djelu Duha Svetoga.
10. Anđeli se klanjaju utjelovljenju Riječi u Marijinom krilu.

Milosti otajstva utjelovljenja neka siđu u moju dušu i neka je učine doista poniznom!

Drugo otajstvo: Pohođenje Marijino
Plod otajstva: Ljubav prema bližnjemu
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Božja uzvišenost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse Kriste, deseticu na čast pohođenja tvoje majke rođakinji Elizabeti, i molim Te po tom otajstvu i po zagovoru Marijinu za savršenu ljubav prema bližnjemu. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo radost Marijinog srca i devetomjesečno prebivanje utjelovljene Riječi u njenom krilu.
2. Isus Krist, ulazeći u svijet, prikazuje samoga sebe Ocu kao žrtvu.
3. Radost i zadovoljstvo Isusa Krista u poniznom djevičanskom Marijinom krilu, te Marijino uživanje u svome Bogu.
4. Zabrinutost i sumnja svetog Josipa zbog Marijinog stanja.
5. Izbor odabranika koji su sabrani od Isusa i Marije.
6. Marijin pohod rođakinji Elizabeti i njena gorljiva ljubav.
7. Marijin pozdrav, posvećenje svetog Ivana Krstitelja i njegove majke Elizabete.
8. Marija pjesmom *Veliča* iskazuje svoju zahvalnost Bogu.
9. Marijina ljubav i poniznost u služenju svojoj rođakinji.
10. Uzajamna ovisnost Isusa i Marije te naša ovisnost o Isusu i Mariji.

Milosti otajstva pohođenja Marijina neka siđu u moju dušu i neka je uistinu učine ljubeznom.

Treće otajstvo: Rođenje Isusovo
Plod otajstva: Prezir bogatstva i ljubav prema siromaštvu
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Beskrajno Božje bogatstvo

Prikazujem ti, Gospodine Isuse Kriste, deseticu na čast tvoga svetoga rođenja u Betlehemu i molim te po tom otajstvu i po zagovoru Marijinu, odvojenost od dobara ovoga svijeta i ljubav prema siromaštvu. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo odbojnost i prezir koje su Marija i Josip pretrpjeli u Betlehemu.
2. Siromašna štalica u kojoj se rodio Sin Božiji.
3. Uzvišena kontemplacija i beskrajna Marijina ljubav kad je porađala svoga Sina.
4. Djevičansko rođenje Vječne Rječi.
5. Anđeli se klanjaju i pjevaju Isusovom rođenju.
6. Očaravajuća ljepota božanskog djetešca.
7. Pastiri sa svojim skromnim darovima dolaze u štalicu.
8. Isusovo obrezanje i njegovo trpljenje iz ljubavi.
9. Nadjenuše mu ime Isus te veličina toga imena.

10. Poklon triju kraljeva i njihovi darovi.

Milosti otajstva Isusova rođenja neka siđu u moju dušu i neka je učine doista siromašnom u duhu!

Četvrto otajstvo: Prikazanje u hramu
Plod otajstva: Čistoća tijela i duše
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Vječna Božja mudrost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga prikazanja u hramu po Marijinim rukama, i molim te, po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za milost čistoće tijela i srca. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo poslušnost i podložnost Isusa i Marije Zakonu.
2. Isus žrtvuje svoju čast.
3. Marija žrtvuje svoju čast.
4. Radost i hvalospjevi Šimuna i proročice Ane.
5. Isusovo prikazanje i otkup žrtvom dvaju golubića.
6. Herodova okrutnost i pokolj nevine dječice.
7. Josip, Marija i dijete, slušajući anđelovu poruku, bježe u Egipat.
8. Otajstveni boravak svete obitelji u Egiptu.
9. Povratak u Nazaret.
10. Isus raste u milosti i mudrosti.

Milosti otajstva prikazanja u hramu neka siđu u moju dušu i neka je doista učine čistom!

Peto otajstvo: Isusa nađoše u hramu
Plod otajstva: Pravo obraćenje
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Nedokučiva Božja svetost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast otajstva kada te Marija i Josip nađoše u hramu među pismoznancima, nakon što su te izgubili, i molim te, po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke i svetoga Josipa za mudrost, naše obraćenje i za obraćenje onih grješnika koji žive u krivim naukama, koji su odvojeni od Crkve i koji u Boga ne vjeruju. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo skroviti život, marljivost i poslušnost koje je živjela sveta obitelj u Nazaretu.
2. Marija i Josip pronalaze Isusa koji je ostao u hramu kako propovijeda učiteljima zakona.
3. Ivan Krstitelj krsti Isusa.
4. Isusov post i napastovanje u pustinji.
5. Čudesno Isusovo propovijedanje.
6. Isus izabire apostole i daruje im duhovnu vlast.
7. Isusova velika čudesa.
8. Čudesno preobraženje.
9. Isus pere noge učenicima.
10. Ustanovljenje euharistije.

Milosti otajstva Isusova našašća u hramu neka siđu u moju dušu i neka je doista obrate!

OTAJSTVA SVJETLA

Prvo otajstvo: Isusovo krštenje na Jordanu
Plod otajstva: Posvećenje
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Trojstvena Božja ljubav

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvojega krštenja na rijeci Jordanu kada se nebo otovrilo i Otac te proglasio svojim ljubljenim Sinom, a Duh Sveti sišao na tebe da te uvede u poslanje koje te čeka. Molimo te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke za obnovu krsnoga duha u našem životu. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isus ostavlja svoj dom i majku Mariju u Nazaretu i ide iz Galileje na Jordan k Ivanu.
2. Prvi susret Ivana Krstitelja i Isusa.
3. „Nisam dostojan odriješti mu obuću na nogama." Duboka Ivanova poniznost pred Isusom.
4. Ivanov osjećaj nedostojnosti: „Treba da ti mene krstiš, a ti dolaziš k meni."
5. Isus želi vrštiti volju Božju: „Pusti sada, dolikuje da sve ispunimo što je u skladu s voljom Božjom."
6. Ivan krsti Isusa koji želi biti solidaran s ljudima potrebnim spasenja.
7. Isus izlazi iz rijeke Jordana i moli se Bogu.
8. Objava Presvetog Trojstva: na Isusa silazi Duh Sveti u obliku goluba i čuje se glas s neba kako govori: „Ovo je Sin moj ljubljeni, u njemu mi sva milina."
9. Divljenje i strahopoštovanje Ivana Krstitelja i naroda.
10. Duh Sveti odvodi Isusa u pustinju gdje ga đavao napastuje.

Milosti otajstva Isusova svetoga krštenja neka siđu u naše duše i potaknu nas na obnovu krsnoga duha.

Drugo otajstvo: Isusova objava u Kani
Plod otajstva: Povjerenje u Marijin zagovor
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Objavljena Božja slava

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoje objave u Kani gdje si pretvarajući vodu u vino po Marijinom zagovoru, objavio svoju slavu i otvorio srca učenika za vjeru. Molimo te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za povjerenje u tebe u našem životu. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isusov poziv prvih učenika, njihova prva druženja i upoznavanja.
2. Dlazak Isusa s učenicima i majkom Marijom na svadbu u Kanu Galilejsku.
3. Marija primjećuje zbunjenost i posramljenost domaćina zbog nedostatka vina.
4. Marija diskretno obavještava Isusa: „Nemaju vina."
5. Isus odgovara: „Ženo, što ja imam s tobom? Moj čas još nije došao?"
6. Marijine riječi slugama: „Što god vam rekne, učinite!"
7. Sluge napunjanju šest kamenih posuda vodom, a Isus čini prvo čudo pretvarajući vodu u vino, simbolički označavajući promjenu staroga židovskoga zakona u novost milosti Evanđelja.
8. Ravnatelj stola kuša i hvali novo vino.
9. Isus je objavio svoju slavu, a njegovi učenici vidjevši prvo čudo, povjerovaše da je on Sin Božiji.
10. Marijino majčinsko posredovanje u rađanju vjere u srcima učenika.

Milosti otajstva Isuove samoobjave u Kani neka siđu u naše duše i potaknu nas na povjerenje u Isusovu ljubav i Marijin zagovor.

Treće otajstvo: Isusov poziv na obraćenje i navještanje Božjeg kraljevstva
Plod otajstva: Obraćenje i prihvaćenje Božjega kraljevstva
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Beskrajno Božje milosrđe

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast otajstva tvoga poziva na obraćenje i navještanja Božjega kraljevstva jer ti opraštaš grijehe onima koji s puzdanjem u poniznosti tebi pristupe. Molimo te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke da otvoriš naše duše i srca za pokajanje, spremnost na obraćenje i tvoju ljubav. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isusove prve riječi upućene ljudima: „Ispunilo se vrijeme, približilo se kraljevstvo Božje! Obratite se i vjerujete Evanđelju."
2. Isus ustaje u čovjekovu obranu. Oprašta grijehe, ozdravlja, liječi, čini čudesa i oslobađa ljude od đavolskih utjecaja.
3. Isus proglašava blaženstva: „Blago siromasima duhom, jer njihovo je kraljevstvo nebesko!"
4. "Blago onima koji tuguju, jer će se utješiti!"
5. „Blago krotkima, jer će baštiniti zemlju!"
6. "Blago žednima i gladima pravednosti, jer će se nasiti!"
7. "Blago miolosrdnima, jer će baštiniti milosrđe!"
8. "Blago čistima srcem, jer će Boga gledati!"
9. "Blago mirotvorcima, jer će se sinovima Božijim zvati!"
10. "Blago progonjenima zbog pravednosti, jer je njihovo kraljevstvo Božje!"

Milosti otajstva Isusova poziva na obraćenje neka siđu u naše duše i potaknu nas da otvorimo naše duše i srca pokajanju i ljubavi prema Bogu.

Četvrto otajstvo: Isusovo preobraženje na gori Taboru
Plod otajstva: Divljenje Božjoj ljepoti i jakost u križevima
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Nepromjenjiva Božja beskonačnost i slava

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast otajstva tvoga preobraženja pred učenicima na gori Taboru kada ih je Otac pozvao da te slušaju i tako se priprave za tvoju gorku muku, kako bi stigli do slave uskrsnuća i života Duhom Svetim preobražena. Molimo te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za duh molitve i motrenja tvoje slave te jakosti u našim križevima. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isus proriče učenicima svoju smrt i upućuje se u Jeruzalem.
2. Isus uzima sa sobom Petra, Ivana i Jakova i penje se na goru Tabor.
3. Isus se pred učenicima preobrazio, lice mu je zasjalo kao sunce, a haljine postale bijele kao svjetlo i tako im pokazao slavu svoga Božanstva.
4. Mojsije i Ilija razovaraju s Isusom o muci koju treba podnijeti u Jeruzalemu.
5. Učenici u strahopoštovanju i zbunjeni žele zauvijek ostati s Isusom na Taboru.
6. Svijetao oblak prekriva sve prisutne i čuje se Očev glas: „Ovo je Sin moj ljubljeni, u njemu mi sva milina, slušajte ga!"
7. Učenici se silno prestrašiše i padoše ničice.
8. Isus im se približava i hrabri ih: „Ustanite i nemojte se bojati."

9. Učenici podigoše oči, ali ne vidješe nikoga osim Isusa.
10. Ohrabreni i ojačani promatranjem božanske slave Isusove, idu u Jeruzalem.

Milosti otajstva Isusova preobraženja neka siđu u naše duše i potaknu nas na molitvu i motrenje Božje slave te jakost u križevima.

Peto otajstvo: Ustanovljenje euharistije
Plod otajstva: Zahvalnost i ljubav prema Presvetom oltarskom sakramentu
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Božja skrovitost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast otajstva ustanovljenja euharistije po kojoj nas hraniš svojim tijelom i krvlju pod prilikama kruha i vina, svjedočeći tako do kraja svoju ljubav prema ljudima za čije spasenje si se žrtvovao. Molimo te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za zahvalnost i ljubav prema tebi prisutnom u Presvetom oltarskom sakramentu te da nas potakneš na živo sudjelovanje u svetoj misi i na molitvu klanjanja. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isus s učenicima želi slaviti pashalnu večeru.
2. Dok su bili za večerom, Isus očituje da će ga jedan od učenika izdati.
3. Isus znajući da ide u susret smrti i uskrsnuću, želi svojoj Crkvi ostaviti trajni spomen-čin tog događaja.
4. Isus potaknut Duhom Svetim pronalazi čudesno iznašašće ljubavi po kome će trajno ostati sa svojim učenicima.
5. Isus kaže učenicima: „Svom sam dušom čeznuo blagovati ovu pashu s vama prije svoje muke."
6. Dok su blagovali, Isus uze kruh, razlomi ga i davaše svojim učenicima govoreći: „Uzmite i jedite od ovoga svi: ovo je tijelo moje koje će se za vas predati."
7. Zatim uze kalež te zahvali i dade im ga govoreći: „Uzmite i pijte iz njega svi: ovo je kalež novoga i vječnoga saveza koji će se proliti za vas i za sve ljude na otpuštenje grijeha. Ovo činite meni na spomen."
8. Isusova trajna osobna prisutnost pod posvećenim prilikama kruha i vina.
9. Pisutnost prečistog tijela Isusova, predragocijene krvi Isusve, prečiste duše Isusove i Isusova božanstva u euharistiji.
10. Zahvala Isusu za velku ljubav koju nam iskazuje svakodnevno u svetoj misi.

Milosti otajstva ustanovljenja euharistije neka siđu u naše duše i potaknu nas na sudjelovanje u svetoj misi i na zahvalnost, ljubav i klanjanje Presvetom oltarskom sakramentu.

ŽALOSNA OTAJSTVA

Prvo otajstvo: Isusova smrtna muka
Plod otajstva: Pokajanje
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Božanska nepomućena radost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoje smrtne tjeskobe u Getsemanskom vrtu i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za pravo pokajanje za svoje grijehe i za potpuno slaganje s tvojom svetom voljom. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo božansku samoću Isusa Krista tokom cijeloga njegovoga života, a na poseban način osamljenost u Getsemaniju.
2. Isusova ponizna i gorljiva molitva pogotovo prije njegove muke.
3. Isusova blagost i strpljivost kojima uvijek podnosi apostole, posebno u Getsemaniju.
4. Gorka muka i trpljenje Isusove duše u Getsemaniju.
5. Krvavi znoj i bol u koju pada.
6. Anđeo smjerno tješi Isusa u muci.
7. Usprkos odbojnosti ljudske naravi, pristajanje njegove volje uz volju Očevu.
8. Isus se hrabro pojavljuje pred svojim neprijateljima i snaga njegove riječi po kojoj oni padaju na zemlju.
9. Judina izdaja i uhićenje Isusovo.
10. Apostoli napuštaju Isusa.

Isuse, neka milosti otajstva tvoje smrtne tjeskobe i muke siđu u moju dušu i neka je doista skruše i učine tebi sličnom!

Drugo otajstvo: Bičevanje Isusovo
Plod otajstva: Mrtvljenje sjetila
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Čudesno Božje strpljenje

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga bičevanja i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke za potpuno mrtvljenje mojih sjetila. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo Isusa koji je vezan lancima i konopcima.
2. Isusa udaraju po obrazu u Kajfinoj kući.
3. Petar se triput odriče Isusa.
4. Isusa u Herodovoj kući oblače u bijelu haljinu i besćutno muče.
5. Isusu skidaju haljinu.
6. Vojnici preziru i vrijeđaju Isusa.
7. Isus je vezan uza stup.
8. Okrutno bičevanje i bolni okovi.
9. Krv koja se izlijeva iz svetih rana izranjenoga tijela.
10. Gubitak krvi i padovi.

Milosti otajstva Isusovoga bičevanja neka siđu u moju dušu i neka je doista nauče pravom odricanju!

Treće otajstvo: Krunjenje trnovom krunom
Plod otajstva: Prezir svjetovnoga duha
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Neizreciva božanska ljepota

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga groznoga krunjenja trnovom krunom i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za veliki prezir prema svjetovnome duhu. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Vojnici skidaju Isusa i oblače ga u grimiznu vojnu kabanicu.
2. Spletoše trnovu krunu i pritisnuše mu je na glavu.
3. Povojom mu pokrivaju oči.
4. U desnu mu ruku utisnuše trsku.

5. Isusa pljuju i udaraju po licu.
6. Klecali su pred njim i izrugivali mu se.
7. Isusa prisiljavaju da sjedne.
8. Čupaju mu kosu i bradu.
9. Izruguju se Isusu govoreći: „Zdravo kralju židovski.“
10. Krv obilno prekriva sveto Isusovo lice.

Milosti otajstva trnovog krunjenja neka siđu u moju dušu i neka joj dadnu pravi prezir prema svjetovnome duhu!

Četvrto otajstvo: Križni put
Plod otajstva: Strpljivost u trpljenju
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Neograničena Božja svemogućnost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga križnoga puta i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za veliku strpljivost da nosim za tobom svoj križ u sve dane svoga života! *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. I. postaja: Isusa osuđuju na smrt.
2. II. postaja: Isus uzima na sebe križ.
3. III. postaja: Isus pada prvi put pod križem.
4. IV. postaja: Isus susreće svoju svetu majku.
5. V. postaja: Šimun Cirenac pomaže Isusu nositi križ.
6. VI. postaja: Veronika pruža Isusu rubac.
7. VII. postaja: Isus pada drugi put pod križem.
8. VIII. postaja: Isus tješi jeruzalemske žene.
9. IX. postaja: Isus pada treći put pod križem.
10. X. postaja: Isusa svlače.

Milosti otajstva križnoga puta neka siđu u moju dušu i neka joj dadnu pravu strpljivost!

Peto otajstvo: Razapinjanje i smrt Isusova na križu
Plod otajstva: Sretan smrtni čas
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Strahopoštovana Božja pravednost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga razapinjanja i smrti na križu i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za veliku odvratnost prema grijehu, ljubav prema križu, dobru smrt, za one koji sada umiru i za duše u čistilištu! *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. XI. postaja: Isusa pribijaju na križ.
2. Prva riječ: „Oče oprosti im jer ne znaju što čine.“
3. Druga riječ: „Zaista, zaista, kažem ti još danas ćeš biti sa mnom u raju.“
4. Treća riječ: „Ženo, evo ti sina. Sine, evo ti majke.“
5. Četvrta riječ: „Bože moj, Bože moj zašto si me ostavio?“
6. Peta riječ: „Žedan sam!“
7. Šesta riječ: „Svršeno je!“
8. Sedma riječ: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!“
9. XIII. postaja: Isusa skidaju s križa i polažu u krilo njegove majke.
10. XIV. postaja: Isusa polažu u grob.

Milosti otajstva trpljenja i smrti našega Gospodina Isusa Krista neka siđu u moju dušu i neka je posvete, te neka siđu na umiruće i na duše u čistilištu!

SLAVNA OTAJSTVA

Prvo otajstvo: Uskrsnuće Isusovo
Plod otajstva: Ljubav prema Bogu i apostolski žar
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Božja vječnost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga slavnoga uskrsnuća i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke Marije, za živu vjeru i za ljubav prema Isusu i za apostolski žar. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo Isusov silazak nad pakao.
2. Radost i izlazak pravednika staroga svijeta iz limba.
3. Sjedinjenje duše i tijela našega Gospodina Isusa Krista u grobu.
4. Isus čudesno ustaje iz groba.
5. Pobjeda nad smrću, grijehom i đavlom.
6. Svojstva slavnoga tijela Isusova.
7. Isus prima od Oca svaku vlast na nebu i na zemlji.
8. Isus se ukazuje svojoj majci, apostolima i učenicima.
9. Nebeski razgovori i objed s učenicima.
10. Isus daruje apostolima autoritet i vlast i šalje ih propovijedati Evanđelje svemu stvorenju.

Milosti otajstva uskrsnuća našega Gospodina Isusa Krista neka siđu u moju dušu i neka je učine vjernom i da gori ljubavlju!

Drugo otajstvo: Uzašašće
Plod otajstva: Čežnja za nebom
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Božja beskonačnost i sveprisutnost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast tvoga slavnoga uzašašća i molim te po tom otajstvu i po zagovoru tvoje Presvete Majke, za čvrstu nadu i za goruću čežnju za nebom. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Isus obećaje apostolima poslati Duha Svetoga i zapovjeda im da se priprave da ga prime.
2. Isusovi učenici se skupljaju na Maslinskoj gori.
3. Isus uzlazeći na nebo blagoslivlje svoje učenike.
4. Očaravajuće uzdignuće Isusovo iznad nebeskog svoda.
5. Vječni Otac i cijeli nebeski zbor trijumfalno dočekuju Isusa.
6. Isus svojom pobjedničkom moći otvara vrata nebeska kamo još nije ušao ni jedan smrtnik.
7. Isus sjeda s desna Ocu kao ljubljeni Sin u svemu jednak Ocu.
8. Isus prima vlast da sudi žive i mrtve.
9. Zadnji Isusov dolazak u slavi kad će se pokazati sav njegov sjaj, moć i uzvišenost.
10. Isus će pravedno prosuditi na općem sudu vječno nagrađujući dobre i kažnjavajući zle.

Milosti uzašašća Isusova neka siđu u moju dušu i neka je ispune nadom i učine nebeskom!

Treće otajstvo: Silazak Duha Svetoga
Plod otajstva: Darovi Duha Svetoga

Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Sveopća Božja providnost

Prikazujem ti, Duše Sveti, ovu deseticu na čast tvoga duhovskog otajstva i molim te po tom otajstvu i po zagovoru Marije, tvoje vjerne i plodne zaručnice, za ljubav i božansku Mudrost da je uistinu upoznamo, da je kušamo i vršimo, te da svi ljudi imaju u tom udjela! *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo u istini Duha Svetoga koji proizlazi od Oca i Sina i koji je srce božanstva.
2. Duh Sveti je poslan od Oca i Sina na apostole.
3. Veliki šum kod silaska Duha Svetoga, znak njegove snage i moći.
4. Jezici Duha Svetoga nad apostolima da bi im dao dar razumjevanja pisma i ljubav Božju.
5. Punina milosti kojom Duh Sveti obdari Mariju svoju vjernu zaručnicu.
6. Divno ponašanje svetaca i Isusa Krista, kojega je Duh sveti vodio za vrijeme njegova života.
7. Dvanaest plodova Duha Svetoga.
8. Sedam darova Duha Svetoga.
9. Molimo za dar mudrosti i silazak Duha u srca ljudi.
10. Molimo za pobjedu nad trima nečistim dusima oprečnim Duhu Svetome: duh tijela, duh svijeta i đavao.

Milosti otajstva silaska Duha Svetoga neka siđu u moju dušu i neka je učine mudrom u očima Božjim!

Četvrto otajstvo: Uznesenje Marijino na nebo
Plod otajstva: Ljubav prema Mariji
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Neizreciva Božja darežljivost

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast bezgrješnoga začeća i uznesenja tijela i duše tvoje Presvete Majke na nebo i molim te po tim otajstvima i po zagovoru Marijinom za pravu pobožnost prema njoj tako da dobro živimo i sretno umremo. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo Marijino vječno predodređenje u Božjem naumu kao remek-djelo Božje.
2. Marijino bezgrješno začeće i punina milosti u krilu njene majke.
3. Marijino rođenje obradova cijeli svijet.
4. Marijino prikazanje i njen boravak u hramu.
5. Marijin besprijekoran život bez ikakva grijeha.
6. Veličina Marijinih krjeposti.
7. Marijino plodno djevičanstvo i porođaj Isusa bez bolova.
8. Marijino bogomajčinstvo i njen savez s tri osobe Presvetoga Trojstva.
9. Marijina dragocjena smrt iz ljubavi.
10. Uskrsnuće i slavno uznesenje Marijino.

Milosti bezgrješnog začeća i uznesenja Marijina na nebo neka siđu u moju dušu i neka joj dadnu pravu pobožnost prema Mariji!

Peto otajstvo: Krunjenje Marijino
Plod otajstva: Ustrajnost u milosti, krunjenje u slavi
Božje savršenstvo koje slavimo u ovom otajstvu: Nepristupačna Božja slava

Prikazujem ti, Gospodine Isuse, ovu deseticu na čast slavnoga krunjenja tvoje Presvete Majke Marije na nebu i molim te po tom otajstvu i po njezinu zagovoru za milost ustrajnosti do kraja, napredak u krjepostima sve do smrti i vječnu krunu koja nam je pripravljena. Istu milost molim i za sve vjernike, za sve naše dobrotvore i za sve koji nam se preporučuju u molitve i za one za koje smo dužni moliti. *Oče naš, 10 Zdravo Marijo, Slava Ocu...*

1. Častimo trostruku krunu kojom je Presveto Trojstvo okrunilo Mariju.
2. Nova radost i slava u nebu zbog Marijine proslave.
3. Častimo Mariju, kraljicu anđela, ljudi i zemlje.
4. Častimo Mariju blagajnicu i djeliteljicu Božjih milosti, zasluga Isusa Krista i darova Duha Svetoga.
5. Posrednica i zagovornica ljudi.
6. Pobjednica i zatornica đavla i krivovjerja.
7. Sigurno utočište grješnika.
8. Majka i odgojiteljica kršćana.
9. Slast i radost pravednika.
10. Utočište živućih, moćna tješiteljica žalosnih, umirućih i duša u čistilištu.

Pomolimo se:
Molimo te, Gospodine Isuse, po otajstvima tvoga života, trpljenja, smrti i slave i po zaslugama tvoje Presvete Majke, obrati grješnike, pomozi umirućima, oslobodi duše iz čistilišta i svima nama podaj milost da sveto živimo, sretno umremo i napokon te licem u lice gledamo i kroza svu vječnost ljubimo!

Zdravo Kraljice…

4. Sve činiti po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju

Praktične vježbe i upute za rasti u nutarnjem duhu posvete Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montfortskoga.

Uvodna napomena priređivača: Vježbati se u svakodnevici u prakticiranju življenja posvete može pomoći vjerniku da dublje ulazi u duh posvete i da bolje upozna samoga sebe i jasnije shvaća zahtjeve duhovnog života. Donosimo praktične vježbe i upute za rast u nutarnjem duhu posvete Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montforskoga koje je u prošlom stoljeću u talijanskom časopisu *Madre e regina* objavio p. U. M. Gebhard, jedan od nizozemskih misionara monfortanaca, koji je niz godina proveo u Rimu kao ravnatelj međunarodnog monfortanskog kolegija u prvoj polovici 20. stoljeća. Vježbe su pisane prije dosta vremena i to se osjeti u izričaju, ali su po našem mišljenju još valjane i mogu pomoći onima koji žive posvetu da je bolje shvate i dublje zažive. Prijevod smo tu i tamo prilagodili i aktualizirali autora, a samo jednoj smo vježbi promijenili mjesto u redosljedu. Vježbe su zamišljene i kao praktične upute te mogu biti na pomoć u svakodnevnom naporu življenja posvete. Isto tako napominjemo da se vjernik može više puta vraćati na pojedinu vježbu ili na obavljanje cjelokupnoga programa, jer duhovni život ima svoje dinamike te jedna te ista poruka nema isto značenje za dušu sad i nakon nekog vremena. Ako netko na ovaj način želi koristiti vježbe, preporučamo mu da vodi neku vrstu duhovnog dnevnika ili pravi kratke zapise, jer će tako moći uočiti promjene u svom iskustvu nakon što je više puta prakticirao iste vježbe. Praktične upute su usmjerene izravno na osobno iskustvo vjernika kako bi ga potaknule na zauzetost i rast, ali u duhovnom životu vlastito duhovno iskustvo treba mudrosno vrednovati. Potrebno je ulagati napor, ali bez Božje milosti duša ne može postići duhovni napredak. Dakle, uz sve napore i odluke, valja moliti i slijediti

Božansku pedagogiju milosti koja nas odgaja našim duhovnim uspjesima, ali i slabostima, nemoćima i padovima. S vremenom uz molitvu i uloženi napor, duša u duhovnom životu sazrijeva tako da ono što trenutno ne uspijeva, uspjet će kada ojača u milosti. Na tom putu može se duhovno okoristiti i vlastitim slabostima i nemoćima te zaživjeti ono što bi željela i oko čega se trudi u smislu dublje spoznaje vlastite nedostatnosti i bijede, ali to je ne smije voditi putem samosažaljenja, depresije, očaja, nego upravo suprotno, treba je dublje ukorijeniti u poniznost i pobuditi svijest veće potrebe za Isusom kao što smo o tome govorili u cjelini 7.1. Vježbe upućuju vjernika na asketski napor u borbi sa samim sobom i nasljedovanju Isusa po Mariji. Osoba se treba mudrosno nositi s tom dinamikom u vlastitom duhovnom iskustvu. S jedne strane se ne smije prenapregnuti u odricanju i umiranju sebi do te mjere da dođe do onoga stava koji izražava stariji sin u prispodobi o milosrdnom Ocu kada kaže: „Nikad mi ništa nisi dao“ (usp. Lk 15, 29). To jest, ne smije usvajati sliku Boga kao onoga koji ništa ne daruje, a neprestano nešto brani i zapovijeda. Asketski napor je usmjeren na borbu protiv našeg egoizma, grijeha, zlih sklonosti (stari čovjek), a ne protiv dostojanstva osobe kao takve koja uvijek ostaje ljubljeno dijete Božje. Kada osoba koja živi posvetu primijeti da ide u tom smjeru, treba se opustiti čineći ono što je ispunja i zadovoljava slaveći Boga za sve dobro što se nalazi u njenom životu. Treba opet paziti da ne padne u stanje neprestanog, a postupno i isključivog traženja onoga što joj se sviđa ili joj je ugodno jer u tom slučaju lako postaje egoist što se izravno protivi kršćanskom životu. Duh žrtve, mrtvljenja, pokore i naporni rad na samome sebi na koje potiču ove vježbe imaju za cilj izgradnju i oplemenjenje vlastitog karaktera i zadobivanje krjeposti. Imamo trideset vježbi, preporučamo da se u jednom danu osoba zaustavi samo na jednoj vježbi tako da one mogu poslužiti i kao priručnik za obavljanje osobnih ili grupnih svibanjskih i listopadskih pobožnosti. Napominjemo isto tako da življenje posvete činjenjem svega po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju na bilo koji način ne vodi dušu putem psihološke nesigurnosti u vlastitom djelovanju i ponašanju. Najbolja potvrda za to je život sv. Ljudevita koji je vedro proživio svoj život u potpunom predanju, i vođen od Marije činio velika djela za Boga i spas duša. Vjernik u zdravoj razumskoj prosudbi, u čistoći savjesti uz dobru nakanu treba činiti svoja djela vršeći svoje staleške dužnosti, a čini ih u nutarnjem predanju i ovisnosti o Mariji. To ne samo da ne donosi duši nutarnju kolebljivost nego povećava sigurnost da ga prati Marijin zagovor koji će izvesti na dobro ono što njemu ne uspijeva.

ZA OBNAVLJATI NUTRANJI DUH POSVETE

Prva uvodna vježba

Montfortove riječi: „Nakon svega toga ipak, evo, svečano izjavljujem: neka sam pročitao gotovo sve knjige koje raspravljaju o pobožnosti prema Presvetoj Djevici i neka sam razgovarao s najsvetijim i najmudrijim osobama ovih zadnjih vremena uza sve to nisam mogao upoznati niti naučiti pobožnu vježbu prema majci Božjoj sličnu ovoj o kojoj mislim govoriti“ (PP 118).

„I budući da je bit ove pobožnosti izgrađivati unutarnjost, neće je svatko jednako razumjeti. Neki će se zaustaviti na njezinoj vanjštini i neće ići dalje: tih će biti najveći broj. Neki će, i to malo njih unići u njezinu unutarnjost, ali će se popeti samo na prvu stepenicu. A tko će se poeti na drugu stepenicu? Tko će doprijeti do treće? I napokon tko će na toj trećoj i ostati ili stalno stajati“ (PP119)?

„Nije dosta jedanput se predati Mariji u svojstvu roba; nije dosta to ponavljati čak ni svaki mjesec, ni svake sedmice: takva bi pobožnost bila suviše kratkotrajna i ne bi mogla uzdići dušu do one savršenosti do koje je može uzdići. Nije naročito teško upisati se u neku bratovštinu ili prigrliti ovu pobožnost te izmoliti dnevno koju usmenu molitvu kako to ona

propisuje; ali je veoma teško ući u duh ove pobožnosti, koji se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj. Naišao sam na mnogo osoba koje su se na izvanjski način veoma gorljivo dale na ovo sveto ropstvo, ali jako rijetko na one koje su ga imale i još rjeđe na takve koje su u njemu ustrajale“ (MT 44).

Objašnjenje

1. Postoji toliki broj vjernika koji su se posvetili Isusu po Mariji kao i onih koji su se upisali u Udrugu Marije Kraljice Srdaca. Svi s nakanom kako bi što bolje bili sjedinjeni s Isusom po njegovoj Presvetoj Majci po posveti. Ali koliko god može učiniti jedan apostol, pa bio to i Montfort, i objasniti bit ove pobožnosti što bolje, ostaje uvijek upitno koliko je tko i kako shvatio njegovu poruku i zato će se neki zaustaviti, a tih će biti najviše.

2. Za one koji se upišu u Udrugu, izvanjski čin posvete, više ili manje svečano učinjen, ne mora imati i svoju pravnu normu koja članovima daje upute ponašanja, kao recimo samo ime Udruge; nositi jednu medaljicu, zatim molitvi molitve na koje se obvežu članovi Udruge; obnavljati češće samu posvetu; organizirati povremene susrete i staviti Gospinu sliku Kraljice Srdaca. Sve je to dobro lijepo i potrebno, ali ipak nije to ono što je najbitnije!

3. Što je onda tu bitno? Bitno je formirati ili oblikovati vlastitu nutrinu osobe. A to nije neka molitva ili praksa, već jedna tajna milosti koja bi trebala posvetiti cijeli ljudski život. To se ne može postići na drugi način, nego putem unutarnjega sazrijevanja kršćanina. Iz dana u dan takva duša mora sve više učiti kako svući staroga čovjeka i sva njegova djela, da bi mogla obući novoga čovjeka koji se neprestano obnavlja u jednoj novoj savjesti na sliku svoga Spasitelja. Biti pravi kršćani znači u svojoj vanjštini i nutrini imati Kristovu prisutnost. Po riječima sv. Pavla: „Krist sve u svima“ (Kol 3, 9-11).

4. Ovaj zahtjevni rad sastoji se iz dva dijela: odložiti zauvijek svog starog čovjeka i obući se u novog čovjeka, Krista. A to nije drugo doli zaživjeti krštenje koje sada svjedočim životom. Upravo to je bit posvete: obnavljam danas i predajem u tvoje ruke svoje krsno obećanje. Odričem se zauvijek Sotone, svih njegovih djela (svlačim staroga čovjeka) i potpuno se predajem Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti (oblačim novoga čovjeka). Tko to ozbiljno shvati i počne se moliti i truditi na tom putu, taj ulazi u nutrinu i tajnu posvete. Tko se zadovoljava oslobađanjem od svog starog čovjeka izbjegavajući teške grijehe, pa i male koje je uvidio, taj se popeo na prvu stepenicu. Tko zasluži čistoćom srca da bude prosvijetljen o novom čovjeku i ljepoti duhovnoga života, i tako teži zadobiti vječni život koji se sastoji u tome da bi upoznali tebe i onoga koga si ti poslao (usp. Iv 17, 3), penje se na drugu stepenicu. Tko dođe do stanja da je tako očišćen od grijeha da djelovanju milosti više ne stvara prepreke i toliko je ispunjen Božanskim svjetlom da u svemu i svima vidi samo Krista, taj je sretno stigao do treće stepenice gdje duša dolazi do sjedinjenja s Kristom. A tko živi tu milost ne samo za neki kratak trenutak, ili u nekim periodima svoga života, već u njoj stalno ostaje s postojanom i velikodušnom vjernošću poput orla ima uprt pogled u Krista, taj postojano ostaje na trećoj stepenici.

Praktične upute

1. Prekrasanoga li programa za duhovno savršenstvo! Ovdje se ne radi samo o općenitom duhovnom životu, već je naglasak na sjedinjenju s osobom Isusa Krista. Duša koja se posveti istovremeno se treba hrabro podložiti svim zahtjevima puta čišćenja, kako bi zadobila krila golubinja i uzdigla se na put prosvjetljenja, a zatim se odmorila u slastima puta sjedinjenja. Tko će mi dati krila kao u golubice da bih odletio i našao si odmora (usp. Ps 54, 7). Tko mi može dati ta krila golubice? Marija, ako joj ostavim slobodu djelovanja dok se

trudim iznad svega u nutarnjim vježbama življenja posvete, a one se sastoje u tome da sve treba činiti po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju. Do kuda sam ja došao?

2. Pogrješka se možda sastojala u tomu da sam mislio da je tajna svetosti po posveti tako lagana da ne traži nikakav napor. Možda nisam imao na pameti Montforta kada o posveti govori upravo obratno, da nije upoznao pobožnosti koja bi od duše zahtjevala više žrtava za Boga (usp. PP 118). Životna iskustva nam govore da Božja providnost pronalazi putove da svakoga čovjeka na više načina vodi prema čišćenju: gubitak nekih materijalnih dobara, nevjernost najboljih prijatelja, smrt najdraže osobe, životne protivštine, nerazumijevanja, moralne napasti. Trpljenja i žrtve uvijek ostaju, a koliko puta nam nedostaje velikodušnosti. Najteže je odreći se samoga sebe. Ne postoji pobožnost koja bi dušu više ispraznila od same sebe i od njezina sebeljublja (usp. PP 118), kaže nam svetac. Onaj tko se ne vježba u poniznosti, poslušnosti, odricanju ili umiranju vlastitom egoizmu jednostavno ne može dobiti ono svjetlo koje prosvjetljuje. Primjećujem li u svome življenju posvete pomake u tom smjeru?

3. Na početku je potrebno puno strpljenja jer je početak duhovnog života najmučniji period. Ali obećanje je sigurno: tko bude znao proći putem čišćenja, ne postoji praksa koja bi dušu vjernije sačuvala u milosti i milost u njoj (usp. PP 118), ništa neće voditi do bržeg rasta u Božjem svijetlu. Cilj je sjedinjenje s Kristom, i ne postoji pobožnost koja bi je savršenije i lakše sjedinila s Isusom (usp. PP 118). Kao Isus, noseći svoj svagdanji križ, za njim trebam imati uprt pogled u obećanu radost (Heb 12, 2). A ta radost po Montfortu je slava Božja, osobno posvećenje i korist za bližnjega (usp. PP 118). Danas ću se u molitvi zadržati u razmatranju o postepenosti duhovnoga rasta kod življenja posvete moleći Boga da mi pomogne shvatiti što bi mogao više učiniti da duhovno napredujem kao i za strpljenje u podnošenju Božanske pedagogije na svome osobnome putu kojim me Marija vodi do suobličenja Isusu.

Druga uvodna vježba

Montfortove riječi: „Spomenimo se, drugi put to kažem, da je Marija velika i jedina Božja uzor-forma vrijedna da proizvede žive slike Božje, malim troškom i u malo vremena; pa koja duša ovu formu nađe i u njoj se izgubi, ona se sasvim brzo promijeni u Isusa Krista kojega ova forma prirodno prikazuje“ (PP 260).

Objašnjenje

1. Savjet koji Montfort daje u *Raspravi* br. 221 govori o drvu života; plod tog stabla jest sam Isus. Marija je savršeni model ili kalup krjeposti koji oblikuje Isusa, uzora svake svetosti. Da bi to Montfort zornije objasnio, za Mariju upotrebljava izraz uzor ili kalup Božji.

2. Svi znamo što je to kalup. Sjetimo se da je Marija uzor ili forma Božja, da može oblikovati u nama Boga nadnaravnim krjepostima. U njezinom bezgrješnom krilu oblikovan je Isus Krist, pravi Bog i pravi čovjek. Da bi sama bila dostojna i na visini zadaće, ona je prije bila osobno oblikovana od utjelovljene Riječi i to na tako savršeni način, da je postala pravi i jedini uzor, jedina autentična preslika Isusove svetosti koliko je to moguće jednom stvorenju.

3. Posljedica toga za naš duhovni život: ako već postoji jedan tako savršeni uzor ili kalup Božji, zašto onda tražiti nekakva druga rješenja ili modele da bi se što bolje upriličili Isusu? Postojala bi opasnost da pogriješimo, a uložili bismo vrlo mnogo truda. A zar nam onda nije brže, lakše i sigurnije dati se uliti i izgubiti u Mariji, koju nam je već Bog učinio uzorom ili formom, kako bismo bili što prije i bolje oblikovani u Isusa.

4. Moramo imati na pameti da se ne može oblikovati Isusa bolje nego li bi to mogla učiniti Gospa, i zato će se bolje razumjeti Montforta kada govori o duhovnim vođama koji

žele oblikovati Isusa u sebi i bližnjemu, baš kao što neki kipar želi oblikovati kip iz tvrdog kamena ili komada drveta. I nastavlja Montfort: „Dok, nasuprot, oni koji prigrle ovu tajnu milosti koju im prikazujem, s pravom mogu biti uspoređeni s taliocima i ljevačima koji, našavši lijepu uzor-formu, Mariju, u kojoj je Krist bio oblikovan naravno i na božanski način, bacaju se u Mariju i u njoj se gube, da izađu odatle kao vjeran otisak Isusa Krista. O, lijepe li i istinite poredbe“ (PP 220).

Praktične upute

1. Uputit ću Isusu molitvu sv. Ljudevita kao svoju: ljubljeni moj Isuse, dopusti da ti se obratim kako bih ti iskazao svoju zahvalnost za milost koju si mi udijelio dajući me svojoj svetoj majci po pobožnosti ovoga ropstva. Zaista, to je jedna tajna milosti za koju neću Gospodinu nikada biti dovoljno zahvalan.

2. U svojim duhovnim nastojanjima pokušat ću sve više spoznati našu ljudsku ograničenost i nedjelotvornost na duhovnom polju. Da bih to uspio, potrebna mi je Marijina pomoć i suradnja. To opet tako lijepo objašnjava Montfort: „Svjetlo tvoje vjere neka raspršiti tmine moga duha; tvoja duboka poniznost neka preuzme mjesto moje oholosti; tvoje uzvišeno razmatranje neka zaustavi rastresenosti moje neobuzdane mašte; tvoje neprekidno gledanje Boga neka ispuni moj duh njegovom prisutnošću; oganj ljubavi tvoga srca neka raširi i zapali moje mlako i hladno; tvoje krjeposti neka zauzmu mjesto mojih grijeha; tvoje zasluge neka budu moj ukras i moja nadopuna kod Boga“ (MT 68).

3. Otkako sam po posveti pronašao Mariju, veliki Božji uzor kao način da bi se Isus oblikovao u meni jednostavnije je izgubiti se ili rastaliti u njoj. Tko će razumjeti tu tajnu? Montfort odgovora: Ali tko će je razumjeti? Želim, dragi moj brate, da ti budeš taj. Ali, spomeni se da se u uzor-formu baca samo ono što je rastaljeno i tekuće: to jest, treba da smrviš i rastališ u sebi staroga Adama, da postaneš novi u Mariji“ (PP 221). Svetac nas na kraju podsjeća da posveta i predanje Mariji ni na koji način ne oslobađa dušu od asketskog napora rada na sebi koji se u duhovnom životu obično naziva put čišćenja, a može potrajati i duži niz godina što ovisi o daru Božje milosti te spremnosti i odlučnosti duše da u svemu nasljeduje Isusa po Mariji. Praktične vježbe i upute za rast u nutarnjem duhu posvete Isusu Kristu po Mariji koje slijede, imaju cilj da pomognu na tom putu duhovnoga rasta po oblikovanju naše nutarnje ovisnosti o Mariji u duhovnom naporu do suobličenja Isusu Kristu.

4. Posveta Isusu po Mariji se oslanja na same temelje kršćanskog života jer naučava i potiče umiranje starog čovjeka i rađanje novoga u Kristu. Na tom putu je neophodno djelovanje Duha Svetoga. Molimo sa svecem: „O Duše Sveti! Udjeli mi veliku pobožnost i veliku naklonost prema Mariji, svojoj božanskoj zaručnici, daj da nađem veliku pomoć u njezinu materinskom krilu i neprestano utočište u njezinu milosrđu, da u njoj na naravan način oblikuješ u meni Isusa Krista, velikog i moćnog, sve do punine njegove savršene dobi. Tako budi (MT 67). Danas ću često zahvaljivati Bogu što mi je udijelio milost što sam se posvetio Isusu po Mariji i nastojat ću u razmatanju shvati i prihvatiti temeljnu duhovnu poruku posvete o oblikovanju Isusa u duši po djelovanju Marije i Duha Svetoga.

1. VJEŽBE KAKO BI SE SVE ČINILO PO MARIJI

Prva vježba

Savjet Montforta: „Bit ove pobožnosti sastoji se u tomu da sve što god u životu činimo, to činimo po Mariji. Ne smijemo nikada ići sami našemu Gospodinu nego uvijek po Mariji, po njezinu zagovoru i ugledu kod njega, da tako ne budemo nikada sami kada mu se molimo“ (MT 48).

Objašnjenje

Montfort ovu pobožnost naziva bitnom u širem smislu riječi, tj. u smislu Marijina posredništva u ekonomiji spasenja. Marija je izabrana od Gospodina kao sredstvo po kome je došao k nama i po kome nam se uvijek dariva. Zbog toga s razlogom Gospa za nas treba biti sredstvo po kome idemo Gospodinu ako želimo biti evanđeoski mudri. A da bismo razumjeli ovaj savjet potrebno nam je izbjegavati dvije pogjreške:

l. Montfort ne želi reći da nije dopušteno izravno se obraćati Gospodinu, kao da bi baš za svako djelo ili molitvu, morali nužno u svakom času izravno misliti na Mariju i zazivati je. Dosta je spomenuti lijepu molitvu sv. Augustina (PP 67) *Ti si Krist*, koju je Montfort preporučio kao svagdanju molitvu upućenu Gospodinu za tražiti njegovu ljubav. U ovoj molitvi Marija se uopće i ne spominje. Stoga za vrijeme molitve nije čovjeku potrebno nad sobom činiti prisilu, već se prepustiti djelovanju milosti i obraćati se izravno Isusu, ako se u tomu osjeća duhovna naslada.

2. Ali pripazimo da se okoristimo i drugim savjetom: „Pripazi dobro, izabrana dušo, da ne pomisliš da je savršenije ići izravno Isusu, izravno Bogu sa svojim djelom i nakanom; budeš li htjela ići bez Marije, tvoje djelo, tvoja nakana malo će vrijediti; ako pak budeš išla po Mariji, tada u tebi djeluje Marija, i prema tome tvoje djelo i nakana bit će mnogo vrednije i Boga dostojnije“ (MT 50). Stoga je potrebno redovito se koristiti Marijinim zagovorom i oslanjati se na njene zasluge pred Bogom sigurni da ćemo u malo vremena i lakše stići do sjedinjenja s Isusom. A ako se katkada i dogodi da smo se Gospodinu izravno obratili, u biti Marija koja nikada nije daleko od nas i u koju polažemo najveće povjerenje da ćemo biti prihvaćeni od Gospodina, uvest će nas u komunikaciju s njime.

Praktične upute

1. U svojim molitvama mislit ću na Mariju kao na sigurno i blago sredstvo, kao Bogu dragi put. Često ću je sinovski zazivati i po njenom zagovoru moliti sve što mi treba. Preferirat ću razmatranja o marijanskim temama u subotu, na sve Marijine spomendane i blagdane te u svibnju, i što je češće moguće tijekom godine. Prikazivat ću Gospodinu Marijine molitve, krjeposti i duhovna raspoloženja umjesto svojih.

2. Počevši od glavnih djela koja trebam učiniti tijekom dana, sve ću ih redovito činiti moleći po jednu *Zdravomariju* na početku i na kraju. Ujutro čim otvorim oči, obnovit ću svoju posvetu Kraljici srdaca, i na kraju dana, prije nego sklopim oči na spavanje. Ući ću u Crkvu, pozdraviti Isusa i Mariju, počet ću posao s mišlju na Mariju i kratko zazivati je tijekom obavljanja svojih dužnosti. Svaku neredovitu, neuobičajenu stvar, neku bol ili poteškoću, svoj uspjeh i radost, kao i neuspjeh i žalost, svaku novu stvar, novo odijelo, knjigu, novi stan, promjenu boravka itd. prikazat ću njoj i sve me ima podsjećati na Mariju, a posebno neki predmet koji ću uzeti kao znak podsjećanja na posvetu. U obraćanju bližnjem opet ću se koristiti Marijom. Njoj povjeravam svoje drage, kao i neprijatelje, ako ih imam. Često ću Mariji govoriti, i govoriti o njoj, moliti joj se, štovati njezine slike i truditi se da ih drugi štuju. Ako me ljudi hvale, vole i cijene, opet ću sve to pripisat njoj i moliti ću *Veliča* ili jednu *Zdravomariju*. Ako me žele nagraditi, biti će to poklon njoj, jedna sveta misa po njezinim nakanama ili poći na koje hodočašće. Postoji još mnogo drugih misli na koje će me nadahnuti Duh Sveti ako li budem sabran, umrtvljen i vjeran ovoj velikoj i uzvišenoj pobožnosti koju naučava i savjetuje Montfort. Danas ću izabrati neki od ovih poticaja i prakticirati ga tijekom dana, a navečer ću ispitati savijest da vidim koliko sam bio vjeran i uspješan.

Druga vježba

Savjet Montforta: „Bitni sadržaj ove pobožnosti sastoji se u tome da sve što god u životu činimo, to činimo po Mariji. To jest trebamo se pokoravati u svemu Presvetoj Djevici i vladati se, također u svemu, po njezinu duhu koji je Duh Sveti Božji“ (PP 258). „Hoće li duša da je vodi ovaj Marijin duh, treba se odreći svoga vlastitoga svjetla i volje prije svakoga svoga djela“ (PP 259).

Objašnjenje

Gore smo naveli opći princip i početak praktične primjene ove vježbe. Opći princip je jasan: tko želi proći Marijinu školu kako bi prije i savršenije išao k Isusu, mora biti vođen njenim duhom, jer je naš ljudski duh zaražen istočnim i osobnim grijehom. Zbog toga da bi se činili nadnaravni čini, potrebno je isprazniti se od sebe samoga i svog pokvarenog ljudskog dna. „Oni koji su vođeni od Duha Božjega sinovi su Božji“ (Rim 8, 14). A da bi čovjek bio dosljedan u skladu s temeljnim načelima *Rasprave,* tj. da je Marija siguran put koji nas vodi k Isusu, kako bi lakše i sigurnije posjedovali Duh Božji, treba se napuniti Marijinim duhom „jer nju nikada nije vodio njezin duh, nego vazda Božji duh, koji je tako zavladao njome da je postao njezinim vlastitim duhom“ (PP 258). Praktična primjena: da bismo bili vođeni od Marijinog duha, potrebno je odreći se svoga vlastitoga kao i vlastitog načina htjenja i gledanja na stvari. Ako Marija treba upravljati, ne mogu to onda i dalje činiti ja. S tim više što bi sva naša djela bila nesavršena zbog nakane i našea pokvarenoga duha. Razum i volja, način razmišljanja i sklonosti srca upravljaju svakom osobom. Ako se toga ne odreknemo, ne možemo biti vođeni Marijinim duhom koji je Duh Božji.

Praktične upute

Odreći ću se svoga duha:

l. Kad osjetim da polako tonem u grijeh. Trostruka požuda, navezanost na zemaljske stvari, sjetilnost, oholost potpomognuta duhom svijeta, ali i Sotona mi se nastoji nametnuti i jednostavno me uništiti. U trenucima napasti ja ću se odreći svog vlastitog načina gledanja na stvari, svojih nagnuća kako bih jasnije vidio u vjeri samo ono što Bog želi.

2. Kad ne budem u stanju razlikovati duh koji me vodi, da li je dobar ili zao, potvrdit ću ispravnu nakanu u mome djelovanju. Mnogo više ću se odreći ako znam da nešto Bogu nije ugodno; kada činim ono što mi nije ugodno i družim se s ljudima koji mi nisu simpatični, odreći ću se svoga duha; kad se nalazim pred jednim činom koji želim egoistično učiniti, kada želim vremenitu milost, ali osjećam da to nije u skladu s voljom Božjom, odreći ću se mojih ideja i snova; kada bi htio u životo učiniti neki čin mrtvljenja, ali moj se duhovnik s tim ne slaže, umrijet ću sebi i odreći ću se.

3. I kada smatram da je moj način htjenja i gledanja na stvari ispravan, npr. želim moliti, slaviti svetu misu, pričestiti se, smatram da ljubim Boga, započet ću odričući se svoga duha. Bolje biti razborit. Tmine našeg duha i sklonost zloći našeg htjenja i djelovanja koliko god izgledali lijepi i dobri, ako im ugađamo i popuštamo, stvorit će samo zapreku Marijinom duhu. Ništa činiti sam po sebi već sve po Mariji. Dosta je samo učiniti čin predanja po Mariji i nastaviti djelovati u miru kako nam savjest i zdrav razum nalažu.

Treća vježba

Savjet Montforta: „Bitni sadržaj ove pobožnosti sastoji se u tome da sve što u životu činimo, činimo po Mariji. Treba se predati Marijinu duhu, da nas pokreće i vodi, kako se njoj

svidi. Treba se staviti i pustiti u njezine djevičanske ruke, kao što je oruđe u rukama radnika, ili kao lutnja u rukama izvrsna svirača. Treba se izgubiti u Mariji i njoj se prepustiti poput kamena što ga bacimo u more“ (PP 259).

Objašnjenje

Toliko je stvari koje nam Montfort želi postupno objasniti. Postupati poput sinova znači: prepustiti se vodstvu Marijina duha jer naša nesposobnost u činjenju dobrih djela, zatim nedovoljno poznavanje načina i putova duhovnog života, sugeriraju nam da se povjerimo i potpuno predamo Mariji kao sigurnom vođi; staviti se u Marijine ruke i u njima ostati poput alata koji je neophodan za određeni posao. Ova usporedba preporučuje predanje u povjerenju Mariji zajedno s našom suradnjom u skladu s Marijinom voljom; biti spremni učiniti svako djelo ponizno kao jedan radnik, lijepo kao neki umjetnik. Za sve ono što bi htjela učiniti Marija s nama, moramo joj staviti na raspolaganje našu volju i naše ljudske sposobnosti, iako su tako ograničene, kao što jedan alat pomaže svome majstoru svojim kvalitetama, težinom i veličinom, kao što jedna lijerica svome izvođaču posuđuje strune i milinu zvuka i ne misli na sebe nego se stavlja na raspolaganje. Treba uroniti u Mariju, kao kamen ubačen u more, to je već treća usporedba koja nas nuka na razmišljanje: a ti, gdje se ti nalaziš? Da li je bačeni kamen uopće više moguće naći? A on ipak postoji. Isto se dogodi i s dušom koja dopušta da bude vođena od Marije. Očima Božjim izgleda izgubljena u Mariji. A Isus tvrdi: „Tko svoj život izgubi radi mene, naći će ga“ (Mt 16, 25).

Praktične upute

l. Poticaj za početak svakog djelovanja, treba doći od Marije. Pitam se, počinjem li zaista s pravom nakanom? Da nisam vođen svojim vlastitim nahođenjem, ljubavlju navezanosti, egoizmom? Ako sam u govoru i djelovanju nestrpljiv, sigurno me ne vodi Marija koja je blagoga duha; ako ustuknem pred životnim poteškoćama, opet me ne vodi Marijin duh koji je jak; ako osjećam ljubav prema Bogu, ali to ne dijelim s braćom, nisam sličan Marijinom gorljivom duhu ljubavi; ako u svom duhovnom zanosu ne vodim računa o svim okolnostima koje me okružuju, kao i o prikladnosti vremenskih prilika za djelovanje, mjestima i osobama, neće me voditi Marijin duh razboritosti; ako želim djelovati po Mariji, morati ću se boriti protiv svog vlastitog duha sebeljublja, jer njezin je ponizan i malen; ako sam siguran kako se trebam ponašati, tako ću činiti usprkos svemu i svima jer njezin duh je hrabar te ne smijem i ne mogu zamijeniti poniznost s plašljivošću i malodušnošću; ako u svemu tražim prvenstveno slavu Božju, posvjedočiti ću da je Marijin duh čist; ako na kraju neću stavljati prepreke milosti, biti će očiti znak da je Marijin plodni duh na djelu. Kako su rječiti pridjevi, jaki i utemeljeni Montfortovi argumenti kojima ukazuje na veličinu Marijina duha. Slušajući neku glazbenu izvedbu, onomu koji se razumije u glazbu odmah je jasno da li svira samouki glazbenik, ili umjetnik. Isto se događa i s našim djelima: po nakanama koje nas vode prepoznajemo radi li se o Marijinu ili našem duhu.

2. Usporedba s alatom ili lijericom, podsjeća me kako trebam u Marijine ruke staviti sve ono što je dobro ili bi moglo postati dobro. Ako posjedujem deset talenata, trebam ih svih deset njoj povjeriti na raspolaganje, a ne devet. Jedan majstor ili glazbenik, podesi si svoj alat ili lijericu kada mu je to potrebno. Tako ću dopustiti Mariji po njezinim majčinskim ukorima preko učiteljstva Crkve i poglavara da me upotrijebi tamo i gdje je to njoj drago.

3. Kamen koji je bačen u more, ukazuje na potpuno predanje i povjerenje. Ako se Marija želi služiti sa mnom, pa i kada me ostavlja negdje sa strane, da li s uspjehom ili ne činim ovo djelo ili neko drugo. Važno da je ona zadovoljna, drugo ništa nije važno.

Četvrta vježba

Savjet Montforta: „Bitni sadržaj ove pobožnosti sastoji se u tomu da sve što god u životu činimo, to činimo po Mariji. To možemo učiniti jednostavno i u tren, jednostavnim duhovnim pogledom, kratkim činom volje, ili riječju, na primjer govoreći: ja se odričem sebe i darujem se potpuno tebi, mila moja majko“ (PP 259).

Objašnjenje

Svetac daje do znanja da se ovdje ne radi o nekom kompliciranom načinu ili metodi, već o tako jednostavnoj stvari za koju je dovoljan trenutak. Također se pruža dvojaka mogućnost ili način kako svoju molitvu upraviti Mariji: riječju, umno ili duhom. Tko ne može moliti, dovoljno mu je samo na molitvu pomisliti i učiniti mali čin volje. Onaj tko razmatra na čas se prepusti osjećajima, a čas opet o toj stvari razmišlja. Tako je i u sjedinjenju s Marijom, sve činiti po njoj znači tvrditi i prakticirati sljedeće: naš način gledanja na stvari treba prikazivati približavajući ga jednim duhovnim pogledom, ili kratkom misli pa čak i neizrečenom, čistim Marijinim nakanama; naše osobno htjenje s kratkim činom volje prikazivati sinovskim osjećajem koji me vodi blizu onoj koja je moj životni vođa. Da se to učini ne treba neko dugo vrijeme, a još manje napor. Zbog toga je taj čin moguć i bolesnicima koji ne mogu moliti. A tko želi izreći svoje osjećaje riječima, dovoljno je reći: odričem se samoga sebe i dajem se tebi, mila moja majko! Ako se pri tom i takvom predanju Gospi ništa ne osjeća i čovjek ne vidi da se išta promijenilo, Montfort uvjerava: „Pa sve i da ne osjećamo nikakve slasti u ovom činu ujedinjenja, on je ipak istinit, kao što bi netko jednako istinito pripao sotoni kad bi, Bože sačuvaj, jednako iskreno rekao: ja se predajem sotoni, makar on i ne osjetio u sebi na te riječi nikakve osjetne promjene“ (PP 259). Usporedba je istinita i treba isključiti svaku sumnju. Riječi: dajem se Sotoni, samo pročitane nasumce, ne prouzrokuju nikakav učinak, ali izgovorene svjesno i svojevoljno, iako se ne bi osjetio poseban učinak, čovjeka čine njegovim vlasništvom jer to je rekao, tako je htio. Zašto se onda ne bi to događalo i u našem slučaju, premda ništa posebno i ne osjećam. Dajem se Mariji! Ako se želi sve predati njoj, sve će njoj i pripasti.

Praktične upute

l. Svoje sjedinjenje s Marijom ne trebam doživljavati samo kao stvar osjećaja. Mnogo važnije jest da je sinovski ljubim svim svojim srcem i budem joj zahvalan što s vremena na vrijeme osjećam njezinu prisutnost. Ali moram imati na umu da se prava pobožnost (posveta) sastoji u vršenju Marijine volje. Stoga da bi vršio što ona od mene želi nisu mi potrebna vikanja, suze, kao niti ispoljavanje svojih osjećaja, nego praktični dokazi dobre volje.

2. Vježbat ću se u onome na što me upućuje Montfort navikavajući duh na jednostavne nutarnje poglede, a volju na kratke čine, često se na to vraćati i tako se obraćati Mariji. Pomislit ću na nju prije nego počnem koji posao, a isto ću učiniti tisuću puta tijekom samog posla. To će mi biti olakšano ako ću češće moći baciti pogled na koju njezinu sliku, koju bi trebao svuda nositi sa sobom, a posebno je imati u srcu.

3. Da bi svoj duhovni pogled i pokrete volje učinio što djelotvornijim, potrebno je često upotrjebljavati strelovite ili kratke molitvice. U slučaju da osjetim da mi se bliži napast oholosti samodopadnosti reći ću: odričem se sebe! Kako bi bio siguran da me vodi Marija, često ću joj ponavljati: potpuno se predajem tebi!

4. Kada budem učinio ono što sam trebao učiniti i savjest me ni u čemu ne bude prekoravala, nastavit ću jednostavno i mirno vršiti svoje dužnosti bez obzira na osjećaje, jer i Bog i Marija tvrde: pravednik ne živi od osjećaja, već iz vjere!

2. VJEŽBE KAKO BI SE SVE ČINILO S MARIJOM

Prva vježba

Savjet Montforta: „To znači da će se najveći sveci i duše najbogatije u milosti i u krjepostima najustrajnije moliti Presvetoj Djevici i imat će je uvijek pred očima kao svoj savršeni uzor da je nasljeduju, i kao svoju jaku pomoćnicu koja će ih pomagati“ (PP 46).

Objašnjenje

Kad Montfort objašnjava drugu nutarnju vježbu, sve činiti s Marijom (PP 260), ne vraća na se stvari koje je već bio spomenuo u *Raspravi*. Zato treba njegovu misao iz broja 260 nadopuniti nekim drugim dijelovima iz *Rasprave*. Poslije toga vratit ćemo se izlaganju samog praktičnog savjeta kako sve činiti s Marijom, savjeta koji u sebi sadrži sve elemente života sjedinjenja s Marijom kako to uči Montfort.

1. Prvi korak jest taj da nam je stalno prisutna Presveta Marija. Jedan konkretan primjer. Tko radi s nekom određenom osobom kao što je to slučaj u tvornici, u samostanu, prva posljedica je da ne radiš sam, već radiš s nekim. To isto vrijedi i za duhovni život za nutarnju vježbu činjenja svega s Marijom i njeno prvo značenje je Marijina stalna prisutnost.

2. Svakako da se sada i ovdje ne radi o fizičkoj prisutnosti, kao da bi Gospa neprestano imala biti meni uz bok. Riječ je o moralnoj Marijinoj prisutnosti.

3. S Marijine strane njezina prisutnost podrazumijeva neprestanu majčinsku pažnju prema nama. Ona nas zaista vidi, poznaje, ljubi i neprestano štiti. S naše strane traži se opet jedan pogled neprestano na nju usmjeren, potpuno povjerenje i predanje. O njoj trebamo često razmišljati, trebamo je ljubiti i uvijek se držati u njenoj prisutnosti.

4. Tko želi jedno cjelovitije i potpunije saznanje o tome, može ga naći u *Raspravi* u povijesti Rebeke i Jakova, a posebno u početnim brojevima 196-200.

Praktične upute

1. Usmjeravajući misao i volju k Mariji, navikavat ću se neprestano biti u njenoj prisutnosti kako bih savršenije bio u Božjoj prisutnosti. Pa zar samo ova misao ne bi bila dovoljna da nas učini savršenima?

2. Marijinoj prisutnosti ću posvetiti isto toliko pažnje kao da se radi o prisutnosti moga redovničkoga poglavara npr. kao za unutarnje i izvanjsko poštovanje koje bih imao u prisutnosti svetog oca pape. Marija je majka onog Isusa, kojem je sveti otac vikar na zemlji, s tom razlikom što kod Marije uvijek imam zakazano primanje.

3. Silazeći u praktične posebnosti, bdjet ću nad svojim ponašanjem u molitvi, marljivo obavljati svoje staleške dužnosti, kontrolirat ću svoje poglede na ulici, razgovore i posjete ljudima, bdjeti nad svojim najintimnijim i najskrovitijim mislima. Dakle, Marija je u svakom trenutku i na svakom mjestu ovdje uz mene, gleda me i želi da je budem dostojan u svemu i na svakom mjestu!

4. Marija će mi biti kao tajna ustrajnosti u dobru, čak veća od onog slučaja koji je moralno očuvao i spasio jednog francuskog vojnika za vrijeme rata u Krimeji. Vrativši se s fronte mogao je sebi i drugima priznati i reći: nisu mi nedostajale okolnosti i mogućnosti da sagriješim, ali sam stalno ima na pameti svoj povratak u zemlju i svojoj majci, koja će me pri povratku poljubiti u čelo, a ja sam se bojao da se ne posramim u njenoj prisutnosti. Stoga će

mi Marijina prisutnost biti stalno na umu: zlo ću izbjegavati, a dobro će mi lakše polaziti za rukom imajući u vidu da je Marija prisutna i da me gleda i zagovara.

Druga vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti što ga je Duh Sveti naumice proizveo u netaknutom stvoru, da se ugledamo na nj prema svojim slabim silama. Valja nam, dakle, pri svakom činu promatrati kako ga je vršila Marija, ili kako bi ga učinila, da je na našemu mjestu“ (PP 260).

Objašnjenje

1. Drugi element formule s Marijom, slijedi onaj prvi. Živeći i radeći s jednom osobom, ne samo što je ona prisutna, već nam je i potrebno s njom komunicirati i pitati s vremena na vrijeme: kako ćemo to učiniti? Evo i jedan primjer: dvojica su zadužena za sakristiju. Trebaju pripremiti oltar za svečanu prigodu. Oni ne razgovaraju, pa se stoga nisu niti dogovorili oko oltara. Što će se dogoditi? Jedan će staviti one svijećnjake koji se njemu sviđaju, dok će ih drugi opet skinuti i staviti one koji su njemu draži. Jedan će okititi oltar na svoj način, drugom će to ići na živce i napravit će svoj aranžman. Dakle, dogovor je neophodan. Zaključak: radeći zajedno, trebamo se dogovoriti ako želimo da ta zajednička stvar ide naprijed.

2. Stoga trebamo pitati Gospu: kako bi ti to učinila? A odgovor? Možemo li ga očekivati? Montfort kaže: kako bi to učinila Gospa da je na našem mjestu?

3. Ono što je Gospa činila za života, svjedoči nam Evanđelje, kršćanska tradicija i komentari svetih otaca. I stoga da bismo to bolje shvatili i razumjeli, potrebno nam je studirati i razmatrati sve velike Marijine krjeposti koje je prakticirala za vrijeme svoga zemaljskoga života, a posebno živu vjeru, duboku poniznost, božansku čistoću, krjeposti o kojima ćemo posebno razmišljati i na koristan način.

4. Ako se za koje djelo ne bi pronašao nijedan primjer iz njezina života i djelovanja, ne bi bilo uopće upitno pogoditi njezin način razmišljanja. Da bismo dobili odgovor kako je to ona činila, ili bi učinila na našem mjestu, dovoljno je sjetiti se općenito koji duh je prožimao njene krjeposti gledane sve skupa. I sigurno nećemo pogriješiti budemo li slijedili upute poslušnosti, jer takav bi bio stav koji bi vodio službenicu Gospodnju da je bila na našem mjestu.

Praktične upute

1. Od ovih općenitih uputa moram izvući još jednom korisne zaključke: da ako moja pobožnost želi biti istinska, ona me mora nužno voditi nasljedovanju Marijinih krjeposti. Kako bih je slavio, ljubio, prihvatio ako ne činim ono što hvalim kod nje? A to lijepo potvrđuje sv. Ivan Damašćanski kad za svece tvrdi: tko ih slavi, treba da ih i nasljeduje; a ako to ne želi, neka ih niti ne slavi. To se s većim pravom može reći za pobožnost prema Mariji. Ona nužno vjernika mora voditi želji i pokušaju nasljedovanja Blažene Djevice Marije.

2. Da bih bolje razumio tko je nebeska majka, dat ću si truda proučiti što o njoj govori Evanđelje, sveti oci, sveci i na poseban način sv. Ljudevit Montfortski. Kako bismo učinili što vjerniju kopiju jednog remek djela, najprije je potrebno dobro ga proučiti. Stoga ću češće razmišljati o originalu (Gospi), kako bi bila što zornija preslika koju želim nositi u srcu i što vjernija svagdanja njezina reprodukcija.

3. Za početak si moram dati truda kako bih uočio i zadržao se na onim Marijinim djelima u duhovnom životu, koja su najuočljivija, a to su: molila je, sudjelovala na svetoj misi, pričešćivala se, razgovarala s bližnjim i radila vlastitim rukama. To su stvari koje se ponavljaju svakim danom, a živjela ih je i prakticirala i Blažena Djevica Marija. Hoću li se usuditi pokušati vršiti ih s njom, to jest kao što bi ih ona činila? To ću danas od nje moliti i u tome se vježbati.

Treća vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. S tom svrhom trebamo proučavati i promišljati velike krjeposti što ih je ona vršila tijekom svoga života, a osobito njezinu živu vjeru kojom je povjerovala bez kolebanja anđeoskoj riječi; ona je vjerovala vjerno i postojano sve do podno križa na Kalvariji“ (PP 260).

Objašnjenje

1. U *Raspravi* u br. 214 Montfort tvrdi da je Marija posjedovala takvu vjeru koja je nadmašila ovdje na zemlji vjeru patrijarha, proroka, apostola i svetaca. Kao dokaz navodi Gospin „neka mi bude“ u navještenju. Nikad se neće dovoljno dokučiti veličina vjere te djevojčice od nepunih petnaest godina, nepoznate i sebi i svijetu. Prihvaća bez razmišljanja najuzvišeniji poziv, ali ujedno i najzahtjevniji: postati majkom Boga i majkom ljudi, samo zato jer joj je arkanđeo Božji navijestio da to Bog od nje traži. Evo službenice Gospodnje... Ne može riječ Božju odbiti, tako čvrsto i sigurno vjeruje da sam Duh Sveti, preko usta Elizabete, to svečano potvrđuje: blažena Ti koja povjerova!

2. Povjerovala je sigurno, ali ne samo onaj trenutak i onaj dan, već ustrajno i postojano sve do podnožja križa svoga Sina. Mi ljudi mislimo da je Mariji bilo lakše povjerovati nego nama jer je gledala i slušala Isusa. Ali se zaboravlja da ona nije vidjela i njegovu Božansku narav u koju je vjerovala, već je gledala samo njegovu ljudsku narav. Dapače, Isusova Božanska narav nije se očitovala tijekom njegovih trideset godina skrovitog života u Nazaretu. Počevši svoje javno djelovanje, svakako nije manjkala objava njegove Božanske naravi, uz njegova čudesa, usprkos protivljenjima i nerazumijevanju ljudi. Ali Marija je ostala nepokolebljiva i čvrsto vjerovala i nadala se sve do podnožja križa na Kalvariji gdje će ludost muke i smrti Sina izgledati kao Sinov potpuni neuspjeh.

3. Tko se želi bolje uvjeriti u čvrstoću Marijine vjere, neka si pročita br. 2l4 iz *Rasprave*. Montfort nabraja karakteristike Marijine vjere: čista, živa i prožeta ljubavlju, djelatna, pronicljiva i hrabra. I što se više čita taj odlomak, više nas obasjava sjaj vjerne Djevice, uzora života vjere. Tijekom dana ću činiti čine vjere i povjerenja u Boga i ponavljati Mariji zaziv: Gospe, ojačaj moju vjeru, učini me dionikom tvoje vjere!

Praktične upute

1. I moja bi vjera trebala postati čista i jača. Kad znam da je Bog nešto rekao, čvrsto ću u to vjerovati. Ako on želi neku određenu stvar, učinit ću to. Ako je on nešto pripustio, to ću prihvatiti bez suza i žaljenja, bez obaziranja na sjetilno i izvanredno.

2. Moja vjera će biti u stalnom porastu tako da se čuvam i najlakših svojevoljnih grijeha, a kad u mom srcu zagospodare ljubav i milost, moći ću djelovati u duhu prave pobožnosti samo iz čiste ljubavi.

3. Marijina čvrsta i nesalomljiva vjera pomoći će mi u trenucima teškoća i kušnji: u slučaju smrti drage osobe, neuspjeha, nepravdi i krivog optuživanja. To su trenuci kad su nam Gospodin i Gospa i najbliži.

4. Marijina djelatna i pronicljiva vjera pomoći će mojoj vjeri ukloniti neznanje koje se odnosi na Boga. Vjerom, koja je ključ svih Božjih tajni, dapače i samog Božjeg srca, proniknut ću i tajnu posljednjih stvari čovjeka, razmatranjem, sabranošću, moljenjem svetog ružarija.

5. Obnovljen Božjom misli, želim je prenositi braći ljudima, tako čvrstom vjerom koja će biti sposobna poduzeti i dovršiti velike stvari za Boga.

6. Nastojat ću u Marijinim očima zadobiti povjerenje i življe sudjelovati u njezinoj vjeri tako da ću ubuduće pažljivije osluškivati njezine majčinske želje, poticaje i provoditi ih u djelo. Tijekom dana ću često ponavljati: Gospe, što želiš da činim? ili Gospe, učini me dionikom tvog posluha vjere volji Božjoj!

Četvrta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Tom svrhom trebamo proučavati i promišljati velike krjeposti što ih je ona vršila tijekom svoga života, a osobito njezinu duboku poniznost, iza koje se je skrivala, šutjela, u svemu se podlagala i odabirala zadnje mjesto“ (PP 260).

Objašnjenje

1. Da bi donekle osvijetlio bezdan Marijine poniznosti, Montfort govori o njezinim učincima: po plodovima se poznaje stablo. Prvi plod: skrivenost. Trebalo bi si dati truda i pročitati prve brojeve *Rasprave* koji govore o Marijinom skrovitom i tajnom životu, želji za skrovitim životom. Kako bi je uslišio, Bog ju je sakrio očima anđela i ljudi, kako bi na taj način bila poznata samo njemu. To su nadahnute stranice pune svetog oduševljenja za veliko blago pohranjeno u dubini Marijine poniznosti.

2. O Marijinoj šutnji pišu svi sveti pisci. Tako se rijetko o njoj govori, nema niti jednoga traga da je učinila koje čudo. Trebalo bi pročitati brojeve 4 i 5 iz *Rasprave* koji to osvjetljuju.

3. O njenoj potpunoj predanosti i poslušnosti ima spomena u trenutku naviještenja: neka mi bude... Njezina poslušnost je tako uzvišena da je zaslužila da je Isus sam pohvali pred nekom jednostavnom ženom koja je rekla: blažena utroba koja te je nosila... Isus je pri tom nadodao da je blažena ne samo jer je majka, nego još više jer je riječ Božju provodila u život.

4. Marija se stavlja na posljednje mjesto: u trenutku kad po arkanđelovom navještenju postaje majkom Božjom, ona se naziva službenicom Gospodnjom. I u posjetu svojoj rođakinji Elizabeti koja je blagoslivlja, priznaje da je Bog u njoj učinio velike stvari, ali istovremeno naglašava i ponizno ispovijeda svoju malenkost i siromaštvo: pogledao je na neznatnost službenice svoje... Službenica i neznatna, eto to Marija kaže o sebi.

Praktične upute

1. Kako bi sve činio s Marijom, želim je nasljedovati i u njezinoj skrovitosti, kako bih bio bolje skriven s Kristom u Bogu. Stoga ću raditi na sebi tako da se ne želim isticati i biti na prvom mjestu. I nije važno hoće li darovi koje mi je dao Gospodin biti vidljivi ili ne, važno je da ih on poznaje. Nasuprot svijetu kojem su važni samo blještavilo i reklame, buka, časti, uspjeh i karijera, jednom riječju slava. Isusova i Božja slava se sastoje u tome da budemo

pokopani s Kristom i da bismo živjeli s Kristom. Ako je Marija, blago Božje, ostala skrivena, zašto bi onda moja ljudska bijeda htjela biti vidljiva i isplivati na površinu? Ali neću se ustručavati da preuzmem obaveze i vjerno ih vršim.

2. Naučit ću šutjeti. Bez prakticiranja šutnje, sebeljublje ne umire, a duhovni se život gasi. Što ću se manje obraćati stvorenjima, lakše ću govoriti Isusu i Mariji. Toliko je mogućnosti ne isticati se i govoriti o svojim stvarima. Zar su one možda vrijednije od Marijine mudre skrovitosti? Svijet nikada nije bio ispraznji negoli sada iako je pun svakojakih kongresa, dogovora i velikih govornika. Znati upravljati jezikom, znači biti indiferentan za ono što će se o meni govoriti ili ne govoriti.

3. Prava tajna poniznosti stoji u ovisnosti o Isusu po Mariji. Samo onda kada ću moći uistinu reći: Veliča duša moja Gospodina... bit ću zaista ponizan jer neću imati na pameti svoju slavu, već slavu Božju: ne nama Gospodine, ne nama, već tvome imenu daj slavu! Mogu, čak štoviše moram ponoviti s prorokom: dobro je za mene da sam ponižen kako bih naučio... i pravilno se ponio pred svojim neuspjesima.

4. Jednom grješniku neće biti teško zauzeti posljednje mjesto. Sjećanje na učinjene grijehe potaknut će ga da sjedne u sam kut. Milosti i odgovornosti koje jedna osoba ima, kao i djela koja su joj po dužnosti povjerena, nisu i ne mogu biti prepreka kako bi bio ponizan. Marija je činila velika djela, a najradije se nazivala sluškinjom Gospodnjom. Njena veličina pred Bogom, kako to kaže Montfort, je manja od jednog atoma, ili radije, ona nije ništa jer je on sam Onaj koji jest (usp. PP 14). Kako bih nasljedovao Marijinu poniznost danas ću se vježbati u skrovitosti i razboritoj šutnji iskazujući slavu Bogu u svemu što činim.

Peta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. S tom svrhom trebamo proučavati i promišljati velike krjeposti što ih je ona vršila tijekom svoga života, a osobito njezinu potpunu božansku čistoću, kojoj nikada pod nebom nije bilo ravne niti će ikada biti“ (PP 260).

Objašnjenje

1. Sv. Ljudevit, govoreći o čistoći u svojoj knjizi *Način kako moliti sveti ružarij*, misli istovremeno na čistoću tijela i duše, tj. na slobodu od grijeha i same njegove sjene.

2. U retku koji govori o Marijinom bezgrješnom putu (PP 158) piše ovako: „To je jedan put ili staza bez ikakve ljage ili mrlje, bez istočnoga i osobnoga grijeha, bez tmina i sjena.“ To znači da u Mariji ne samo da nema išta što bi se Bogu protivilo, ikakve pozitivne sklonosti na grijeh, kao što su ljage grijeha, već je njen put bezgrješan, bez oblaka ili sjena grijeha.

3. Njena je čistoća s pravom nazvana božanskom jer po papi Piju IX. u buli *Ineffabilis*, tako je velika da se ne može zamisliti većom isključujući jedino Boga, a nitko drugi osim njega ne može je razumjeti i shvatiti. Smo je Marija bezgrješna, dok smo svi mi drugi ljudi nekim grijehom uprljani, ako ne drugo, malim grijesima, slabostima i manjkavostima.

4. Ako se tako osjećaju duše svetih u usporedbi s Marijinom božanskom čistoćom, što bi tek onda imale reći one redovite duše kojih je najveći broj? Dovoljno bi bilo pročitati treću temeljnu istinu u *Raspravi* br. 78-82 gdje se govori da prije nego li se obučemo u Krista koji je neizmjerno čist, treba se isprazniti od našega pokvarenoga dna koje se nalazi u duši. Marija to čini tijelom i dušom onih koji joj se posvete, a svetac o tome govori u biblijskom prikazu Rebeke i Jakova u *Raspravi* br. l84. O tome također govori i kada razlaže divne učinke življenja posvete i upoznavanja samih sebe (usp. PP 213). Dakle, treba se potpuno isprazniti

od nas samih, da vidimo zapravo kakvi jesmo. Montfort to opisuje koristeći se slikama usporedbe s nečistim životinjama.

Praktične upute

1. Prvi praktični zaključak kad se razmišlja o Marijinoj čistoći bit će izbjegavanje grijeha. Ne može se govoriti o sjedinjenju s Marijom, a istovremeno svojevoljno biti u grijehu. I to ne samo u onom velikom ili smrtnom, dakle, u prijateljevanju sa Sotonom, a ne s Marijom, već niti u malenome kojeg se trebamo osloboditi koliko nam je moguće. Sjetimo se često našega krsnoga obećanja: zauvijek se odričem Sotone... Često ću Mariji ponavljati usklik: učini moju dušu čistom, učini me dionikom tvoje čistoće!

2. Osim što se trebamo postupno osloboditi svih naših svojevoljnih grijeha pokorom i ljubavlju prema Boga, istovremeno se trebamo osloboditi posljedica učinjenih grijeha. I ako me kroz to čišćenje Gospodin malo i kuša te mi pošalje kakav križ, kao što su recimo nerazumijevanje, bolesti, siromaštvo ili neko unutarnje trpljenje, neću postupiti poput nerazboritoga djeteta koje se ljuti na svaku malenkost već ću zahvaliti Providnosti što mi je poslala priliku da svoje grijeh operem kao što ruke perem vodom i sapunom. Činit ću sve što mogu da sebe i druge ne dovodim u te situacije, ali ako se usprkos tomu dogode, primiti ću ih u predanju u Božje i Marijine ruke u vjeri da Bog sve okreće na dobro.

3. U svom djelovanju bit ću svjestan istine o posljedicama istočnoga grijeha. Samo je Marija po Božjoj milosti bila toga oslobođena te je stoga dobra i plemenita, a mi svi smo naslijedili istočni grijeh kao i njegove posljedice te svi osjećamo sklonost prema zlu i grijehu. Istočni grijeh nas je gotovo posve pokvario, ukiselio, naduo i zagorčio kao što kvas ukiseli, nadme i ukvasa tijesto u koje se stavi (usp. PP 79). Kojeg li poticaja da potpuno ovisim o milosti, koje li moćne pomoći da siđem u vlastito ništavilo kako bi u meni učinkovito djelovala Marijina čistoća.

4. I još jednom kako bi sve radio s Marijom nasljedujući njezinu čistoću, trebam se prisjetiti onoga što mi govori njezin Sin Isus da tko želi poći za njim, neka se odreče sebe samoga... I stoga ću rado pokušati ući u milost tajne koju naučava Montfort tražeći bez ustezanja prečistu majku da me sjedini sa svojim Isusom, iako sam osobno tako slab i nevjeran. Tijekom dana često ću bez depresivnog samosažaljenja činiti čin prihvaćanja vlastite bijede i prikazivanja tog stanja Mariji u povjerenju u njenu i Božju ljubav.

Šesta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, osobito njezin slijepi posluh“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Nakon vjere, poniznosti i čistoće, Montfort završava naglašavajući i sve ostale velike krjeposti koje je Marija za života živjela (usp. PP 260). U *Raspravi* u broju 108, nabraja ih deset. Počinje slijepom poslušnošću. Sam Isus je Marijin posluh pohvalio kad je dao odgovor ženi iz puka koja je hvalila njegovu majku jer ga je rodila, a on joj rekao: „Još blaženiji oni koji riječ Božju slušaju i provode je u život (Lk 11, 28). Crkva priziva tu pohvalu nazivajući Mariju slobodnom od svakoga grijeha.

2. Lako je u Evanđelju nabrojiti tolike divne primjere Marijine slijepe poslušnosti. Prije svega bila je poslušna civilnom zakonu, odazivajući se na dekret Cezara Augusta i

odlazeći u Betlehem premda je to mogla izbjeći imajući za to dovoljno razloga. Prvi i glavni razlog bilo je skoro Isusovo rođenje. Marija je bila poslušna i Mojsijevu zakonu o očišćenju žena, premda je znala da se to na nju ne odnosi jer je Isusa rodila kao bezgrješna. Marija je bila poslušna i svojim roditeljima živeći u hramu, a kasnije prihvaćajući Josipa za svoga zaručnika usprkos učinjenom zavjetu čistoće.

3. Na poseban je način bila poslušna Bogu. Dovoljno je za to pozvati se na nekoliko redaka iz Evanđelja. Kod navještenja želi sačuvati svoj zavjet djevičanstva jer želi ispuniti obećanje dano Bogu. I želi od arkanđela čuti da se njeno majčinstvo ne kosi s njezinim obećanjem. Dobivši odgovor koji ju je zadovoljio, više ne postavlja daljnja pitanja već prihvaća volju Božju i kaže evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi. Što se nje tiče predaje se potpuno volji Božjoj. Pred Josipovim začuđenim pogledom ona jednostavno šuti i sve povjerava Bogu. Kada nakon dugog traženja nalazi Isusa u hramu i ne razumije njegov odgovor, ne traži objašnjenja. Kad Isus konačno uzlazi k Ocu i nju ostavlja još mnoge godine, ona opet ne traži objašnjenje.

Praktične upute

1. Razmatrajući o otajstvima krunice, želim moliti da shvatim nešto više o Marijinoj slijepoj poslušnosti. Želim jasnije vidjeti koje su sve krjeposti bile potrebne da bi se Bogu izgovorio jedan neprekidni „neka mi bude“ bez mrmljanja ili primjedbi.

2. Zatim ću razmišljati o svom životu... Koliko neposluha Božjim nadahnućima! Koliko prividnih posluha, koliko žalopojki. Slijepi ne vide, ali imaju povjerenje u one koji ih vode. Ja, naprotiv, vidim stvari na svoj način i nemam poniznosti i snage dati se voditi od onih koji me vode.

3. Posveta Mariji trebala bi me učiniti vrsnim u poslušnosti. Postao sam rob iz ljubavi, što zapravo znači biti poslušan svetom poslušnošću bez ikakvih izuzetaka: poslušnost sveta i potpuna Božjoj volji po Isusu i Mariji, a ne mojim ljudskim povlastcama i zadovoljstvima; poslušnost bez ograničenja poglavarima i nadređenima, bili li oni simpatični ili ne, jer oni predstavljaju Isusa i Mariju. Ne odbijati poslušnost i izvršenje nekih za mene teških uputa jer preko njih će se očitovati volja Božja. Biti poslušni glasu savjesti i sve izvršavati brzo i bez odgađanja. To će biti najbolji način za nasljedovnje Marijine krjeposti, te ću moći reći poput nje: „Evo me, neka se u meni vrši volja Božja.“ Tijekom dana ću se vježbati u posluhu glasu savjesti i često ponavljati zaziv: „Marijo uči me poslušnosti, učini me dionikom tvoje poslušnosti!“

Sedma vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, osobito njezinu neprestanu molitvu“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Duh Sveti objavljuje da je Marija neprestano molila. Luka to tako zorno prikazuje i podsjeća nas da je Mariju sve poticalo na razmišljanje. Marija je sve pohranjivala u svom srcu i o tome razmišljala (usp. Lk 2, l9 i 51). U dvorani posljednje večere prisutna je s novonastajućom Crkvom te s apostolima i učenicima moli. Svi su bili jednodušni u molitvi s Marijom, Isusovom majkom (usp. Dj 1, 14).

2. Sve da nas riječ Božja na to i ne podsjeća, znajući što je molitva, moglo bi se sa sigurnošću reći da je Marija bila u neprestanoj molitvi. Za sv. Ivana Damašćanskog molitva je pobožno uzdizanje duha k Bogu. Kako onda ne misliti da je Marija neprestano uzdizala svoj pogled i molitvu k Bogu – Bog, posljednji ljudski cilj. U svojoj beskrajnoj ljubavi molitvu je našao kao način kako bi nas zadržao za sebe. Utjecati se njemu u svim materijalnim i duhovnim potrebama jer tko moli dobiva. Mariji toliko toga nije bilo potrebno, već je u sebi bila puna milosti, trebala je samo ponavljati sa psalmistom: „Tebi uzdišem dušu svoju, u tebe se uzdam.“ I tako je vršeći volju Božju neprestano crpila iz riznice Božje dobrote. Ako se općenito svima preporučuje da molimo jedni za druge, što tek onda reći za Marijinu molitvu prije utjelovljenja? Po Montfortu, svojom žarkom molitvom je zaslužila utjelovljenje (usp. PP 16) i našla milost kod Boga. Postavši majkom Božjom i našom, kakva je tek bila njena žarka molitva i vapaj za ljude koje joj je njen Sin, Otkupitelj, povjerio! Sjetimo se Nazareta, Kane, Kalvarije, Cenakula, Ivanove kuće i mislimo na sve njezine molitve i uzdahe, vapaje i plač (uap. Heb 5, 7) za spasenje sviju.

3. Marija nas kao i Isus neprestano zagovara kod Oca (usp. Heb 7, 25). Ona je velika moliteljica. Njezine molitve i zagovor tako su veliki u Božjim očima da vrijede gotovo kao zapovijed. Ne može odoljeti molitvi svoje predrage majke (usp. PP 27).

Praktične upute

1. U Marijinoj školi ću naučiti da treba neprestano moliti i nikada ne prestati. Svoju ću molitvu predati njoj i učiniti odanijom i predanijom kako bi se i na meni ostvarila ona biblijska: „Molite i dobit ćete.“ Što će veća biti moja vjera i predanje, time će one biti više oslonjene na one Marijine.

2. Da bi moja molitva bila u skladu s Marijinom, bit ću pažljiviji i molit ću s manje rastresenosti i bezvoljnosti. Ne želim čuti od Marije pitane: a kakvo značenje ima taj tvoj pozdrav?

3. Imat ću na umu da je molitva prošnja i slavljenje. Služit ću se molitvama: *Očenaš*, *Zdravomarijo*,*Veliča* i psalmima jer ih je Marija prije mene izgovarala i molila. Za mene će stoga biti posebna čast i radost služiti se istim njezinim molitvama. Vježbat ću se u dnevnom ritmu molitve koji odgovara mojim duhovnim potrebama i staleškim dužnostima i biti ću ustrajan usprkos nutarnjim i vanjskim poteškoćama. Molit ću Mariju da mi u tome pomogne i podrži da ne odustanem.

Osma vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, njezino posvemašnje mrtvljenje“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Mrtvljenje nije posebna krjepost, nego skup krjeposti skladnih za mrtvljenje, a to znači učiniti da umre u meni ono što priječi Božanski život. Isus je svečano zapovjedio: „Tko hoće ići za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka me slijedi“ (Lk 9, 33). Dva su elementa mrtvljenja: suzdržati se od onoga što nanosi štetu duši i podnositi velikodušno ono što razapinje našu narav, ali čini dobro duši.

2. Je li Marija prakticirala mrtvljenje? Nije li njena narav bila savršena, bez ikakve sklonosti na zlo? To treba napomenuti da se ne bi njene krjeposti pomiješale s našima.

Umjerenost ju je vodila da se mrtvi samo kako bi iskazala Bogu veću slavu, podlažući se potpuno Bogu. Jakost ju je učinila kraljicom mučenika. Iako je prihvaćala križ kao i Isus, za nju je to bio uistinu pravi križ, toliko odbojniji koliko je bila nevina i čista njena narav. Više od apostola Pavla i drugih progonjenih, Marija je u svom tijelu nosila Kristovo mrtvljenje (usp. 2 Kor 6, 10) sjedinjena s patnjama Crkve koja se rađala.

3. Treba se diviti ovoj Djevici, jakoj ženi u borbi protiv kneza ovoga svijeta bez straha. Na vrhuncima časti pokazuje se velikodušnom želeći se dopasti samo Bogu. Usred tolike patnje ne gubi povjerenje u Boga, njena snaga je bila sigurnost da može imati povjerenje u njega. Nitko nikada nije nosio svoj križ nasljedujući Isusa kao Marija.

Praktične upute

1. Marija je bila bezgrješna i živjela je posvemašnje i sveopće mrtvljenje. A ja s posljedicama istočnoga i osobnih grijeha bojim se lišiti, odreći, prihvatiti što je mučno. Bunim se na samu pomisao da trpim. Pa kako mogu reći da sve činim s Marijom? Danas ću često moliti kratki zaziv: Marijo, pomozi mi da s tobom prihvatim i nosim svoj križ.

2. Sveopće mrtvljenje je prava riječ jer u meni treba umrijeti sve što se protivi Isusu kako bi on mogao u meni zaživjeti. Vježbat ću se u prakticiranju mrtvljenja tako da izbjegavam prilike da padnem u grijeh. Borit ću se sa svime što je protivno duhu Evanđelja. Bez bdijenja nad sobom je nemoguće sačuvati milost u duši. Iz ljubavi prema Bogu i Mariji, s njom ću moliti da mi udijeli jakost, činit ću svaki dan male geste mrtvljenja i prihvaćati ono što je mučno u svakodnevnom životu u duhu Evanđelja, pazeći pri tom da ne izgubim radost zbog Isusove i Marijine ljubavi.

Deveta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, njezinu žarku ljubav“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Ljubav je kraljica svih krjeposti. Ona je život duše i bez ljubavi ne bi bilo moguće prakticirati druge krjeposti jer sve ovise o ovoj. Ljubav se odnosi na Boga i bližnjega. Ljubiti Boga kao svoj glavni i prvi cilj, a bližnjega radi Boga. Ona nas uči motriti Boga kao svoje neizmjerno dobro i ljupkost. Treba ljubiti i prihvaćati sebe same i bližnjega kao plod ljubavi kojom ljubimo Boga.

2. Marijina ljubav je mjera i izvor nadnaravnih zasluga. Marijine zasluge počevši od njezina bezgrješna začeća nadilaze zasluge svih svetih zajedno. Koja je to bujica ljubavi? Bog daruje jednom stvorenju onoliko ljubavi, koliko je osoba sposobna da se sjediniti s Bogom. Marija je dostojna majka Božja. Kakvo li je to sjedinjenje s Presvetim Trojstvom: predragocjena kći Očeva, majka premiloga Sina, vjerna zaručnica Duha Svetoga! Koje li ljubavi u Marije! Što su se sveci više približavali Bogu tim im je više srce raslo u ljubavi. Marija, čiji je život bio samo Krist, divovskim je koracima kročila na putu svetosti. Za većinu Božjih izabranika već je puno to što ljube Boga tako da ne čine ništa protivno njegovoj ljubavi. Ali koje li rastresenosti u njihovu životu? Koje li praznine i izgubljenog vremena! A kako je to izgledalo u Marijinu životu? Ne samo da nije bilo ništa što bi se u njezinu životu kosilo s Božjom ljubavi, već je uspjela tako uskladiti svoj život, djelovanja i kontemplaciju da nije niti na trenutak prestajala misliti na Boga. To je lijepo izrekao sv. Grgur Nazianski:

„Moramo misliti na Boga u svakom trenutku, toliko često koliko dišemo, još i češće! Takav je bio Marijin život u ljubavi.

3. A Marijina ljubav prema bližnjemu? Imaj na umu da smo mi njezina djeca. Montfort tvrdi: „Ona nas ljubi tolikom majčinskom ljubavlju, više nego bi to mogle učiniti sve majke zajedno prema svojem jedinom djetetu. Ljubi ih ne samo osjećajnom ljubavlju, već djelotvornom. Marijina je ljubav prema njezinoj djeci djelotvorna“ (PP 202).

4. Marijin život je veliko zdanje ljubavi. Njezin „neka mi bude“ u trenutku navještenja, spremnost na pomoć nezinoj rođakinji Elizabeti, molitva u Kani, prisutnost pod Isusovim križem, njeno duhovno majčinstvo, ostanak s učenikom kojeg je Isus ljubio nakon Isusova uzašašća, sve to svjedoči o velikoj Marijinoj ljubavi.

Praktične upute

1. Zahvalimo zajedno s Montfortom: „Dopusti dragi Isuse da se obratim tebi, kako bih ti iskazao svoju zahvalnost za milost koju si mi udijelio dajući me svojoj svetoj majci. Ona je tako postala moja zagovornica kod tvog Veličanstva i moja sveopća nadopuna u mojoj prevelikoj bijedi“ (MT 66). Učinit ću se dostojnijim njezine majčinske ljubavi upravo nasljedujući je u ljubavi.

2. Iako sam nitko i ništa u usporedbi s Marijom, ali kao kršćanin imam veliki poziv, osobito poziv biti jedno s Gospodinom po Mariji. Zašto se tako često žalim ili čak i ljutim, ako u tom predanju Gospodinu po Mariji ništa ne osjećam? Zašto svojim duhovnim plućima ne nadišem više Mariju, dajući joj uzvišenije mjesto u svom životu? I ovdje pomaže jedan svetac, veliki Marijin štovatelj, sv. Bernard. On kaže da je mjera u ljubavi Božjoj ljubiti ga bez mjere, ili kako tvrdi druga Marijina duša, sv. Terezija: „Budući da ti Bog ne stavlja ograničenje da bi te nagradio, zašto onda ti pokušavaš staviti ograničenje služeći njemu?“ U tome je bit posvete Mariji. Predajem ti, Marijo, u potpunosti vlast nad sobom i svim onim što mi pripada bez izuzeća.

3. Učiniti ću svojim ono što mi savjetuje sv. Ivan: „Ako tko kaže da ljubi Boga, a ne ljubi brata, lažac je (1 Iv 4, 20). Vježbat ću se više ljubiti Boga tako što ću biti pažljiviji na poticaje njegove ljubavi u molitvi i iskazujući čine konkretne ljubavi prema bratu čovjeku. Velika lepeza ljubavi treba uvijek biti raširena u odnosu prema bližnjemu i svaki dan se može naći prigoda da učinimo čin ljubavi.

4. „Majko ljubazna“ je jedan od najljepših zaziva upućenih Mariji. Danas ću ga često ponavljati dodajući „Majko ljubazna“, daj da te ljubim, daj da ljubim Boga!

Deseta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, njezinu junačku strpljivost“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Prakticirati krjeposti je lako kada nam sve dobro ide, no puno je to teže u mučnim trenutcima. Valja se sjetiti knjige o Jobu: „Stavi svoju ruku na ono što posjeduje i vidjet ćeš da li će te blagoslivljati“, govorio je đavao Bogu o Jobu. Da bi pokazao da je Job uistinu pravedan, Bog prihvaća izazov i čini od Joba uzor strpljivosti. Ne dopustiti da nas žalost pobijedi i nastaviti činiti dobro zadatak je strpljenja.

2. Marija je više od Joba. Ona je svetica strpljenja, kraljica mučenika. Bila je kraljevske loze, a živjela je u siromaštvu, skrovitosti, posvećujući se božansko-majčinskim zadaćama. Kad se rodio Isus, postala je izbjeglica jer je morala iz svoje domovine. Križ je trideset i tri godine pritiskao njena ramena prije nego li je pritisnuo ona njenoga Sina. Kad je došlo vrijeme, s Isusom je dijelila njegov čas, ne gubi hrabrost naprotiv hoće ono što Gospodin želi, spremna, kako kaže Augustin, prihvatiti da Sin bude stavljen na križ.

3. Da bismo bolje razumjeli Marijinu strpljivost, potrebno nam je otići do Kalvarije i tamo s njom ući u tajnu žene koja stoji podno križa svoga Sina. I drugi trenutci iz njezina života nas upućuju nasljedovati je u strpljenju: duge godine odvojenoga života od Sina, sudjelovanje u životu prve Crkve, kušnje zajedničkoga života s apostolima i prvim učenicima. Sv. Ivan Barchmans tvrdi da je to bila najveća Marijina pokora. Što je sve ona morala proživljavati živeći među grješnicima? A ipak, bila je uvijek i ostala ljubazna majka.

4. Koja je tajna Marijinog strpljenja? Majčinsko srce: ljubav je strpljiva (1 Kor 13, 4). Ljubila je Boga i u svakom trpljenju nalazila novu snagu da bi ga još više ljubila. Ljubila je Boga i trpeći zajedno sa Sinom, davala zadovoljštinu za grijehe čovječanstva i iskazivala slavu Bogu. Ljubila je Boga i stoga nalazila snagu i s lakoćom upotpunjuje djelo Sina. Ljubila je Boga i s njim svakoga od nas ljudi, stoga je i podnosila strpljivo Isusovu odsutnost kako bi na sigurno dovela svoju novu djecu. Što sve ne bi učinila jedna majka, samo da joj dijete bude na sigurnom?

Praktične upute

1. Teško je trpjeti, stoga je upravo nestrpljenje danas najčešći grijeh. Za to ima više razloga jer bol nije lako prihvatljiva. Treba si posvijestiti da patnja nije Božji izum već posljedica učinjenoga grijeha. Uostalom, grijeh i njegove posljedice su prisutni i u mojem životu. Samo je križ spasio čovjeka i samo će nasljedovanje Isusa po križu spasiti i mene. Dakle, trpljenje je posebna milost i dar koji mi pomaže nasljedovati Isusa, odvojiti se od svijeta i očistiti od mojih grijeha.

2. Nastojat ću se svim snagama boriti protiv potištenosti i žalosti. Ako trpim, zar toliki oko mene ne pate još više? Dapače, moram biti zahvalan Mariji koja dobro pozna moju grješnost i vidi sve moje dugove pred Gospodinom. Trpljenje mi utire put u vječnost. Zašto onda tako nerado trpim? Nedostaje mi vjera jer dovoljno ne poznam niti svoj grijeh, niti njegove posljedice, niti čistilište kao ni Božju pedagogiju. Živim iz dana u dan kao da je ovdje na zemlji moj vječni boravak. Stoga se i lažno zanosim za ovozemaljskim stvarima i tako mi je teško dopustiti Gospodinu da učini jedan kirurški zahvat u mojem duhu i duhovno me ozdravi. Na poseban mi način nedostaje ljubav jer ljubav je strpljiva! Ljubav prema majci, majci žalosnoj koja je toliko trpjela radi mene. I moja bi ljubav postupno sve više rasla kad bih neprestano bio u društvu žalosne Gospe i s njom prolazio križnim putem nasljedujući njezina Sina.

3. U ovome svjetlu vjere obnovit ću svoju posvetu s Montfortom: „Prikazujem se potpuno Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, kako bih za njim nosio svoj svagdanji križ i bio vjerniji negoli sam bio u prošlosti. Danas te zato izabirem svojom majkom i gospodaricom. O Djevice vjerna, učini me vjernim! Danas ću se moliti i vježbati da s Marijom strpljivo podnesem neke za mene mučne situacije.

Jedanaesta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj

Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, njezinu anđeosku blagost“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Blagost je svojstvena Gospi, ona je zapravo odraz njezine uloge u planu spasenja. Ako je more slika neizmjerne Božje veličine, Marija tu njegovu veličinu uprisutnjuje u opraštanju i suosjećanju. Stoga Crkva Mariji s pravom pripisuje neke utješne nazive: Djevica milostiva, Djevica ljubazna i ponizna, utočište grješnika, utjeha žalosnih, majka milosrđa, život i slast, ufanje naše itd.

2. Marija je idealna žena. Ono što zaista jednu ženu čini ljupkom je njezina blagost. Ona je na poseban način krjepost majke obitelji. Za muškarca je karakterističnija jakost i dotjerati sve u red. Oružje majke su slatke i blage riječi i suze. Što je više netko u obitelji pogriješio, to majka ima više razumijevanja za njega. Isto vrijedi i za Božju obitelj.

3. Marija je sada u nebu, što je oduvijek bila „njena domovina“. Montfort govori o anđeoskoj blagosti onoj koja rastapa ljutnju i raspiruje osjećaje mržnje, baš kao što čistoća srca i duše raspiruje osjećaje bluda i požude. Marija oduvijek posjeduje tu dimenziju duha i tijela i nije dopustila da joj izmakne kontroli. I kao što se majka nikad ozbiljnije ne naljuti na svoje dijete koliko god ono bilo zločesto već pokušava na njega pozitivno utjecati, to vrijedi i za majku svih majki. Nikad u svom životu nije nikoga osudila, pa ni one koji su joj razapeli Sina.

4. Ali u Marije postoji jedna neobjašnjiva mržnja, tim strašnija što je veća njezina ljubav. Mržnja koju je sam Bog postavio u njezino srce, mržnja protiv Sotone i grijeha. Stoga se preporučuje pročitati u *Raspravi* brojeve 51-55, 90, 97-99.

Praktične upute

1. Naš prvi osjećaj treba biti zahvalnost upućena Gospodinu što nam je dao tako divnu i blagu majku, koja nas obasipa svojom ljubavlju i skrbi unatoč naše grješnosti. Kako je utješna misao znati da u srcu moje majke nikad nije bio niti najmanji čin osude i gorčine prema meni. Iako sam toliko puta činio protivno njenim savjetima, ipak me uvijek prihvaćala istom blagošću. Stoga ne smije i ne može u mojem srcu biti mjesta za obeshrabrenje, sumnju ili nepovjerenje prema njoj, najboljoj majci na svijetu, nego uvijek samo veće povjerenje.

2. Ali ne mogu i ne smijem koristiti njezinu majčinsku dobrotu. Ne mogu njezinu ljubav koristiti kao opravdavanje za svoje grijehe, a ustrajanje u njemu bi bio čin najvećeg svetogrđa nakon nedostojno primljene svete pričesti (usp. PP 99). Molit ću Mariju da bih životom, a ne samo riječima pripadao njezinu rodu u koji je Bog usadio neprijateljstvo protiv grijeha. Češće ću razmišljati o ljubavi Isusa i Marija i njihovom trpljenju, kako bih se izvukao iz grijeha tog opasnog ropstva Sotone. Što ću prije shvatiti nezahvalnost i nepravdu učinjenu Bogu grijehom, tim ću biti odlučniji u borbi protiv grijeha koji me jedini može rastaviti od istinske radosti koju mi pružaju Isus i Marija.

3. Mržnja će biti usredotočena samo na grijeh i njegove posljedice, dok će me ljubav voditi u odnosu s ljudima, iako ću pri tom morati malo i trpjeti. Isus je s pravom samo jednom upotrijebio bič, ali zato uvijek može reći: „Učite se od mene, jer sam blaga i ponizna srca.“ Bezgrešna se nikad nije ljutila, otkud u meni toliki izljevi bunta?

4. U mojem nestrpljenju i rastresenosti zazvat ću Mariju majku ljubaznu. Da bih sebe opravdao, ne mogu i ne smijem svoje slabosti pripisivati samo nedostacima drugih kako bi nda s mirom u srcu i povjerenjem u Mariju, mogao reći: svrni, dakle, (...) one svoje milostive oči na nas... ili je pak pozdravljati: o blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo. Danas ću moliti i

truditi se da shvatim nutarnje uzroke svoga nestrpljenja i bijesa te moliti s Marijom za pobjedu po blagosti i blagoslivljanju.

Dvanaesta vježba

Savjet Montforta: „Sve raditi s Marijom, tj. trebamo u svim našim djelima gledati na Mariju kao na savršeni uzor svake krjeposti i svetosti. Prava je pobožnost prema Presvetoj Djevici sveta. Drugim riječima, navodi dušu da bježi od grijeha i da nasljeduje njezine krjeposti, njezinu uzvišenu mudrost“ (PP 108).

Objašnjenje

1. Montfort govori o uzvišenoj, božanskoj mudrosti iz više razloga. Postoji tzv. zemaljska mudrost, koja je ludost u očima Božjim, a prvenstveno se odnosi na zemaljska dobra. Postoji i tjelesna mudrost koja pokušava sve svesti samo na užitak tijela. Postoji i treća mudrost zvana đavolska koja oholo sve želi sebi podrediti.

2. Postoji i ljudska mudrost, po sebi dobra, ali istovremeno ograničena, to je mudrost filozofa koja govori o stvorenim stvarima analizirajući njihova načela. Mogla je i Marija posjedovati mudrost filozofa i to savršeniju od svih njih. Marija je siromašna i bezgrješna, a hvali se samo jednom stvari, biti službenica Gospodnja.

3. Na koncu, postoji mudrost koja dolazi odozgo (usp. Jak 3, 17). To je božanska mudrost, najveći dar Duha Svetoga po kojem je duša otvorena djelovanju Duha i sve prosuđuje poput Boga, počevši od Božjih načela. Toj krjeposti se treba diviti kod Marije kad je crkva naziva Prijestolje Mudrosti. Ona nije samo palača u kojoj je Mudrost obitavala devet mjeseci, već je sudjelovala u utjelovljenju Božanske Mudrosti dajući joj ljudski život.

4. Da bi se donekle moglo shvatiti to otajstvo, trebalo bi razumjeti Marijin kontemplativni život i savršen sklad s voljom Božjom. Upravo njezin kontemplativni život joj je pomogao doći do čistoće srca i uranjanja u dubine Božjih otajstava razmišljajući o njima u svom srcu.

Ne možemo se dovoljno diviti čitajući kako su velike kontemplativne duše bile nadarene posebnim Božjim svjetlom. A ako to vrijedi za te izabrane duše, što bismo tek rekli za Mariju i njezinu bezgrješnu dušu? Što reći o milosnoj posudi i otajstvenoj ruži čiji je pogled bio neprestano uprt u Boga? Kontemplacija joj je podizala duh i život u visine. Misli, osjećaji, djela, sve je bilo neprestano upućeno prema Bogu. Stoga je i ljubila siromaštvo, skrovitost i križ koje je smatrala blagom jer su joj bili dani od Boga. Do te mjere je uskladila svoj život s Božanskom Mudrošću da je postala Božja jeka koja ne govori ili ne odzvanja drugo do li samo i neprestano Bog (usp. PP 225).

Praktične upute

1. Da bismo mogli nasljedovati Mariju u posjedovanju Božje mudrosti, moramo je žarko željeti i često ponavljati već učinjenu posvetu: O Isuse vječna i utjelovljena Mudrosti, po tvojoj majci koju si mi dao kao posrednicu, nadam se da ću jednoga dana zadobiti i sačuvati tebe, Mudrost Očevu.

2. Zašto tako rijetko i premalo tražim dar mudrosti Duha Svetoga? Stoga što ga ne poznam dovoljno, svoj pogled ne upirem u visine ili još gore jer nemam žive vjere. Stoga bih trebao moliti riječima pjesme koju je živio i napisao Montfort: „Ti dostojna mati Božja, Djevice čista i vjerna, učini me dionikom tvoje vjere, zasigurno ću tada zadobiti mudrost i s njom sva potrebna dobra.

3. Ako želim postići mudrost, moram misliti i na posljedice. Kruna mudrosti je strah Božji, kako nam to lijepo kaže Biblija (usp. Sir 1, 16). Ne ropski strah već vapaj djetinjega srca koje ljubi. A budući da je ljubav ispunjenje zakona (Mudr 6, 18), to mi nalaže i posveta. Svijet smatra nesretnim onoga tko se pokušava distancirati od zemaljske mudrosti, osloboditi se neurednih užitaka i traženja sebe kako bi se potpunije i savršenije mogao dati Isusu, Utjelovljenoj Mudrosti po Marijinim majčinskim rukama. A to i je zapravo posjedovanje prave i Vječne Mudrosti!

4. Sudjelovati u Marijinoj vjeri, kako to opisuje Montfort u *Raspravi* br. 214, kao dar prave mudrosti koja me čini sposobnim spoznati i suditi sve u Božjem svjetlu, nije drugo do li aktualizacija blaženstava koja je Isus izrekao na gori: „Blago mirotvorcima jer će se zvati sinovima Božjom.“ Onome koji ne razumije kako se čovjek može osjećati blaženim kad se naziva robom ljubavi, više nego li sinom, mogu reći samo ovo: tko se ima više osjećati sinom od onoga koji želi uvijek i u svemu ugoditi svojoj majci? Svakodnevno i ustrajno ću moliti za dar božanske mudrosti po Marijinom zagovoru i nastojat ću izbjegavati sve što je protivno Bogu u mome životu.

Trinaesta vježba

Savjet Montforta: nakon prva dva spomenuta načina povezanosti s Marijom, dakle, imati uvijek prisutnu Mariju u našem životu te nasljedovati je u svemu, a osobito u njenim krjepostima, Montfort preporučuje i treći: Marija je naša jaka pomoćnica: „To znači da će se najveći sveci i duše najbogatije u milosti i u krjepostima, najustrajnije moliti Presvetoj Djevici i imat će je uvijek pred očima kao savršeni uzor da je nasljeduju, i kao svoju jaku pomoćnicu koja će ih pomagati“ (PP 46).

Objašnjenje

1. Usporedba nekoga tko radi s drugom osobom, podsjeća nas da surađujući s Marijom nju treba imati uvijek prisutnu u životu i to kao savršeni uzor koji trebamo nasljedovati kako bismo sudjelovali u zajedničkom poslu i kao jaku pomoćnicu koja pomaže kako bi došlo do istinske suradnje.

2. Da bismo bolje razumjeli, evo još jedne usporedbe.Velika je razlika u suradnji između nas ljudi i suradnje s Gospom. Recimo dvojica rade na istoj tekućoj traci i nužno moraju surađivati. No ta suradnja je takva da ako on ili ja griješimo, to će se osjetiti u cjelokupnoj proizvodnji. Međutim, tko surađuje s Gospom, osigurat će si pravu pomoćnicu puno, puno bolju od sebe. Zašto? Jer je Marija Božja desnica. A zatim nije više samo običan suradnik, već postaje i sredstvo ili instrument, lijerica. Ona je radnica sa svojim alatom ili instrumentom.

3. Sv. Toma Akvinski donosi nam konkretan primjer: može li jedna pila sama od sebe učiniti stolac? Ne, jer ona ne zna i ne može drugo do li samo piliti. Može li onda jedan radnik sam od sebe učiniti taj isti stolac? Ne, jer mu je potreban alat, ali zato pila i radnik surađujući, brzo će napraviti kvalitetan stolac. Može li se jedan grješnik sam od sebe posvetiti? Odgovor glasi ne. Svetac tvrdi: „Trebamo prije svega dobro upoznati svoje opako dno, zle sklonosti, svoju nesposobnost za ikakvo dobro osobito za naše spasenje, svoju slabost u svim stvarima, svoju trajnu nesposobnost, svoju nedostojnost ijedne milosti i svoju posvemašnju zloću“ (PP 79). Može li me Gospa sama učiniti svetim? Ne! Ona zato nužno traži moju privolu i suradnju. Stoga ako se prepustim njezinim rukama s Marijom mogu činiti čudesna djela.

4. Stoga je neophodno imati Mariju kao jaku pomoćnicu. Na putu svetosti čovjek ne može biti sam. Ne možemo biti sami protagonisti duhovnog rasta kako bi bili preobraženi u Isusa. Moramo se, dakle, predati u ruke one koja zna činiti djela Božja. Trebamo je moliti za

pomoć jer tko s Marijom traži, dobiva, a to će se dogoditi, ne zbog naše jakosti, već po onome koji nas jača (usp. Fil 4, 13).

Praktične upute

1. Imam jednu uzrečicu koja mi donosi svjetlo i snagu: „Sve mogu s Marijom!“ Sumnje u vjeri dolaze odatle što sam smetnuo s uma kome sam povjerovao (usp. 2 Tim 1, 12). Montfort nas podsjeća: „Presveta Djevica, ta slatka i milosrdna majka, nikad ne dopušta da je nadvisimo u ljubavi i plemenitosti i zato jedna osoba tako posvećena Mariji sva je Marijina, kao što je i Marija sva njezina“ (PP 144). Dakle, nisam sam na djelu, već nas je dvoje, ja tu i tamo nešto, ona uglavnom sve, ili skoro sve.

2. U svojim dužnostima ubuduće ću imati stalno na pameti suputnicu Mariju i povjeriti joj onaj dio posla koji njoj pripada, svoju dobru volju, otvoriti svoja usta na molitvu, čitati svete knjige, ne gledati neprikladne stvari i ne stavljati više povjerenja u sebe i svoje kvalitete, poduzetost i umijeće.

3. Ako vidim da neka moja molitva nije odmah uslišana, trebam se podsjetiti da nisam sam, nego da u dvoje činimo djela Božja.

4. Treba se prepustiti i predati s povjerenjem! Da bi Isus učinio neko čudo, kao preduvjet je tražio vjeru. To isto želi i Marija. Stoga mi je potrebna nepokolebljiva vjera u onu koja može sve. Čineći sva svoja djela s Marijom, moći ću reći s apostolom: „Tko će me rastaviti od ljubavi Kristove“ (Rim 8, 35). Danas ću se vježbati da sve što radim, činim s Marijom po predanju ili kratkoj molitvi koje ću obnavljati tijekom dana.

3. VJEŽBE KAKO BI SE SVE ČINILO U MARIJI

Prva vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Kako bismo dobro shvatili ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi raj zemaljski novoga Adama i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika“ (PP 261).

Objašnjenje

1. Montfort će na jednom drugom mjestu objasniti da između Blažene Djevice Marije i nas ljudi postoji moralna povezanost, dakle, tko ostaje duhom povezan s Presvetom Djevicom Marijom, neće počiniti znatnijeg grijeha (usp. PP 264, 3).

2. Kada svetac slikovito govori o raju u duhovnom smislu, riječ je o prebivalištu, tj. kući u kojoj se živi svakodnevnim životom. U duhovnom svijetu postoje nadnaravni aktualni darovi milosti, tj. duhovni poticaji, te abitualna ili posvetna milost koja označava božanski život u duši. Onaj tko se posveti Mariji, ne samo da od nje dobiva poticaje za djelovanje što je izraženo u formuli „sve činiti po Mariji“, i ne samo da savršenije čini što je izraženo formulom „sve činimo s Marijom“, već teži da postigne sjedinjene s Marijom. Zbog toga nju izabire za svoje mistično boravište, kako bi prebivao i djelovao u njoj. Eto to je značenje formule u Mariji.

3. Kako je to uopće moguće? Montfort to slikovito objašnjava. Prikazuje niz slika i likova koji izgledaju otajstveno, a u biti čine njegov nauk pristupačnijim. Istovremeno daje do znanja da jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta (usp. PP 261).

4. Montfort naglašava da dobro shvatimo ovu vježbu i da trebamo znati kako je Presveta Djevica pravi raj zemaljski novoga Adama. Kakve to ima veze s prebivanjem u

Mariji? Ima i to, prave i neosporive. To je zapravo prvi korak sjedinjenja duše s Marijom. Naš razum i volja se uzdižu iznad sjetilnog i neorganskog svijeta, stoga možemo živjeti u duhu tamo gdje je naša misao i gdje se nalazi naše srce. Montfort nas poučava da usmjerimo duh i srce k Mariji tako da u praktičnom djelovanju živimo u njoj, po misli na nju i ljubavi prema njoj. Montfort govori o duhu, ali se koristi materijalnim likovima kako bi potaknuo maštu i pomogao nam da shvatimo bogatstvo slave Marijine koja je istinski raj novoga Adama.

Praktične upute

1. Da bi se moglo živjeti u Mariji, potrebno ju je poznavati. Tko misli na jednu osobu koju ne pozna i nikad nije o njoj ništa čuo? Bilo bi dobro pročitati početne stranice *Rasprave* gdje je rečeno: „Moje mi je srce diktiralo sve što, evo, napisah s osobitom radošću, da pokažem kako je božanska Marija bila nepoznata do sada“ (PP 13). Kako Mariji, dakle, povjeriti svoju misao, kad je gotovo ne poznajem ili se za nju možda oduševiti kad mi je tako mala poznata ta najveća tajna u redu milosti, naravi i slave (usp. PP 12)?

2. Da bi čovjek bio u stanju misliti na Mariju, proučavat će njezinu ljepotu, veličinu i savršenost prema svojim mogućnostima i sposobnostima koje mu je dragi Bog podario. Napredovati u toj spoznaji nije samo dano učenim i umnim ljudima, već i jednostavnim i siromašnim stvorenjima. Sv. Toma Akvinski je više naučio od Raspetoga nego iz svih ostalih knjiga. Često čitanje *Rasprave* o pravoj pobožnosti sv. Ljudevita može mi pomoći da bolje upoznam Blaženu Djevicu Mariju.

3. Da bih uzdizao duh, trudit ću se tijekom dana neprekidno u praktičnom umijeću privlačenja pozornosti mog srca koristeći se nekom mišlju, izrekom o Mariji, Marijinim slikama, kratkim zazivima, čitanjem duhovnih knjiga. U miru i ljubavi moja misao će uvijek biti usmjerena tamo gdje je moje blago, Marija.

Druga vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Kako bismo dobro shvatili ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi raj zemaljski novoga Adama i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika. U ovom, dakle, raju zemaljskom postoje bogatstva, ljepote, rijetkosti i neizrecive slasti što ih je tu ostavio novi Adam, Isus Krist. U tom je raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću. Ovo presveto mjesto sastoji se jedino od djevičanske i neoskvrnjene zemlje od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam, djelovanjem Duha Svetoga koji tu prebiva. U ovom je zemaljskom raju uistinu stablo života koje je donijelo Isusa Krista, plod života, i stablo znanja dobra i zla, koje je dalo svjetlo svijetu. Ima na ovome divnome mjestu stabala zasađenih Božjom rukom i natapanih njegovim božanskim pomazanjem, koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim cvijećem krjeposti, koje šire miomiris te njime mirišu i sami anđeli. Ima na tom mjestu zelenih livada, nade neosvojenih tvrđava jakosti, čarobnih zgrada pouzdanja itd. Jedino nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta. Na ovome je mjestu čist, neokužen zrak čistoće; bijeli, bez noći, dan svetoga čovječanstva; sjajno, bez sjena, sunce Božanstva; neprestano užarena peć ljubavi, u koju se netom ubaci željezo, sve se ono usije i pretvori u zlato; tamo je i rijeka poniznosti, koja ključa iz zemlje i, dijeleći se na četiri rukavca, natapa čitavo ono čarobno mjesto. Ta četiri rukavca označuju četiri stožerne krjeposti“ (PP 261).

Objašnjenje

1. Montfort na dugo i široko opisuje sliku zemaljskoga raja. Opis jednostavno plijeni i potiče čovjeka da i on za otajstveno boravište svoje duše izabere tako divan ambijent. Opis ispunja duh idejom o Marijinim darovima i veličinama. Na taj se način ljudski um polako, ali sigurno uči zaživjeti u Mariji.

2. Čitajući ovu stranicu uočava se da Montfort ima veliku zamisao o izvanrednoj Marijinoj svetosti i posebnosti. U ovom zemaljskom raju se nalaze bogatstva, tj. bitne povlastice Marijinih milosti, ljepote, izraz za ono što je za nas privlačno, rijetkost je karakteristika osobite Djevice jer se samo u njoj nalaze određena blaga. Blagost je slatki plod za one koji uče o Mariji. „Neizrecivo“ je pridjev kojim se izražavaju bogatstvo, ljepota, rijetkost i slast. Možemo samo uskliknuti: majko divna, remek-djelo Božje, nedovoljno poznato nama ljudima.

3. Zašto se čuditi tom bogatstvu milosti u Mariji? Sve to bogatstvo ostavio je tu novi Adam, Isus Krist. Dovoljno se je prisjetiti da je u tom raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću (usp. PP 261).

4. Evo jednog detaljnijeg opisa onoga što Montfort motri u Mariji. Naime, djevičanska čistoća je predstavljena kao neoskvrnjena zemlja od koje je učinjeno ovo presveto mjesto, od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam. Marijina suradnja u planu spasenja opisana je kao stablo života koje je nosilo Isusa Krista i kao stablo spoznaje dobra i zla koje je dalo svjetlo svijetu. Marijina osobna svetost opisana je u simbolima stabala zasađenih Božjom rukom i lijeha natapanih njegovim božanskim pomazanjem, koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim cvijećem krjeposti. Neke od tih krjeposti su posebno naznačene slikama koje svetac nabraja: zelene livade označavaju nadu; neosvojene tvrđave označavaju jakost, čarobne zgrade pouzdanje, čist i neokužen zrak čistoću, bijeli dan bez noći predstavlja Isusovu trajnu prisutnost u Mariji; sjajno i bez sjene znači sunce Božanstva, tj. predstavlja Kristovo Božanstvo, neprestano užarena peć označava ljubav u koju se netom ubaci željezo te pretvori u čisto zlato, a označava i preobrazbu svakog i najponiznijeg čina, te rijeka poniznosti koja ključa iz zemlje i dijeleći se na četiri rukavca natapa čitavo ono čarobno mjesto.

Praktične upute

1. Montfort nam je prenio ono što je svojevremeno pročitao u knjigama svetih otaca i to pretočio u svoj rječnik kroz osobne meditacije i iskustva te ih prenio nama. Ja ću se danas pokušati obogatiti tim plodovima u molitvi i razmatranju.

2. Svjesni da svako nadnaravno svjetlo čovjeku donosi i određenu bliskost koja se preobražava, jedan duhovni poticaj iskoristit ću ova razmatranja za svoj duhovni rast. Tako npr., razmatrajući o zemaljskom raju novoga Adama, iščitavat ću da sam i ja osobno svaki dan po svetoj pričesti zemaljski raj novoga Adama, Isusa, u koji on silazi. Ako i nije bio devet mjeseci u meni kao u Mariji, ipak koliko vremena po pričesti je proveo u meni za moje posvećenje? Gdje su ona bogatstva milosti koja je ostavio u meni? Gdje su čudesna djela koja je učinio? Razmatrajući na takav način, osjetit ću se posramljenim zbog nedovoljne suradnje s Božjom milosti, ali to mi ne smije biti razlog za beznađe nego poticaj za veću poniznost i vjernost te posebno poticaj da se pričešćujem s Marijom kako to uči sv. Ljudevit. Često ću ponavljati zaziv: Marijo, daj da s tobom i u tebi budem dostojno boravište tvome Sinu!

Treća vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Kako bismo dobro shvatili ovu vježbu, trebamo znati da Duh Sveti na usta svetih otaca, naziva Presvetu Djevicu još i Istočna vrata, na koja Veliki svećenik, Isus Krist, ulazi u svijet i izlazi iz njega jer zbilja nje je on ušao u svijet prvi put, a preko nje će u nj doći i drugi put; Svetište Božanstva; odmaralište Presvetoga Trojstva; Božje prijestolje; Božji grad; Božji oltar; Božji hram; Božji svijet. Svi ti razni nazivi i pohvale sasvim su istiniti s obzirom na razna čudesa i milosti, što ih je Svevišnji učinio u Mariji. Kolikog li bogatstva! Kolike li slave! Kolikog li uživanja! Kolike li sreće moći unići u taj vrt-Mariju i stanovati gdje je Svevišnji postavio prijestolje svoje najveće slave“ (PP 262).

Objašnjenje

1. Zbog kratkoće razmatranja nije moguće produbiti sve te naslove koje Montfort pripisuje Mariji, stoga ćemo izabrati samo jedan, hram Božji. Što je zapravo hram? To je kuća Božja gdje je Bog prisutan na drugačiji način nego li je to na drugim mjestima. U hramu je prisutan sa svojom stvarnom Isusovom prisutnošću u Presvetom sakramentu kao pravi Bog i pravi čovjek. Stoga se i Mariju s pravom naziva živo svetohranište Božanstva u kojem je skrivena vječna Mudrost i želi biti čašćena od anđela i od ljudi. Marija ga je u sebi čuvala božanski s toliko ljubavi da ju je anđeo s pravom pozdravio riječima: „Gospodin s tobom!“

2. Upravo zato je kuća Božja hram i ne može služiti ni za što profano. Stoga i bude posvećen samo za kult i molitvu. Ukrašen je i uvijek se brižno čuva. Marija je bila posvećena na savršen i trajan način. Niti u jednom trenutku svoga života nije poslužila za svjetske nakane. Bezgrješna je u svom začeću, sačuvala je cijelu sebe samo za Boga do kraja života do te mjere da je Mudrost u njoj sagradila sebi kuću ukrasivši je najljepšim ukrasom.

3. Hram je u službi Božje prisutnosti da bi se u njemu svakodnevno prikazivala žrtva Bogu. Upravo je zbog toga oltar najvažniji u crkvi jer se na njemu obnavlja beskrvna žrtva nebeskoga gosta. Gospodin je žrtvu samoga sebe najprije prikazao u Marijinom srcu u trenutku navještenja, zatim preko njezinih ruku u času prikazanja u hramu, u njezinoj prisutnosti i po njoj na križu.

4. Isus se žrtvovao neizrecivom velikodušnošću da bi postao našom hranom, kako bi ga posjećivali oni koji žele, mogli s njime razgovarati i duhovno ga primati. Ali brže se sjedinjuje s njime po Mariji. Ona ga daje vjernicima i podjeljuje njegove milosti. S pravom se hodočasti u svetišta očekujući posebne milosti, međutim ne postoji bolje svetište od Marije u kojoj se Bog nalazi potpuno i na savršen način.

Praktične upute

1. Prvi plod razmatranja nam dolazi od opomene apostola Pavla: „Vi ste hram Božji!“ Da, posvećen sam na sakramentu krštenja, a grijehom sam obeščastio kuću Božju i stoga nisam ispunio ona obećanja koja sam svečano dao na krštenju. Da bih ispunio svoje obećanje i obvezu danu na krštenju, posvetio sam se Mariji, a tu posvetu Montfort naziva savršenom obnovom krsnih obećanja.

2. Razmišljam li ozbiljno o posveti koju sam učinio? Činim li za svoju dušu onoliko koliko bi to činio da mi je povjereno uređenje nekog svetišta? Odbacujem li sve nepotrebne i nečiste misli? Izbjegavam li ono što me rastresa? Što je s mojom molitvom i zahvalnom pjesmom Bogu? Koliko bi se toga našlo za popraviti u mojem duhovnom životu samo kad bi pažljivije o tome razmišljao?

3. Razmišljam li ozbiljno kako sam postao Božji hram kako bih mogao ući i ostati u Mariji, gdje je Svevišnji sebi postavi postolje i svoju vječnu slavu (usp. PP 262)? Stoga me potiče na razmišljanje... Da bi se boravilo u Mariji, nije dovoljna redovita vjernost, potrebno je veće predanje i povjerenje. Želim biti potpuno vjeran Isusu u Mariji, a tamo gdje ne uspijevam, molim Mariju da mi isprosi milost i da me do toga dovede.

Četvrta vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati... Ali, teško li je nama grješnicima imati dopuštenje, sposobnost i svjetlo da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti, koji se je učinio njegovim neomeđenim gospodarom i govorio o njoj: „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren, zdenac zapečaćen“ (Pj 4, 12). Marija je zatvoren vrt! Marija je zapečaćen studenac! Bijedna djeca Adamova i Evina, izgnana iz raja zemaljskoga, ne mogu unići ni u ovaj raj, nego po osobitoj milosti Duha Svetoga koju moraju zaslužiti“ (PP 263).

Objašnjenje

1. Da bismo sva djela činili u Mariji, nije dovoljno položiti samo naš duh u Mariju, tj. nije dovoljno samo misliti na Mariju, nego naše srce treba biti takvim da mogu svom iskrenošću reći: „Ljubim Mariju i svojim srcem živim uvijek u njoj.“ Ali i ovdje postoji jedna poteškoća koju Montfort objašnjava primjerom zemaljskog raja.

2. Mi smo grješnici. Grijeh je istjerao iz raja naše praroditelje tako da grijeh i nas priječi prebivati u pravom raju novoga Adama. Beskorisna su tu naša ljudska lukavstva. Za čuvara zemaljskoga raja bio je postavljen jedan Kerubin, a za čuvara novoga raja, Marije, osobno Duh Sveti, koji je ujedno i njegov pravi vlasnik: „Ti si zatvoreni vrt, sestro moja, zaručnice, zatvoreni vrt, zapečaćeni studenac.“ Prema tomu?

3. Treba se tražiti dopuštenje. Da bismo razgledali i obišli jedan muzej potrebno je imati valjano dopuštenje koje se ne daje ako osoba nije dostojna povjerenja. Također i Duh Sveti ne dopušta ulaz u Isusov vrt, a to je Marija, onome koji uistinu nije kršćanin, onome koji ima posla s đavlom i teškim grijesima, kao i onome koji je navezan na neki lagani grijeh.

4. Osim dopuštenja za ulaz, treba za to biti sposoban. Da bismo npr. bili na audijenciji kod pape, nije dovoljno samo dopuštenje, već treba biti i prikladno odijeven. Da bismo redovito boravili u Mariji nije nam dovoljna samo općenita odluka da izbjegavamo grijeh, već nam treba i plašt pravednosti, tj. treba biti pravednik.

5. Još nam treba i svjetlo da bismo pronašli ovo mistično boravište. Poslušajmo Montforta: „Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogibeljnije kušnje“ (PP 152). Slijedi logički zaključak: to je posebna milost Duha Svetoga.

Praktične upute

1. Neću se dati obeshrabriti pred svim pravičnim zahtjevima življenja vjere. Nastojat ću svim snagama u očima Božjim pronaći i zadobiti tu posebnu milost, a Montfort potiče da je zaslužimo vjernošću Bogu.

2. U čemu bi se imala sastojati ta vjernost? U ljubomornom čuvanju posvetne milosti, tj. sjedinjenja s Isusom. Zbog toga ne želim više razlučivati teški grijeh od lakoga grijeha i gajiti sklonost prema bilo kojemu grijehu, već ću u potpunosti biti Gospodinov.

3. Vjernost će se sastojati u neprestanom traženju kako postati svet. Neću se obazirati ako se drugi olako zadovolje osrednjošću u duhovnom životu. Znam iz iskustva koliko je Gospi drago koristiti prilike za rasti u sabranosti, poslušnosti, poniznosti i ljubavi. To će mi biti dovoljno.

4. Uz sve ovo ne mogu i ne smijem smetnuti s uma da ostajem samo jadni Adamov i Evin sin pun grijeha i nesavršenosti. Ako mi ta posebna milost i ne bude odmah udijeljena, molit ću za nju neizrecivim uzdasima čineći sve što mi je moguće da budem manje nedostojan, tako da jednoga dana mogau veličati veliko milosrđe Gospodnje. Danas ću često ponavljati: Gospodine, posveti potpuno moju dušu u Mariji.

Peta vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati... No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti, da bi se u djevičanskom Marijinom krilu duša hranila mlijekom njezine milosti i njezinim majčinskim milosrđem“ (PP 264).

Objašnjenje

1. Zašto Montfort najprije govori o zadovoljstvu i radosti u sjedinjenju s Marijom? Upravo zato što je rado prebivati prvi plod koji se rađa u duši. Radi se o sjedinjenju u ljubavi, a logično je da to osjeća duša koja živi s voljenom osobom. Zato među plodovima Duha Svetoga apostol odmah iza ljubavi stavlja upravo dar radosti (usp. Gal 5, 22).

2. Dok se duša osjeća zadovoljna u Marijinom društvu, potrebna joj je i hrana koja je ovdje izražena slikom mlijeka. Upravo je mlijeko hrana koja se daje novorođenčetu te je stoga i usporedba na mjestu. Što više, to je biblijski pjesnički izraz koji nas podsjeća na dvije nauke o posveti. Marijin put je lagan i kratak da bismo stigli do sjedinjenja s Isusom. Toliko toga uopće ne bismo razumjeli, niti bismo bili sposobni učiniti da nam Marija ne priskače u pomoć. Ona s nama ima strpljenja kao učiteljica, pomaže nam više puta ponoviti istu stvar, sve dok nam gradivo konačno dobro ne sjedne. Stoga sv. Pavao, govoreći Korinćanima, kaže: „Vi ste novorođeni u Kristu, stogča vam za hranu i dajem mlijeko, ne još tvrdu hranu, jer je niste sposobni probaviti. A to niste niti sada, jer ste još uvijek tako tjelesni i tako ljudski“ (1 Kor 3, 1-2). Boraviti u Mariji je također siguran i savršeni put. Za duše koje žele sjedinjenje s Isusom, ta posebna i dobra hrana, uvijek zadovoljavajuća za duhovni rast, upravo je milost. O“dbacite od sebe svaku vrstu zloće i svaku vrstu lukavštine, licemjerja, zavisti i svaku vrstu klevetanja. Budući da ste tek rođena dječica, čeznite za onim čistim duhovnim mlijekom, da po njemu uzrastete za spasenje“ (1 Pet 2, 1-3).

3. Treba primijetiti kako mlijeku božanske milosti, Montfort odmah nadovezuje i njezino majčinsko milosrđe. Kako bismo se mi grješnici uopće i mogli obući u Krista i probaviti to mlijeko milosti da nam samo njegovo milosrđe ne priteče u pomoć? Veliko njegovo milosrđe, a ono se opet očituje i u daru Marije kao sigurnog utočišta grješnika.

Praktične upute

1. Sve je dar Božji! Treba postati svjestan da je Marija veliki Božji dar ljudima. Koliko me je samo volio, dajući me njoj, dopuštajući da je ljubim i uzmem za svoju majku. Da joj

služim, ne na bilo koji način već posvetom tom pravom pobožnošću kojom uzimam Mariju za svako svoje dobro i poput sv. Ivana živim u njezinoj kući. Da sam samo donekle svjestan te istine, bio bih preobilno radostan. U protivnom se sa mnom nešto događa što mi ne dopušta radovati se u Mariji te trebam ispitivati savjest da se ne radi o nekoj skrivenoj prepreci, navezanosti, nevjernosti milosti ili kušnji koju mi Gospodin šalje.

2. Operi me od moje krivice! Grijesi me ne smiju obeshrabriti sve dok obilno uzimam tog milosnog mlijeka majčinskoga milosrđa. Koliko sam ga trebao do sada! Koliko ću ga još trebati primiti! Ali važno je ne dati se smesti ili pasti u malodušje, već trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti. Zar je i nakon posvete Mariji moguća moja nevjera? Montfort uči: „Ako ti se ta nesreća dogodi, povrati se mirno svojoj gospodarici i prikaži joj dostojnu naknadu“ (MT 52). „Zamoli je za oproštenje, da te ponovno uvrsti među broj onih koje ona ljubi, uči, upravlja, hrani i štiti kao svoju djecu i svoje sluge“ (LJVM 226). Molit ću da mi poraste u svijest o ljepoti življenja posvete Mariji. Pazit ću zašto se u mojoj duši rađa obeshrabrenje i prikazivat ću te situacije u povjerenju Mariji.

Šesta vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati... No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti, da bi se u djevičanskom Marijinom krilu duša oslobodila od svih svojih smetnji, bojazni i skrupula“ (PP 264).

Objašnjenje

1. Niti radost niti mir u ovoj suznoj dolini i životnoj borbi ne mogu biti tako sigurni i savršeni da nas ništa ne brine. Iako je život takav kakav jest, nesavršen, čovjek može imati slatki mir i duševni odmor, uvjerava nas Montfort. On tvrdi da pobožnost prema Mariji daje jednu veliku unutarnju slobodu (usp. PP 169), a kao potvrdu za to spominje život majke Agneze od Isusa. I zato još jednom Montfort savjetuje onima koji žive posvetu: odmarati se u miru u toj lijepoj Marijinoj unutrašnjosti, kako bismo izbjegli svemu onomu što čovjeka uznemiruje i ljuti.

2. Slobodni od uznemiravanja. Razlog uznemiravanja je pomanjkanje svjetla. Ne razumije se što činiti? Ne zna se kako postupiti i što poduzeti? Onaj koji živi u Mariji, uvijek zna jedno, treba slušati. Iako možda trenutačno i uznemiren, poput Marije kad joj se javio arkanđeo, ali čim je razumjela volju Božju, te uznemirenosti je nestalo i ona je mogla reći: „Neka mi bude po tvojoj riječi.“ Koji put se može dogoditi da se uznemirimo zbog buđenja strasti i pobune, ali po posveti sve prikazujemo Mariji te se u svemu stavljamo pod njenu potpunu vlast. Na taj način polako, ali sigurno, Marija nam vraća mir srca, koliko god teška i naporna bila naša borba.

3. Slobodni od straha. Kolike duše, na žalost, imaju krivu sliku o Bogu i boje ga se zaboravljajući da je on čista ljubav. Za grijehe treba dati zadovoljštinu, ali Evanđelje nam govori da se oprašta puno onomu koji puno ljubi. Marija duši pomaže vidjeti Boga kao dobroga Oca koji se ne boji objaviti i kao najnježnija majka. Može li jedna majka zaboraviti svoje dijete? Pa sve kada bi se to i dogodilo, ona tebe neću zaboraviti nikada. Bog nam daje u Mariji očiti primjer. U školi posvete učimo kako nadoknaditi za grijehe. To činimo zlatom čiste ljubavi jer živeći posvetu, sve činimo iz ljubavi, a ne iz straha.

4. Slobodni od skrupula. Blaženi koji ih ne poznaju. Oni su zaista prava duhovna bolest. Skrupule su slabost koje nas čine nemoćnima reagirati protiv ispraznih uznemiravanja. Posebno se javljaju kao tvrdoglava ustrajnost u prosudbi. Sjedinjenje s Marijom predstavlja

život poslušnosti, a skrupule, ne mogu dugo opstati s tom krjeposti. Stoga vjerno življenje posvete oslobađa dušu od svih skrupula.

Praktične upute

1. Da se ne bih nepotrebno uznemiravao, tražit ću uvijek istinsko svjetlo. Gledat ću zvijezdu i zazivati Mariju i bit ću joj poslušan. Kao Kristov učenik ljubit ću i čuvati Božje i crkvene zapovjedi.

2. Vježbat ću se u ljubavi da bih bolje razumio što tvrdi sv. Ivan apostol: „Ljubav pobjeđuje strah.“ Vjerovati u ljubav i živjeti u ljubavi je punina kršćanskoga života. Stoga mi je Isus i povjerio svoju majku kako bih je ljubio i bilo bi mi žao ako to ne činim u većoj mjeri.

3. Ako sam koji put možda ožalošćen zbog skrupula, obnovit ću svoju posvetu i slijepo ću vjerovati Gospi. Nije važno hoću li u tom trenutku sve razumjeti. Poslušnost će mi pomoći da se brzo raziđu oblaci mojih skrupula i ponovno ću postati vedar.

4. Moj moto će biti: „Boraviti u Mariji.“ Jednog će dana i meni zapjevati pokoj vječni daruj mu Gospodine. Ali taj posljednji pokoj bit će nagrada svih mojih sadašnjih uzdisaja jer želim upoznati i ljubiti Boga svim svojim snagama. To želim već sada u lijepoj Marijinoj unutrašnjosti. Upravo tu želim ljubiti Boga sve većom ljubavlju i predanjem, odmarati se u miru i sve više otkrivati njegovu volju. Čim se u moj duši jave sumnje, strahovi, nemiri i skrupule, činit ću čin posvete i predanja Mariji.

Sedma vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati... No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj nutrini, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti kako bi u djevičanskom krilu Marijinom duša bila sigurna od svih svojih neprijatelja: đavla, svijeta i grijeha, koji tamo nisu nikada imali pristupa“ (PP 264).

Objašnjenje

1. Onaj koji najčešće uznemiruje kršćansku dušu jest upravo đavao jer on potiče mržnju na Boga i na one koji su Božji. A budući da se Bog služi Marijom kako bi mu satrla oholu glavu, njegova srdžba se pretvara u mržnju na nju i one koji su njoj pobožni. Stoga je duši prvi neprijatelj upravo đavao, iako nevidljiv, a svi osjete njegove bijesne napade.

2. Otvorena vrata đavlu i njegovim pristašama pruža svijet. Dakako ne priroda kao takva, već oni koji žive, razmišljaju, osjećaju i djeluju u duhu svijeta. Oni postaju u sebi zli, trpe što su drugi dobri i zato ih progone gdje god stignu. Često djeluju skriveno, ali zato sliče zmiji koja je u sebi podla i čeka svoj trenutak. Služe se stvarima koje često ne zapinju za oko i izgledaju u sebi bezazlene, koji put čak i dobre, bučni spektakli, tj. zabave, provodi, moda.

3. Pa ipak niti Sotona, niti svijet duši ne bi mogli biti pravi neprijatelji da ih čovjek drži na odstojanju. Dapače, moglo bi se reći da duši koja želi biti sva Božja, pomažu jer duša pobijedivši đavla i svijet u očima Božjim zaslužuje nagradu. Na našu nesreću đavao i svijet u nama često nalaze svoje saveznike, a to su grijesi. Onaj zvani istočni, prouzročio je duboki nered u duši, pa ostavlja u čovjeku tragove i nakon sakramenta svetoga krštenja. Osobni i svakodnevni grijesi slabe nas i čine mogućima buduće padove.

4. Marija daje utješno obećanje: „Tko vrši moja djela, taj ne griješi“ (Sir 24, 21). Kako to lijepo uči Montfort: onaj koji ostaje duhom u Presvetoj Djevici, neće počiniti znatnijega grijeha (usp. PP 264). Razlog tomu je jednostavan, svi Božji neprijatelji nikad nisu imali

pristup k njoj. Dakle, treba se na nju osloniti s povjerenjem i sakriti se u sigurnosti. Najčešće je ta borba vidljiva i pozitivna kada se prelazi u protunapad po molitvi i predanju Mariji. Može biti također i nevidljiva i negativna jer duši je nekada dovoljno da počiva u Marijinu krilu kao u nekoj utvrdi.

Praktične upute

1. Sada shvaćam zašto Montfort kod posvete traži odreći se sotone i svih njegovih djela, jer čine nemogućim boraviti u Mariji. A sve spomenuto svodi se samo na jedno: grijeh. Dakle, posveta ili prava pobožnost prema Mariji od mene nužno traži odreknuće od svakoga grijeha.

2. Grijeh mi mora postati odbojan i trebam ga mrziti svom dušom jer biti s Marijom i dalje namjerno griješiti, jednostavno ne ide zajedno. Drugi moji nedostaci, samo da mi nisu već prešli u naviku, ne priječe živjeti u Mariji, ali trebaju biti izvor poniznosti i razlog utjecanja u povjerenju Mariji.

3. Kada bismo svake godine uspjeli pobijediti samo jednu manu, brzo bismo postali savršeni. Zašto ne pokušati? Nedostaje li mi za to povjerenja? Sve mogu u onomu koji me jača, kaže sv. Pavao. Uz Krista je i Marija na čiju se snagu želim osloniti.

4. Ako Gospodin želi da osjetim plod svojih borbi, ili ako mi izgleda da se baš ništa pozitivno ne događa, sve dok me savjest ne prekorava, mogu biti miran i sakriti se u lijepu Marijinu nutrinu. U poteškoćama i borbama današnjega dana tražit ću oslonac u Mariji i pod njenu zaštitu se sakriti.

Osma vježba

Savjet Montforta: „Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati... No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti, da bi se u djevičanskom Marijinom krilu duša oblikovala u Isusa, a Isus u njoj, jer je djevičansko Marijino krilo, po riječima otaca, dvorana Božjih tajni gdje su bili oblikovani Krist i svi odabranici: „Ovaj i onaj u meni je rođen“ (Ps 86, 5) (PP 264).

Objašnjenje

1. I dok smo ovako puni ljubavi prema Mariji, ostanimo u njezinoj nutrini, događa se divna stvar: preoblikovanje u Isusa!

2. U čemu se ta tajna sastoji? U oblikovanju duše u Isusa Krista i Isusa Krista u duši. Prema sv. Pavlu, mi smo udovi njegova tijela (usp. Ef 5, 30). Rasti u svetosti je rasti u Isusu Kristu sve dok ne kažem: ne živim više ja, nego Krist živi u meni (Gal 2, 20). Budući da nas život u Isusu Kristu čini sličnima njemu, jer izabrani su predodređeni da bi bili slični slici njegova Sina (Rim 8, 29). Djelo preobrazbe u osobu Isusa Krista ne čini samo da je duša preobražena u Krista, već i da se Isus Krist oblikuje u duši.

3. Gdje se događa taj milosni zahvat? U Marijinoj nutrini... Jer Marijino je krilo, tvrde sveti oci, ta milosna dvorana gdje se je oblikovao Isus Krist i svi odabranici: „Jedan i drugi u njoj je rođen.“ To je zapravo citat iz Psalma 86, kojeg Crkva primjenjuje na Mariju, kao Božji grad.

4. Uvjeti za preobrazbu: potpuno se izgubiti u Mariji! Ona je taj otajstveni ambijent gdje se događaju sva otajstva milosti. Kalup stvoren da bi se oblikovali bogoliki ljudi (usp. PP 219). Ali nas Montfort također podsjeća da se u kalup ulijeva samo ono što je u tekućem

stanju. Drugim riječima, trebaš u sebi rastaliti staroga Adama, ako već želiš postati novi u Mariji (usp. PP 221). Izgubiti se u Mariji znači dopustiti joj da u tebi učini reprodukciju Isusova lica.

Praktične upute

1. Varka je misliti da nakon posvete preostaje jedino ljubiti Mariju, slaviti s Marijom kao dijete u naručju majke, biti u miru srca. Ona može dopustiti da uberemo ove lijepe plodove, ali istovremeno želi s Duhom Svetim oblikovati Krista u meni.

2. To je moguće postići po činima kršćanskih krjeposti koje treba vršiti u svakodnevnim životnim prilikama, s radošću onoga koji ljubi i dopušta Mariji da nas preobrazi na sliku svoga Sina Isusa, prvorođenca među mnogom braćom koja trebaju biti sveta kao što je on svet.

3. Prva četiri ploda Duha Svetoga (Gal 5, 22) odnose se na osobu koja ih posjeduje: ljubav, radost, mir, strpljivost. Dok se drugi darovi odnose na ponašanje prema bližnjemu. „Dobrostivost Boga Spasitelja našega“ (Tit 3, 4), biti sa svima dobar i to ne samo izvanjski, kao što se to događa u svijetu. Dobrota, iako znamo da je samo Bog dobar (usp. Mt l9, 17) želim voljeti bližnjega i ako mi neće biti moguće išta učiniti kako bih to pokazao na izvanjski način, činit ću žrtve za spas duša. Vjernost, kao ona Gospodinova, za kojeg je jedan dan kao tisuću godina i tisuću godina kao jedan dan (usp. 2 Pet 3). Blagost, nasljedovanje Isusove blagosti koji je bio blaga i ponizna srca. Uzdržljivost, u svim područjima života pokušat ću provoditi u djelo slušajući, govoreći i ponašajući se. Strasti ću držati pod nadzorom čistoće i uzdržljivosti.

4. Imam samo jednu želju: izgubiti se u Mariji da bi mogla u meni oblikovati Isusa sve do njegove punine dobi. Često ću obnavljati tu želju.

4. VJEŽBE KAKO BI SE SVE ČINILO ZA MARIJU

Prva vježba

Savjet Montforta: „Napokon trebamo sva svoja djela raditi za Mariju. Doista je pravedno, kad smo se potpuno predali njoj na službu, da radimo sve za nju kao dvorjanici, sluge i sužnjevi“ (PP 265).

Objašnjenje

1. Treba djelovati tako da imamo na pameti cilj nekog djela. U našem slučaju to je Marija. Da je zaista Isus naš krajnji, a Marija bliži cilj, proizlazi iz činjenice da smo se njoj neopozivo predali, bez ikakve iznimke, tijelo, dušu, svoja dobra vanjska i unutarnja, vrijeme i vječnost.

2. To predanje znači da nam je Marija postala apsolutna Gospodarica i ako želimo biti dosljedni trebamo joj se podložiti u svakom smislu. Montfort upotrebljava različite nazive da bi to izrazio. Tako one koji su joj se posvetili naziva dvorjanici, tj. Marijino obiteljsko osoblje jer smo postali članovi njezine obitelji, zato rado nosimo izvanjski znak svoje posvete. I meni je povjeren točno određeni zadatak ili služba. Drugi pojam koji koristi svetac „Marijine sluge“, označava one koji su spremni za bilo kakav rad ili službu. Što god da se to od mene traži, ja sam spreman, u kući ili izvan kuće, izravno ili neizravno važno mi je samo da sam u Marijinoj službi. Treći termin koji Montfort upotrebljava jest „Marijini robovi“. Tim pojmom se želi izraziti cjelovita služba bez ograničenja i uvjeta, bez izuzetaka sve do vječnosti.

3. Posvetimo se i predajmo tako Mariji da sve činimo za nju. Stoga ona i postaje naš bliži, a Isus krajnji cilj.

4. Montfort dodaje „ne kao da bi nju uzeli za posljednju svrhu svoje službe, jer je to samo Isus Krist. Ali svakako ona nam treba biti naš bliži cilj, naša otajstvena okolina i naše lako sredstvo da dođemo k Isusu Kristu“ (PP 265). Ovdje već govorimo riječima posvete koja počinje dajući se potpuno Isusu Kristu, Utjelovljenoj Mudrosti, posljednjem cilju; ali svjesni sebe i svoje nesposobnosti učiniti bilo što dobro. A da bismo mu ubuduće bili vjerniji, nego u prošlosti, Montfort inzistira da izaberemo Mariju za majku i gospodaricu kao svoj bliži cilj.

Praktične upute

1. Gledat ću na život kršćanina onako kakav on i jest, odricanja i radosti. Ako već trebamo umirati sebi samima, nije to radi umiranja, već da bi se živjelo novim životom. Razmjerno koliko će u meni umrijeti stari čovjek, rast će novi u Kristu po Mariji, sve dok ne mognem reći sa sv. Pavlom: „Živim, ali ne živim ja, već u meni živi Krist.“

2. Ako na život gledam s tog pozitivnog gledišta, lakše će mi biti postići duševni mir jer ću u svemu vidjeti i pronalaziti Gospodina. I naći ću ga tim lakše što ću Mariju izabrati za sredstvo ili bliži cilj koji me nužno vodi k Isusu. Moram, dakle, misliti na Mariju, za nju živjeti i ljubiti je. Po Montfortovoj nauci treba nadisati Mariju, učiniti je svojim otajstvenim prebivalištem i djelovati kao da se nalazim u najljepšem dvorcu jedne kraljice.

3. Moram više pripaziti na svoje sebeljublje koje se tako često neprimjetno uzdigne da postane moj posljednji cilj. Često ću ponavljati iz dubine srca: „Moja draga Gospo, radi tebe činim ovo ili ono... Idemo tamo ili ovamo... Trpim i podnosim ovu nepravdu...“ (MT 49).

4. Ako zaista sve što činim usmjerim na Mariju, postići ću veliku čistoću nakana, te time i viši stupanj zasluga, a moj će duhovni život postati jako jednostavan.

Druga vježba

Savjet Montforta: „Napokon trebamo sva svoja djela raditi za Mariju... Zato, poput dobrih slugu i robova, ne smijemo se podati besposlici, nego trebamo, potpomognuti njezinom zaštitom, poduzimati i činiti velike stvari za ovu uzvišenu vladaricu“ (PP 265).

Objašnjenje

1. To su posljedice, jer nije dovoljno nositi samo ime ili nekakav znak Marijinih slugu ili robova i ostati inertan i skrštenih ruku. Već treba dobro povući i raditi kao dobri sluge koji uvijek imaju što činiti. Nažalost, neke duše poistovjećuju svoje predanje Gospi s neradom ili ljenčarenjem. Ponekad izgleda da nakon što smo sve povjerili Mariji, nama ne preostaje drugo doli jednostavno sve čekati od nje. Ali ona bi nam mogla ponoviti s Gospodinom: „Ako me već imate i smatrate majkom, gdje je čast koju mi trebate iskazivati? Ako sam vaša vladarica, gdje vam je osjećaj poštovanja (usp. Mal 1, 6)?

2. Da bi se razumjele potrebe djelovanja i odluka, trebamo se podsjetiti nekih primjera koje nam Montfort donosi u *Raspravi* br. 68. Dakle, trebamo biti otajstvena stabla koja donose rod; loza koja donosi grozd; Isusovo stado koje ima rasti; plodna zemlja koja donosi svoj urod trideset, šezdeset i sto posto.

3. Gospa nije bilo kakva vladarica. Ona je Božja i naša majka, kraljica neba i zemlje i kraljica našega srca. Stoga se Montfort ne zadovoljava prikazati toj uzvišenoj vladarici bilo kakav doprinos, već velike stvari, koje su nje dostojne. Dakle, ne neku uslugu iz računice.

4. Velike stvari: ne riječi, već djela. Ne samo trenutačno raspoloženje, već dugotrajne plodove; ne samo trenutno obećanje, već neprestano raditi i dovoditi kraju te velike stvari za

Mariju. Kako ne bismo jednoga dana čuli: „Počeli su graditi, ali nisu dalje nastavili!“ A te velike stvari se prvenstveno odnose na dosljedno življenje kršćanskoga života, obavljanje staleških dužnosti i svjedočenje vjere. One postaju velike po čistoći nakane u ljubavi.

Praktične upute

1. Razmišljam li koji put ozbiljnije o odgovornostima koje sam preuzeo po posveti, odricanje od đavla i grijeha, nasljedovanje Isusa u nošenju križa i vjernost kršćanskom životu? Zapitam li se koji put je li moja kraljica zadovoljna sa mnom? Traži li od mene možda nešto više? Moram se to ozbiljno zapitati čekajući njezin odgovor.

2. Imam jedan moto: hoditi pravo. Zaista lijep program. Znajući da moja vladarica budno prati svaki moj korak, mogla bi mi reći kao što je nekoć poslužiteljima u Kani Galilejskoj: „Čini sve ono što ti kaže Isus!“ Slušajući njezin majčinski glas sigurno ću sve više rasti u pravednosti u kojoj je Bog stvorio čovjeka i čije svjetlo svijetli u životu Bezgrješne.

3. Zar zaista mogu činiti velike stvari za Mariju? Tko sam ja i što to mogu dobra učiniti? Nije važno! Bog, srećom, više gleda srce nego moju vanjštinu i Isusu je bio draži mali udovičin dar od dva novčića, nego dar svih onih koji su davali od svog suviška. Isto tako Marija gleda više na nakanu srca, dakle, na mjeru ljubavi kojom je neka stvar učinjena za nju. Djela učinjena iz ljubavi ne broje veličinu ili količinu već jačaju intenzitet ljubavi. A tko to ne može ljubiti, ako to želi, pita se sv. Augustin.

4. Uostalom, zar velike stvari nisu pri ruci svima? Iako se od mene ne traže izvanredne stvari jer nemam važnu službu, sjetit ću se da su najmanji i najjednostavniji poslovi veliki uz uvjet da su popraćeni ljubavlju i sebedarjem. Ali iznad tih izvanjskih ili vidljivih poslova postoje dva načina djelovanja dostupna svakom kršćaninu: molitva i žrtva! Koliko sam u to uključen ja osobno? Nalazim li dovoljno vremena i ljubavi da se klanjam Isusu u Presvetom oltarskom sakramentu? Gospa nas poučava da učinimo dobro i savjesno velike stvari, tj. molitvu i unutarnji život. Nauči nas moliti! Nauči nas činiti svoje obaveze s ljubavlju, bez lijenosti i nemara.

Treća vježba

Savjet Montforta: „Napokon trebamo sva svoja djela raditi za Mariju. Trebamo braniti njezinu slavu kad je netko napada. Trebamo privesti sav svijet, ako je moguće, u njezinu službu i na ovu krasnu i ozbiljnu pobožnost. Trebamo govoriti i vikati protiv onih koji zloupotrebljavaju pobožnost prema njoj, vrijeđajući njezina Sina, i ujedno trebamo nastojati promicati ovu pravu pobožnost“ (PP 265).

Objašnjenje

1. Treba uzeti u obzir da Montfort piše u vrijeme kada je bila najezda krivovjerja jansenista. Jezik govori ono što srce osjeća. Svetac se puno borio protiv onih koji su negirali Marijine povlastice i sprječavali pobožnost prema njoj. Ali naučavajući javno i privatno kroz godine mnoge, nije mogao nego ljudima savjetovati pravu pobožnost prema Mariji (posvetu) kako bi je i oni zaživjeli. Savjeti su to koji se mogu prilagoditi i u našim danima.

2. Sigurno da Montfortu nije nedostajalo prilika i načina kako bi branio Mariju i njezinu ulogu. Kad bi se barem moglo reći da je danas nitko više ne osporava. Koliki je još i danas na žalost vrijeđaju i psuju. Kolike kritičke i skrupulozne duše još i danas misle da bi Marija mogla zasjeniti lik i ulogu svoga Sina, stoga priječe pobožnost prema njoj. A onaj tko

istinski ljubi Mariju, pokušat će je obraniti od takvih i sličnih nasrtaja i pronositi slavu one o kojoj su sveci kazali: O Mariji nikad dosta!

3. Ako se može pridobiti koja duša za Mariju i njezinu službu, kojeg li dobra! Prikazati ljudima u pravom svjetlu pravu i solidnu pobožnost posvete ili svetog ropstva ljubavi! Svakako da to svećenici mogu više negoli ostali jer su već po svojoj službi obvezni produbiti i studirati mariologiju, a životom posvjedočiti ljubav i pobožnost prema majci Božjoj. Ali zar svi mi nismo apostoli? Tolika nam svjedočanstva govore da su upravo male, ponizne i jednostavne duše promijenile mnoge ambijente po posveti. Apostolat je, dakle, za sve, ne samo za neke duše.

4. Gajeći pravu pobožnost, ne smiju se događati zloporabe kao što su praznovjerje, samo izvanjski način kršćanskoga života ili nastaviti živjeti u grijehu pod isprikom pobožnosti. Potrebno je ne samo govoriti već i vikati, tvrdi Montfort. I dok se pokušava uništiti zlo, isplivat će na površinu prava pobožnost, a ona je unutarnja, nježna, sveta, postojana i nesebična.

Praktične upute

1. Pogledat ću oko sebe i vidjeti prave duhovne potrebe. Ma kako bilo nešto maleno uvijek je moguće nešto učiniti za Mariju.

2. Da bi mogao stati na Marijinu stranu i braniti njezinu čast, prvo je moram bolje poznavati. Posebno ću se moliti za svećenike kako bi oni bili dovoljno prosvijetljeni u svojim propovijedima i duhovnom vodstvu povjerenih im duša. Molit ću za promidžbu marijanskih časopisa i knjiga kako bi dušama koje ih prate i čitaju, Duh Sveti dao pravo svijetlo o pobožnosti prema Mariji. Učinit ću neku gestu pokore i nadoknaditi za grijehe za koje čujem da vrijeđaju čast majke Božje.

3. Neću se samo zadovoljiti učenjem i molitvom Presvetoj Djevici, već ću plodove studija i molitve dijeliti s drugim ljudima. Ne želim govoriti sam sebi kako ja za to nisam sposoban! Ipak u diskreciji mogu preporučiti *Raspravu* osobama za koje znam da još nisu upoznale posvetu. Možda sam do sada kupovao tolike nepotrebne stvari ili poklone, za koje mi nitko neće zahvaliti. Odsada ću radije poklanjati svete poklone koji trajno ostaju i vrijedni su sjećanja, a možda će me radi njih netko blagosloviti i poželjeti mi poslije smrti vječni raj.

4. Želim otvoriti novu stranicu u mojoj knjizi života, zapisati u nju svoje molitve, pjesme, žrtve kako bi drugi bolje mogli upoznati i proslaviti Gospu. Znam da sam do sada premalo činio. Ali ipak da se ne obeshrabrujem, molit ću iskru čiste ljubavi koja je Montforta potaknula da zapjeva: „Dao bih svoj život kako bih pridobio jedno srce za Mariju!“

Četvrta vježba

Savjet Montforta: „Napokon trebamo sva svoja djela raditi za Mariju... A kao nagradu za ove naše male usluge ne smijemo tražiti od nje ništa, nego neka nam bude dosta čast što pripadamo tako ljubaznoj vladarici i sreća što smo po njoj sjedinjeni s Isusom, njezinim Sinom, nerazrješivom vezom u vremenu i u vječnosti“ (PP 265).

Objašnjenje

1. Karakteristika prave pobožnosti jest da je nesebična (PP 110). Rijetko se može naći ta kvaliteta u duhovnom životu. Montfort kaže: „A da ubuduće to ne bude tako rijetki slučaj, uzeo sam pero u svoje ruke.“ Međutim, nesebičnost treba uzeti u obzir jer je bitna za življenje posvete.

2. Jasnije ćemo si posvijestiti ako postojim i jesam, to sam prvenstveno radi Boga, tj. da bih ga poznavao, ljubio i služio mu i tako zaslužio život vječni. Bog je moj posljednji cilj, Marija moj bliži ili posrednički cilj, savršeno sredstvo ili put koji će mi pomoći najbrže doći k Bogu.

3. Stoga je jedna stvar neminovna: treba biti u posvećujućoj milost sada kako bih jednog dana mogao zaslužiti nebesku slavu, ili po mjoj biti utkan u Isusa, njezina Sina jednom tako finom niti koja je neprekidiva i sada na ovoj zemlji i u nebu i u vječnosti. Prava pobožnost je od velike pomoći da bih postigao jedino potrebno. To mi ima biti jedina i prava nagrada za moje tako maleno i neznatno služenje, dati slavu Bogu za svoj spas i spas bližnjega.

4. Toj radosti, tj. postići vlastito spasenje, Montfort još i dodaje čast pripadati jednoj tako ljupkoj vladarici. Ali puno prije toga je napisao da ne htjeti ili tražiti druge nagrade za naše služenje doli biti počašćen što pripadam Isusu Kristu po Mariji i u Mariji. I točno kad ova divna i ljupka vladarica i ne bi bila ono što ona u svojoj naravi jest: najvelikodušnija i najzahvalnija od svih stvorenja (usp. PP 121). Njezina bi se ljubav mogla izreći samo jednom kratkom uzrečicom, čista ljubav, a ta ljubav ne isključuje nadu da ću postići sve potrebno za život uključujući i vječnost. Ali u toj ljubavi i predanju svojoj vladarici, moja nakana ne može i ne smije prvenstveno smjerati na moje interese. Ako budem znao i htio nju istinski ljubiti, to mi treba biti dovoljno. Zar nam toliki sveci ne svjedoče upravo to. Što su se više njoj povjerili i živjeli svoje predanje, tim su više rasli i cvjetali na tom divnom polju posvete.

Praktične upute

1. Jesam li do te mjere nenavezan da mogu iskreno reći: „Sav sam tvoj i sve moje pripada tebi, ljubezni moj Isuse, po Mariji tvojoj presvetoj majci? Jesam li zaista sve njoj predao, pa i naknadnu vrijednost mojih prošlih, sadašnjih i budućih djela?

2. Tako sam još daleko od prave ljubavi! Govorim Mariji da se posvećujem njoj bez ikakvog izuzetka kako se to njoj svidi, na što veću slavu Bogu u vremenu i vječnosti, kako bih odmah zatim tražio trenutačnu nagradu za neke svoje male geste ljubavi učinjene za nju. Da ne mislim uvijek na sebe, ne bi bilo toliko padova i uspinjanja u duhovnom životu, nego bi jednako služio Gospodinu u Kani kao i na Kalvariji.

3. Morao bih što češće razmišljati o samom činu posvete da bih mogao bolje razumjeti njegovo značenje i prakticiranje te tako bio vjerniji u predanju koje sam učinio. Moj moto bi mogao biti: sve za Mariju. Isključiti, dakle, svoje male i sebične interese i biti na službi ovoj mojoj vladarici. Ona zaslužuje da joj se služi i Bogu samome u njoj.

5. ISPIT SAVIJESTI S PRAKTIČNIM UPUTAMA ZA ISPOVIJED I KAKO SE ČUVATI OD PONOVNOG PADA U GRIJEH

Na sam dan uskrsnuća Isus se ukazao apostolima i ustanovio sakrament Pomirenja govoreći im: ***„Primite Duha Svetoga! Kojima otpustite grijehe, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im*** (Iv 20, 22-23).“

Katekizam katoličke Crkve uči: „Tko griješi, nanosi uvredu Božjoj časti i ljubavi, svome vlastitom dostojanstvu čovjeka pozvanog da bude dijete Božje i duhovnom zdravlju Crkve... Hod povratka Bogu naziva se obraćenje i kajanje, uključuje bol i odbojnost prema počinjenim grijesima, te čvrstu odluku ne griješiti ubuduće. Obraćenje se, dakle, odnosi na prošlost i budućnost, a hrani se nadom u Božje milosrđe.

Sakrament Pokore sastoji se od triju pokornikovih čina i svećeničkog odrješenja. Čini pokornika jesu: kajanje, ispovijed ili očitovanje grijeha svećeniku, te odluka da će izvršiti

zadovoljštinu... Kajanje treba biti nadahnuto razlozima koji proizlaze iz vjere. Ako kajanje izvire iz ljubavi prema Bogu, zove se savršeno, ako je pak utemeljeno na drugim razlozima zove se nesavršeno.

Tko želi postići pomirenje s Bogom i Crkvom mora svećeniku ispovjediti sve teške grijehe koje još nije ispovjedio i kojih se sjeća nakon brižljivog ispita savjesti. Ispovijed lakih grijeha, iako nije nužna, Crkva živo preporučuje. Svećenik nalaže pokorniku izvršenje nekih čina zadovoljštine ili pokore da bi nadoknadio štetu nanesenu grijehom i povratio se ponašanju koje dolikuje Kristovu učeniku". *(brojevi Katekizma 1487- 1494).*

Deset Božjih zapovijedi su temeljne za kršćanski moral:

Isus uči: „Dok je izlazio na put pritrča neki čovjek i pade pred njim na koljena i upita ga: Učitelju dobri, što moram činiti da baštinim život vječni? Zašto me zoveš dobrim - reče mu Isus. Samo je jedan dobar Bog. Znaš zapovijedi: Ne ubij! Ne čini preljuba! Ne kradi! Ne svjedoči lažno! Poštuj oca i majku" (Mk 10, 17 – 19).

Katekizam katoličke Crkve uči: „Učiteljstvo pastira Crkve u moralnim pitanjima redovito se vrši u katehezi i u propovijedanju... Na taj se način, od pokoljenja u pokoljenje, pod vodstvom i budnošću pastira, prenosi poklad (baština) kršćanskog morala što ga sačinjava značajna cjelina normi, zapovijedi i kreposti koje proistječu iz vjere u Krista a oživljava ih ljubav. Ta je kateheza tradicionalno, uz Vjerovanje i Oče naš, uzela kao temelj i Deset Božjih zapovijedi koje izražavaju načela moralnog života što vrijede za sve ljude" (*Katekizam.* br. 2033).

ISPIT SAVJESTI
prema Deset Božjih zapovijedi:

1. zapovijed: Ja sam Gospodin, Bog tvoj, nemaj drugih Bogova uz mene.

Ova zapovijed se opslužuje tako da vjerujemo u Boga i sve istine vjere. Štujemo Boga, imamo povjerenja u njegovu pomoć, ufamo se, ljubimo ga. Svaki dan molimo za sebe i druge. Čitamo Bibliju i duhovno štivo, nastojimo živjeti u duhu Evanđelja primajući život kao dar iz Božje ruke. Poštujemo Gospu, svece i anđele.

Grijesi protiv prve zapovjedi: Nisam molio, molio sam brzo i rastreseno osobno ili na misi; izrugivao vjeru i vjerske istine, svojevoljno u njih sumnjao i odbacivao Boga, nisam se trudio dublje shvaćati svoju vjeru; bio praznovjeran i bavio se, pohađao ili drugima preporučivao alternative prakse (horoskopi, magija, vračanje...); činio svetogrđe, pričestio se u teškom grijehu a da se nisam prije ispovjedio; ogovarao, klevetao izrugivao druge osobe, vjernike, svećenike ili Bogu posvećene.

2. zapovijed: Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud.

Ova zapovijed se opslužuje tako da poštujemo ime Božje i imena svetaca. Zakletvu polažemo samo po potrebi i po isitni. Ispunimo zavjet koji smo obećali.

Grijesi protiv druge zapovjedi: Lakoumno izgovarao ime Bože, psovao Boga, Gospu, svece, male psovke i ružne riječi, proklinjao sebe ili druge, nisam ispunio dani zavjet.

3. zapovijed: Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji.

Ova zapovijed se opslužuje tako da ne radimo teški posao nedjeljom, sudjelujemo na nedijeljenoj svetoj Misi.

Grijesi protiv treće zapovjedi: Bez velike potrebe i obaveze radio teški posao nedjeljom i druge na to silio. Svojevoljno i bez opravdanog razloga propustio nedjeljnu misu; bio rastresen na misi i druge ometao.

4. zapovijed: Poštuj oca i majku da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji.

Ova zapovijed se opslužuje tako da: se poštuju roditelji i stariji u ljubavi, a roditelji su dužni svjedočiti svojim životom ljudski i kršćanski moral.

Grijesi protiv četvrte zapovjedi:
Za roditelje : svađao se, odgajao djecu bez ljubavi, nisam im davao dobar primjer kršćanskog i moralnog života, bio grub, popustljiv, nanosio obitelji štetu vlastitim porocima i lošim društvom. **Za djecu:** neposlušan roditeljima i starijima, ljutio ih, prezirao, loše o njima govorio, nisam im pomagao.

5. zapovijed: Ne ubij!

Ova zapovijed se opslužuje tako da živimo razborito i umjereno; brinemo se za život i tjelesno zdravlje; radom se skrbimo za potrebno u životu; trudimo se oko svojega spasenja i spasenja bližnjega.

Grijesi protiv pete zapovjedi: Sve što narušava vlastito tjelesno i duševno zdravlje i bližnjega: srdžba, mržnja, opijanje, pušenje, droga; druge grdio, bio lijen, ovisan o gledanju TV i računala, tukao se, ranio drugoga, učinio ili poticao na abortus, korištenje abortivnih sredstava, želio ubojstvo ili samoubojstvo.

6. zapovijed: Ne sagriješi bludno.

Ova zapovijed se opslužuje tako da u vlastitoj seksualnosti nastojimo biti čisti u mislima, riječima i djelima i molimo za to; biti svoj gospodar i ne dopustiti da strasti i požuda ovladaju dušom.
Za oženjene: čuvati i poštivati bračnu čistoću.

Grijesi protiv šeste zapovjedi: Pristajao na nečiste misli, gledao erotske sadržaje, pričao nečiste priče i viceve, sagriješio bludno sam sa sobom; sagriješio bludno s drugom osobom, prostitucija i njeno prakticiranje, učinio brakolomstvo, nisam poštivao bračne dužnosti i bračnu čistoću.

7. zapovijed: Ne ukradi.

Ova zapovijed se opslužuje tako da budemo pravedni, svakome vratimo ono što mu pripada; poštujemo tuđe; štetu nadoknadimo; ukradeno vratimo.

Grijesi protiv sedme zapovjedi: Drugima nanio štetu prijevarom, nevaljalim radom, bio lijen škrt; potajno krao privatniku ili državi, tuđe pronađeno nisam vratio, plaću koju je drugi zaradio sebi zadržavao, druge izrabljivao; ukradeno nisam vratio. (Da bi ispovijed bila valjana

ukradeno treba vratiti vlasniku, a ako ne znam tko je vlasnik vrijednost treba dati za potrebe siromaha).

8. zapovijed: Ne laži.

Ova zapovijed se opslužuje tako da ljubimo istinu; govorimo trezveno i razborito ono što mislimo; što obećamo da izvršimo; budemo diskretni jer svatko ima pravo na svoju privatnost.

Grijesi protiv osme zapovjedi: Lagao kako bi se hvalio, oholio se a druge ponizivao; pohlepa za dobitkom; ogovarao (a to znači nepotrebno iznosio tuđe pogrješke i mane), klevetao (a to znači uveličavao ili izmišljao pogrješke i mane drugih osoba); naškodio tuđem dobrom glasu i časti.

9. zapovijed: Ne poželi žene bližnjega svoga!

Ova zapovijed se opslužuje tako da čuvamo ženidbenu vjernost u vlastitom braku; ne razaramo tuđi brak ni željom ni djelom.

Grijesi protiv devete zapovjedi: Želio i napastavo tuđu ženu. Učinio brakolomstvo i preljub s tuđim bračnim drugom.

10. zapovijed: Ne poželi nikakve tuđe stvari!

Ova zapovijed se opslužuje tako da se ponašamo prema drugima onako kako želimo da se drugi ponašaju prema nama; pazimo na svoje želje, odbacujemo i misao na nepošteno bogatstvo; doprinosimo za potrebe društva i crkve.

Grijesi protiv desete zapovjedi: Nepravedno želio i hlepio za tuđim stvarima.

Praktične upute kako se obavlja ispovijed

Pokornik (osoba koja se ispovijeda): Hvaljen Isus i Marija! U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Skrušeno ispovijedam svoje grijehe od zadnje ispovijedi koja je bila prije *(tjedan, mjesec, ili toliko godina).*

Pokornik nakon toga ispovjedi svoje grijehe kojih je svjestan nakon ispita savjesti od svoje zadnje ispovijedi. Teške grijehe treba ispovjediti po broju i vrsti *(na primjer opsovao sam Boga 3 puta, tri nedjelje nisam išao na misu, a ako se ne sjeća točnog broja onda se kaže periodično koliko često pada u tu vrstu grijeha, na primjer jedanput dnevno, jednom tjedno i slično).* **Svećenik:** Kratkim razgovorom ili nagovorim potakne pokornika, naloži mu pokoru za njegove grijehe i kaže mu da moli kajanje.

Pokornik moli čin kajanja: Kajem se od svega srca svoga što uvrijedih Boga, najveće i najmilije dobro. Mrzim sve svoje grijehe i tvrdo odlučujem da više neću griješiti.

Svećenik: Nakon toga moli molitvu odrješenja od grijeha a kad je završio kaže: *Gospodin ti je otpustio sve grijehe, pođi u miru.*

Pokornik odgovara: Bogu hvala.

Kako se sačuvati od ponovnog pada u isti grijeh?

Vjernik je dužan paziti na svoj kršćanski i duhovni život. Nastojati svakodnevno gajiti stil obraćenja, a to znači moliti i raditi na poboljšanju svoga vjerskog i moralnog života. Treba zato molitvom i razmišljanjem usvajati nutarnju svijest o ljepoti Božjoj, o plemenitosti čiste savjesti i uvjerenje o rugobi i zlobi grijeha.

Treba izbjegavati prigode u svakodnevnom životu koje navode na grijeh. Koliko je do njegove slobodne volje dužan je odbacivati pristajanje na grijeh u svom srcu i svijesti, moliti Boga da mu udjeli odbojnost prema grijehu. Kada se u srcu i razumu događa početak napasti, molitvom se treba u svojoj nutrini uteći Bogu.

Da bi pobijedio vlastite sklonosti na zlo, vjernik se treba više moliti, uključujući molitvu za krjepost koja je slaba u duši te treba savladavati samoga sebe čineći male žrtve Bogu u svakodnevnici kako bi ojačao njegovu volju za dobro.

Na primjer, ako je duša sklona pasti u srdžbu, treba je odbacivati u svojoj volji, više općenito moliti Boga, ali i posebno za krjepost blagosti, izbjegavati prigode koje je dovode do pada u srdžbu i činiti male žrtve pokore odricanja kako bi njena volja u Bogu ojačala za dobro.

Usprkos tomu oni koji prakticiraju vjeru, imaju svijest o vlastitoj slabosti i potrebi česte ispovijedi.

Koliko se često ispovijedati i koji su posebni duhovni učinci ispovijedi

Da bi se praktično živjela vjera, svakako bi se trebalo ispovjediti za najveće svetkovine naše vjere Božić i Uskrs a dobra praksa vjere je ispovijedati se jedanput puta mjesečno. U svakom slučaju dobro se ispovjediti čim prije nakon ponovnog pada u teški grijeh. I to zbog razloga što Crkva uči da je sakrament ispovijedi od velike pomoći na putu življenja vjere.

Katekizam katoličke Crkve uči: „Duhovni učinci sakramenta Pokore jesu: a.) pomirenje s Bogom; b.) otpuštenje vječne kazne zaslužene smrtnim grijesima; c.) otpuštenje, barem djelomično, vremenitih kazni kao posljedica grijeha; d.) mir i spokoj savjesti; e.) povećanje duhovnih snaga za kršćansku borbu“ (*Katekizam br. 1496)*

Poznata je izreka sv. Terezije Avilske: „O koliki su propali zbog manjkave ispovijedi“. Ispovijed je manjkava ako osoba svjesno zataji teški grijeh, ako se ne kaje, ako nema odluku da neće više griješiti te ako ne živi minimum zauzetog kršćanskog života.

Osoba koja se dobro ispovijeda, može ponovno pasti ali svaki put se odlučuje za Boga i ponovno započinje borbu za vjerodostojan kršćanski život.

SADRŽAJ

Predgovor biskupa Košića

Predgovor

Upute za praktično korištenje priručnika

1. ŽIVOT I DUHOVNI PUT SV. LJUDEVITA TE FRANCUSKA ŠKOLA DUHOVNOSTI
1.1. Život i duhovni put sv. Ljudevita
1.2. Francuska škola duhovnosti
1.3. Metoda razmatranja francuske škole duhovnosti Sv. Sulpicija

2. TEOLOŠKI TEMELJI MONTFORSKE DUHOVNOSTI
2.1. Bog stvoritelj iz ljubavi
2.1.1. Uzvišeni Bog ljubavi: Otac, Sin i Duh Sveti
2.1.2. Bog ljubavi, Stvoritelj svega što postoji
2.1.3. Bog je stvorio čovjeka kao svoje divno remek djelo i živu sliku svoje ljepote
2.2. Grijeh i obećanje Spasiteljevo
2.2.1. Istočni grijeh: čovjek se udaljava od Boga
2.2.2. Božja ljubav ne ostavlja palog čovjeka nego obećava poslati Spasitelja svijeta i razlozi Utjelovljenja Sina Božjega
2.3. Utjelovljenje i život Isusa Krista
2.3.1. Otajstvo Utjelovljenja Sina Božjega, Vječne Mudrosti
2.3.2. Otajstva Isusova života
2.3.3. Ustanovljenje euharistije
2.4. Muka i proslava Isusa Krista
2.4.1. Otajstvo muke i križa Isusa Krista
2.4.2. Marija u otajstvu križa Isusova
2.4.3. Spasenjski učinci Isusove smrti na križu
2.4.4. Otajstvo Isusove proslave po križu i uskrsnuće
2.4.5. Marija i uskrsnuće Isusovo
2.5. Duh Sveti, Crkva i povijest
2.5.1. Duh Sveti
2.5.2. O Crkvi i dovršenju povijesti
2.6. Čovjek i milost Božja
2.6.1. O čovjeku
2.6.2. O milosti Božjoj
2.7. Marija i rađanje vjernika na život milosti
2.7.1. Kristocentrizam i utjelovljenje kao sažetak svih Isusovih otajstava
2.7.2. Presveto Trojstvo i Marija u otajstvu utjelovljenja Vječne Mudrosti
2.7.3. Marija i Duh Sveti u otajstvu utjelovljenja i rađanja vjernika na život u Kristu
2.7.4. Marijin odgovor Bogu kod utjelovljenja
2.7.5. Marija pridružena Otkupitelju u djelu spasenja
2.7.6. Marija, majka otkupljenih
2.7.7. Marija, kraljica srdaca
2.7.8. Marija nam je kao posrednica svih milosti potrebna za spasenje

3. NARAV I TEMELJNE DUHOVNE DINAMIKE POSVETE ISUSU KRISTU PO MARIJI

3.1. Početak praktičnog zauzetog života vjernika prema sv. Ljudevitu
3.1.1. Osobe koje ostaju izvan autentičnoga puta kršćanskoga života
3.1.2. Sam čin obraćenja
3.1.3. Obnova krsnih zavjeta: početak puta osobnog duhovnog života vjernika
3.2. Narav posvete Isusu Kristu po Mariji
3.2.1. Potpuno predanje Mariji i Isusu po Mariji
3.2.2. Savršena obnova krsnih zavjeta
3.2.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji ili sveto ropstvo ljubavi; upotreba različitih pojmova kako bi se izrazila ista duhovna stvarnost
3.3. Temeljna dinamika odgoja na putu rasta u monfortanskoj duhovnosti
3.3.1. Svetost kao cilj monfortanske duhovnosti i ljubav kao savršenstvo kršćanskoga života
3.3.2. Težnja usmjerena prema svetosti te Božanska milost i ljudska djela kao sredstva da se ona postigne
3.3.4. Vrijeme i progresivna pedagogija postizanja svetosti
3.3.5. Temeljne odrednice nauka sv. Ljudevita o stupnjevima i etapama rasta u duhovnom životu

4. PUT ČIŠĆENJA ILI PRVI PERIOD ŽIVLJENJA PREDANJA ISUSU PO MARIJI

4.1. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao put čišćenja
4.2. Prakse duhovnoga života i dinamike čišćenja na putu sazrijevanja i rasta u monfortanskoj duhovnosti posvete
4.2.1. Program svakodnevnog življenja vjere i vršenje staleških dužnosti
4.2.2. Molitva, glavno sredstvo za ustrajnost u milosti i duhovnom rastu
4.2.3. Meditacija, osobito meditacija svete krunice, temelj duhovnoga života
4.2.4. Poteškoće kod razmatranja
4.2.5. Borba protiv grijeha
4.2.6. Borba protiv požude
4.2.7. Borba s napastima i kušnjama
4.2.8. Čišćenje kao nastojanje oko posvećenja vlastitoga bića
4.2.9. Ispit savijesti, spoznaja samoga sebe, rast u krjeposti i traženje volje Božje
4.3. Ljubav prema bližnjemu i čišćenje duše za duhovni rast

5. POSVETA ISUSU KRISTU PO MARIJI KAO PUT SAZRIJEVANJA ILI PROSVJETLJENJA TE POTICAJI ZA POSVETU

5.1. Opis temeljne dinamike iskustva puta prosvijetljenja u spisima sv. Ljudevita
5.2. Dinamike življenja posvete oko kojih se treba truditi za duhovni rast, sazrijevanje i ulazak na put prosvjetljenja
5.3. Teološke istine o pobožnosti prema Presvetoj Djevici
5.3.1. Isus Krist je zadnji cilj pobožnosti prema Presvetoj Djevici
5.3.2. Mi pripadamo Isusu i Mariji u svojstvu robova
5.3.3. Trebamo se isprazniti od svega zla koje je u nama i obući novoga čovjeka Isusa Krista
5.3.4. Marija svojom majčinskom ulogom olakšava osobni susret s Kristom
5.3.5. Nosimo blago milosti u glinenim posudama
5.4. Oznake lažne i prave pobožnosti prema Presvetoj Djevici
5.5. Poticaji na ovu pobožnost
5.5.1. Ova je pobožnost divno sredstvo ustrajnosti
5.5.2. Ova nam pobožnost daje veliku unutarnju slobodu
5.5.3. Ova nas pobožnost sasvim posvećuje Božjoj službi

5.5.4. U ovoj pobožnosti nasljedujemo primjer Isusa i vježbamo se u poniznost
5.5.5. U ovoj pobožnosti Marija se dariva svome robu ljubavi te čisti, uljepšava i prikazuje naša djela svome Sinu
5.5.6. Ovom pobožnošću prinosimo Bogu najveću slavu
5.6. Pobožnost posvete donosi našem bližnjemu velike koristi; apostolatska i misionarska dimenzija duhovnosti posvete
5.7. Pobožnost posvete dovodi do sjedinjenja s našim Gospodinom
5.7.1. Kratki put
5.7.2. Savršen put
5.7.3. Siguran put
5.8. Življenje posvete je lagan put za proći kroz tamne noći i čišćenja duše neophodna za sjedinjenje s Bogom
5.9. Nasljedovanje Krista po križu kao sredstvo čišćenja, duhovnoga rasta i prosvjetljenja

6. SREDSTVA KOJIMA POSTIŽEMO VJEČNU MUDROST KAO IZRAZ DUHOVNOGA RASTA SVE DO SJEDINJENJA

6.1. Žarka želja i duhovni rast
6.2. Neprestana molitva i razvojni put molitve u duhovnom životu
6.3. Sveopće mrtvljenje i duhovni rast
6.4. Nježna i istinska pobožnost prema Presvetoj Djevici, privilegirano sredstvo za postići Božju Mudrost

7. UČINICI ŽIVLJENJA POSVETE

7.1. Prvi učinak: prezir samoga sebe i mudrosna spoznaja vlastitoga ništavila
7.2. Drugi učinak: dioništvo u Marijinoj vjeri
7 3. Treći učinak: milost čiste ljubavi
7.4. Četvrti učinak: veliko pouzdanje u Boga i Mariju
7.5. Peti učinak: udjeljivanje duše i duha Marijina
7 6. Šesti učinak: preobraženje duše u Mariju, a po njoj u Isusa
7.7. Sedmi učinak: najveća slava Božja

8. POSVETA ISUSU KRISTU PO MARIJI KAO PUT SJEDINJENJA

8.1. Potpuno vršenje volje Božj, ideal ostvarenja svetosti i savršenstva duhovnosti posvete
8.2. Rast vjere, ufanja i ljubavi na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom
8.3. Duh Sveti i duhovni rast od obraćenja do sjedinjenja
8.4. Apostolatski i misionarski ideal svetosti življenja posvete
8.5. Posveta kao iskustvo mističnog sjedinjenja s Bogom
8.5.1. Putovi mistike u životu sv. Ljudevita
8.5.2. Mistika i mistično iskustvo kao takvo
8.5.3. Posveta Isusu Kristu po Mariji kao mistično iskustvo
8.6. Opis učinaka i nutarnjeg stanja iskustva sjedinjenja s Isusom Mudrošću po življenju posvete te njegova apostolatska i marijanska dimenzija

9. MISTAGOGIJA I ŽIVLJENJE POSVETE U SVAKODNEVICI

9.1. Priprema za obavljanje posvete i njeno svakodnevno i godišnje obnavljanje

9.2. Uzgajanje i rast stabla života ili kako u svakodnevnici usvajati duh posvete i ići putem sjedinjenja s Isusom po Mariji
9.3. Nutarnje vježbe življenja posvete
9.4. Kako živjeti duhovnost posvete Isusu Kristu po Mariji kod svete pričesti
9.5. Vanjske vježbe življenja posvete
9.6. Življenje posvete i pojedine pobožnosti koje preporučuje sv. Ljudevit

10. BITNE KARAKTERISTIKE MONFORTANSKE DUHOVNOSTI

10.1. Trojstvena i kristološko-mudrosna karakteristika monfortanske duhovnosti
10.2. Marijanska karakteristika monfortanske duhovnosti
10.3. Crkveno-antropološka karakteristika monfortanske duhovnosti
10.4. Liturgijska, osobna, pučka i pedagoška karakteristika monfortanske duhovnosti
10.5. Apostolatsko-misionarska i eshatološka karakteristika monfortanske duhovnosti

11. KRITERIJI PROVJERE RASTA U MONFORTANSKOJ DUHOVNOSTI
11.1. Prvi kriterij: kriva ili prava pobožnost prema majci Božjoj
11.2. Drugi kriterij: Postojanje težnje za svetošću i duhovnim rastom?
11.3. Treći kriterij: Življenje sredstva za postići i sačuvati Mudrost
11.4. Četvrti kriterij: Kakvi su učinci življenja posvete?
11.5. Peti kriterij: Ljubav kao središte koje ujedinjuje duhovni život

DODATAK

1. Monfortanska duhovnost u životima svetaca, duhovnih velikana i naučiteljstvu crkve
2. Čin slavljenja posvete Isusu Kristu po Mariji
3. Metoda molitve krunice po uputama i razmatranjima sv. Ljudevita Montfortskoga
4. Sve činiti po Mariji, s Marijom, u Mariji i za Mariju. Praktične vježbe i upute za rasti u nutarnjem duhu posvete Isusu Kristu po Mariji prema uputama sv. Ljudevita Montforskoga

    Vježbe kako bi se sve činilo po Mariji
    Vježbe kako bi se sve činilo s Marijom
    Vježbe kako bi se sve činilo u Mariji
    Vježbe kako bi se sve činilo za Mariju

5. Ispit savijesti s praktičnim uputama za ispovijed i kako se čuvati od ponovnog pada u grijeh